Âşık Yedullah

İRAN AZEBAYCANI ÂŞIK DESTANLARI I

ŞİKÂRİ DESTANI

Şikârî destanı: İran Azerbaycanı âşık destanları I / Anlatan: Âşık Yedullah; hazırlayan: Nabi Kobotarian. -- Ankara: Türk Dil Kurumu, 2013.

415 s.; 24 cm.— (Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Türk Dil Kurumu Yayınları; 1075. Türk Dünyası Destanlarının Tespiti, Türkiye Türkçesine Aktarılması ve Yayımlanması Projesi; 54)

ISBN 978-975-16-2576-2

1. Destanlar, İran 2. Âşık Destanları, İran I. Yedullah, Âşık (anlatan.) II. Kobotarian, Nabi (haz.) III. İran Azerbaycanı Âşık Destanları

891.55 398

Türk Dil Kurumu Yayınları

İRAN AZEBAYCANI ÂŞIK DESTANLARI I

ŞİKÂRİ DESTANI

Anlatan
Âşık Yedullah

Hazırlayan
Nabi KOBOTARİAN

Ankara, 2013

Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu
Türk Dil Kurumu Yayınları: 1075

Türk Dünyası Destanlarının Tespiti,
Türkiye Türkçesine Aktarılması ve Yayımlanması Projesi: 54

İRAN AZEBAYCANI ÂŞIK DESTANLARI I
ŞİKÂRİ DESTANI

*

Anlatan:
Âşık Yedullah

*

Hazırlayan:
Nabi KOBOTARİAN

*

İnceleyen:
Prof. Dr. Recep TOPARLI

*

Metin denetimi:
Ali ILGIN

*

Sayfa ve kapak tasarımı:
Mim Reklam
Telefon: +90 (312) 384 00 85
Genel ağ: www.mimreklam.com.tr
Elektronik posta: info@mimreklam.com.tr

*

Baskı:
OSTİM Mesleki Eğitim Merkezi Müdürlüğü
100. Yıl Bulvarı sonu
Çeşme durağı
TR 06374 Yenimahalle, Ankara
Telefon: +90 (312) 354 77 77
Belgegeçer: +90 (312) 354 77 78

*

Birinci baskı: Ankara, 2013 Temmuz
Baskı sayısı: 1500 adet
ISBN: 978-975-16-2576-2

*

Dağıtım:
Türk Dil Kurumu
Remzi Oğuz Mahallesi
Atatürk Bulvarı, 217
TR 06680 Çankaya, Ankara
Telefon: +90 (312) 457 52 00
Belgegeçer: +90 (312) 468 07 83
Genel Ağ: http://tdk.org.tr

*

5846 sayılı Yasa'ya göre
eserin tüm yayın, çeviri ve alıntı hakları
Türk Dil Kurumuna aittir.

*

Bu eser Devlet Planlama Teşkilatının
katkılarıyla hazırlanmıştır.

İçindekiler

Ön Söz • 9
Giriş • 11
Destan Anlatıcısı Hakkında Bilgi • 15
Destan Hakkında Bilgi • 16
Destan Geleneği Hakkında Bilgi • 17
Derleyici Hakkında Bilgi • 17
Şikâri Destanı • 19
Divanî • 19
Divanî • 19
Erçe'nin Şikâri'yi Kuyuda Bırakması • 23
Şah-ı Dârâ'nın Ölümü ve Erçe'nin Saltanat Tahtına Oturması • 27
Şikâri'nin Âşık Kılıfında Saraya Dönmesi • 31
Şikâri'nin Saltanat Tahtını Kardeşine Bırakması ve Keyvan Sovdager ile Yola Çıkması • 34
Şikâri'nin Menzer Şah-ı Yemeni'nin Sarayına Girmesi • 37
Şikâri'nin Hocand Vezir'in Kızı Pernâz Hanım ile Tanışması • 41
Üstatname • 47
Üstatname • 47
Şikâri'nin Pernâz Hanım ile Evlenmesi • 49
Şikâri ve Simizâr Hanım'ın Görüşmesi • 53
Üstatname • 62
Şikâri'nin Yaralanması ve Firuz Ayyar'ın Ona Yardım Etmesi • 63
Kırk Haramiler'in Şikâri'nin Başına Toplanması • 67
Üstatname • 70
Şikâri'nin Hurşid Bânu ile Tanışması ve Onunla Güreş Yapması • 71
Serheng-i Şâmi'nin Simizâr Hanım'ı İstemesi • 76
Şikâri'nin Kuh-peyker Pehlivanla Karşılaşması ve Onu Öldürmesi • 77
Üstatname • 79
Hurşid Bânu'nun Savaş Meydanında Şikâri'ye Yardım Etmesi • 80
Menzer Şah-ı Yemeni'nin Müslümanlığı Kabul Etmesi • 81
Üstatname • 87
Üstatname • 87
Şirzâd-ı Tigzen'in Şikâri'nin Savaşına Gelmesi ve Gerçekleri Öğrenmesi • 91
Şikâri ile Şirzâd-ı Tigzen'in Tanışması • 95
Hunhâr-ı Şâmi ile Şikâri'nin Karşılaşması • 98
Şikâri'nin Hunhâr-ı Şâmi'yi Müslümanlığa Davet Etmesi • 100
Şikâri'nin Hunhâr-ı Şâmi ile Savaşı ve Onu Öldürmesi • 104
Hızır Peygamber'in Şikâri'ye Yardım Etmesi ve Tufan-ı

Cadı'nın Ölmesi • 108
Seheng-i Şâmi'nin Şikâri'ye Hilesi • 115
Üstatname • 116
Serheng-i Şâmi'nin Şikâri ve Şirzâd-ı Tigzen'in yemeğine
İlaç Koyması ve onları Yakalaması • 117
Şikâri'nin Şam'a Götürülmesi ve Seheng-i Şâmi'nin Kızı
Nâzik Beden ile Tanışması • 119
Nâzik Beden ile Simizâr Hanım'ın Sarayda Görüşmesi ve
Nâzik Beden'in Müslüman Olması • 122
Üstatname • 123
Cihangir, Babasının Şikâri Olduğunu Öğrenmesi ve
Onu Kurtarmak İçin Yollanması • 123
Üstatname • 131
Cihangir'in Anası Pernâz Hanım ile Vedalaşması • 133
Cihangir'in, Rayizi Şâmi'nin Sarayına Girmesive Onu Öldürmesi • 135
Cihangir Babası Şikâri'yi Seheng-i Şâmi'nin Elinden
Kurtarmak için Yola Koyulması • 137
Cihangir'in Zühhak Padişah'a Mektup Yazması • 144
Cihangir'in Zühhak Padişah'ın Karşısına Çıkması ve
Onu İslam'a Davet Etmesi • 146
Cihangir'in Gülbar Vilâyetine Gelmesi ve Muhtar
ile Tanışması • 150
Cihangir'in Ekvan Dev ile Karşılaşması ve Onu Öldürmesi • 156
Gonca Leb ile Cihangir'in Görüşmesi • 161
Üstatname • 163
Üstatname • 163
Cihangirin Şah-ı Şüca ve Gülbar Vilâyetini Müslümanlaştırması • 165
Üstatname • 170
Serhang-i Şâmi'nin Gerçekleri Öğrenmesi ve Nâzik Beden'in
Simizâr'a Yardım Etmesi • 174
Üstatname • 174
Cihangir'in Serhang-i Şâmi'nin Sarayına Girmesi ve Vezir Olması • 177
Cihangir'in Yaralanması ve Atı'nın Onu Kurtarması • 184
Üstatname • 185
Şebru Ayyar'ın Rüya Görmesi ve Şikâri'ye Yardıma Gelmesi • 188
Cihandar'ın, Anası Hurşid Bânu'dan Babası Şikâri'yi Sorması • 189
Üstatname • 193
Şikâri ile Simizâr Hanım'ın Şam'da Görüşmesi • 202
Şah-ı Şuca ve Zühhak Padişah'ın Cihangir'e Yardımına Gelmesi • 207
Şikâri ve Cihangir'in Savaş Meydanında Karşı karşıya Gelmesi • 208
Şikâri, Oğlu Cihangir ile Tanışması • 210

Cihandar'ın Şikâri ile Karşılaşması • 219
Serefrâz Şah, Kızı Reyhâne Peri'yi Cezalandırması • 220
Şikâri'nin Simizâr Hanım'ı Tılsımdan Kurtarmak İçin
Hareket Etmesi • 224
Hızır Peygamber'in Şikâri'ye Yardım Etmesi
ve Tılsım Denizini Geçmesi • 226
Şikâri ve Firuz Ayyar'ın Serendib'e Ulaşması • 233
Şikâri'nin Simizâr Hanım'ı Kurtarmak İçin Elave
Şah ve Zerdan ile Birleşmesi • 242
Elave Şah'ın Devlerle Gülistan-ı Erem'e Saldırması • 243
Üstatname • 245
Üstatname • 255
Cihangir ve Cihandar'ın Şam Şehrini Fethetmesi • 257
Ergevan Şah'ın Şam'a Asker Yürütmesi • 258
Cihandar'ın Vasvâs Cadı'yı Öldürmesi ve Reyhan
Tılsımından Kurtarılması • 266
Cihandar'ın İskender Tılsımını Kırması ve
Taşa dönmüş Pehlivanları kurtarması • 278
Üstatname • 280
Ergevan Şah'ın Esir Düşmesi ve Müslümanlığı Kabul Etmesi • 285
Üstatname • 294
Şah-ı Gûlân'ın Ölmesi ve Şikâri'nin Heyhat Tılsımından
Kurtulması • 305
Reyhâne Peri'nin Eve Dönüşü ve Şikâri ile Evlenmesi • 311
Tavus'un, Cihanbahş'ı Hindistan'dan Kurtarması
ve Şikâri'ye Getirmesi • 313
Üstatname • 318
Serefrâz Şah'ın Hatası ve Cihandar'ın Eliyle Öldürmesi • 342
Cihandar'ın Menzar Şah-ı Yemeni'nin Oğlu
Sindurus'u Öldürmesi • 349
Şikâri'nin Dârâ Vilâyetine Dönmesi ve Saltanatı
Erçe'den Geri Alması • 353
Üstatname • 354
Şikâri ile Erçe'nin Savaşı ve Şikâri'nin Saraya Dönüşü • 358
Cihandar ve Şikâri'nin Savaş Meydanında Karşılaşması • 365
Erçe ile Ugar'ın Savaşması ve Ugar'ın Yakalanması • 375
Hz. Süleyman'ın Erçe'nin Rüyasına Gelmesi ve
Kurdun Ona Yol Göstermesi • 384
Şam Kentinin Tekrar Ele Geçirilmesi
ve İslam Bayrağının Dikilmesi • 390
Şikâri'nin Hindistan'ı Ele Geçirmesi ve Dünyada

İslam Bayrağını Dikmesi • 393
Dua ve Duvak Kapma • 394
Açıklamalar • 397
Şikâri Destanında Kişiler • 397
Şikâri Destanında Adı Geçen Mekanlar • 403
Şahıs Adları Dizini • 405
Yer Adları Dizini • 409
KAYNAKÇA • 411

ÖN SÖZ

İran Azerbaycanı bölgesi, Türk kültürünün yoğun yaşandığı bölgelerden biri olmasına rağmen yeterince araştırılmamıştır. Bölgedeki büyük Türk nüfusunun varlığı engin bir sözlü geleneği ortaya koymuştur. Âşıklık geleneğinin en canlı ve en yaygın şeklini bu sahada görmemiz mümkündür. Âşıkların kahvehanelerde dinleyicilerine destan anlatmalarını, düğünlerde, şenliklerde âşıkların icralarını, teknolojik gelişmelere rağmen bugün bile geleneğin güçlü bir şekilde devam ettiğinin bir göstergesi olarak değerlendirebiliriz.

Âşıklık geleneğinin bu yörede önemli bir yeri vardır. Bölgede büyük Türk nüfusunun varlığı, âşıklık geleneğinin köklü bir kültür ögesi olmasına neden olmuştur. Tebriz âşıklık geleneğinde, hikâye anlatma geleneği büyük öneme sahiptir. Âşıklar düğünlerde, kutlamalarda, şenliklerde ve kahvehanelerde hikâyelerini anlatırlar. Tebriz, Urmiye, Zencan, Erdebil gibi büyük kentlerin yanı sıra köylerde, kasabalarda âşık kahvehaneleri âşıklık geleneğini sürdürmektedirler.

Üzerinde çalıştığımız Şikâri Destanı'nın Tebriz âşıklık geleneğinde önemli bir yeri vardır. Motif zenginliği ve konu bakımından incelemeye değer olan bu destan, aynı zamanda âşıklık geleneğinin en uzun manzum ve mensur destanı olarak da bilinmektedir. Dede Korkut geleneğinin devamı niteliğinde olan ve Anadolu sahasında görülen Battal Gazi ve Danişmentname'ye benzeyen destanın ana teması Müslümanlığı ve İslamiyeti yaymak olmuştur. Destanın sözlü gelenekten yazıya aktarılması karşılaştığımız en büyük zorluk olmuştur.

Şikari Destanı Çukurova Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı bilim dalında Prof. Dr. Erman ARTUN danışmanlığında yürütülen "Tebriz Aşıklık Geleneği ve Aşık Edebiyatı" yüksek lisans tezimin bir bölümünü oluşturmaktadır. Şikari Destanı'nın ortaya çıkmasında danışman hocama ve benim üzerimde hakkı olan tüm hocalarıma teşekkürü bir borç bilirim.

"Şikâri Destanı" bu bölgenin zengin Türk kültürünün bir damlası niteliğindedir. Bu eser Tebriz destancı âşıklarından olan Âşık Yedullah ve Tebriz bilim adamlarından üstat Hüseyin FEYZULLAHİ Bey'in bilgilerinden yararlanarak ortaya çıkmıştır. Buradan teşekkürümü bildirmeyi borç bilirim. Eserin Türkiye Türkçesine aktarılmasında yardımcı olan öğretmen arkadaşım Burak TOLU'ya teşekkürlerimi bildiririm. Ayrıca Türk Dil Kurumu Başkanı Sayın Prof. Dr. Şükrü Halûk AKALIN Hocama, yönetim kurulunda olan sayın Prof. Dr. Fikret TÜRKMEN, Prof. Dr. Ahmet Bican ERCİLASUN, Prof. Dr. İsmail PARLATIR'a, Ali ILGIN'a ve Türk Dünyası Destanlar Projesi'nde emeği geçen herkese sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Nabi KOBOTARİAN

ADANA 2011

GİRİŞ

Türk kültürünün önemli kolunu oluşturan âşıklar, Dede Korkut geleneğinin devamı olarak bugün de Türk yurtlarında bu geleneği sürdürmektedirler. Âşıklar sözlü geleneği nesilden nesile aktararak Türk dilinin sürekliliğini sağlamışlar ve bir tür kültür taşıyıcılığı görevini üstlenmişlerdir.

Âşıkların anlattığı halk hikâyelerine Azerbaycan yöresinde destan denilmektedir. Bunların hikâyelerden farkı nazım ve nesrin bir arada olması ve manzum kısımlarının saz eşliğinde söylenmesidir. İran Azerbaycanı âşıkların yoğun yaşadığı yerlerden olduğu için bölgede birçok destan tespit edilmiştir. Bu destanlardan Şikâri Destanı, âşıklık geleneğinde anlatılan nazımla nesrin iç içe olduğu en uzun eserdir.

Şikâri Destanı, konusu bakımından kahramanlık romanı sınıfında yer almaktadır. Destanın ana kahramanı Şikâri, olağanüstü özelliklere sahip kahraman âşıktır. Hızır Peygamber, tılsımları aşmak için ona yardım etmektedir. Bu destanın Dede Korkut hikâyeleriyle benzer yönleri dikkatimizi çekmektedir: Destanın genel konusu Şikâri ve oğulları Cihangir, Cihandar ve Cihanbahş'ın Müslümanlığı yayması olmuştur. Şikâri ve oğulları fethettikleri yerlerde İslam bayrağını dikiyorlar, kiliseleri camiye çeviriyorlar. Kahraman savaştan önce abdest alıp alnını yere koyup iki rekât namaz kılmaktadır. Şikâri Destanı, 1969 yılında kayda alınsa da destanda bugün bile kullanılmayan sözcüklere rastlamaktayız. Bu yönden destan önemli bir dil malzemesi olarak elimizde bulunmaktadır. Şikâri Destanı, yüksek lisans tezimizin bir bölümü olarak Türkiye Türkçesine çevrilmiştir. Aynı zamanda VI. Türk Dil Kurultayı'nda ve "Somut Olmayan Kültürel Mirasımız, Âşıklık Geleneği" Bilgi Şöleni'nde de bilim dünyasına tanıtılmıştır.

Âşıklık geleneğinin en uzun manzum ve mensur destanı olan Şikâri Destanı, Azerbaycan Türkçesinin Tebriz şivesiyle söylenmiştir. Destanda, Dede Korkut hikâyelerinde olduğu gibi nazım ve nesir bir arada kullanılmıştır. 1969 yılında Âşık Yedullah'ın ağzından bant kaydına alınmış destanda 18 üstatname, 255 koşma ve 65 mani (bayatı) bulunmaktadır. Destanda kullanılan nazım birimleri (4+4), (6+5), (4+4+3) duraklı hece vezni ile söylenmiştir. Âşık destana divanî ile başlar; yer yer diğer üstat âşıklardan öğütlemeli şiirler (üstatname) söyler ve destanı dua ile bitirir.

Destanın özgün metni, Türk Dil Kurumunun önerdiği ortak Türk alfabesiyle sözlü ortamdan yazıya aktarılmıştır. Türkiye Türkçesine aktardığımızda eksik ifadeler, köşeli ayraç içinde verilmiştir. Ayrıca sözlü anlatım ile yazılı anlatım arasındaki farklardan dolayı bazen cümlelerin yeri değiştirilmiştir.

Destanın Özeti

Eski zamanlarda Rum diyarında Şah-ı Dârâ adlı bir padişah vardır. Onun Erçe ve Şikâri adlı iki oğlu arasında gizli bir rekabet başlamıştır. Şah-ı Dârâ, küçük oğlu Şikâri'yi kendinden sonra Şah ilan edince Erçe bunu kabullenemez ve Şikâri'yi bir gezide kuyuya atar. Şikâri'yi, Keyvan Sovdager adlı bir tacir kuyudan kurtarır. Şikâri iyileştikten sonra, âşık kılığında Keyvan Sovdager ile birlikte saraya döner. Kendini tanıtmadan, dünya makamını büyük kardeşi Erçe'ye bırakır ve Keyvan Sovdâger ile birlikte yola koyulur.

Yemen diyarının padişahı Menzer Şah-ı Yemeni, onu köle olarak satın alır. Şikâri, burada kendini Hudâ-perest adıyla tanıtır. Hocand Vezir'in kızı Pernâz Hanım ona âşık olur ve onunla evlenir. Şikâri'nin Pernâz Hanım'dan olan oğlu Cihangir, daha sonra babasının tılsımdan çıkmasına yardım eder. Şikâri, Menzer Şah-ı Yemeni'yi Müslümanlığa davet eder. Menzer Şah-ı Yemeni kelimeişehadet getirir ve Müslüman olur. Yemen halkı da toplu şekilde Müslüman olur ve ülkenin her tarafına İslam bayrağı asılır, kiliseler camiye dönüştürülür. Kırk Haramiler'in Şikâri'ye katılmasıyla Şikâri'nin ordusu daha da güçlenir.

Şam hükümdarı Serheng-i Şâmi, Menzer Şah-ı Yemeni'nin kızı Simizâr'ı isteyince aralarında anlaşmazlık çıkar. Şikâri, Seheng-i Şâmi'nin pehlivanı Kuh-peyker'i öldürür. Böylelikle Simzâr'ın gönlünde taht kurar ve onunla evlenir. Şikâri, yarı dev yarı adam şeklinde olan Serheng-i Şâmi ile savaşa girer. Serheng-i Şâmi, sihir gücüyle Simizâr'ı kaçırıp bir kuyuda hapseder. Şikâri onu kurtarmak için ateş yakmaz, su boğmaz, kılıç kesmez özelliği olan Ergevan Şah ile savaşır ve onu yener.

Araplar Şahı'nın kızı Hurşid Bânu, nikaplı bir savaşçı şeklinde onun karşısına çıkar. Şikâri, onunla güreş yapar ve onu yener. Hurşid Bânu, kendisini yenen pehlivan ile evleneceğine yemin ettiğini Şikâri'ye söyler ve onunla evlenir. Şikâri'nin Hurşid Bânu'dan, Cihandar adlı oğlu olur. Cihandar, on sekiz yaşına bastığında babası Şikâri'ye hapisten çıkması için yardım eder. Serheng-i Şâmi, Şikâri'yi yakalamak için Müslümanlığı kabul ettiğini söyler ve onu yanına çağırır, şarabına ilaç koyup onu yakalar. On sekiz yıl hapiste kalan Şikâri'yi oğulları Cihangir, Cihandar ve Cehanbehş kurtarmaya gelirler.

Destan, Cihangir, Cihandar ve Cihanbahş'ın yolları üzerinde uğradıkları yerlerin halkını Müslüman yapma serüveniyle devam eder. Cihangir yolda Hilâliye kentinde Zühhak Padişahını, Müslümanlığa davet eder ve her tarafa İslam bayrağını asar. Gülbâr Vilâyeti'ne vardığında, Kaf Dağı'nda yaşayan ve Gülbâr Vilâyeti'nin padişahı, Şah-ı Şucâ'nın kızı Goncaleb'e aşık olan, Ekvan Dev'i yener. Goncaleb, ona âşık olur ve onunla evlenir. Cihangir, Goncaleb ile birlikte Şikâri'yi kurtarmak için yola devam ederler.

Diğer taraftan Cehandâr, annesi Hurşid Bânu'dan babasının Şikâri olduğunu öğrenince onu Serheng-i Şâmi'nin elinden kurtarmak için yola koyulur. Cihandar da uğradığı şehirlerde halkı Müslümanlığa davet eder, İslam bayrağını geçtiği yerlerde diker.

Şikâri, Seheng-i Şâmi'nin kızı Nazik-beden, Keyvan Sovdager ve onun yardımına gelen Cihangir'in çabalarıyla Serheng-i Şâmi'nin hapishanesinden kurtulur. Şikâri daha sonra Serheng-i Şâmi'nin başkenti olan Gülistan-ı Erem'i fethetmek için askerlerini bir araya toplar. Serheng-i Şâmi'den sonra Serefrâz Şah, Şikâri'yle karşı karşıya gelir. Serefrâz Şah'ın yardımına gelen Şah-ı Gûlân ile Şikâri arasında savaş başlar. Şah-ı Gûlân, Şikâri'yi yenemeyince onu sihir gücüyle Heyhat adında tılsımlı bir yere götürür.

Tavus, Şemkur Eyyar ve Cihangir, Şikâri'yi Heyhat tılsımından kurtarmak için kartal şekline dönerler. Şütür-ser Dev'in yardımıyla Şah-ı Gûlân'ı öldürerek Şikâri'yi tılsımdan çıkarırlar. Serefrâz Şah, İfrit-i Büzürg'ü yardıma çağırsa da, Şikâri tılsımdan kurtulup kartal şeklinde savaş meydanına iner ve İfrit-i Büzürg'ü öldürür. Cihangir ve Cihanbahş yardımıyla Gülistan-ı Erem'i ele geçirirler. İslam bayrağını oraya da dikerler. Şikâri ve yanındakiler, Gülistan-ı Erem'in saltanatını Keyvan Pehlivan'a bırakırlar. Cihangir, Cihandar ve Cihanbahş babaları Şikâri gibi gittikleri her tarafta adaletsizliğe karşı savaşırlar.

Fireng padişahları, Gülistan-i Erem'in Şikâri'nin elinde olduğunu öğrenince olağanüstü güçler ile Gülistan-ı Erem'e saldırırlar. Ancak Şikâri ve yandaşlarına Hızır Peygamber sihirlerin nasıl yok edeceğini öğretir. Böylelikle bu girişimler sonuçsuz kalır. Sonraki savaşlarda Cihandar, Zerdân'ı ve Şirzâd-ı Tig-zen'de Elâve Şah'ı, Hızır Peygamberin yardımıyla ortadan kaldırır.

Şikâri ve arkadaşlarının Elave Şah (devlerin padişahı) ve Serefraz Şah (perilerin padişahı) arasındaki kavganın ortasında kalması, onların yine Serefraz Şah'ın elinde olan Simizâr Hanım'ı kurtarmak için devleri kullanması ve yine devlerin yardımıyla Gülistan-ı Erem'i korumaları, destanın ilginç bölümlerindendir.

Şâhruh Şah'ın kızı Nur'ul-eyn'in Ekvân Dev'in anası tarafından kaçırılması ve Şikâri'nin onu kurtarması için Ugar ile savaşa gitmesi ve Hızır Peygamberin Şikâri'ye yardımları destanın diğer olaylarındandır.

Şikâri, olağanüstü güçlerle savaşların birinde tılsıma düşer ve Heft Kule-yi Kaf'a götürülür. Böylelikle, Cihangir, Cihanbahş ve Cihandar'ın Şikâri'yi kurtarma çabaları ve onu tılsımdan çıkarma maceraları başlar. Onlar Şikâri'yi kurtarmak için yedi tılsımdan geçerler. Her tılsımdan geçmek için özel güçlere sahip olmaları gerekmektedir. Yedi denizin üzerinden kuşların yardımıyla uçtuktan sonra büyük büyücüyü öldürüp Şikâri'yi tılsımdan çıkarırlar.

Şikâri, sonunda ülkesi Dârâ Vilâyeti'ne dönmeye karar verir. Askerleriyle birlikte Dârâ Vilâyeti'nin yakınlarında çadırlarını dikerler. Kardeşi Erçe'ye kendini tanıtmadan yıllar önce yaptığı suçu ona hatırlatır ve savaşa davet eder. Savaşta kardeşi Erçe'yi öldürmez. Şehre girer ve saltanat tahtını ele geçirir. Kendini kız kardeşi Sünbüle'ye tanıtır ve tekrar saltanat tahtını kardeşi Erçe'ye bağışlar.

Destanın son bölümlerinde Şikâri Hindistan'a asker yürütür. Hindistan Padişahı Şikâri'nin adını duyduğunda Müslümanlığı kabul eder ve halkı da onunla beraber Müslüman olur.

Şikâri Destanı'nı Türk dünyasının en uzun manzum ve mensur destanı olarak daha çok araştırmaya değer bir eser olduğunu düşünerek bilim dünyasına sunmaktan gurur duyarız.

DESTAN ANLATICISI HAKKINDA BİLGİLER

1. Anlatıcının adı, soyadı, doğum yeri, doğum tarihi.

Âşık Yedullah Eyvezpur, Tebriz, 1938

1938'de Tebriz yakınlıklarında bulunan "Ilhıçı"da doğmuştur. Âşıklık sanatını, Âşık Hüseyin Namver, Âşık Mehemmed Bağır, Âşık Kulu Terkedari ve Âşık Şehnazı gibi ustalardan öğrenmiştir.

2. Hangi boy ve oymaktan olduğu:

Âşık, İran'da yaşayan Azerbaycan Türklerindendir.

3. Şu anda oturduğu yer, ikametgâh adresi.

Şehitler Caddesi, Tedeyyün sokak, Numara: 3 , Ilhıcı – Tebriz.

4. Destancılık esas mesleği mi, yoksa başka bir mesleği var mı?

Âşık Yedullah Tebriz'in destancı âşıklarındandır. Ömrünü düğünlerde geçiren âşığın asıl işi düğünlerde destan anlatmak olmuştur. Bugün de Tebriz Âşıklar topluluğunda yönetim kurulundadır.

5. Kaç yıldır destan söylüyor?

Âşık Yedullah gençliğinden beri âşıklık mesleğiyle meşgul olup destan söylemektedir. Repertuarında birçok destan bulunmaktadır. Bu destanların çoğu kasetler vasıtasıyla kayda alınmıştır.

6. Gezgin olarak destan anlatıp anlatmadığı:

Âşık Yedullah ünlü bir âşık olduğu için, çeşitli kentlere davet edilerek destan anlatmaktadır.

7. Din ve mezhep anlayışı:

Âşık Yedullah Müslüman Şii'dir.

8. Ustası var mı, varsa kim olduğu. (Bu durumda bilinen en eski ustaya kadar gidilmeli ve her birisi hakkında bilinen her türlü bilgi kaydedilmelidir.)

Âşıklık sanatını, Âşık Hüseyin Namver, Âşık Mehemmed Bağır, Âşık Kulu Terkedari ve Âşık Şehnazı gibi ustalardan öğrenmiştir. Şikâri Destanı'nı üstadı Âşık Hac Ali'den, o da üstadı Âşık Gümüşkemer Alesger'den öğrenmiştir.

9. Anlatıcı kaç destan biliyor; bunların adları nelerdir; bunları kronolojik olarak nasıl sıralıyor?

Âşık Yedullah destancı âşıklardan olduğu için birçok destan bilmektedir. Örnek olarak:

Aslı ve Kerem, Köroğlu, Abbas ve Gülizar, Tahir Mirza, Kurbani, Şah İsmayıl, Ali Rafi, Arsalan.

10. Anlatıcı hikâye anlatım çevresi değiştiğinde anlatımda değişiklikler yapıyor mu, neden?

Âşık ile görüşmemizde çevresi değiştiğinde destanda değişiklik yapmadığını söylemiştir.

11. Anlatıcı destan anlatımında kahramanlar arasında taraf tutuyor mu?

Tutmuyor.

12. Anlatıcı tanıdığı veya tanımadığı diğer anlatıcılar (âşıklar) hakkında nasıl bir kanaat besliyor?

Âşık Yedullah, keskin hafızası ile âşıklar arasında destancı âşık olarak ün kazan-

mıştır. Destancı âşıklar arasında yer almasında da bu hususun önemli rolü vardır. Âşık Aziz Şehnazı gibi büyük âşıklar ile atışma yapmış ve onun tarafından övülmüştür.

Âşık Şehnazı ile 22 kasetten oluşan deyişmesi (atışması) bulunmaktadır.

13. Çırağı var mı?

Âşık Yedullah Tebriz'in ünlü âşıklarındandır. Birçok âşık yetiştirmiş. Ancak bu dönemlerde bir çırağı bulunmamaktadır.

14. Kendine ait, tasnif ettiği destan var mı?

Âşık birçok destanın şiirlerini kendi söylemiştir. Şikâri Destanı'nın birçok bölümü kendi şiirlerinden olmuştur. Bundan başka birkaç destanı tasnif ettiğini bildirmiştir.

DESTAN HAKKINDA BİLGİ

1. Derlenen destanın adı, destandaki kahramanların yaşadığı devir hakkında aşığın bilgisi.

Âşık Yedullah, Şikâri Destanı'nı üstatlarından duyduğunu ve hafızasına kaydettiğini daha sonra destanı geliştirdiğini ve 55 saate ulaştırdığını söylemektedir.

Destanın içeriğine baktığımızda Şikâri ve oğulları Cihangir, Cihandar ve Cihanbahş'ın Rum diyarında Müslümanlığı yaydıklarını görmekteyiz. Destanın bir bakıma Anadolu sahasında bilinen Battalnâme ve Danişmentnâme ile benzerliği dikkati çekmektedir. Ayrıca destanda işlenen motiflerden başlıca: Kadın Alp motifi, baba oğul mücadelesi, kutsal ağaç motifi, yol gösteren kurt motifi gibi motifleri görmekteyiz.

2. Âşık, destanda geçen olayları gerçek olarak kabul ediyor mu, etmiyorsa niçin anlatıyor?

Âşık destanda geçen olayların eski zamanda gerçek olduğunu söylüyor.

3. Destan'in ilk tasnif edeni (musannifi) hakkında anlatıcı neler biliyor?

Âşık Yedullah bu destanı üstadı Hacı Ali'den, Hacı Ali ise üstadı Âşık Gümüşkemer Alesger'den öğrenmiştir. Âşık Yedullah destanı üstadından öğrendikten sonra geliştirdiğini belirtmiştir.

4. Destan kendisi tarafından tasnif edilmişse, nasıl tasnif etmiş ve neden o konuyu seçmiştir?

Şikâri Destanı bugüne dek sözlü olarak âşıklar tarafından anlatılmıştır. Yukarıda belirdiğimiz gibi Âşık Yedullah destanı üstadı Hacı Ali o da üstadı Âşık Alesger Gümüşkemer'den öğrenmiştir. Âşık Yedullah destancı âşıklardan olup keskin bir belleğe sahiptir. Destanın uzun olması onun ilgisini çekmiştir.

5. Destanda şiir kısımları (kısaltma olduğu takdirde) değişiyor mu, niçin?

Âşık, destanı manzum ve mensur şekilde anlatmaktadır. Duygu yönü ağır olan kısımlar nazım şeklinde görülmektedir. Destanın şiir kısımlarının bazı mânilerde (bayatılar) aynen tekrarlandığını görülmektedir. Genelde nazım kısımlarında (4+4+3), (6+5), (4+4) durakları görülmektedir.

6. Destan anlatılırken, destanın esas metnine ait olmayan ara sözler (metni açıklamak için kullanılan şahsi değerlendirme veya mâni, atasözü, deyim gibi başka türler) kullanılıyor mu, nerelerde kullanılıyor?

Destan anlatılırken âşık üstatname, bayatı, atasözü ve deyimler kullanmaktadır. Âşık anlatım sırasında ara sıra dinleyiciye öğütler vermektedir.

8. Destanın nesir veya şiir kısımları bir müzik aleti eşliğinde anlatılıyorsa, bu kısımlarda kullanılan müziğe ait makam adları belirtiliyor mu?

Âşık anlatım sırasında şiir kısımlarını elindeki sazı çalarak anlatmaktadır. Yanında kaval ve def çalan yardımcıları ona eşlik etmektedirler. Bazen kullandığı müzik makamını söylemişse de çoğu zaman bu makamların adı verilmemektedir.

9. Halk şiirinde kullanılan makamlar hakkında anlatıcı ne biliyor?

Âşık, saz havalarının hemen hemen hepsini bilmektedir.

DESTAN GELENEĞİ HAKKINDA BİLGİ

1. Destan daha çok hangi çevrede seviliyor?

Şikâri Destanı 1970 yıllarında Tebriz kentinde beğeniyle dinlenen âşık destanları arasında yer almıştır. O dönemlerde destanın kaseti ellerde dolaşmaktaydı. Köy ve şehir çevresi bu destanı beğeniyle dinlenmekteydi.

2. Destan anlatılırken dinleyicilerin uymak zorunda olduğu belli kurallar var mı?

Âşık, destanı dinleyicilerin karşısında söylemiştir. Destan anlatılırken kimse konuşamaz. Herkes aşığı dinlemek zorundadır.

3. Âşık hakkında çevresindekilerin (aile fertlerinin ve dinleyicilerin) düşünce ve tavırları nelerdir?

Âşık Yedullah, Şikâri Destanı'nı söyledikten sonra büyük bir ün kazanmıştır. Âşıklık yoluyla geçim sağlayan Âşık Yedullah, çevresi tarafından gittikçe daha çok sevilmiş, saygı kazanmıştır.

4. Destan anlatılmaya başlarken önceden herhangi bir hazırlık yapılıyor mu?

Âşık Yedullah destanda adı geçen şahısları karıştırmamak için bir kâğıt üzerine isimleri ve lakapları yazdığını bildirmiştir.

5. Anlatım sırasında geleneksel bir anlatma sırası var mı, varsa bu sıra nasıl belirleniyor?

Destan, divani adı verilen Hasta Kasım'dan şiirlerle başlar. Üstatnameler bazı bölümlerde görülmektedir. Ayrıca manilerin de (bayatıların) bazı şiirlerden sonra kullanıldığı görülmektedir. Destan Azerbaycan âşıklık geleneğine uyarak "Duvak kapma" ile son bulur.

DERLEYİCİ HAKKINDA BİLGİ

Destan 1969 yılında anlatılmaya başlanmıştır. 55 kasette yayımlanan destan, 1971 yılına kadar haftalık ve aylık olarak Tebriz'de Âvâ Kasetçilik tarafından çoğaltılmıştır. Destan'ın kasetleri Nabi KOBOTARİAN tarafından toplanmaya başlandı. Birçok kaset piyasada bulunamayınca Âşık Yedullah'ın kendi arşivinden eksiklikler tamamlandı. Kasetler elektronik ortamda 5 CD'ye aktarıldı. Daha sonra 55 saatlik destan bir DVD'ye aktarıldı.

Şikâri Destanı ilk olarak Nabi KOBOTARİAN tarafından "Tebriz Âşıklık Geleneği ve Âşık Edebiyatı" adlı tezin bir bölümü olarak yazıya aktarılmıştır. Daha sonra Gazi Üniversitesinde "Somut Olmayan Kültürel Mirasımız Âşıklık Geleneği" Bilgi Şöleni'nde "Âşıklık geleneğinin en uzun manzum ve mensur destanı Şikâri Destanı" adı altında ta-

nıtılmıştır. Ayrıca Türk Dil Kurumunun düzenlediği VI. Uluslararası Türk Dil Kurultayı'nda "Bir Dil Malzemesi Olarak Şikâri Destanı" adı altında sunulmuştur.

1. Derleyenin adı, soyadı, cinsiyeti, yaşı, işi, öğrenim durumu, ikamet ettiği adres:

Nabi KOBOTARİAN, Erkek, 37. Çukurova Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı, Türk Halk Edebiyatı anabilim dalı doktora adayı, Tebriz.

3. Derlemenin yapıldığı yer ve tarih:

Şikâri Destanı, Tebriz'de birçok âşık tarafından bilinmekte ve anlatılmaktadır ancak bu anlatımların en uzun ve en kapsamlısı Âşık Yedullah tarafından yapılmıştır. Çalışmamızda en kapsamlı anlatım olan Âşık Yedullah'ın anlatımı dikkate alınmıştır.

Derleme, daha önce kaset şeklinde yayımlanan destanın kasetlerinin bir araya toplanarak yazıya aktarılmasıyla olmuştur. Kasetler bilgisayar ortamına aktarıldı ve yok olmaktan kurtarıldı. 1969 yılından itibaren yayımlanan kasetler, zaman içerisinde kullanılmaz hâle gelmişlerdi. Bazı kasetler âşığın kendi arşivinden temin edildi. Kasetlerin toplanmasına 2000 yılında başlandı ve kasetler 2007 yılında bilgisayar ortamına aktarıldı.

Destan, karşısındaki dinleyicilere hitaben sesiz bir ortamda söylenmiştir. Ancak kasetlerde anlaşılmayan bölümler de bulunmaktadır.

ŞİKÂRİ DESTANI

Söyleyen: Âşık Yedullah

Divânî

Dostum, deyir sänä sälâm veränin
Neçä başdan kämâl û ârı gäräk.
Anlı açıq ola üreyi tämiz,
Doğru sözüyle e'tibari gäräk.

Dostum, diyor sana selam verenin,
Bir çok yönden olgun (olması) gerek,
Alnı açık ola yüreği temiz,
Doğru sözüyle itibarı gerek.

Gämimde ağlaya toyumda gülä,
Özü öz gädrini qimätin bülä,
Hâlımı soruşub qädrimi bülä,
Doğru sözüyle düz ilgari[1] *gäräk.*

Kederimde ağlaya toyumda güle,
Kendi kendinin kadrini kıymetin bile,
Hâlimi soruşup kadrimi bile,
Doğru sözüyle düz ahdı gerek.

Öyle allanmaya pula dövlätä,
Hilä ilä soxulmaya geyrätä,
Dostunu salmaya heş xäcâlätä,
Nâmûs û geyräti 'âri gäräk.
(6+5)

Öyle aldanmaya pula devlete,
Hile ile sokulmaya gayrete,
Dostunu salmaya hiç hacalete,
Namusu arlı gayretli gerek.

Divânî

Bâr-ilahim zât-ı pâkin 'eşqinä,
Heş märdi nâ-märde eylämä mohtac.
Qamuyä räzzâqsän cümlä-yi 'âläm,
Üz tutubdu sänä häm gäni häm ac.

Ey Allahım! temiz zatının aşkına,
Hiç merdi namerde eyleme muhtaç,
Kamuya rızık verensin, tüm âlemde,
Yüz tutup sana hem gani hem aç.

Kälâm-i fâzilsän otuz cüz-i Qur'ân,
Säni bär-häq bilän heç görmäz yaman,
Çün dedin yarandı zemin û âsimân
Küll-i şey här nä var ämrive rävân.

Kur'an'ın otuz kısmı bigili sözdür,
Seni haklı bilen hiç görmez yaman,
Çünkü [ol] dedin yaratıldı yer ve gök,
Dünyada her ne var senin emrindedir.

İns ü cinn ü mäläk temâm nä ki var,
Oxurlar mädhini leyl û vän-n'ehâr.
Olubdu dilimdä zikr u häm güftâr,
اِنّ الذين آمنو ا عّدوا فّريضهُ اِلحجّ

İnsan, cin ve melek bütün her ne ki var,
Okurlar methini gece ve gündüz.
Olmuş dilimde senin zikrin ve sözlerin,
اِنّ الذين آمنو ا عّدوا فّريضهُ اِلحجّ[2]

1 İlgar: aht, peyman
2 اِنّ الذين آمنو ا عّدوا فّريضهُ اِلحجّ. Arapça mısra: İman getirenler hac farizesini yerine getirdiler.

Âhädsän sämädsän ey gäyum û qädir,
‘Âdilsän häkimsän sämi’ û bäsir,
İnsâni yaratdın dört şeyden bäşir,
Zâhir oldu onda org û rûh û nâz.

Yalnızsın, ebedîsin, her şeye kadirsin,
Adilsin, hekimsin, duyan ve görensin,
İnsanı yarattın dört sade şeyden,
Göründü onda organlar ve ruh.

“Mucrim Kärim” sänä tutubdur üzün,
Nä ki üzün här ne ki varsa sözün,
‘Âläm därgâhiva tutubdur üzün,
Häm ‘âdil häm fâzil hem bi-ehtiyâc.
(4+4+3)

“Mücrim Kerim” sana tutmuştur yüzün,
Yalnız yüzün yok her ne ki varsa sözün,
Âlem senin dergâhına tutmuştur yüzün,
Hem adaletli, hem bilgili hem zenginsin.

Zämân-ı qädimde näql olub, Diyärlär diyâr-ı Rum’da bir pâdiŞâhi varidi, benâm-ı Şah-ı Dârä. Mının iki dana oğlu varidi, bir dana qızı. Oğlanların böyüyün adı “Ähmäd” idi çiçiğin adı “Muhammäd” idi, ämmâ läqäbdä böyüyün adına Ärçä diyerdiler çiçiğin adına “Şikâri” diyärdilär. Şah-ı zâdä oğlu Şikâri”.

Eski zamanlardan rivayet ediyorlar ki Rum diyarında Şah-ı Dârâ adlı bir padişah var idi. Bunun iki oğlu ve bir kızı varıdı. Büyük oğlunun adı Ahmet ve küçük oğlunun adı Muhammed idi. Ancak büyük oğlunun lakabı Erçe idi. Küçük oğluna da Şikâri derlerdi. “Şehzade oğlu Şikâri”.

Bacılarının adı Sünbülä Xanım idi. Şah-ı Dârä’nin yaşı geşmişdi bir günün sarısıca ömrü qalırdı.

Bacılarının adı Sünbüle Hanım idi.Şah-ı Dârâ çok yaşlanmıştı. Ömrünün güneşi batmaktaydı. [Çok az ömrü kalmıştı.]

Ämir û ümärâ väzir û vüzerâ hamısın yığdı därbâra davet eledi. Hamısı gelibler, yeyiblär içiblär, dövrädän ämir û ümerâ väzir û vüzerâ üz dolandırdılar:

Bir gün vezirlerini ve emirlerini sarayda bir araya topladı. Tüm emirler geldiler, yiyip içtikten sonra neden orada toplandıklarını sordular:

“Qurbân qıble-yi ‘âläm sağolsun, buyurasız görək bizi nä üçün bura dävät eliyibsiz?”

“Efendimiz, canımız size kurban olsun, buyurun neden bizi buraya davet ettiniz?”

Şah-ı Dâre üz dolandırdı: “Mänim iki dana oğlum var, özümündə sin û sâlim geçibdi, üz qoymuşam ‘uqbâyä täräf, istiräm göräm siz hansisin intixâb eläsäz birin öz yerimdä cânişin qärâr veräm.”

Şah-ı Dârâ dedi: Bilirsiniz, benim iki oğlum var. Kendi yaşım da ilerledi, artık öbür dünyaya yüzümü çevirdim, oğullarımın biri benden sonra tahta oturması gerekiyor. Sizin seçmenizi istiyorum. Birini benim yerime padişah seçiniz.

Hamı här täräfdä başın salıb aşağıya. Şâhın böyüh oğlu Ärçä’ydi, çiçih oğlu Şikâriydi. Hamının ‘älâqäsi varidi Şikâri pâdişâh olsun, ämmâ böyüh oğlan Ärçä’ydi. Eliyäbülmädilär bir söz desinlär.

Herkes başını öne eğdi. [Bir şey söylemez oldu.] Padişahın büyük oğlu Erçe olsa da, herkes Şikâri’nin padişah olmasını istiyordu. Ancak büyük oğlu Erçe idi. Kimse bir şey söylemedi.

Şah-ı Dâre ikinminci märhälä izhâr eylädi, genä cävâb olmadı. Üçümüncü märhäldä dövrädän üz dolandırdılar:

Şah Dârâ isteğini ikinci defa tekrar etti, gene kimse bir şey söylemedi. Üçüncü defada vezirler ve emirler dediler:

“Qurbân qıble-yi ‘âläm sağolsun, sän bizim pâdişâhımızsan, böyüyümüzsän, sän här hansın öz yerindä versän, bizä çox xoşdi.

“Efendimiz sağ olsun, sen bizim padişahımızsın, büyüğümüzsün, siz hangisini yerinize seçerseniz biz onu kabul ederiz.”

Şah-Dâre bu kälmäni eşidändä üz dolandırdı: Bäs indi ki vâgüzâr eliyirsiz mänä, düzdü

Şah-ı Dârâ bunu duydunca şöyle dedi: Mademki seçimi bana bırakıyorsunuz,

böyüh oğlum Ärçä'di, pâdiŞâhlıx ona yetişär, väli sizdä bilisiz män özümdä biliräm, Ärçä bir az xäbisdi, väli Şikâri räiyyät-pärvär, 'ädâlät-pärvär millät-nävâz bir şäxs idi. İstiräm onu öz yerimdä cânişin qärâr veräm.

Dövrädän hamı çäpıh tutublar hurrâ çähdilär, şad oldular. Şâh¬-ı Dâre sältänätdän durub. Yapışıb Şikâri'nin däst-i bändindän, gätirib täxt-ı sältenätdä äyläşdirdi. Tâc-ı şâhânäni qoydu başına. Şähridä här yanda çirağân oldi, här täräfi bäzädilär. E'lâm eladilär, Şah-ı Dâre oğlu Şikâri dädäsinin yerindä cânişin oldu.

Ämmâ buradan bu iki qardaşın arasına 'ädâvät düşdi, Ärçä özözüne dedi ki dädänin böyüh oğlu män olam pâdişâhlık mänä yetişä, ämmâ Şikâri neyliyä gälä otura mänim yerimdä mänim yerimi işgâl eliyä?

Ärçä bu kälmäni üräyinde saxlayıb, buxl eladi.

Ämmâ, de bir gün iki gün, beş gün, bir ay bir müddät üstündän geşdi. Şikâri täht-i sältänätdä hökümrânlığa mäşğuldi.

"Ärçä" gälib dayandı bärâbärindä [dedi]: Bärâdär cân äğär icâzä versän, verim tädâruk-i şikâr görsünlär, ikimiz çıxax şikârä.

Şikâri üz dolandırdı: Dadaş män gäräk gedäm dädämä mäslähät eliyäm.

Dedi: Mâne'i yoxdi.

Şikâri durub gäldi dädäsinin huzurinä. Şah-ı Dâre märiz idi, räxt-i hâbidä yatmışdi. Gälib dayandı atasının bärâbärindä sälâm 'ärz eliyib, atası bunun sälâmını alıb, üz dolandırdı oğul bala färmâyişin nämänädi? Üz dolandırdı: Ata cân qärdäşim Ärçä mändän icâze-yi şikâr istiyıb. Gedax?

Şah-ı Dâre üz dolandırdı, dedi: Oğlum, äğär mänä vâgûzâr eläsän, män sälâh bilmiräm ki sän gedäsän şikârä. Buna görä ki "Ärçä" xäbisdi aparar çöldä sänin başıva bir qäzâ vû qädär gätirär.

Ämmâ Şikâri üz dolandırdı: Dädä can äğär getmäsäk dä [Ärçä] diyär sän çiçih qärdäş sältänätdä oturdun daha mäni hesâba qoymusan.

Dädäsi gördi ki bu da häq söz diyir. Bäs neylädi, [dedi]: Oğul get väli ehtiyâti äldän vermäginän.

Erçe'nin büyük olmasına rağmen Şikâri'yi kendi yerime koyuyorum. Erçe biraz habistir, ancak Şikâri milletsever, adaletli ve vatanseverdir. Bunun için onun benden sonra yerime geçmesini istiyorum.

Herkes bu seçime sevindi ve alkışladı. Şah-ı Dârâ tahtından kalkıp Şikâri'nin elinden tutup saltanat tahtına oturttu. Padişahlık tacını onun başına koydu. Şehrin her tarafına ışıklar asıldı. Her tarafı bezediler. Şikâri'nin babasından sonra saltanat tahtına geçeceğini herkese duyurdular.

Ancak bu olaydan sonra iki kardeşin arasına düşmanlık girdi. Erçe kendi kendine dedi: "Babamın büyük oğlu olduğuma rağmen Şikâri saltanata geçti. Neden benim yerime o saltanata geçti?

Erçe bu olayı yüreğinde attı, Şikâri'yi kıskanmaya başladı

Bu olayın üstünden birkaç gün geçti. Şikâri saltanat tahtında oturdu ve hüküm sürmeye başladı.

Erçe bir gün Şikâri'nin önüne geçti ve dedi: Kardeşim, istersen hazırlanalım beraber ava çıkalım.

Şikâri dedi: Bunun için babamızdan izin almamız gerekir. İzni alalım ve ava çıkalım.

Erçe dedi: Hiç sorun yok.

Şikâri, Şah-ı Dârâ'dan izin almak için onun huzuruna geldi. Şah-ı Dârâ hastaydı. Yatakta yatmaktaydı. Şikâri onun karşısında saygıyla baş eğdi. Babası selamını aldıktan sonra dedi: Oğlum sözün nedir?

Şikâri dedi: Kardeşim Erçe benimle ava çıkmak istiyor. Ava çıkalım mı? Şah-ı Dârâ dedi: Oğlum eğer bana sorarsan senin onunla ava çıkmanı uygun görmüyorum. Çünkü Erçe habis biridir. Çölde senin başına bir bela getirir.

Ama Şikâri dedi: Erçe büyük kardeşimdir. Eğer sözünü dinlemeyip ava gitmezsem bana darılır. Padişah olduğum için onu saymadığımı düşünebilir.

Babası onun haklı olduğunu düşündü. Sonra dedi: Git oğlum, ancak dikkatli ol. Hiçbir zaman ayıklığını elden bırakma.

"Kişinin dünyada kişidän nämänäsi artig olar? Ehtiyâtı."

Şikâri verdi tädârük-i şikâr gördülär. Ärçä'nin ve Şikâri'nin här birinin qırx dana gulâmı vardı. Här biri bir pählävân idi. Tädârük-i şikâr görüblär gecäni yatıblar sabah olsun, härkäs öz märkäbinä sävâr olub. Xurd û xuräh här nämänä götürmälidilär götürüblär, getdilär. Bu çämänzârlıxda o şikâr-gâhda, birin intixâb eliyiblär. Gün ortanın zämâniydi, hamı şikâr-gâhda düşdülär. Çadırları näsb elädilär. Nämänä ki özläri üçün yemäkdän içmäkdän yeyiblär içiblär sirâb oldular.

Ämmâ eşid dâstâni kimdän; Ärçä'dän. Ärçä üz dolandırdı: Çoxdandı heş biz ikimiz at dolandırmamışıx, ikimizdä minäh atlarımızı gäzäk. Gözün nä qädär işläsä çämän-i bâ-säfâdı.

Şikâri dedi: Dadaş yol gälmşih, özümüzdä märkäbimizdä xäste vû xämir yorgunux, icâzä ver biraz yatak istirâhätlik eyliyäk. Väli Ärçä qäbûl elämädi.

Tûl vermiyeh söhbätä, durublar här ikisi märkäblärinin yähärin qoyublar, üzängilärin bärkidiblär. B'ädän atları qulaxlaşdırıblar.

Atlar yığılanda gälbir kimi, açılanda gatı yaydan eläbil ox qurtulub.

Bir qädri gedändän sonra Şikâri gördü ki Ärç qaldı dalı. Niyä özü ber-qäsd märkäbin cilovun yıqıb.

Şikâri dönüb dalı baxanda gördü Ärçä älin goyub üräyinin başına. Bärâdär can bäs niyä elä eliyirsän? Dedi: Dadaş susuzlux mänä äl verib az qalsın susuzluxtan ciğarlarım çıxsın susuzlıxtan.

[Şikâri] Dedi: Axı mänim suyum yoxdu, burada çeşmä yox, bulax yox, quyu yox. Män suyu hardan tapım verim sänä? [Ärçä] dedi: Män bu yaxınlıxta bir quyu yeri biliräm. Gäl bir dolanax quyunu tapax tâ ordan bir qädri su äle gätiräk, içäh sirâb olax. Quyunun başında böyüh bir daş varidi. Ärçä yetirdi bu daşı nä qäder täkân verdi, daşı däbärdä bilmedi ämmâ Şikâri märkäbindän düşüb dedi: Qardaş icâzä versän mändä bir gücümü vurum.

Şikâri var gücüynen götürüb daşı attı guyunun känârinä.

Qädim pählävânların qılınc qälxan ney-

Bu dünyada insanın insandan neyi çok olur? Ayıklığı.

Şikâri ava çıkma hazırlığı yapılmasına emir verdi. Erçe ve Şikâri'nin her birinin kırk kölesi vardı. Onların her biri birer pehlivandı. Gece yattılar, sabah olduğunda herkes atına bindi. Yiyecekten içecekten ne varsa yanlarına aldılar ve hareket ettiler. Bu yayladan, o yayladan geçip birini seçtiler. Gün orta zamanında av yerlerinin birinde indiler. Çadırlarını diktiler, yanlarında getirdikleri, yiyecekten içecekten yediler içtiler, kendilerini doyurdular.

Amma, size destanı kimden söyleyeyim? Erçe'den. Erçe Şikâri'ye dedi: Seninle ne zamandan beri at gezdirmedik. İkimiz atlarımıza binelim, gezelim. Bu yerler çok güzel ve sefalıdır.

Şikâri dedi: Kardeşim yoldan yeni geldik, yol yorgunuyuz, atlarımız da yorulmuşlar. İstersen biraz dinlenelim daha sonra yarış yaparız. Ancak Erçe kabul etmedi.

Sözü uzatmayalım. Her ikisi atların eyerlerini koydular, üzengilerini bağladılar. Sonra atları yarıştırdılar.

Atlar keman gibi yığılıp ok gibi yerlerinden fırladılar.

Biraz gittikten sonra Şikâri, Erçe'nin geride kaldığını gördü. Erçe kasıtlı olarak geriden geliyordu.

Şikâri arkasına baktığında Erçe'yi gördü. Erçe elini yüreğinin üstüne koymuştu. [Şikâri dedi:] Neden öyle yapıyorsun? [Erçe dedi:] Kardeşim susuzluktan az daha ciğerim yerinden çıkacak.

Şikâri dedi: Benim yanımda su yok. Bu yakınlarda da bulak yok, çeşme yok, kuyu yok. Ben sana nereden su bulayım? Erçe dedi: Bu yakınlarda bir kuyu yeri bilirim. Orayı bulalım ve oradan su alalım, içip susuzluğumuzu giderelim. Arayıp kuyuyu buldular. Kuyunun ağzında büyük bir taş varidi. Erçe ne kadar zorladıysa da, taşı yerinden kıpırdatamadı. Şikâri atından indi ve dedi: Kardeşim izin verirsen ben deneyeyim.

Şikâri taşı var gücüyle kaldırıp bir kenara attı.

ze vu şeşpär ‘ämud û kämend här bir şeyläri olardı. Kämändläri gätiriblär bağlayıblar bir birinä, bir ucunu da bağladılar Ärçänin belinä, sallayıb quyunun täkinä. Ärçä suyu içib sirâb oldu. Şikâri çıxardı qoydu bunu quyunun känârinä.

Ärçä dedi: Dadaş quyunun belä işmäli suyu var ki, çox ârzû eyledim ki sän dä bu quyunun täkindä olaydın, o sudan içeydin. Şikâri dedi dadaş män susuz däğiläm. Dedi biliräm susuzsan, amma ağ üräksän, qorxaxsan, qorxusan quyunun täkinä düşmağa. Bunun xulâsä dabanların çähdi. [Şikâri] Dedi: Bağla tänäfi belimä män özüm üz yuxumu görmüşäm.

[Ärçä] Bağlayıb tänfi Şikâri’nin belinä sallayıp quyunun täkinä.

Eski zamanda pehlivanların yanında kılıç, kalkan, süngü, gürz, kemen her şey bulunurdu. Kementleri bir birine bağlayıp kemendin diğer ucunu Erçe’nin beline bağladılar. Erçe kuyunun dibine indi. Erçe kuyunun suyundan içip susuzluğunu giderdi. Şikâri onu kuyudan çekip çıkardı.

Erçe dedi: Kardeşim bir bilsen bu kuyunun ne kadar tatlı bir suyu var. Çok isterdim ki sen de kuyunun dibindeki tatlı sudan içesin. Şikâri dedi: Kardeşim ben susuz değilim. Erçe dedi: Susuz olduğunu bilirim, ancak kuyuya inmekten korkuyorsun. Sonunda Şikâri’yi gaza getirdi. Şikâri dedi: Kendiri belime bağla, ben kendi kaderimi bilirim.

Erçe kendiri Şikâri’nin beline bağlayıp yavaş yavaş kuyunun dibine indirdi.

Erçe’nin Şikâri’yi Kuyuda Bırakması

Şikâri suyu işdi. Ämmâ şeytan Ärçä’nin üräyinä girdi ki çıxartmayım heş kalsın quyunun tärkindä. Ämmâ dedi bälki ölmädi, gäl çäk quyunun yarısına yetişändä tänäfi vur quyunun väsätindän gedsin.

Çähdi quyunun yarısına yetişändä genä şeytan bunun üräyinde vahimä eländi ki bälkä buradan da getdi ölmädi.

Xulâsä çähdi quyunun axirinä yetişändä äl eliyib qäbze-yi şämşirä.

Bir belä altdan baxanda gördü bir äli tänäftädi bir äli qäbze-yi şämşirdädi, istiyir şämşiri çıxartsın qilafindän. Dadaş nä iş görüsän?

Dedi: Xäta-kâr istiräm sänä bir täxt-i sältänät veräm, oturasan o täxt-i sältänätdä şâhlıx eliyäsän o zamânä kimi ki İsrâfil sûrun vura. Demisän männän böyüh qärdäşim vardı, bu täxt-i sältänät mänimki däğil, män niyä özgänin yerin işgal elämişm?

Şikâri dedi: Äziz can, dadaş can, äğär ondan ötür, räyâsät-i dünyâdan ötür istisän mäni öldüräsän, gä (gäl) bu sevdâdan el çehginän. Män özüm öz däst-i xättiminän imzâ verräm ki pâdiŞâh sänsän, män qärdäş sähliyäm, sänä qulâm-e hälqä-

Şikâri kuyuya inip su içti. Erçe’nin yüreğine şeytan girdi. Şikâri’yi kuyudan çıkartmak istemedi. Ancak kendi kendine düşündü: Belki bu şekilde kuyunun dibinde ölmez. Kuyunun yarısına kadar çekip öyle kuyuya bırakırsam ölür.

Kuyunun yarısına çektiğinde gene şeytan bunun yüreğine girdi, düşündü: Belki buradan bırakırsam gene diri kalır ve ölmez.

Neyse Şikâri’yi kuyunun başına kadar çekti.

Bu zaman kılıcına el etti. Şikâri aşağıdan yukarı baktığında kardeşinin bir eli kendirde bir eliyle kılıcını çıkarmakta olduğunu gördü. Şikâri dedi: Kardeş ne yapıyorsun?

Erçe dedi: Sana bir saltanat tahtı vereceğim ki o saltanat tahtında İsrafil surunu çalana kadar hüküm sürersin. Hiç düşünmedin mi oturduğun saltanat tahtı senin değil? Hiç demedin mi büyük kardeşim var, neden ben onun yerine oturayım?

Şikâri dedi: Azizim, kardeşim, eğer hükümet için beni yok etmek istiyorsan ben bu hükümeti sana bırakırım. Gel bu sevdadan vazgeç. Ben kendim kendi el yazımla saltanat tahtını sana bırakırım. Ben de sana ölene kadar köle olurum gel

beqûşäm ölänä kimi.

Väli qäbûl elämädi. Qäbûl elämädi. Nä qädr Şikâri diyännän sonra bunun beyninä batmadı bu sözlär. Şämşiri qilâfindän ayırdı, qozadı hävâyä istirdi başıynan bädäninä bir däfä ayrılıq salsın, ämmâ Şikâri başın käc elädi. Şikâri'yä âsib yetişmädi şämşirdän. Şemşir qurtulub däyib tänäfdnä Şikâri quyunun başından täkä kimi getdi.

Ustâd belä nizâmä çäkib: Ärçä dolandı çöldä ne qädär daştan kässähdän varidi, gätdi, o quyuya saldı quyunun tärkinä. Ämmâ pärvärdigâr-ı mut'âl adamı saxlıyanda saxlar. Ärçä neynädi? Munun märkebiä atına neçä yerdän yara yetirdi. Öz atında minib, Şikâri'nin atın alıb yedäğinä gäldi. Yetirdi bu qulâmilärä.

Här birinin 'ärz eledim qırx dana qulâmi varidi, här biri bir pählävânidi, bular hamısı bunu dövräladilär. Bäs bizim ağamız necä oldu Şikâri?

Ärçä düşdü märkäbindän tapdadı dizlärinä, başına, gözünä başladı ağlamağı, ki geddih bi dana cäzir'yä iki dana şer çıxdı bizim bärâbärimizä, män qeyiddim qaşdım. Nä qädr bâng vurdum haray vurdum ki bärâdär atıvı vır [vur] aradan çıx, bu şerlär çox yırtıcıdılar, säni dä öldürällär mäni dä, qäbûl elämädi getdi şerläri tutsunlar [tutsun], şerrär çäkib bunu aradan cırdılar, här biri bir şäqqäsin götürdi.

Neyledilär bunlar hamısı durub çadırların täneflärin, mıxların çäkiblär, yığışdırdılar, durdular gäldilär şährä.

Bu xäbär yetişdi kimä şähridä Sünbülü'yä. Gördü Sünbülä Xanım här yerä qärä pärçäm vurublar. Bir näfärdän su'âl eylädi: Ay dadaş mägär nolubdi? Dedi: Mändä bu işi bülmüräm.

Sünbülä Xanim bir qoca kişidän soruşdu: Ämi can mägär şähirdä nolub qoşun läşkär pişvâzä gedir? Dedi: Mägär bülmüsän? Şikârini şerler dağıtmiş.

Bu kälmä qocanın ağzından çıxsın, qızın 'anân-ı ixtiyâr älindän getdi. Hämân yerdä yıxıldı bi-ixtiyar üräyi xärâb oldı, bihûş oldı.

Buna noldı kim nä dedi? Qoca dedi Vallah männän bir söz su'âl elädi Şikâri'nin baräsindä mände bu cur dedim, bi-ixtiyâr bu sevdadan vazgeç.

Ancak Erçe kabul etmedi. Şikâri ne dediyse buna kâr etmedi. Beynine batmadı bu sözler. Erçe kılıcı sıyırdı ve havaya kaldırdı. Şikâri'nin başını bedeninden ayırmak istedi. İndirmek istediğinde Şikâri bir hareketle kendini kurtardı. Şikâri'ye bir şey olmadı, ancak kılıç kendiri ikiye ayırdı ve Şikâri kuyunun dibine düştü.

Üstat şöyle yazmıştır ki; Erçe yakınlarda ne kadar taş varsa, getirip doldurdu kuyuya. Ancak tanrı koruduğu insanı korur. Erçe daha sonra ne yaptı? Şikâri'nin atını birkaç yerinden yaraladı. Kendi atına bindi ve Şikâri'nin atını arkasına alıp yola koyuldu.

Dediğim gibi Şikâri'nin kırk pehlivanı ve kırk hizmetçisi varidi. Erçe'nin yalnız geldiğini görünce onu halkaladılar.Bizim ağamız nerede? Şikâri'ye ne oldu?

Erçe atından indi, dizine dövmeğe başladı. Saçını başını yolmaya başladı. [Dedi] Şikayi'yle bir adaya gittik. İki aslan önümüze çıktı. Ben canımı zor kurtardım ve kaçtım. Şikâri'ye seslendim: "Kardeşim, bu aslanlar çok yırtıcı, seni de beni de öldürürler. Atımıza binelim buradan kaçalım." Dedim ancak o aslanları tutmak istedi. Aslanlar onu parçaladı ve her biri bir tarafını götürdü.

Pehlivanları ne yaptılar? Bunu işittikten sonra kalkıp çadırlarını söktüler. Çadırları toparlayıp şehre doğru yöneldiler.

Bu haber şehirde kime yetişti? Sünbüle Hanım'a. Sünbüle Hanım her tarafa kara bayrakların asıldığını gördü. Bir adamdan sordu: Kardeşim, neden her tarafa kara bayrak astılar? Adam dedi: Benim de haberim yoktur.

Sünbüle Hanım bir yaşlı amcaya sordu: Yaşlı adam dedi: Haberin yok mu? Şikâri'yi aslanlar parçalamış.

Bu sözler yaşlı adamın ağzından çıkar çıkmaz Sünbüle Hanım bayılıp yere düştü.

Herkes onun başına toplandı.

Buna ne oldu? Kim ne dedi? Yaşlı adam dedi: Bana Şikâri hakkında bir soru sordu. Ben de onun öldüğünü söyleyince böyle yere

yıxıldı. Tanıyanlardan varidi, üz dolandırdılar bu qocuya: Kişi sän säqqäl ağartmısan, dünya görmüsän, mägär tanımısan bu kimdi? Bu Şah-ı Dâre'nın qızıdı. Sän qärdäşinin vay xäberin buna vermisän.

Qoca dedi män nä bülüm axı, män tanımırdım ki.

Qızı hâlä gätiriblär qız durub ayağa, saç baş pärişân gälib kesdi atasının başın üstün, o pärişân olmuş zülflärdän bir tar ayırdı. Götürüb bu dillärinän göräk dädäsinä nä deyir? ondan sora bändä 'ärz eliyim bütün eşidän dusların hamısının sağlığına:

yığıldı kaldı. Yaşlı adama dediler: Sen yaşlı başlı bir adamsın dünya görmüş birisin. Bu hanımın kim olduğunu bilemedin mi? Bu Şah-ı Dârâ'nın kızı Sünbüle Hanımdı. Sen kardeşinin ölüm haberin buna vermişsin.

Yaşlı adam dedi: Ben nereden bileydim ki bu Şikâri'nin kız kardeşidir?

Sünbüle Hanım kendine geldikten sonra saçı başı perişan bir şekilde babası Şah-ı Dârâ'nın başucuna vardı. Perişan zülüflerden bir tel ayırdı. Babasına görelim ne dedi? Götürüp [sazını] bu sözlerle bakalım ne söyleyecek? Bendeniz söylerim dostlar ve işitenler sağ olsun:

Sünbüle Hanım, Şah-ı Dârâ'ya dedi:

Dolanım başıva gül üzlü ata,
Dolandı zämânäm zimistân oldu,
Çox ağladım gözüm yaşım sädrime,
Qarışdı däryâyä sel 'ummân oldu.

Dolanayım başına gül yüzlü ata,
Dolandı zamanem bana kış oldu,
Çok ağladım gözüm yaşım yüzüme,
Karıştı denize sel, deryalar oldu.

(6+5)

Gecäm gecä geçär, gündüzüm qârä,
Nä deyim bu sınıx gönlümä män beçârä?
Dur hâzir eylä mänim üçün bir qârä,
Eşidännen bağrım biryân olubdı.

Gecelerim gece geçer, gündüzüm kara,
Ne söyleyeyim bu kırık gönlüme ben yazık?
Dur hazır eyle benim için bir kara,
İşitenden beri bağrım yandı kebap oldu.

(6+5)

Bir bağ ehdim heş yemädim barını,
Çäkär Sünbül onun ah-ı zârını,
Deyiblär dağıdıb şer Şikârını,
Äl hänâsı qızıl qanä dönübdü.

Bir bağ ektim hiç yemedim meyvesin,
Çeker Sünbül onun kederini derdini ,
Diyorlar parçalamış aslan Şikâri'yı,
Elinin kınası kızıl kana döndü.

(6+5)

Män 'âşıq mey qanlı,
Mäzä qanlı mey qanlı,
Qorxuram düşäm öläm,
Räqibim gäzä qanlı.

Ben âşık mey kanlı,
Meze kanlı mey kanlı.
Korkarım düşeyim öleyim,
Düşmanım geze kanlı.

(bayatı)

Bu kälmäni Şah-ı Dâre därk elädi, [dedi]: Necä Şikâri'ni şer dağıdabilär. Üz dolandırdı: Girin mänim qoltuqlarıma. Ämir û ümärâ väzir û vüzärâ dövräsindä durmuşdular, giriblär Şah-ı Dâre'nin qoltuqlarına, durub oturdu.

İstiyib çalıskasın gätirdilär. [Şah-ı Dâre] çağırıb Ärçän'i berâbärinä istedi ona dedi: Oğul de görüm Şikâri'ni hansı cäzirädä şer dağıdıbdı?

Ämmâ Ärçä müşäxäsât-ı kâmil demädi, diyemmedi. Dedi män adın tanımıram cäziränin, elä bir cäzireydi, şikâr-gahidi gettih, iki dana şer çıxdı qabağımıza Şikâri'ni çehdilär dağıttılar.

Ämmâ, Şah-ı Dâre destûr verdi çalıskanı sürdülär. Şikâridän bir âsâri älä gätiräbülmädilär. Ämir û 'märâ väzir û vüzärâ üz dolandırdılar:

Qurbân tapabilmärih qoy gä [gäl] çıxax gedäh.

Şah-ı Dâre bir dağın eteyinde daşın üstündä bir quş oturmuşdu onu gördü .

Dästur verdi çalıskanı saxladılar. Götürüb bu dillärinän quşdan su'âl eliyib, göräk âyâ quşda dil var bunun cävabini versin ya yox. 'Ärz eliyim 'äziz eşidenlärin hamısının sağlığına:

Bu sözleri Şah-ı Dârâ anladığında dedi: Bu nasıl olur? Nasıl Şikâri'yi aslanlar parçalayabilir? Hemen ayağa kalkmak istedi. Vezirler ve emirler onun çevresinde durmuşlardı hemen kolundan tutup onu kaldırdılar.

Arabasını hazırlattı ve oğlu Şikâri'yi aramaya çıkmak istedi. Erçe'yi karşısına aldı ve sordu: Oğlum, Şikâri'yi nerde aslanlar parçaladı?

Ancak Erçe doğru bir yerin adresini söyleyemedi. Erçe dedi: Ben yerin adını tam bilmiyorum. Ava gittiğimiz yakın bir yerde iki aslan bize saldırdı ve Şikâri'ye saldırıp parçalaılar.

Ancak Şah-ı Dârâ arabasına hareket emri verdi. Her tarafı aradı ancak Şikâri'den bir iz bulamadı. Emirler ve vezirler Şah-ı Dârâ'yı ikna etmeye çalıştılar:

"Efendim buralarda bulamayız, saraya dönelim."

Şah- Dârâ dağın eteğinde taşın üzerinde bir kuşun oturduğunu gördü.

Şah-ı Dârâ arabayı durdurdu. O kuştan Şikâri'yi sormak istedi. Bakalım kuşun cevap vermeğe dili olacak mı? Kuştan Şikâri'yi nasıl sordu? Bendeniz söyleyim tüm işitenler sağ olsun:

Şah-ı Dârâ dedi:

Gäldim dolanam başıva,	Geldim dolanayım başına,
Mänä bir xäbär ver bari,	Bana bir haber ver bari,[3]
nänäm qurban sälvi boylum,	Ninem kurban servi boylum,
Niyä därdin män almadım,	Niye derdin ben almadım.
(4+4)	

Çox ağladım gözüm yaşi,	Çok ağladım gözüm yaşı,
Säbrim üstä oldu câri,	Sabrım üste oldu akar,
Nänäm qurban sälvi boylum,	Ninem kurban servi boylum
Niyä därdin män almadım.	Niye derdin ben almadım.
(4+4)	

Cämâli varıydı mâh-ı münävvär,	Cemâli varıydı ışıklı ay gibi,
Çiynindä eğlenmişdi şäms'inän qämär,	Omuzunda oturmuştu güneş ile ay,

3 Aşığın dediğine göre bari bir tür kuştur.

Çähdiğim zähmätlär getdilär hädär,
Sındı Şâhın pär û bâli haray.

(6+5)

Çektiğin zahmetler gittiler boşa,
Kırıldı Şah'ın kolu kanatı vay.

Män 'âşıq bu dağınan,
El gäzär bu dağınan,
Deyir yar häsrätiynän,
Öläräm bu dağınan.

(bayatı)

Men âşık bu dağ ile,
El gezer bu dağ ile.
Derler yar hasretiyle,
Ölürüm bu hasret ile.

Kälmä ağzınnan tämâm olsun, ämmâ quş yerindän häräkät elädi, getdi hävânın üzünä.

Üz dolandırdılar ämir û 'märâ: Qurban quşda pärvâz elädi, getdi hävânın üzünä.

Dedi nä. Sözümün dağlardan soruşacağam.Bu dillerinän dağlardan soruşsun görek mändä 'ärz eliyim 'äziz eşidänlärin hamısının sağlığına:

Şah-ı Dârâ'nın sözü bitti. Ancak kuş yerinden sıçradı. Havaya uçtu gitti.

Emirler ve vezirler dediler: Kuştan bir haber almak olmaz uçtu gitti.

Şah-ı Dârâ dedi: Ben sözümü dağlardan soracağım. Bu sözlerle bakalım dağlardan ne sordu? Bendeniz okuyayım işiten herkes sağ olsun:

Mänim adım Şah-ı Dârä,
Fäläh salıb ah-ı zârä,
Çıxmışdı şirim şikârä,
Dağlar, necä oldu Şikâri?

(4+4)

Benim adım Şah-ı Dârâ,
Felek saldı derde,
Çıkmıştı aslanım ava,
Dağlar, nice oldu Şikâri?

Erzrum'a hay Erz-i Rum'a,
Bu yollar gedär Erzurum'a,
Däväsi ölmüş 'Äräbäm,
Dözäräm här zuluma.

(bayatı)

Erzurum'a hay Erz-i Rum'a,
Bu yollar gider Erzurum'a
Devesi ölmüş Arabım,
Sabır ederim her zulüme.

Şah-ı Dârâ'nın Ölümü ve Erçe'nin Saltanat Tahtına Oturması

Dağdan daşdan da cävâb almayıb, mälûl, geyidib Şah-ı Dâre ämir û ümärâ väzir û vüzärâ yığışıblar 'Äzâ-darlıx eliyiblär.

Şah-ı Dârâ dağdan taştan cevap alamayınca vezirleri ve emirleriyle birlikte saraya dönüp yas tuttular.

Bir yandan qocalıx, bir yandan Şikâr'inin därdi Şah-ı Dârä dünyadän köçüb.

Bir taraftan yaşlılık, bir taraftan Şikâri'nin derdi, Şah-ı Dârâ'yı öldürdü.

Ärçä bunan sora neylädi? Ärçä verdi onu däfn û käfn eläditär. Ärçä ärxayınlığä çıxdı, Şikâri'ni saldı quyuya ärxeyindi ki munun min dana canı olsa biri qeyidib gälmäz. Ärxeyin âsûdä gäldi otdu [oturdu] täxt-ı sältänätdä, hökm-rânlığa mäşgul oldu.

Erçe bundan sonra ne yaptı? Erçe rahatlığa kavuştu, babası Şah-ı Dârâ'nın yasını tuttu. Daha sonra rahatlıkla saltanat tahtında oturdu. Fikrince Şikâri'nin bin canı olsa o kuyudan kurtulamaz. Şah-ı Dârâ da öldü. Artık rahatlıkla saltanatını sürebilir.

Räyâsät-ı dünyâ vä särvät-i dünya qardaşınan qardaşın arasında bu cur ayrılıx

Dünya malı ve serveti böylece iki kardeşi bir birine düşman etti. Be-

salar. Räyasät vä pul elä şirindi insana. Mänim 'äziz eşidänlerdän täqâzam budu ki xâhişim budu ki mäbâdâ sizdä Ärçä kim olasız. İnsanın qärdäşdän artıx nämänäsi var? Heş zadı. Bele Ärçä hökm-ranlığa mäşgûl olsun.

Ämmâ eşid dâstâni kimdän "Keyvân Sovdagär"'dän. Keyvân Sovdagär qırx dana sevdâ-gär'inän, nökär iğid qäflä û qafil tâcir mâlı getirirlär. Buların güzârı düşdü hämûn quyunun başına. Keyvân Sovdagär dästur verdi, qafilänin yükün ändirdilär, hämun guyunun başında sâkin oldular, ki o quyunun suyundan istifadä eläsinlär.

O zaman buların yanında tuluğdan salladılar quyunun täkinä su çıxatsınlar, suyun rängi qırmızı gäldi.

Keyvân Sovdagär üz dolandırdı: Neçä märhälä mänim bu quyunun başına güzârım düşüb. Bu quyunun Âb-ı Kövsär kimi suyu vardı, bu quyuda nä işgâl tovlid eliyib ki, indi niye bu suyun rängi dönüb olub qırmızı?

Keyvân Sovdagär bir qädri fikr eledi ondan sora e'lâm elädi: Här kim gedib bu quyudan bir xäbär gätirsä o zamânın pulu iki yüz tümän pâdâşı var än'âmı var.

Qoca Ahmed dedi ki men quyuyq enerem. Bäli Keyvân Sovdagär destur verdi tänäf bağladılar qoca Ähmäd kişinin belinä salladılar quyunun täkin.

Zämân o zämânidi dövrä dövre-yi Häzrät-i Yûsif zämânäsiydi. Här yana xäbär düşmüşdi car düşmüşdü, ki deyirlär Häzrät-i Yusifi qardaşları salmıp quyuya.

Şikâri o qädr gözälidi ki bu Ähmäd kişi belä ehsâs elädi ki bu doğurdan Häzrät-i Yûsifdi. Gördü bir cävândi ki; Gözälliktä Yûsif-i sâni, dilâvärlihdä Rüstäm-i destân kimiydi.

Tänäfi öz belindän açıb bağladı Şikâri'nin belinä. Ämmâ o âdamin gücü yetmedi. Dedi: Uşax gälin yaxına göräk mänim gücüm çatmır bunu çäkäm guyudan çıxardam, de bir näfär iki näfär üş näfär, xulâse beş altı näfär yığışıblar Şikârini çähdilär qoydular quyunun känarinä.

nim siz azizlerden isteğim budur ki Erçe gibi dünya makamı için alçak işler görmeyiniz. Dünyada kardeşten daha üsten şey ne var? Hiçbir şey. Böylelikle Erçe hüküm sürmekle meşgul oldu.

Size destanı kimden söyleyeyim? Keyvan Sovdager'den. Keyvan Sovdager kırk köle ve bezirgânı ile mal getirmekteydi. Onların yolu Şikâri'nin olduğu kuyunun başından geçti. Keyvan Sovdager kafilenin yükünü indirme emri verdi. Kuyunun başında dinlenmek için çadırlarını kurdular. Kuyunun suyundan yararlanmak istediler.

Yanlarındaki tulukları su almak için kuyuya indirdiler, kuyudan aldıkları suyun rengi kırmızıydı.

Keyvan Sovdager dedi: Ben daha önce birkaç defa buralardan geçmişim, bu kuyudan su almıştım. Bu kuyunun Kevser suyu gibi tatlı bir suyu vardı. Şimdi neden bu suyun rengi kırmızıya dönmüş?

Keyvan Sovdager biraz düşündü. Daha sonra dedi: Her kim bu kuyunun dibine inerse ve bir haber getirirse iki yüz tümen ona bahşiş vereceğim.

Koca Ahmet dedi: Ben kuyuya inerim. Keyvan Sovdager emir verdi; Koca Ahmet'in beline bir ip bağlayıp onu kuyunun dibine indirdiler.

O zamanlar Hazret-i Yusuf'u kardeşleri kuyuya attığı zaman idi. Her tarafa haber düşmüştü ki Hazret-i Yusuf'u kardeşleri kuyuya atmışlar.

Şikâri o kadar güzel idi ki Ahmet bir anda Hazret-ı Yusuf'u kuyunun dibinde gördüğünü düşündü. Öyle bir delikanlı ki güzellikte ikinci Yusuf misaliydi. Boyu da Rüstem gibiydi.

Kendi belindeki ipi açıp Şikâri'nin beline bağladı. Ancak ipi çeken adamın gücü yetmedi. Ey dostlar! Benim gücüm yetmedi, gelin de yardım edin bunu çıkaralım. Bir kişi, iki kişi, üç kişi sonunda beş-altı kişi birlikte Şikâri'yi kuyudan çıkarmayı başardılar. Şikâri'yi kuyudan kurtardılar.

Keyvân Sovdagär'in diyällär bir täbibi varidi yanında. Üz dolandırdı: Täbib yeri yaxına gör bu cävânın näfäsi var yâ yox. Rävayetdi diyällär täbib bir dana ayna gätirib tutdu bu cävânın ağzının bärâberində gördü här iki üç deyqädän bir näfäs gedir qeyidir ayna tärrädi.

[Täbib] üz dolandırdı: Egär qırx gün qırx gecä bu guyunun başında sâkin olax, män muna täbâbätih eliyäm, ümidim häqqä var ki bu cävân elä gälä, ämmâ äğär yol gedägedä buna täbâbätih eläsäm min dana can olsa biri qutulmaz.

Üz dolandırdı: Täbib nä qädr ki bu oğlan älä gälmiyib män bu quyunun başından häräkät elämäräm. Sän ärxäyin buna täbâbätih elä. Täbib mäşgul oldu buna älindän gälän imkânlarla buna täbabätlik elädi. Yaralarına märhäm qoydi.

Bir gün iki gün üş gün beş gün, Şikâri hala gäldi. Väqtiki Şikâri daha özün bülür "Keyvân Sovdagär" getdi yanına, bundan su'âl eylädi: Oğul de görüm sän kime neynämisän? Sänin älinnän nä xätâ baş verib? Säni niyä gätiriblär salıblar bu guyuya?

Şikâri üz dolandırdı: Qurbân män inanmıram älimnän elä bir xätâ baş verä ki, män bir adamı incidäm älimin ən ya diliminän, ämmâ rûzigârdı, getiriblär salıblar.

Ustâd belä nizâmä çäkib: iymi gün tämâm olanda Şikârini Keyvân Sovdagär dubarä tutub danışığa, gördü xeyir demir ki mäni niyä gätiriblär salıblar quyuya.

Keyvan Sovdager, Şikâriye dedi: De görüm şerab içersen? Şikâri dedi: Niyä qurbân olsa içäräm. Keyvân Sovdagär dästur verdi, minây-e şärâb qoydular arayä. Mäşgul oldu Şikâri bir neçe piyâlä işdi. Bir balacä häyecânä gäldi. Keyvân Sovdagär sözün üstün aşdi. Oğul de görüm sän kimä zülm elämisän? Sän eläbil elä oğlan dağisän, män görüräm, danışığından simannan yaxcı oğlana oxşuyusan. Ammâ de görüm sän kimä zülm elämisän?

Şikâri gördü olmayacax dedi qulax as deyim da mäni niyä gätiriblär salıblar bu quyuya: götürüb bu dillärinän görax Şah-ı Dârâ oğlu Şikâri nädeyib?

Keyvan Sovdager'in yanında her zaman bir hekimin olduğu söyleniyordu. Ona dedi: Hekim yakına gel ve bu delikanlıya bak. Şöyle söyleniyor ki hekim yanındaki aynayı çıkardı ve Şikâri'nin ağzının tuttu. Arada bir aynanın buharlandığını görünce onun yaşadığını ve nefes alıp verdiğini anladı.

Hekim dedi: Eğer kırk gün kırk gece bu kuyunun başında bekleyip tedavi edersem, Allah'ın yardımıyla iyileşebilir. Ancak yola koyulursak, yol esnasında bunu tedavi etmeye kalkarsam, bin canı olsa da birini kurtaramayız.

Keyvan Sovdager hekime dedi: Sen bu genci kurtar, gerekirse biz bu kuyunun başından ayrılmayız. Yeter ki sen bunu kurtar. Hekim, Şikâri'ye elinde olan imkânlar içinde tedavi uyguladı. Yaralarına merhem sürdü.

Bir gün, iki gün, üç gün, beş gün, bir zaman geçtikten sonra Şikâri kendine geldi. Keyvan Sovdager onun yanına gidip sordu: Oğlum söyle bakalım, sen kime ne ettin? Elinden ne hata çıkmış? Seni neden bu kuyuya atmışlar? Sen kime ne zulüm etmişsin ki seni getirip kuyuya atmışlar?

Şikâri dedi: Efendim elimden ya da dilimden bir hata gelmedi. Ben kimseyi elimden veya dilimden incitmedim. Kader beni getirip buraya attı.

Üstat şöyle yazmış ki yirmi gün geçtikten sonra Keyvan Sovdager tekrar Şikâri'ye bu soruları sordu. Ancak Şikâri, ona neden kuyuya düştüğünü söylemedi.

Keyvan Sovdager Şikâri'den sordu: Şarap içermişin? Şikâri dedi: Efendim, olursa içerim. Keyvan Sovdager emretti, şarap ortaya koyuldu. Şikâri birkaç yudum aldıktan sonra sarhoş olmaya başladı. Keyvan Sovdager hemen konuyu açtı. Oğulum söyle bakalım sen kime ne etmişsin, seni neden kuyuya atmışlar? Senin böyle bir şey yapacağına inanmıyorum. Sen öyle kötü birine benzemiyorsun Ancak seni kim ve neden buraya atmış?

Şikâri, Keyvan Sovdager'in ısrarını görünce dedi: Dinle beni sana söyleyeyim neden bu kuyuya atıldım. Şah-ı Dârâ Oğlu Şikâri sazı aldı bakalım ne dedi?

Şikâri, Keyvan Sovdager'e dedi:

Sänä qurbâbn olum Keyvân Sovdâgär,	Sana kurban olum Keyvan Sovdager,
Elimnän gülümnän aralıyam män.	Elimden gülümden aralıyım ben,
Sänä kömeh olsun bir pärvärdigar,	Sana yardımcı olsun bir Tanrımız,
Qohumdan qardaşdan yaralıyam män.	Akrabadan, kardeşten yaralıyım ben.

(6+5)

Män aşıqam gan eylär,	Ben âşık kan eder.
Dad eylär divan eylär,	Feryat eder divân eder,
Dost mäni bu halda görsä,	Dost beni bu hâlde görse,
Yâ ölär ya qanıma qan eylär.	Ya ölür, ya kanıma kan eder.

(bayatı)

Ävväldä şäm yanar sor[r]a pärvânä,	Evvelde mum yanar sonra pervane,
Hicr-i möhnetninnän gälmişäm cânä,	Ayrılık derdinden gelmişim cana,
Çox istärdi mäni yâd u bigânä,	Çok isterdi beni tanıyan ve tanımayan,
Atamın qälbinin qärâriyam män.	Babamın kalbinin dermanıyım ben.

(6+5)

Mäm âşıx geşmä männän,	Ben âşık geçme benden,
Çay sännän çeşmä männän,	Çay senden çeşme benden.
Baxma yâdlar sözünä,	Bakma başkaların sözüne,
Civanam keşmä männän.	Gencim geçme benden.

(bayatı)

Fäläk verib mänä bol ahi, zâri,	Felek verip bana bol derdi fegânı,
Artırıb därdimi dindirmä bâri,	Artırıp derdimi dindirme bari,
Şah-ı Dârä oğluyam adım Şikâri,	Şah-ı Dârâ oğluyum adım Şikâri,
Atamın qälbinin qärâriyam män.	Babamın kalbinin dermanıyım ben.

(6+5)

Män âşıq o güneylär,	Ben âşık o gün eder,
O quzeylär o güneylär,	O Kuzeyler, o Güneyler,
İki häsrät birbirin görändä,	İki hasret birbirini görünce,
Elä bayramın o gün eylär.	Ancak bayramın o gün eder.

(bayatı)

Dedi: Bäli qurbân mänim adım Şikâridi. Özümdä Şah-ı Dâre'nin Mälik Şah-ı Rumi'nin oğluyam. Şikâri'nin oğlanlığın dilâverliğin ism û räsmi şöhrätin Keyvân Sovdagär eşidmişdi, ämma özün görmämişdi. Eley-

Şikâri dedi: Evet ben Şah-ı Dârâ, Melik Şah-ı Rumi'nin oğlu Şikâri'yim. Keyvan Sovdager Şikâri'nin pehlivanlığını mertliğini duymuştu. Ancak yakından onu görmemişti. Şikâri adının Şah-ı Dârâ oğlu

ki adı meträh oldu Şah-ı Dârä oğlu Şikâri [adını] eşidändä sesi Keyvân Sovdagär düşdü bunun qädämlärinä.

Şikâri men size diyenleri Keyvân Sovdagär'ä dedi. Söhbät tämâm olsun durublar köçü çattılar. Köçü çatıblar qâfilä rävâne-yi râh oldu. Az gäliblär çox gäliblär, gälib yetirdilär hara; şähri känârinä. Şikârinin bi bağı varidi, Güllü Bağ diyärdilär adına.

Şikâri'nin gözü düşür öz bağçasına, Bağ xärâbä qalıb virân olub.

Dedi Keyvân Sovdagär sänä qurban olum, üräyim därdä gälib istiräm sänä bir neçä kälmä söz diyäm, äğär demäsäm üräyim patlar.

Şikâri olduğunu söyleyince Keyvan Sovdager onun ayaklarının önüne düştü.

Şikâri başından geçen olayları benim size anlattığım gibi Keyvan Sovdager'e anlattı.

Sözü bittikten sonra çadırların toplayıp yola koyuldular. Az gittiler uz gittiler nereye vardılar? Şikâri'nin şehrin kenarında olan bağına yetiştiler. O bağın adına Güllü Bağ derlerdi.

Şikâri'nin gözü kendi bağına düştü. Bağda olan güzellikten bir şey kalmamıştı. Yüreği derde geldi. Keyvan Sodager'e dedi: Kurbanın olayım yüreğim derde geldi, sana birkaç sözüm var demezsem yüreğim patlar.

Şikâri dedi:

Bu dünyadä herkim gülsä,
Onun yäqin 'âri olmaz,
Bir bağın bağbanı ölsä,
O bağın heş bâri olmaz.

Bu dünyada her kim gülerse,
Onun gerçekten utancı olmaz.
Bir bağın bağbanı ölerse,
O bağın hiç meyvesi olmaz.

(4+4)

Bu görükän Güllü bağdı,
Düşmanım ölmäyib sağdı,
Mänim gönlüm uca dağdı,
Yel äsändä qari olmaz.

Bu görünen Güllü Bağ'dır,
Düşmanım ölmemiş, sağdır,
Benim gönlüm yüce dağdır,
Yel esende karı olmaz.

(4+4)

Düşmänim göründü gözä,
Köhnä därdim oldu täzä,
Qoysam düşmâni sağ gedä,
Şikâri, Şikâri olmaz.

Düşmanım göründü göze,
Köhne derdim oldu tâze,
Koysam düşmanı sağ gide,
Şikâri, Şikâri olmaz.

(4+4)

Şikâri'nin Âşık Kılıfında Saraya Dönmesi

Söz tämâm eliyib rävâne-yi râh oldu. Az gäliblär çox gäliblär, yetişdilär şährä. Keyvân Sovdâgär här zämân gäldiği kâvrân-särâdä mätâ'in endirdi. Qädim räsm idi sovdagärlärinän padişâhlar arasında bir şähridä ki sakin oldular ki malların orda

Söz bittikten sonra yola koyuldular. Az gittiler uz gittiler, şehre yetiştiler. Keyvan Sovdager her zamanki kervansarayda kafileyi indirdi. Eski zamanlarda tacirlerin vardıkları şehirlerin padişahlarına getirdikleri mallardan hediye götürme ve pa-

frûşä yetirsinlär bir xonça bäzerdilär apararlar pâdiŞâhın görüşünä pâdiŞâhdan icâzä alardılar. Keyân Sovdâgär xonça bäziyib döresindä bir neçä tacirlärdän xonça tabağı aparıblar padişâhın huzûrinä.

Xäbär veriblär Ärçiyä; bäs Keyvân Sovdagär gälib. Pärdä-dâr pärdäni sındırıb, bunlar vârid olsun içäriyä. Bäli çay qähvä vû qeylân, yemäk işmäk burada sohbätä mäşgûl olsunlar.

Eşid dâsitâni kimnän; Ärçä'nin dostundan Ärçä'nin bi dana dutsu varidi, onun güzari düşdü karânsäranın qabağınnan.

Şah-ı Dârä oğlu mallrın üstündä sazı basıb bağrına oturub häzin häzin sazı danışdırır oxuyur.

Yeriyib yaxına sälâm verdi, äleyküm sälâm Âşıq: Bäli De görüm sänin adın nämänädi? Dedi mänim adım aşıxdı.

Dedi sänä dädä nänä bir ad goyub ya yox män istiräm ana'nın qulağıva çağırdığı adı orgäşäm.

Dedi mänä dädä nänä qoyan ad elä aşıxdı. Qeyidib özün därhöl yetirdi därbara. yavaşca sıxıldı qoltuğuna dedi Şikâri Keyvân Sovdagär'in mänzilindädir.

[Ärçä] Dedi: Äslän imkânı yoxdu. Dedi män diräm vardıda. [Ärçä] Dedi bäs neyliyäh? Dedi denän nämänä nökärlärin var mehtärlärin var qulamıva kimi hamısın gätir. Sözü câtirindä saxlayıb Keyvân sovdagär durub gedändä Ärçä üz dolandırdı:

Keyvân Sovdagär [cävab verdi] Bäli [dedi]: Nämmänä nökärin qulamın var hammısı bu gecä mänä qonaxsız, [cävab verdi]: 'Eybi yoxdi.

Durublar getsinlär cäräyâni Şikâri'yä dedilär. Şikâri dedi: Mane'i yoxdu siz gedäcaxsız gedin, hamnı apar bi männän sora.

Växt-i ki gecä gälib arayä şäb-nişnlık oldu, qonaxlar münäzäh ârâstä här käs öz yerindä oturub, Ärçä göz dolandırdı dörüyä. Şikâryä oxşuyan bir şäxs yoxdu.

Ärçä üz dolandırıb: Keyvân Sovdagär; [dedi] Bäli. [Ärçä dedi]: Mägär män sänä demämiştim ki nämänä nökärin qulamın var hättâ mehtärlerivä kimi gätiräsän bura? [Keyvân Sovdagär dedi]: Bäli hamısın getimişäm.

dişahtan o malların satılmasına dair izin alma geleneği var idi. Keyvan Sovdager de getirdiği mallardan bir hediye düzenleyip, birkaç tacirle birlikte padişahın huzuruna yetişti.

Erçe'ye Keyvan Sovdager'in geldiği haberini verdiler. Perdeler açıldı ve tacirler padişahın huzuruna çıktılar. Padişah onları çay, kahve, nargile ve yiyeceklerle ağırladı. Bunlar burada sohbette olsunlar.

Destanı kimden söyleyeyim? Erçe'nin arkadaşından. Erçe'nin bir arkadaşı vardı. O kervansaraydan geçerken Şikâri'yi gördü. Şikâri malların üstünde oturmuş, sazını basmış bağrına ve hazin hazin çalıp okuyordu.

Ona yakınlaşıp selam verdi, aleyküm selam. Âşık, senin adın nedir? Dedi benim adıma âşık derler.

Sana anan baban hiç ad koymadı mı? Ananın senin kulağına söylediği adı öğrenmek istiyorum

Dedi: Bana anam babam âşık adını koydular. Hemen kendini sarayda Erçe'ye yetirdi, yavaşça yanına girdi ve kulağına dedi: Şikâri, Keyvan Sovdager'ın kervanındadır.

Erçe dedi: Bu imkânsız. Dedi: Ben gördüm. Şimdi ne yapalım? Keyvan Sovdager ve tüm tacirleri yemeğe davet edelim. Keyvan Sovdager kalkıp gitmek istediğinde Erçe dedi:

Keyvan Sovdager, bu akşam kafilende köle tacir her kim varsa gelsinler yemeğe misafirimiz olsunlar.

Keyvan Sovdager olur dedi.Kalkıp gittiler ve olup bitenleri Şikâri'ye söylediler. Şikâri dedi: Sorun değil, siz hep beraber gidersiniz ben burada kalırım.

Gece olduğunda misafirler özel kıyafetlerle gelip herkes kendi yerinde oturdu. Erçe oturanlara göz gezdirdi, ancak Şikâri'ye benzer birini göremedi.

Erçe yüzünü Keyvan Sovdager'e çevirdi ve sordu: Sana tüm tacirler ve kölelerinle birlikte gel dememiş miydim? Hatta at bakıcılarını de getir demedim mi? Keyvan Sovdager dedi: Evet efendim, hepsini getirmişim.

[Ärçe] dedi män bilän elä bil birin gätimämisän.

Keyvân Sovdagär işi anladı, dedi: Bäli qurbân bir näfärimiz var gätimämişäm, çün o qâbil-i bu mäclis dägil. Saz çalıb ordan buradan diyär.

[Ärçä dedi]: Nä manehi var gälär burada oxuyar beş üş kälmä biz qulaq asarıx.

[Keyvan sovdagär] Üz dolandırdı: Qurban axı elä bir qabilli oxumaq oxumaz, amma ägär sälâh bilisiz gälsin bura yollayın getsin gätisin. İki näfär yolluyublar gettilär

Durdu bu[n]larınan ba-häm gäldi därbara. Gätiriblär. Ärçä'nin gözü sataşanda Şikâri'yä gördü Öz qärdäşidi.

Bir müddät dili tutuldu ki bir söz desin. Bu yanan o yannan üz vurublar. Ärçä icâzä verdi 'Âşıq oxusun.

Götürüb bu dillärinän göräh nämänä diyäcäk?

Erçe dedi: Bildiğim kadarıyla bir kişiyi getirmemişsin.

Keyvan Sovdager işin farkına vardı. Dedi: Evet efendim, biri var onu getirmedim. Çünkü o bu meclisin şanında değil. Saz çalıp oradan buradan okur.

Erçe dedi: Neden gelip burada da okumasın da dinlemeyelim?

Keyvan Sovdager dedi: Efendim değerli bir şey okumaz, ancak isterseniz adam gönderelim ve buraya getirtelim. İki kişi gidip Şikâri'yi getirdiler.

Şikâri onlarla beraber saraya girdi. Şikâri saraya girdiğinde Erçe'nin gözü ona dokundu. Hemen kardeşini tanıdı.

Erçe'nin bir ara dili tutuldu bir şey söyleyemedi. Oradakiler âşıktan bir şey okumasını istediler. Erçe aşığın okumasına izin verdi.

Şikâri sazı aldı görelim ne diyecek?

Şikâri dedi:

Nâmärdin üzü gülmäsin,
Gizli sözüm âşikâr däyil.
Sırrımı heş käs bilmäsin,
Gizli sözüm âşikâr däyil.

Nâmerdin yüzü gülmesin,
Gizli sözüm aydın değil.
Sırrımı hiç kimse bilmesin,
Gizli sözüm aydın değil.

(4+4)

Nä lâzimdi özümü öyäm,
Sırrımı nâmärdä diyäm,
Şer oğluyam şer-beçäyäm,
Mäni aşıx bilmir bilmäsin.

Lazım değil kendimi övem,
Sırrımı nâmerde söyleyem
Aslan oğluyum aslan yavrusuyum,
Beni âşık bilmiyor bilmesin.

(4+4)

Män 'âşıq qoydun mäni,
Nâr kimi soydun mäni,
Nä kölgändä saxladın,
Nä bir günä qoydun mäni.

Ben âşık koydun beni,
Nar gibi soydun beni,
Ne gölgende sakladın,
Ne bir güne koydun beni.

(bayatı)

Erçe cällâd istiyib. Şeyâtin sıfatlardan ikisi yeriyib qabağa. [Dedilär] Qurbân: Cân fädâ kimin ömrü başa yetişib başıynan bädäninin arasına ayrılık salaq.

Ämmâ Keyvân Sovdagär genä qabağın sädd eländi [dedi:] Qurbân axı nolubdu ki bu ağzın başlısan cällâd istediz? Mägär mänim aşığım nä günâh eliyib? [Ärçä] dedi: Keyvân Sovdagär megär görmüsän ki diyir nä lâzim özümü öyäm sırrımı nâmärdä diyäm? Mäni dubârä genä nâ-märd hesâb eliyib.

[Keyvân Sovdagär] Dedi: Qurbân män ävvältdä demişäm aşığın sözünnän qâbil söz dä çıxmaz, bir moqe' iştibâh eliyib beqabil söz'dä çıxar.

Dövrädän genä üz vurublar. Ärçä icâzä verdi ki aşıx sözünü bitirsin. Bäli ämr olundu [aşıq] sözünün täxällüsünü oxusun.

Şikâri bu dillärinän desin 'ärz eliyim tämam dusların sağlığına, 'âşıx dusların sağlığına:

Erçe bu sözleri duyduğunda gazaplanıp cellâdı çağırdı. Şeytan yüzlü cellâtlardan ikisi öne geldi: Efendim kimin ömrü sona ermiş, söyleyin biz onun başıyla bedeni arasında ayrılık salalım? Dediler.

Keyvan Sovdager ileri giderek padişahı durdurdu: Efendim neden âşık söylediğinde cellâdı istediniz? Benim aşığımın suçu ne? Erçe dedi: Keyvan Sovdager aşığın söylediğini duymuyor musun. "Ne lazımdı kendimi övmem, sırrımı nâmerde söyleyem?" Beni namert adlandırdı.

Keyvan Sovdager dedi: Efendim ben size söylemiştim bu aşığın sözlerini dikkate almayın. Aşığın sözlerinden yersiz, yanlış şeyler de çıkar.

Orada oturanlar onun sözlerin doğruladılar. Erçe aşığın sözünü bitirmesini emretti, izin verdi ki âşık son sözün söylesin.

Şikâri bu sözleri söylesin, ben de söyleyeyim tüm dostlar ve âşık sevenler sağ olsun:

Şikâri dedi:

Mäclistä tanısın hamı,	Mecliste bilsin herkes,
Şahlar Şâhı veribdi câmı,	Şahlar Şâhı vermişti badeyi,
Şah versin Şikâri verän än'âmi,	Şah versin Şikâri veren bahşişi,
Ömrü dölät mâlı üzülmäsin heç.	Devleti ömrü azalmasın hiç.

(4+4)

Män aşıq gülä nâz,	Ben âşık güle naz,
Bülbül eylär gülä nâz,	Bülbül eder güle naz,
Zämänä belä getsä,	Devrân böyle giderse,
Ağlıyan çox gülän az	Ağlayan çok, gülen az.

(bayatı)

Şikâri'nin Saltanat Tahtını Kardeşine Bırakması ve Keyvan Sovdager ile Yola Çıkması

Ärçä bu sözü eşidändä dedi: Bura bax görüm nä Şikâri'si?

Dedi: Qurbân, sännän qabax burada bir cävân otumuşdu täxt-i sältenetdä hokmrânlığa mäşgûl idi. Mäni burada çaldırıb oxudturub mäni çox täşviq elettirib. Adına Şikâri diyärdilär menä hämmişä än'âm verärdi. Män aşığam ya biraz pis

Erçe bu sözleri işittiğinde sordu: Şikâri'nin adını neden getirdin?

Dedi: Efendim, sizden önce burada Şikâri adlı bir genç saltanat tahtında oturmuştu. Beni buraya getirirdi. Ona şarkılar söylerdim, o da bana bahşiş verirdi. Bana çok destek olurdu. Adına Şikâri derlerdi. Ben aşığım bazen iyi şeyler oku-

oxuram ya biraz yaxşı oxuram. Niyä gerək mäni öldüttüräsän?

Bu kälmäni eşidändä Ärçä dästûr verdi bu aşiqä än'âm gätirin. Gediblär o zämânın pulu üş [üç] yüz tümän âşiqä än'âm gätirdilär, berâberindä qoydular yerä.

Eşid dâsitâni Keyvân Sovdagär'dän: Keyvân Sovdagär yerindän häräkät eliyib, älin atıb o pulları götürüb gätirb pâdişâhın bärâbärindä qoydu yerä. Dedi: Qurbân belänsi pulları mänim qapıma sâil gäländä, män muqäyyät ollam [olurum] veräm o sâilä. Sän mänim aşığıma üş yüz tümän änâm verisän? Mänim aşığımın elänsi pullara ehtiyâcı yoxdı.

Durun ayağa, Keyvân Sovdagär näfärâtinä dästûr verdi hamısı durdular äyağa, şam da yemädilär.

Ämmâ Ärçä üz dolandırdı: Keyvân Sovdagär indi ki gedisän, ägär gün çıxana kimin buradan qafiläni häräkät elädin elämisän, elämäsän, verräm mâlıvı qârät elällär özüvü dä öldürällär.

Ustad belä nizâmä çäkib: Yolladı iki näfär nalbäd gättilär, dästûr verdi nalbeddärä tämâm mâl heyvanın at qarın nämänä nal mıx varidi çäkibdilär tohdülär yerä dedi buların nalların tärsä nallıyacaxsan. Väqti ki biz buradan häräkät eliyäcağıx qafilä gedäcax şähridän xâric olsun, bir näfär räddinä baxsa bele ehsâs eläsin ki bu mâl vârid olub şährä. Dedilär xeyli xûb. Çäkib tämâm at qatır nalın çäkib töhdülär yerä tämâm tärsä nalladılar.

Süb[h]ün växtindä qâfilänin yükün çatıb häräkät eläbilär. Bir qedr gedännän sora şähridän aralaşsınlar Şikâri'nin gözü sataşdı qäbristânlıxda bir dana saxtumanä.

Öz özüne dedi: Hätmän o qäsridä mänim dädämin mäzârı var män bi[r] gedim dädämin [mäzarının] başı üstä gälim.

Qapıdan vârid olup içäri gördü bäli burda bir mäzâri täşkil veriblär amma iki dänä vâ' iz u 'âlim oturublar biri ayax täräftä biri yuxarı täräfdä, Sälâm [cävâb] Äleykässälâm. [Şikâri] Su'âl eledi: Bu qäbr kimin ola? Dedilär: Bu Şah-ı Dâränin qäbridi.

Şikâri oturub neynädi? Äl eliyib sazı

rum, bazen de biraz acı sözler söylerim. Neden beni öldürtmek istiyorsunuz?

Erçe bunu duyduğunda aşığa bahşiş verilmesini emretti. O dönemin parasıyla üç yüz tümen aşığa bahşiş getirdiler, aşığın önüne koydular.

Destanı Keyvan Sovdager'den işit. Keyvan Sovdager yerinden kalkıp paraları yerden alıp padişahın önüne koydu ve dedi: Efendim böyle küçük miktardaki parayı ben kapıma gelen dilencilere vermeğe utanırım, siz nasıl benim aşığıma bu paraları bahşiş olarak verirsiniz? Benim aşığımın böyle küçük paralara ihtiyacı yoktur.

Bunun üzerine Keyvan Sovdager ve yanındakiler kalkıp yemek yemeden oradan ayrıldılar.

Erçe, Keyvan Sovdager'e yüzünü tuttu ve dedi: Keyvan Sovdager madem gidiyorsun, eğer bu şehri güneş çıkana dek terk etmezsen emir veririm malını talan ederler ve seni de öldürürler.

Üstat böyle yazmış ki Keyvan Sovdager iki nalbant getirtip kafiledeki tüm hayvanların, atların ve katırların nalını söktürdü. Daha sonra nalbantlara dedi: Bu hayvanların nallarını ters takılmasını istiyorum. Öyle ki kafile şehirden uzaklaştığında ayak izine bakan her kes kafilenin şehirden çıktığını değil, şehre girdiğini düşünsün. Nalbantler tamam dediler ve tüm hayvanların, at katırların nalların söküp ters taktılar.

Sabah erken kafilenin yükün bağlayıp oradan ayrıldılar. Biraz gidip şehirden uzaklaştıklarında Şikâri'nin gözü mezarlıkta bir binaya ilişti.

Şikâri kendi kendine düşündü: Kesin atamın mezarı o saraydadır. Keyvan Sovdager'den izin alıp atasının mezarı başına gitti.

Şikâri içeri girdiğinde büyük bir mezar gördü. Mezarın başucunda ve ayağında iki vâiz kuran okumaktaydı. Selam. Aleyküm selam. Şikâri sordu: Bu mezar kimindir? Vaiz cevap verdi: Bu mezar Şah-ı Dârâ'nın mezarıdır.

Şikâri ne yaptı? Sazını gömleğinden

köynäyinnän çıxatsın. Äl eliyib sazı köynäyinnän çıxatsın. Vâ'izlärin biri dedi nä iş görüsän?

Dedi istiräm fâtä[h]ä oxuyam. [dedi:] Bunnan ki fatähä olmaz.

Dedi elä biz dädädän babadan hamımız sazınan sözünän fâtähä verrih. [Vâ'iz] Äl atıb tutub yapışdı sazınnan ki bunan fâtähä olmaz, [Şikâri] yumuruğu düğünnädi bunun üstünä.

Älivi çäh goy näcür fâtähämi merim gedim.

Ö biris dedi: Älivi çäh goy näcür fâtähäsin verir versin.

Götürüb göräh Şikâri nä dillärinän dädäsinin mäzârinin üstündä oxuyacaq vä nä diyäcäh?

çıkartmak istedi. Vaizlerin biri dedi: Ne iş görüyorsun? Şikâri dedi:

Fatiha okumak istiyorum.

Vaiz dedi: Fatiha okumak istersen doğru oku, böyle Fatiha okumak olmaz. Şikâri dedi: Biz atadan babadan sazla sözle Fatiha okumuşuz. Vâizlerden biri el atıp sazı almak istedi. Şikâri yumruğunu düğümleyip havaya kaldırdı.

Elini çek de ben Fatiha okuyayım, dedi.

Öbür vâiz dedi: Bırak istediği gibi Fatiha okusun.

Şikâri sazı aldı, bakalım babasının mezarı başında ne okuyacak, ne diyecek?

Şikâri dedi:

Dolanım başıva gül üzlü ata,
Ata can nä yatmısan mäzârıda?
Özün getdin vallah râhät oldun,
Xäbärin yoxdi män-i zârıdan.

Dolanayım başına gül yüzlü ata,
Ata can ne yatmışsın mezarda?
Kendin gittin vallah rahat oldun,
Haberin yok benim hâlimdan.

(6+5)

Qazan ağlar,
Ot yanar qazan ğlar,
Bir iyit qurbätdä ölsä
Qäbrini qazan ağlar.

Kazan ağlar,
Ot yanar kazan ağlar,
Bir yiğit gurbette ölse,
Kabrini kazan ağlar.

(bayatı)

Äğär desäm sözüm çoxdu,
Düşman sözü mänä oxdu,
Bu yerin väfâsı yoxdu,
Ay dädä can niyä yatmısan?

Eğer desem sözüm çoktur,
Düşman sözü bana oktur,
Bu yerin vefası yoktur,
Ay dede can ne yatmışsın?

(4+4)

Dağlara qar düşübdü,
Gör nä hamayil düşübdü,
Qäbrivi yadlar qazıb,
Ähläti̇n dar düşübdü.

Dağlara kar düşmüştür,
Gör ne eğri düşmüştür.
Kabrini yadlar kazıp,
Mezarım dar düşmüştür.

(bayatı)

Geçän günü yoxlamadım,
Düşman bağrım oxlamadım,
Senä 'äzâ saxlamadım,
Biliräm incimisän Şikâri'dan

Geçen günü yoklamadım,
Düşman bağrım oklamadım,
Sana yas saklayamadım,
Bilirim incimişsin benden.

(4+4)

Xoy çimeni, xoyçi mäni,
Märändin qoy çimäni,
Mäläräm dalısıcan tapam,
Ya vurar ovçu mäni?

Hoy çimeni, Hoy çimeni,
Merendin koy çimeni,
Melerim ardınca bulayım,
Ya vurarsa avcı beni?

(bayatı)

Oğul sän kim olasan?

[Şikâri] dedi: Män Şah-ı Dârä oğlu Şikâriyäm. Mäyär sözümdä tikrâr elämedim "Sänä 'äzâ saxlamadım biliräm incimisän Şikâri'dän". Män Şah-ı Dârä'nin oğlu Şikâri'yäm.

Dedi oğul mägr Şikâri'ni şer dağıtmıyıbı? [Şikâri] Dedi: Nä xeyir. Başının särgüzäştini bulara da dedi.

Durub icâzä istiyib getsin, bir qädr dä elin saldı cibinä ağlı-qaralı yetirdi bu 'âlimlärä ki män gediräm, väli istigas eläyin atamın rûhu mänim dalımca du'âcı olsun.

Geldi gafileye yetişdi.

Oğlum sen kimsin?

Şikâri dedi: Şah-ı Dârâ oğlu Şikâriyim. Sözlerimde de işittiniz dedim ki: "Sana yas saklamadım, bilirim incimişsin Şikâri'den." Ben Şah-ı Dârâ oğlu Şikâriyim.

Adamlar dedi: Şikâri'yi aslanlar öldürmemiş miydi? Şikâri bu sözü yalanladı. Oturup başından geçenleri onlara da dedi.

Ayağa kalkıp gitmek istediğinde elin cebine götürdü. Vâizlere bir miktar para vererek dedi: Ben buralardan gidiyorum, atamın ruhu bana duacı olsun istiyorum. Gelip kafileye yetişti.

Şikâri'nin Menzer Şah-ı Yemeni'nin Sarayına Girmesi

[Şikâri] Keyvân Sovdagär[ä] Su'âl eylädi: Keyvân Sovdagär hara gedırıx?

Dedi: Oğul biz gedirih Yämän şährinä ki paytäxt-ı Mänzär Şah-ı Yämänidi.

Şikâri başını dolandırdı. [Keyvân Sovdagä] Dedi: Başıvı niyä dolandırısan? Dedi: dädäm varidi qärdäşim quyuya salmamışdı, dädäminän män peymân bağlamışdım, här hansı mämläkätinän cängimiz olsaydı män täk u tänhâ gedärdim qoşunun qabağına. Män bının qoşunun qıra-qıra neçä däfä aparıb qalanların qala qapısından ötürüb içäri qeyidib gälmişäm. Mäni göydä axtarır yerdä älinä düşmüräm, qanımı su 'äväzine içär.

Şikâri, Keyvan Sovdager'den sordu: "Nereye gidiyoruz?"

Keyvan Sovdager dedi: Menzer Şah-ı Yemeni'nin kenti Yemen'e gidiyoruz.

Şikâri başını çevirdi. Keyvan Sovdager sordu: Başını neden çevirdin? Şikâri dedi: Ben kuyuya atılmadan önce babam Şah-ı Dârâ saltanat sürdüğü zaman şöyle bir kural vardı: Biz hangi ülkeyle savaşsaydık, askerlerin önünde ben olurdum. Askerlerin önünde düşmana saldırırdım. Biz Menzer Şah-ı Yemeni'nin askerlerini bir kaç kere kalenin kapısına kadar kovalayıp içeri sokmuşum. Onlar beni gökte ararken yerde bulacaklar, kanımı su yerine içecekler.

Şikâri üz dolandırdı: Buradan bu yana män adımı Xudâ-päräst säsliyäcağam, Keyvân Sovdagär'in näfärâtı variydi, hammısı bunun adın munnan bu yana Xudâ-päräst desin.

Gälib qala qapısınnan vârid oldular şährä. Genä bir kâvrân-särâdä bular sâkin oldular. Keyvân Sovdager başında bir neçä näfärâtiylä sovdagärlärinän genä bir xonça bäzäyib täbâğ tutub, qoyub bir qulâmın başına gedillär hara: Mänzär Şah-ı Yämäni'nin huzûrinä. Xäbär verdilär Mänzär Şah-ı Yämäniyä ki gelen var. İcâzä verildi gälib durdular perdänin dalısında, pärdä-dâr pärdäni sındırıb varid oldular içäri.

Gettikleri tabağı qoydular yerä. Oturublar, çay, qähvä u qälyân. Bir qädr oturublar durublar getsinlär, Mänzär Şah-ı Yämäni dä buları qonax çağırdı, ki Keyvân sovdagär çoxdandı bizim mämläkätä gelmämisän, gecä nämänä mänä qonaxsız. Gäliblär.

Gecä gäldi arayä Şikâri dä özlärinän apardılar. Växti ki oturublar, dövrä münäzzäm äyläşiblär Mäzär Şah-ı Yämäni göz dolandırdı dövrüyä. Keyvân Sovdagär'in näfärâtinä baxdı, gördü buların içindä bir cävân oğlan vardı, gözällihdä misl û mänändi yoxdu. Su'al elädi: Keyvân Sovdagär: O oğlanın adı nämänädi? Keyvân Sovdagär üz dolandırdı: Quebân onun adı Xudâ-päräst di.

[Şah sordu:] O sänin nämänändi? Dedi: Qurbân o mänim qulumdı. Bazarda satırdılar almışam

[Mänzär Şah-ı Yämäni] Dedi: Bura bax görüm onu satasan män alam?

Dedi: Nä qurban, män onu özüm üçün almışam. [Mänzär Şah-ı Yämäni dedi]: Sän gäzärçisän dolanansan bazarrarda gälär birin alarsan.

Keyvan Sovdager dedi: Qurban satmaram. [Şah dedi]: Neçä vermisän iki bärâbärin verräm, mänfät verräm. Qäbûl elämädi. [Şah dedi]: Üş bärâbär verräm. Menzer Şah-ı Yemeni dedi: Onu qoyaram tärâzının bir gözünä, bir gözündä'dä onun ağırlığında qızıl veräräm sänä.

Keyvan Sovdager dedi: Aybi yoxdı. Qäbul eliyib. Gätirib tärâzının bir gözünä

Şikâri dedi: Bundan sonra benim adım Hudâ-perest olsun. Kafiledeki herkesi bu konuda uyardılar. Bundan sonra herkes Şikâri'ye Hudâ-perest diyecek.

Kafile kale kapısından şehre girdi. Yine bir kervansarayda yüklerini indirdiler. Keyvan Sovdager tacirleriyle birlikte getirdiği mallardan Menzer Şah-ı Yemeni'ye hediye götürdü. Menzer Şah-ı Yemeni'nin sarayına vardılar. Padişah'a Keyvan Sovdager ve yanındaki tacirlerin geldiğini haber verdiler. Saraya girip Şâhın karşısına çıkmak için izin istediler. Sarayın hizmetçileri perdeyi kaldırdı ve Menzer Şah-ı Yemeni'nin huzuruna çıktılar.

Getirdikleri hediyeleri Şah'ın önünde yere koydular. Menzer Şah-ı Yemeni, onları ağırladı. Çay kahve, nargile, yiyecek ve içeceklerle sundu. Daha sonra Menzer Şah-ı Yemeni onları akşam yemeğine davet etti. Keyvan Sovdager bu daveti kabul etti ve kafilesine döndü.

Gece olduğunda Şikâri de onlarla saraya gitti. Herkes yerinde oturmuştu. Menzer Şah-ı Yemeni'nin dikkati misafirler arasında bulunan Şikâri yöneldi. Şikâri güzellikte eşi bulunmaz biriydi. Menzer Şah-ı Yemeni Keyvan Sovdager'e sordu: Bu gencin adı nedir?Keyvan Sovdager dedi: Efendim bu bizim kafiledendir. Adı Hudâperesttir.

Şah sordu: O senin neyin olur? Keyvan Sovdager dedi: Efendim benim kölelerimdendir. Onu pazardan almışım.

Menzer Şah-ı Yemeni dedi: onu bana satar mısın?

Keyvan Sovdager cevap verdi: Hayır efendim, onu kendim için almışım. Menzer Şah-ı Yemeni dedi: Sen gezgin bir tacirsin, pazarları gezip yeni birini alırsın.

Keyvan Sovdager satmayı kabul etmedi. Menzer Şah-ı Yemeni aldığının iki katını vermeyi önerdi. Kabul etmedi. Üç katını dedi. Dedi kabul etmem. İş oraya vardı ki Menzer Şah-ı Yemeni dedi: Onu terazinin bir tarafına koyup ağırlığı kadar altın vereceğim.

Keyvan Sovdager bunu kabul etti. Şikâri'yi terazinin bir tarafına koydu ve

Şah-ı Dâre oğlu Şikârini qoydular, bir gözünädä onun ağırlığında qızıl.

Mänzär Şah dästur verdi, bir däst libas gättilär, bir dana qılış. Libâsi geydi äyninä, qılıncı bağladı belinä, oğul bunnan bu yana sän mänä näzär qulu olacaxsan, duracaxsan täxtimin sağ tärefindä duracaksan.

Mänzär Şah-ı Yämäni'nin iki dana väziri varidi. Birinin adı Bähmän Väzir, birinin adı Xacand Väzir. Xaccand väzir Müsälmandı batindä, ammâ zahirdä bunlar çün butpäräst idilär boynuna büt asar ämmâ bâtindä müsälmanidi. Ämmâ Bähmän Väzir zâhirdä yâ bâtindä but-päräst-i mutläxdi. Ustât belä nizâmä çäkibi ki: Bu o qädär xûn-xâridi ki gündä geräh şärâbına müsälman qanı qataydı.

Behmen Vezir Şikâri'nin ähsini götümüşdi. Biraz fikr eledi fikr eladi [öz özünä] dedi: Sän ölmüyäsän bu Şah-ı Dârä oğlu Şikâri'yä oxşuyur, Özüdü. Durub pâdişâha diyäcağam.

Mänzär Şah-ı Yämäni'nin bärâbärindä kürnüş eliyib dayandı. [dedi]: Qurbân 'ärzim var. [Şah dedi]: Buyur, söhbätivi de. [Bähmän Väzir] Üz dolandırd: Bu näzär qûli ki saxlamısan yanında bilisen kimdi? Bähmän Väzir dedi: Qurban bu Şah-ı Dâre oğlu Şikâridi. Neçä märhälä bunun dedesiyle bizim cängimiz düşüb. İndi de bu qut [kurt] donunda gälib sänin tâc û täxtinä räxnä salsın.

Mänär Şah-ı Yämäni dästûr verib, yavaççа işâreynän Şikâri'ni daldan kıskıvraq tutdular. Bârgâhın väsätindä otuttular yerä qolların dalıdan bağladılar. Bir dana teşt gätirdilär qoydular qabağına. [Şah] Dedi: Oğlan väsiyätivi eläginän. Ägär düz dedin Şah-ı Dârä oğlu Şikârisän säni öldürmeyäcäğim, äğär düz demsän öldüttüräcağam säni.

[Şikâri] Dedi: Qurbân Şah-ı Dâre oğlu Şikâri hara? Män hara? Män bir qulum birisiyäm, Keyvân Sovdagär alıb gätirdi indi düşmüşäm sänin älinä. [Mänär Şah-ı Yämäni] Dedi väsiyyätin zadın olsa eläginän väillâ min dana canın olsa biri qutulmuyacax. Şikâri dinmädi. Götürüb bu dillärinän görâk nä deyib?

diğer tarafına altın koydular. Keyvan Sovdager altınları aldı.

Menzer Şah-ı Yemeni destur verdi ona elbise getirdiler, kılıç beline bağladılar. Menzer Şah-ı Yemeni dedi: Oğlum bundan sonra sen benim muhafızlarımdan olacaksın. Tahtımın sağ tarafında durup beni koruyacaksın.

Menzer Şah-ı Yemeni'nin iki veziri var idi. Birinin adı Behmen Vezir, öbürünün adı Hocand Vezirdi. Hocand Vezir içten Müslüman idi ancak görünüşte kâfirler gibi yaşardı. Onlar gibi boynuna haç takmıştı. Behmen Vezir kâfir idi. Bahman Vazir çok zalim biriydi. Üstat şöyle diyor ki: Behmen Vezir o kadar zalim idi ki her gün Müslüman kanını şarabına katıp içerdi. Behmen Vezir Şikâri'nin resmini görmüştü.

Ona dikkatle baktı onu tanıdı. Kendi kendine dedi: Bu adam Şikâri'ye benziyor, evet ta kendisidir. Padişaha söylemem gerekir.

Behmen Vezir Menzer Şah-ı Yemeni'nin karşısında baş eğip dedi: Efendim, önemli bir maruzatım var. Menzer Şah: "Buyur." dedi. Behmen Vezir dedi: Padişahım sağ olsun, yeni aldığınız kölenin kim olduğunu biliyor musunuz? Aldığınız köle Şah-ı Dârâ'nın oğlu Şikâridir. Onun babası ile bizim kaç kere savaşımız olmuş ve onlara yenilmişiz. Şimdi bu işle sizin mevkiinize sızmak istiyorlar.

Menzer Şah-ı Yemeni emir verdi Şikâri'yi arkadan kıskıvrak yakaladılar. Kolları bağlı bir şekilde sarayın ortasında oturttular. Bir leğen getirdiler ve önüne koydular. Menzer Şah-ı Yemeni ona sordu: Bir vasiyetin var mı? Eğer Şah-ı Dârâ oğlu Şikâri olduğunu kabul edersen senin canını bağlayacağım, öldürmeyeceğim. Eğer doğruyu söylemezsen seni öldüreceğim.

Şikâri dedi: Efendim, Şah-ı Dârâ oğlu Şikâri kim ben kim? Ben kölenin birisiyim. Keyvan Sovdager beni alıp buraya getirdi, şimdi sizin yanınızdayım. Menzer Şah Yemeni dedi: Vasiyetin varsa söyle. Senin bin canın olsa bile biri buradan kurtulamaz. [Seni kimse kurtaramaz.] Şikâri bir şey demedi. Sazını istedi. Sazı eline aldı, bakalım ne dedi?

Şikâri dedi:

Hökm eylädin qollarımı bağlatdın,	Emir verdin kollarımı bağlattın,
Qaldı vätnän sarı elim nä deyim,	Kaldı vatan sarı elim ne deyim?
Sinäm üstü çalar sazı dağlattın,	Sinem üstü çalar sazı dağlattın,
Yadlarınan nä danışm nä deyim.	Başkasıyla ne danışım ne deyim?

(6+5)

Män 'aşıq bu dağınan,	Ben âşık bu dağ ile,
El gäzär bu dağınan,	El gezer bu dağ ile.
Sänä yaxşı diyällär?	Sana güzel derler?
Män ölsäm bu dağınan.	Ben ölsem bu dağ ile.

(bayatı)

Män Mäcnunu bu hâlidä görmädim,	Ben Mecnunu bu hali de görmedim.
Çox ağladım gözüm yaşın silmädin,	Çok ağladım, gözüm yaşını silmedin,
Tifl ikän dä şâd olubän gülmädim,	Tıfıl iken şad olup gülmedim,
Bağlı qaldı mänim qolum ne deyim.	Bağlı kaldı benim kolum ne deyim?

(6+5)

Män 'aşıq äbir eylär,	Ben âşık bulut olur,
Gözlärim äbir eylär.	Gözlerim bulut olur.
Yanasan mänim üräyim	Yanasın benim yüreğim,
Necä därdä säbir eylär.	Nice derde sabır eder.

(bayatı)

Şikâr oldum, işi hara yetirdim?	Şikâr oldum, işi nereye yetirdim?
Gâfil oldum bir nâ-märdä tutuldum,	Gâfil oldum bir nâmerde tutuldum,
Qul adına bu şähridä satıldım,	Kul adına bu şehirde satıldım,
Yolum düşdu bu bärbâdä nä deyim?	Yolum düştü bu berbat yere ne deyim?

(6+5)

Yol käsänlär ay yol käsärlär,	Yol kesenler ay yol kesenler,
Qorxmaram yol käsänlär.	Korkmam yol kesenler,
Gäl bir qol boyun olax,	Gel bir kol boyun olalım,
Belkä ayrıldım sännän.	Belki ayrıldım senden.

(bayatı)

Şikâri'nin Hocand Vezir'in Kızı Pernâz Hanım ile Tanışması

Ämmâ eşid dâstâni kimnän, Xocand Väzir'dän. Xocänd Väzir yeriyib qabağa, üz dolandırdı: Qurbân 'ärzim var. Mänzär Şah-ı Yämäni üz dolandırdı: Väzir, buyur sözüvü de. [Xocand Väzir] Üz dolandırdı: Mänim dä bu därbâridä väzirliktä häqqim var ya yox? Väzirin biri sänsän biri de ele Bähmän Väzir.

Xocand Väzir üz dolandırdı: Düzdü Şikâri bizim düşmänimizdi, neçä märhälä bizimle qoşun keşliğimiz olub, qoşunumuzu qırıb, ämmâ bu bir dana Xudâ-päräst di sän almısan qul adına.

İndi Bähmän Väzir dä diyir ki bu Şah-ı Dârä oğlu Şikâridi. Dünyada adam adama oxşar, demiräm oxşamaz ämmâ säher çağıma vurdu Şikâri olamdı verdin bunu öldürdüler, sähär bu xäbär getdi yetişdi Şah-ı Dârä oğlu Şikâri'nin qulağına, Şah-ı Dârä oğlu Şkâri ägär bu kelmäni eşidä, gälsä bu mämläkätdä sägirdän käbirä rähm elämäz ha. Verär bu mämläkät[in] toprağın at eşşeh torbasında daşırlar tökärlär deryâyä.

[Xocänd Väzir] Bu näqşeynän bu käläyinän istir Şikâri'ni buradan qurtarsın. [Şah] Üz dolandrdı: Väzir diyäsän äğilä batan söz diyir, bäs män neyniyim? Verim zindâni eläsinlär?

[Xocand Väzir] Dedi: Yox. Sän ägär mänim sözümü qäbul eläsän, munu üş günä kimi ver mänä zämânät. Egär bu Şah-ı Dârä oğlu Şikâri oldu Şikâriliğin boynuna qoyaram ägär olmadı, getirräm bu cür xidmätinä t'ävil [tehvil] verräm. Fäqät üş gün sännän mohlät istiyiräm. Qäbul elädi. İmzâ aldı Mänzär Şah-ı Yämäni, Xocand Väzir'dän.

Üş günün zämânätine verdi Şikâri'ni apardı. Xocand Väzir'in bi[r] dana qızı varidi. Be-nâm-ı Pärnâz. Neçä yerdän muna ämir û ümärâdän väzir û vüzärâdän elçi gelmişdi, vermämişdi heş kimä.

Qız otu[r]muşdu küle firäng̃idän baxırdı. (Qädim harda iki märtäb üş märtäbä olsaydı ona külä-firängi diyärdilär.) gürdü dädäsi vârid olud qapısınnan, ämmâ bir dana da oğlanınan vârid oldu içäri. Gözällihdä Yûsif-i sâni dilâvärlihdä Rüstäm-ı dästân, Qız äl göt[ür]dü pärvärdigâr-i mut'âlin därgâhına:

Destanı Hocand Vezir'den dinle. Hocand Vezir ilerleyip Şah'a dedi: Efendim bir sözüm var. Menzer Şah-ı Yemeni dedi: "Buyur sözünü." Hocand Vezir dedi: Ben de bu sarayın veziriyim ya yok? Menzer Şah-ı Yemeni dedi: Tabi iki vezirin biri sensin biri de Behmen Vezir.

Hocand Vezir dedi: Şikâri bizim düşmanımızdır. Birkaç kere bize asker yürütüp bizimle savaşmıştır. Ancak bu başka birisi olabilir. Bunun adı Hudâ-peresttir. Sen onu köle olarak Keyvan Sovdager'den aldın.

Şimdi Behmen Vezir bunun Şah-ı Dârâ oğlu Şikâri olduğunu söylüyor. Dünyada insan insana benzer. Ya Şikâri olmazsa? Diyelim bu Şah-ı Dârâ oğlu Şikâri olmadı. Bunu öldürdüğümüz takdirde, haber Şah-ı Dârâ oğlu Şikâri'nin kulağına yetişir. Şah-ı Dârâ oğlu Şikâri gelip bu memleketi viran koyar. Küçükten büyüğe kimseye acımaz. Bu ülkenin taşını toprağını at eşek arabasıyla taşıyıp denizlere döktürür.

Hocand Vezir bu sözlerle Şikâri'yi bu zor durumdan kurtarmak istiyordu. Menzer Şah-ı Yemeni dedi: Galiba Hocand Vezir doğru söylüyor. Şimdi ne yapalım? Onu tutuklayıp zindana mı atalım?

Hocand Vezir dedi: Eğer kabul ederseniz, bu adam üç gün benim emrimde olsun. Eğer Şah-ı Dârâ oğlu Şikâri olursa ben boynuna koydururum. Şikâri olmazsa gene size getirip teslim ederim. Yalnız üç gün sizden zaman istiyorum. Menzer Şah-ı Yemeni kabul etti, imza aldıktan sonra, Şikâri'yi Hocand Vezir'e teslim ettiler.

Hocand Vezir Şikâri'yi üç gün zimmetine aldı. Hocand Vezir'in Pernâz adlı bir kızı varydı. Ona vezirlerden emirlerden birkaç kişi elçi gelmişti ancak o evlenmeyi kabul etmemişti.

Pernâz Hanım evde oturmuştu. (Eski zamanda nerde iki katlı üç katlı ev olsaydı ona küle firengi derlerdi.)Babasını eve girerken gördü, ancak yanında bir genç delikanlı vardı. Şikâri güzellikte Yusuf ve heykeli Rüstem gibiydi. Pernâz Hanım elini açıp Allah'a yalvardı: Ey yerleri ve gök-

Ey yerläri göyläri yoxdan xälq eliyän Allah, ey on säqqız min ʻâlämi bi-sutûn xälq eliyen Allah, bu dädämi mänä çox görmä, onu qoruyasan.

leri yaratan Allah! ey on sekiz bin âlemi sütunsuz yaratan Allah. Herkesin azizini koru. Benim bu aziz babamı da bana çok görme.

Qızın imânı döndü qırqı imanına.

Kız buna çok sevindi

Varid oldular otaxda otu[r]sunlar. Çay gät[ir]dilär, mivä vu şirini, yemäh işmäh, gecäni yorublar.

Eve gelip odada oturdular. Kız çay, meyve, tatlı, yemek içmek getirdi oturup konuştular geceyi yarı ettiler.

Durup bunun gözünün bärâbärindä däst[n]ämâz alıb, ibâdät eliyib, ki Şikâri inansın ki bu Müsälmândı.

Hocand Vezir Şikâri'ye Müslüman olduğunu ispatlamak için onun yanında abdest alıp iki rekât namaz kıldı.

Gecäni yorublar qonağ otağında Şah-ı Dârä oğlu Şikâri'nin räxt-i xâbın açıblar. Getdi orda yatmağa mäşgûl olsun, ämmâ harda ilan vuran adam yatıp bu yatmayıb, Häm Şikâri yatabilmir ki fikri nâ-rahatdı, hämi qız. Qız niyä yatammır? Qız da Şikârinin därdinnän yatammır. Gecänin o oğlan växti, qız ayıldı yuxudan yatammırı. Växtän istifâdä elädi. Gözäl qismäti gözäl olar bir muxtäsär dä otur[s]a aynanın qabağında, özünä bir balaca äl dolandıra, adamın dädäsinin evin yıxar qoyar or[a]da. On yeddi qälämnän zinät elädi özünä. Durub yavaccä qapını açıb çıxdı eşiyä. Gördü oğlan yatıb, ämmâ üzünä bi[r] dana ipäk däs-mâl çäkib.

Gecenin bir zamanına kadar oturdular. Daha sonra Şikâri'nin yatağını misafir odasında serdiler ve oraya aldılar. Ancak yılan sokan adam uyudu, Şikâri ve kız uyuyamadı. Şikâri efkârlı olduğu için uyuyamıyor, kız da Şikâri'nin derdinden uyuyamıyor. Gecenin karanlık zamanında kız uyandı. Şikâri'nin odasına gitmek istedi. Güzel zaten güzel olur da, biraz da ayna karşısında oturdu mu, gönül yakar. Kız kendini ayna karşında bezenip düzedi, on yedi çeşit kalemle süslendi. Yavaşça kapıyı açıp dışarı çıktı ve Şikâri'nin olduğu odaya girdi. Şikâri odada üzerine ipekten bir tül çekmiş uyumuştu.

Qız gördü xeyir oğlan yatıb. O siyâh zülüflärdän bir dästä tel ayırıb, basıb mämälärinin üstünä göräh Şah-ı Dârä oğlu Şikâri nin başı üstä nä deyir?

Kız Şikâri'yi uyur halde gördü. Siyah saçlarından bir tel ayırdı, bastı memelerinin üstüne. Bakalım Şah-ı Dârâ, oğlu Şikâri'nin başı ucunda ne söyler?

Pernâz Hanım, Şikâri'ye dedi:

Nä yatmisan xâb-ı qändä,
Xâb-ı qän[d]dän ayıl oğlan,
İki gözüm cämâlinä,
Oldum sänä mâyil oğlan.
(4+4)

Ne yatmışsın şirin uykuda,
Şirin uykudan uyan oğlan,
İki gözüm cemaline,
Oldum sana mâil oğlan.

Xoş gälmisän mänim gülüm,
Häm gülümsän häm bülbülüm,
Ruxsät verginän tärini silim,
Qol boynuva salım oğlan.
(4+4)

Hoş gelmişsin benim gülüm,
Hem gülümsün hem bülbülüm,
İzin ver terini sileyim,
Kolumu boynuna salayım oğlan.

Başın üstä vardı bir saz,

Başının üste vardı bir saz,

Qış göylümü eylädin yaz,
Väzir qızıyam adım Pärvâz,
Oldum sänä mâyil oğlan.

(4+4)

Kış gönlümü eyledin yaz,
Vezir kızıyım adım Pernâz,
Oldum sana mâil oğlan.

Pärnâzın nänäsine säs däydi qulağına yuxudan ayıldı. Qızın yerinä baxdı, gördü xeyir qız yoxdı. Bir balacana qulağ asdı gördü oğlanınan muzâkirä eliyirlär, säs gonağ otağınnan gälir. Yavacca Xocand Väzir'i oyatdi. Xocand Väzir oyandı [dedi]: nolub? Dedi: Nä vardı nä ola, dur ayağa bax nä cur qonax gätimisän ki qızın säsi qonağın otağınnan gälir.

Xocand Väzir dedi: mänim qonqğıma iftirâ demä. Dursunlar äyağa. Xacand Väzir vä xanımısı. Çıxdılar eşıyä Xocänd Väzir'in xanımısı älin uzatdı ist[äy]ir Şikâri olduğu otağın qapısın açа, tutdu biläyinnän.

[Xocand Väzir] Dedi: Säsivi çıxa[r] tma gäl bura, bura imtähân äyağıdı[r]. Ägär bu Şah-ı Dârä oğlu Şikâri olsa min dänä sänin qızın kimi qızlar vä onnan gözälläri dä ged[s]ä onun yanına gözünün quyruğuynan dönüp baxmaz. Xeyir ägär naxırçı oğlunnan zaddan olds onu demiräm.

Yavaccä yapışıb biläyinnän gäldilär durdular eşihdä, päncäränin qabağında. Bular Şikâri'nän qızı görüllär väli Şikâriynän qız buları görmür. Olar häyätdä qäranlıxdadılar, bular otaxda ışıxdadılar.

Qız çox dedi oğlan az eşiddi, oğlan çox dedi qız az eşiddi, axırın säräncâmında, qız dedi ki öz özünä män baxıram bu oğlan belälihlä râm olmuyacax, yaxcısı bu ki män buna yalvar yaxar eliyäm.

Dedi: Oğlan män görüräm eläbil çox säng-dilsän. Qulaq as bir neçä kälmä sözüm var deyim sänä Onan sora mäni yanınnan qovsan da qovmusan. Siyâh zülüflärdän bir dästä tar ayırıb basıb mämälärinin üstünä, vä göräh Şikâri'yä nä diyäcäh, deyim sizler sağolun:

Hocand Vezir'in eşi bu seslerli duyduncа uykudan uyandı. Kızının yerine baktı, göremedi. Seslerin misafir odasından geldiğini duydu. Kızının adamla olduğunu anladı. Yavaşça Hocand Vezir'i uyandırdı. Hocand Vezir uyandı ve ne olduğunu sordu. Kadın dedi: Ne olacak, getirdiğin misafirin ne olduğunu dur da kendin gör. Kızımızın sesi onun yanından geliyor.

Hocand Vezir dedi: Benim misafirime iftira atma. Hocand Vezir ve eşi beraber dışarı fırladılar. Eşi el atıp kapıyı açmak istediğinde, Hocand Vezir bileğinden tuttu.

Hocand Vezir dedi: Sesini çıkarma burası imtihan ayağıdır. [Şikâri olup olmadığını anlayabiliriz.] Eğer bu Şah-ı Dârâ oğlu Şikâri olsa bin tane senin kızın gibi kız ve ondan daha güzelleri onun yanına gitse de, gözünün ucuyla bile onlara bakmaz. Eğer nahırcı[4] oğlu falan olsa ona bir şey diyemem.

Yavaşça bileğin tutup eşikten pencerenin önünden onları izlemeye başladılar. Hocand Vezir ve eşi, Şikâri ve Pernâz Hanım'ı görüyorlar; ancak onlar görmüyordu. Onlar heyette karanlıkta, bunlar odada ışıktaydılar.

Kız çok dedi, oğlan az işitti. Oğlan çok dedi, kız az işitti. Sonunda kız baktı olmayacak kendi kendine dedi: Bu oğlanı böyle ele getiremem. Buna yalvarıp yakarsam belki bunun kalbi yumuşar.

Kız dedi: Oğlan gördüğüm çok taş yüreklisin. Sana birkaç sözüm var, onları diyeyim. Daha sonra istersen beni yanından kovabilirsin. Siyah zülüflerden bir tel ayırdı, bastı memelerine, görelim Şikâri'ye ne diyecek? Ben söyleyeyim sizler sağ olun:

Pernâz Hanım, Şikâri'ye dedi:

Xoş gälmisän gözüm üstä yerin var,
Çox zähmät çähmisän bu xânumânä

Hoş gelmişsin gözüm üste yerin var,
Çok zahmet çekmişsin bu saraya,

4 Nahırcı: Çoban.

Bir quş gälib bir butağa çıxasa,
Butağ olan onu vermäz tärlanä.

Bir kuş gelip bir ağaca konarsa,
Ağaç olan onu vermez terlana.[5]

(4+4+3)

Män ‘âşıq sini sini,
Doldur ver sinisini,
Öz yarımı versälär,
Neyläräm özgäsini?

Ben âşık sini sini,
Doldur ver sini sini,
Öz yarımı versinler,
Ne edem başkasını?

(bayatı)

[Şikâri] Dedi: Nâzänin dedin sözüvü saxla sazıvı. Qulağ as cävâbıvı algınan.

Gäl buna söz arasında andırgınan: Nâzänin män demiräm sän qolaysan çirkinsän. Çox da gözälsän, ämmâ män eliyä bülmäräm äqlimi sänin kimi nâdanlara veräm. Gäl äl çäh männän qoy çıx get. Görek ne dedi?

Şikâri dedi: Güzelim, dedin sözünü, sakla sazını. Dinle cevabını al.

Gel de buna söz kandır. Güzelim ben senin çirkin olduğunu söylemiyorum. Çok da güzelsin, ama ben aklımı senin gibi bir cahile veremem. Gel benden elini çek, git. Şikâri bakalım kıza ne dedi?

Şikâri dedi:

Qoy get gözäl mäni rûsvâ eylämä,
‘Äğlimi vermäräm härgiz nâdânä,
Äl götürgünän männän ey mâh-ı liqâ,
Säni qäsäm veräräm qâdir-i subhânä.

Koy git güzel beni rüsvâ etme,
Aklımı vermem hiç zaman câhile,
El götür benden ey ay yüzlü güzel,
Seni ant veririm kadir Allah’a.

(4+4+3)

Märd oğlana ämäk versän itirmäz,
Nâmärd adam dosluğ başa yetirmäz,
Vetenin söven oğlan özözünü itirmez,
Söyüd ağacında alma heyva nâr olmaz.

Mert yiğide emek versen yitirmez,
Namert adam dostluk başa yetirmez.
Vatan sever adam kendinden çıkmaz,
Söğüt ağacında elma, ayva, nar olmaz.

(4+4+3)

Oğlan buna yalvarır ki bälkä bu qız bunun yaxasınnan äl çäkä gedä, xeyir yapışıb qopmaz. Qız deyir öläräm getmäräm.

Ata, ana qulağ asır häyätdä tämâşâ eliyirlär tâ göräh işin axiri hara yetişäcäh.

Qız götürür obürü kälmäsin bu dillärinän desin ‘ärz eliyim eşidänlär sağlığına:

Şikâri kıza yalvardı ki belki onun yakasını bıraksın gitsin, ancak olmadı. Kız yakasından düşmedi, ölürüm de gitmem dedi.

Babası, anası dışarıda onları izliyordu. İşin sonu ne olur görsünler?

Kız öbür sözün bu sözlerle desin, ben de size söyleyeyim, işitenler sağ olsun:

5 Terlan: Bir çeşit yırtıcı kuş.

Pernâz Hanım dedi:

Därin därin däryâlärä dalmasan,	Derin derin denizlere dalmışsının,
‘Eşq âtäşi şirin cânä salmasan,	Aşk ateşi şirin cana salmışsın,
İlgar verib män gözäli almasan,	Söz verip de ben güzeli almasan,
Ärzimi eyläräm sultâna xana.	Arzımı ederim sultana hana.

(4+4+3)

Män ‘âşiq qälbiländi,	Ben âşık yürektendi[r],
Ay doldu qälbiländi,	Ay doldu kalbidendi[r],
And içiräm yar ola,	Ant içerim yar ola,
Bu qälb o qälbidendi.	Bu kalp o kalptendi.

(bayatı)

[Şikâri öz özünä dedi]: Di gä[l]. Gäl buna qärä qorxu verginän bäyä sännän äl çäkä gedä. Şikâri götürüb bu dillärinän göräh qızın cävâbın nä deyir?

Şikâri kendi kendine düşündü: “Eğer bunu korkutursam belki benden el çekip gidecektir.” Şikâri bu sözlerle görelim kıza ne dedi?

Şikâri dedi:

Dolu dolu peymânälär doldurram,	Dolu dolu kadehler doldururum,
Saraltubän gül rängini soldurram,	Sarartıp gül rengini soldururum,
Yäqin bil ki durram säni öldürräm,	Kesin bil ki durup seni öldürürüm,
Gäl mäni batırma na-hax qana.	Gel beni batırma yersiz kana.

(4+4+3)

Hacand Väzir xanımısıyla durublar pencäränin qabağında, tämâşâ eliyirlär tâ göräh işin axiri harda bänd olacax.

Hocand Vezir ve eşi dışarıdan pencere önünden olayları izliyorlar. Görsünler işin sonu nereye bağlanacak.

Qız gördü işin orası däyil, [öz özünä] dedi gäl söz arasında muna andırgınan ki ägär männän üz döndäräsän ha, mähkäme-yi ilâhidä sänin älinnän yapışıb, Şah-ı märdânä şikâyät eliyäcağam. Qız götürdü göräh bu nä deyir ‘ärz eliyim äyläşänlär sağlığına:

Kız baktı ki olmayacak, kendi kendine dedi: Söz arasında buna anlatayım ki eğer benden yüz çevirirsen seni İlahi mahkemede Hz. Ali’ye şikâyet edeceğim. Bakalım kız Şikâri’ye ne diyecek? Ben söyleyeyim; oturanlar sağ olsun:

Pernâz Hanım dedi:

Pärnâzam män burayä gäländä,	Pernâzam, ben buraya geldiğimde,
Äziz Allah mätläbläri verändä,	Aziz Allah istekleri verdiğinde,

Qiyâmät günündä tutam älinnän,
Şikâyät eyläräm Şah-ı Märdânä.

Kıyamet gününde tutam elini,
Şikâyet ederim Şah Merdân'a. [6]

(4+4+3)

Şah-ı Dârä oğlu Şikâri qızın cävabindä belä 'ärz elädi:

Şah-ı Dârâ oğlu Şikâri kızın cevabında şöyle arz etti:

Şikâri dedi:

Şikâri diyär indi bildim märâmın,
Yar'dan ötrü gälmir sänin aramın,
Sähär olsun açım häqqin kälâmın,
Mäşvrät[7] *eyläyim män'dä Qur'ânä.*

Şikâri diyor şimdi bildim amacın,
Yâr için gelmiyor senin kararın,
Seher olsun açım hakkın kelâmın,
İstihâre edeyim ben de Kur'an'a.

(4+4+3)

[Şah-ı Dârä oğlu Şikâri dedi:] Bu gecäni mänä möhlät verginän tâ sähär olsun sabbahları män gedim Qur'ânä istixâre eliyim, onnan sora sänä cävâb deyim.

Şah-ı Dârâ oğlu Şikâri dedi: Bu geceyi bana zaman ver, ben yarın sabah Kur'an'a bakayım (İstihare edeyim), sonra sana cevap veririm.

Qız bi[r]dän dedi: Bura bax görüm cävân demäh helä bu geceni sänä möhlät veräm, tâ sabbah ola sän dä sabbah yaxcı gälmädi qolay gäldi, demax sän mäni almıyacaxsan?

Kız dedi: Yani ben sana bu gece izin vereyim, sen sabah Kur'an'a bakasın, eğer iyi gelmezse, kötü gelirse sen bana ret cevabı mı vereceksin?

Bu kälmäni diyändä oğlan üş barmağın yatırdıb iki barmağıynan bunun binâ-gûşinnän bi[r] dana sili vurdu. Qqız cin vurmuş pişih kimi käläfçälänib evin arasında yıxılsın yerä, ağız burun doldu ganınan.

Bunu söylediğinde Şikâri üç parmağın yatırıp iki parmağıyla kızın kulağının dibinden bir sille vurdu. Sille o kadar güçlüydü ki kız cin görmüş kedi gibi evin ortasında dönerek yere düştü. Ağzı burnu kanlar içinde kaldı.

Bu heyndä Xacandi Väzir'inän qızın nänäsi qapını açdı, vârid oldular içäri.

Bu anda Hocand Vezir ve kızın anası kapıyı açıp adaya girdiler.

Şikâri utandığınnan başın saldı aşağa. Xocand Väzir, Şikâri'nin annınnan öptü, qolların saldı boynuna üz dolandırdı: Oğul halâl olsun o Şah-ı Dârânin çöräğin sän yemisän. Halal olsun o anıya ki sänä süd veribdi. İndi bildim ki sän Şah-ı Dârä oğlu Şikârisän. Şah-ı Dârä oğlu Şikâri utandığınnan başın saldı aşağa.

Şikâri utandığından başını aşağı eğdi. Hocand Vezir, Şikâri'nin alnından öptü. Kolların boynuna sardı, dedi: Helal olsun Şah-ı Dârâ'nın çöreğine ki sen yemişsin. Helal olsun o anaya ki sana süt vermiştir. Şimdi anladım ki sen Şah-ı Dârâ oğlu Şikâri'sin. Şikâri utancından başını yere eğdi.

Vezir dedi: Menim dä dâr-ı dünyâda bir dana qızım vardı, sänä dä demşäm män müsälmânäm, bunlar hammısı bütpärästdilär, ämmâ bir müsälmân mänäm, ägär lâyiq-i känizlih olsa yox demiyäsän, helalın olsun senin bu dünyada. Şikâri genä

Hocand Vezir dedi: Ben Müslüman'ım ve dünyada bir tek kızım var. Burada yaşayanların hepsi kâfir olduğu için onu kimseyle evlendirmek istemedim. Eğer layık görürsen senin helalin olsun.Şikâri utandı, gene başını aşağı eğdi. Hocand

6 Meşveret: İstişare.
7 Şah Merdân: Hz. Ali.

başın saldı aşağa utandı, ikiminci däfä üçümüncü däfä.

Qızın üräh[i] düşüb tıb-batıb'a vurur, çırpınırı. Pärvärdigârâ göräsän oğlan hän diyäcax?

Ämmâ çün Şah-ı Dârä oğlu Şikâri utanırdı bir söz diyäbülmürdi.

Vezir sözünü İkinci kez, üçüncü kez tekrarladı.

Kızın yüreği çırpınmaya başladı. Kendi kendine düşündü: "Tanrım acaba Şikâri bu teklife ne diyecek?"

Amma Şikâri utandığı için bir şey söyleyemedi.

Üstatname

Dünyâyä çox şâir ü şu'ärâ gälibdi gedib ämmâ här käs öz 'ağlının ändâzäsicän m'ärifätinä göre täqâzâ-yi zämânäyä baxıb beş kälme söz nizâme çekib dünyadan köçüb gedib.

Allah t'âlâ dünyadan ölüb gedän ûstâdlärä vä 'ülämâlärä rähmät eylesin. Äyläşän ağaları o şaxsilär ki qulaq asırlar navardan oları da Allah t'âlâ pây-dâr vä sälâmät eyläsin.

Allah t'âlâ sizä hämişe şâdlıq versin yamanlıq vermäsin.

Dünyaya birçok şair gelmiş. Herkes kendi aklı kadarıyla, marifeti kadarıyla, kendi zamanesi icabına göre beş üç kelime yazdıktan sonra dünyadan göçüp gitmiştir.

Allahüteâlâ dünyadan göçüp giden üstatlara ve bilginlere rahmet eylesin. Destanı burada oturup dinleyen ve destanı kasetten dinleyen kişileri de Allahüteâlâ sağlık ve selamet versin. Allahüteâlâ her zaman size sağlık versin kötülük vermesin.

Üstatname

Allahın bändäsi Räsûl-i Xudâ,
Dur gedäh mäscidä väx[t] geçär indi,
Yığalar Şi'äni rûz-i mähşärä,
Mömünü kâfärdän kim seçär indi.

Allahın bendesi Resul-ı Hudâ,[8]
Dur gidelim mescide vakit geçer şimdi,
Yığarlar Şia'yi mahşer gününde,
Mümini kâfirden kim seçer şimdi.

Oxudun kitâbı Qur'âni geçmä,
Kitâb qı[r]x cüzvädi hurûfdan geşmä,
Behişt-i älâdä bir neçä çeşme,
Onların suyunnan kim içär indi?

Okudun kitabı, Kur'an'ı geçme,
Kur'an kırk cüz'dür,[9] harften geçme,
Yüce behiştte bir kaç çeşme,
Onların suyundan kim içer şimdi?

O peyamber çıxıban mämbärdä durdi,
Çäkibän zülfiqâri kâfäri qırdi,
Göyuün mälähläri säf çäkib durdi,
O Sırât köprüsün kim geçär indi?

O peygamber çıkıp minberde durdu,
Çekip kılıcını kâfiri kırdı,
Göğün melekleri sıralanıp durdu,
O sırat köprüsünü kim geçer şimdi?

Sähärin seyrindä män bir terlanam,
Uca dağ başında bir meh dumanäm

Sabahın seyrinde ben bir terlanım,
Yüce dağ başında bir çen, dumanım,

8 Resul-ı Hudâ: Allah'ın peygamberi, Hz. Muhammed.
9 Cüz': Kur'anın bölümleri.

Qâsimäm män däryây-ı 'Ummânäm
'Ârif olan ağalar tez seçär indi.

(4+4+3)

(Xästä Qasım)

"Kasım"ım ben büyük denizim,
Arif olan ağalar tez seçer şimdi.

(Hasta Kasım)

Män 'âşıq gülä nâz,
Gül eyler bülbülä nâz,
Zämânä belä getsä,
Ağlayan çox gülän az.

(bayat)

Ben âşık güle nâz,
Gül eder bülbüle nâz,
Devran böyle gitse,
Ağlayan çok gülen az.

Üstatname

Moc vurub häqqin kälämi däryâ-yı 'ummânä bax,
Altında dünya salınıb, titräyir här yanä bax,
İlâhi bir quş yaratıb rûzisi häxdän yetär,
Dimdiğinde dän alıb, dän yiyän dändânä bax.

Dalgalanıp hakkın kelâmı, engin denizlere bak,
Altında dünya salınıp titriyor her yere bak,
Tanrı bir kuş yaratmış rızkı haktan yetişir,
Gagasından den alıp den ovutan dişlere bak.

Bir gün olar cähân zülmät olar görmag olmaz göz gözi,
Şäms û qämär bürüyübdi[r] säng û sährâni düzi,
Gör nä gözäl xälq eyläyib ayı, günü, ulduzi,
Yeddi yerdi yetti göydi, yeddi dä 'ärş-i zämin,
Dolanır çärx-i mu'allâ o âsimânä bax.

Bir gün olur karanlık olur, görmek olmaz göz gözü
Güneş ve ay bürüyüp, taşı, çölü, düzü,
Gör ne güzel yaratmış ayı, güneşi, yıldızı,
Yedi yeri, yedi göğü, yedi kat feleği.
Dolanıyor bu hareketli çark, o göğe bak.

Âb û âteş, xâk û bâddân, yarandı Âdäm ata,
Uydu Şeytânın sözünä dän yedi etdi xätâ,
Buyurdu männän väsidi, siz buyurun ümmätä,
Atdılar cännätdän känârä o bädän-i üryânä bax.

Su, ateş, toprak ve yelden, yarandı Âdem ata,
Uydu Şeytan'ın sözüne buğday yedi, etti hata,
Buyurdu benden vasiyettir, siz buyurun ümmete,
Atıldı cennetten kenara, o çıplak bedene bak.

Yâzıx "Qûl Ebâzär" bax Xudâ'nın işinä,
Ağlayubän ümmân edib göz vurub göz yaşinä,
Hâbil öldürdü Qâbäli qäsd edib qardāşinä,
Beş gün çün fâni dünyadä o mälûn Şeytân'ä bax.

(Qûl Ebâzär)

Yazık "Kul Ebuzer" bak Allah'ın işine,
Ağlamaktan deniz olmuş, göz vurup gözyaşına,
Habil öldürdü Kabil'i kast etti kardeşine,
Beş günlük fani dünyada o melun Şeytan'a bak.

(Kul Ebuzer)

Şikâri'nin Pernâz Hanım ile Evlenmesi

Ustâd belä näzmä çäkib: Xacand Vezir çox bâ-sävâdidi, dedi oğul män özüm eliyäbülläm siğä zâd da oxuyam.

Qızınan oğlanın siğe-yi mährämin oxuyubdi. Qızı oğlana, oğlanı qıza mähräm eliyib.

Bäli üş günä kimi ki Şikâri qaldı otaxda, üş günün 'ärzindä bı qızın bätninä bi[r] dana uşax düşür.

Âyändä'dä 'ärz eliyäcağam dünyâyä gälännän sora bu oğlanın adın qoyullar Cähângir. Bäli üş günnän sora, çün munun zämânäti tämâm oluri Xacand Väzir yapışır Şikâri'nin däst-i bändinnän, aparıp Bârgâh-ı Mänzär Şâha.

[Xocand Väzir dedi]: Qûrbân qıble-yi 'âläm sağolsun, başıv içün üş gündü buna odu fişârât ki gälmişäm, o ki işkäncädi vermişäm, väli and-aman içir ki män Şikâri adında ad eşitmämişäm. Boynuna qoyammamışam ki bu Şah-ı Dârä oğlu Şikâridi.

Bähmän Väzir dedi: Qurbân Şikârinin bir dä 'älâyimi var mänim yanımda. [Şah] Dedi: Nämänädi?

Dedi: Şikâri yeddi tuluğ şärâb içär väli keflänmäz. Bı [bu] da onun bir 'älâmätlärindändi.

Mänzär Şah-ı Yämäni desûr verdi, minâ-ye şärâb qoyuldu arayä. Bäli minâye şärâb qoyulsun arāyä. Xacand Väzir göz elädi:

Bir atasözü var, däväni çömçeynän suvarmaxla däväyä qanıx vermäz ki su.

Şikâri bir neçä piyâlä işdi. Gördü xeyir yalannan özün dursun vursun kefliliğä imkânı yoxdu.

Sâqi piyâleyi minâye şärâbı dolandırırı. bunun önünnän geçändä tutur sâqinin däst-i bändinnän. Yavacca minâye şärâbı dayıyır ağzına.

Qurt ha qurt qurt ha qurt tâ tulux qutulana kimin Şikâri çähdi başına.

Ondan sora durdu äyağa. Şah-ı Dârä oğlu Şikâri, tâ göräh nämänä deyir 'ärz eliyim bütün eşidänlärin sağlığına:

Üstat şöyle söylemiş ki; Hocand Vezir çok bilgili biriydi. Dedi oğulum ben kendim imam nikâhı okumasını bilirim.

Kız ile oğlanın mahremiyet duasını okudu. Bunlar birbirine mahrem oldular.

Evet, üç gün Şikâri onunla bir odada kaldı, bu üç günde kızın rahmine bir çocuk düştü.

Bu erkek çocuk dünyaya geldiğinde adını Cihangir koydular. Evet, üç günden sonra Şikâri'ye aldığı zaman bittiğinde söz verdiği gibi onun elinden tutup Menzer Şah-ı Yemeni'nin sarayına götürdü.

Hocand Vezir dedi: Efendim, dünyalar padişahı, başınıza ant olsun, üç günden beri bunu işkence altında tuttum. Ancak bu Şikâri olduğunu kabul etmiyor. Ben bu adı işitmedim diyor. Şah-ı Dârâ oğlu Şikâri olduğunu boynuna koyduramadım.

Behmen Vezir dedi: Efendim ben Şikâri'nin bir özelliğini bilirim. Menzer Şah-ı Yemeni sordu: O nedir?

Behmen Vezir dedi: Şikâri yedi tuluk şarap içer ama sarhoş olmaz.

Menzer Şah-ı Yemeni destur verdi şarap kadehleri ortaya getirdiler. Evet, şarap ortaya konulduğunda Hocand Vezir Şikâri'ye işaret verdi.

Bir atasözü var diyor ki: "Deveyi çömçeyle suvarmak deveye kanık vermez."

Şikâri birkaç kadeh içtikten sonra kendini sarhoş gibi göstermek istedi, ancak baktı ki olacak iş degil.

Şarap veren herkese kâsede şarap sunuyordu. Şikâri'nin önüne geldiğinde Şikâri gizlice şarap tuluğunu aldı ve ağzına dayadı.

İçmeye başladı. Tuluktaki şarap bitene kadar kafasından indirmedi.

Ondan sonra ayağa kalktı. Bakalım ne diyecek? Arz edeyim tüm dinleyenler sağ olsun:

Şikâri dedi:

İşmişäm şärâbi mästäm,	İçmişim şarabı sarhoşum,
Saymara Rüstämi xanı,	Tanımam Rüstem'i, hani,
Ägär çäkäm äyri qılıncı,	Eğer çeksem eğri kılıcı,
Dağıtaram bu cähâni.	Dağıtırım bu dünyayı.

(4+4)

Rüstäm täkin qılış tovlaram,	Rüstem gibi kılıç sallarım,
Läşkärivin hamısın ovlaram,	Askerlerin hepsin avlarım,
Nä qädär dilâvärin olsa doğraram,	Ne kadar dilâverin olsa doğrarım,
Täxtinnän salaram paşanı, xâni.	Tahtından indiririm paşanı, hani.

(4+4)

Män hara Şikâri hara,	Ben nere Şikâri nere,
Üräyimä vurdun yara,	Yüreğime vurdun yara,
Lähnet büt-i büzürgävâr'a,	Lanet büyük puta olsun,
Seväräm Şah-ı Märdân'ı.	Severim Şah-ı Merdân'ı.

(4+4)

Xacand väzir üz dolandırdı: Qurban 'ärz elädim ävväldä onu minâye şärâb götürübdi, o 'âläm-i mäs[t]lihdädi indi, heş bülmür ki nämänä diyir axı.

Hocand Vezir, Menzer Şah-ı Yemeni'ye dedi: Efendim gördünüz mü? Bu adam ilk şarap bardağını kaldırdığında sarhoş oldu. Ne dediğini bilmiyor. Bu Şikâri olamaz.

Şikâri pehlivanlar gördü. Dedi: Olarınan güleşerem. [Şikâri]: Dedi: Qurbân bu cûr olmaz ki. Dedi: Oların qılıncı var, qälxanı var, atı var, Axı män bu cûr äli yalın olarınan güräşäbilmäräm ki.

Şikâri pehlivanları görünce onlarla güreşmek istediğini söyledi. Ancak onların kılıcı kalkanı, atı, güzleri var. Onun eli yalın. Dedi: Ben bu şekilde eli yalın onlarla yarışamam ki.

Bäli Mänzär Şah-ı Yämäni dästur verdi: Gedin muna geym gätirin. Gediblär bir däs[t] libâsi gätirdilär. Götürüb geysin äyninä, kotun qolun geyir cırır qoyur yerä.

Menzer Şah-ı Yemeni emretti: Şikâri'nin üzerine uygun elbise getirilsin. Gidip Şikâri'ye elbise getirdiler. Elbisenin kolunu giymek istedi. Ona getirilen elbiseler küçük olunca onları yırtıp attı. Menzer Şah-ı Yemeni dedi: Kıyafetleri neden yırtıyorsun?

Mänzär Şah-ı Yämäni üz dolandordı: Oğul o libasları niyä axı cırısan?

Şah-ı Dârâ oğlu Şikâri dedi: Bunlar eski ve bana yaramaz kıyafetlerdir. Bu elbiseler ambarda çok kaldığından veya terziler kötü kumaş ve iplik kullandığı için çürümüşler.

Dedi qurbân mändä täqsir yoxdı. Bıları yâ xäyyât çürümüş sapınan tikib, yada ambarda o qädr şeh yerdä saxlıyıb ki bu libaslar çürüyüblär beyndän gediblä.

Şämşir gätiriblär; härhansına älin atdı yapışdı verändä şemşir aradan sınıb atdı yerä.

Getirilen kılıçları da ortadan kırıp ikiye ayırıp yere attı.

Allâh qädim kişilärä rähmät eläsin. Ne diyibdilär? Allâh T'âlâ insânın işin düzäldändä düşmänin öz äliynän düzäldär. Oydi ki, Bähmän Väzir üz dolandırdı: Qurbân sänin qızın Simizârın yäxdänindä

Allah atalarımıza rahmet etsin ne demişler? Allah insanın işini düzeltmek isterse düşmanın kendi eliyle de düzeltir. Behmen Vezir, Menzer Şah-ı Yemeni'ye dedi: Efendim sizin kızınız Simzâr'ın san-

bir däs[t] Geym-i Süleymâni vardı vä bir dä Tig-ı Süleymânı vardı. Munun äynindä dävâm eläsä elämäsä, olsa olmasa, olar.

Mänzär Şah-ı Yämäni götürüb bir dana nâmä yazdı qızı Simizâr'ä; Qızım Simizâr bu hâmil-i väräqäynän Geym-i Süleymâni, Tig-ı Süleymâni oları verä[r]sän bu şäxs gätirä bura.

Qız Şah-ı Märdân'ı yuxusunda görmüşdi vä Şah-ı Märdân buyurmuşdu ki; Qızım o libasları ki Geym-ı Süleymânidi vä Tig-ı Süleymânidi ki sänin yäxdänindädi. O libaslar här kimin äyninä olsa vä o Tig-ı Süleymanini här kim belinä bağlasa säni ona butä veriräm onu sänä.

[Qâsid] Simizâr'ın bärâbärindä dayanıb sälâm 'ärz eländi: Xanım mäläkä sağolsun atannan päyâmım vardı. [Simizâr dedi]: Gätir görüm yaxına.

Qız alıp nâmäni oxudı mäzmûnunnan bâ-xäbär oldu.

Qız öz özünä dedi: Pärvärdigârâ; göräsän bu libasları mänim dädäm istiyir kime veräcax vä kim giyäcaxdı? Pärvärdigârâ bârı bu libaslara görä merdânäliği vä qâbiliyyäti var yâ yox?

Qız gätirib libasları verdi qâsidä. Qâsid neynädi? Götürüb gätirib Bârgâh-ı Mänzär Şah-ı Yämäni dä Şâhın qabağında qoydu yerä.

Mänzär Şah-ı Yämäni dästûr verdi ki o libasları verin Xudâ-päräst'ä. Şikâri bir baxdı Tig-ı Süleymâni'yä, Geym-i Süleymâni'yä. Tig-ı Süleymâni'ni aldı älinä bi yapışdı qäbzeyi şämşirdän bir dä yapışdı şämşirin ucunnan äydi gätirdi şämşiri, ötürän kimi qeyiddi yerinä. Libasları neceyki götürüb atıb hävâyä hävâdän tutub giydi, şemşiri öpüp qoydu yerinä.

Mänzär Şah-ı Yämäni dästur verdi mehtere ki: Oğlum get o atlari o yaxcı atdardan birin gäti[r]ginän bu Xudâ-pärästä.

Mänzär Şah-ı Yämäni üz dolandırdı: Xudâ-pärät geş o da sänin atın min göräh.

Şikâri gäldi atın yanına ata näzär saldı, Şah-ı Dârä oğlu Şikâri'ni här märkäb eliyebülmäz ki dolandırsın. Bu baxdı gördü ki bu märkäbin iş däyil ki Şikâri'ni dolandırsın. äyağın qoydu üzängiyä. Şikâri ayağ-ı dığında, bir Süleymani giysi bir de Süleymani kılıç var idi. Bunun üzerine ancak onlar uygun olur. Olsa olsa onlar olur.

Menzer Şah-ı Yemeni kızı Simizâr Hanım'a şöyle bir mektup yazdı: "Kızım Simizâr, senin sandığında bulunan Süleymani giysisi ve Süleymani kılıcı bu mektubu getirene beraber bana gönder."

Simizâr Hanım rüyasında Şah-ı Merdân'ı [Hz. Ali'yi] görmüştü. Şah-ı Merdân ona rüyasında şöyle buyurmuştu: "Süleymani giysisi kimin üzerine otururbut, Süleymani kılıcını kim beline bağlarsa o senin kısmetin olacak. Seni ona veririm, onu da sana veririm.

Haberci Menzer Şah-ı Yemeni'nin yazdığı mektubu Simizâr Hanım'a yetiştirdi ve dedi; "Hanım meleke sağ olsun, babanızdan bir mektup var."

Simizâr Hanım mektubu alıp okudu ve içeriğinden haberdar oldu.

Kız kendi kendine düşündü: Allahım! Acaba babam bu elbiseyi kime vermek istiyor, bu özel elbiseyi kim giyecek? Bari bunları giyecek adam bu elbiselere layık mıdır ya yok?

Kız elbise ve kılıcı mektup getirene teslim etti. O da alıp götürdü Menzer Şah-ı Yemeni'nin sarayında padişahın önünde yere koydu.

Menzer Şah-ı Yemeni, elbise ve kılıcı Hudâ-perest'e verdi. Hudâ-perest bir elbiselere baktı, bir kılıca baktı. Onları aldı eline ve dikkatle inceledi. Süleymeni kılıcı kınından çıkardı ve ucundan tutup ikiye büktü. Bıraktığında kılıç düzeldi. Kılıcın gerçek olduğunu anlayınca beline taktı. Elbiseyi hemen üzerine giydi. Kılıcı öpüp kılıfına soktu.

Menzer Şah-ı Yemeni mehteri[10] karşısına istedi: "Oğlum ahırdaki atların en iyisinden birini Hudâ-perest'e getirir."

Menzer Şah-ı Yemeni dedi: Bu da senin atın. Bin bakalım.

Şikâri atın yanına gelip ata bir baktı. Şikâri'yi her at taşıyamazdı. Şikâri ata baktığında bu atın onu taşıyamayacağını anladı. Şikâri ayağını üzengi[11] üzerine koyup dizini atın kaburgasına dayadı ve atın

10 Mehter (mihter): Çadırlara bakan uşak.

11 Üzengi: Eyerin iki yanında asılı bulunan ve hayvana binildiğinde ayakların basılmasına yarayan, altı düz demir.

zängiyä diz qäbir qayä. märkäbin beli sınıb atın qarnı dayandı yerä.

Behmen Vezir dedi: Män sänä demişäm bu Şah-ı Dârä oğlu Şikâri di vä genä dä deyiräm amma sözümü helede qäbûl elämisän.

[Bähmän Väzir] Dedi: Sänin bir dana da märkäb-ı Äjdehâxâr'ın vardı, ki ona Märkäb-ı Süleymâni diyäsiz, hesârda onu saxlattırmısan vä otun suyun divardan verällär. Bunu dolandısa dolandırmasa o märkäb dolandıracaxdı.

Mänzär Şah-ı Yämäni üz dolandırdı: Bähmän Väzir elebil yaxcı söz deyisän, dedi yaxcı oldu yolluyax onun yanına o bir däf'ä mını öldürsün, bizim dä yaxamız qu[r] tulsun, vä sizindä. Märkäb-ı Süleymâninin älindä bu ölsün, biz âsûdä olax.

[Mänzär Şah] Çağırıb mehteri [dedi]: Mehtär munu aparasan o Märkäb-ı Äjdähâxorun yanına. [Mehtär] Dedi: Baş üstüne qurbân. Mehtär düşüb qabaxda Şah-ı Dârä oğlu Şikâri munun dalısıcan.

Az gediblär çox gediblär şähridän kenâr bir dana hesâr idi. Yetişende mehter qorxusundan qaçdı getdi.

Ammâ Şah-ı Dârä oğlu Şikâri o zamân gözü sataşsın bir dänä Märkäb-i Äjdâxâr elä neceyki qabaq älläri n qovzuyubdu göyä ağzını açıb mäqqârä kimi üstünä, änqäribdi ki bunun başının kâsäsini götürsün başıynan bädäninin arasında ayrılıq salsın.

Şikâri neceyki yumuruğun düğünnüyüb Märkäb- Äjdärhâxârın qulağının dibinnän bi[r] dana vırsın, märkäp yıxılır yerä. Diyällär: At minänindi, don giyänin. Dadaşım at minänin tanıyar, märkäb yerdän durdu, bädän[i] nanä yärpağı kimi titrämağa [başladı]. Oturdu märkäbin başı üs[tün]dä Älläriynän munun başına gözünä tumâr veriri. [dedi]: Ey Allahın zäbân-bästä heyvanı, qurbät eldä be-qeyr äz Allah mänim kesim yox. Nä iş görüsän? Sän dä mänä düşmân olanda män kimä pänâh aparacağam?

Ämmâ neynädi: Märkäbi yapışıb yallarınnan qalxızıb, märkäb durdu ayağ. Gätirib yehärin qoydu belinä, yeddi yerdä tängin bärkidib, cilovun vurub ağzına, äyağ-ı zängiyä diz qäbriqâyä, şähbâz kimin zin yerindä qärâr tutdu.

üzerine atladı. Şikâri, atın beline çıktığında atın beli kırıldı ve karnı yere değdi.

Behmen Vezir dedi: Padişahım, ben size dedim bu Şah-ı Dârâ oğlu Şikâri'dir. Siz beni dinlemediniz. Hâlâ sözümü kabul etmiyorsunuz.

Behmen Vezir dedi: Buna her at dayanamaz. Sizin Merkeb-ı Ejderhar adlı bir atınız var. Onu bir kale hisarında[12] tutuyorlar. Otunu, suyunu ona yakınlaşmadan duvar arkasından veriyorlar. Bunu taşısa taşısa, yalnız o at taşıyabilir.

Menzer Şah-ı Yemeni dedi: Behmen Vezir haklı. Bunun ağırlığın yalnız o vahşi at tahammül eder. Merkeb-ı Ejderhar'ın yanına giderse Hudâ-perest'i öldürür biz de böylelikle onun elinden kurtulup rahat oluruz.

Menzer Şah-ı Yemeni atların bakıcısına dedi: Bunu Merkeb-ı Ejderhar'ın yanına götürün. Mehter dedi: Baş üstüne. Mehter önde Şikâri arkasından yola koyuldular.

Az gittiler uz gittiler şehir kenarında bir hisara vardılar. Kaleye yetiştiğinde mehter yakınlaşmadı: Atın korkusundan kaçıp gitti.

Şah-ı Dârâ oğlu Şikâri toz duman içinden Merkeb-ı Ejderhar'ı gördü. Merkeb-ı Ejderhar ayakların havaya kaldırmış, ağzını bir mağara gibi açmıştı. Az daha ağzıyla Şikâri'nin kafasını koparıp yere atacak ve başını bedeninden ayıracak idi.

Şikâri yumruğunu düğümleyip Merkeb-ı Ejderhar'ın kulağının dibinden vurdu. At yere serildi. Atalar dediği gibi: "At binenin, kılıç kuşananın." Kardeşim at binicisini bilir. At yerden kalktı. Atın bedeni titremeğe başladı. Şikâri atın başı üstünde oturdu ve onu tımarlamaya[13] başladı. Şikâri ata dedi: Ey Allah'ın dilsiz hayvanı! gurbet elde Allah'tan başka benim kimsem yoktur. Sen neden bana düşmansın? Sen de bana düşman olursan ben kime sığınabilirim?

Ne yaptı? Merkeb-ı Ejderhar'ın yallarından[14] tutup kaldırdı. Atın eyerini beline koyup yedi yerden kayışını bağladı. Atın dizginlerini eline aldı. Ayağını üzengiye, dizini atın kaburgasına koydu, şahbaz[15] kuşu gibi eğerin üzerine atladı.

12 Bir şehrin veya önemli bir yerin korunması için taştan yapılmış, yüksek duvarlı ve kuleli, çevresinde hendekler bulunan küçük kale.
13 Tımarlamak: Çocuğa veya hastaya ihtimam göstermek.
14 Yal: Yele, hayvanlarda boyun üzerindeki saç.
15 Şahbaz: Bir cins iri ve beyaz doğan.

Märkeb-ı Äjdärhâxârı minib gälmağa mäşgûl oldu.

Ämmâ güzârı düşdü hardan? Güzâri düşdü Simizârın qäsrinin qabağınnan. Xäbär yetişib Simizârä ki o libaslariy-ki atan istämişdi, verdi bir cävân oğlan geyip vä Tig-ı Süleymâni'ni dä bağlayıb.

Simzar, küla-firängidän baxırdı gördü bir näfär cevân gelir.

Gözällihdä Yûsif-i sâni dilâvärlihdä Rüstäm-ı dästân.

Ämmâ Şikâri fikri piçidädi, fikri o yerdä däyil. Qız görür bunı väli bu qızı göräbilmir. Boynunda bir gärdän-bänd varidi mirvarıdan. Qızı 'eşq çulgalıyıb, az qaldı hälâk olsun, da dävâm eliyäbülmädi, äl atıb boynunnan gärdän-bändi qırıb o mirvarının danälärinnän birin, neceyki atsın qızın çitmäyinin arasınnan getdidäydi hardan? Şikârinin peysärinnän. Şikâri märkäbin cilovun yığıb bir boynun döndärdi gözü sataşdı küla-firängi'dä bi[r] dana qıza. Gördü qız misl-i inki bi[r] dana on dö[r]t gecälih ay[dı] bulut altınnan tilû' eliyib.

Gözü sataşdı qıza [öz özünä dedi]:

Merkeb-ı Ejderhar'ın üzerine binip gelmeye koyuldu.

Ancak yolu nereden geçti? Simizâr Hanım'ın sarayının önünden. Simizâr Hanım'a haber verdiler ki Menzer Şah-ı Yemeni kılıç ve giysileri bir genç delikanlıya vermiş. Ayrıca onu Merkeb-ı Ejderhar'ın yanına göndermiş.

Simizâr Hanım eyvandan bakıyordu, o anda bir delikanlının geldiğini gördü.

Genç, [Şikâri] güzellikte Yusuf-i sani, görünüşte Rüstem-i destan gibiydi.

Şikâri sarayın önünden geçtiğinde çok dalgındı kızı görmedi. Kızın boynunda inci taneli boyunbağı varydı. Kızı aşk ateşi sarmıştı. Az daha Şikâri'nin aşkından ölecekti, boynundaki boyun bağını kırdı ve inci tanelerin birini parmağının arasına alıp arkadan Şikâri'ye attı. Boncuk nereye değdi? Şikâri'nin ensesine. Şah-ı Dârâ oğlu Şikâri Merkeb-ı Ejderhar'ın dizginlerini çekti. Şikâri başını çevirdiğinde, Simizâr Hanım'ı sarayın balkonunda gördü. Kız güzellikte bulutların ardından kendini gizleyen ayın on dördü gibiydi.

Gözü ona dokunduğunda kendi kendine dedi:

Sälam ey särv-i qâmätin tûbâdän gözäl,	Selam ey boyu tubâ ağacından güzel,
Çäkilmiş gaşların bädr-i bädrâdän gözäl,	Çekilmiş kaşların yeni aydan güzel,
Sänin o hicâz läblärin içib mäxmûr-i sâğärdän,	Senin o dudakların, kırmızı şaraptan içmiş,
Geyinmiş siyâhın hüsn-i Züleyxâdän gözäl.	Giyinmiş siyahın Züleyh'dan güzel.

Şikâri ve Simizâr Hanım'ın Görüşmesi

Şikâri neynädi? äl eliyib o Misri qılıncı döndärib sinäsinä (qız mayıl mayıl baxır bunun üzünä), Şikâri götürüb göräh qızın o baxmağına nä deyib bändä 'ärz eliyim bütün eşidenlärin sağlığına:

Şikâri ne yaptı? Mısrî kılıcını saz yerine göğsüne aldı. Kız melül melül Şikâri'ye bakıyordu. Görelim Şikâri kızın o melül bakışlarına ne söyleyecek? Bendeniz söylesin işitenler sağ olsun:

Sikâri dedi:

Bir bäri bax gözläri çağ,	Bir beri bak gözleri çağ,
Hansı bağçanın gülüsän?	Hangi bahçenin gülüsün?
O bağa bağban män ollam,	O bağa bağban ben olayım,
Hansı bülbülün gülüsän?	Hangi bülbülün gülüsün?

(4+4)

Minâ kämär inçe belin,	İnce kemer ince belin,
Cebinivi basıb telin,	Alnını basıp terin,
Mänä nişân ver bir elin,	Bana nişan ver bir elin,
Sän kimin şirin dilisän?	Sen kimin şirin dilisin?
(4+4)	
Tanıyan yoxdı burada,	Tanıyan yoktur burada,
Sırrımı demäräm yada,	Sırrımı demem başkasına,
Mänäm Şikâri Şah zâda,	Benim, Şikâri Şahzade,
Sän mänä baxıb gülüsän?	Sen bana bakıp gülersin?
(4+4)	

Deyib düzäldi yola. Qız qeyidib älin qoydu üräyinin başına, otağın o başına gedir bu başa gälir, oğlanın 'eşqinnän. Ey dâd-ı bidâd eläbil bu oğlan ävväl-i 'eşqimizdä mennän küsdü, Pärvärdigârâ män neyniyäcağam?

Bu qız burda qalmxda osun âmmâ eşid dâstâni kimnän? Şikâridän. Şikâri gälib yetirdi hara meydâna, pählävân meydânına.

Mänzär Şah-ı Yämäni zärrin täxtinin üstündä oturub bârgâhın qabağında. Döräsindä ämir û ümärâ väzir û vüzärâ. Bähmän Väzir üz dolandırdı: Qurban biz ärxeyinidix ki märkäb-i äjdähâxâr öldüräcäh, beyinnän aparacax, o da märkäb-i äjdâxâr minip özün yetirdi meydana. Çox t'äcüb elädilär.

Ammâ Xacand Väzir üräyindä toy tutubdı, da bilir ki bunnan sora dünyâye mâ-sävâ Şikâri'nin qabağında gül eliyä bülmäzler. Özü Şikâri'dän çox ärxeyinidi.

Ämmâ Bähmän Väzir üz dolandırdı: Qurbân män sänä dedim bu Şikâridi amma inanmadın, indi kimdi ki bunun qabağında dayanacaq?

Pöhrüz getdi käsdi Şikârinin qabağın [dedi]: Ay xätâ-kâr saxla.

Şikâri äl eliyib märkäbin cilovun yığdı, dayandı. [Şikâri dedi:] Färmâyişin nämänädi? [Pöhrüz] Dedi: Sän kimnän icâzä almısan bu meydanda at dolandırısan? Dedi mägär män birininnän qärârdı icâzä alam?

Şikâri sözünü bitirdi ve yola koyuldu. Kız Şikâri'nin aşkından elini yüreğine koydu ve odada o tarafa bu tarafa gitmeye başladı. "Bu oğlan aşkımızın ilk başında neden küsüp gitti? Ben ne yapacağım?" [diye düşündü.]

Kız burada kalsın, destanı kimden dinle? Şikâri'den: Şikâri nereye vardı? Pehlivan meydanında pehlivanların yanına vardı.

Menzer Şah-ı Yemeni sarayda altın tahtında oturmuştu. Çevresinde de emirler ve vezirler. Behmen Vezir dedi: Efendim Merkeb-ı Ejderhar'ın bu adamı öldüreceğini umuyorduk, bizi bunun elinden kurtaracağını düşünmüştük, bu adam Merkeb-ı Ejderhar ile meydana geldi. Herkes çok şaşırdı.

Ancak Hocand Vezir içinden bu işe sevindi. Şikâri Merkeb-ı Ejderhar'ı bindikten sonra kimse bu dünyada ona gücü yetmeyeceğini biliyordu. Şikâri'ye çok güveniyordu.

Behmen Vezir padişah'a dedi: Efendim ben size bunun Şikâri olduğunu söyledim ancak siz inanmadınız. Şimdi kimin bunun karşısında durmağa kimin cesareti var?

Pöhrüz pehlivan, Şikâri'nin önünü kesti: Bre dur. Dedi.

Şikâri atın ağzını eline aldı ve durdu. [Şikâri dedi:] Buyur ne istersin? Pöhrüz Pehlivan dedi: Sen kimden izin alıp da meydanda at gezdiriyorsun? [Şikâri dedi:] Birinden izin almam mı gerekiyor?

[Pöhrüz] Dedi bäli. [Şikâri] Dedi Kimnän? Dedi gäräh mänän icâzä alaydın. Män Mänzär Şah-ı Yämäni'nin nämmänä pählävânı var hammısınnan ärşädäm vä adıma Pöhrüz Pählävân diyällär vä buların hamısının da böyüyäm. [Şikâri] Dedi: Güzäşt elä män bülmämişäm! Ancax [icâzä] almamışam [at] dolandırmışam. İndi sözün nämänedi? [Pöhrüz Pählävân] Dedi: Görüräm sän yaxcı cävânsan, gäläsän mänim rikâbimnän öpäsän säni özümä män qûlam eliyäm.

Pöhrüz pehlivan dedi: Benden izin alman gerekiyordu. Ben Menzer Şah-ı Yemeni'nin tüm pehlivanlarının başpehlivanıyım. Adıma Pöhrüz Pehlivan derler. Pehlivanlar pehlivanıyım. Şikâri dedi: Kusura bakma ben izin alacağımı bilmiyordum. Sizden izinsiz at gezdirmişim. Şimdi ne yapmalıyım? Pöhrüz Pehlivan dedi: Bakıyorum iyi birine benziyorsun. Benim rikabımı[16] öpersen seni kendime köle ederim.

Şikâri bir güldü. Dedi: Mäni? Dedi: Hä seni deyirem.

Şikâri gülümsedi ve dedi: Beni mi köle edeceksin? Pöhrüz Pehlivan dedi: evet seni.

[Şikâri] Dedi: Pohruz dayangınan sänä bir neçä kälmä 'ärzim var. Ägär oları qäbûl eläsän elämisän ägär elämädin säninkiynän mänimki qalıb Allâha. Götürüb bu dillärinän göräh nä 'ärz eliyib? Män dä deyim eşidänlärin sağlığına:

Şikâri, Pöhrüz Pehlivan'a dedi: Sana birkaç sözüm var. Eğer onları kabul edersen bir işim yok, ancak kabul etmezsen seninle işim var. Sazı alıp bu sözleriyle Pöhrüz Pehlivan'a görelim ne dedi? Ben de söyleyeyim, işitenler sağ olsun:

Şikâri, Pöhrüz Pehlivan'a dedi:

Canım Pohruz indi nädir merâmın? — Canım Pöhrüz, şimdi nedir meramın?
Alıram canıvı män Xudâ-pärät. — Alırım canını, ben Hudâ-perest.
Käsäräm başıvı tökülsün qanın, — Keserim başını dökerim kanın,
Alaram canıvı män Xuâ- päräst. — Alırım canını, ben Hudâ-perest.

(4+4+3)

Gär qanım tökülä zämin û xâkä, — Eğer kanım dökülürse yere, toprağa,
Qäbûl olar häx yolunda därgâhä, — Kabul olur hak yolunda dergâha,
Ägär gedäsän häft äflâkä, — Eğer gidersen yedi göklere,
Käsäräm başıvı män Xuâ- päräst. — Keserim başını, ben Hudâ-perest.

(4+4+3)

Şikâriyäm qılış vurram adıva, — Şikâri'yim kılıç vurayım adına,
Qiyamätin günündä düşär yadıva, — Kıyamet gününde düşer aklına,
Çağırgınan tarı yetsin daduva — Çağır gelsin tanrıların imdadına,
Alaram canıvı män Xuâ- päräst. — Alırım canını, ben Hudâ-perest.

(4+4+3)

Äl eliyib yapışdı Pohrüzün däst-i bändinnän (o şämşir olan älinnän), o qädr fişâr verdi verdi Pöhrüzün älinnän şämşir düşdü yerä.

Şikâri, Pöhrüz Pehlivan'ın kılıcı olan elini tutup sıktı. Pöhrüz Pehlivan'ın elinden kılıç yere düştü.

Pöhrüz'e dedi; İndi de görüm müsälmân olusan yâ yox? Ägär kälme-yi şähâdätivi dedin Müsälmân oldun, sännän qardaş

Pöhrüz Pehlivan'a dedi: Şimdi söyle bakalım Müslüman olacak mısın, yoksa öldüreyim mi? Eğer kelimeyi şahadet

16 Rikap: 1. Büyük, saygın bir kimsenin huzuru, önü. 2. Binilecek yer, üzengi.

olacağam. Ägär olmasan, üş yüzatmış altı tarı sählidi, üş yüz atmış altı canın olsa biri mänim älimnän qu[r]tarmaz.

Pöhrüz dedi: Bura bax görüm nämänä desäm ollam müsälmân?

[Şikâri] Dedi: Diyäsän: Kelmeyi şehadet desen Müselman olarsan.

Şikâri ona Müsälmân, edeblerin dedi. Pöhrüz buları eşidende dedi: Männän Müsälmân çıxmaz.

Neynämälim, elä ki dedi Eley ki bunu iblâg eläsin ki männän müsälmân çıxmaz, bunu yähnin qaşının üstünnän göttü. Yämäni nin bärâbärinä. Pohrüzü başı üstä elä vurabildi ki yerä Pohrüz dağım dağım dağıldı. Pohrüz cähännämä vâsil olsun.

Mänzär Şah-ı Yämäni day özün saxlaşdırabülmädi. Dedi: Tutun bu xätâ-kârı. här täräftän attı qaxdı atın belinä. Qoşun ählı hucûm gätirib, Şah-ı Dârä oğlu Şikâri'nin üstünä. Şah-ı Dârä oğlu Şikâri äl eliyib şämşirä, şämşiri qilâfınnan çäkib özün vurdu däryâ-yi läşkärä. Sağdan gäläni sağdan vurur, soldan gäläni soldan vurur, qoldı, qışdı, bädändi, bärg-i xäzân kimin vrur tökür yerä.

Şah-ı Dârä oğlu Şikâri äzân-ı Allâh äkberä kimin cäng eladi. Cängin içindä bir näfär fil-sävâr gäldi bir näfär qâsiddi, nâmä gätirib, Mänzär Şah-ı yämäniyä. Kimnän: Särhäng-i Şâmidän. Särhäng-i Şâmi belä yazıb nâmädä: Mänzär Şah-ı Yämäni o qızın Simizârä män müştäriyäm, bu qâsiddi, nâmädi yollamışam. "Ägär Simizâri özün öz däst-i xättivinän geyindirdin, kezindirin ve käniz, qulâm ve qoşununan bir käcâveyä qoyub mänim xidmätimä yolladın, yollamısan. Ägär yollamasan, cenkim cängidi sännän."

Yetirib bu fil-sävârı tutup: [dedi]: Bunun qulaxlarıynan bırnın käsib qoydu qâsidin ovcuna apar denän älinnän gäläni yeddi boşqaba çäh. Fil-sävârın bırnıynan qulaxlaeın sıyrıb qoyub ovcuna yola salıp getdi. O da oyana getmaxda,

Eleyki äzân Alla hü Äkber oldu, [Şikâri] şämşiri qoyub qılâfinä, märkäbin üzün döndärdi. Hara?

Xocänd Väzirin qızı Pärnâz Xanım'ın evinä.

getirirsen, Müslüman olursan, işim yok. Sana kardeş olacağım. Eğer Müslüman olmazsan, üç yüz altmışaltı canın da olsa benim elimden kurtulamazsın.

Pöhrüz Pehlivan sordu: Ne söylesem Müslüman olurum?

Şikâri dedi: kelimeişehadet getirirsen, Müslüman olursun.

Şikâri İslam adabından ona dedi. Pöhrüz Pehlivan bunları duyduktan sonra dedi: Ben Müslüman olmam.

Bunu söylediği zaman Şikâri onu eyerinin üstünden kaldırıp Menzer Şah-ı Yemeni'nin karşısına getirdi. Onu Menzer Şah-ı Yemeni'nin karşısında öyle yere vurdu ki param parça dağıldı, cehenneme gönderildi.

Menzer Şah-ı Yemeni daha kendini tutamadı. Emretti: Tutun bu adamı. Her taraftan atlılar atlarının üzerine bindiler. Şikâri'nin üzerine yürüdüler. Şah-ı Dârâ oğlu Şikâri kılıcına el attı. Kılıcını kılıfından çekip kendini asker deryasına vurdu. Sağdan geleni sağdan vurdu, soldan geleni soldan vurdu. El, ayak, beden hazan vurmuş yapraklar gibi yere döküldü.

Şah-ı Dârâ oğlu Şikâri ezan söyleyene kadar savaştı. Savaş esnasında fil üzerinde bir haberci Menzer Şah-ı Yemeni'ye bir mektup ulaştırdı. Bu haberci Serheng-i Şâmi tarafından gelmişti. Serheng-i Şâmi mektubunda Menzer Şah-ı Yemeni'ye şöyle yazmıştı: "Kızın Simizâr Hanım'ı istiyorum. Kızın Simizâr'ı gönderdiğim haberci, cariyeler ve köleleriyle birlikte bana göndermeni istiyorum. Eğer Simizâr Hanım'ı kendi elinle teslim etmezsen, savaşa hazır olmalısın."

Şikâri savaş sırasında bu haberi duydu. Şikâri fil üzerinde olan adama yaklaşıp onu yere indirdi. Onun burnunu, kulağını sıyırıp avucuna koydu. Seheng-i Şâmi'ye "Elinden geleni ardına koyma" diye bir mesaj gönderdi. Adamı da öylece bıraktı.

Ezan zamanı olduğunda, Şikâri kılıcını kınına koyup Merkeb-ı Ejderhar'ın yüzünü çevirdi. Nereye?

Hocand Vezir'in kızı Pernâz Hanım'ın evine.

Bäli: gälib märkäbindän piyâdä olub geçib otaxda oturup, Geym-i Çarayna äynindä, şämşir belindän qoydu, häniz çähmälärin'dä äyağınnan çıxatıb.

Pärnâz buna ele xidmät eliyir.

Eşit dâstâni kimnän? Simizâr Xanım'nan. Simizâr Xanım bayağ 'ärz eledim, älin qoyub üräyinä otağın içindä o başa gedir bu başa gälir. Gözünün yaşın bahârın bulutu kimi ruxsârnä tökür. Bunun bir dâyäsi var [adı] Mâh-ı Zämin. Mâh-ı Zämin gälib Simizârın yetirdi yanına.

[Mâh-ı Zämin daye geldi, dedi]: Qızım sänä gälän därd û bälâ gäsin mänim canıma. De görüm sänä nolup? Niyä älin qoynunda dolanısan? [Simizâr] Dedi: Dâyä cân bir därdä düçâr olmuşam bir näfärä diyäbülmüräm. Dedi: Dâyän sänä qurbân olsun de därdivi dâyävä.

[Simizâr dedi]: Dâyä cân qulağ as deyim da sännän sora mänim bi[r] käsim yoxdu ki. Dâyä cân bir kagaz al älivä bir qäläm män deyim sän yazgınan.

Götürüb bu dillärinän göräk Simizâr dâyäsinä nä deyip 'ärz eliyim bütün eşidenlerin sağlığına:

Simizâr Hanım dedi:

Cânım dâyä gözüm dâyä,
Män ölüräm aman dâyä,
Rähmin gälsin gözyaşıma,
Yäqin ölläm inan dâyä.

(4+4)

Därdim därmânı burda,
Eşqim oynayır särdä,
Mäni salıptı min därdä,
Äbruları kämân dâyä.

(4+4)

Üräyimdä bax yareyä,
Rähmin gälsin män civanä,
Bu nâmäni Şikâriyä,
Yetir sâhib-i zâmân dâyä.

(4+4)

Evet, oraya vardı, Merkeb-ı Ejderhar'dan indi, giyimini kuşamını çıkardı, belinden kılıcı yere koydu ve çizmelerin ayağından çıkardı.

Pernâz Hanım ona hizmet etmeğe başladı.

Destanı kimden dinle? Simizâr Hanım'dan. Simizâr Hanım az önce dediğim gibi elini yüreğine koyup odanın içinde o tarafa bu tarafa gidip geliyordu. Gözyaşları baharın bulutları gibi yüzünden akıyordu. Simizâr Hanım'ın Mahı Zemin adında bir dadısı vardı.

Mahı Zemin Simizâr'ın yanına geldi, dedi: Kızım sana gelen dertler benim canıma gelsin. Söyle bakalım sana ne oldu? Neden elin koynunda ağlar geziyorsun? Simizâr dedi: Canım dadı, bir derde düştüm. Kimseye diyemiyorum.

Mahı Zemin dedi: Dadın sana kurban olsun. Derdini dadına söyle.

Simizâr dedi:

Dadı benim senden başka kimsem yok. Sana derdimi söyleyeceğim, bir kâğıt kalem getir, ben derdimi diyeyim, sen yaz.

Bakalım dadıya ne dedi? Bendeniz de size söyleyeyim, tüm işitenler sağ olsun:

Canım dadı, gözüm dadı,
Ben ölürüm, aman dadı,
Rahmin gelsin gözyaşıma,
Kesin ölürüm, inan dadı.

Derdimin dermanı burda,
Aşkım oynuyor başta,
Beni salmıştır derde,
Kaşları kemen dadı.

Yüreğimde bak yaraya,
Rahmin gelsin gençliğime,
Bu mektubu Şikâri'ye,
Ulaştır sahip zaman dadı.

Dedi dâyän sänä qûrbân axı män tanımıram Şikâri kimdi?

Dedi Şah-ı Dârä oğludu. Geym-i çar âynanı giyän libâs-ı Süleymâni, Tig-i süleymanını giyän oğlan, märkäb-i Süleymâniyä sävâr olup, mänim säbr û ârâmımı älimnän alıp. [Mâh-ı Zämin] Dedi axı män bilmiräm ki hardadı? Dedi: Xacand Väzirin qızı Pärnâzın yanındadı. Dedi: Sänä qurbân olum, älân gedäräm sänin därdivä därmân eläräm. Dâyä durub äyağa.

Dâyä qismäti dä çox bilici olar. Dâyä durub äyağa çadra, çärşaf, tünükä corab geyinib, secinip. Başdan geyinib ayaxda gıfıllanıb, durdu düşdü yola, nâmäni dä götürüb.

Yetirdi, Xacand Väzir'in qapısını döyüp gälib aşdılar. Soruşdı: Pärnâz Xanım hardadı? Otağın nişân verdilär. Gälip qapını döyüp. Bilir ki Şikâri onun mänzilindädi. Qapını döyüp Pärnâz Xanım qapını aşdı [Pärnâz] gördü Simizârın dâyäsi Mâh-ı Zämin di. Mâh-ı Zämin sälâm verib Pärnâz Xanım'a.

Eşihdän gälän mucâzdi ki sälâm versin. Mâh-ı Zämin dâyä Pärnâz'a sälâm verdi. [Pärnâz Xanım] Sälâmın alıp [dedi] buyrun göräh dâyä cân nä 'äcäb? Dedi Nâzänin peyâmım vardı gätirmişäm Şah-ı Zâdiyä. Şikâri nâmäni Mâh-ı Zämin dayädän alıp oxudu, mäzmununnan xäbär-dâr oldu.

[Şikâri] Oxuyup nâmäni başın saldı aşağa. Pärnâz üz dolandırdı: Şah-ı zâdä de görüm o nâmädä nä yazıbdı?

[Şikâri] Dedi nâzänin män ki diybülmäräm amma eliyäbüläsän nâmäni oxuyasan xäbär-dâr olasan. Qız alıp nâmäni oxudu. Gördü bäli Simizârdandı bu nâmä.

Üz dolandırdı Şah-ı zâdä oğlu şikâri'yä: Cävân, and ola cälâl-ı ilâhiyä män ki kâmımı almışam sännän, är dä bir olar gör'da kâm-ı dil hâsil elämişäm sännän o da bir kişinin qızıdı, düzdü män väzirin qızıyam oda Şâhın qızıdı, säni and verräm o cälâl-ı ilâhiyä durasan Mâh-ı Zämin inän gedäsän tâ Pärnâz Xanımın göylü bizdän incimiyä.

[Şikâri] Dedi: Nâzänin imkanı yoxdu. Dedi mâhâl ämridi getmäsän inciräm sännän. Çätin çätin belä bir şäxs tapılar dünyadä. İmkânı yoxdu ki tapılsın.

Dadı, Simizâr Hanım'a dedi: Dadı sana kurban olsun, senin dediğin Şikâri kimdir?

Simizâr dedi: Şah-ı Dârâ oğlu Şikâri'dir. Süleymani giysisini giyen, Süleymani kılıcını takan ve Merkeb-ı Ejderhar'a binen Şah-ı Dârâ oğlu Şikâri, benim gönlümü benden aldı. Mahı Zemin dedi: Nerede olduğunu biliyorum ki. Simizâr dedi: Hocand Vezir'in kızı Pernâz Hanım'ın yanındadır. Mahı Zemin dedi: Hemen gidip senin derdine derman olayım.

Dadılar neler yapacağını bilirler. Kalkıp giyindi, kuşandı. Baştan giyindi ayaktan bağladı, ayaktan giyindi baştan bağladı, mektubu götürdü yola koyuldu.

Yetişti, Hocand Vezir'in evinin kapasını çaldı. Kapıyı açtılar, Pernâz Hanım'ın odasını sordu. Pernâz Hanım'ın odasını gösterdiler. Mahı Zemin, Pernâz Hanım'ın odasının kapısını çaldı. Pernâz Hanım kapıyı açtı. Mahı Zemin'in Simizâr Hanım'ın dadısı olduğunu biliyordu. Selam verip içeri girdi.

Dışarıdan gelen selam vermek zorundadır. Mahı Zemin dadı Pernâz'a selam verdi. Pernâz Hanım selamını aldı ve neden geldiğini sordu. Mahı Zemin dedi: Güzelim, şehzadeye mektup getirmişim. Şikâri mektubu okuyup mektubun içeriğinden haberdar oldu.

Şikâri mektubu okuduktan sonra başını aşağı eğdi. Pernâz Hanım dedi: Şehzade o mektupta ne yazılmış?

Şikâri dedi: Güzelim, ben ki söyleyemem, al kendin oku. Kız mektubu aldı okudu ve Simizâr Hanım'ın Şikâri'yi yanına çağırdığını anladı.

Pernâz Hanım Şah-ı Dârâ oğlu Şikâri'ye dedi: Allah'a ant olsun ki ben senden istediğimi almışım. Er de bir olur, mezar da. Ben senden istediğimi almışım, o da bir insanın kızıdır. Ben vezirin kızıysam, o da Menzer Şah-ı Yemeni'nin kızıdır. Sen Mahı Zemin dadıyla beraber Simizâr Hanım'ın yanına gidesin, onun kalbi kırılmasın.

Şikâri dedi: İmkânsız, gidemem. Pernâz Hanım dedi: Gitmezsen ben sana kırılırım. Dünyada böyle [Pernâz Hanım gibi] bir insan az bulunur.

Pärnâz Xanım, Şikârini qalxızıb və verdi özü Mâh-ı Zämin dâyiyä tävil aparasan bunu Simizârın yanına.

Az gäliblär çox gäliblär yetirdilär hara? Bağa. Qızın qäsri säxtumânı bağdaydı. Hovuzun başında [dâyä] Şikâriyä üz dolandırdı: gedim qızdan än'am alım, müjdä verim ona pâdâş alım.

Dâyä ki gälib Şikâri'nin dalısınca qız durub oturub aynanın qabağında, açıb yäxdäni töküb nä qädr ki lişbâsı var, geyir gälir durur aynaın qabağında xoşuna gälmir çıxadır obürüsün geyir gälir durur aynanın qabağında. Axirindä birin päsänd eliyib libâsların. Oturub aynanın qabağında o[n] yeddi qälämnän zinät eliyib. Gözäl qismäti elä gözäl olar, bir balaca da özünä äl gäzdirändä...

Mâh-ı Zämin dâyä gedir bu eşqinän qıza müjdä versin, qızdan pâdâş alsın. Simizâr gözü sataştı dâyiyä, gördü ki çox sevincek oynuya oynuy gälir. Üz dolandırdı: Dâyä cân de görüm nolubdu? Çox sevincäk şâd gälisän. Dedi nâzänin müjdä ver diyim da. Qız sövünduğnän neynädi? Älin atıb gärdän- bändin qırıb verdi dâyiyä. Dâyänin imân döndü qırqı imânına.

Dâyä sevincäk döndü Şah-ı Dârä oğlu Şikâri'ni dävät eländi ki: Şah-i zâdä buyura bilär]siz. Şah-ı Dârä oğlu Şikâri'ni gättilär otu[r]tular bir zärin çär-pâ sendälin üstündä. Qız çox fikr neyliyäm? Sora bir piyâle-yi şärâb doldurub iki älläründä tutup, äyildi kirnûş elädi vä sälâm.

Şah-ı Dârä oğlu Şikâri'nin gözü sataşdı Simizârä, Gene gözü sataşdı Simizârın gül cämâlinä. Dedi: Cävân çox baxma, al piyâle-yi şärâbı mänim älimnän iş. Dedi dayan bir neçä kälmä söz gälib sinämä oları deyim onnan sora alım piyâleyi içim.

Pernâz Hanım, Şikâri'yi kendi eliyle Mahı Zemin dadıyla birlikte Simizâr Hanım'a gönderdi.

Az gittiler uz gittiler, nereye yetiştiler? Bağa. Simizâr Hanım'ın sarayı bağın içindeydi. Havuzun başına vardığında dadı Simizâr Hanım'dan bahşiş alması için Şikâri'nin biraz orda beklemesini istedi.

Dadı Şikâri'yi getirmek için çıktığında, Simizâr Hanım aynanın karşısında kendini süslemeğe başladı. Sandığındaki elbiseleri teker teker çıkarıp aynanın önünde onları deniyordu. Sonunda birini beğendi. Aynanın karşısında on yedi çeşit süs verdi kendisine. Güzeller zaten güzel olur, biraz da süslendi mi, başka bir güzel olur.

Mahı Zemin dadı kıza muştuluk[17] vermek için gider. Simizâr Hanım dadının sevinçli bir şekilde oynaya oynaya geldiğini görünce dadıdan sordu: Ne oldu? Çok sevinerek geliyorsun. Dadı dedi: Muştuluk ver, diyeyim. Kız sevincinden ne yaptı? Boynundaki boyun bağını kırıp dadıya verdi. Dadı bu muştuluk ile sevincinden havalara uçtu.

Dadı sevindi ve Şikâri'yi davet etti. "Şah-ı Dârâ oğlu Şikâri buyurabilirsiniz." Diye seslendi. Şah-ı Dârâ oğlu Şikâri'yi getirdiler oturttular bir sehpanın üzerine. Kız kendi kendine düşündü, ne yapayım? Bir kadeh şarap doldurup kendi elleriyle Şikâri'ye sundu.

Şikâri'nin gözü takılıp kaldı Simizâr Hanım'ın gül cemalinde. Simizâr Hanım Şikâri'nin bu halini görünce dedi: Delikanlı çok bakma elimdeki şarap kadehi al da iç. Şikâri dedi: Dur sana birkaç sözüm var söyleyeyim, sonra elinden kadehi alayım.

Şikâri, Simizâr Hanım'a dedi

Säni gördüm hûş oynadı särimdän,
Çeşm-i mästin mänä olubdu yagı,
O tirme araxçın kec et qaş üstän,
Zülfun älni xûb basıbdı xalı.

Seni gördüm aklım oynar başımdan,
Baygın gözlerin bana olmuştur yağı,[18]
O ipek arakçın[19] kaldır kaşın üstünden,
Saçların, alnının üstündeki halı gizlemiş.
(4+4+3)

17 Muştuluk: Muştucuya verilen armağan, müjdelik.
18 Yağı: Düşman
19 Arakçın: Eskiden gelinlerin giydiği bir çeşit taç, takke.

Gär Yûsifsän söylä adını bilim,
Züleyxasan götür niqâbin görüm,
Yâ leylasan, ya Mäcnunsan ya Şirin,
Häqqi var Färhâdın çapırmışdı dağı.

Eğer Yusuf isen söyle adını bileyim,
Züleyhâ isen götür yüz örtünü göreyim,
Ya Leylâsın, ya Mecnunsun, ya Şirin,
Hakkı var Ferhâtın delmekte dağı.

(4+4+3)

Zähr versän Şikâriyä olar nûş,
Leyli Mäcnıunnan yäqin olar tuş,
İçmäräm câmı män ollam mädhûş,
Läbinän bir bûsä ver mänä sâqi.

Zehir versen, Şikâri'ye olur hoş,
Leyli Mecnunuyla kesin olur tuş,
İçmeden şarabı ben olurum sarhoş,
Dudağından bir buse ver bana
(4+4+3)

sâki.[20]

Eleyki piyâleyi şärâbı alıp Şikâri çähdi başına, qızın dodaxlarınnan bir dana bûse götürdü mäzäsinä.

Şikâri şarap kadehini alıp başına dikti. Meze olarak da kızın dudaklarından bir öpücük aldı.

Bädän minâye şärâb qoyuldu arayä. Yeyiblär içirlär, bir täräfdä nävâzändä çalır bir täräftä räqqâsä oynuyur.

Sonra şarabı ortaya koydular, yediler içtiler. Bir tarafta çalgıcılar çalıyordu diğer tarafta rakkaslar oynuyordu.

Bir täräftä bular yeyillär içillär kef eliyillär. Däf tänbûr ney ärgävân säsi âsumânä büländ olup. Sâz û âvâz eşvä û nâz. Gece bele geşdi.

Diğer tarafta da bunlar yiyip içip keyiflerine bakıyorlardı. Def, tambura, ney sesi her tarafı bürümüştü. Saz, avaz, işve ve naz. Gecenin bir zamanı böyle geçti.

Dâyä üz dolandırdı qızlara känizlärä: "Durun här käs ge[t]ssin öz mänzilinä." Dâyä buları buların başınnan dağıdıb vä özüdä gedib. Bular qol birbirinin gärdäninä [salıb], o sarmaşıx kimi geyişiblär bir birlärinä.

Dadı kızlar ve cariyelere dedi: Herkes odasına gitsin. Kendisi de onları gönderdikten sonra oradan çıktı. Şikâri ve Simizâr Hanım kollarını sarmaşık gibi dolayıp sarıldılar.

Bäli, o qädr yeyiblär içiblär bir birlärin, här ikisi bir räxt-i xâbdä yatsınnar. Ämmâ eşid dâstâni kimnän? Qızın bir ämoğlusu var be-nâm-i Qährämân. İldä bir däfä şähr üzü görmäz, çöllärdä biyâban'da, dağlarda daşlarda zindäganlığ elär. Hä eşq-i Simizâr düşdü bunun källäsinä.

Evet, sonunda yorgun argın yatağa girdiler. Şah-ı Dârâ oğlu Şikâri kızın yatağında yatmış olsun, destanı kimden işit? Simizâr'ın amcasının oğlundan. Simizâr'ın Kahraman adında bir amcasının oğlu vardı. O, şehirde yaşamazdı, çöllerde hayatını sürdürürdü. Simizâr'ın aşkı onun başına düştü.

[Öz özünä] Dedi män heş çoxdandı şährä getmämişäm, durum äyağa, bir gedim görüm şähridä nä var nä yox? Ordanda bir baş çäkim ämiqızımın bağına görüm bağda nä var, nä yox?

Kendi kendine düşündü: "Ne zamandan beri şehre gitmez oldum, bakalım şehirde ne var ne yok?" Amcamın kızına da bir uğrayım, bakayım ne var, ne yok?

Qährämân durup gäldi yetirdi şährä, bir qädr şähridä dolansın, gälib düşdü bağa. Bu yana döndü o yana dolandı, xulâsä bir yol tapıp gäldi Simizâr olan otağa. Bxdı ayrı adam var. Bune işdi? Räxt-i xâb birdi, baş ikidi, ayax dört.

Kahraman, yola koyuldu, geldi vardı şehre. Şehirde biraz gezdikten sonra bağa indi. Bu taraf o tarafa bakıp Simizâr'ın odasını buldu. Odaya baktığında Simizâr'ın yatağında başka birini gördü. Bu ne iş? Yatak bir, baş iki, ayak dört."

[Öz özünä dedi:] Göräsän Pärvärdigârâ bu kim ola mänim ämqızımın yanında ya-

Kendi kendine dedi: Bu kim ki benim amcamın kızının yatağında yatsın? O

20 Sâki: Şarap sunan.

tıb? Bu yannan o yannan näzär saldı Şah-ı Dârä oğlu Şikâri'nin üzünä gördü.

taraf bu taraftan baktı Şah-ı Dârâ oğlu Şikâri'nin yüzünü gördü.

Bir dana dilâvärdi ki ägär tänginä cân û cin geçä qutarmaz. Qährämân biraz qorxuya düşdü. [Öz özünä dedi:] Ki ey dâd bi dad bu ayılsa män neyniyä bülläm munun qabağında?

Öyle bir pehlivan ki eline bir cin düşerse ondan kurtulamaz. Kahraman biraz korkuya kapıldı. Kendi kendine düşündü ki bu uyanırsa bunun karşısında ne yapabilirim? En iyisi bunu uykuda vurayım.

Bir qolu quvväli adam, adamı tez vurar, bi[r dä] qorxağ adam. Qorxağ adam mümkündü onnan da adamı tez vura. Çün bu qorxurdu, ehsâs eländi ägär bu yuxudan ayıla, mänim yüz min dana canım olsa biri munun älinnän qaçıb qurtara bilmäz.

Korkak ile güçlü adamın farkı budadır ki her ikisi insanı vurabilir, ancak korkak adam daha çabuk vurabilir. Çünkü korkak, korkusundan vurur, onun için erken vurur. Kahraman da şöyle düşündü: "Bu uyanırsa benim yüz bin canım olsa biri bundan kurtulamaz."

Buna göre Qährämân äl elädi qäbzeyi şämşirä. Simizâr'ınan Şikâri elä yatıbdı ki räxt-i xâbidä, bi[r] qazan su tökäsän üstünnän, väsätdän bi[r] qäträsi geşmäz yerä hamısı ayaxdan başdan, başdan gedär tökülär.

Bunun için bir yolunu bulup uykuda Şikâri'ye darbe vurmaya karar verdi. Elini kılıcına götürdü ve kılıcını sıyırdı. Şikâri ve Simizâr Hanım öyle sarmaş dolaş yatmıştılar ki bir kazan suyu dökseydin onların arasından sızıp yere dökülmezdi.

Hä, äl eliyib qäbze-yi şämşirä şämşiri qilâfinnän ayırıb, qozadı göyä. Şikâri'nin başın hädäf qärâr verib. Neceyki şämşiri yendirsin Şikâri'nin källäsinä, Şikâri'nin başına şämşir dört barmak äylänsin.

Kahraman kılıcını kınından çıkardı, havaya kaldırıp Simizâr'a dokunmayacak bir şekilde Şikâri'nin kafasını hedef aldı. Kılıcını indirdiğinde Şikâri'nin kafasını dört parmak [derinlikte] yardı.

Şikâri bir n'ärä çäkib, Qährämân özün päncärädän atdı yerä, tü däbänänä, quvvet qaşdı.

Şikâri bağırdığında Kahraman pencereden dışarı atladı. Ardına bakmadan oradan uzaklaştı.

Ämmâ Şikâri'nin n'äräsinä qız yuxudan ayıldı. Şikâri özü bi-hûş oldu. Qan göt[ür]dü bunu. Dâd-i bi-dâd eliyib, Mâh-ı Zämin dâyä, qızlar yığıldılar munun döräsinä. Qız ağlıyır. Görek bu qızlara ve Mâh-ı Zämin dâyä, qızlara ne deyecek?

Şikâri'nin sesiyle Simizâr Hanım uykudan uyandı. Şikâri bayıldı. Simizâr Hanım Şikâri'yi kanlar içinde görünce bağırıp çağırmaya başladı. Mahı Zemin ve kızlar onun sesine odaya döküldüler. Simizâr Hanım Şikâri'nin yaralı başını göğsüne basıp ağıt yakmaya başladı, bakalım ne dedi?

Simizâr Hanım dedi:

Mâh-ı zämin du qıl başım çâräsin,
Mahı Zemin dur kıl başım[ın] dermanın,
'Äcäb, oldum bäxt-i qarä bu gecä.
Acep, oldum bahtı kara bu gece.
Kovkäb-i äsäd'dä bûrc-i qämär'dä,
Aset yıldızlarında, Kamer burcunda,
'Äcäb, axdım şäb-i târä bu gecä.
Acep, aktım karanlığa bu gece.

(4+4+3)

Märd oğula ämäk versän itirmäz,
Mert oğlana emek verirsen yitirmez,
Nâ-märd âdâm doslux başa yetirmäz.
Na-mert adam dostluk başa yetirmez,
Vetenin söven oğlan özözünü itirmez,
Vatan sever adam kendinden çıkmaz,
Söyüd ağacında alma heyva nar olmaz.
Söğüt ağacında elma, ayva, nar olmaz.

(4+4+3)

Gedän yoxdu bu cävânın elinä,	Giden yoktur bu delikanlının eline,
Nâmä yazam 'ärzi hâli bilinä,	Mektup yazam onun hali biline,
Bülbül idi häsrät qaldı gülünä,	Bülbül idi, hasret kaldı gülüne,
Qan ağlasın Şah-ı Dârâ bu gecä.	Kan ağlasın Şah-ı Dârâ bu gece.
(4+4+3)	

Qoyubsan başıva Şâhlıq tâcı,	Koymuşsun başına Şâhlık tacı,
Cähd elä qapında doyur bir acı,	Çalış kapında doyur bir açı,
Kötülühlä bitän äyri ağacı,	Kütüğünden biten eğri ağacı,
Olmaz bir barı olmaz bir dadı.	Olmaz bir barı olmaz bir tadı.
(6+5)	

Duman gälsin bu dağları bürüsün,	Duman gelsin bu dağları bürüsün,
Didäm yaşı Ceyhûn olsun yürüsün,	Gözüm yaşı Ceyhun olsun yürüsün,
Bu cävânı vuran sänin qolun qurusun,	Bu oğlanı vuran elin kurusun,
Rast gäleydin Zülfigârä bu gecä.	Rast gelesin Zülfikar'a[21] bu gece.
(4+4+3)	

Üstatname

Ay ağâlar, "صل علی محمد":	Ay ağalar, Hz. Muhammet ve hanedanına selamlar[22]
Äränlär särväri gäldi, ha gäldi,	Erenlerin baş tacı geldi ha geldi,
Düldülün sâhibi Qämbär ağası,	Düldülün[23] sahibi, Kamber ağası,
Cansıza can verän gäldi ha gäldi.	Cansıza can veren geldi ha geldi.
Ne gözäl açıbdı beheştin güli,	Ne güzel açmıştır behiştin gülü,
Häsän Hüseyn o cännätin bülbülü,	Hasan, Hüseyin o cennetin bülbülü,
Daş yarıldı çıxdı Şâhın Düldülü,	Taş yarıldı, çıktı Şâhın Düldülü,
Äslânı yanında gäldi ha gäldi.	Aslanı yanında geldi ha geldi.

Qur'ânı oxullar âyä üzünnän	Kur'an'ı okurlar âyet yüzünden,
Gül tökülär peygämbärin sözünnän,	Gül dökülür peygamberin sözünden,
"Abbas" kimiler düşdü haqq gözünnän,	"Abbas" gibiler düştü hakkın gözünden,
Äli'yäl-Murtäzâ gäldi ha gäldi.	Aliy'el-Murteza[24] geldi ha geldi.
(6+5)	

21 Zülfikâr: Hz. Ali'nin kılıcı.
22 صل علی محمد :Selam olsun Hz. Muhammet ve ailesine,
23 Düldül: Hz. Ali'nin atı.
24 Ali-Al'Murtazâ: Hz. Ali

Şikâri'nin Yaralanması ve Firuz Ayyar'ın Ona Yardım Etmesi

Sözümüz orda qaldı ki: Şikâri'nin başının qanını xuşk elämağ üçün qız basdı mämälärinin arasına, ammâ gördülär ki qan xuşk olan däğil.

Mahı Zemin üz dolandırdı: Nâzänin dur äyağa biz başımıza çârä eliyäh. Ägär sänin atan bülsä bu cäräyâni hamımız ölümä gedärik.

[Simizâr] Dedi Mâh-ı Zämin neylämäliyik indi? [Mâh-ı Zämin] Dedi: Bu öldü bir täräftä munu biz orda quyluyax, tâ säsi bir täräfä çıxmasın. Ämmâ Simizâr üz dolandırdı: Dâyä cân män heş movqe' o işi eliyäbülmäräm. Ämmâ [män] bir tabax qızıl tökäcağam bunu pärdä kilimä bükäcäğäm, munu çıxardax aparax bağın känârindä divârın yanında qoyax yerä. Başında bir şeyinän säridilär, gätdilär bâğın känârindä hesârdan känâr qoydular.

Bular burda qalmaxda olsun eşid dâstânı kimnän? Yämänin dağlalarının birindä bir mäqqârä varidi. O mäqqârädä qıx dana härâmi zindäganlıx eliyir. Buların böyühlärinin adı Säyyâh-ı Pählävândı. Hämûn gecä çıxmışdılar gäştä. Çox dolandılar älläriná bir şey dolaşmasın. Üz dolandırdılar Firuz'a. Firuz orda oların gäzâlärinä baş çäkir. Pälängi-pûş üz dolandırdı: Neçä müddätdi burda biz qazanırıx sän yeyisän. Bu gecänin gäzâsı sännändi sän gäräh t'äyin [t'ämin] eliyäsän. [Furûz] Dedi evi yıxılmamışın oğlu indi gecänin yorgun växti gecä sovvşub, hara getmäliyäm? [Pälängipûş] Dedi, özün bülä[r]sän, biz bilmerik.

[Firuz Äyyâr] Durub dağın dâmänäsinnän endi äşa[ğ]ya. Öz özünä fikr eiyir: Pärvärdigârâ män hara gedim?[Öz özünä dedi:] Yaxcısı budu gäl get Simizâr'ın bağinin känârinä, tâ bir täräftän yol tap get bağın içinä, Genä Şah qızıdı, Şah där-xânäsidi. Hämû yerdän geçändä gördü oğlan uzun bi[r] şey uzadıblar. Yeridi yaxına gördü bi[r] dana pärdä kilimdi. Bir ouan täräftän bir buyan täräfdän älin atdı gördü bu çox ağırdı. Yavacca pärdäyi aşdı gördü bir dana şäxsidi.

Nä qädär o yannan bu yannan täkân verdi, gördü xeyir gücü çatmıru. Çün äyyâridi, sehr zad bilärdi, bir mäntär oxuyub püflädi,

Sözümüz o yerde kaldı ki, Simizâr Hanım Şikâri'nin başının kanını durdurmak için onun başını memelerinin arasına bastı. Ancak kanı durduramadı.

Mahı Zemin dedi: Güzelim, kalk da biz başımızın çaresine bakalım. Eğer baban Menzer Şah-ı Yemeni bu olayları öğrenirse hepimizi öldürür.

Simizâr Hanım sordu: Şimdi ne yapalım? Mahı Zemin dedi: Bu artık öldü, izini kaybetmek için bir yerde gömmek gerekir. Simizâr Hanım bunu kabul etmedi. Ben bu işi yapamam dedi. Şikâri'nin yaralı bedenini bir palaza[25] sarıp içine bir tabak altın döktüler. Onu kurtaran o altınlara sahip olsun diye. Bu şekilde onun başının yarasını sarıp bir palaz arasına koyup bağdan çıkararak duvar kenarında yere bıraktılar.

Bunlar burada dursun, destanı kimden dinle? Yemen dağlarında bir mağara vardı. Orada kırk haramiler yaşıyordu. Onların reislerinin adı Seyyah Pehlivan idi. O gece bu haramiler dışarıda gezmekteydiler. Çok gezmişler, ellerine bir şey geçmemişti. Onların birinin adı Firuz Ayar'idi. Firuz Ayyar onların yemeklerini yapardı. Pelengpuş adında pehlivan ona dedi: Firuz ne zamandan beri biz kazanıyoruz sen yiyorsun. Bu gece yemek bulmak senin olsun. Ne bulursan bul, bize getir. Firuz Ayyar dedi: Ben şimdi gecenin bu vaktinde nerden yiyecek bulabilirim? Pelengpuş dedi: Nereye gideceğini sen bilirsin bizi ilgilendirmez.

Firuz Ayyar dağın eteğinden aşağı indi. Kendi kendine nereye gideceğini düşündü. Sonunda Simizâr Hanım'ın bağına doğru gitmeye karar verdi. Simizâr Hanım'ın bağının mutfağından yiyecek bulacağını umuyordu. Firuz Ayyar bağa vardığında duvarın kenarında uzun bir palazın yerde olduğunu gördü. O tarafına bu tarafına dokunduğunda çok ağır olduğunu anladı. Palazı açtığında içinde bir adam buldu.

Yerden kaldırmak için o tarafından bu tarafından tutsa da kaldırmaya gücü yetmedi. Firuz Ayyar sihir biliyordu, bir şeyler

25 Palaz: Keçi kılından yapılan bir çeşit kilim.

bu bunun näzärindä çox yüngül gäldi. Götürüb atıb dalısına, özün yetirdi mäqqâriyä. Pälängi-pûş üz dolandırdı: Furûz nä tezlihdä gäldin? Dedi vallah güzârım düşdü bir yerdän, şansûza bunu tapmışam.

Qoydular yerä aşsınlar baxsınlar, gördülär bir dana cävânidi yaralı.

Gördülär bäli bunun başınnan yara däyip. Bi-hâldı. Säyyâh-ı Pählävân üz dolandırdı: Nä qädär canımızda can var, bädänimizdä qan var buna gäräh biz xidmät eliyäh.

Furûz üz dolandırdı: Bunun yanına o qädr qızıl töküblär ki yanı da bu böy[ük] adamdı härkimdi. Ämmâ Pälän-i pûş üz dolandırdı: Furûz. [Furûz dedi]: Bäli. Neceyki bunu gätirmisän gäräh döhtür gätiräsän.

Firuz Ayyar gäldi, şährä vârid olsun. Gälib qapını döydü. Döhtürün peş-xidmäti çıxdı qapıya. Dedi: Kimsän? Dedi mänäm gälmişäm döhdürdän ötür. Dohdürü oyat gelsin. Dedi: Eliyä bülmäräm döhkür yatıbdı. [Furûz] Älin saldı o qızıllardan bir qädr verdi döhdürün piş-xidmätinä.

"Zär 'âlämdä camın müşkül güşâdı,

Här nä istärisän onnan rävâdı."

Yetirib döhdürü oyatdi. Döhdür dedi: Get denän yatıbdı. [Piş-xidmät] Dedi: Canım sän bülmüsän ki o qädär pul gätirib ki, mänä näm näqädäm än'âm veribdi. Döhdür durub äyağa tüman köynäh hämin tovr gälib qapıya. [Firuz dedi]: Amandı dohdür, belä başıva dolannam. Mänim bir märizim var, gelmesen öler.

Dohdür dedi: Män gedäbülmäräm gecänin bu zämâni, siz getiräydiz bura. Dohdür istädi getmäsin. Furûz götürüb hansı dillärinän göräk necä yalvarır döhdürä? Bändä dä 'ärz eliyim hamûz şâd olasız:

Firuz Ayyar dedi:

Ümit bilip säni deyip gälmişäm,
Canım dohdür çox därindi yarası,
Ağlayubän gözüm yaşım silmişäm,
Bilmiräm öländi ya var çarâsi?

okuyup ona üfledi. Palazı hafifleşti. Palazı beline atıp mağaraya getirdi. Pelengpuş onu görünce dedi: Firuz Ayyar ne çabuk geldin? Firuz dedi: Bağın duvarının dibinde bunu buldum. Kısmetiniz buymuş.

Yere koyup açtığında içinden yaralı bir pehlivan çıktı.

Genç adam başından yara almış, yarı can kalmıştı. Seyyah Pehlivan arkadaşlarına dedi: Elimizden geldiği kadarıyla bu pehlivana hizmet etmeliyiz.

Firuz Ayyar dedi: Palazın içine bu kadar altın döktüklerine göre bu pehlivan önemli bir adam olduğu belli olur. Peleng Puş, Firuz'a dedi: Bunu nasıl getirdiysen doktoru da öylece getirmelisin.

Firuz Ayyar şehre indi. Doktorun kapısını çaldı. Doktorun hizmetçisi kapıyı açıp kim olduğunu sordu. Firuz Ayyar doktoru götürmek için geldiğini söyledi. Hizmetçi ilk başta gece olduğundan doktoru uyandıramayacağını söyledi. Firuz Ayyar cebindeki altınları ona gösterince doktoru uyandırmaya razı oldu. [Şarir demiştir:]

"Para dünyada tüm sorunları çözendir,

Paradan ne istersen o yapabilir."

Doktorun uyanmak istemediğini gören hizmetçi ona dedi: Ne kadar para getirdiğini bir bilsen. Çok önemli bir hastası varmış, altın dolu keselerle gelmiş. Bunu işiten doktor gece elbiseleriyle kapıya geldi. Firuz Ayyar dedi: El benden etek senden, başına döneyim doktor hastamızı kurtarırsan ne kadar istersen altın veririm.

Doktor dedi: Ben gelemem, hastayı niye getirmedin? Doktor gitmek istemeyince, Firuz Ayyar sazını eline aldı. Hangi sözlerle bakalım doktora nasıl yalvaracak? Ben söyleyeyim, sizler şad olun:

Umut bilip sana diye gelmişim,
Canım doktor çok derindir yarası,
Ağlayıp gözüm[ün] yaşın silmişim,
Bilmem ölür, yoksa var dermanı?

(4+4+3)

Män aşıq äbir eylär,	Ben âşık bulut olurum,
Gözläri äbir eylär,	Gözleri bulut olur,
Yanasan mänim ürägim,	Yansın benim yüreğim,
Bu därdä säbir eylär.	Bu derde sabır eder.

(bayatı)

Yoxdu bakın sultânıdan xanınan,	Yoktur bakın sultandan handan,
Dersin vardı Eflâtûn Loğmân'dan,	Dersin vardı Eflatun'dan Lokman'dan,
Tez getmesän çıxar can dodağınnan,	Tez gitmezsen çıkar can dudağından,
Onda gärək ona tutax yâsin.	O zaman gerek ona tutalım yasın,

(4+4+3)

Män aşiq de gälsin,	Ben âşık de gelsin,
Demädän de gälsin,	Söylemeden de gelsin,
Annıyan özü gälär,	Anlayan kendi gelir,
Annamıyana de gälsin.	Anlamayana söyle gelsin.

(bayatı)

Firuz diyär zähmätivi çäkäräm,	Firuz diyor zahmetini çekerim,
Ağlaram gözümnän qan yaş tökäräm,	Ağlarım gözümden kan yaş dökerim,
Başınnan äyağä teh qızıl tökäräm,	Başından ayağa dek altın dökerim,
Gözü yolda ağlar galıb anası.	Gözü yolda ağlar kalıp anası,

(4+4+3)

Dağlara gar düşüpdü,	Dağlara kar düşmüştür,
Gör nä hamar düşüpdü,	Gör ne de düz düşmüştür,
Qäbrini yadlar qazıb,	Kabrini başkaları kazmıştır,
Yeride dar düşüptür.	Yeri de dar düşmüştür.

(bayatı)

[Döhdür dedi]: Di bes qoy geyinim. Yeridilär yetişdilär mäqqâriyä: Vârid olsun mäqqâriyä, gördü canım burda misl-i inki yasdı. Bir cävân oğlan uzadıblar mäylisin arasına. Mäqqârädä dö[r]t dörä oturubdular hammısı pählivândı, şämşirlär dizlärinin üstündä, buğlar eşilib eläbil käl buynuzudu qulaxların dibindä dayanıb.

Gätirib âyna tutdu ağzının bärâbärinä. Gördü yox ayna tär[l]i[yi]ri. Bunda cân vardı. indi män muna täbâbätiy eläräm, başına bäxiyä vur[a]ram, yarasına mälhäm sallam, iğä vurram. Bu gätirib bunun başına bäxiyä

Doktor elbiselerin değişti ve onunla beraber gece karanlığında yola koyulup mağaraya geldi. Mağarada yas havası vardı. Bir pehlivan ortada yere uzanıp diğer pehlivanlar kılıçları dizlerinin üzerinde onun çevresinde oturmuşlar. Pehlivanların bıyıkları eşilmiş, kel boynuzu gibi kulaklarına kadar uzanmıştı.

Doktor Şikâri'nin ağzına bir ayna tuttu. Aynanın buharladığını görünce yaşadığını anladı. Doktor dedi: Şimdi ben bunun yarasına dikiş atarım, derman[26] yaparım, iyileşir. Doktor, Şikâri'nin başındaki yara-

26 Merhem: Deriye sürülerek kullanılan, içinde birçok etkili madde bulunan, yumuşak ve koyu kıvamda, yağlı veya yağsız ilaç

vurup, yara mälhämin salıp davâ verip.

Şikâri bir hâlä gäldi. Bir qädridän so[n] ra ki hâlä gälsin, gözü sataşdı döt dörädä, görd pählävândılar oturublar, buğlar (dedığım kimi) käl buynuzu kimin qulaxların dalısında eşilip. Şikâri buları görändä, özün o väz'ide görändä, Şikâri bir n'ärä çähdi. N'ärä vuranda bäxiyälärin hamısı a[t]ssın, Şikâri genä bi-hûş oldu. [Döhtür] Bir'dä bäxiyä vurdu, Şikâri genä hâlä gäldi döreni gördü genä bäxiyälär atdı. Döhdür ağladı. Dedilär bä sän niyä ağlısan. Dedi munun bir çâräsi qaldı, äğär män bir dä bäxiyä vuram bu bucur qışqıra bäxiyälär ata, da bunun başı bäxiyä tuymaz, bu cävân heyfdi aradan gedär.

Säyyâh- ı Pählävân üz dolandırdı: Döhdür cân sän bu säfärdä buna bäxiyä vur, biz qoymarıx bu qışqırsın. Ägär bu dirilä bu dilâvärih ki bunda var, biz dünyayä sâhib olarıx. Dübârä gätirib bunun başına bäxiyä vurup märhäm salıp. Şikâri bir azdan genä hâlä gäldi. İstädi n'ärä çähsin, pählävanlardan durmuşdu bunun döräsindä älin qoyuplar ağzına, änginnän başınnan tutuplar qoymmadılar qışqırsın. [dedilär] Cävân bäs niyä vähşätlih eliyisän?

[Şikâri] Dedi: Nâmätlär mäni niyä bu hâlä salmısız? Säyyâh- ı Pählävân üz dolandırdı: Cävân biz säni bu pärdä kilimin arasında çöldän tapıp gätimişih gecänin bu zämânında. Budu ba[x] başıvn üstündädi sänä täbâbätih eliyir. Çox bu sözlärdän diyännän so[n]ra Şikâri bi[r] fikrä getdi: män gäräh fılan yerdä olaydım? Mänä nâmä[r]tliyi olar eliyiblär?

Biraz yaxşı oluannan sora dediler sene ne oldu? Kim seni bele eledi?

ya dikiş atıp yarasına merhem sürdü.

Biraz geçtikten sonra Şikâri, yavaş yavaş kendine geldi. Gözlerini açtığında çevresindeki bıyığı burma pehlivanları gördü. Pehlivanların bıyığı kel boynuzu gibi kulaklarının arkasına kadar uzamıştı. Şikâri kendini bu halde gördüğünde bir feryat etti. Feryat çektiğinde başındaki dikişler açıldı ve tekrar bayıldı. Doktor yine de başındaki yaralara dikiş attı. Şikâri kendine geldiğinde gene bağırdığında başının dikişleri açıldı. Doktor ağlamaya başladı. Neden ağladığını sordular. Doktor dedi: Tek çaremiz kaldı, eğer bir daha bağırıp başının dikişleri açılırsa artık başı dikiş tutmayacak ve kan kaybından ölecektir.

Seyyah Pehlivan dedi: Doktor sen dikişini at, biz bunun bağırmasını önleriz. Bunda olan pehlivanlıkla biz dünyaya hüküm süreriz, ölüp gitmesine izin vermeyiz. Hekim tekrar Şikâri'nin başına dikiş atıp merhem sürdü. Şikâri kendine geldiğinde yine bağırmak istedi. Çevresindeki pehlivanlar elleriyle Şikâri'nin ağzını ve başını tuttular ve bağırmasını engelleddiler. Pehlivanlar Şikâri'yi sakinleştirdiler ve neden bağırdığını sordular?

Şikâri dedi: Beni neden bugüne koydunuz? Seyyah Pehlivan dedi: Delikanlı biz seni çölde perde kilim arasında kanlar içinde bulduk. Seni kurtarmak için getirip başına merhem sürdük. Şikâri bunları duyduktan sonra düşünmeye başladı ve olan bitenleri hatırlamaya çalıştı. Ben şimdi nerde olmalıydım? Kim yaptı?

Şikâri biraz iyileştikten sonra Pehlivanlar neler olduğunu ve kimin böyle yaptığını sordular.

Şikâri dedi:

Dâd eyläräm bu fälägin älinnän,
Fäläh gör ne çäkir qätârä mäni,
Neçä däfä imtahânnan çıxmışam,
İmtahân eyläyir dübârä mäni.

Ah ederim bu feleğin elinden,
Felek gör ne çeker sınava beni,
Birkaç defa imtihandan çıkmışım,
İmtahan eder tekrardan beni.

(4+4+3)

Nâ-mät fäläh vermädi mäne firsät,
Bu beş günnüh ömrü vurmasın minnät,
Bu yâräni vurup mänä bi nâ-mät,
Qorxuram öldürä bu yârä mäni.

Namert felek vermedi bana fırsat
Bu beş günlük ömrü vurmasın minnet,
Bu yaranı vurup bana bir nâ-mert,
Korkarım öldürür bu yara beni.

(4+4+3)

Fäläh verib mänä bol âh-ı zâri,
Xäbär al ama därdimi dindirmä bâri,
Şah-ı Dârä oğluyam adım Şikâri,
Fäläh salıb eldän känârä mäni.

Felek vermiş bana bol ah efgân,
Haber al, ama derdimi inletme barı,
Şah-ı Dârâ oğluyum adım Şikâri,
Felek salmış elden uzağa beni,

(4+4+3)

Kırk Haramiler'in Şikâri'nin Başına Toplanması

Dedi Şah-ı Dârä oğlu Şikârini şerlär dağıtdı. [Şikâri] Dedi: Qardaşım filan käsdi, vä bu cäräyânın üzünnän mäni qardaşım apardı saldı quyuya, yalannan gälib deyib ki şer dağıdıbdı.

[Dedilär:] Cävân biz sänin qulamınıx da. Şikâri Säyyâh-ı Pählävân'a diqqätinän baxanda gördü elä bu öz bov[y]hlärinändi. Pälängi-pûşdi, öbürüsü, Firuz yetirdi döşendi qädämlärinä.

Döhtürä çoxlu än'âm verdilär, istädilär döhdürü azâd eläsinlär. Dedilär iki gündä bi[r] gäläsän munun yarasına baş çäkäsän. Ona dava derman eylerdi.

Ämmâ gün o gün oldu ki Şikâri çox mälûl be-kefidi. Bunnan su'âl elädilär ki: Qurbân sän niyä gärak be-kef olasan?

[Şikâri] Dedi: Onun fikrindä däyiläm, mäni axı dursam ayağa heş märkäb dolandırmaz, mänim märkäbim varidi Märkäb-ı Äjda-xâr. Bülmüräm hayandadı? Onun bekefiyäm.

Firuz dedi: Bura bax görüm, Yämänin dağlarında bi[r] qorux vardı, bir dana heyvân otduyur orda gecä günüz. Gözläri çirax kimi yanır. Tämâm o çämänliği qorux eliyibdi, bir näfär oyannan bu yana qoymur rädd û bädäl olsun, 'ibûr eläsin.

[Şikâri] Dedi bura bx görüm, mäni onun yanına aparabülüsän? [Firuz] Dedi dur äyağa gedäh da. Bä niyä aparabülmüräm? Firuz Şikâri, bir neçä näfär dilâvärlärdän dä bunun dovräsindä durublar yendilär dağın dâmänäsinnän, yetirdilär. Şikâri'nin gözü aralıdan sataşdı Märkeb-ı Äjdâxâr'a. Gördü märkäb ottu[y]r çämänlihdä ämmâ atın

Pehlivanlar dedi: Şah-ı Dârâ oğlu Şikâri'yi aslanlar parçaladı. Şikâri dedi: Şah-ı Dârâ oğlu Şikâri benim. Kardeşim beni kuyuya attıktan sonra herkese beni aslanlar parçaladığını söyledi.

Kırk Haramiler onun Şah-ı Dârâ oğlu Şikâri olduğunu bildikten sonra hepsi onu kendilerine başpehlivan seçtiler. Pelengpuş ve Firuz Ayyar da onu başpehlivan olarak kabul ettiler.

Daha sonra doktora büyük miktarda bahşiş verdiler. Doktor, Şikâri'nin başının yarasına merhem getirmek için iki güne bir oraya gelirdi ve Şikâri'nin merhemin yenilerdi.

Bir gün Şikâri çok melül ve efkârlı oturmuştu. Pehlivanlar Şikâri'den sordular: Neden böyle efkârlısın?

Şikâri dedi: Ben bir gün ayağa kalkarsam hiçbir at beni taşıyamayacak. Benim atımın adı Merkeb-ı Ejderhar idi. Şimdi nerde olduğunu bilmiyorum. Onun için efkârlıyım.

Firuz Ayyar dedi: Yemen dağında bir hayvan var, gece gündüz o dağın bekçiliğini yapıyor. Başka bir atın orada otlamasına izin vermez. Kimseyi de yanına yaklaştırmaz. O hayvanın gözleri parıl parıl parlıyor ve kimseyi yanından bile geçirmez.

Şikâri dedi: Beni onun yanına götürebilir misin? Firuz Ayyar birkaç pehlivan ile birlikte Şikâri'nin kolundan tutup dağdan indiler ve Firuz Ayyar'ın dediği yere gittiler. Şikâri'nin uzaktan gözü Merkeb-ı Ejderhar'a takıldı. Merkeb-ı Ejderhar çayırda otlamaktaydı. Merkeb-ı Ejderhar'ın eyeri belinden dönerek kar-

yähär olmaz [mı] üstündä, o yähär dönüb garnının altına. Şikâri gedib buna sarı. Bir qıy vuranda Şikâri Märkeb-ı Äjdâxâr geldi.

Ustâd belä deyir ki: Onun [Şikâri'nin] başının iyisiynän Märkeb-ı Äjdâxâr gälib o mäqqâränin dâmänäsindä, dağın dâmänäsindä mäşgûl olmuşdu çärâyä. Bäli märkäb qabax äyaxların götürüb göyä bir şihä çäkdi. Bular hamısı vâhimiyä düşdülär, bâng vurdular Şikâriyä ki: Märkeb-ı Äjdâxâr gäldi. Şikâri äl atıp märkäbin cilovvunnan tutup, qolun saldı boynuna, o üzünnän öpdü, bu üzünnän öpdü. Şikâri burda märkäbin vafâ-darlığına bir qatar söz oxusun bändä 'ärz eliyim hamûz şâd olun.

Şikâri atına seslendi:

nının altına düşmüştü. Şikâri ona doğru gitti. Şikâri ata seslendiğinde at onun yanına geldi.

Üstat böyle söylüyor ki Merkeb-ı Ejderhar Şikâri'nin başından akan kanın kokusunu aldığı için o dağın eteğinde otluyordu. Merkeb-ı Ejderhar ön ayaklarını kaldırarak şeyhe çekti. Pehlivanlar korkmaya başladı. Şikâri'yi uyardılar.Şikâri elini atıp atın dizginlerini tuttu. Kolunu atın boynuna saldı. Atını kucaklayıp yüzünden öptü. Şikâri atın vefakârlığı konusunda sözler söyledi. Ben de size söyleyeyim, sizler de şad olun:

Dostlarda räfıxda görmädim väfâ,
Dünyaya vermäräm Äjdâxâr säni,
Birdä minsäm dünyada sürräm säfâ,
Dünyaya vermäräm Äjdâhâr säni.
(6+5)

Dostlarda, tanıdıkta görmedim vefa,
Dünyaya vermem Ejderhar seni,
Bir de binsem, dünyada sürsem sefa,
Dünyaya vermem Ejderhar seni.

Märd oğula ämäk versän itirmäz,
Nâ-märd âdâm doslux başa yetirmäz.
Vetenin söven oğlan özözünü itirmez,
Söyüd ağacında alma heyva nar olmaz.
(4+4+3)

Mert oğlana emek versen yitirmez,
Namert adam dostluk başa getirmez,
Vatan sever adam kendinden çıkmaz,
Söğüt ağacında elma, ayva, nar olmaz.

Män cävânın yoxdu burda anası,
Başımda vardı nâ-märdin yarası,
Ger ölseydim kimlär tutardı yası?
Dünyaya vermäräm Äjdâhâr säni.
(6+5)

Ben yazığın yoktur burada anası,
Başımda vardır nâmerdin yarası,
Eğer ölürsem kimler tutar yası?
Dünyaya vermem Ejderhar seni.

Bu qämli günümdä yoldaşsan mänä,
Här dän söhbät ediräm sırdaşsan mänä,
Märkäb demek olmaz, qardaşsan mänä,
Dünyaya vermäräm Äjdâxâr säni.
(6+5)

Bu kederli günümde yoldaşsın bana,
Bazen sohbet ederim, sırdaşsın bana,
Binek demek olmaz, kardeşsin bana.
Dünyaya vermem Ejderhar seni.

Däli göyül âtäşlärä yanma,
İnnän belä dünya sänä dar olmaz,
Bir märt qazansa yüz nâ-märt doyuyar,
Yüz nâ-märt qazansa märdä bir çörek olmaz.
(4+4+3)

Deli gönül ateşlere yanma,
Bundan böyle dünya sana dar olmaz,
Bir mert kazansa yüz bin mert doyar,
Yüz namert kazansa merde bir çörek olmaz.

Sözün tämâm eliyib, tängin bärkidib, äyağ-ı zängi diz qäbri qâyä, şähbâz kimin zin evindä qärâr tutub. sürüp mäqqâriyä sarı. Firuz bunun yanında vä dilâvärlär bunun yanında gäldilär yetirdilär mäqqâriyä. Märkeb-ı Äjdâxâr ötürdü mäqqâränin qabağına. Şikâri vârid olsun içäri, dovvräsindä qûlamilerinän oturublar şirn söhbät eliyillär.

Söz ordan burdan gäldi. Şikâri bulardan su'âl elädi: Bu müddätdä ki gälmisiz bura, mene deyin görüm özüzä dos[t] gazammısız yâ düşmän?

Dedilär: Yeddi näfär bizim dustumuz var ki 'Äräblr PâdiŞâhi'nin oğlanlarıdı ki buların bovyünün adı Yûsif 'Äräbdi. Här nämänä tapsax qazansax ordan burdan tâcirdän soysax gätirsäh bura olar aparıp äridällär.

Bu eyni'dä oturmuştular gördülär, yeddi näfär kärgädän-sävâr guruha geldi. Hämûn Yûsif 'Äräb gildilär, yeddi qardaş, Äräblär PâdiŞâhının oğlu. Bäli gäliblär kärgädannan piyâdä olsunlar, gäliplär yetirdilär mäqqâriyä.

Bular gördülär bir näfär qäribä şäxsidi, nâ-şinâs. Bäli, su'âl elädilär Säyyâh-ı Pählävân'nan ki bu şäxs kim ola?

Säyyâh- ı Pählävân Yûsif Äräbä dedi ki: Dilâvär şâhzâdä bu da pâdişâh oğludu. 'ärz elämişdim, Rumda bizim ağamız varidi be-nâm-i Şah-ı Dârä oğlu Şikâri, bu hämûn cävândı ki qardaşı yalannan demişdi şer dağıdıb, aparıb salmışdı quyuya.

Dedi: Bura bax görüm, bizim qânûnimizi demisiz da buna?

Şikâri qabaxladı: Dedi sizin qânûniz nämänädi?

Dedi bizim qânûnimiz bular bililär cävân. Här kim ki gälsä bura bizinän gäräh küştü tuta, ägär bizä gâlib oldu, biz ona bäli diyäcäyih, ya xeyir biz ona gâlib oldux, bular kimi oda bizä bäli diyäcax.

[Şikâri] Dedi: 'Eybi yoxdı, män hâziräm buna. Sän nä cur deyisän biz o cur eliyäh.

[Yûsif Äräb] Dedi: Ävälimınci budu ki küştü tutacağıx vä minäcağıx atımıza kämäridinän här kim bir birin tu[t]ssa, o onun tabehindä olacax.

Şikâri sözünü bitirdikten sonra ayağın üzengiye, dizini atın karnına koyup şahbaz kuşu misali eyerin üzerine sıçradı. Firuz Ayyar ve diğer pehlivanlar ile birlikte mağaraya doğru atlarını sürdüler. Mağaraya vardığında Merkeb-ı Ejderhar'ı mağaranın önüne bırakıp içeri geçip konuşmaya başladılar.

Oradan buradan söz ettiler. Şikâri onlardan sordu: Mağaraya geldiğinizden beri kendinize dost mu kazandınız yoksa düşman mı?

Pehlivanlar dedi: Bizim yedi dostumuz var. Onlar Araplar Şâhı'nın oğullarıdır. Onların büyüğü Yusuf Arap dır. Bizim kazandığımız, tacirlerden, kervanlardan elde ettiğimiz malları pazarda satıp parasını bize getirir.

Tam bu sırada yedi gergedan üzerine binmiş yedi delikanlı pehlivan oraya vardılar. Onlar Yusuf Arap ve Araplar Şâhı'nın oğullarıydı. Gergedanlarından indiler ve mağaraya girdiler.

Yusuf Arap Şâhı'nın oğulları mağarada yabancı birini gördüler. Seyyah Pehlivan'dan sordular: Bu adam kimdir?

Seyyah Pehlivan cevap verdi:

Rum diyarında bir padişah vardı. Bu adam Şah-ı Dârâ padişahın oğlu Şikâri'dir. Şah-ı Dârâ oğlu Şikâri, kardeşi tarafından kuyuya atılmıştı. Ancak onu aslanlar öldürdüğü söylemişlerdi. Şimdi bizim yanımızda.

Yusuf Arap dedi: Bizim kurallarımızı ona söyledin mi?

Şikâri her kesten önce sordu: Sizin kurallarınız nedir?

Yusuf Arap dedi: Bizim kurallarımızı buradaki herkes biliyor. Buraya yeni gelen birisi bizimle güreş yapması gerek. Bizi yendiği takdirde biz ona boyun eğmeliyiz. Yenilirse onun bize boyun eğmesi gerekecek.

Şikâri dedi: Sorun yok, ben hazırım, sen nasıl istersen öyle olsun.

Yusuf Arap dedi: Birinci kademede güreş yapacağız. At üzerinede kim diğerini düşürürse o kazanacaktır. Diğeri ona boyun eğecektir.

[Şikâri] Dedi: Bax bi[r] mänä küştü tutmağın t'äsiri yoxdu mänä, mändä başdan yaralıyam, elä burda ki otu[r]muşuh bir birimizin gücünü mulâ[h]zä eliyäx da.

Säyyâh- ı Pählävân dedi ki oda yaxcı sözdü. Yûsif Äräb qäbûl elädi. Dedi män indi älimi veriräm sänä, sän üş däf'iyä kimi zoruvu vur mänim älimä, nä qädr qudrätindä var sıx. Yûsif Äräb bunun älin aldı älinä, [Şikâri] ähämmiyät vermädi, döndü Firuzunan söhbät elämağa. Firuzunan söhbät eliyändä, Şikâri mäşgûldu Firuzunan söhbät elämağa.

Bu [Yûsif Äräb] bir dä bir fişâr verdi. Gördü xeyir bunun heş näzärindä däyil. İkälli aldı dizinin üstünä möhkäm sıxdı, gördü xeyr heş bunun näzärindä däyili.

[Şikâri] Dedi indi ki sıxmısan icâzä ver novbä bi-yol mänimkidi.

Şikâri mının älinä fişâr verändä, barmaxlar az qaldı bir birinän qırılsın. Yûsif Äräb tâb eliyäbülmädi, gätdi başın dayadı Şikârinin dizinä Şikâri ötürdü.

[Yûsif Äräb] Dedi: Cävân bäsimdi da amanım qırıldı axı, män sänä 'äbd oldum. Eleyki bu 'äbd olsun buna [Şikâriyä] dedi ama bu biriydi iki dana da şärâitimiz vardı. [Şikâri] Dedi: Nämänädi?

[Yûsif Äräb]: Dedi, 'ärz eläräm.

Şikâri dedi: Ben güreşten çekinmiyorum, ancak benim başımda yara olduğu için, yerimizde oturduğumuz şekilde yapalım. Gücümüzü yerde sınayalım.

Seyyah Pehlivan bu teklifi doğru buldu. Yusuf Arap bu teklifi kabul etti. Şikâri dedi: Ben elimi senin eline veriyorum, ne kadar zorun varsa sık. Yusuf Arap, Şikâri'nin elini eline aldı ve sıkmaya başladı. Şikâri Yusuf Arap'ın elini sıkmasını önemsemedi ve Firuz Ayyar ile konuşmaya başladı.

Yusuf Arap bir daha gücünü toplayıp Şikâri'nin elini sıkmaya başladı. Kâr etmeyince iki eliyle sıkmaya başladı. Ancak Şikâri umursamadı.

Şikâri dedi: Madem ki sen sıkmıyorsun, sıra bende, ben sıkayım.

Şikâri Yusuf Arap'ın elini sıktığında onun parmakları az daha kırılacaktı. Yusuf Arap tahammül edemedi ve başını Şikâri'nin dizine getirdi. Şikâri elini bıraktı.

Yusuf Arap dedi: Delikanlı yeter artık, parmaklarım az kalsın kırılacaktı. Ben sana köle oldum, ancak bu şartımın biriydi. İki şartım daha var onları yerine getirmen gerekiyor. Şikâri sordu: Şartların nelerdir?

Yusuf Arap dedi: Sana söylerim.

Üstatname

'Âşıq olub oba oba gäzänin,	Âşık olup oba oba gezenin,
Qälbi mäclislärdä şâd olsun geräk	Kalbi toylarda sevinçli olsun gerek,
Kâmil ustalardan alsın därsini,	Büyük üstatlardan alsın dersini,
Söhbätindä şirin dad olsun gäräk .	Sohbetinde şirin tat olsun gerek.
İnsan olan yağlı dilä baxmasın,	İnsan olan yağlı dile bakmasın,
Çalışsın sözündä qälät çıxmasın,	Çalışsın sözünde yalan olmasın,
Qız gälin görändä gözü axmasın,	Kız gelin görünce gözü akmasın,
Adı eldä tämiz ad olsun gäräk.	Adı elde temiz ad olsun gerek,
Üräyim açılar toyda nişan da,	Yüreğim açılar toyda nişanda,
Bäyinän gälinä mâhnı qoşanda,	Bey ile geline mahnı söylediğinde,
"Äkbär" eşqä gälib sazla coşanda,	"Ekber" aşka gelip sazla coştuğunda,
Üräyindä sönmäz od olsun gäräk.	Yüreğinde sönmez od olsun gerek.

(6+5)

Şikâri'nin Hurşid Bânu ile Tanışması ve Onunla Güreş Yapması

Yûsif Äräb dedi ki bizim iki dana da şärti varidi. [Yûsif Äräb] Dedi biri budu ki män Bähmän Väzirin qızı Äfsär Bânûya âlûdäyäm, âşıq olmuşam (ämmâ) istiräm dädäsi vermir. Onu gätiräsän alasan mänim üçün. Öbürü şertide baş başa olanda diyem.

[Şikâri] Dedi: Gedäräm qızı gätirräm vä danışdırram, ägär qız säni sovvdi, 'eybi oxdu, işim yoxdi, aldım. Ämmâ qız säni soymäsä nä cur gätimişäm o cur da aparram qoyam yerinä.

[Şikâri] Dedi: Öbürü nämänädi? Şikâri'ni yanalıyıp çähdi känârä. Dedi: Mänim bir dâna bacım var, biz yeddi qardaşıx bir dana bacım var. Adı Xovrşid Bânûdi. Biz yeddi qardaş bir täräftä ollux, o täk-i tänhâ bir täräftä olar. Bizi götürär qoyar bir birimizin üstümüzä.

Bäli: Xürşid-ı Bânu'nun eşqi vurdu Şikâri'nin källäsinä. Dedi indi gediräm Bähmän Väzirin qızı Äfsär Bânû'nu sänä gätiräm. Firuzü qalxızıp getdi o otağa. Yetirmax hämin ävväl buna bi-hûş-dârû verdi. Bi-hûş-dârû verib bunu bi-hûş eliyännän sora, qızı bühdü pärdä kilimä salıyıp Şikâri tutsun. Qoyup Märkeb-ı Äjdâxâr'ın üstünä, yetirdilär mäqqâriyä.

Yetirdilär mäqqâriyä, elä ki hâlä gätirdilär bunu (qızı) be-hesâb nûş-dârû veriblär (bänävşäni damızıblar damağına,) qız hâlä gäldi, durdu oturdu.

[Sikâri] Dedi nâzänin heş nâ-rahand olma. Sän mänim qızımsan, balamsan, fäqät säni gätirmişäm bi[r] kälmä söz soruşacağam. Dedi dilâvärlär oturub, sän bulara näzär sal gör buların içindä sevdiyin var? Ya buların hansını sevärsän?

Qız dovrädän göz dolandıra dolandıra gälib, gözü sataşdı Yûsif Äräb'ä. Yûsif Äräb'ä gözü sataşanda dedi: Ey mänim ruhûmu qäfäsdän oynatan Äräb, mäni dädäm vermir sänä, män ki säni seviräm, niyä qorxudusan bu cur?

Şikâri dedi: Day bäsdi bura kimi görär. Elä sän onunsan, o da sänin.

Onnan sor[n]a, indi biyol qärâr qoyullar ki ge[t]ssinlär Yûsif Äräb gilin öz topraxlarına, ki Äräblär Padişâhı'nın evinä.

Şikâri üz dolandırdı: Siz Äfsär Bânu'nu götürün gedin evizä män dä sizin dalızcan gälläm.

Yusuf Arap dedi: Bizim iki şartımız daha var. Birinci bu ki ben Behmen Vezir'in kızı Efsar Hanım'a aşığım. Babası onu bana vermiyor, onu bana getirmeni istiyorum. Diğer şartımı da baş başa olduğumuz zaman sana söylerim.

Şikâri dedi: Ben Efse Banu'yu buraya getiririm, onunla konuşurum. O da seni severse iş tamamdır, sorun yok. Kız seni sevmezse, gönlü sende olmazsa getirdiğim gibi kızı götürürüm.

Şikâri, Yusuf Arab'a dedi: Öbür şartın nedir? Yusuf Arap onu bir kenara çekti ve dedi: Biz yedi kardeşiz. Bir bacımız var, adı Hurşid Bânu. Oda bizim gibi pehlivandı. Öyle ki biz yedi erkek kardeş onunla güreş yaptığımızda bizim hepimizi yener. [Onu sana verelim].

Evet, Hurşid Bânu'un aşkı Şikâri'nin başına düştü. Şikâri şartları kabul etti. Hemen Behmen Vezir'in kızı Efsar Hanım'ı getirmek için Firuz Ayyar ile birlikte yola koyuldular. Efser Bânu'nun odasına girdiler. Firuz Ayyar, Efser Bânu'ya bayıltıcı ilaç verip bir kilime sardıktan sonra Şikâri'yle birlikte Merkeb-ı Ejderhar'ın üzerine koyup mağaraya getirdiler.

Mağaraya ulaştıktan sonra Efser Bânu'ya ilaç verdiler, damağına menekşe[27] damlattılar, kız kendine geldi. Efser Bânu kendine geldi, oturdu.

Şikâri ona dedi: Güzelim korkmana hiç gerek yok. Sen burada bizim misafirimizsin, kendi kızım gibi. Seni buraya getirmekteki amacım buradaki pehlivanlar içinde sevdiğin biri olup olmadığını sormaktır. Bunların içinde sevdiğin biri var mı?

Efser Bânu pehlivanlara bir göz gezdirdi. Gözü pehlivanlar arasında oturan Yusuf Arap'a ilişti. Efser Bânu, Yusuf Arap'a dedi: Ey benim ruhumu kafesten oynatan pehlivan! Seni sevdiğimi biliyorsun. Neden bu şekilde beni korkuttun?

Şikâri anlaması gerekeni anladı. Onlara dedi: Bundan sonra sen onunsun, o senin.

Şikâri, Efser Bânu'yu getirdikten sonra Araplar Şâhı'nın topraklarına gitmeye karar verdi.

Şikâri Yusuf Arap'a yüzünü çevirdi ve dedi: Siz Efser Bânu ile birlikte eve gidin ben arkanızdan gelirim.

27 Menekşe: Mor renkli, güzel kokulu çiçekler açan, çok yıllık otsu bir bitki.

Bir rävâyätindä ba-häm gedillär gecäni bi[r] yerdä galıllar, sähär Şikâri bularınan çıxır şikârä.

Şikâri gedirdi yolunad gödü bir dana yaralı âhû, özün gätdi şikâriyä pänâhändä oldu. Bu [h]eynidä gördü bi[r] dana sävâri niqâb üzündä dayandı: [Dedi]: Ey xätâ-kârın birisi mänim şikârimi niyä tutmusan?

[Şikâri] Dedi niqâb-dar, män yolunan gedirdim, Yolunan gedirdim bu yaralı âhû mänä pänâhändä oldı, şikâr säninki di senin olsun, buyur.

Dedi bu duruluxda olmaz. Şikâri'ynän Xorşid-ı Bânû, äl eliyibdi qılınca, ämûd şeş-pär neyze û kämänd tämâm nämänä ki cäng-âlâtı varidi, hamısınnan çıxdılar bir birinä äsär vermdi.

Ustâd belä näzmä çäkibdi ki: Xorşid-ı Bânû girävyä saldı bi dana yumuruq vursun Şikâri'nin başınnan, çün Şikâri'nin başı yaralıydı, yumuruğu däydi Märkeb-ı Äjdâxâr'ın källäsinnän. Märkeb-ı Äjdâxâr dizläri üstä gäldi yerä genä qaxdı.

Şikâri äl elädi yapışdı bunun kämärinnän çähdi märkäbinnän saldı yerä. Bular kätân kimi durdular yeri söhmäyä.

Ustâd näzmä çäkib: Üş gün yeh-särä bular burda küştü tutu[r]llar. Heş biri heş birisinä fâix gäläbilmir.

Qız üz dolandırır ki: Cävân biz birimizin kämärinnän yapışax, här kim här kimi qovzadı göyä o ona fâix gälsin.

[Şikâri] Dedi bını qabaxdan deginän da. Şikâri älin çäkib, durdu. Dedi: Gäl yapışgınan zoruvu vur.

Qız iki däfiyä kimi buna zorun vurdu. Amma onu qozamaya gücü yetişmedi. Dedi säni tihmiyiblär ora? Bi çäkil yeriüvi 'äväz elä görüm.

Dedi: Xeyir niqâb-dâr mänim äyağımı zadımı tihmiyiblär bura. Çäkildi bu yanda durdi, üş däfä zorun vurannan so[n]ra xeyir bunu götüräbülmädi.

Novbä yetişdi Şikâriyä. Şikâri älin bänd eliyib bunun kämärinä, beş Pänc-tän-i Âl-ı 'äbânı dilindä câri eliyib, buna täkân verändä, qovziyanda kämär qırıldı, qız qaldı yerdä.

[Xurşid-Bânû] dedi ägär qırılmasaydı, götüräcağ[ı]dın. Qız niqâbi üzünnän räd eladi. [Şikâri] görür bir gözäldi ki misl û mânändi yoxdi, gözälliyinnän älâvä

Bir başka rivayete göre de Şikâri onlar ile birlikte yola koyulur ve sabah avlamak için onlardan ayrıldı.

Şikâri yolunda yaralı bir ceylan yavrusuna rastladı. Yaralı ceylan yavrusu Şikâri'ye sığındı. O zamanda at üzerinde nikablı biri ona yaklaşıp dedi: Bre benim avımı niçin tutmuşsun?

Şikâri dedi: Nikablı ben senin avını tutmak istemedim. Kendi yolumdaydım, bu yaralı ceylan bana sığındı. Av senindir, senin olsun. Buyur.

At üzerinde olan Hurşid Bânu dedi: Bu kadar kolay olmaz ve Şikâri'ye saldırdı. Şikâri ile Hurşid Bânu kılıç, amuda, şeşper, mızrak ve diğer savaş aletleriyle savaştılar, ancak bir sonuç alamadılar.

Üstat şöyle diyor ki: Savaş sırasında Hurşid Bânu, Şikâri'nin başına yumruk vurmak istedi. Şikâri yumruğu boşa verdi ancak, Hurşid Bânu'nun yumruğu Merkeb-ı Ejderhar'ın başına değdi. Merkeb-ı Ejderhar'ın dizleri büküldü, yere düştü.

Şikâri de onun kemerinden tutup onu yere düşürdü. Yerde savaşa devam ettiler. İki pehlivan ayaklarıyla yeri sökmeye başladı.

Üstat böyle yazmıştır ki: Onlar üç gün boyunca güreş yaptılar. Hiçbiri diğerini yenemedi.

Hurşid Bânu, Şikayi'ye dedi: Birbirimizin kemerinden tutalım, kim diğerini kaldırırsa o meydanın pehlivanı olsun.

Şikâri dedi: Bunu önceden söyleseydin. Şikâri elini çekti, durdu ve dedi: Sen yapış ve gücünü dene.

Hurşid Bânu iki defa gücünü denedi ama Şikâri'yi kaldırmaya gücü yetmedi. Şikayi'ye dedi: Seni yere mi diktiler? Yerini değiş, hareket etsene.

Şikâri dedi: Benim ayağımı yere dikmemişler. Şikâri yerini değiştirdi. Hurşid Bânu üç kere kaldırmayı denedi. Ancak onu kaldıramadı.

Sıra Şikâri'ye geldi. Şikâri onun kemerinden tuttu. Beş büyüklerin adını dile getirdi ve var gücüyle kemerinden kaldırmak istedi. Ancak Hurşid Bânu'nun kemeri kırıldı ve Şikâri onu yerden kaldıramadı.

Hurşid Bânu bunu görünce dedi: Eğer kemerim kırılmasaydı kaldıracaktın. Hurşid Bânu yüzünden nikabını kaldırdı. Şikâri Hurşid Bânu'nun güzelliğine vuruldu. Gü-

dilâvärdi.

[Xurşid-Bânû] üz dolandırdı: Cävân män 'ähd elämişäm här kim mänim qäddimi götü[r]sä gedäcağam ona.

Bu yannan Yûsif Äräb geldi. Üz dolandırdı ki: Dilâvär män dediğim bizim bacımız hämun budı Xurşid-i Bânudı.

[Şikâri'nin] Bir göyüldän min göyülä. Durublar gälsinlär, gäldilär yetirdilär. Äräblär Pâdişâhı'da bilsin, hammı bu işdän bâ-xäbär oldı. Bular Xûrşi-ı Bânûyu Şikâriyä, Äfsär Bânû'nu Yûsif Äräb'ä [ile evländirdilär].

Hämün gecä Xurşid-ı Bânûnun bätninä Cahândâr'in nütfäsi bağlanır.

Beş günnän sora Şikâri Äräblär Pâdişâhinin hizûrindä dayanıb.

[Äräblär Pâdişâhı] Dedi cävân männän nä istisän istä. [Şikâri] Män biliräm başımın qäzâsını Särhäng-i Şâmiynän cäng eliyäcağam. İndi bülmüräm beş günä üş günä läşkär çäkib gäläcaxdı Yämänä. Män sännän qoşun istiräm.

Rävâyätindä vardı ki älli min buna qoşun verir Şikâriyä. Yûsif Äräb yeddi qardaşıynan älli min qoşununan, durullar gälilär hara? Hämün mäqqâriyä, vä Şikâri'nin öz qulâmiläri.

Bäli: Bir gün iki gün, bu [h]eynidä Firuz yetirib Şikâriyä xäbär verir ki: Evin yıxılmasın Qärtâs-ı Filsevâr gäliri. Şikâri käsdi buların qabağın.

[Dedi]: Dilâvär, nä üçün läşkär çäkibsän gälmisän bura?

Dedi gälmişäm bu mäqqârädä neçä näfär vardı mänim sovdâgärlärimi soyublar, otuz tümen särvätlärin alıblar.

Buların sözläri çäp gälip Qärtâs-ı Filsevâr inan Şikâri'nin). Qärtâs-ı Filsevârınan bular küştü tüttular. Ämûd, neyzä vu kämänd u qalxan. Ämmâ ustâd belä nezmä çäkibdi ki çox küştü tutannan sora alır başına gätirir meydânin väsätindä qoyur yerä. Dedi cävân ägär dininnän dönüb müsälmân olsan. [Qeys-i Rämmâh-Äräb] Diyir ki män ähd elämişäm mänm kim qäddimi götü[r]sä ona qulâm olacağam. Nä deyim olum müsälmân? Dedi: Deginän kelmeyi şehadetini ve Müselman olgunan.

Buları dilindä diyännän sora on iki min filsävârınân bular dönüllär Müsälmân olullar.

Üstad belä deyib ki gündä bi[r] dana zelliğinin yanında pehlivanlığı da vardı.

Hurşid Bânu dedi: Ey pehlivan! beni kim güreşte yenerse ona varacağıma sözüm var.

Diğer taraftan Yusuf Arap ve kardeşleri geldiler. Yusuf Arap Şikâri'ye dedi: Sana sözün ettiğim kardeşim budur.

Şikâri, Hurşid Bânu'ya âşık oldu. Hep beraber geldiler ve Araplar Padişahından ülkesine vardılar. Şikâri Araplar Şâhı'ndan izin aldıktan sonra Hurşid Bânu ile evlendi. Efser Bânu ise Yusuf Arap ile evlendi.

O gece Hurşid Bânu, Şikâri'den hamile kalır. Erkek çocuğa Cehandar adı verilir.

Beş günden sonra Şikâri Araplar Şâhı'nın huzuruna geçip onunla konuşmak istedi.

Araplar Padişahı dedi: Benden ne istersin? Şikâri dedi: Sizden bir isteğim yok ama ben başıma gelecekleri bilirim. Benim Serheng-i Şâmi ile savaşım olacak. Ancak bu savaş beş gün sonra mı, üç gün sonra mı, bilmiyorum. Ben sizden asker isterim.

Bir söylentiye göre Araplar Şâhı, Şikâri'ye elli bin asker verdi. Şikâri, yedi kardeşler ve elli bin askerle ile birlikte nereye döndüler? Mağaraya döndüler. Kırk Haramilerin yaşadığı mağaraya.

Evet, bir iki gün geçtikten sonra Firuz Ayyar Şikâri'ye bir haber getirdi ki: "Kertaş-ı Filsevar on iki bin fil ile oraya doğru geliyor." Şikâri hemen harekete geçti.

Şikâri onların karşısına çıktı ve sordu: Niçin buralara geldiniz?

Keys-i Remmah-ı Arap dedi: Bu mağarada olanlar benim tacirlerimi soymuşlar, otuz tümen[28] servetlerini almışlar.

Kertaş-ı Filsevar ile Şikâri'nin sözü ters düştü. Kertaş-ı Filsevar ile Şikâri savaşa başladılar. Birbirlerinin üzerine mızrak, keman, amuda kalkan denediler, fayda etmedi. Şikâri ile Kertaş-ı Filsevar çok güreştiler. Sonunda Şikâri onu başına alıp meydanın ortasında yere koyar. Onu İslam dinine davet eder. Kertaş-ı Filsevar dedi: Ben söz vermişim kim beni güreşte yenerse ona köle olacağım. Şimdi Müslüman olmak için ne yapmam gerek? Şikâri kelime-yi şahadet getirmesini istedi.

Onunla birlikte iki bin kişi kelimeyi şahadet getirip, Müslüman oldular.

Üstat şöyle diyor ki, Kertaş-ı Filsevar

28 Tümen: Para birimi

dävä yiyärdi. Gündä bi dana däveni käsällär fäqät çäkärdilär şişä yiyärdi şärâbi içärdi oturardı.

Bäli bu [h]eynidä xäbär yetirdi kimdän: Särhäng-i Şâmi'dän. Särhäng-i Şâmi dö[r]t yüz min dana qoşununan läşkär çäkib gelir Yämän'ä.

Düşür Yämänin känârindä götürür bir dana nâmä yazır Mänzär Şah-ı Yämäni'yä: Hä yâ gäräh Simizâr'ı veräsän mänä, ya ki cängim cängidi.

Bu namä bı yannan gälmähdä olsun Mänzär Şah-ı Yämäni'yä, bıyan täräftän Firuz bâ-xäbär oluri.

Bähmän Väzir üz dolandırırı: Qurbân bunun 'ovhdäsinnän biz gälämmärıx gäl sän qızı ver menä män aparım verim.

Ämmâ Xacând Väzir deyir: Yox qurbân nâmänin cävâbıb cäng yazgınan.

[Mänzär Şah-ı Yämäni] Diyir axı mänim älli min qoşunum var o dö[r]t yüz min qoşun gätiribdi.

Diyir ki sän onun fikrini elämäginän, Sän belä ehsâs elisän bä[s] ki şâh-zâdä ölüpdi? Sän cäng yazgınan.

Bu xäbäri Firuz yetirir Şikâriyä. Şikâri öz özünä deyir: Ägär Allahim yâr olsa, bu gecä gedäcağam Simizârın bağına tâ män onnan bir mätläb älä gätiräm, görüm mäni niyä bu hâlä salıbdı? Sabbalarım sağlıq olsa gedäcağıx meydânä.

Durur Märkeb-ı Äjdâxârı minir gälir bağın känârindä, yol tapır gedir bağa. gedir durur bir dana çinâr ağacı vardı, gedir durur onun dalısında, görür ki Simizârä oturub çox pärişân hâlinän.

Mâh-ı Zämin di vä tämâm dâyälär bunun dovräsindä düzülüblär, qırx incä qızlar bunu dövrelemişler. Simizâr ağlıyır, bunlar buna täskinlih verir.

Mâh-ı Zämin üz dolandırır: Axı niyä ağlıyısan bir belä. [Simizâr] Deyir qulağ as deyim da niyä ağlıyıram.

günde bir deve yerdi. Günde bir deve onun için kesilirdi. Devenin etini şişe çekip şarap ile birlikte yerdi.

Evet, bu zamanda Seheng-i Şâmi'den bir haber geldi. Serhengi Şâmi dört yüz bin askerle birlikte Yemen'e doğru yürüyordu.

Yemen yakınlığına vardığında Menzer Şah-ı Yemeni'ye şöyle bir mektup yazdı: "Ya Simir'i bana vereceksin ya savaşa hazır olacaksın.

Diğer taraftan Menzer Şah-ı Yemeni sarayda vezirlerini bir araya toplayıp Seheng-i Şâmi'den gelen mektubu onlara gösterdi.

Behmen Vezir dedi: Padişahım sağ olsun, bunların karşısında duramayız Simizâr'ı, Seheng-i Şâmi'ye teslim edelim.

Ancak Hocand Vezir buna karşı geldi ve cevabına "savaş" yazmasını isterdi.

Menzer Şah-ı Yemeni'nin elli bin askerine karşı Seheng-i Şâmi'nin dört yüz bin askeri vardı, bunun için savaştan çekiniyordu.

Ancak Hocand Vezir Şikâri'nin yardıma geleceğini bildiği için Menzer Şah-ı Yemeni'ye savaşmayı önerdi.

Bu haberleri Firuz Ayyar Şikâri'ye ulaştırdı. Şikâri kendi kendine düşündü: "Yarından itibaren savaş başlayacak. Allahın yardımıyla bu gece gidip Simizâr Hanım'ı yakından göreceğim. Başıma neden böyle bir yara vurduğunu soracağım."

Merkeb-ı Ejderhar'a binip bağa girecek bir yol buldu. Bağda büyük bir çınar ağacının arkasında bekledi. Simizâr Hanım çok perişan bir şekilde Mahı Zemin ve yanındakiler ile oturmuştu.

Mahı Zemin dadı ve kırk ince belli kız Simizâr Hanım'ın çevresine dizilmişti. Simizâr ağlıyordu ve kızlar onu sakinleştiriyordu.

Mahı Zemin sordu: Neden bu kadar ağlıyorsun? Simizâr Hanım dedi dinle beni, sana neden ağladığımı söyleyeyim:

Simizâr Hanım dedi:

Başına döndüğüm yığılan qızlar,
Yâdä düşüb o cananım ağlaram,
Sümüğüm içindä iliğim sızlar,
Yâdä düşüb o cananım ağlaram.

Başına döndüğüm toplanan kızlar,
Aklıma düştü o sevgilim, ağlarım,
Kemiğim içinde iliğim sızlar,
Aklıma düştü o sevgilim, ağlarım.

(6+5)

Fäläh mänä yaxcı sitäm yetirdi,	Felek bana güzel sitem getirdi
Sädrim üstä ärmäğânlar bitirdi,	Gönlüm üste armağanlar bitirdi,
Kimlär däfn eylädi? Kimlär götürdü,	Kimler gömdü? Kimler onu götürdü?
Yâdä düşüb o cananım ağlaram.	Aklıma düştü o sevgilim, ağlarım.
(6+5)	

Simizâr sözlärin tämâm elädi. Ämmâ Şikâri öz özünä dedi: M'älûm oldu bunun iş däyili, vä bunun bäfâsın gördüm. Gärək säbr eliyäm tâ görüm bu xätâ kimin älinnän baş verib, vä mänim başıma bu yaranı kim vırıb?

Simizâr Hanım sözlerini bitirdi. Şikâri çınar ağacın arkasından onları dinliyordu. Kendi kendine düşündü: "Bu sözleri söylediklerine göre yara onun tarafından bana vurulmamış. Peki, kim bu yarayı bana vurdu?"

Bu kälmäni öz üräyindä desin, Bâğda çinâr ağacının dibinnän qeyitsin, irâdä eyledi ki gedim görüm väzirin qızı neyläyir? Vä onun da bäfâsın älä gätirim.

Bağdan, çınar ağacının arkasından ayrılıp geri döndü. Şikâri dönüşte Hocand Vezir'in kızı Pernâz Hanım'ın yanına gidip ondan bir haber almak istedi.

Gälib, sübhün zämâniydi, kämändi atıb, çıxdı divârdan yavacä endi häyätä. Gördü sübhün zämânidi, bu säccâdäni döşüyüp ağlıyır. Zü[l]flärin alıp älinä, bu dillärinä tâ göräh nä diyäcäh?

Sabah zamanında duvara kendir atıp yavaşça heyete girdi. Pernâz Hanım'ı orada gördü. Pernâz Hanım bir seccade üzerinde zülüflerinden teller ayırmış ve şu sözleri diyordu. Bakalım ne diyordu?

Pernâz Hanım dedi:

Sübhün zämânindä, zülfüm äldädi,	Sabah zamanında, zülfüm eldedir,
Yâ mänim sevgimi yâ säbir Allâh,	Ya benim sevgilim, ya sabır Allah,
Bir yalgız cävândı gurbät eldädi,	Bir yalnız civandı, gurbet eldedir,
Yâ mänim sevgimi yâ säbir Allâh.	Ya benim sevgilim ya sabır Allah.
(6+5)	

Män âşıg mey ganlı,	Ben âşık mey kanlı,
Mäzä ganlı mey ganlı,	Meze kanlı, mey kanlı,
Qorxuram düşäm öläm,	Korkarım düşüp ölem,
Yurdumda gäzä ganlı.	Yurdumda geze kanlı.
(bayatı)	

Bälâ gäldi dö[r]t bir yanım bürüdi,	Belâ geldi, dört bir yanım bürüdü,
Üräyimdä qäm kärvânı yeridi,	Yüreğimde keder kervanı yürüdü,
İntizâr çähmhtän cânım äridi,	İntizâr çekmekten canım eridi,
Yâ mänim sevgimi yâ säbir Allâh.	Ya benim sevgilim, ya sabır Allah.
(6+5)	

Ay bala gülä nâz,	Ay bala güle naz,
Bülbül eylär gülänâz.	Bülbül eyler güle nâz.
Zämänä belä gedsä,	Zamane böyle gitse,
Ağlıyan çox gülän az.	Ağlayan çok gülen az.
(bayatı)	

Bülbül kimin heç olmadı pärvâzım,	Bülbül gibi uçmak nasip olmadı,

Uçubdu gölümnän ördäyim qazım,	Uçmuştur gönlümden, ördeğim kazım,
Pärnâzam äzäldän gülmädi üzüm,	Pernâzam, ezelden gülmedi yüzüm,
Yâ mänim sevgimi yâ säbir Allâh.	Ya benim sevgilim, ya sabır Allah.

(6+5)

Män âşıq qan eylär,	Ben âşık kan eyler,
Divân eylär qan eylär,	Divan eder, kan eder.
Dos[t] mäni bu hâlda görsä,	Dost beni bu halde görse,
Yâ ölär yâ qanıma qan eylär.	Ya ölür, ya kanıma kan eder.

(bayatı)

Serheng-i Şâmi'nin Simizâr Hanım'ı İstemesi

Sözlärin deyib, annın qoydu movhürün üstünä ağlamaya mäşgûl oldu.

Şikâri öz özünä dedi: Xûb, bununda väfâsını gördüm. Çün çoxtandı gedib vä Simizâr'ın otağınnan yaralı gedip, o vaxtan bu yana bunu hänûz görän olmuyubdı.

Kämändi atıb divârın üstünä, divârı aşsın o üzä, Märkeb-ı Äjdâxâr a sävâr olub, özün yetirdi mäqqâriyä. Gecäni ya[t]ssın sähär eläsin.

Bu täräfdän Särhäng-i Şâmi ärz eläbdi dö[r]t yüz min qoşununan gälib.

Elä ki sähär olsun, Kûh-peykär-i Şâmi läşkärin qabağında dayanıb. O zämân oldu ki Mänzär Şah-ı Yämäni nin qoşunu bı yan täräfdä säf çäkib dayndı.

Kûh-peykär-i Şâmi märkäbinä hey vırıb, yetirdi meydânä. Ämmâ bı yan täräftän (Mänzär Şah-ı Yämäni täräfinnän) pählävânlardan biri getdi meydânä. Bäli Kûh-peykär inän qılınc, qälxan ämûd, şeşpär bılar cäng tuttular.

Kûh-peykär-i Şâmi, Mänzär Şah-ı Yämäni nin täräfinnän gedän pählävânı öldürdü. Onu öldürännän sora o birisi [meydana getdi.]

Ämmâ eşid dâsitâni Şikâridän: Şikâri geym-i çar-aynasın geyib äyninä, qılınc, qälxan ämûd, şeş-pär û neyzä hammısın, üzünä bir dana niqâb çähdi, Märkeb-ı Äjdâxâr'ın tängin bärkidib, diz qäbirgayä şahbaz kimi atladı üstüne.

Märkäbi'nin dä äyağının altına çekäl tutmuşdu ki säsi çıxmasın, xûd-särânä yavaşäki dağın dâmänäsinnän enip Mänzär Şah-ı Yämäni'nin säflärinin dalısında.

Pernâz Hanım bu sözleri dedikten sonra anlını yere koyup ağlamaya başladı.

Şikâri bunları gördüğünde kendi kendine dedi: "Bunun da vefalı olduğunu anladım." Onun tarafından başına yara vurulmadığının kanaatine vardı. Kimse onu görmeden oradan uzaklaştı. Kendiri atıp duvara tırmandı. Duvarın o tarafında duran Merkeb-ı Ejderhar'a binip mağaraya döndü. Gece uyudu, sabah oldu.

Diğer taraftan Serheng-i Şâmi dört yüz bin askerle savaşa hazır bekliyor.

Sabah olduğunda Seheng-i Şâmi'nin askerleri bir tarafta Menzer Şah-ı Yemeni'nin askerleri diğer tarafta karşı karşıya durdular.

Serheng-i Şâm'nin askerlerinden Kuh-Peyker-i Şâmi, meydanın ortasına geldi. Menzer Şah-ı Yemeni pehlivanlarından biri onun meydanına çıktı. Kılıç, kalkan, amuda, şeşper ellerinde ne varsa bir biriyle savaştılar.

Kuh-Peyker-i Şâmi, Menzer Şah-ı Yemeni tarafından gönderilen pehlivanı öldürdü. Kuh-Peyker-i Şâmi meydana giren diğer pehlivanı da öldürdü.

Destanı Şikâri'den dinle: Şikâri savaş elbisesin üzerine giydi mızrak, kement, kalkan ve tüm silahlarını yanına aldı. Yüzüne bir nikap çektikten sonra Merkeb-ı Ejderhar'a doğru gidip şahbaz kuşu gibi eyerin üzerinde atladı.

Merkeb-ı Ejderhar'ın ayak sesleri çıkmasın diye atın ayağına bez bağladı. Dağın eteğinden inidi ve Menzer Şah-ı Yemeni'nin askerlerinin arkasında durdu.

Kûh-peykär Mänzär Şah-ı Yämäni'yä üz dolandırdı: Hä bu eynidä: Şikâri hey vurub märkäbä özün yetirdi meydânä.

Kûh-peykär bärâbärindä dayananda, gördü ey dâd-ı bi-dâd eläbil dağı qoymusan dağın üstünä, Şikâri'nin qı[r]x beş äräş qâmätidi, sinäsinin äni demağ olar ki on äräş olar.

Kûh-peykär üz dolandırdı: Sän kimsän? [Şikâri] Dedi mändä sänin kimi bir bäşäräm. [Kûh-peykär] Dedi sän üzünnän niqâbi rädd elä görüm kişisän ya arvadsan? Âxı män ki säni görmüräm, tanımıram, kimsän.

[Şikâri] Dedi sänin nä işin vardı män kimäm? Män sänin mäläk'el-movtuvam, gälmişäm canıvı almağa.

Bu eynidä Kûh-peykär dedi: Män görüräm, sän yaxcı dilâvärsän, gäl säni aparım Särhäng-i Şâmi'nin yanına. Egär säni aparsam Särhäng-i Şâmi'nin yanına, vädä verib mänä qızı Nâzikbädäni veräcaxdı mänä.

[Şikâri] Dedi bura bax görüm, sän mäni aparammasan onun yanına, sän mänim älimdä dästigir olsan, o qızı mänä dä verär? Dedi nâsäzâ danışmagınan sändä nä qâbiliyyät vardı ki onu alasan? Sän kimsän axı?

[Şikâri] Dedi qulağ as deyim da kimäm. götürüb bu dillärinän göräk nä deyir?

Kuh-Peyker-i Şâmi karşı taraftan pehlivan talep ettiğinde Şikâri atını kamçıladı ve meydana girdi.

Kuh-Peyker-i Şâmi bir anda Şikâri'nin heybetini gördü: Sanki dağı dağ üzerine koymuşsun. Şikâri'nin kırk beş arşın[29] boyu, on beş arşın da göğsünün genişliğiydi.

Kuh-Peyker dedi: Sen kimsin? Şikâri dedi: Ben de senin gibi bir insanım. Kuh-Peyker dedi: Yüzündeki nikabı kaldır da göreyim kimsin? Erkek misin kadın mısın? Ben ki seni göremiyorum.

Şikâri dedi: Benim kim olduğumla ne işin var? Ben senin ölüm meleğinim. Senin canını almaya geldim.

Bu zaman Kuh-Peyker dedi: Sen iyi pehlivana benziyorsun, gel seni Seheng-i Şâmi'ye götüreyim. Seni onun yanına götürürsem kızı Nâzik Beden'i bana vereceğini vadetmiş.

Şikâri dedi: Ben seni elin kolu bağlı Seheng-i Şâmi'nin yanına götürsem, Nâzik Beden'i bana verir mi? Kuh-Peyker-i Şâmi dedi: Öyle yavşak konuşma. Sen kimsin ki Nâzik Beden'i alasın?

Şikâri dedi: Dinle de diyeyim ben kimim. Bu sözlerle bakalım Şikâri ne dedi?

Şikâri'nin Kuh-peyker Pehlivanla Karşılaşması ve Onu Öldürmesi

Şikâri dedi:

Bu cängidän bura bovyüh meydandı,	Bu savaşta bura büyük meydandır,
Bütün däryâlärin nähängiyäm män,	Bütün deryaların nehengiyem[30] ben,
Söylädiğin yârä bu cân qûrbândı,	Söylediğim yâre bu can kurbandır,
Bütün däryâlärin nähängiyäm män.	Bütün deryaların nehengiyim ben.

(4+4+3)

Senä ki demiräm meydânnan qaç,	Sana ki demem meydandan kaç,
Pählävansan çäk qılıncın meydân aç,	Pehlivansın, çek kılıcın meydan aç,
Büt-pärästisän boynunda var xâc,	Kâfirlerin boynunda var haç,
Bütün däryâlärin nähängiyäm män.	Bütün deryaların nehengiyim ben.

(4+4+3)

Dolandırıp peymânäni doldurram,	Dolandırıp kadehi doldururum,

29 Araşın: Uzunluk ölçü, her arşın yaklaşık 68 cm'ye eşittir.

30 Neheng: Balina

Düşmäni ağlatıp dostu güldürräm,
Bugün bu meydânda säni öldürräm,
Bütün däryâlärin nähängiyäm män.

Düşmanı ağlatırım, dostu güldürüm,
Bugün bu meydanda seni öldürürüm,
Bütün deryaların nehengiyim ben.

(4+4+3)

Söz qutardı savaş başladı. Äl elädi qılınc, qälxan, ämûd, neyziyä yetişändä, Şikâri neyzäni taxıp Kûh-peykär'in üräyinin başınnan, qalxızdı hävânın üzünä, elä tünliyä bildi ki getdi düşdi Särhäng-i Şâmi'nin läşkärinin qabağına.

Söz bitti, savaş başladı. Kılıç, kalkan, amuda mızraklarla savaştılar. Şikâri, mızrağı Kuh-Peyker'in yüreğine sapladı ve havaya kaldırdı. Onu var gücüyle havadan Seheng-i Şâmi'nin askerlerinin önüne attı.

Hä: Qärtâs-ı Filsevâr, 'ärz elädim da Qätâs-filsävâr bir pählävânidi, Särhäng-i Şâmi nin sipähpudıdi, ki meydanda Şikâri qäblän, qulaxların vä burnun käsib qoymuşdu bunun ovcuna, hämûn

Evet, Serheng-i Şâmi'nin rütbeli komutanlarından olan Kartas-ı Filsevar da oradaydı. Şikâri daha önce Kartas-ı Filsevar'ın burnu ve kulaklarını kesip eline vermişti.

Qärtâs-ı Filsevâr bir n'ärä çähdi. Särhäng-i Şâmi dedi bäs niyä dâd-ı bidâd eliyisän? [Qärtâs-ı Filsevâr] Dedi sän öläsän bu hämûn Xudâ-pärästdi ki mänim qulxlarımı çıxardıb vä burnumu käsin. Bu ävväl bu cur şe'r diyär.

Kartas-ı Filsevar bu olayı gördüğünde bağırdı. Onun neden bağrını sordu. Kartas-ı Filsevar dedi: Eminim bu pehlivan o pehlivandır ki benim burnumu, kulaklarımı kesti. Bu her zamanki gibi önceden böyle şiirler söyler.

"Dedi göz nädän qorxar; Gördüyünnän",

[Atalar demiştir:] "Göz neden korkar: Gördüğünden."

Bäl, Särhäng-i Şâmi ceräyânı bu cur görändä, Kûh-peykärdän so[n]ra ayrı bir pählävâni gäldi. Onuda öldürdü, de onnan sora birayrısı gäldi, onuda öldürdü, neceyki bu heç olmasa älli dana pählivânın öldürmüşdi, Şikâri buların intigâmin aldı. Day meydâna gälän olmadı. Meydâna gälän olmuyanda, Särhäng-i Şâmi öz märkäbinä sävâr oldu.

Evet, Serheng-i Şâmi durumu böyle görünce, Kuh-Peyker'den sonra başka bir pehlivanı meydana gönderdi. Daha sonra başka pehlivan gönderdi, onlar da öldürüldü. En azından elli pehlivan gönderdi, hepsini Şikâri öldürdü. Daha meydana giren olmadı. Meydana kimse girmeyince Serheng-i Şâmi kendisi atına bindi.

Bäli: Särhäng-i Şâmi ki märkäbinä sävâr oldu, gördü kü gedän yoxdu, äz qäzâ güzâri düşdü Äşgär-i Şâmi'nin çadırının qabağınnan. Äşgär-i Şâmi üz dolandırdı Särhäng-i Şâmi'yä: Dedi hara gedisän? [Särhäng-i Şâmi] Dedi çâräm yoxdu, sänin kimin pählävanlar otura çadırında mänim dä bir käs yoxdu ki meydânä ge[t]ssin, mäcbûrâm gäräh özüm gedäm.

Evet, Serheng-i Şâmi atına binip meydana gitmek istediğinde yolu Asgeri Şâmi'nin çadırının önünden geçti. Asgeri Şâmi, Seheng-i Şâmi'yi gördüğünde ona, nereye gittiğini sorar. Serheng-i Şâmi dedi: Çare yok, iş başa düştü. Senin gibi pehlivan çadırında oturunca ben kendim savaşa gitmeliyim. Pehlivan meydanına kimse gitmeyince kendim gitmek zorundayım.

[Äşgär-i Şâmi] Dedi qurbân sän özün bilisän ki män här bazâr oğlunun meydâninä getmäräm. Bu bir dana sävâridı niqâb-dar gälip mänim meydânimä?

Asgeri Şâmi dedi: Efendim, siz kendiniz biliyorsunuz, ben her adamın meydanına gitmem. Bu tanınmaz nikablı adamın meydanına mı çıkacağım?

Ägär gedsän bu cävânin ya ölüsün ya dirisin mänä gätirsän bu niqâb-darın, män qızım Nâzik-bädän'i veräcağam sänä,

Serheng-i Şâmi dedi: Eğer gidip onun ölüsünü veya dirisini bana getirirsen, kızım Nâzik Beden'i sana veririm. Ayrıca

özüvüdä Şâmi'dä väliähd eliyäcağam.

Äşgär-i Şâmi bu müjdäni eşidändä durub äyağa. Märkäbinä sävâr olub, girdi meydânä. Äşgär-i Şâmi meydânä vârid olsun [Şikâri'yä] dedi: Cävân, män görüräm sän yaxcı dilâvärsän gälginän säni parım Särhäng-i Şâmi'nin yanına, säni bovyüh mäqâmä yetirräm. Bu Särhäng-i Şâmi'di, läşkäri çoxdu, qävidi, dünyaya pärçäm vırıbdı bu. Sän eliyäbülmäsän bunun qabağında gül eliyäsän.

[Şikâri] Dedi pählävân meydanda dilin bağlar, älin açar.

El elädilär qılınc, qälxan ämûd, şeş-pär u kämänd, [sonra] äl elädilär bir birinin kämärinä, Şikâri bunu alıb källäsinä, elä vırdı ki yerä dağım dağım dağıldı.

Da meydäninä gälän olmadı. Meydânına gälän olmasın, Bu [h]eynidä Särhäng-i Şâmi bâng vurdu, färman verdi läşker yerinnän oynadı.

Şam kentine veliaht yaparım seni.

Asgeri Şâmi bu sözü duyduğunda ayağa kalkıp atına bindi ve meydana ayakbastı. Meydana girer girmez Şikâri'ye dedi: Delikanlı sen iyi pehlivansın. Gel seni Seheng-i Şâmi'ye götüreyim. O da bana kızı Nâzik Beden'i versin. Sana da büyük bir mevki versin. Seheng-i Şâmi'nin gücü çoktur. Dünyaya hükmetmektedir. Onu yenemezsin, gel bu sevdadan vazgeç.

Şikâri dedi: Pehlivan meydanda dilini bağlar elini açar.

Kılıçlar, kalkanlar, mızraklar konuşmaya başladı. Birbirinin kemerinden tuttular. Şikâri onu başına kaldırıp öyle yere vurdu ki yerde darmadağın oldu.

Daha kimse meydana girmedi. Meydana gelen olmayınca saldırı fermanı verdi. Askerler yerinden hareket etti. Yer yerinden oynadı.

Üstatname

Bir gözel geşdi qarşımdan,	Bir güzel geçti karşımdan,
Sallandı yana yeridi,	Sallandı yana yürüdü.
Kiprih vurdu, ogrun baxdı,	Kiprik vurdu, gizli baktı,
Od saldı câna yeridi.	Od saldı cana yürüdü.
Salanubän yenä vurdu	Sallanıp yine vurdu,
Qaşlarınan kaman vurdu,	Kaşlarından keman vurdu,
Mujgânın sinämä vurdu,	Kipriğin sineme vurdu,
Qämzäsi câna yeridi.	Gamzesi cana yeridi.
Qaşların bänzättim aya,	Kaşların benzettim aya,
Ähsän qudrät veren paya,	Ahsen kudret veren paya,
Endirib salladı çaya,	İndirip salladı çaya,
Dos[t] movhrübana yeridi	Dost mihribana yürüdü.
Dedim getmä yar amandı,	Dedim gitme yar amandı,
Äläsgär odla yanandı,	"Alesger" odlara yandı,
Dedi qoca, pirânedı,	Dedi koca, yaşlıdır,
Märd-i märdana yeridi.	Mert, merdana yürüdü.

(5+3)

Hurşid Bânu'nun Savaş Meydanında Şikâri'ye Yardım Etmesi

Sözlärim hämin yerdä qaldı ki, Şikâri'ni tähläməşdilär.

Qeys-i Rämmâh- Äräb, Firuz äyyâr'a dedi ki: Şikâri'ni tähhiyiblär 'ärsäni täng eliyiblär, gedey onun kömäyinä.

Firuz äyyâr üz dolandırdı ki: Gedändä meyä tapşırmıyıbdı ki äğär bir näfär gälä mänä kömählih eliyä e'dâma mähkümdi. Ägär biz getsäh, öldürär bizi.

Ämmâ bu eynidä bir näfär sävâr-i niqâbdâr özün vurub läşkärä, läşkäri dörd ağaş sındırıb Yämännän aralandırdı.

Tebl-i bâz-gäşt vırılanda, bu [sävâr-i niqâbdâr] märkäbinä hey vırıb aradan çıxsın. Şikâri gäldi mäqqâriyä Firuz äyyârı istädi muqâbilinä.

Dedi: Firuz mägär män sänä demämiştim ki bir näfärin häqqi yoxdu gälä mänä kömäy eliyä?

[Firuz äyyâr] Dedi: Başıv üçün bir näfär gälmiyib.

[Şikâri] Dedi bäs o niqâb-dâr kimidi gälmişdi? [Firuz äyyâr] Dedi: män bülmüräm.

Dedi, Firuz ägär niqâb-darı tapnısan, ägär tap[m]adın özüvi ölmüş bülgünän.

Fürüz, gedim axtarım bälkä taptım da. Özün vırdi buyana o yana gecänin zämânindä gördü ey dâd-ı bi-dâd, dağın dâmänäsindä bir ışıldı gäliri. Özün yetirsin ora. Gördü bir dana çadırdı qurulub, bir näfär şäxsidi oturub çadırın içindä yeyib şärâb içir.

Yetirdi yaxına sälâm verdi. Bu üz döndärib sälâmın alanda, Firüz gördü kü, ey dâd-ı bi-dâd bu Xorşid-ı Bânûdı. Äräb padişâhının qızı ki Şikâri alıb odu[r].

Firuz äl eladi kämändä. Biz müsälmânıx. Müselmana cähâd arvad üçün härâmdı. [Xorşid-ı Bânû] Dedi: Amandı, başıva dolannam, gör neynäsän? Çox diyännän so[n] ra Firuza bir c'äbä qızıl boyun oldu, ki Firuz gör neyniyäsän Şikâridän mänim yanıma getiresen.

Firuz durdu äyağa, gäldi özünü yetirdi Şikâri'nin berâberine.

Selâm, eleyküme selâm.

Hä de görüm Firuz taptın o niqâb-dâri

Sözlerim o yerde kaldı ki, Şikâri yalnız başına savaşmaktaydı.

Keys-ı Remmah-ı Arap, Firuz Ayyar'a dedi: Şikâri yalnız başına zor durumda kalmış, ona yardıma gidelim.

Firuz Ayyar cevap verdi: Şikâri meydana gittiğinde kimsenin onun yardımına gelmesini söyledi. Eğer birimiz ona yardım etmeğe gidersek bizi öldürür.

Bu zamanda bir nikablı atlı kendini düşman askerlerine vurdu. Düşman askerlerinin arasına bozgunluk düşürdü.

Geri dönüş davulu vurulduğunda, nikablı atını sürüp ortadan kayboldu. Şikâri mağaraya döndüğünde Firuz Ayyar'ı karşısına istedi.

Dedi: Firuz Ayyar ben savaş meydanına gittiğimde hiç kimsenin yardımıma gelmemesini söylemedim mi?

Firuz Ayyar dedi: Senin başına yemin ederim, bizden kimse gelmedi.

Şikâri dedi: Peki o nikablı kimdi? Firuz dedi: Tanımıyoruz, kim olduğunu bilmiyoruz.

Şikâri Firuz Ayyar'ı nikablı atlını bulması için görevlendirdi.

Firuz Ayyar nikablı kişiyi bulmak için yola çıktı. O taraf bu tarafı aradı. Gece dağın eteğinden bir çadırdan ışıltı geldiğini gördü. Çadırın yanına gittiğinde içinde birinin oturduğunu, yemek yiyip şarap içtiğini gördü.

Yakınlaştı ve selam verdi. Nikablı yüzünü çevirip selamı aldığında onun Araplar Şâhı'nın kızı Hurşid Bânu [Şikâri'nin eşi] olduğunu gördü.

Firuz Ayyar kemendi çıkarıp onu bağladı. Firuz Ayyar dedi: Şikâri, savaşta yardımına geleni tutuklamamı istedi. Biz Müslüman olduğumuz için dinimizde savaş kadın için haramdır. Hurşid Bânu, Firuz Ayyar'a yalvarmaya başladı. Ona altın vererek Şikâri'yi oraya getirmesini istedi.

Firuz Ayyar Şikâri'yi getirmeye gitti.

Mağaraya varıp Şikâri'nin karşısına geçti. Selam, aleyküm selam.Şikâri sordu: Söyle bakalım, nikablının kim olduğunu

ya yox?

[Firuz äyyâr] Dedi başıv üçün gäräh and içäsän ki männän ona xätär yoxdı.

[Şikâri] Dedi: Şir-zâdın ölmüşünä and olsun heş zad elämäräm, de görüm kimdi?

Götürüb bu dillärinän göräk nä deyir Firuz äyyâr, Şikâriyä:

öğrendin mi?

Firuz Ayyar dedi: Eğer ona bir şey yapmayacağına yemin edersen adını söylerim.

Şikâri yeğeni Şirzâd'ın canına yemin etti ki ona bir şey yapmayacak.

Firuz Ayyar dedi: O zaman dinle diyeyim o kimdir. Sazını aldı, Şikâri'ye bunları dedi:

Firuz Ayyar, Şikâri'ye dedi:

Sänä qûrbân şer Şikâri,	Sana kurban aslan Şikâri,
Gätirmişäm xäbär sänä,	Getirmişim haber sana,
Bäd-bäxt eylämä Simizârı,	Bedbaht eyleme Simizâr'ı,
Gätirmişäm xäbär sänä.	Getirmişim haber sana,
(4+4)	
Üräyimdä sözüm çoxdu,	Yüreğimde sözüm çoktur,
Düşmân sözü mänä oxdu,	Düşman sözü bana oktur,
And işmisän xätär yoxdu,	Yemin etmişim, hata yoktur,
Gätirmişäm xäbär sänä.	Getirmişim haber sana.
(4+4)	
Yol gözlär intizârındı,	Yolunu gözler intizarındır,
Qäm günümdä qäm-xârimdi,	Gam gününde gamını çekendir,
Kömäh gälän öz yarındı,	Yardıma gelen öz sevgilindir,
Gätirmişäm xäbär sänä.	Getirmişim haber sana.
(4+4)	

Menzer Şah-ı Yemeni'nin Müslümanlığı Kabul Etmesi

[Firuz äyyâr] Dedi: Xorşid-ı Bânûdu dan sora kim olacaxdı?

Şikâri dedi: Ax duva eläginän ki and işmişdim vä-illâ doğrardım büläsin.

Durublar äyağa, Firuz äyyâr'ınan, gedip Xorşid-ı Bânû'nun çadırına.

Sälâm, Äleyküm-äs'sälâm. Bâ-häm äyläşiblär häm-söhbät oldular.

Bäli: Qol bir birinin gärdäninä, eyş û nûşa mäşgûl oldular. Yedilär işdilär, şärâb işdilär Xulâse gecäni sähär eliyiblär, savaşa getdiler.

Dö[r]t gün dävâ oldu, Yämän şehrindä. Dört gün dävâdan so[n]ra Särhäng-i Şâmi gördü ki buların qabağında dayana bülmüllär. Särhäng-i Şâmi götürüb bir ämân-nâmä yazdı, on gün dûbârä movhlät

Firuz Ayyar dedi: Nikablı şahıs, Hurşid Bânu'dan başka kim olabilir?

Şikâri dedi: Dua etsin ki yemin etmişim, yoksa onu doğrardım.

İkisi de hazırlanıp Hurşid Bânu'nun çadırına gittiler.

Selam. Aleyküm selam. Beraber oturup sohbete başladılar.

Evet, sarmaş dolaş oldular. Şaraptan içip yemekten yediler. Geceyi sabah ettikten sonra tekrar savaş meydanına gitmeye hazırlandılar.

Yemen'de dört gün savaştan sonra, Serheng-i Şâmi baktı ki bunların karşısında dayanamayacak. Serheng-i Şâmi, kalem alıp [bir mektup yazarak] Şikâri'den zaman istedi. On gün Şikâri'den zaman aldı. Bu on

istädi. On gün movhlät istiyib, götürdü yeddi iqlimä nâmä yazdı.

Bu yan täräftän eşid dâstâni Mänzär Şah-ı Yämäni'dän. Mänzär Şah-ı Yämäni dedi ki: Män gäräh gedäm biläm bu cävân kimdi gälir bir belä xidmät elitiri. Dö[r]t yüz näfär adamınan väzir û vüzärâdän, yığıb dovräsinä vä iki näfär väzirin, Xocand Väzir inän Bähmän hämûn mäqqâriyä sarı.

Gälib Mänzär Şah-ı Yämäni'ni aparsın, Mänzär Şah-ı Yämäni'nin gözü sataşdı, gördü dağın dâmänin tutubdı tämâm islâm pärçämidi. Çadır çadırdan lâm älif lâ kimi geçip, äyax goymağa yer yoxdu. Qarışqanın sayı var ammâ qoşunun sayı yoxdı.

Şikâri tapşırdı äfrâninä buna käm ehtirâmlıq eliyäsiz ha! bizä qonaxdı, xâh müsälmanola xâh kâfir ola ancak bu pâdişâh-ı mämläkätdi, buna gäräh ehtirâm eliyäh.

Vârid olsun çadırdan içäri, gözü sataşdı gördü yuxarı başta sädridä Xudâ-päräst oturub. [Mänzär Şah-ı Yämäni] üz dolandırdı: Cävân! Hämûn niqâbdâr sänsän? [Şikâri] Dedi: Bäli qurbân.

[Mänzär Şah-ı Yämäni] Dedi cävân: mägär mänim plovvum yoxdu sän yiyäsän, şärâbım yoxdu sän içäsän? Sän bu dağın dâmänäsindä burda niyä gälib düşmüsän?

[Şikâri] Dedi: Qurbân düzdü mänä qonaxsan, ehtirâmın vâcibdi, män täsmim tutmuşam nâ-mä[r]t çöräyi yemiyäm. [Mänzär Şah-ı Yämäni] Dedi: Män sänä nä vaxt nâ-märdlih elämişäm?

[Şikâri] Dedi: Nâmä[r]t mänim başıma bu yaranı niyä vurdurmusan?

[Mänzär Şah-ı Yämäni] Dedi: And ola lât û mänât'ä[31] *mänim xäbärim yoxdı.*

Götürüb Şikâri göräh o yerdä Mänzär Şah-ı Yämäni yä nä deyäcäh bändä 'ärz eliyim eşidenlerin sağlı[ğ]na:

gün zaman içinde yedi ülkeye mektup yazdı ve adamlarından yardım istedi.

Diğer taraftan destanı Menzer Şah Yemeni'den dinle. Menzer Şah-ı Yemeni onun yardımına gelen askerlerin Şikâri'nin askerleri olduğunu bilmiyordu. Menzer Şah-ı Yemeni dört yüz komutanıyla birlikte, vezirleri Behmen Vezir ve Hocand Vezir yanına alıp mağaraya doğru gittiler.

Menzer Şah-ı Yemeni mağaraya geldiğinde her tarafta askerlerin çadırlarını gördü. Karıncanın sayısı var, askerin sayısı yok. (Çok sayıda asker vardı.) Ayak basacak yer kalmamıştı. Her tarafa İslam bayrağı dikilmişti.

Şikâri askerlerine Menzer Şah-ı Yemeni'ye karşı saygılı olmalarını emretmişti. Onlara dedi: Manzar Şah Yemeni ister Müslüman ola isterse kâfir, bir memleketin padişahıdır. Biz ona karşı saygılı olmamız gerekir.

Menzer Şah-ı Yemeni Şikâri'nin çadırına girdi. Şikâri yukarı tarafta oturmuştu. Menzer Şah-ı Yemeni sordu: Askerlerime yardıma gelen nikablı sen miydin? Şikâri dedi: Evet, ben idim.

Menzer Şah-ı Yemeni dedi: Neden bu dağın eteğinde bu şekilde yaşıyorsun? Benim etim şarabım, ekmeğim yok mu sen buralarda yaşıyorsun?

Şikâri dedi: Efendim, bana misafir olduğun için size saygım var. Ancak namert ekmeğini yemeyeceğime yemin etmişim. Menzer Şah-ı Yemeni dedi: neden bana namert diyorsun?

Şikâri cevap verdi: Benim başıma bu yarayı sen vurdurmadın mı?

Menzer Şah-ı Yemeni inandığı putlara yemin etti ki bunu ben yapmadım.

Bakalım Şikâri Menzer Şah-ı Yemeni'ye ne söyleyecek? Ben söyleyeyim, destanı işitenler sağ olsun:

Şikâri, Menzer Şah-ı Yemeni'ye dedi:

Vacibdi mänä sänin hovrmätin,
Yeri göyü xälq eyläyib bir subhân,
Särrâfam män özüm billäm qimätin,
Deginän kälmäni[32] *gäl ol müsälmân.*

Vacibdir bana senin hürmetin,
Yeri göğü yaratmıştır bir Tanrı.
Sarrafım ben kendim bilirim kıymetin,
Söyle kelimeyi şahadet gel ol Müsülüman.

(6+5)

31 Lât u mänât: Büyük dört putlardan. Hobel, Lât, Menât, 'Uzzâ büyük putlardılar.

32 Kelme-yi şehâdet.

Ele bildim männän aranı qırdın,
Qafildän başıma yarä sän vurdın,
Nâ-mä[r]t fäläk didergin salıb yurdum,
Gäziräm dağda çöllärdä pinhân.

(6+5)

Böyle bildim benden arayı kestin,
Aniden başıma yara sen vurdun,
Namert felek uzak salmış yurdum,
Gezerim dağda çölde gizlice.

Dästigir olarsan ey bi-çârä sän,
Qiyâmätdä yanmıyasan nârä sän,
İmân gätir o sâhib-i Zülfiqâr'ä sän,
Deginen kälmäni gäl ol müsälmân.

(6+5)

Tutuklanırsın ey biçare sen,
Kıyamette yanmayasın ateşe sen,
İman getir o Zülfikar sahibine sen
Söyle kelimeyi şahadet gel ol Müsülüman.

Bu oğlanın [Şikârinin] bu sözlärinnän Mänzär Şah-ı Yämäni'nin qälbi dolandı, İslâmä çox yaxın oldu, yaxın olanda cävân sänin bu kälmälärinnän mänim qälbim dolandı, Dedi män nemenä desäm ollam müsälmân?

[Şikâri] Dedi: Gäräh diyäsän: "Äşhädü än lâ ilâhä illäl'llâh vä äşhädüännä Mûhamädä rräsûl' ullâh.

Mänzär Şah-ı Yämäni bu kälmäläri deyip döndü oldu müsälmân.

[Şikâri] üz dolandırdı: Ägär qoşunun vä mämläkätivin hamısı müsälmân olsa män eliyäbülläm gäläm ora, olmasa ammâ yox.

Mänzär Şah-ı Yämäni üz dolandırdı: Män ki oldum müsälmân gäräh millätim dä dönä ola müsälman.

Mänzär Şah-ı Yämäni üz dolandırdı, buları dö[r]t-dö[r]t, beş-beş gätirir kälmeyi şähâdätlärin dedirir, Hamısı müsälman olannan sora, Mänzär Şah-ı Yämäni dedi: Dilâvär ämr elä nämänä qoşunun var atlansın gedeh Yämänä.

Şikâri, Yûsif Äräb yeddi qrdäşiynän, Qeys-i Rämmâh- Äräb on iki min filsävârinän vä Äräblär Pâdişâhinin qoşunu ki älli min näfär vermişdi Yämän şährinä geldiler.

Şikâri qädäm qoydu läşkäriynän Yämänä. Gälibdilär yetirdilär bâr-gâh-ı Mänzär Şah-ı Yämäni'yä. ämir û ümärâ väzir û vüzärâ hammı müsälmân olup, Xacand-ı Väzirä ki qädimnän müsälmanidi, ämmâ Bähmän Väzir yalannan müsälmân olupdu, zâhir 'âlämindä bâtindä üräyinnän çıxatmırı. Mänzär Şah-ı Yämäni, Şikâriyä

Şikâri bu sözlerle Menzer Şah-ı Yemeni'yi İslam dinine davet etti. Şikâri'nin sözleri Menzer Şah-ı Yemeni'nin yüreğine girdi. Menzer Şah İslam dinine girmek istedi. Şikâri'den sordu: Ben ne dersem Müslüman olurum?

Şikâri dedi: "Eşhadü en lâ ilâhe illal'llâh ve eşhadü enne Mûhamede-rresûl'ullâh" dersen Müslüman olursun.

Menzer Şah-ı Yemeni kelimeyi şahadeti söyledi ve Müslüman oldu.

Şikâri dedi: Eğer askerlerin ve ülkenin halkı da Müslüman olursa ben oraya gelirim. Yoksa senin ülkene gelmem.

Menzer Şah-ı Yemeni dedi: Ben Müslüman olduktan sonra askerlerim ve milletim de Müslüman olacaktır.

Menzer Şah-ı Yemeni destur verdi, ülkesindeki tüm adamlar dörder beşer gelip orada Müslüman oldular. Yemen diyarında herkes Müslüman olduktan sonra Menzer Şah-ı Yemeni Şikâri ve askerlerini Yemen'e davet etti.

Şikâri tüm askerlerini Yemen'e götürdü. Yusuf Arap yedi kardeşiyle Keys-i Remmah-ı Arap on iki bin filiyle ve Araplar Şâhı'nın elli bin askeri hep birlikte Yemen şehrine geldiler.

Şikâri askerleriyle birlikte Yemen kentine ayakbastı. Menzer Şah-ı Yemeni'nin sarayında tüm vezirler ve emirler Müslüman olmuştu. Hocand Vezir ilk baştan Müslümandı. Ancak Behmen Vezir görünüşte Müslüman olsa da içinden Müslümanlığı kabul etmemişti. Menzer Şah-ı Yemeni Şikâri'yi

d'ävät eläd ki sältänätim milläti här bir şeyim senin ixtiyârindädi, buyur äyläş täxt-i sältänätdä.

Tämâm här yerä İslâm pärçämi vurublar, gälän kälme-yi şähâdätin deyir müsälmân olur, gälän, gälän... bir näfär qalmadı be geyr äz Bähmän Väzir. Xacand-ı Väzirä xäbär verdi qızı Pärnâz Xanıma, ki Şikâri gälib, vä demişdidä ki qızım qoxmagınan Şikâri o gecädän zindädi.

Ämmâ eşid dâstâni kimnän? Simizârın dâyäsi Mâh-ı Zämin'dän. Mâh-ı Zämin dedi şähridä nä xäbär var? Dedilär cäräyânı bu cur olub, inanmadı. Gäldi gözüynän baxdı, gördü kü ey dâd-ı bi-dâd, Şikâri oturub bârgâh-ı Mänzär Şah-ı Yämäni'dä. Mänzär Şah-ı Yämäni'nin taxtinde

Bu xeber Simzara getirdiler, üstâd belä näzmä çäkibdi ki: Simizâr hänûz hämmâmä dä getmämişdi. Mah-ı Zemin çox şâd û şän getdi. Simizâr'a. Dedi müjdä verginän nâzänin Şikâri ölmüyüp diridi. İnanmadı. Dâyä dedi: Başıv üçün.[Başına and olsun], älân atovun bârgähindä lâp sädrdä oturub.

Dedi: dayä cân ya özün ya bir adam t'äyin elä ki onu t'äqib eläsin, tâ görüm bu gecä hara gedäcaxdı?

Elä ki gecä gäldi arâyä, Şikâri durdu getdi Xacand-ı Väzirä'in qızı Pärnâz Xanımın evinä. Bu xäbäri yetirdilär Simizârä. Simizârä gedändä dedi dâyä cân mänä kagaz qäläm gätir. İstiräm o cävänä bi[r] dana nâmä yazam. Götürüb bu dillärinän göräh nämänä yazır, bändä 'ärz eliyim 'äziz dus[t]ların hamısının sağlı[ğ]ına:

saraya davet ederek ona büyük saygı gösterdi. Onu kendi saltanat tahtında oturttu.

Yemen kentinde her tarafa İslam bayrağı asıldı. Kentin tüm sakinleri şahadet getirip Müslüman oldu. Yemen kentinde Müslüman olmayan kimse kalmadı, Behmen Vezir'den başka. Hocand Vezir, kızı Pernâz Hanım'a Şikâri'nin yaşadığının haberini verdi. Pernâz Hanım buna çok sevindi.

Destanı kimden söyleyeyim? Simizâr Hanım'ın dadısı Mahı Zemin'den. Mahı Zemin şehirde neler olduğunu sorunca ona olup bitenleri anlattılar. Mahı Zemin duyduklarına inanamadı. Hemen saraya gitti ve kendi gözleriyle Şikâri'nin sarayda oturduğunu gördü.

Bu haberi Simizâr Hanım'a getirdi. Üstat böyle yazmış ki; Simizâr Hanım Şikâri gittikten sonra hamama bile gitmemişti. Mahı Zemin, Şikâri'nin ölmediği ve sarayda olduğunu haberini Simizâr'a müjdeledi. Simizâr inanamadı. Dadısı dedi: Simizâr başına yemin ederim ki Şikâri sarayda en yukarı tarafta oturmaktadır.

Simizâr Hanım, Mahı Zemin'e dedi: bu gece Şikâri'nin nereye gideceğini takip etmeni istiyorum. Bakalım nereye gidecek?

Gece olduğunda, Şikâri Hocand Vezir'in kızı Pernâz Hanım'ın evine gitti. Simizâr Hanım bu haberi duyduğunda Mahı Zemin dadıdan kâğıt kalem hazırlamasını istedi. Bir mektup yazdırıp Şikâri'ye göndermek istedi. Bakalım ne yazdı? Mektubu Simizâr Hanım diyor, dadı yazıyor. Ben de söyleyeyim sizler sağ olun:

Simizâr Hanım, Şikâri'ye mektupta yazdı:

Mâh-ı Zämin dur äyağä qıl çârä,	Mahı Zemin dur ayağa kıl çare,
İndi o cävânä yazıram kağaz,	Şimdi o gence yazarım kâğıt.
Qoy gälsin eyläsin pârä pârä,	Koy gelsin eylesin pare pare,
İndi o cävânä yazıram kağaz.	Şimdi o gence yazarım kâğıt.

(6+5)

Dolanuban peymânäsin doldurmaz,	Dolanıp kadehini doldurmaz,
Saraluban gül rängini soldurmaz,	Sarartıp gül rengini soldurmaz,
Ayrı adam onun dilini bülmäz,	Başka adam onun dilini bilmez,
İndi o cävânä yazıram kağaz.	Şimdi o gence yazarım kâğıt.

(6+5)

Simizâr eşqidän olubdu märiz,
Sän mänä xânim ol män sänä käniz,
Hämmäşä xâtirin tutaram äziz,
İskändärdän qalıp yazıram kağaz.
(6+5)

Simizâr aşktan olmuştur hasta,
Sen bana hanım ol, ben sana hizmetçi,
Her zaman hatırın tutarım aziz,
İskender'den kalmış, yazarım kâğıt.

Eşqin gör ki eşqidän märiz olupdu, yorgan döşäyä düşübdü.

Şikâri'nin aşkı Simizâr Hanım'ı hasta yatağına düşürmüştü.

Bunun Nâmäni götürdi, rävâne-yi râh oldu.

Mahı Zemin mektubu alıp yola koyuldu.

O eynidä ki Pärnâz'ınan Şikâri bir yerdä eyş û nûşa mäşgûldular, bir zämân gördü ki qapı dö[ğ]yüldü. Bu kimdi qapını döyüp?

Şikâri ve Pernâz Hanım evde yiyip içmeğe başlamışlardı. Bir anda kapı çaldığını duydular. Kapıyı çalan kimdir?

Pernâz durub päncärädän gördü kü hämûn Simizâr dâyäsidi.

Pernâz Hanım pencereden baktığında Simizâr Hanım'ın dadısını gördü.

Qapını açıp ovrät vârid oldu mänzilä, ädäb ällär sinäsindä kirnûş eliyib dayandı şâh-zâdänin bärâbärindä.

Kapıyı açıp Mahı Zemin dadını içeri aldılar. Mahı Zemin el pençe divanda Şikâri'nin karşısına geçti.

[Şikâri dedi]: Hä Mâh-ı Zämin näyä gälmisän? Dedi: Cävân män neynim, män bi dana känizäm, buyuruxçuyam. Mänä nâmä veribdi ki bunu yetirginän şâh-ı zâdiyä.

Şikâri neden geldiğini sorunca, Mahı Zemin dedi: Efendim ben bir köleyim, buyrukçuyum. Simizâr Hanım bu mektubu verdi, size ulaştırmamı istedi.

Gätirib nâmäni alıb, oxudu. Alıb oxusun, mäzmûninän xäbärdâr oldu.

Şikâri mektubu aldı, okudu. İçeriğinden haberdar oldu.

Simizâr Hanımın cevabında bir dana o yazsın, aparasan veräsän. Götürüb bu dillärinän göräh Şikâri nânänin cävabını nä yazacax?

Simizâr Hanım'ın mektubunun cevabında bir mektup yazıp ona göndermek istedi. Bakalım Şikâri Simizâr'ın mektubuna ne cevap yazacak?

Şikâri, Simizâr Hanım'a dedi:
Mâh-ı Zämin sän 'äziz mehmânımsan,
Mänim dilimcän o yârä diyärsän,
Män oxudum nazlı yarın nâmäsin,
Mänim dilimcän o yârä diyärsän,
(6+5)

Mahı Zemin sen aziz misafirimsin,
Benim dilimden o yare söylersin,
Ben okudum nazlı yârin mektubun,
Benim dilimden o yâre söylersin.

Äl vermäräm bi-väfanın älinä,
Nä girmişdin män câvânın qäsdinä?
Yarä ägär gälsä bu yârämin üstünä,
Öldürär dübârä bu yârä diyersän.
(6+5)

El vermem vefasızın eline,
Ne girmiştin benim canım kastına?
Yara eğer gelse bu yaranın üstüne,
Öldürür gene de bu yara beni.

Din yolunda gäräh başımnan geçäm,
Öz xälätimi özüm boyuma biçäm,

Din yolunda gerek başımdan geçem,
Kendi kefenimi kendi boyuma biçem,

Tiyan olam doyunca şärâbı içäm,	Kazan olam doyunca şarabı içem,
Gelib edäm pârä pârä diyärsän.	Gelip ederim pare pare söylersin.

(6+5)

[Mâh-ı Zämin] nâmäni apardı verdi Simizâr'ä. Simizâr alıp nâmäni oxusun, qız nâmäni oxuyur.	Mahı Zemin mektubu götürdü, Simizâr Hanım'a getirdi. Simizâr Hanım mektubu okuyup içeriğinden haberdar oldu.
Mâh-ı Zämin durur kağaz qälämi gätirir, dedi: Al sän yaz ammâ män aparmıyacağım. Qız indi götürüb bu nâmäni yazır.	Mahı Zemin kâğıt kalem getirdi, dedi: Sen cevabını yaz ama ben götürmeyeceğim. Bakalım mektubun cevabında ne yazdı?

Şikâri, Simizâr Hanım'ın mektubuna cevap yazdı:

Yengidän yazıram sänä nâmä,	Yeniden yazarım sana mektup,
Nâ-daniam görmüşäm bir nâdân işi.	Cahilim, görmüşüm bir cahil işi.
Güzät eylä bu täxsiri sän mänä,	Bağışla bu kusuru sen bana,
Nâdânivam görmüşäm bir nâdân işi.	Cahilinim, görmüşüm bir cahil işi.

(6+5)

Mezäländi,	Mezelendi,
Mey içer mäzäländi,	Mey içer mezelendi,
Bäfâlı dostumu gördüm,	Vefalı dostumu gördüm,
Üräyim täzäländi.	Yüreğim yenilendi.

(bayatı)

Şânä olub aslanmadım telivä,	Tarak olup asılmadım teline,
Şälä olub särmäşmädim belivä	Şele olup sarılmadım beline,
Râzı olma özgä qonq gülüvä,	Razı olma başkası konsun gülüne,
Nâdânivam görmüşäm bir nâdân işi.	Cahilinim, görmüşüm bir cahil işi.

(6+5)

Ay belä qan eylär,	Ay bala kan eder,
Qan eylär, divân eylär,	Kan eder, divan eder.
Dos[t] mäni belä görsä,	Dost beni bu halde görse,
Yâ ölär yâ gan eyler.	Ya ölür, ya kan eder.

(bayatı)

Yar yarına nâmä yazsa oxunı,	Yâr, yârine mektup yazsa okunur,
Yar sinäsi därdä yarın oxunı	Yâr sinesi derde yarın okunur,
Sinämdä ki nişânä var oxunı,	Sinemdeki nişane var okunur,
Simizârin görüb bir nâdân işi.	Simizâr'ın görüp bir cahil işi.

(6+5)

Deyir belä märd 'atâsı,
Doldur ver märdä tâsı,
Nâ-märt gälip märd olmaz,
Olmasa märd atası.

Diyor böyle mert atası,
Doldur ver merde tası,
Namert gelip mert olmaz,
Olmasa mert atası.
(bayatı)

Üstatname

Ey vätän! män sänin gözälliğini,
Här zâman başımın tâcı bilmişäm,
Oğlunu özümä bäfâlı qardaş,
Qızını mohrübân bacı bülmüşäm.

Ey vatan! ben senin güzelliğini,
Her zaman başımın tacı bilmişim,
Oğlunu kendime vefalı kardeş,
Kızını istekli bacı bilmişim.

(6+5)

Üstatname

Na- märdä yalvarmaq insafdan değil,
Düşmana yaltaqlıq märdä yaraşmaz.
Öyünüb dese de min yol na-kişi,
Män dä qährämanam ona yaraşmaz.

Namerde yalvarmak, insaftan değil,
Düşmana yaltaklık merde yaraşmaz,
Övünüp dese de bin yol namert,
Ben de kahramanım, ona yaraşmaz.

Här kes öz gücünü sınaya äzäl,
Yar olmaz söyüddän tökülän xäzäl,
Namus, geyrät, häya, bilmäyän gözäl,
Çäksä dä üzünä perdä yaraşmaz.

Herkes öz gücünü sınaya ezel,
Yâr olmaz söğütten dökülen hazal,
Namus, gayret, hayâ bilmeyen güzel,
Çekse de yüzüne perde, yaraşmaz.

Qatil dä özünä demäz celladam,
Onun şärr işinä düşmänäm yadam,
Elin zähmätinä yanmayan adam,
Desä ki şärikäm därdä yaraşmaz.

Katil de kendine demez cellâdım,
Onun şer işine düşmanım, yadım.
Elin zahmetine yanmayan adam,
Söylese ki ortağım derde, yaraşmaz.

"Şemşir" mäqsädinä çata yaxşıdır,
Söz härif särrafa çata yaxşıdır,
Cömäerd oğul, yaxşı ata yaxşıdır,
Qabul edib xeyridä şärdä yaraşmaz.

"Şemşir" maksadına çatsa yeğdir,
Söz herif sarrafa ulaşsa yeğdir,
Cömert oğul, yahşi ata yahşidir,
Kabul edip hayırda şerde yaraşmaz.

(6+5)

Durub biyol rävâne-yi râh oldu. Gälib yetirdi Xacand-ı Väzirin evinä, [Şikâri] Alıb nâmäni oxusun, Şikâri başdan äyağa nâmäni oxudu. Axır o yerä gäldi çıxdı ki:

Mahı Zemin mektubu alıp yola koyuldu. Hocand Vezir'in evinin kapısına varıp Şikâri'ye mektubu verdi. Şikâri mektubu okuyup oraya vardı ki:

Yar yarına nâmä yazsa oxunı,
Yar sinäsi därdä yarın oxunı,
Sinämdäki nişânä var oxunı,
Simizârin görüb bir nâdân işi.

Yâr, yârina mektup yazsa okunur,
Yâr sinesi derde yarın okunur,
Göğsümdeki nişana var okunur,
Simizâr'ın görüp bir cahil işi.

Şikâri su'âl eylädi: Mâh-ı Zämin bura bax görüm qıza da yara yetişibdi? Bunu diyändä onun biraz dili açıldı:

Mektubun bu kısmını okuduğunda Mahı Zemin'den sordu: Simizâr Hanım'a bir yara mı değdi? Bunu dediğinde onun dili açıldı.

Dedi: Şah-ı zâdä män nä bülüm axı gäl özün bax yara yetişibdi ya yox.

Mahı Zemin dedi: Efendim ben nerden bileyim? Gel de kendin gör.

Bäli: Şikâri üz dolandırdı: Sän get, män budu ha gälläm.

Evet, Şikâri, Mahı Zemin'i Simizâr Hanım'ın yanına gönderdi.

Mâh-ı Zämin bu yan täräftän sövüncäh getmähdä, bu yan täräftän dä Şikâri gälmähdä. Pärnâz'dan xudâfizdih eliyib gäldi. Bu cäräyan qı[r]x gün çäkib, Simizâr libasın da äväz elämiyib, hämmâmä dä getmiyib.

Mahı Zemin bir taraftan sevinerek gelmekte olsun, diğer taraftan da Şikâri, Pernâz Hanım'dan ayrılıp yola koyuldu gelmekte olsun. Şikâri'nin yaralanması üzerinden kırk gün geçse de Simizâr elbiselerini değişmemişti, hamama bile gitmemişti.

Eleyki Şah-ı zâdä gäldi, [Simizâr] durub qolun salıb boynuna, danışdırmır. Simizâr üz dolandırdı: Şah-ı zâdä: Olmaya männän incimisän? Männän nä xätâ baş verib?

Şikâri içeri girdiğinde Simizâr Hanım kolunu onun boynuna sardı. Şikâri bir şey söylemeyince Simizâr Hanım dedi: Benden incindin mi? Benden bir hata mı gördün?

Şikâr üz dolandırdı: Day sän bunnan artık neyniyäcağıdın ki?

Şikâri dedi: Bundan başka daha ne yapabilirdin ki?

[Simizâr] Dedi: And ola cälâl-ı ilâhiyä, säni vuranı da män görmädim.

Simizâr dedi: Allah'ın adına yemin ederim ki vuran şahsı görmedim bile.

[Şikâri] Dedi: O nämänädi nâmänin axirindä yazmısan ki:

Şikâri, mektubun sonundaki sözlerin ne anlama geldiğini sordu:

"Sinämdäki nişânä var oxunı,
Simizâr'in görüb nâdân işi."

"Göğsümdeki nişane var okunur,
Simizâr'ın gördü bir cahil işi."

Bunu diyändä Simizâr äl eliyir köynäyi qozuyur yuxarı. Şikâri'nin qanlı başın ki basmışdı sinäsinä o nişânäni dedi.

Bunu söylediğinde Simizâr gömleğini kaldırdı. Göğsündeki kan izlerini ona gösterdi ve dedi:

Dedi Şah-ı zâdä sinämdäki başıvın qanı sinämnän getmiyib, hämmâmädä getmämişäm.

Ey şehzade! Yaralandığın gece göğsüme bastığım başının kan izleri hala üzerimde duruyor. Sözlerimde bu izleri kastetmiştim.

Bu cur görändä Şikâri qolun salır boynuna deyir: Nâzänin mäni güzäşt elä, män säni günâh-kâr bilirdim.

Şikâri bunu gördüğünde Simizâr'dan özür diledi. Kolların boynuna sardı ve dedi: Ben bu olaydan seni suçlu sanmıştım.

Bular burda olmaxda olsun. Eşid dâsitâni kimnän: Bähmän Väzir'den gedir Qährämânı tapır. Qährämâna üz dolandırır: Gedesen Simzâr'ın evine, Şikâri'ni öldüresen.

Bunlar burada dursun, destanı kimden söyleyeyim? Behmen Vezir'den. Behmen Vezir Kahraman'ı buldu ve dedi: Simizâr Hanım'ın evinde Şikâri'yi öldür.

Qährämân durur äyağa, Kämändi atır, düşür bağın içinä. dolanır görür bağda yatıblar. Gecänin bir 'âlämindä, qährämân bala-bala özün verir bulara

Kahraman bağa yaklaşıp kemendini bağın duvardan atıp bağa indi. Bağın içinde Şikâri ve Simizâr yattığını gördü. Gecenin bir zamanında yavaş yavaş onlara

sarı. Göz göz eliyir elä hämûn yara ki vırmışdı, o yerdän vırsın. Şämşiri qozuyanda, Şämşir ilişir ağacın butağına. Necä ki yerinnän qalxıb, däst-i bändinnän yapışıb, fişâr verir şämşir älinnän düşür yerä.

Buların säsinä Simizâr ayılsın. Simizâr dedi elä säni vıran buyumuş, Şikâri neynädi: Tutub bunu qoydu ayağının altına.

Dizin qattıyıb qoydu sinäsinin üstünä, yapışdı başın çıxartdı atdı o yana.

Bähmän Väzir gördü ki dünän axşam yollamışdı, gün axşam oldu, Qährämânnan xäbär olmadı, geceni salır arayä mäxfiyânä gälir bağa. Gelir yetirdiqäsrin qabağına yavacçä bu yannan o yannan päcärädän baxır, görür ki Xudâ-päräst Simizârınan bi yerdädi. Bunu görändä Mänzär Şah-ı Yämäni'ni götürdü dalıcax, dedi gä[l] gedäh diyäcağam. Gätirib hämûn päncäränin qabağına diyir: Bax bi[r] qızıvun başın alıb dizi üstünä.

Firuz Äyyâr'da xäbär-dâr olur tez özün yetirir Şikâri'nin yanına [diyir]: cäräyân bu curdı.

[Şikâri] Durdu äyağa geyinsin. Xocästä Bânû dedi hara gedisän? Sän gedisän gäläller bunu öldürällär. män uların hamısın yola sallam. Xocästä Bânû Şikâri'nin libâsın geyir äyninä kulâhin qoyur başına, gızın başın alır dizinin üstünä oturur.

Bu yan täräftän bular gälsinlär. Siz gecänin bu vaxtı burda neynisiz? Näyä gälmisiz bura?

Mänzär Şah-ı Yämäni cäräyânı bu cur görändä üz dolandırdı: Tutun Bähmän Väzir'i. Bähmän Väzir'i qıs qıvraq tutullar, aparıllar istir bunu mucâzât eläsin, Xacand-ı Väzirä iltimâs elir, güzäşt eliilär onı.

Sähär çağıma olsun, istir ki geyimin geysin Simizâr'dan xudâfzçilih eläsin, ge[t]sin, Simizâr durub qolların asıb salır Şikâri'nin boynuna.

Gözünün yaşın baharın bulutu kimi ruxsârinä rävân eliyir.

Bu eynidä Şikâri göürüb göräh Simizârä nä tapşıracax?

yaklaştı. Şikâri'nin başına tekrar bir darbe indirmek istedi. Kılıcı kaldırdığında ağacın dallarına değdi. Şikâri bu defa uyandı. Kahraman kılıcı tam indirdiği anda onun bileğinden tuttu. Bileğini o kadar sıktı ki kılıç elinden yere düştü.

Simizâr bu seslere uyandı. Amcasının oğlunu gördüğünde Şikâri'ye dedi: Demek eni vuran adam buymuş. Şikâri onu yakaladı.

Şikâri, Kahranan'ı yere yatırıp dizini göğsüne dayadı. Kahraman'ın başını koparıp bir tarafa attı.

Behmen Vezir, Kahraman'dan haber çıkmayınca ertesi gün kendisi bağa gitmeye karar verdi. Gecenin karanlığı ortalığı bürüdüğünde yavaşça bağa girip pencereden içeri baktı. Hudâ-perest ile Simizâr'ı bir yerde görünce saraya dönüp Menzer Şah-ı Yemeni'ye bu konuyu haber vermek istedi. Manzar Şah-ı Yemeni'yi kendisiyle beraber bağa götürüp Simizâr ile Şikâri'nin beraber olduğunu ona ispatlamak istedi.

Firuz Ayyar bu olaylardan haberdar oldu. Hemen Şikâri'nin yanına geldi ve olayları bildirdi.

Şikâri hemen giyinip çıkmak istedi. Ancak Hoceste Bânu dedi: Sen işleri bana bırak. Hemen Şikâri'yi diğer odaya alıp Şikâri'nin elbiselerini giyip başlığını başına taktı. Odaya girdi ve Simizâr'ın başını dizinin üstüne aldı.

Bu taraftan Menzer Şah-ı Yemeni odaya girdiğinde Hoceste Bânu dedi: Gecenin bu zamanında burda ne işiniz var?

Menzer Şah-ı Yemeni böyle görünce Behmen Vezir'in tutuklattı. Vezir kıskıvrak tutuklandı. Menzer Şah-ı Yemeni, Behmen Vezir'i cezalandırmak istedi ancak Hocand Vezir araya girdi ve onun bağışlanmasını istedi.

Sabah Şikâri savaş meydanına gitmek için hazırlandığında Simizâr Hanım kollarını Şikâri'nin boynuna doladı ve ağlamaya başladı.

Gözyaşları baharın bulutları gibi yüzünden dökülüverdi.

Şikâri, Simizâr Hanım'ı böyle görünce dedi:

Güzelim sana diyeceklerim var, beni dinle:

Şikâri dedi:

Ağlayıb sızlayıb äfgân eylämä,	Ağlayıp sızlayıp efgan etme,
Gediräm unutma du'âdan mäni,	Gidiyorum, unutma duadan beni.
Bağrımın başını al qan eylämä,	Bağrımın başın al kan eyleme,
Gediräm unutma du'âdan mäni.	Gidiyorum, unutma duadan beni.

(6+5)

Män 'aşıq bu dagınan,	Ben âşık bu dağ ile,
El gezär bu dagınan,	El gezer bu dağ ile.
Sene yaxşı demezler,	Sana yahşi demezler,
Män ölsäm bu dagınan.	Ben ölürsem bu dert ile.

(bayatı)

Ägär gedäm bu yolda ölümä,	Eğer gitsem bu yolda ölüme,
Häsrät älin dahı çatmaz älimä,	Hasret elin dahi yetmez elime,
Özgä bülbül qoyma qona gülümä,	Başka bülbülü koyma kona gülüme,
Gediräm unutma du'âdan mäni.	Giderim, unutma duadan beni.

(6+5)

Gedäräm özgä kändä,	Giderim başka bir köye,
Qoxmaram yol käsännän,	Korkmam yol kesenden,
Gel bir qol boyun olax,	Gel bir sarılalım,
Bälkä ayrıldım sännän.	Belki ayrıldım senden.

(bayatı)

Şikâriyäm düçâr oldum bälâyä,	Şikâri'yim, düştüm bir belaye,
Kimsä yoxdu indi gälä häryä	Kimse yoktur şimdi gele buraya,
Sändä mänim kimi sığın Xudâ'yä	Sende benim gibi sığın Allah'a
Bälkä Allâh sova bälâdän mäni.	Belki Allah savsın beladan beni.

(6+5)

Äbir eylär,	Bulut olur,
Gözlärim äbir eylär,	Gözlerim bulut olur,
Yanasan mänim üräyim,	Yansın benim yüreğim,
Necä bu ayrılığa säbir eylär?	Nice bu ayrılığa sabır eder?

(bayatı)

Sözlerin tämâm eläsin, xudâfizçilih eliyib rävâne-yi râh oldu.

[Şikâri] Bährâm Zäncirxâb, Bährâm-ı Zäncir-sär kimi nä qädär bälli pählävân var, Şikâri buların hammısın öldürür.

Särhäng-i Şâmi görür ki blarınan başarabilmäyäcäh, bunun bir väziri var Kâmil Väzir. [Särhäng-i Şâmi diyir]: Väzir tädbir töhgünän mänä.

Neynämäliyäm?

Kâmil Vezir dedi: Erçe var. Onnan kömey alarıx.

[Särhäng-i Şâmi] götürür ona bi dana nâmä yazır ki; "Amandı män bi dana Xudâpäräst'in älindä qalmışam.

Götürb bu nâmäni qasid väsiläsiylä göndärir Ärçänin älinä. Ärçä ki büt-päräst olub, bunun bi dana oğlu var Şirzâd-ı Tigzän [adında], Şikâri'ni Ärçä quyuya salanda bu beş yaşındaydı.

Bäli, Ärçä, oğlu Şirzâd-ı Tigzän'i istiyib. Oğul cäräyân bu curdi,

Bäli, döt yüz min qoşununan atlanır gälir Särhäng-i Şâmi'ye kömäh, Şikâri'nin cänginä.

Bu xäbär yetişir Şikâriyä, Şikâri çox bekefidi. Şikâri, qardaşı oğlu Şirzâd'ı çox söverdi.

Firuz Äyyâr dedi: Şikâri sänä nolub bu cur bekeflämisän?

[Dedi:] Eşitmişäm Şirzâd-ı Tigzän gälir, mänim dä qardaşım balasıdı, üräyimnän artig istäräm onu mändä ona zärär yetirämäräm. Deyir indi kömäy istiräm. Kimi istisän: Qeys-i Rämmâh- Äräb'i. Qeys-i Rämmâh- Äräb 'ärz elämişäm da on iki min näfärdilär bular gälillär. Bı yan täräftän Särhäng-i Şâmi'yä bu xäbär yetişändä, älli min qoşun gönderir ki gedesiz Firuz Äyyâr, Qeys-i Rämmâh- Äräb'i öldüräsiz, qoymuyasız.

Bu xäbär yetişib Şikâriyä, Şikâri on min näfär yolluyur.

Bu xäbär yetişir Särhäng-i Şâmi'yä o älli min näfär yolluyur,

Xulâsä, de, de, de, iş ora yetişir ki Särhäng-i Şâmi özü atlanır dübârä älli

Şikâri sözlerin bitirdikten sonra onlarla vedalaşıp yola çıktı.

Şikâri savaş meydanında Behram zincirhab, Behram-ı zincir-ser gibi Seheng-i Şâmi'nin ünlü pehlivanlarını öldürdü.

Serheng-i Şâmi, Şikâri'yle baş edemeyeceğini anladı. Seheng-i Şâmi'nin Kâmil Vezir adında bir veziri vardı. Onu yanına çağırıdı.

Ne yapalım?

Kâmil Vezir dedi: Erçe var, ondan yardım alalım.

Serheng-i Şâmi, Erçe'ye bir mektup yazdı ki: Ben bir Huda-parast elinde kalmışım. [Bana yardım et.]

Mektubu haberci vasıtasıyla gönderdi. Şikâri'nin Erçe adında bir kardeşi vardı. Onun Şirzâd-ı Tigzen adında bir oğlu vardı. Şikâri kuyuya atıldığı zaman o beş yaşında küçük bir çocuk idi.

Evet, Erçe, Oğlu Şirzâd-ı Tigzen'i yanına çağırıp ona olayı anlattı.

Evet, Şirzâd-ı Tigzen dört yüz bin askerle Seheng-i Şâmi'ye yardımına, Şikâri'nin savaşına geldi.

Haber Şikâri'ye ulaştı. Şikâri bu haberi aldığında çok üzüldü. Şikâri yeğenini çok severdi.

Firuz Ayyar dedi: Şikâri, sana ne oldu böyle üzüldün?

Şikâri dedi: Duyduğuma göre Şirzâd-ı Tigzen buraya gelmektedir. Onu çok isterim. Ona zarar veremem. Firuz Ayyar dedi: Onu yakalayıp sapasağlam sana getiririm. Şebâheng Ayyar, Keys-i Remmah-ı Arap ve on iki bin askeriyle birlikte yola çıkarlar. Bu taraftan Serheng-i Şâmi bu haberin alınca elli bin askerini Keys-i Remmah-ı Arap ve Firuz Ayyar'ı öldürmek için görevlendirdi.

Bu haber Şikâri'ye yetişti. Şikâri de on bin kişiyi gönderdi.

Bu haber Seheng-i Şâmi'ye yetiştiğinde o da elli bin kişi daha göreve gönderiverdi.

Bu iş o kadar sürdü ki sonunda Serheng-i Şâmi kendisi ata binip as-

min näfärinän. Bu xäbär yetişir Şikâri'yä yetişändä, Şikâri on näfärinän qalxır at belinä. Märkeb-ı Äjdâxâr'ı minir bıların dalısıca gedir.

Bular yol getmehdä, dâsitâni eşid ävväl gedännän. Firuz Äyyâr gecä yetirıp gecä Şirzâd-ı Tigzän ki yatıb yuxunun içindädi burnuna bi-hûş eliyib götürür qoyur yäxdänä, xäzânäynän bını çatır. Çatannan sora verir min näfärä ki bunu aparın yetirin Şikâri'yä.

Buyan täräftän bılar gätirmähdä Särhäng-i Şâmi'nin qoşunu çıxır bıların qabağına, bıları vırılar dağıdıllar qaçan qaçır, ölän ölür xäzânä geçir Särhäng-i Şâmi'nin qoşununun älinä.

Bu min näfär gäländä çıxır Şikâri'nin gönderdiyi on minnäfärin qabağına, de bıları vırıllar dağıdıllar, xäzânä äldän älä äldän älä axirindä yetişir Särhäng-i Şâmi'nin älinä. Särhäng-i Şâmi Şikâri'nin qoşunun äldän äyaxdan salır, xäzânäni verip min näfärä ki bını aparasız mänim läşkärimä.

Bıyan tärätän olar gätimähdä olsun, Şikâri on näfärinän çıxır buların qabağına, Şikâri'ni göründä härkäs märkäbinä hey vırır xäzânä qalır yerdä. Şikâri bunu verir on näfärä ki aparın verin xäzânäyä läşkärimä.

Eleyki gälillär yetirillär çadıra, çağırıb: Firuz Äyyâr. [Firuz Äyyâr] Dedi: Şirzâd mändädi. Ämmâ Şirzâdı sandığın içärisinnän çıxattılar gätirdilär çadıra.

Şikâri bir dana niqab çäkib üzünä ki bu mäni tanımasın. Şirzâd bir belä baxdı dovriyä, gördü bäli, pählävânlardan oturub, şämşirläri dizlerinin üstündä, ammâ bir näfär nikabli başda.

Niqablı dedi: Männän bir neçä piyâlä şärâb içäsen vä sännän bir neçä kälmä söz soruşacağam. Olar dedi

Şikâri deyir: Ägär sän mäni yıxdın, här nä bilsän elä, ämmâ män säni yıxdım, ölänä kimi sänä qûl olacağam.

Bir neçä piyâlä şärâb içiblär, söhbät eliyiblä, söz ordan burdan gälib.

Şikâri dedi: Dilâvär sänin adın nämänädi? Dedi: Mänim adım Şirzâd-ı Tigzändi. [Şikâri] Dedi: Kimin oğlusan? [Şirzâd-ı Tigzän] Dedi: Ärçänin.

kerlerine katılmaya geldi. Bu haber Şikâri'ye ulaştı. Şikâri de Merkeb-ı Ejderhar'ın beline atlayıp askerlerine geldi.

Bunlar gelmekte olsun destanı ilk gönderilen askerlerden yani Firuz Ayyar'dan dinle. Firuz Ayyar gecenin karanlığında Şirzâd-ı Tigzen'in çadırını bulup onu ilaçla bayılttıktan sonra bir sandığa koyup on bin kişiyle birlikte Şikâri'ye gönderir.

Yol esnasında Seheng-i Şâmi'nin gönderdiği askerler onların yolun kesti ve aralarında savaş başladı. Ölen öldü, canını kurtaran kaçtı. Seheng-i Şâmi'nin askerleri sandığı hazineyle birlikte geçirdiler.

Bin asker sandığı ve hazineyi Seheng-i Şâmi'ye götürdüğünde Şikâri'nin görevlendirdiği on bin askerle karştılar. Tekrar savaş başladı. Hazine ve sandık el değiştirdi. Bu defa Serheng-i Şâmi'nin görevlendirdiği askerler sandığı ele geçirdiler.

Bu taraftan sandığı Seheng-i Şâmi'ye götüren askerler Şikâri ve askerleriyle karşılaştılar. Askerleri Şikâri'yi gördüğünde korkudan sandığı bırakıp kaçtılar. Şikâri sandığı on bin askerine teslim eder.

Çadıra vardığında Şikâri, Firuz Ayyar'dan Şirzâd-ı Tigzen'i sorar. Firuz Ayyar dedi: O bendedir. Onu sandığın içerisinden çıkardılar.

Şikâri, Şirzâd onu tanımasın diye yüzünde nikap çekip oturmuştu. Şirzâd-ı Tigzen gözünü açtı. Baktı ki pehlivanlar çevresinde oturmuş ve kılıçları dizlerinin üstünde.

Nikablının biri de en başta oturmuştu. Nikablı ona dedi: Benimle birkaç kadeh şarap içer misin? Sana birkaç söz soracağım. Olur dedi.

Şikâri dedi: Güreş yapalım, eğer beni yenersen, istediğini yapabilirsin. Eğer ben seni yenersem bana köle olacaksın.

Bir kaç kadeh kaldırdıktan sonra, oradan buradan söz açıldı.

Şikâri dedi: Delikanlı senin adın nedir? Benim adım Şirzâd-ı Tigzen'dir. Şikâri dedi: Kimin oğlusun? Şirzâd-ı Tigzen

Şikâri dedi: Ärçä kimin oğludu? Üz dolandırdı: Mälik Şah-ı Rûmi'nin.

Mälik Şah-ı Rûmi Kimin oğludı? De de de getdi çıxdı bının babasına ki İskändärdi. Şikâri dedi: İskändär bütün büt-xânäläri yıxdı, dünyaya İslâmın pärçämini vırdı, bäs sän niyä bir kâfärä kömäh gälmisän?

[Şirzâd-ı Tigzän] Dedi: Niqâb-dâr män neyniyim mänim çâräm yoxdu, dädäm nämänä desä män gäräh dädämin färmânın icrâ eliyäm. Mäni dädäm vâdâr eliyibdi ki gäräh Särhäng-i Şâmi yä kömäh gedäsän.

[Şikâri] Dedi: Bura bax görüm heş sizin tayfûzda elä bir adlı sanlı pählävân yoxidi? Dedi: Niyä varidi?

[Şikâri] Dedi: Adı nämäneydi?

Dedi: onun adın araya gätiräbülmäräm, onun adını araya getirsäm, nâ-rahand ollam.(Bir näfär eliyä bülmäzdi ki Şikâri'nin adını bunun yanında araya getirsi.)

[Şikâri sordu] Niyä diyäbülmäsän?

Dedi: Niqâbdâr, 'üzrüm var da diyäbülmäräm. Belä diyändä göräh Şikâri götürüb Şirzâd-ı Tigzänä nä diyäcäh? Aldı sazın:

dedi: Erçe'nin. Şikâri sordu: Erçe kimin oğluydu? Şirzâd-ı Tigzen dedi: MelikŞâh-ı Rumi'nin.

Şikâri dedi: Melik Şah-ı Rumi kimin oğludur? Şirzâd-ı Tigzen dedi: İskender'in oğludur.Şikâri dedi: İskender dünyaya İslam bayrağını dikti, sen neden bir kâfire yardımına geldin?

Şirzâd-ı Tigzen dedi: Nikablı, benim suçum yok. Babam Erçe bana emir verdi ki Seheng-i Şâmi'ye yardım et. Ben de onun sözünü yerine getirdim. Benim borcum onun sözünü yerine getirmektir.

Şikâri dedi: Sizin ailenizde başka bir pehlivan yok mu? Şirzâd-ı Tigzen cevap verdi: Var idi.

Şikâri dedi: Onun adı neydi?

Şirzâd-ı Tigzen onun adını söylemekten kaçındı. Kimse onun adını söyleyemezdi. Şirzâd-ı Tigzen üzüldüğü için kimse onun adını söyleyemezdi.

Şikâri o pehlivanın adını neden söylemediğini sorsa da Şirzâd-ı Tigzen ona cevap vermedi. Şikâri böyle görünce görelim Şirzâd-ı Tigzen'e ne diyecek? Aldı sazını:

Şikâri, Şirzâd-ı Tigzen'e dedi:

Cânım Şirzâd indi mehmansan mänä,	Canım Şirzâd şimdi dermansın bana,
Gär häkimsän märhäm eylä yarayä,	Eğer hekimsen, merhem eyle yaraya,
Söylä görüm nâm-ı nängi varidi?	Söyle görüm, kötü adı mı vardı?
Adın niyä gätirmisän arayä?	Adın neden getirmezsin araya?

(4+4+3)

Şirzâd-ı Tigzen dedi:

Sänä qurbân olum män ey niqâbdâr,	Sana kurban olum ben ey nikablı,
O bir zämân getmiş idi şikârä,	O bir zaman gitmişti şikara,
Adın desäm män olaram divâna,	Adın dersem, ben olurum divane,
Onu şer eläyibdi pârä pârä.	Onu aslan etmiştir pare-pare.

(6+5)

Şikâri dedi:

Söyle görüm 'âciz idi yaki cängiydi?	Söyle bakayım, âcizdi yoksa savaşçı?
Hindiydi? Rûmiydi? yâ ki Firängi?	Hintli miydi? Rûmi miydi? Firengi?

Mägär pis adı vardı nâm-ı nängiydi?	Acaba kötü adı vardı? Adı kötü müydü?
Söylä görüm harda gätdi bälâyä?	Söyle bakayım nerede gitti belaya?
(4+4+3)	

Şirzâd-ı Tigzen dedi:

Sägir idim çäkärdim intizâri,	Küçüktüm, çekerdim intizarı,
Bu yerdä xäcâlät eyleme bâri.	Bu yerde utandırma beni bari,
Adım Şirzâd xân ämim Şikâri,	Adım Şirzâd, han amcam Şikâri,
Diyällär şer edibdi pârä pârä.	Diyorlar aslan etmiştir pare-pare.
(6+5)	

Bu sözü diyänä Şikâri'nin üräh gälmädi day ayrı söz desin. Başın salıb äşağa, çün desä axir kälmäsin bu munu tanıyar.

Şikâri sözünün sonunu diyemedi. Başını yere tutup ağlamaya başladı. Gözyaşı nikabın altında damla damla dökülmeğe başladı.

Şirzâdın gözü bundaydı, görür niqâbin altınnan yaş qäträ qäträ gälir. Şirzâd dubârä götürüb göräh Şah-ı Dârä oğlu Şikâri'yä nämänä deyib ?

Şirzâd onun gözyaşlarını görünce yüreği sızladı. Sazını eline aldı, bakalım Şah-ı Dârâ oğlu Şikâri'ye ne diyecek?

Şikâri dedi:

Başıva dolanım sänin niqâb-dâr,	Başına döndüğüm, senin nikablı,
Görüräm mäclisin mähzäri var,	Görürüm meclisin mahzarı vardır.
Äzäldän biliriäm bir mäst cävânam,	Ezelden bilirim, bir sarhoş gencin,
Qorxuram danışam bugün olam xâr.	Korkarım söylersem bugün olayım rezil.
(6+5)	
Dağlara qar düşübdü,	Dağlara kar düşmüştür,
Gör nä hamar düşübdü,	Gör ne de düz düşmüştür,
Qäbrimi yâdlar qazıbdı,	Kabrimi tanımayanlar kazmıştır,
Ähläti̇m dar düşübdü.	Kabir yerim dar düşmüştür.
(bayatı)	

Şirzâd-ı Tigzen dedi:

Axar çayları bu sözün bulandırdı,	Akan çayları bu sözün bulandırır,
Şärâbın mäni tutdu, hâlim dolandırdı,	Şarabın beni tuttu, halim dolandırdı,
Häqq Allâhtan ilhâm oldu, mäni qandırdı,	Hakk Allah'tan ilham oldu, beni kandırdı,
Eläbil säsivin ämimä bänzäri var.	Sanki sesin amcama benzeri var.
(6+5)	

Gedäräm yol käsännän,	Giderim yol kesenden,

Qorxmaram yol käsännän,	Korkmam yok kesenden,
Gäl bir qol boyun olax,	Gel bir kol boyun olalım,
Bälkä ayrıldım sännän.	Belki ayrıldım senden.

(bayatı)

Şirzâd deyir qäbûl eylä sözümi,	Şirzâd der ki, kabul eyle sözümü,
Kim ağlar qoyub sänin gözüvi?	Kim ağlar koymuştur senin gözünü?
Çäk niqâbivi görüm sänin üzüvi,	Çek nikabını görüm senin yüzünü,
Eläbil Şikârisän, ämimä bäzzärin var.	Sanki Şikârisin, amcama benzerliğin var.

(6+5)

Män 'âşıq oyan gül,	Ben âşık oyan gül,
Oyan bülbül oyan gül,	Uyan bülbül, uyan gül,
Öpäm xumar gözlärinnän,	Öpeyim baygın gözlerinden,
Nä yatmısan oyan gül.	Ne yatmışsın? Uyan gül.

(bayatı)

Şikâri ile Şirzâd-ı Tigzen'in Tanışması

Şikâri niqabı rädd eliyändä o yana, Şirzâd gördü. Durub ayağa qolların saldı bunun qoynuna. Şirzâd da bihûş oldu, Şikâri'dä. Ağa buları halä gätiriblär, qol boyun oldular iki ämi qardaş oğlu.

Şikâri nikabını yüzünden kaldırdı. Şirzâd-ı Tigzen kollarını Şikâri'nin boynuna doladı. Hem Şirzâd-ı Tigzen ve Şikâri ikisi de bayıldılar. Kendilerine geldikten sonra sarmaş dolaş amca ve yeğen sohbetlerine devam ettiler.

[Şikâri] Dedi oğul mäni şer dağıtmamışdı, mänim başımın sär-güzäşti çoxdu. Biri meni quyuya atdı.

Şikâri dedi: Beni aslan parçalamadı. Benim başımdan çok olaylar geçti. Biri beni kuyuya attı.

Dedi, axı män desäm bülüräm divânäsän gedä[r]sän mänim qâtilimi öldürärsän. Dedi: Yox, xân ämi başıv üçün gäräh mänä diyäsän bu sözü. [Şirzâd] Dedi ägär demäsän özümü hälâk eläräm.

Şirzâd-ı Tigzen sordu: Seni kim kuyuya attı? Şikâri, Erçe'nin adını vermek istemedi. Ancak Şirzâd-ı Tigzen dedi: Eğer onun adını vermezsen kendimi öldürürüm.

[Şikâri] Dedi: Mäni şer dağıtmamışdı, mäni sänin dädän ki 'ibârät ola öz qardaşımnan räyâsät üstündä salmışdı quyuya. Şirzâd-ı Tigzen dedi: Mänim qulamlärim atımı hazir eläsin, yähärläsin. [Şikâri] Dedi näiş görüsän? O bilär män billäm, män billäm qardaşım bilär sänä yetişmäz o işlär, växtindä män özüm danışaram.

Şikâri başından geçenleri anlattı: Beni aslanlar parçalamadı. Kendi kardeşim olan ve senin baban olan Erçe beni kuyuya attı ve herkese beni aslanların parçaladığını söyledi. Şirzâd-ı Tigzen bunu duyduğunda ayağa kalkıp babasından öcünü almak istedi. Ancak Şikâri buna izin vermedi.

Sähär cäng başladı. Särhäng-i Şâmi'nin bir pählävânı var be-nâm-ı Kerbaş. Gälir meydânä. Şirzâd'ın meydânına. Qılınc,qälxan ämûd, neyzä vû kämänd heş birisinnän murâd hâsil olmur.

Ertesi gün savaş başladı. Seheng-i Şâmi'nin Kerbaş adlı bir pehlivanı, savaşta Şirzâd'ın meydanına geldi. Pehlivanlar kılıç, kalkan, amuda, mızrak, kement, hiçbirisinden sonuç alamadılar.

Şirzâd-ı Tigzän äl eliyir bunun kämärinä,

Şirzâd-ı Tigzen onun kemerinden tu-

kämärinnän götürsün, atın üstünnän götürür başının üstündä bir dovvrânä gätirir, başı üstä vırır yerä.

Bunu cähännämä vâsil eläsin, o yan träfdän Särhäng-i Şâmi bâng verir. Här träfdän läşkär, atladı.

Şirzâd-ı Tigzän äl eliyir şämşirä. Bıyannan Şirzâd oyan träfdän Qeys-i Rämmâh-Äräb yeddi qardaş, bıyan träfdän Şikâri, gün üzü tutulur.

Tâ axşam olsun, tabl-ı bâzgäşt vırılır, härkäs gessin öz yerinä. Särhäng-i Şâmi genä möhlät istädi. Götürür bi dana nâmä yazır kimä? Dübârä Ärçiyä bir name yazdı ki:

"Ärçää män sänä nâmä yazdım, kömäy istädim oğlun Şirzâdı yoluyasan gälä mänä kömäy eliyä ya gälä o Xudâ-päräsä kömey ola?

Nâmä ge[t]ssin yetişsin Ärçäyä, Ärçä götürdü bir dana nâmä yazdı Zälzälä Zängiyä. Zälzälä Zängi dö[r]t min dilâvärinän gälir, pählävândılar hammısı, adam yiyän. Zälzälä Zängi Zengibâr'ın şâhdı.

Zälzälä Zängi hammısına vädä verir ki sizä adam äti yedirdäcäyim.

Eleyki bu xäbär gälsin yetişsin Şikâriyä, Qeys-i Rämmâh- Äräbä, Yûsif Äräbä, Şirzâd'a vä Firuz Äyyâra hammısı düşdü vâhimiyä.

Qeys-i Rämmâh- Äräb, Zälzälä Zängi gälir, onun tutmağı sännändi.

Hämûn Qeys-i Rämmâh- Äräb di ki gündä bi dana dävä yiyärdi. Neceyki Şikâri gündä yeddi tuluğ şärâb içärdi.

Şikâri de ona dedi sene erkek aslan eti verecağam. Eleyki bu erkeh şer äti eşidändä deyir qabul eldi.

Sähärçağıma cängä âmâdä oldu, här iki träfyän läşkär âmâdä durub. Bı yan träfdän Qeys-i Rämmâh- Äräb, oyan träftän Zälzälä Zängi.

Bular ikisi bir birinä rû-be-rû gäländä, Äl birbirinin kämärinä, märkäbdän saldılar yerä bir birin. Axşama kimin küştü tutublar, axşam bâzgäşt vırılıb, sabah sähär hâkäzâ, genä axşam bâzgäşt vırılıb, sabbah sähär hâkäzâ. Üş gün bular küştü tuttular.

Üçümüncü gün Qeys-i Rämmâh- Äräb tup başına kaldırdı. Meydanın ortasında birkaç kere gezdirdikten sonra onu yere vurdu ve cehenneme gönderdi.

Şirzâd, Kerbaş'ı cehenneme gönderince Serheng-i Şâmi saldırı emri verdi. Askerler her taraftan saldırdılar.

Şirzâd-ı Tigzen kılıcını çekti. Bir taraftan Keys-i Remmah-ı Arap, bir tarafta Şirzâd-ı Tigzen, bir tarafta da Şikâri. Sağdan geleni sağdan, soldan geleni soldan vurdular.

Akşam geri dönüş davulu vuruldu. Herkes yerine döndü. Serheng-i Şâmi yine Şikâri'den zaman istedi. Erçe'ye bir mektup yazdı. Mektupta şöyle yazdı:

"Oğlun Şirzâd-ı Tigzen'i bana yardıma gönderdin ancak o Hudaperest'e yardım ediyor. Bana mı yardıma gönderdin yoksa Hudâ-perest'e mi?"

Mektup Erçe'ye yetişti. Erçe Zelzele Zengi'ye mektup yazdı. Zelzele Zengi dört bin askerle yardıma geldi. Zelzele Zengi'nin askerlerinin hepsi adam yiyenlerden oluşuyordu. O Zengibâr'ın padişahıydı.

Zelzele Zengi onlara insan eti yiyeceklerini vadetmişti.

Bu haber Şikâri'nin ordusuna ulaştı. Keys-i Remmah-ı Arap, Şirzâd-ı Tigzen, Firuz Ayyar bu haberden tedirgin oldular. Herkes dehşete düştü.

[Şikâri dedi:] Keys-i Remmah-ı Arap, Zelzele Zengi'yi tutmak senin görevindir.

Keys-i Remmah-ı Arap o pehlivan idi ki günde bir deve yerdi. Şikâri kendisi de günde yedi tuluğ[33] şarap içerdi.

Şikâri de Keys-i Remmah-ı Arap'a yendiği takdirde günde erkek aslan eti yeme vaadinde bulundu. O da kabul etti.

Sabah zamanında savaşa hazırlandılar. Her iki taraf hazır vaziyette bekliyordu. Bir tarafta Keys-i Remmah-ı Arap diğer tarafta Zelzele Zengi.

Pehlivanlar karşı karşıya geldiğinde birbirinin kemerinden tuttular. Sabahtan akşama kadar güreş yaptılar. Kimse üstün gelmedi. Akşam dönüş davulu vuruldu. Herkes yerine döndü.Üç gün sabahtan akşama güreş yaptılar.

Üçüncü gün yeni Müslüman olan

33 Tuluğ: Şişirilmiş hayvan derisi, tulum

(çün tâzä müselmân olub), üz dolandırdı Pärvärdigâr-ı mutä'âlin sämtinä:

"Ey on säqqız min 'âlämi yoxdan xälq eliyän Pärvärdigâr, män tâzä müsälmân olmuşam bu büt-pärästin qabağında sän mäni niyä gäräh 'âciz eliyäsän? Mene güc ver. Dedi.

Göttü bunı göyä gätirib meydâninn väsätində qoydu yerä, möhkäm qolların bağladı, äl elädi xäncärä,

[Zelzele Zengi] Üz dolandırdı ey dilâvär men ähd elämişäm kim mänim qäddimi götüsä män ona qulâm olam.

Qeys-i Rämmâh- Äräb Zälzälä Zängiyi özünä qul elädi vä Müsälmân elädi vä döt min näfäri dä âzâd elädi getdi.

Zälzälä Zängi qalır Şikâri'nin yanında Särhäng-i Şâmi gördü ki äl boşa çıxdı burdan'da. On gün dübârä möhlät aldı. [Väzirinä dedi:] Kâmil Väzir bäs män neynämäliyäm? Bu Xudâ-päräst mänim on yetti min adlı sanlı pählävânımı öldürübdü.

Kâmil Väzir üz dolandırıbdı: başka çârän yoxdu, götr gedäh Xun-xâr-ı Şâmi'nin dalısıcan. Xun-xâr-ı Şâmi rûyintändi vä bädäni tilismidi. Nä ot yandırar, nä su boğar, nä qılış käsär heş zat. İndi çâräsi yox, här yannan äli üzülüp nä inki nâmä yazsın, qâsid göndärsin, Kâmil Väzir'inän gedir hara? Xun-xâr-ı Şâmi nin yanına.

Yetirillär, çadırın içində neceyki Xun-xâr-ı Şâmi börün vermişdi yerä şärâb içirdi, yeyirdi, bular vârid oldular içäri:

Sälâm. Äleykümässälâm. Oturdular biyol sohbete. Hä Sär-häng de görüm näyä gälmisän?

Serhang dedi: Bir näfär bu cur Xudâpäräst peydah yeyip, mänim da âmanımı käsibdi. Gälmişäm säni aparam orda bir tämâşâ eliyesän onun cänginä.

Dedi: Eybi yoxdu, siz gedin män özüm gälläm.

Üş gün döt gün fâsileynän Xun-xâr-ı Şâmi gälir. Xun-xâr-ı Şâmi neçä dänä qurban käsillär, ceşn tutullar.

Firuz bi xäbär gäti görüm bu ceşni nämänädi? Firuz gedir geyidir gälir. Şah-ı

Keys-i Remmah-ı Arap yüzünü çevirdi yüce Tanrı'ya ve dedi:

"Ey on sekiz bin âlemi yoktan yaratan Allah! Ben yeni Müslüman olmuşum, bu kâfirler önünde neden âciz kalayım? Ey Tanrım! bana güç ver."

Zelzele Zengi'yi havaya kaldırdı. Meydanın ortasında yere koyup kolların arkadan bağladı. Hançerin çıkarıp onun başını kesmek istedi. Zelzele Zengi dedi:

Ey pehlivan! Beni yerden kaldıran pehlivanın kölesi olurum.

Keys-i Remmah-ı Arap onu kendine köle etti. Zelzele Zengi Müslümanlığı kabul etti ve Keys-i Remmah dört bin askerini bıraktı.

Zelzele Zengi, Şikâri'nin askerlerine katıldı. Serheng-i Şâmi'nin bu hilesi de boşa çıktı. On gün daha Şikâri'den zaman istedi. Kâmil Vezir'i yanına çağırıp dedi:

Ben bu Hudâ-perest'in karşısında ne yapmalıyım? Benim on yedi bin pehlivanımı öldürdü.

Kâmil Vezir dedi: Efendim bu işin başka yolu yok. Biz Hunhâr-ı Şâmi'den yardım almamız gerekiyor. Hunhâr-ı Şâmi iri yarı ve bedeni tılsımdandır. Onun vücudunda kılıç kesmez, ot yakmaz ve su boğmaz özelliği vardır. Hudâ-perest'in karşısında yalnız o durabilir. Kâmil Vezir ve Serheng-i Şâmi Hunhâr-ı Şâmi'nin yanına gitmeye karar verdiler.

Hunhâr-ı Şâmi'nin çadırına girerler. Hunhar Şâmi yere yaslanmış şarap içmekteydi. İçeri girdiler:

Selam; Aleyküm selam. Oturdular. Hunhâr-ı Şâmi sordu: Serheng-i Şâmi, söyle bakalım neden geldin?

Serheng-i Şâmi dedi: Hudâ-perest adında bir kişi benim iflahımı kesti. Seni götüreceğim onun savaş tarzını görmen gerekir.

Hunhâr-ı Şâmi kabul etti. Onları gönderdi ve geleceğini söyledi.

Üç dört günden sonra geldi. Serheng-i Şâmi, Hunhar-ı Şâmi'nin şerefine kurbanlar kesip kutlama düzenledi.

Firuz Ayyar'dan istediler bir haber getirsin. Firuz Ayyar, Hunhâr-ı Şâmi'nin gel-

Dârä oğlu Şikâri'yä deyir:

Bu yerdä qalmğ olmaz. Axı niyä? Mäni desäz, elä çadırları zadı yıxax, bir däfä burdan qoyax çıxax gedäh.

Zälzälä Zängi bu xäberi eşidsin, Yûsif Äräb, Qeys-i Rämmâh- Äräb, yetti qardaş. Xun-xâr-ı Şâmi dän belä qorxullar.

Şikâri diyir: Bäs niyä belä eliyisiz? Bu iftizâh nämänädi? Biz altı aydan bäri cäng elirıx, qoyun gälsin, o da bir pählävândı da.

Firuz Äyyâr dedi: Axı bi qulağ as. Bu o pählävânlardan däyi ki. Götürüb sazı, bu dillärinän görək Firuz Äyyâr nä diyäcäh Şikâriyä?

diğini Şikâri'ye ulaştırdı ve dedi:

Efendim artık bu yerlerde kalmak olmaz. Hemen çadırları sökelim bu yerlerden gidelim.

Zelzele Zengi, Yusuf Arap, Kays-ı Rammah Arap ve yedi kardeşler bu haberden tedirgin oldular.

Şikâri sebebini sordu. Biz altı aydan beri savaştayız, gelsin onunla da savaşırız. Niye herkes çekip gitmeye hazırlanıyor?

Firuz Ayyar dedi: Efendim beni dinlerseniz neden herkesin çekip gittiğini anlatırım.Firuz Ayyar aldı sazı, bakalım Şikâri'ye ne dedi?

Firuz Ayyar, Şikâri'ye dedi:

Sänä deyim ay şer Şikâri,
Day bu yerdä qalmaq olmaz,
Äldän alallar Simizârı,
Qol bynuna salmaq olmaz.

Sana diyeyim ay şer Şikâri,
Daha bu yerde kalmak olmaz.
Elden alırlar Simizâr'ı,
Kol boynuna salmak olmaz.

(4+4)

Män söz dedim gälmä qeyzä,
Dost dost ilä yetär feyzä,
Nä ox batar nä dä neyzä,
Day bu yerdä qalmaq olmaz.

Ben söz dedim gelme gazaba,
Dost dost ile yeter feyze,
Ne ok batır, ne de mızrak,
Daha bu yerde kalmak olmaz.

(4+4)

Ver içax ayrılıq câmı,
Firuz deyir söz tämâmin,
Gälibdi Xun-xâr-ı Şâmi,
Day bu yerdä qalmağ olmaz.

Ver içelim ayrılık kadehi,
Firuz diyor söz tamamın,
Gelmiştir Hunhâr-ı Şâmi,
Daha bu yerde kalmak olmaz.

(4+4)

Hunhâr-ı Şâmi ile Şikâri'nin Karşılaşması

Xunxâr Şâmi rûyin-tändi, nä su boğar, nä ot yandırar, nä qılış käsär. Cäräyânı belä eşidändä, Şikâri bir bâng vurdu:

Dedi bir hammı dayansın. Girdi säyâsätä. Dedi: Xunxar-ı Şâmi'nin xät-ı cänginä özüm gedäcağam. Ägär ehyânän män onu öldürdüm, aradan apardım, elä män Şikâriyäm vä siz dä mänim dovrämdäsiz, xeyir ägär o mäni öldürdi, day indidän niyä bä gedisiz?

Hunhâr-ı Şâmi sihirli bir bedene sahipti. Kılıç kesmez, ot yakmaz, su boğmazdı. Herkesi korkutmuştu. Şikâri askerlerini bir araya topladı ve dedi:

"Hunhâr-ı Şâmi'nin savaşına ben kendim gideceğim. Ben onu öldürürsem, ben Şikâri'yim ve siz askerlerimsiniz. Eğer o beni öldürürse sizler serbestsiniz, istediğiniz yere o zaman gidersiniz."

Hammı bu sözü qäbûl elädi. Bı yan täräftän Şikâri dästur verdi Şirzâda. Dedi: Oğul ver täbl-i cängi vırsınlar mänim adıma.

Şirzâd-ı Tigzän verdi täbl-i cängi vırdılar xan äminin adına. Eleyki sähär olsun, här iki täräfdän dä leşkär dayanıb.

Şikâri Märkeb-ı Äjdâxâr'ın üstünä. Märkeb-ı Äjdâxâr'ın üstündä qädäm qoysun meydâna. Bu yan täräftän Xun-xâr-ı Şâmi, Särhäng-i Şâmi'ye üz dolandırdı: Särhäng-i Şâmi! Bir näfär dilâvär yolla görüm bunun meydâninä. Bir näfär pählävannardan yoluyublar Şikâri'nin meydâninä.

Ävvälde neceyki äl eliyib neyziyä, Şikâri'nin üstünä, Şikâri alıp neyzesin atdı o yana, äl elädi kämärinän götürüp göye, elä tulluyabildi ki getdi düşdü Särhäng-i Şâmi'nin läşkäri'nin lap qabağında.

Xun-xâr-ı Şâmi dedi: Pählävân yollama meydaınına, birdän hämlä ver läşkärä, görüm burdan bu yana neyniyäcäh, ne cu r savaşacax.

Eleyki birdän hämlä versinlär läşkärä, Şikâri äl elädi şämşirä tamaşa eliyir görür här täräfä dönür perçämdi, älämdi yatırdır. [Xun-xâr-ı Şâmi] Särhäng-i Şâmi'yä üz dolandırdı: Ver bâz-gäşt vırılsın.

Bâz-gäşt vırıldı: Oyünkü gün o cur qalsın, gecä Xun-xâr-ı Şâmi şärâb içib, Särhäng-i Şâmi'ye deyir: And olsun büt-i üzmâyä, Lât u Mänât'ä and olsun, sähärçağıma sağlıq olsa gedäräm mını da tutaram, säni âsûdä eläräm, Simizâr'da allam sänä. Särhäng-i Şâmi necä sövünür, öz üräyindä toy tutubdı.

Âmmâ dedi "Sän saydığıvı say qoy yana gör fäläh nämenä sayır?" Bäli eleyki sähär olsun, İki täräfdän xätt-i cängä qädäm qoydular. Şikâri başda geyib ayaxda qıfıllanıb, fûlâd-ı âhänä qärq olubdı, kimin cänginä gedir? Xun-xâr-ı Şâmi'nin. Şikâri bi yanda durub, Xun-xâr-ı Şâmi o yannan gälir.

Olar bir sâ'ät bir birinin üzünä baxıllar. Eleyki bir sâ'ät sovuşup, Xun-xâr-ı Şâmi deyib ki: Dilâvär näyä baxırsan mänä?

Üz dolandırır deyir ki: Deyir män ona baxıram ki sän hankı nähängin qarnınan çıxmısan? Säni arvad doğabilmäz ki?

[Şikâri] Deyir: Xub sän näyä baxısan?

Herkes bu sözü kabul etti. Şikâri, Şirzâd-ı Tigzen'e destur verdi: Savaş davulu benim adıma dövülsün.

Şirzâd-ı Tigzen savaş davulunu Şikâri'nin adına vurdurdu. Sabah vakti iki tarafın askerleri karşı karşıya durdular.

Şikâri savaşa hazırlandı. Merkeb-ı Ejderhar'a atlayıp savaş meydanına girdi. Bu tarafta Hunhâr-ı Şâmi, Seheng-i Şâmi'ye dedi: Pehlivanlardan birini Şikâri'nin meydanına gönder. Seheng-i Şâmi, pehlivanlardan birini savaş meydanına gönderdi.

Pehlivan, Şikâri'nin üzerine yürüdü. Mızrağını çıkarıp ona saldırdı. Şikâri mızrağı alıp bir tarafa attı. Daha sonra onun kemerini eline geçirdi. Onu kaldırıp fırlattı. Pehlivan Seheng-i Şâmi'nin ayaklarının yanında yere düştü.

Hunhâr-ı Şâmi, bunu gördükten sonra Seheng-i Şâmi'ye dedi: Askerlerine saldırı emri ver. Bakalım ne yapacak?

Seheng-i Şâmi askerlerine saldırı emri verdi. Şikâri kılıcını ele aldı ve askerlerin arasına daldı. Şikâri sağa saldırdığında sağdaki bayrakları yatırıyordu. Sola saldırdığında soldaki bayrakları yatırıyordu.

Hunhâr-ı Şâmi, Seheng-i Şâmi'ye dedi: Geri dönüş davulu çalınsın. Geri dönüş davulu vuruldu. O günkü savaşı öylece bitti. Gece, Hunhâr-ı Şâmi şaraptan içip Seheng-i Şâmi'yle sohbet başladı. Hunhâr-ı Şâmi dedi: Lat u Menat'e [İlâhlar'a] yemin olsun, yarın Şikâri'yi yakaladıktan sonra Simizâr Hanımı sana getireceğim.

Ancak atalar demiştir: "Sen saydığını say koy bir tarafa, bak gör felek ne sayacak."Sabah olduğunda, her iki taraf gene birbirinin karşısında sıraya durdular. Şikâri baştan ayaklarına kadar giyinip kuşanmıştı. Baştan ayağa demirler, zırhlar içindeydi. Kimin savaşına gidiyor? Hunhâr-ı Şâmi'nin.

Şikâri ve Hunhâr-ı Şâmi bir saat boyunca birbirinin yüzüne baktılar. Hunhâr-ı Şâmi sordu: Pehlivan neden bakıyorsun?

Şikâri dedi: Ben onun için bakıyorum ki merek ettim; sen hangi yaratığın karnından çıkmışsın? Seni kadın doğuramaz ki.

Bu defa Şikâri sordu: Sen neden ba-

Deyir mäm ona baxıram ki görüm sän hanki pälängin belinnän gälmisän? Bu dilâvärihdä, bu zärb u şästä adam olmaz,

kıyorsun? Hunhâr-ı Şâmi dedi: Sen hangi kaplanın belinden gelmişsin? Bu pehlivanlık cesaret nerden aldın? Böyle heybet ben görmedim.

Xun-xâr-ı Şâmi dedi: gäl sän mänim rikâbımnan öp, özün dä yaxcı dilâvärsän, säni özüvüdä çox böyük mäqâmä yetiräm. [Şikâri] dedi: Mänim qäbûlimdi, ama mänim dä sännän bir iltimâsım var, onu deyim, sän dä qäbûl eläsän eybi yoxdi.

Hunhâr-ı Şâmi, Şikâri'ye dedi: Sen iyi bir pehlivansın, benim üzengimden öpersen sana büyük bir makam veririm.Şikâri dedi: Benim de senden bir isteğim var. Hunhâr-ı Şâmi dedi: Senin benden ne isteğin var?

Dedi sän mänän nä iltimâsi eliyäcähsän? Dedi qulağ as deyim da nä iltimâsı eliyäcäyäm. Sazını aldı; görek ne deyir?

Şikâri dedi: Beni dinle sana söyleyeyim senden isteğim nedir. Şikâri sazı aldı; bakalım ne dedi:

Şikâri'nin Hunhâr-ı Şâmi'yi Müslümanlığa Davet Etmesi

Şikâri, Hunhâr-ı Şâmi'ye dedi:

Dayan deyim sänä cängi dilâvär,
Märdânälih istär bu gün bu meydân,
Başın üstä gäzär Şämsinän qämär,
Märdânälih istär bu gün bu meydân.
(6+5)

Dur diyeyim sana savaşçı kahraman,
Mertlik ister bugün bu meydan.
Başın üstüne gezer güneş ile ay,
Mertlik ister bugün bu meydan.

Hämmäşä män xidmätindä duraram,
Här nä desän män boynumu buraram,
Düşmänivi at döşündä yoraram,
Yeri göyü xälq eyläyip bir subhân.
(6+5)

Her zaman ben hizmetinde durarım,
Her ne dersen, ben boynumu alarım,
Düşmanını at üstünde yorarım,
Yeri, göğü yaratmıştır bir Tanrı.

Yaratanın sänä olsun dâd-räs,
Bu gün sännän eyläyiräm bähs,
İstäsän sän olasan İslam päräst,
Diyäsän "lâ ilâhä ill-ä'llâh" ol Müsälmân.
(6+5)

Yaratanın sana olsun yardımcı,
Bugün seninle ederim sohbet,
İstersen girsesin İslam dinine,
Söyle "La ilaha illa-Allah" ol Müslüman.

[Xun-xâr-ı Şâmi dedi]: Män olum müsälmân?

Hunhâr-ı Şâmi bu sözlerin cevabında dedi: Ben Müslüman mı olayım?

[Şikâri]: Dedi: Bäli ägär müsälmân olsan ölänä kimi märkäbivin çibinlärini qovaram. Xun-xâr-ı Şâmi dübârä meydânı dolanıb bir närä çähdi. Xun-xâr-ı Şâmi gälib mının berâbärində dayansın äl eliyib neyziyä, neyzäni bir dolandırıb atanda, Şikâri qälxanı verib qabağa.

Şikâri dedi: Eğer Müslüman olursan ömür boyunca senin atının sineklerini kovarım. Hunhâr-ı Şâmi buna çok sinirlendi. Meydanı dolanıp bir nara[34] çekti. Şikâri'nin karşısına geçip mızrağını eline aldı. Mızrağını Şikâri'ye fırlattı. Şikâri kalkanını öne vererek mızrağı savurdu.

Ämmâ novbä yetişdi Şikâri'yä, Şikâri bir älgäm kimi neyzäyi dolandırıb, neceyki vır-

Sıra Şikâri'ye geldi. Şikâri mızrağını var gücüyle ona doğru fırlattı. Mızrak Hunhâr-ı

34 Nara: Haykırma, bağırma.

sın Xun-xâr-ı Şâmi'yä, Xun-xâr-ı Şâmi'nin libasların biçä biçä getdi neceyki bädäninä yetişändä.

Şikâri neyzäni çäkib baxdı gördü ki neyzänin ucu dönübdü. Neyzäni atdı känârä. Äl eliyändä şämşirä.

Xun-xâr-ı Şâmi dedi: Dilâvär bir dayan. Äl elädi kulâhı başınnan göt[ür]di. Dedi o şämşiri vır mänim başıma.

[Şikâri] Dedi: Nâ-mädih olar axı.

Dedi: Män özüm icâzä veriräm vırmasan nâ-mä[r]tsän.

Şikâri dedi: Yaxcı oldu. İstädi fursätdän istifâdä eläsin,

Eleyki bu kulâhi götürüb, Şikâri bir zärbä vırdı bunun källäsinnän şämşir vurdu. Şikâri üş dana şämşir vurdu, äl elädi 'ämuda üş dana da 'ämut zärbäsi vurdu buna heş zad olmadı. Üş dana qılış vurur, üş dana 'ämut vurur, görür ki eser elämädi.

Şikâri bunu bele görende, kemerinnnen tutdu, küştüyä başlıyılar. Xun-xâr-ı Şâmi'nän Şikâri döt gün döt gecä küştü tutular. Şikâri äman vermir äl eliyir bunun kämärinä.

Tâ äzân "Allâh Ekber" kimi bular küştü tutullar, qaş qaralır, on iki dana mäş'äl gälir meydâna, nä qädr eliyilär bular aralanmırlar. Aralanmasınlar, qäzâ gätirillär, xâhiş tämännâ aralanıllar, meydânın bir täräfindä qäzâlärin yeyillär genä yapışıllar bir birinin kämärinnän.

Döt gün yehsärä bular küştü tutullar. Dördümüncü günün axirdä Xun-xâr-ı Şâmi deyir dilâvär biz daha tängä gäldik, ayrı bir fändimiz qalmadı tutax, gäl birbirimizin kämärinnän yapışax, zor vurax, här kim här kimi qovzasa, o onu qoysun yerä başın kässin.

Dedi: Mänim başım üstä, bunu qabaxca de da. Şikâri üz dolandırdı: Bäs sän zoruvu vur.

Xun-xar- Şâmi dedi: Bu gecäni biz bir birimizä möhlät veräk, gedäk sabah gelek.

Xun-xâr-ı Şâmi qeyitsin Särhäng-i Şâmi'yä sarı, Şikâri Märkeb-ı Äjdâxâr minib yeksärä sürdü Simizâr'ın otağına.

Onda hammı gördü ki Şikâri ki Xudâpäräst deyillär 'âşeq-i Simzârdı. [Şikâri] Şâmi'nin elbiselerini yırtarak bedenine kadar ilerledi. Hunhâr-ı Şâmi'nin bedeni sihirli olduğu için mızrak ona kar etmedi.

Şikâri mızrağı çektiğinde mızrağın ucunun eğildiğini gördü. Onu bir kenara attı; kılıcını çekti.

Hunhâr-ı Şâmi böyle görünce külahını başından alarak Şikâri'ye dedi: Pehlivan var gücünle kılıcı başıma vur.

Şikâri dedi: Bu mertliğe sığmaz.

Hunhar-ı Şâmi dedi: Ben izin veriyorum, vurmazsan namertsin.

Şikâri kendi kendine dedi: Çok iyi oldu, fırsat bu fırsat.

Külahını kaldırdığında Şikâri kılıcını çekip tüm gücüyle Hunhâr-ı Şâmi'nin başına indirdi. Onun başına bir şey olmadı. Şikâri üç kere kılıcı indirdi; ancak bir etkisi olmadı. Amuda ile darbe indirdi. Yine bir şey olmadı.

Üç kılıç darbesi, üç amuda darbesi Hunhâr-ı Şâmi'nin başına bir etki etmedi. Şikâri bunu böyle görünce onun kemerinden tutup güreşe başladı. Şikâri dört gün dört gece hiç durmadan Hunhâr-ı Şâmi ile güreşti.

Ezan zamanına kadar güreştiler. Hava kararınca meydana on iki meşale getiriliyordu. Pehlivanlar ne kadar çalışsa da bir türlü onları birbirinden ayıramadılar. Böyle olunca yemeklerini meydana getirdiler. Her biri yemeklerini yedikten sonra tekrar güreşe başladı.

Dört gün sabahtan akşama kadar bu şekilde güreştiler. Dördüncü gün Hunhâr-ı Şâmi, Şikâri'ye der: Pehlivan yeter artık bizim yeni bir fendimiz kalmadı. İstersen birbirimizin kemerinden tutalım. Kim diğerini kaldırırsa, yere koyup başını kessin.

Şikâri dedi: Başım üstüne, bunu önceden söyleseydin. Önce sen zorunu vur.

Hunhâr-ı Şâmi bu gece dinlenelim, gidelim, yarın gelelim.

Hunhâr-ı Şâmi, Seheng-i Şâmi'nin karargâhına döndü. Şikâri ise Simizâr Hanım'ın odasına gitti.

O zaman herkes Şikâri'nin Simzâr'a âşık olduğunu anladı. Elbiselerini değ-

Libâsların soyunur soyunmaz, Simizâr yetirir qolun salır bunun boynuna. Bu sübhä kimi yuxlasın, ämmâ Simizâr ayıxdı, gözyaşı tökür. O orda yuxlamaxda bu burda gözyaşı töhmähdä.

Xun-xâr-ı Şâmi dä burda, näqädr gece şärâb işdi hammısın işdi.

Serhang-i Şâmi'ye dedi: Ägär Lât u Mänât mänä kömählih eläsä sabbahları bu oğlanı tutaram gätirräm. Bılarda gecäni bu cur sovsunlar.

Ämmâ eşid dâsitâni Şikâri'dän vä Simizârdän. Simizâr, Şikârinin başın alıb dizinin üstünä, sübbün näsimi äsändä, Simizâr'ın gözünnän iki qäträ yaş düşsün Şikâri'nin üzünä.

Şikâri gözlärin aşdı, gördü qız ağlıyır. [Şikâri dedi]: Nâzänin näyä ağlıyısan? Mägär sänä nolubdu?

Dedi qulağ as deyim da. Simizâr götürüb bu dillärinän sazını aldı göräk Şikâri'yä nä deyir? Bändä ärz eliyim sizin hamızın sağlığına:

şir değişmez, kendisini Simizâr'ın yanına yetiştirdi ve kollarını boynuna sardı. Dört günden beri uykusuz olan Şikâri sabaha dek uyudu. Ancak Simizâr sabaha dek Şikâri'nin başucunda durup gözyaşı döktü.

Hunhâr-ı Şâmi diğer tarafta sabaha kadar şarap içmekteydi.

Serhang-i Şâmi'ye dedi: Eğer Lat u Menat bana yardım ederse, yarın bu Hudâ-perest'i yakalayıp getireceğim. Bunlarda geceyi böyle savdılar.

Destanı Şikâri ve Simizâr'dan dinle: Simizâr, Şikâri'nin başını dizlerine koyup sabaha kadar onun yanında oturdu. Sabah yeli estiğinde Simizâr'ın gözyaşlarından iki damla yaş Şikâri'nin yüzüne düşer.

Şikâri gözlerini açtığında Simizâr'ın ağladığını görür. Şikâri dedi: Güzelim neden ağlıyorsun? Sana ne oldu?

Simizâr dedi: Dinle sana söyleyeyim neden ağlıyorum. Simizâr sazı aldı, bakalım Şikâri'ye ne dedi; Ben söyleyeyim sizler sağ olun.

Simizâr Hanım dedi:

Nä yatmısan xâb içindä?	Ne yatmışsın şirin uykuya?
Oyan ay bi-xäbär säyyâd,	Uyan ey habersiz avcı.
Bâ-häm gedäh olax pinhân,	Birlikte gidelim gizlenelim,
Mänäm Şirin sän ol Färhâd.	Benim Şirin, sen ol Ferhat.
(4+4)	

Duman gälib dağdan aşmaz,	Duman gelmiş, dağdan aşmaz,
Yar üräyin daşdı pişmez,	Yar yüreğin taştı, pişmez,
Dünya gälsä gücü düşmez,	Dünya gelse gücü yetmez,
Gel biz gedax olax pinhân.	Gel biz gidelim gizlenelim.
(4+4)	

Elin ver bu elime,	Elini ver bu elime,
Bülbül qonar gül üstünä,	Bülbül konar gül üstüne,
Mäni qoy märkäb üstünä,	Beni koy atın üstüne,
Gäl biz gedax olax pünhân.	Gel biz gidelim, gizlenelim.
(4+4)	

Eleki Simizâr sözün tämâm elädi. Durdu ayağa dästämaz aldı, gälib bir neçä räkät namaz qıldı, äl götürüb, göydeki Pärvärdigâr-ı mute'âlin dergâhına ki:

- Ey on säqqiz min 'âlämi yoxdan xälq eliyän Allâh, ey yerläri göyläri yoxdan xälq eliyän Allâh, Tovfiq vermisän iki üş dovlät män İslâmä gätirmişäm, müsälmân elämişäm, ägär män ölsäm bular genä dönüp büt-päräst olacaxlar. Sän gäl mänä tovfix verginän. Bir qädr nâzr û niyâz elädi. Ämmâ götürüb göräh Simizârä nä deyir Şikâri, Simizârda:

Simizâr sözünü bitirdikten sonra, Şikâri abdest alıp birkaç rekât namaz kıldı. Şikâri ellerini dua için gökteki ulu Tanrı'ya açtı;

- Ey on sekiz bin âlemi yoktan yaratan Tanrı! İki üç devleti İslam dinine getirmeyi ve Müslüman etmeyi başarmışım. Eğer bu savaşta yenilirsem bu devletler gene dönüp put-perest olacaklar. Sen bana İslam düşmanları yenmekte yardım et. Şikâri biraz dua ettikten sonra sazını alıp Simizâr Hanım'a bakalım ne dedi:

Şikâri, Simizâr Hanım'a dedi:

Sänä qurbân olum gül üzlü gözäl,
Män cävânın yoxdu burda anası,
Mänim cânım sänä olsun qurbân,
Ölmämişäm belä tutmusan yası.
(6+5)

Sana kurban olayım, gül yüzlü güzel,
Ben civanın yoktur burada anası,
Benim canım sana olsun kurban,
Ölmemişim, böyle tutmuşsun yası,

Dolandırıp peymânäler doldurram,
Saraldubän o xun-xâri soldurram,
Män Müsälmanam o kâfäri öldürräm,
Ölmämişäm belä tutmusan yası.
(6+5)

Dolandırıp kadehleri doldururum,
Sarartarak o Hun-hari soldururum,
Ben Müslümanım, o kâfiri öldürürüm,
Ölmemişim böyle tutmuşsun yası.

Bir tärlanam mäm uçuram yuvadan,
Häx yolunda gäl unutma du'adan,
Mänä kömäh istäsän o xudâdän,
Tâzä Müsälmanın qäbûl olar du'âsı.
(6+5)

Bir terlanım, ben uçarım yuvadan,
Hak yolunda gel unutma duadan,
Bana yardım istese o Tanrı'dan,
Taze Müslümanın kabul olur duası.

Bäli, bu yan täräftän sähär açılıp bu yan täräftän yeyib işsin, Şikâri geym-i çâraynasın geyib äyninä, durdu, Märkeb-ı Äjdâxâr'a sävâr olub.

Evet, sabah açıldığında, yediler içtiler Şikâri savaşa hazırlandı. Savaş elbisesini üzerine giyip Merkeb-ı Ejderhar'a bindi, meydana doğru hareket etti.

Çäkib säf iki läşkär-i nâmdâr,
Olub märkäbä şâh-ı zâdä sävâr,
Qädäm qoydu meydânä ol nâm-dâr,
Edibdir mubâriz täläb şäh-suvâr.
Dedi vardı bir kimsä âyâ gälä?

İki ünlü koşun[35] karşı karşıya durdu,
Kahraman şehzade atına bindi,
Meydana ayak bastı o ünlü pehlivan,
Savaşçı talep etti ol kahraman,
Dedi, meydana gelecek kimse var mı?

35 Koşun: Asker.

Män ilä edä kârizârı belä? Ben ile edelim savaşı böyle?

Şikâri'nin Hunhâr-ı Şâmi ile Savaşı ve Onu Öldürmesi

Xun-xâr-ı nâ-bekâr, hey vurub, filin başına külüng ilä vurub, rävâne-yi meydân oldu. Şikâri üz dolandırdı Särhäng-i Şâmi: Dedi: Xun-xâr bizim indi qärârımız odu ki biz bir birimizin kämärinän yapışax, vä här kim här kimi götürsä ona fâyiq gäläcäk. Gäl indi yapış kämärimnän.

Kâfir Hunhâr-ı Şâmi, fil üzerinde, kazma ile filin başına vurarak meydana geliyordu.Şikâri dedi: Ey Hunhar! Bizim geçen gün anlaştığımıza göre birbirimizin kemerinden tutup kaldıracağız. Kim diğerini yerden kaldırırsa yere koyup başını kesecek. Gel de tut, sen başla.

[Xun-xâr-ı Şâmi] Dedi dilâvär mäni xâr elämäginän. Mänim adıma yeddi dövlättä näqqâre vırılıbdı. Män Särhäng-i Şâmi'ni dünyaya pâdiŞâh elämişäm.

Hunhâr-ı Şâmi dedi: Beni küçük düşürme. Benim adıma yedi devlette savaş davulu dövülmüş. (Çok ünlüyüm). Ben Seheng-i Şâmi'yi dünyaya padişah koydum.

Şikâri dedi: Sän bir dana kâfärsän väli män müsälmânäm. Bizim ağamız hämmeşä firsäti düşmänä veribdi, ävväl gäräh sän zoruvu vurzsan.

Şikâri dedi: Sen benim gözümde bir kâfirsin, ben ise Müslümanım. Bizim ağamız (Hz. Ali) önceliği her zaman düşmana vermiş. Sen önce kaldır.

Xun-xâr yeriyib yaxına, äl eliyib şâhzâdä'nin kämärinä, Şah-zâdä üzün tutdu göyün sämtinä, O rûyin-tän, Xun-xâr-ı Şâmi nä qädr buna zor vurdu, yerinnän tärpädä bilmädi. Älin çähdi dayandı.

Hunhâr-ı Şâmi yaklaşarak şehzade Şikâri'nin belindeki kemerini tuttu. Şikâri yüzünü göğe çevirdi. Hunhâr-ı Şâmi ne kadar zor verdiyse Şikâri'yi yerinden kıpırdatamadı. Elini çekip durdu.

[Şikâri'ye] Dedi säni eläbil ora tihmiyiblär. Yerinnän tärpäş görüm.

Şikâri'ye dedi: Sanki seni buraya dikmişler, hareket et bakayım.

Şikâri äyağın bu yannan götürüb qoydu o yana. İkiminci däfä qeyidib zorun vurdu. genä yerinnän däbädäbilmädi. Älin çäkib. Dedi sän ya câdugärsän ya sehrigär? Qeyidib gälib üçümüncü däfä ne qedr zor vurub yerdän götüräbülmädi, o qädr zor vırdı, zärbidän burnunnan qan açıldı. Mäcbur oldu älin çähdi.

Şikâri ayağını bu yana koydu. İkinci defa Şikâri'nin kemerinden tutup kaldırmaya çalıştı; yerinden kıpırdatamadı. Hunhâr-ı Şâmi dedi: Sen sihirbaz mısın? Üçüncü defa kaldırmaya kalkıştı. Tüm gücünü verdi, öyle ki burnundan kan dökülmeğe başladı. Mecburen elini çekti.

Älin çähsin novbä yetişdi Şah-zâdä Şikâri'yä. Şikâri üz dolandırdı: Üş dana zor vurmusan, mänim dä indi häqqim var üş dana zor vuram, eladi ya yox? Dedi Bäli.

Sıra Şikâri'ye geldi. Şikâri dedi: Üç kere beni kaldırmaya çalıştın, üç kere de benim hakkım var. Öyle değil mi? Hunhâr-ı Şâmi dedi: Doğrudur, evet.

[Şikâri] üz dolandırdı: Üş dana ki zor vurmusan birin güzäşt elädim o Pärvärdigâr-ı mut'äälä Birin güzäşt elädim peygämbärä, ämmâ birin vıracağam. Allâh'ä täväkkül. Eleyki Şikâri bir meydânı dolanıp genä üz tutdu Pärvärdigâr mut'äälä:

Şikâri dedi: Üç hakkımın birini yüce Tanrı'ya, birini peygamber efendiye bağışlarım. Ancak üçüncü hakkımı kullanacağım. Allah kendisi yardım etsin.Şikâri meydanı bir dolandı, geldi. Yüzünü Tanrı'ya çevirdi:

Ey yerläri göyläri yoxdan xälq eliyän Allâh, ägär män ölsäm bular hamısı dönüp büt-päräst olacax ha. Gäl sän burda İslâmä kömählih elä."

"Ey yerleri, gökleri yoktan yaratan Allah! eğer başaramazsam Müslümanların hepsi dönüp kâfir olacak. Bana yardım et İslam'ın bayrağını yere düşürmeyeyim."

[Şikâri] Beş Pänc-tän-i Âl-ı 'äbâ nı zikr eliyib, gäldi yapışdı Xun-xâr-ı Şâmi'nin on säqqiz lay kämärinnän, yâ yäzdâ-ı pâk Xun-xâr-ı Şâmi' götdü dizinä, dizinnän döşünä, döşünnän başına, bäli meydânın väsätine dolandırır.

O cur dolandırır. Dolandırır dolandırır istir bunu vırsın yerä, öz özünä dedi bu gördü yerinän bärâbärdi bir dana yonma daş, amma yerinän bärâbärdi, meydânın väsätindädi. Şikâri genä Allâhä yalvardı:

Pärvärdigâr-ı mut'äâl bax neynäsän buna sän. Genä beş Pänc-tän-i Âl-ı 'äbâ'nı dilindä zikr eliyib, başı üstä Xun-xâr-ı Şâmi'ni elä vurabildi ki yerä Xûn-xâr-ı Şâmi'nin başı geşdi qäfäsiyä rûyin-tän bädäninin.

Särhäng-i Şâmi bâng vurdu: Qoymayın ägär Xun-xâr-ı Şâmi ölsä bizä näcât yox, buyan täräftän läşkär hämle eläsin Şikârinin üstünä, läşkär o zaman Şikâri'yä yetişdi ki Şikâri Xun-xâr-ı Şâmi'nin başını bedeninnän ayırıb, qaxdı Märkeb-ı Äjdâxâr'ın üstünä. Äl eländi älmâs nigâra, özün vurdu der derâ-yı läşkärä.

Bı yan täräftän Qeys-i Rämmâh- Äräb, Yûsif Äräb, Zälzälä Zängi, Şirzâd-ı Tigzän vä İslâm qoşunu Şikâri'yä köməy elädilär. Ağa; Tâ gün batanacan çal ha çal oldu. Eleyki axşam olsun genä bâzgäşt vırılsın.

Üz dolandırdı Särhäng-i Şâmi, Kâmil Väzir'ä. Kâmil Väzir neyniyim?

Dedi: Qurbân götü[r] möhlät istä. On gün götürüb, dubârä möhlät istädi. On gün möhlät versinlär, oturublar fikir, fikir, neyniyäh? Neynämiyäh? Xulâsä dedi indi bir çârämiz ona galır ki Tûfân-ı Câdu'nun dalısıca gedäh. Axı gälär?

Bu säfär Särhäng-i Şâmi'nän Kâmil Väzir ikisi sähär atlanıllar gedillär Tûfân-ı Câdu'nun dalısıcan.

Bäli, xäbär verillär Tûfân-ı Câdu'ya ki Särhäng-i Şâmi gälir. Peşvâz eliyiblär eläyki gälsinlär otursunlar, çay qähvä qälyan. Danışmaya başladılar.

Bäli, xûb Särhäng-i Şâmi nä äcäb sän bizi yâdä salmısan?

Üz dolandırdı: Xânım: (Tûfân-ı Câdu bir näfär arvatdı, atmiş min sehrigäri var,

Şikâri beş kutsal kişinin[36] adını diline getirdi. Yapıştı Hunhâr-ı Şâmi'nin on sekiz katlı kemerinden. Şikâri Hunhâr-ı Şâmi'yi ilk harekette dizine, dizinden göğsüne ve göğsünden de başına kaldırdı.

Onu başının üstünde meydanı gezdirdi. Yere vurmak istedi ancak şöyle düşündü: "Eğer bunu yere vurursam sihirli bedeni olduğu için bir şey olmaz." Meydanın ortasında sivri bir taş vardı. Başını meydanın ortasında taşa vurmak istedi. Gene Allah'a yakardı:

Tanrım ancak senin gücün bunu yok edebilir.Tekrar beş kutsal kişilerin adını dile getirip onu meydanın ortasına getirdi. Onu öylece yere vurdu ki Hunhâr-ı Şâmi'nin başı gövdesine geçti.

Seheng-i Şâmi bu olayları görünce bağırmaya başladı ve askerlerine saldırı emri verdi.Askerler Şikâri'ye yetiştiğinde Şikâri Hunhâr-ı Şâmi'nin kafasını koparmıştı.Şikâri, Merkeb-ı Ejderhar'ın üzerine atlayıp altın kılıcını sıyırdı. Kendini askerin arasına vurdu.

Diğer taraftan Keys-i Remmah-ı Arap, Yusuf Arap, Zelzele Zengi, Şirzâd-ı Tigzen Şikâri'ye yardıma geldiler. Gün batana değin kılıç vurdular. Akşam olduğunda geri dönüş davulu çalındı.

Serheng-i Şâmi, veziri Kâmil Vezir'e dedi: Ne yapmalıyız?

Kâmil Vezir dedi: On gün daha zaman alalım On gün zaman alıp bu on günde düşünüp taşındılar. Ne edelim, ne etmeyelim? Sonunda Kâmil Vezir dedi: Tek çaremiz kaldı, o da Tufân Cadı'yı yardıma getirmek. Gelir mi acaba?

Bu defa Serheng-i Şâmi ile Kâmil Vezir ikisi atlanıp Tufân Cadı'nın yanına gitmek için yola koyuldular.

Evet, Seheng-i Şâmi'nin gelme haberini Tufân Cadı'ya verdiler. Onları karşılayıp çay kahve nargile ile ağırladı. Sonra oturup konuşmaya başladılar.

Evet, Hayırdır! Serheng-i Şâmi, bizleri hatırlamışsın?

Serheng-i Şâmi dedi: (Tufân Cadı atmış bin büyücüye sahip olan biriydi.)

36 Beş kutsal kişi: Hz. Muhammed ve kızı Hz.Fatime, Hz.Ali, Hz.Hasan ve Hz.Hüseyin.

özüdä câdugärdi.) Dedi ki Mäläkä män bir näfärinän dävâ eliyiräm, Xûdâ-päräst adında bir oğlandı. Mäni tängä gätiribdi, on yeddi min adlı sanlı pählävânımı öldürübdi.

Dedi: Sän mänim sövgülümä niyä kâgaz yazmadın ki säni bınnan bı cängä getirsin sene kömek elesin?

Kâmil Väzir dedi: Sänin sövgülün kimi deyisän? Dedi: Xun-xâr-ı Şâmi'ni. Bunu diyändä Särhäng-i Şâmi getdi fikrä.

Särhäng-i Şâmi ye bu sözü diyändä. Başın saldı aşağa.

Ämmâ Kâmil Väzir üz dolandırdı: Onu ki deyisän mäläkä onu dilâvär öldürdi.

Tûfân-ı Câdu dedi: Necä öldürdü? Ona kimin gücü çatar? Onu nä qılış käsär nä ot yandırar nä su boğar. De görüm necä öldürdü? Tûfân-ı Câdu hirslendi.

Dedi çox tovzih verämmäräm, ama döt gün küştü tutannan sora aldı källäsinä elä vırabildi ki yerä başıynan götü bir oldu.

[Tûfân-ı Câdu dedi:] Bäs bu ne cur adamdı ki mänim sövgülümü öldürsün? Mänä vâcib oldu onun xätt-i cänginä qädäm qoymax.

Belä dedi ki siz gedin, män üş gün ona täziyä tutacayam, Şeytanın yanında şärmändäliy olar, män üş günnän sora gälläm.

Bular durublar, yola düşüblär, gälsinlär. onnan sora atmış min näfär sehrgärinän atlandı, cängâhä gälä. Särhäng-i Şâmi'nin läşkärinä, genä ceşn tutuldu, näqqârälär çalındı qurbanlıq käsildi.

Şikâri bu säsi eşitsin, Firuz Äyyâri istiyib: Firuz mänä bir xäbär gätir görüm nä xäbärdi?

Firuz gedib bâ-xäbär oldu ki Tûfân-ı Câdu atmış min sehrigärinän gälib. Getdi gäldi iki älli vırdı källäsinä, dahı bırda qalmaq olmaz. Genä Şikâri läşkäri düşdü vâhimeyä, hämhämä elädilär, istädilär färâr elesinlär.

[Şikâri] Dedi canım hemhämä elämäyin sâkit olun, Xun-xâr-ı Şâmi gäländä dä belä eliyirdiz. Dibi män gedäcagm onun cänginä da, ägr mäni tutdu öldürdü, siz çıxın gedin, ya xeyir dönün genä büt-päräst olun, gedin

Kraliçem, ben Hudâ-perest adında bir insanoğlu ile savaşmaktayım. Bir bilsen, beni çok zor duruma soktu. On yedi bin adlı sanlı pehlivanımı öldürdü.

Tufân Cadı dedi: Neden benim sevgilime bir mektup yazıp ondan yardım istemiyorsunuz? O size yardım eder.

Kâmil Vezir sordu: Senin sevgilin kimdir? Tufân Cadı dedi: Benim sevgilim Hunhâr-ı Şâmi'dir. Bu iş ancak onun elinden gelir.

Serheng-i Şâmi bu sözü duyduğunda başını yere eğdi.

Kâmil Vezir dedi: Sizin dediğiniz Hunhâr-ı Şâmi, Hudâ-perest'in eliyle öldürüldü.

Tufân Cadı dedi: Nasıl öldürülür? Ona kimsenin gücü yetmez. O kılıç kesmez, su boğmaz, ateş yakmazdı. Nasıl öldürülebilir? Tufân Cadı hırslandı.

Kâmil Vezir, Hunhâr-ı Şâmi'nin ölümünü ona anlattı. Dört gün güreştikten sonra Hudâ-perest onu başına alıp yere vurup öldürdü.

Tufân Cadı kızdı: "Bu nasıl bir insan? Benim sevgilimi nasıl öldürebilir? Onun savaşına gitmek ve onu öldürmek bana vacip oldu."

Evet, Tufân Cadı, Hunhâr-ı Şâmi için üç gün yas tuttu. Üç günden sonra Hudâ-perest'i öldürmek için Şikâri'nin savaşına geldi.

Serheng-i Şâmi ve Kâmil Vezir döndüler. Tufân Cadı üç günden sonra altmış bin büyücü ile savaş meydanına geldi. Serheng-i Şâmi askerleriyle yine kutlama başlattılar, davullar çalındı, kurbanlıklar kesildi.

Şikâri bu sesleri duyunca Firuz Ayyar'ı yanına çağırdı ve dedi: Firuz bana bir haber getir bakalım gene neler oldu?

Firuz Ayyar gitti. Tufân Cadı ve altmış bin büyücünün Seheng-i Şâmi'ye yardıma geldiğini gördü. Firuz Ayyar iki eliyle başına vurdu ve dedi: Daha buralarda kalmak olmaz. Şikâri'nin askerlerinin arasına yine korku düştü. Herkes kaçmak istedi.

Şikâri onları sakinleştirdi ve dedi: Hunhâr-ı Şâmi de geldiğinde böyle olmuştu. Ben kendim onun savaşına gideceğim. Eğer beni öldürürse siz çekip gidersiniz. İster kâfir olursunuz, isterse Seheng-i

Särhäng-i Şâmi'nin pärçäminin altına.

Bular genä qäbûl eliyiblär sâkit otursunlar, Eleyki gecäni sähär eläsinlär täbl-i näqqârä vırıldı, o yan täräftän Tûfân-ı Câdu'nın adına bı yan täräftän Şikâri'nin adına. Sähärçağıma bular genä qedäm qoydular xätt-i cängä, iki täräftän läşkär âmâdä durub.

Şikâri Märkäb-ı Äjdähâ-xârä sävâr oldu getdi meydânä. Särhäng-i Şâmi'yä üz dolandırdı: dedi: De görüm genä hansı tülkünü gätimisän mänim meydânimä?

Tûfân-ı Câdu xälifälärnnän birinä, lâp o böyühlärinä dedi ki: Get onu tut gätir bura. Çün Şikâri gözäldi vä dilâvärdi, büyücü meydana girende, bu gälib sehri yadınnan çıxdı, gäldi belä durdu hülüt hülüt baxdı Şikâri'nin üzünä, sehr zâd yadınnan çıxdı.

Şikâri äl eladi şämşirä, elä bu istädi dodağın täbätsin, baş bädännän ayrıldı getdi känârä, onu cähhännämä vâsil eladi.

De bir ayrısın yolladı, oda hämin tovr gäldi elä Şikâri'nin rû-bä-rûsına yetirändä sehr yadınnan çıxdı. Şikâri buna da firsät vermedi: Vurdu baş bedännän ayrılsın.

Tûfân-ı Câdu gördü xeyir bir bir getmeyinän olmuyacax, hämlä verdi atmiş min sehr-gär birdän özün vırdı Şikâri'nin üstünä, bı yan taräftän dä İslâm qoşunu, tämâm dilâvärlär, özün vırdı däryâ-yı läşkärä, bir qır ha qır düşdü.

Tûfân-ı Câdu gördü bının qabağında bu cürrüyünän dayanmaq olmaz, çıxdı bir tällin üstünä bir sehr oxdu, püflädi İslâm qoşununa sarı.

İslâm qoşunu sustaldı vä täräfi dä qäranlığ oldu, bu atmış min sehrgär daraşdı İslâm qoşununa. Ağa, bılar bir iş göräbilmädilär, yazır älli min näfär İslâm qoşunnunnan qırıldı, öldi.

Axşam bâz-gäşt vırılsın, härkäs gessin öz yerinä Tûfân-ı Câdu atmış min sehrgärinän gessin Särhäng-i Şâmi'nin yerinä, Şikâri dä bu yan täräftän gälir har Simizârın otağına. Cäräyânı ki bu bu cur gördü, älli min näfär müsälmân öldü oyünkü gün, Şikâri gäldi dästämâz aldı, üzün qoydu topraxlar üstä. Namaz qılsın, ibadät eläsin, başın goyub säjdiyä möhrün stünä elä ağladı ki, Götürüb bu dillärinän göräk nä Şikâri diyecäk?

Şâmi'nin bayrağının altına toplanırsınız.

Askerler kabul ettiler ve sakinleştiler. Sabah olduğunda gene savaş davulları vuruldu. O taraftan Tufân Cadı adına davullar vuruldu, bu taraftan Şikâri'nin adına davullara dövdüler. İki tarafın askerleri savaş meydanında yüz yüze durdular.

Şikâri Merkeb-ı Ejderhar'a binip meydana girdi. Seheng-i Şâmi'ye yüzünü tutarak dedi: Söyle bakalım bu defa hangi tilkini benim meydanıma getirdin?

Tufân Cadı bunu duyduğunda büyücülerinin en büyüğüne dedi: Onu yakalayıp yanıma getir. Büyücü meydanda Şikâri'nin güzelliğini ve pehlivanlığını görünce büyüyü unuttu. Şikâri fırsat bu fırsat dedi hemen harekete geçti.

Şikâri kılıcını çekip büyücünün dudağının kıpırdamasına izin vermeden onun başını bedeninden ayırdı, cehenneme gönderdi.

Bir başka büyücü gönderdi, o da Şikâri'nin yüzüne bakınca büyüyü unuttu. Şikâri onun da başını bedeninden ayırdı ve cehenneme gönderdi.

Tufân Cadı teker teker gitmekle sonuç alamayacağını anlayınca büyücülerine saldırı emri verdi. Altmış bin büyücü bir anda Şikâri'nin üzerine saldırdı O taraftan da Müslüman askerler saldırıya geçti. Büyük bir savaş başladı.

Tufân Cadı baktı bu şekilde Şikâri'nin askerleri karşısında durmak zordur. Yüksek bir yere çıkıp bir sihir okudu ve İslam askerlerinin üzerine üfledi.

İslam askerleri bu büyü ile karanlığa girdi. Askerlerin üzerine ağırlık çöktü İslam askerleri, zayıflamaya başlayınca karşı taraf güçlendi. Müslüman askerlerden elli bin kişi öldü.

Akşam geri dönüş davulu vurulduğunda askerler karargâhlarına çekildiler. Tufân Cadı altmış bin büyücüyle Seheng-i Şâmi'nin karargâhına; Şikâri'nin askerleri ise kendi yerlerine çekildiler. Şikâri, İslam ordusundan elli bin kişinin öldüğünü görünce, abdest alıp yüzünü toprağa sürdü. Namaz sırasında ağlamaya başladı. Alnını koydu secdeye Allah'a yakardı; bakalım Allah'a ne diyecek?

Şikâri dedi:

Ähkäm'il-hâkiminsän ey kân-ı käräm,	Dünyalara hükmedensin ey Allah!,
Yetiş dâdime ey Subhân mänim,	Yardımıma gel, ey Allah! benim.
Üräyim bağlıyıb därdinän väräm,	Yüreğim dolmuştur dert ve kederle,
Yetiş harayıma lâ-mäkân mänim.	Yardımıma gel ey Allah! benim.
(6+5)	

Kimim vardı? Kime gedim haraye?	Kimim vardır? Kime gideyim?
Täbib ola märhäm sala yaraye,	Tabip olsa merhem salsa yarama,
Şahlar şahı özün yetiş haraye,	Şahlar şahı[37] kendin gel yardıma,
Verginän murâdim Şah merdân mänim.	Ver muradımı Şah merdan benim.
(6+5)	

Tärifin eylesäm gälmäz şumârä,	Översem, gelmez övgün sayıya,
Düşmanın älindä qaldım âvârä,	Düşmanın elinde kaldım avara,
Şikâriyäm eyle çağırram harayä,	Şikâri'yim öyle çağırırım yardıma,
Yetişär hayıma ey subhân mänim.	Yardımıma gel ey Allah! benim.
(6+5)	

Hızır Peygamber'in Şikâri'ye Yardım Etmesi ve Tufân Cadı'nın Ölmesi

Şikâri deyib genä ağladı. Ağlasın, Allaha yalvarsın gene bi-hûş oldu.

Şikâri, Allah'a yalvardı. Namaz üzerinde ağladı, sızladı; bayıldı.

Xızr Peygamber 'âläm-i royâdä gälir bının yuxusuna. Şikâri bäs niyä bu qädär âh u nâle elisän? Mägär män sänä tapşırmamışam ki harda dara düşsän çağırgınan mäni?

Hızır Peygamber rüyada yanına geldi. Ondan sordu: Şikâri, neden bu kadar ağlıyorsun? Ben sana demedim mi zor durumda kaldığında bana haber ver?

Şikâri üz dolandırdı: Yâ Xızr belä başıva dolannam. Darda galmışam.

Şikâri dedi: Yâ Hızır! Başına dolanayım, zor durumda kaldım.

Dedi bura bax görüm män sänä İsm-i Äzäm örgätmämişäm?

Hızır Peygamber dedi: Ben sihirli sözü ve sihir iptal sözünü sana öğretmedim mi? Şikâri dedi: Sihirli söz nedir?

Dedi yox. Bâtil-i sehri necä? Dedi xeyir heş birisin örgätmämisän

Yok, hiçbirini öğretmedin.

Bir dana buğça qoydu yerä onun içindä libâs. Şah-ı zâdä, Bäli. Bu libasları sähär giyäcaxsan äynivä, vä bu İsm-i Äzämdi, örgädiräm sänä, bu da Bâtil-i Sehridi. 'Âläm-i royâdä desin, Şikâri'yä örgätdi bunu. Genä'dä här movqe'i dara düşdün mäni çağır kömäyivä.

Hızır Peygamber, Şikâri'ye bir bohça verdi. İçinde bir giysi vardı. Şikâri'ye dedi: Bu elbiseyi sabah savaşa giderken giyeceksin. Sihir iptal sözünü söyleyeceksin. Karşındaki büyülerin sana etkisi olmayacak. Her zaman zor duruma düştüğünde bunları kullanırsın. Benden yardım istersen.

37 Şahlar şahı: Hz. Ali.

Üstâdım belä näzmä çäkibdi ki: Xızır Peygamberin adı İbrâhimidi. İlyâs peygämbärin adı Mehämmäd idi. Zülmätdä bular âb-ı häyât'dan içillär, bu olub İlyâs Peygamber, o olub Xızr Peygamber. İskändär dä getmişdi zülümâtä amma âb-ı häyâtdan içäbülmädi. Olar ki âb-ı häyât'dan, içiblär ölmäzlär.

Eleyki İsm-i Äzämi vä Bâtil-i Sehri örgäşsin, bu bir zämân hâlä gäldi, hûşä gäldi gördü bäli buğçä âmâdädi vä içindä libâs, vä oları'da ki Xızr Peygamber tapşırmışdı buna xâtirindädi.

Tapşırmışdı da ki sähär çağı bu libâsları giyäsän geym-i çârâynävün altınnan, säflärin qabağında dolanasan, İsm-i Äzämi oxuyasan, Bâtil-i Sehri oxuyasan vä püflüyäsän Tûfân-ı Câdu vä Särhäng-i Şâmi'nin qoşununa sarı, olar nä qädär sehr oxusalar day sizä kâr käsmäz. O zaman oların täräfi qäränlığ olar, olar sust olallar, İslâm täräfinin qoşunu ışığ olar.

O yan täräf biraz sustalıp. Şikâri äl eliyib şämşirä, dilâvärläri äl eliyib şämşirä qabağında qırq qırq gedir, görür ki bularda äslän hissi yoxdu. Cäräyân bu cur olanda dedi: Äyä Qeys-i Rämmâh-Äräb bıları qäzâ tutubdu näyä durmusuz?

Tûfân-ı Câdu gördü nä qädär sehr oxuyur bulara kar elämir. Tûfân-ı Câdu ki gördü iş bu üz üstädi, qoşununnan bir näfär qalmıyacaxdı, sehr oxuyub, Särhäng-i Şâmi'ni, Kâmil Väzir vä oların tihmelärin bir bir pardı qoydu bir cäzirädä.

Şikâri, atmış min näfär sehr-gäri qırdı dağıtdı, döt dana xälifä qalıbdı. Kâmil Vezirinen döt dana xälifä canlarını qurtarırlar qaçırlar.

Tûfân-ı Câdu dedi: Bura bax görüm mägär sän Simizârdan ötür dâve eliyisän?

Dedi: Bäli, mänim dâvam onnan ötürdü.

[Tufân-ı Câdu] Dedi: Onu mänä de gedim gätirim da.

Eleyki axşam olsun, Şikâri gördü day Särhäng-i Şâmi'nin qoşununnan ölän öldü, qaçan qaşdı, bir şey qalmadı, qeyidib gälsinnär.

[Şikâri] genä getdi Simizârın otağına,

Üstadım şöyle söylemiş ki: Hızır Peygamber'in adı İbrahim'di. İlyas Peygamberin adı ise Muhammet'ti. Onlar zulmet'te ab-ı hayatı bulmaya gitmişti. Onlar ab-ı hayatı buldular ve ondan içtiler. İskender de ab-ı hayatı bulmak için zulmete gitti. Ancak ab-ı hayat içemedi. Ab-ı Hayattan içenler ölmezler.

Şikâri, sihirli adı ve sihir iptal eden sözü öğrendikten sonra rüyadan uyandı. Bohçayı ve içindeki elbiseyi yanında gördü. Hızır Peygamber'in öğrettiklerini aklında tuttu.

Sabah savaş meydanına girmeden önce [Hızır Peygamberin verdiği] elbiseyi savaş elbisesinin altından giyip askerlerinin önünden geçti. Sihirli sözü askerlerinin üzerine okuyarak sihir iptali duasını da Tufân Cadı askerleri üzerine okuyup üfledi. Onların yaptıkları sihirler çözüldü ve karanlık onların askerleri üzerine oturdu. İslam koşunu üzerine ışık oturdu.

Düşman askerleri zayıflayınca, Şikâri kılıcını çekti. Pehlivanlar da kılıçlarını sıyırıp düşman üzerine saldırdılar. Kılıcını sallayarak ilerledi. Düşman tarafı yenilmeye başladı. Şikâri, Keys-i Remmah-ı Arap'a seslendi: "Hey ne duruyorsunuz? Bunlar büyülenmişler."

Tufân Cadı ne kadar sihir okuduysa onlara kâr etmedi. Tufân Cadı işlerin kötüye gittiğini görünce bir sihir okuyup Seheng-i Şâmi'yi, Kâmil Vezir'i ve onların yakın adamlarını oradan alarak sihir gücüyle bir adaya götürdü.

Şikâri ve askerleri altmış bin büyücüyü o savaşta öldürdüler. Tufân Cadı ancak dört arkadaşı ve Kâmil Vezir'in canını kurtarabildi.

Tufân Cadı, Seheng-i Şâmi'ye dedi: Sen Simizâr Hanım için savaşmıyor musun?

Dedi: Evet. Benim savaşım onun içindir.

[Tufân Cadı dedi:] Onu bana söylersen, ben onu sana getiririm.

Akşam olduğunda Şikâri, Seheng-i Şâmi'nin askerlerinden geriye bir şey bırakmamıştı. Ölenler öldü; kaçanlar kaçtı canını kurtardı. Geriye bir şey kalmamıştı.

Şikâri, Simizâr Hanım'ın yanına dön-

Simizâr'ın mänzilindä.

Bular burda olsun, gecä gäldi arayä[38] *, [Tufân-ı Câdu ve xelifeleri] gäldi Simizâr'ın bağına.*

Bağda dolandı dolandı, gördü bir dänä qız yatıb bir otaxta. Ämmâ bu qız kimdi? Simizâr'ın känizidi, adı Pärizâddı. Bihûş dârı verdi buna, bühdü pärdä kilim arasına, bir mäntär oxuyub, götdü qoydu Särhäng-i Şâmi'nin yanında yerä. Serheng-i Şâmi baxdı.

Dedi: känizidi.

Dedi bäs bu känizidi eybi yoxdu ayrısın gätirräm.

Onu apardı qoydu yerinä sabbah gecäsi ayrı bir känizdärinnän gätdi.

Särhäng-i Şâmi baxdı gördü genä bu o däyili.

Serheng-i Şâmi dedi bu da deyil.Genä gälsinnlär sabbah gecä olsun, gecäni sübh växtinä kimi dolandı genä bir şey älä gätiräbülmdi.

Şikâri'dä İsm-i Äzäm var vä bâtıl-ı sehr var oları tapabilmiri biri. Heş kim oları görebilmirdi.

Sübhün zämânindä Şikâri üz dolandırdı mänä hamam yeri qoygunan gedim hamamä, Bu gessin hämmâmä, çün Bâtil-i Sehri'dä bunun yanındadı bununnan gessin, bu dolandı, bir xeyläh dolanannan sora Simizâr'ı taptı, yuxu içindä, bi-hûş darunu verdi burnuna vä bühdü bir pärdä kilm arasına, särittädi dalısına getmağa mäşgûl olsun. Gälib gälib istir bağın qapısınnan çıxsın, äz- qäzâ-yi räbbâni, Elä bu istiyir ki yetirsin qapıya bağın içäri täräfinnän çıxsın eşiyä, bı yan täräftän dä Şikâri yetirir bağın qapısına. Dur ifritin biri ifrit, nä iş görüsän? Nämänä aparısan?

[Tufan-ı Câdu] İstedi qaşsın, äl eladi yapışdı däst-bändinnän, hara gedisän? Bu nämänädi aparısan? Burda neynisän sän?

Dedi and işginän mänim bu dalımdki şälämä, ki säni öldürmüyäcağam deyim. nä bülsün Simizâr'i büküb bunun arasına aparır?

Dedi and ola dalundali şäläyä säni öldürmüyäcağam.

[Şikâri] Bunu diyändä şäläni qoydu yerä Bunu ipinän säridi ağaca. Simizâr pärdänin

dü. Simizâr Hanım evde onu bekliyordu.

Bunlar burada olsun, gece olunca Tufân Cadı dört arkadaşını alıp Simizâr Hanım'ın bağına geldi.

Bağda biraz gezdikten sonra odaların birinde bir kız gördüler. Ancak bu kız kimdir? Simizâr Hanım'ın hizmetçisi Perizâd olduğunu bilmiyorlar. Simizâr Hanım'ın yerine ona bayıltıcı ilaç verdiler. Sonra onu Seheng-i Şâmi'nin yanına getirdiler. Seheng-i Şâmi ona baktı.

Dedi: Bu hizmetçidir.

Dedi eğer bu hizmetçiyse sorun değil başkasını getiririz.

Büyücüler hizmetçiyi yerine bıraktılar ve başka birisini getirdiler.

Serheng-i Şâmi baktı dedi: Bu da değil.

Ertesi gece tekrar bağa girip gezdiler. Sabaha kadar aradılar ancak Simizâr Hanım'ı bağın içinde bulamadılar. Bir şey elde edemeden döndüler.

Şikâri'nin üzerinde sihirli söz ve sihir [duası] olduğu için Simizâr ve Şikâri'yi kimse göremiyordu.

Bir gün sabah, Şikâri hamama gitmek istedi. Simizâr Hanım'dan hamam bohçasını hazırlamasını istedi ve hamama gitti. Şikâri hamama gidince sihir iptali onda olduğu için bağda gezen Tufân Cadı, Simizâr Hanım'ı gördü. Ona bayıltıcı ilaç verip bayılttıktan sonra onu bir kilimin arasına büktü. Beline alıp yola koyuldu. Tam bağdan çıktığı anda Şikâri hamamdan döndü. Şikâri bağın kapısının önünde yetiştiğinde kazadan Tufân Cadı bağın kapısından çıkmaktaydı.Şikâri, Tufân Cadı'yı durdurdu.Ne işin var senin burada? Ne götürüyorsun?

Tufân Cadı kaçmak istedi. Şikâri onun kolundan tuttu. [Şikâri dedi:] Nedir belindeki olan? Ne işin var burada?

Tufân Cadı dedi: Eğer sırtımdaki şeleğe[39] beni öldürmeyeceğine yemin edersen, sana söylerim.

Şikâri dedi: Yemin olsun belindeki şeleğe seni öldürmeyeceğim.

Şikâri bunu söylediğinde, büyücü şeleği yere koyup açtı. Simizâr şeleğin içindeydi. Şikâri hemen Tufân Cadı'yı tutup

38 Gece araya girdiğinde: Gece olduğunda.

39 Şele: Sırtta taşınan yük.

arasında bi-hûşdi.

[Şikâri dedi:] De görüm bını niyei hara aparırdın?

[Tufân-ı Câdu] Dedi aparırdım Särhäng-i Şâmi'yä. Simzâr'ın bänäfşänı damız burnuna vä nûş-dâru da tut. Şikâri damızdı.

Bu hâlä gäldi, gözlärin açanda:

[Simizâr] Dedi bäs män burda neyniräm? Dedi säni bu aparırdı Serheng-i Şâmi'nin yanına ba.

[Simizâr Xanım] Durub baxsın Tûfân-ı Câdu'yä dedi: Amandı cävân, öldür bu câdugäri. Dedi öldürä bülmäräm. Dedi: And işmişäm.

Simizârä diyändä and işmişäm, Simizâr äl elädi o siyâh zülflärdän bir dästä târ ayırıb, basıb mämälärin üstünä göräh Şikâri'yä nä diyäcäh?

ağaca bağladı.

[Şikâri dedi:] Nereye götürmek istiyordun Simizâr'ı?

[Tufân-ı Cadı dedi:] Simizâr'ı Seheng-i Şâmi'ninyanınagötürmekistiyordum.Simizâr Hanım'ın damağına[40] ilaç damlatılar Simizâr gözlerin açtı, kendine geldi.

Simizâr gözlerin açtığında sordu:

Ne oldu bana? Şikâri dedi: Tufân Cadı seni bayıltıp Seheng-i Şâmi'ye götürmek istiyordu.

Simizâr baygınlıktan kalkıp ona baktığında Şikâri'ye dedi: Sakın bırakma, onu öldür.Ancak Şikâri dedi: Onu öldüremem. Beni senin canına ant[41] içtirdi.

Simizâr Hanım bunu duyduğunda siyah zülüflerinden teller ayırdı ve memelerinin üstüne bastı. Bakalım Şikâri'ye ne diyecek?

Simizâr Hanım dedi:

Sänä qurbân olum ay şer Şikâri,
Aman câvân, öldür bu câdugäri,
Xärâb eylär tämâm bu rûzigâri,
Aman câvân öldür bu câdugäri.

(6+5)

Sana kurban olayım ay aslan Şikâri,
Sakın delikanlı! öldür bu büyücüyü.
Harab eder tamam bu dünyayı,
Sakın delikanlı! öldür bu büyücüyü.

Bu gälmişdi bu gün bura şikâra,
Män gessäydin sän olardın bi-çâra,
Nä rävâdı bülbül yalvara xâra?
Aman câvân öldür bu câdugäri.

(6+5)

Bu gelmişti bu gün bura av için,
Ben gitseydim, sen olurdun biçare,
Ne gerek, bülbül yalvara dikene?
Sakın delikanlı! öldür bu büyücüyü.

Doldurubanpeymanasın doldurram,
Saraldunan bu ifriti soldurram,
Simizâram gücümü sänä bildirräm,
Aman câvân öldür bu câdugäri.

(6+5)

Doldurup kadehini, doldururum,
Sarartıp bu şeytan cadıyı soldururum,
Simizâr'ım gücüm sana bildiririm,
Sakın delikanlı! öldür bu büyücüyü.

Şikâri dedi: Män eliyä bülmärä. Simizâr äl eliyib Şikâri'nin şämşirin belinnän çäkib bir dana elä vırdı kämärinän ki ağacınan ikisin böldü saldı yerä.

Hä bir tûfânı qaxdı yer zälzälä elädi, onda sözüm yox, Särhäng-i Şâmi vä döt

Şikâri dedi: Ben yemin ettiğim için onu öldüremem. Simizâr, Şikâri'nin kılıcını belinden çekip Tufân Cadı'ya öyle bir darbe indirdi ki ağaçla birlikte ikiye bölündü.

Evet, Tufân Cadı'nın ölümüyle birlikte büyük bir tufan çıktı ve deprem oldu.

40 Damak: Ağız boşluğunun üst kısmını çevreleyen ve belirli seslerin oluşmasında görev alan kubbemsi yer.
41 And: Yemin

dana xälifäsi, bular bildi ki Tûfân-ı Câdu'yä âsib yetişdi. Bular ikisi dä qeyitsinlär gälsinlär qäsrä sarı.

Eşid dâsitâni mının o döt dana xälifäsinnän. Yazır ki bular it sûrätindä, biri vârid oldu bağa, üçüdä eşihdädi, onuda aradan apardı. Aradan aparsın, ämmâ o üş dänä ki bağın känârindä, äyyârlar dörädä dolanırdı, Firuz Äyyâr'dan, Färhäng Äyyâr'dan Şäbräng Äyyâr'dan, oları da bular aradan apardılar.

Särhäng-i Şâmi'nin äli boşa çıxdı hä[r] yerdän. Eleyki dubârä üz dolandırdı: Kâmil Vâzir män neynämäliyäm?

Üz dolandırdı: Qurbân män baxıram sänä, kömäy istiyäsän, buların qabağında xät eliyäsän, fäqät işi äğär istiyäsän curriyäsän,

[Kâmil Vezir dedi:] götür bir dana nâmä yazgınan ki ey Xudâ-päräst, Mänzär Şah-ı Yämäni, män istiräm täslim olam sizä. Ägär istesäz ki män dönäm müsälmân olam, män gäliräm qonax vä siz mäni peşvâz eläyin.

Eleyki nâmä gälsin yetişsin älinä Şikâri üz dolandırdı, Mänzär Şah-ı Yämäni vä Şikâri buların nâmälärinin cävânın yazıblar ki eybi yoxdı, sän ki din-i İslâmä qädäm qoyusan bizim gözümüz üstündä yerin var. Näxşäni belä çähdilär ki yäni biz müsälmân olax onnan sora qonax dävät eliyäh doslux qoyqx arıya.

[Serheng-i Şâmi ve Kâmil Vezir] Eleyki gälsinlär bıları peşvâz eliyiblär, eliyiblär qabaxlarında qurban käsiblär, üş gün üş gecä bular burda ceşni tutular ki bular Müselman olublar.

Üş günnän sora [Serheng-i Şâmi ve Kâmil Vezir] bular icâzä istädilär ki gessinlär öz läşkärlärinä. Götdü bir dana nâmä yazdı üş döt günnän soraki Mänzär Şah-ı Yämäni'yä ve Şikâri ve dilaverler sarayıma qonaq gelin. Serheng-i Şâmi'nin davati geldi.

Ağa! Firuz Äyyâr dedi getmä. Näqädr diyännän sora qäbûl elämädi.

Zälzälä Zängi, Qeys-i Rämmâh- Äräb, Yûsif Äräb gil yeddi qärdäş, nä qädr dedilär qäbûl elämädi.

Firuz gütürüb bu dillärinän göräh Şikâri'yä nämänä diyäcäh?

Serheng-i Şâmi ve Tufân Cadı'nın arkadaşları bu tufan ve depremden, Tufân Cadı'ya bir şey olduğunu anladılar.

Destanı dört arkadaştan söyleyeyim. Onlar ayağa kalkıp bağa doğru geldiler. Biri köpek şekline dönüştü ve bağa girdi. Şikâri köpeği görünce onun büyücü olduğunu anlayıp onu öldürdü. Diğer üç büyücüyü de Firuz Ayyar'ın arkadaşları, Ferheng Eyyar, Şebâheng Ayyar ortadan kaldırdılar.

Serheng-i Şâmi'nin her yerden eli boşa çıktı. Kâmil Vezir'i yanına çağırıp düşündüler.Kâmil Vezir, ben ne yapmalıyım?

[Kâmil Vezir dedi:] Efendim, gördüğüm kadarıyla sizin ne kadar gücünüz olsa ve her kimi yardıma çağırsanız da, Hudâperest'in önünde duramadınız.

Kâmil Vezir dedi: Şikâri'ye ve Menzer Şah-ı Yemeni'ye bir mektup yazalım ve ona Müslüman olmak istediğimizi söyleyelim. Eğer Müslüman olmamızı isterseniz size misafir geleceğiz.

Mektup yerine ulaştı. Şikâri ve Menzer Şah-ı Yemeni mektubu okuyup içeriğinden haberdar oldu. Seheng-i Şâmi'nin Müslüman olmayı kabul ettiğine sevindiler. Mektubun cevabını yazdılar ve Müslüman olması için onu saraya davet ettiler. Planlarına göre iadeyi davette Şikâri'yi tutacaklar.

[Serheng-i Şâmi ve Kâmil Vezir] Menzer Şah-ı Yemeni'nin sarayına geldiler. Onları ağırladılar ve önlerinde kurbanlar kesildi. Üç gün üç gece sarayda törenler yapıldı ve onların Müslüman olmalarını kutladılar.

Üç günden sonra Serheng-i Şâmi ve Kâmil Vezir onlardan izin alıp ayrıldılar. Serheng-i Şâmi saraya yetiştikten üç - dört gün sonra Şikâri ve Menzer Şah-ı Yemeni'ye bir mektup yazdı ve onları sarayına davet etti. Seheng-i Şâmi'nin davet mektubu geldi.

Firuz Ayyar dedi: Efendim, gitmeyelim. Ne kadar dedilerse [Şikâri] kabul etmedi.

Zelzele Zengi, Kays-ı Rammah Arap, Yusuf Arap ve kardeşleri Şikâri'nin gitmemesini söyleseler de [Şikâri] kabul etmedi.

Firuz Ayyar sazı aldı; bakalım Şikâri'ye ne diyecek:

Firuz Ayyar dedi:

Qorxuram läşkär dağıla başınnan,	Korkarım askerler dağıla başından,
Här dağın başında yurd salmaq olmaz,	Her dağın başında yurt salmak olmaz.
Qärg ollux däryayä gözyaşınnan,	Batarız gözyaşından oluşan denizde,
Bäfâlı dostu olanın üräyindä därd olmaz.	Vefalı dost olanın yüreğinde dert olmaz.

(6+5)

Gül ällär,	Gül eller,
Ağ biläklär gül ällär,	Ak bilekler, gül eller.
Bir iyidin däryâcan äğli ola,	Bir yiğidin deryaca aklı olsa,
Amma yoxsul olsa gülällär.	Ama yoksul olsa gülerler.

(bayatı)

Piyâlävi meyinän doldurallar,	Kadehini şarap ile doldururlar,
Heyva kimi rängivi soldurallar,	Ayva gibi rengini soldururlar,
Pis därdinän säni öldürällär	Kötü dert ile seni öldürürler,
Nâmärd insan gälib väfâlı olmaz.	Namert insan gelip vefalı olmaz.

(6+5)

Ordubâda, Ordu bada,	Ordubad'a,[42] ordu bada!
Bu yollâr gedär Ordubâda,	Bu yollar gider Ordubad'a.
Qoşuna sär-kärdä gärak,	Koşuna başçı gerek,
Vermäsin ordu bâde.	Vermesin ordu bade.

(bayatı)

Firuz deyir, gäl söz eşid Şikâri,	Firuz diyor, gel söz dinle Şikâri,
Götür üräyimnän bu qäm qubâri,	Götür yüreğinden bu dert keder tozunu,
Älinnän alallar o Simizâri,	Elinden alarlar o Simizâr'ı
Bir yara vurallar heş vaxt sağalmaz.	Bir yara vururlar hiç vakit sağalmaz.

(6+5)

Sözlärin tämâm eläsin, ämmâ Şikâri qäbûl elämädi. Şikâri qäbûl elämäsin, üz dolandırdı Mänzär Şah-ı Yämäni'yä, Mänzär Şah-ı Yämäni'yä üz dolandırsın, älli min orda Mänzär Şah-ı Yämäni'nin döräsindä İslâm qoşunu var, müsälmandılar var.

Bunu qäbûl elämiyändä, Zälzälä Zängi'dä acığ elädi getdi, Qeys-i Rämmâh-Äräb'dä acğ elädi getdi, Yûsif Äräb yeddi qardaşınan olarda küsdülär bınnan geddilär ki sän niyä gedisän, bu işin içinde bir iş var.

Sözlerini bitirdi ancak Şikâri, Firuz Ayyar'ın sözlerini kabul etmedi. Şikâri, Menzer Şah-ı Yemeni'ye yüzünü çevirdi ve dedi: Orada elli bin Müslüman asker var. Sonra [Serheng-i Şâmi'nin] sarayına gitmek için hazırlandı.

Ancak Şikâri'nin askerleri kabul etmediler. Zelzele Zengi ve askerleri oraya gitmeye hazır olmadılar ve Şikâri'ye küserek onun yanından ayrıldılar. Keys-i Remmah-ı Arap ve yedi kardeşler de Şikâri'nin bu kararını uygun bulmadılar ve Şikâri ile yollarını ayırdılar.

42 Ordubad: Azerbaycan kentlerindendir.

O qonax çağırıb, o bizä dûs[t] däyili düşmändi, şâyäd bu bir näxşädi işliyir. Diyiller ki bu işde iş var. Qäbûl elämäyenler diyirler o yalanan Müselman olub, onun pis niyeti var. Menzer Şah elli min qoşununan getmeye hazırlendi. Şikâri durub äyağa gessin Simizâr'ın yanına. Simizârä üz dolandırdı: Bäs Särhäng-i Şâmi bir belä nâmä yazıbdı, biz gedirih, iki gün üş gün galax.

Ämmâ bu eynidä kim yetirdi? Mâh-ı Zämin yetirdi. Şikârinin çizmelerin çıxatdı. [Şikâri dedi]: Bäs dâyä bä elä eliyisän. Deyir And ola o cälâl-ı ilâhiyä qoymaram gedäsän.

[Şikâri dedi] Sän nä iş görüsän?

Bu säfär götürüb göräh Mâh-ı Zämin Şikâriyä nä diyäcähdi.

Ayrılanlar Seheng-i Şâmi'nin kötü bir planı olabileceğini düşünüyorlardı. Yalnız Menzer Şah-ı Yemeni, elli bin askeriyle gitmeye hazırlandı. Şikâri, Simizâr Hanım'ın yanına geldi ve ona dedi: Seheng-i Şâmi bir mektup yazarak sarayına davet etmiş. Daveti üzerine iki üç gün onun misafiri olacağız.

Tam bu sırada kim geldi? Mah-ı Zemin geldi. Şikâri çizmelerini giymek istediğinde Mahı Zemin dadı geldi ve Şikâri'nin çizmelerini çıkardı.

[Şikâri dedi:] Sen ne yapıyorsun?

Mahı Zemin sazını aldı, bakalım Şikâri'ye ne söyleyecek?

Mahı Zemin dedi:

Pärvânä täk, qoy dolanım başıva,
Yoxdur xäbärin bu qäzânın işinnän,
Rähmin gälsin gözdän axan yaşıma,
Dünyalar qärg olar bu gözyaşımdan.

Pervane tek koy dolanım başına,
Yoktur haberin bu kazanın işinden.
Acıyasın gözden akan yaşıma,
Dünyalar batar, bu gözyaşımdan.

(6+5)

Ägär gessän säni orda tutallar,
Qollarıvı dar gärdändä çatallar,
Häna yerinä qanıvı älä yaxallar,
Yoxdur xäbärin bu qäzânın işin.

Eğer gitsen, seni orda tutarlar,
Kollarını dar gerdana çatarlar,
Kına yerine kanını ele yakarlar,
Yoktur haberin bu kazanın işinden.

(6+5)

Mâh-ı Zämin bilir sänsän şer Şikâri,
Heş käs bilmäz fäläk sayan şumâri,
Bir gün olar alallar älinnän Simizâr'i,
Yoxdur xäbärin bu qäzânın işinnän.

Mahı Zemin bilir sensin aslan Şikâri,
Kimse bilmez felek sayan sayıyı,
Birgün olur alırlar elinden Simizâr'ı,
Yoktur haberin bu kazanın işinden.

(6+5)

Däli göyül âtäşlärä atlama,
İnnän belä dünya sänä dar olmaz,
Bir märt qazansa yüz nâ-märt doyuyar,
Yüz nâ-märt qazansa märdä bir yemek olmaz.

Deli gönül ateşlere atlama,
Bundan böyle dünya sana dar olmaz,
Bir mert kazansa yüz bin mert doyar,
Yüz namert kazansa merde bir yemek olmaz.

(yedekleme)

Serheng-i Şâmi'nin Şikâri'ye Hilesi

Olar näqädär [Şikâri'ye] dedi söz beyninä batmadı, Mâh-ı Zämin itelediı bir täräfä, Simizâri itäliyib bir täräfä çähmälärin geyib äyağına.

Onlar ne kadar söyleseler de Şikâri'nin aklına söz batmadı. Mahı Zemin dadıyı bir tafrafa Simizârı bir tarafa itip çizmelerini ayağına çekti.

Märkeb-ı Äjdâxâr sävâr olsun, Şah-ı Yämäniynän gedib, bu da märkebe hey vırıb dalıdan yetirsin.

Merkeb-ı Ejderhar'a bindi, Menzer Şah-ı Yemeni [ve askerleri] atına atlayıp ona yetişti.

Ämmâ eşid dâsitâni Särhäng-i Şâmi'dän: Särhäng-i Şâmi näxşäni belä çäkib, tägribän bu älli min müsälmândı, Mänzär Şah-ı Yämänidi, Şikâridi, Sirzâd-ı Tigzändi, bu belä näxşä çäkibdi ki bölübdü, här beş min beş min veribdi bir çadıra, bularada belä örgädibdi ki bular üş gün burda qalacaxlar, o zämâni ki mänşeypur verdim vırdılar, o zäman siz bu älli min müsälmânı muhasiriyä salıb, tutacaxsız.

Destanı Seheng-i Şâmi'den dinle: Serheng-i Şâmi, Şikâri ve Menzer Şah-ı Yemeni'yi yakalamak için planlar yapmaktaydı. Menzer Şah-ı Yemeni, Şikâri ve Şirzâd-ı Tigzen'in elli bin askerini on farklı çadırda kondurdu. Beş biner kişilik gruplarda ayırdı ve yerleştirdi. Plana göre misafirler üç gün kaldıktan sonra, borunu çalındığı zaman askerler Şikâri'nin adamlarını çevreleyip tutuklayacaklar.

Särhäng-i Şâmi bıları peşvâz eliyib, qurban käsdirib, onnan sorama, bir deyir min gülür, çox şâd-nişin dolanır bulara, päzirâlığ eliyir, Şah-ı zâdä çox xoş gälmisän, qädäm äzizlämisän.

Serheng-i Şâmi onları karşıladı, önlerinde kurbanlar kesti. Oturdular konuşmaya başladılar. Dediler, güldüler. Şikâri'ye dedi: Şahzade çok hoş geldin sefalar getirdin.

Üş günä kimi bular yeyiblär içiblär, däf tänbûr ney ärgävân säsi burda da âsimânä büländ olub, ämmâ üçümüncü gün eşid dâstâni Särhäng-i Şâmidän. Özün verdi âşpazxanayä, aşpaza tapşırdı buların ikisinin dä gäzâsinä bi-hûş dâru vıracaxsan, vä sâqi ki arada minâ-yı şärâb dolandırıb olara da dâru vurasan. Şirzâd-ı Tigzän bir zämân baxdı Şikâri'nin üzünä, dedi xan ämi mänim eläbil hâlim dolandı, sän mänim gözümä belä iki üş döt görünüsän. Dedi Şirzâd sän dä mänim gözümä döt görünüsän, olmuya bu oyun çıxaddı bizä.

Üç gün boyunca yediler içtiler, eğlendiler. Tef, tambura, ney sesleri her tarafı bürüdü. Üçüncü gün Serheng-i Şâmi mutfağa gidip bayıltıcı ilaçları aşçıbaşına verdi ve onları Şikâri ve misafirlerin yemeklerine koymasını istedi. Şarap veren adama de ilaçları verdi. Akşam misafirlere verilen şarapların içine bundan koyacaksın. Akşam yemeğinden sonra Şirzâd-ı Tigzen Şikâri'ye baktı ve dedi: Büyük amca, benim halim dolandı, seni dört görmeye başladım.Şikâri dedi: Şirzâd sen de benim gözüme dört görünüyorsun. Yoksa bize oyun mu oynadılar?

Şırzâd götürüb bu dillärinän göräk Şikâriyä nä diyäcäk? Bändä ärz eliyim äyläşän ağaların hamısının sağlığına:

Şirzâd-ı Tigzen'in sazın aldı; görelim Şikâri'ye ne diyecek? Bendeniz söylesin oturan ağalar sağ olsun:

Şirzâd-ı Tigzen dedi:

Canım qurban olsun xan ämmi,
Qärib yerdä qäzâ işin işlädi,
Allah heç vermesin yamanı,
Qärib yerdä qäzâ işin işlädi.

Canım kurban olsun han emmi,
Garip yerde kaza işin işledi.
Allah hiç vermesin yamanı,
Garip yerde kaza işin işledi.

(6+5)

Gedäräm ölkä sännän, Giderim ülke senden,
Qoxmaram yol käsännän, Korkmam yol kesenden.
Gäl bir qol boyun olax, Gel bir kol boyun olalım,
Bäklä ayrıldım sännän. Belki ayrıldım senden.

(bayatı)

Märd iyidlär hırxasına bürünür, Mert yiğitler hırkasına bürünür,
Gözällärin zülfü dalısıcan sürünür, Güzellerin zülfü ardından sürünür,
Dünya gözüme çox qaranlıx görünür ,Dünya gözüme çok karanlık görünür,
Qärib yerdä qäzâ işin işlädi. Garip yerde kaza işin işledi.

(6+5)

Män âşıq günlär ayrısı, Ben âşık günler ayrısı,
Bülbül güldän günnär ayrısı, Bülbül gülden günler ayrısı.
Bir saet ayrılıqına dözmüyen canım, Bir saat ayrılığına dayanmayan canım,
Fäläh vurdu oldu günnär ayrısı. Felek vurdu oldu günler ayrısı.

(bayatı)

Bir neçä ärzim var eyläyim sänä, Bir arzım var, söyleyeyim sana,
Şirzâdam keflänmax irâdı mänä, Şirzâd'ım sarhoşlanmak kusurdur bana,
Yârä häsrät qaldıx häm vätänä, Yâre hasret kaldık, hem vatana,
Qärib yerdä qäzâ işin işlädi. Garip yerde kaza işin işledi.

(6+5)

Dağlar abı boyandı, Dağlar mavi boyandı,
Yatmış qälbim oyandı. Yatmış kalbim uyandı.
Fäläh bir iş işlädi, Felek bir iş işledi,
Zülüm ärşä dayandı. Zulüm göğe dayandı.

(bayatı)

Üstatname

Oturanda otur durgunan, Otuduğunda, kalktığında,
Zâtı sütü dürüst märdinän, Zatı, sütü, dürüst mert ile otur, dur.
Gän dolanıb gän gäzginän, Uzak dolanıp uzak gez,
Hämmäşä nâmärdinän. Her zaman namert ile.

(6+5)

Üstatname

Ab u ateş, xak u baddan xälq olub,	Su, ateş, toprak ve yelden yaratılıp,
Necä şirin şirin canlar qocalır,	Nice şirin şirin canlar yaşlanıyor.
Gäl çoxda gäm yemä divanä könlüm,	Gel çok da kederlenme divane gönlüm,
Hökümet sahibi xanlar qocalır.	Hükümet sahibi, hanlar yaşlanır.
Yaxşı adam bu dünyadä ölmäsin,	Güzel adam bu dünyada ölmesin,
Yaman adam uzun ömür sürmäsin,	Yaman adam uzun ömür sürmesin,
Kişinin oğulsuz varı olmasın,	Kişinin oğulsuz malı olmasın,
Her sabah malını sanar qocalır.	Her sabah malını sayar, yaşlanır.
Binamusun arı olmaz näbada,	Namussuzun utancı olmaz aslında,
Aşınanın sır sözün tez verär yada,	Tanıdığının sır sözün tez verir yada,
Bir iyid ki yoxsul olsa dünyada,	Bir yiğit ki yoksul olsa dünyada,
Her yetän üzünü danlar qocalır.	Her yetişen yüzüne bir şey der, yaşlanır.
Yazıq "Aşıq Mänsur" şad olub gülmäz,	Yazık "Âşık Mansur" eğlenip gülmez,
Gözündän tökülän qan yaşı bitmez,	Gözünden dökülen kan yaşı bitmez,
Adam var yaxşı yamanı bilmäz,	Adam var güzel, yamanı bilmez.
Adam var bir sözü anlar qocalır.	Adam var bir sözü anlar, yaşlanır.

(4+4+3)

Serheng-i Şâmi'nin, Şikâri ve Şirzâd-ı Tigzen'in Yemeğine İlaç Koyması ve Onları Yakalaması

Ämmâ Särhäng-i Şâmi üz dolandırdı şikâri'ye: Mäni müsälmân elädin, onnan işim yoxdu, on yeddi min bälli başlı pählävanimi öldürmüsän, onnan da işim yoxdu, Simizârı älimnän almısan, onnanda işim yoxdu, sän demisän ki männän sänä dos[t] çıxmaz?

Serheng-i Şâmi, Şikâri'ye dedi: Ey pehlivan! beni Müslüman yaptığın bir tarafta dursun, on yedi bin pehlivanımı öldürdüğün, bir tarafta dursun, Simizâr'ı elimden aldın oda bir tarafta dursun, hiç demedin mi benden sana dost olmaz.

Ämmâ Şikâri yerinnän häräkät eläsin, o da hâkäzâ. ani däqiqädä çökub buların qolun bağlasın, bunun başı mäşgul oldu olara,

Şikâri dedi: Bu ne iştir bizim başımıza getirdin? Yerinden kalkmak istedi ancak baş aşağı yere düştü.

Şirzâd istädi yerinnän häräkät eläsin, o da hâkäzâ. ani däqiqädä çökub buların qolun bağlasın, bunun başı mäşgul oldu olara,

Şirzâd yerinden kalkmak istedi, ancak o da baş aşağı yere düştü. Serheng-i Şâmi hemen onların kollarını bağladı.

Mänzär Şah-ı Yämäni işi bele gördü, ani däiqädä qalxıb Märkeb-ı Äjdâxâr'ın üstünä getmähdä olsun.

Menzer Şah-ı Yemeni işi böyle görünce fırsatı değerlendirdi. Merkeb-ı Ejderhar'a atlayıp oradan uzaklaştı.

Pählävanlardan Ovräng, Kovräng döt min näfärinän attanırlar, Mänzär Şah-ı Yämäni'ni tutsunlar bayağ aradan çıxdı. O

[Serheng-i Şâmi'nin] pehlivanlarından Ovreng ile Kovreng'i onu yakalamaya gönderse de Merkeb-ı Ejderhar

aradan çıxmaxda olsun, bu yan täräftän Särhäng-i Şâmi verdi şeypuru çalsınlar, şeypur çalınmax hämin älli min näfär müsälmanın qolu daldan bağlanır.

Bu yan tärftän bu xäbär gäldi yetişdi Simizârınan Mâh-ı Zämin'ä. Gördü bäli Särhäng-i Şâmi'nin mämûrlarıdı. Xanım durun äyağa göräh, hâra? Cäräyan bu cur oldu, Şikâri de adamları da hamısı tutuldu.

Getirdiler onu, durun görek Serheng-i Şâmi sizi isteyib. Särhäng-i Şâmi yetirdi.

Simizâr Xanım Serheng-i Şâmi'nin yaxınlaşmasını görünce dedi: ägär yaxına gälsän üzüyümün qaşı zähridi, içäräm ani däqiqädä ölläm.

Ämmâ bu täräftän bunları gätirdilär Şirzâd'la Şikâri olan yerä. Bu eyni dä Mâh-ı Zämin yetirdi Şikâri'nin bärâbärinä, qolların saldı boynuna: Cävân sänä demädim getmäginän? Mâh-ı Zämin götürüb bu dillärinän göräk nä deyäcäk?

çoktan ordan uzaklaşmıştı. Bu taraftan Serheng-i Şâmi boruyu çaldırdı. Elli bin Müslüman hemen yakalandı ve kolları arkadan bağlandı.

Diğer tarafta haber Mahı Zemin ve Simizâr Hanım'a ulaştı. Serheng-i Şâmi, Simizâr'ı getirmek için adamlarını gönderdi: Seheng-i Şâmi'nin askerleri Simizâr ve Mahı Zemin'in yanına gelip olup biteni anlattılar.

Durun bakalım Serheng-i Şâmi sizi istiyor. Onları Seheng-i Şâmi'nin sarayına getirdiler. Simizâr Hanım, Seheng-i Şâmi'nin yakınlaşmasını görünce dedi: Eğer yaklaşırsan, yüzüğünün kaşındaki zehir içere kendini öldüreceğim.

Mahı Zemin, Şikâri ve Şirzâd-ı Tigzen'in tutuklandığı yere geldi, onları gördü. Mahı Zemin Şikâri'ye yakınlaştı ve kolunu boynuna doladı: [Dedi] Sana söylemedim mi gitme? Mahı Zemin sazını aldı bakalım ne söyleyecek?

Mahı Zemin, Şikâri'ye dedi:

Başına dolanım gül üzlü cävân,	Başına dolanım gül yüzlü civan,[43]
Biliräm därdivin yoxdu därmanı,	Bilirim derdinin yoktur çaresi.
Yazıx canım qoy sänä olsun qurbân,	Yazık canım koy sana olsun kurban,
Dedim ki qeyitmäz bunun färmanı.	Dedim ki dönmez bunun fermanı.
(6+5)	
Qan eylär,	Kan eder,
Divân eylär qan eylär,	Divan eder, kan eder.
Dost mäni bu hâlda görsä,	Dost beni bu halde görse,
Ya ölär ya qanıma qan eylär.	Ya ölür, ya kanıma kan eder.
(bayatı)	
Çaresiz dertlerin olmaz devası,	Çaresiz dertlerin olmaz devası,
Qoymusan başıva göhärden tacı,	Koymuşsun başına gevherden tacı,
Bu ona qardaşdı Simizâr bacı,	Bu ona kardeşti, Simizâr bacı,
Verirsen qätlinä bunun färmanı.	Verirsin katline bunun fermanı.
(6+5)	
Gälirdim qırağınan,	Gelirdim kenardan,
Gül bişdim orağınan,	Gül biçtim orak ile.

43 Civan: Genç ve yakışıklı.

Bir cüt tärlân itirdim,
Gäziräm sorağınan.

Bir çift terlan[44] yitirdim,
Gezerim ararım.

(bayatı)

İyidlikdä vardı bunda nişânä,
Tärifin eyläsäm, gälmäz dästânä,
Nâmäni gäräh yazaydın bu cävânä,
Öldürürsän indi sän bu cävânı?

Yiğitlikte vardır bunda nişana,
Tarifin eylesem, gelmez sayıya,
Mektubu gerek yazaydın bu civana,
Öldürecek misin şimdi sen bu civanı?

(6+5)

Oyan dağlar,
Al qana boyan dağlar,
Buyanı zülmätxanadı,
Necädi oyanı dağlar?

O yan dağlar,
Al kan boyan dağlar,
Bu yan zulmet yeridir,
Nicedir o yan dağlar?

(bayatı)

Şikâri'nin Şam'a Götürülmesi ve Seheng-i Şâmi'nin Kızı Nâzik Beden ile Tanışması

[Särhäng-i Şâmi] bu sözlerinen yumuşadı, dedi: nä xeyir män harda öldürüräm. män öldürmäräm daha bu cävânı, çün bu cävân Simizâr'in qardaşıdı, män öldürmäräm, ammâ qolların da açabülmräm. Şikâri'nin qolunu aşmadı axı män indidän bunu öldürsäm, Simizâr mänä äl vermäz, män Simizâr'dan kâm-ı dil hâsil eliyämän tâ säbr eläyim.

Göydä Allah, yerdä Mâh-ı Zämin bu näxşäni çähdi, buları eladi bacı qardaş, ki Särhäng-i Şâmi bını öldürmäsin.

Simizâr'a bu nä qädr eladi ki bunnan otursun, bir piyâlä şärâb işsin, Simizâr dedi ägär mänä yäxinnäşsän, üzüyümün qaşında zähr var içib özümü öldürräm,bele onu qorxudd. Särhäng-i Şâmi bunun qorxusunnan dalı çäkilir.

O täräftän bunun bir dana pählävanlarınnan varidi, adı Rayizi Şâmidi. Rayizi Şâmi'ni Särhäng-i Şâmi burda tihme qärâr verdi.

Mänzär Şah-ı Yämäni qaçıb, Qeys-i Rämmâh- Äräb, Firuz Äyyâr, Yûsif Äräb gil yeddi qardaşdı, Zälzälä Zängi bunun cälâlı

Serheng-i Şâmi bu sözleri Mahı Zemin'den duyunca Şikâri'ye karşı yumuşak tavır almaya başladı. Mahı Zemin de bu sözlerle Şikâri'nin Simizâr'ın sevgilisi değil kardeşi olduğunu söyleyip Şikâri'nin canını kurtardı. Ancak Serheng-i Şâmi, Şikâri'nin kollarını açmadı. Simizâr Hanım ile evlendikten sonra onu öldüreceğini planlıyordu. Ancak şimdi sabretmekten başka bir şey yapamadı.

Gökte Allah! yerde Mahı Zemin bu planla Şikâri'yi Simizâr ile kardeş bacı tanıttı ve böylelikle Şikâr'nin canını kurtardı.

Serheng-i Şâmi, Simizâr'ı onunla beraber olmaya ikna edemedi. Ona yakınlaştığında yüzüğünün kaşındaki zehiri içeceğini ve böylece intihar edeceğiyle tehdit etti. Serheng-i Şâmi bu tehditle geri çekildi.

Diğer taraftan Serheng-i Şâmi'nin bir pehlivanı vardı. Adı Râyizi Şâmiydi Rayizi Şâmi'yi Seheng-i Şâmi burada padişah yaptı.

Menzer Şah-ı Yemeni kaçmış, Firuz Ayyar, Keys-i Remmah-ı Arap, Yusuf Arap, yedi kardeşler ve Zelzele Zengi her biri bir

44 Terlan: Bir çeşit kuş.

başınnan dağılıb.

Rayizi Şâmi'ni Särhäng-i Şâmi burda tihme qärâr verdi. [Särhäng-i Şâmi] Xacand-ı Väzir'inän Bähmän Väzir'i Rayizi Şâmi'yä väzir qärâr verdi. Birneçä gün ceşn tuttular.

Şikâri'nin bağlıyıblar bir dana ärrâbänin üstünä, Şirzâd-ı Tigzän'i dä bir dana ärrâbänin üstündä, misl-i inki çar-mıxa çäkiblär, älli min müsälmanı da qolu bağlı aparıllar Şâmä, äsir.

Az gäliblär çox gäliblär yetiriblär Särhäng-Âbadä. Üş gündü Särhäng-Âbad'dä istirâhätlih eliyillär, ämmâ Simizâr bilmir ki Şikâri'ni Serheng- âbad'a getiriblər.

Bının [Serheng-i Şâmi'nin] bir dana qızı var Nâzik-bädän. Nâzik-bädän'ä nâmä yazdı. ama Nâzik-bädän dä buna padişâhdı, Egär Nâzik-bädän olmasa bu Şâhlığ eliyäbülməz. Götürüb Nâzik-bädän'ä bir dana nâmä yazıb:

"Qızım; Xudâ-pärəst deyillär, bı cävânı tutmuşam älli min müsälmanınan gätiriräm. Bäs ver bizi peşvâz eläsinlär.

Buyan tärfdän qâsid yetişib, nâmäni yetirsin Nâzik-bädän'ä. Nâzik-bädän verdi car çähdi: (Çün Şikâri'nin dilâvärliğin, cävânlığın, oğlanlığın, gözälliğin eşidib), ägär bir näfär bıları ki ärrâbä üstündä gätirillär zerer vere, Nâzik-bädän car çähdiriri mänim älimnän qurtula bilməz.

Dadaşım Şam'ın gözäli adınandı, külä quyluyasan, çıxardasan çölä genä bu biri gözälläri pozar. Gürg gözälidi, Şam gözälidi, adınandı dünyadä. Nâzik-bädän ki Nâzih-bädän. Allâh T'âlâ gözälliği paydı veribdi da buna, gözällih ayrı bir sovgatdı.

Gördü bular iki dana dilâvärdilär, ärrâbänin oyan bu yanınnan sallanırlar yerä Şikâri'ynän Şirzâd-ı Tigzän'i ikisin bir zindana salıllar. Şikâriyä vä Şirzâd-ı Tigzän orda.

Särhäng-i Şâmi'nin on dana zindanı var. Öbürülärin beş min altı min bölüllär verillär bir zindana.

Bular zindana gedännän sora Särhäng-i Şâmi üz dolandırır: Qızım Nâzik-bädän. Bäli. Gör neyniyäbülärsän o qızı

tarafa dağılmıştı.

Serheng-i Şâmi, Rayizi Şâmi adlı bir pehlivanı burada yerinde oturttu. Serheng-i Şâmi daha sonra Hocand Vezir ve Behmen Vezir'i Rayizi Şâmi'ye vezir seçti. Birkaç gün kutlama yapıldı.

Şikâri ve Şirzâd-ı Tigzen'i herbirin bir arabanın üzerinde elleri ve kolları çarmıha çekilmiş bir şekilde elli bin esir Müslüman ile birlikte Şam kentine götürdüler.

Az gittiler uz gittiler, Serheng Abad'a ulaştılar. Üç gün Serheng Abad'da dinlenmeye karar verdiler. Simizâr Hanım Şikâri'nin Serheng Abad'a götürüldüğünden haberi yoktu.

[Serheng-i Şâmi'nin] Nâzik Beden adında bir kızı vardı. Seheng-i Şâmi'nin kızı babasının hüküm sürmesi için ona çok yardım ederdi. Serheng-i Şâmi onunla konuşmadan bir şey yapmazdı. Şikâri'yi yakaladıktan sonra ona bir mektup yazdı:

"Kızım ben Hudâ-perest ve elli bin Müslümanı yakaladım ve oraya getiriyorum. Bunun şerefine karşılama töreni yapılsın."

Bu taraftan mektubu getiren geldi ve mektubu Nâzik Beden'e verdi/ Nâzik Beden Şikâri'nin namını duymuştu. Onun pehlivanlığını ve güzelliğini duymuştu. Nâzik Beden arabanın arkasına bağlı olan Şikâri ve Şirzâd-ı Tigzen'e hiçbir zarar verilmemesi için ilan ettirdi.

Nâzik Beden, Şam'ın en güzel kızıydı. Şam'ın güzelleri dünyada meşhurdur. Şam'ın güzellerini küle basıp çıkarsan da yine başka güzellere on basar. Nâzik Beden de adı üzerinde Nâzik Beden idi. Allahütealâ tüm güzellikleri buna vermişti. Güzellik başka bir nimettir.

Şikâri ve Şirzâd-ı Tigzen arabaların arkasında çarmıha gerilmiş bir şekilde Şam'a zindana getirildiler. Her ikisini de aynı zindana koydular

Serheng-i Şâmi'nin on tane zindanı vardı. Esir Müslümanları beşer on biner gruplara böldükten sonra zindanlara gönderdiler.

Onlar Şam kentine zindana gittikten sonra Serheng-i Şâmi, Simizâr Hanım'ı elde etmek için Nâzik

mänä râm eliyäsän, Dedi: Ata can eybi yoxdu, qäbûlimdi, amma män bir gün sännän movhlät istirä.

Nâzik-bädän gälib käniz libâsı geyib äyninä. Gälib yetirdi häräm-xâniyä, Simizârdi, Mâh-ı Zämin di döräsindä bir neçä näfärinän yetiriblär häräm-xânyä gördü bu zâr-zâr ağlıyın.

Nâzik-bädän istir qızı danışdırsın. [Dedi]: Nâzänin sän çox xoş gälmisän. Niyä bu qädär ah u fägân eliyisän? Säni kiçih adam almıyıbdı ki? Särhäng-i Şâmi bir dünyâyä pâdişâhdı, böyüh bir adamdı.

Nä qädr [Nâzih-bädän] diyännän sora cävab Simizâr Xanım cävâb vermiyändä Nâzik-bädän istir bu qıza bir neçä kälmä söz desin. Mâh-ı Zämin cävab verdi ki bunu o zämâni ki tutublar gätiriblär qardaşıdı, bir dä ämoğlusudu, ona görä ağlıyır, ağlamasın neynäsin?

Dedi bu şärâyitinän ki bir mänä yalan danışmıyasan, bir dä ki mänim sözümnän çıxmıyasan.

Qız götürüb bu dillärinän götürüb göräh Nâzik-bädän Simizârä nä diyäcäh

Beden'den yardım ister. Nâzik Beden dedi: Kabul ediyorum ama bana zaman vermelisin.

Nâzik Beden bir cariye elbisesi giyip haremliğe gider. Haremlikte Simizâr Hanım, Mahı Zemin ve birkaç kız oturmuş dertleşip ağlıyordur.

Nâzik Beden Simizâr'a yaklaşarak onunla dertleşmeye başladı. [Dedi:] Güzel sen çok hoş geldin buralara. Neden bu kadar ağlıyorsun? Serheng-i Şâmi seni kendine eş olarak almak istiyor. O dünyaların padişahıdır.

Nâzik Beden ne kadar dediyse, Simizâr ona cevap vermedi. Nâzik Beden bir şey daha söyledi ancak cevap duymadı. Mahı Zemin dadı dedi: Simizâr'ın kardeşi ve amcasının oğlu savaşta esir alındı. Onlar da burada tutukludurlar. Onlar için ağlıyor, o ağlamasın da kimler ağlasın?

Nâzik Beden dedi: Eğer siz benim dediklerimi yerine getirirseniz ve bana yalan söylemezseniz bu işe bir çare bulurum.

Nâzik Beden sazı aldı eline bakalım Simizâr Hanım'a ne diyecek?

Nâzik Beden dedi:

Pärvânä täk qoy dolanım başıva,	Pervane tek dolanayım başına,
Bir gün sänin olsun, bir gün mänim,	Bir gün senin olsun, bir gün benim.
Axer verginän o gözyaşıva,	Son veresin o gözyaşına,
Bir gün sänin olsun bir gün mänim.	Bir gün senin olsun, bir gün benim.

(4+4+3)

Qoymaram qalasan burda âvârä,	Koymam kalasın burada avare,
Bağrımın başına düşübdü yârä,	Bağrımın başına düşmüştür yara,
Mänim älimdädi här därdä çârä,	Benim elimdedir, her derde çare,
Bir gün sänin olsun bir gün mänim.	Bir gün senin olsun, bir gün benim.

(4+4+3)

Loğman mänäm eyläräm därdä çârä,	Lokman benim, ederim derde çare,
Nâzih bädän därdi gälmäz hesâbä,	Nâzik Beden derdi gelmez hesaba,
Desän gäl eyliyäh iki pârä,	Söylersen gel edelim iki pare,
Biri sänin olsun biri mänim.	Biri senin olsun, biri benim.

(4+4+3)

Nâzik Beden ile Simizâr Hanım'ın Sarayda Görüşmesi ve Nâzik Beden'in Müslüman Olması

Ämmâ Mâh-ı Zämin 'ârifdi.

"El 'ârifu minäl-işârä." [45]

Mätläb rovşän olubdu. Durdu äyağa dedi: Nâzänin män bülmüräm sän kimsän? Känizsen, küflätsän? Ya Şah-zâdäsän? Şikâri bunun söygülüsüdü.

Hä belä da. Äl eliyib libâsların äyninän çıxaddı, äyninän çıxadanda gördülär bu Şah-zâdädi,

Äğräbin quyruğu kimi eşq qızın annında çämbär bağlıyıbdı, az qalır Şikârinin eşqinnän bu divânä olsun, Şikârini deyir bir gün sänin olsun bir gün mänim. Eläd bala?

[Mâh-ı Zämin] Dedi: Müsälman olmasan almaz, sän gäräy ävväl müsälman olasan sora. Ele orda qız kelme-yi teyibe-yi "Lâ ilâhä illä-llâh" diyib, döndü oldu müsälmân.

Nâzik-bädän bir dana döhdür istädi. Nâzik-bädän Döhdürün qabağına bir tabax qızıl qoydu yerä. Üz dolandırdı:

Döhdür can, bı qıza elä bir dava veräsän ki bı qız märiz ola, ki heş käs bının yanına gäläbülmiyä vä onunda ziddin dä cübrân eliyäsän.

Dedi: Baş üstä, qızılı da verib ona, gecä gälsin arayä häbbi verib, qız atdı.

Sähär därhövül özün yetirdi dädäsinin huzûrinä,(Särhäng-i Şâmi'nin). Dädä cân: Dünän ki o qızı gätirmisän du gäl neynisän elä. Nolur ki?

Serheng-i Şâmi durub özün därhövil yetirdi Simizâr'ın bärâbärindä, gördü xeyir baba, Simizâr eläbil bir dana güldü solupdu, adam yolladılar hämûn döhdürü gätirdilär. äl eläd bunun näbzinä baxsın, äl eläd däsmâlı çıxatdı basdı ağzına, hammını töhdü eşiyä. [Dedi:] bu bir dana därdä düçâr olubdu ki här kim bının yanında qalsa o da bu därdtän tutacax." Hamını töhdü eşiyä.

Bäli, bu bir dana därdä mubtälâ olubdu, kişi qismätinnän ägär biri bunun yaxınlığına gälä, o därdtän o da tutacaxdı. Beyinnän gedär. [Serheng-i Şâmi] Dedi bura bax görüm bunun çârâsi var ya yox?

Mahı Zemin bilgin biriydi.

"Arif işaretten anlar."

Mahı Zemin sözü anladı. Nâzik Beden'e dedi: Güzelim, senin kim olduğunu bilmiyorum, cariye misin, şehzade misin? Şikâri Simizâr'ın sevgilisidir.

Nâzik Beden bunu duyunca üzerindeki cariye elbiseleri çıkardı. Onun padişahın kızı olduğunu anladılar.

Aşk, akrebin kuyruğu gibi Nâzik Beden'in alnında çember[46] salmıştı. Şikâri'nin aşkından az kalsın deli olacaktı. "Bir gün onun bir gün benim olsun." Dediğinde aslında Şikâri'yi kastediyordu.

Mahı Zemin dedi: Müslüman olmazsan olmaz, ilk başta Müslüman olman gerek. Nâzik Beden orada kelimeyi şahadet getirip hemen orada Müslüman oldu.

Daha sonra planlarını yürütmeye başladı. Sarayın hekimini yanına çağırdı ve önüne bir kâse altın koydu ve dedi:

Doktor, Simizâr Hanım'a öyle bir ilaç hazırla ki hastalansın ve kimse ona yaklaşamasın. Ancak ilacın aksini de yap ki gerektiği zaman ilacın etkisini yok etsin.

Hekim dedi başım üstüne. Hekim gece ilacı bir hap şeklinde hazırladı ve Simizâr'a verdi.

Sabah, Nâzik Beden koşarak babası Seheng-i Şâmi'nin yanına geldi ve Simizâr Hanım'ın ağır bir hastalığa yakalandığını ve ölmek üzere olduğunu söyledi.

Serheng-i Şâmi hemen Simizâr Hanım'ın yanına koştu. Simzâr Hanım bir solmuş çiçek gibi olmuştu. Onu o halde görünce hekim istedi. Sarayın hekimi geldi. Simizâr'ın nabzını tutup hemen bir mendil ağzına tuttu ve herkesi odadan çıkarttı.Hekim dedi: Öyle bir hastalığa yakalanmış ki herkes yanına giderse o da hastalığı kapacak. Herkesi odadan dışarı çıkardı.

Evet, doktor Seheng-i Şâmi'ye dedi: Simizâr öyle bir hastalığa yakalanmış ki eğer bir erkek ona yaklaşırsa, hastalanıp ölecektir.Serheng-i Şâmi sordu: Bu hastalığın dermanı yok mu?

45 "El 'ârifu minäl-işâra": Arapça cümle: Arif işareden anlar.

46 Çember: Merkez denilen sabit bir noktadan aynı uzaklık ve düzlemdeki noktalar kümesinin oluşturduğu kapalı eğri.

Dedi: Täqribän qırx il çäkär. Qırx il bir şey däyil ki qädim adamlar min il ömr elärdilär indiki kimi däyi ki.

Särhäng-i Şâmi'ni yola salsın, hämûn häbbin ziddin verib, Simizâr durdu äyağa oturdu.

Bu käläyinän Särhäng-i Şâmi'nin başın allatsınlar, ustâd belä näzmä çäkib. On säqqiz il yeksärä bu qalacax zindanda.

Bäli, On säqqiz il bu burda qalmaxda olsun, Şikâri tutulub zindana gedändä bular da burda qalmaxda olsunlar.

Hekim dedi: Bu hastalığın tedavisi kırk yıl sürer. Kırk yıl yanına erkek yaklaşmaması gerekir.

Serheng-i Şâmi gittikten sonra Simizâr Hanım'a bir hap verip uyandırdılar.

Bu hile ile Seheng-i Şâmi'yi Simizâr Hanım'a yakınlaşmasını önlediler. On sekiz yıl boyunca Simizâr, Seheng-i Şâmi'nin hapishanesinde olacak.

Evet, on sekiz yıl Simizâr Hanım burada kalsın, Şikâri de on sekiz yıl Seheng-i Şâmi'nin başka zindanında kalsın.

Üstatname

Azdı vätän deyib, vätän eşitmäk,
Onu qälbin kimi qoru äzizim.
Ürk yanan yerdä gözü yaş eylär,
Yaranı vaxtında sarı äzizim.

Azdır vatan dimek, vatan işitmek,
Onu kalbin gibi koru azizim.
Yürek yanan yerde gözü yaş eder,
Yarayı vaktinde sar azizim.

Ana topraq geräk bizä pir olsun,
Yaman gündä dizimizä gir olsun,
Obalar da oymaqlar da bir olsun,
Budur elin etibari äzizim.

Ana toprak gerek bize pir olsun,
Yaman günde dizimize kuvvet olsun,
Obalar da oymaklar da bir olsun,
Budur elin değeri azizim.

Bu ana toprağın märdi azalıb,
Qartal yuvasını sığırçın alıb,
"Xästä Bayram Ali" nigäran qalıb,
Tükenmezdi intizari äzizim.

Bu ana toprağın merdi azaldı,
Kartal yuvasını sığırcık[47] aldı,
"Hasta Bayram Ali" merakta kaldı,
Tükenmezdi intizarı azizim.

(6+5)

Cihangir, Babasının Şikâri Olduğunu Öğrenmesi ve Onu Kurtarmak İçin Yollanması

Eşid dâsitâni kimnen? On säqqiz il üstünnän geçännän sora, Şikâri'nin oğlu Cähângirdän. Şikâri zindana düşändä bu nänäsinin bätnindä altı aylığ idi. Xacand-ı Väzir'in qızıdı Pärnâz Xanım, bunun doqquz ay doqquz gün o sanlı günü saäti tämâm olsun, gälib yetirib yeddi sinninä, mähtäbxâniyä gedib. On yeddi sinninä yetişändä bunun fikri zikri dâyim güräşmäyidi.

Destanı kimden dinle? Şikâri'nin oğlu Cihangir'den. On sekiz yıl önce Şikâri zindana düştüğünde o anasının karnında altı aylık idi. Hocand Vezir'in kızı Pernâz Hanım onu dokuz ay dokuz gün karnında taşıdıktan sonra dünyaya geldi.Yedi yaşına bastığında mektebe gönderildi. On yedi yaşına vardığında, güreş pehlivanıydı.

Älâqäsi varidi küştü tutsun, onnan güräşsin, bunan güräşsin. Yämän şährindä

Öyle ki güreşte kimse onu yenemezdi. Yemen şehrinde güreş yapmadığı kimse

47 Sığırık: Serçegillerden, siyah renkli, uzun gagalı, serçeden iri bir kuş.

adam qalmamışdı ki qolun sındırmasın, qıçın sındırmasın, şikäst elämäsin, çün bunun babası Rayizi Şâmi'nin yanındadı, bi näfär gälib şikâyät eliyämzdi,

kalmamıştı. Kolunu kırmadığı, bacağını kırmadığı, kimse kalmamıştı. Buna rağmen babası Hocand Vezir, Rayizi Şâmi'nin veziri olduğu için kimse ondan şikâyet edemezdi.

Gün bir gün oldu bir dana döhülçü varidi, bi dana oğlu varidi, vurur yerä, can tapşırırı. Beyinnän gessin, döhülçü buna gäzäbläniri, dädäsinnän bi-xäbär, filan behman.

Bir gün bir davulcunun oğluyla güreş yaptığında kazayla davulcunun oğlu ölür. Davulcunun oğlu ölünce onun babası sinirlenip ona "babası yok" dedi.

Bu nâ-rahand olur. Necä dädäsinnän bi-xäbär mägär mänim dädäm yoxdu?

Cihangir bu lafa çok üzüldü. Ne demek babası yok? Benim babam yok mu?

Bu ordan fikr eliyiri: Necä ki dädäsinnän bi-xäbär? Mägär Xacand-ı Väzir mänim dädäm däyili?

Kendi kendine düşündü: "Neden bana babası yok dedi?" Hocand Vezir benim babam değil mi?"

Växti gälsin evlärinä görür anası oturub bir oturub bir pünhânidä, bir gûşädä häzin häzin aglıyırı.

Eve geldiğinde anasından sormak ister. İçeri girdiğinde anası Pernâz Hanım'ın gizlice ağladığını gördü.

Ana sän niyä ağlıyısan? Dedi oğul elä män härdän bir ağlaram.

Ana neden ağlıyorsun? Anası neden ağladığını söylemez.

[Cihangir dedi:] Ana can mänim üräyimä bir neçä söz gälibdi, män gäräy oları sännän su'âl eliyäm. Dedi ana qulağ as deyim da. Häqiqäti qoyacaxsan meydâna. Götürüb bu dillärinän göräk anasınnan nä soruşur?

Cihangir anasına dedi: Ana can senden bir şey soracağım. Gerçekleri söylemeni istiyorum. Bakalım Cihangir anası Pernâz Hanım'a nasıl soracak? Sazını aldı bakalım ne sordu?

Cihangir, anası Pernâz Hanım'a dedi:

Başına döndüğüm gül üzlü ana,
Söylä görüm mänim atam kimdi?
Südüvü ämmişäm män qana qana,
Söylä görüm mänim atam kimdi?

Başına döndüğüm gül yüzlü ana,
Söyle göreyim, benim atam kimdir?
Sütünü emmişim ben kana kana,
Söyle göreyim, benim atam kimdir?

(6+5)

Anam baş ağıdı,
Ölmämişdi, sağıdı,
Varlığını heş bilmäzidim,
Arxamda bir dağ idi.

Anam baş dağıydı,
Ölmemişti, sağ idi.
Varlığını hiç bilmezdim,
Arkamda bir dağ idi.

(bayatı)

Dolandırıb peymânämi doldurram,
Saraldıban gül rängivi soldurram,
Oğulsuz galarsan özümü öldürräm,
Söylä görüm mänim atam kimdi?

Dolandırıp kadehimi doldururum,
Sarartıp gül rengini soldururum,
Oğulsuz kalırsın, kendimi öldürürüm,
Söyle göreyim, benim atam kimdir?

(6+5)

Bu dät mändä üz görübdü,

Bu dert bende yüz görmüştür,

Gelib meydânı düz görübdü,
Gedär genä geyidär,
Bu därt mändä üz görübdü.

Gelip meydanı düz görmüştür,
Gider gene döner gelir,
Bu dert bende yüz görmüştür.

(bayatı)

Cähângir'äm sänin üçün bir buta,
Qorxuram ki säni bu nâläm tuta,
Mändä dädä deyim sändä ki ata,
Düz de görüm mänim atam kimdi?

Cihangir'im, senin için bir direk,
Korkarım ki, seni bu ahım tuta,
Ben de dede diyeyim sen de ata,
Doğru söyle benim atam kimdir?

(6+5)

Män âşıx ay meded,
Mädäd ya Ali mädäd.
Dan ulduzu baş verdi,
Ayrılıxdı ay mädäd.

Ben âşık ay medet,
Medet ya Ali! medet.
Tan yıldızı baş verdi,
Ayrılıktı ay medet.

(bayatı)

Anası ökütmä çekib ağlıyıb, ay ana de görüm niyä ağlıyısan? Män sännän soruşuram ki dädäm kimdi axı sän niyä ağlıyısan?

Anası içini çekip ağladı. Cihangir dedi: Babamın kim olduğunu soruyorum neden ağlıyorsun?

Anası dedi: Oğul deyiebilemerm,

Anası dedi: Sana söyleyemem.

[Cihangir dedi:] Ana can ägär deäsän yäqin bil ki özümü öldürräm. Äl eliyib xäncärä dedi deyisän ya yox?

[Cihangir dedi:] Babamın kim olduğunu bana söylemezsen kendini öldüreceğim. Hançerine el attı. Söyleyecek misin, yoksa?

[Pernâz Hanım] Dedi: İcâzä ver deyim da niyä ağlıyıram. götürüb bu dillärinän desin, bändä ärz eliyim siz şad olun, ki Cähângirin dädäsi kimdi?

Pernâz Hanım dedi: Oğlum izin ver sana söyleyeyim neden ağladığımı. Anası sazı aldı; bu sözlerle bakalım oğlu Cihangir'e babasının kim olduğunu nasıl söyleyecek?

Pernâz Hanım dedi:

Başıva dolanım gül üzlü bala,
Äzäldän bu dünya virân olubdu,
Härkimsä ki içib eşqin câmını,
Ölüncä gözläri giryan galıbdı.

Başına dolanım gül yüzlü yavrum,
Ezelden bu dünya viran olmuştur,
Herkes ki içmiş aşkın kadehini,
Ölene dek gözleri ağlar kalmıştır.

(6+5)

Baban İskändärdi sänä nişâna,
Äşkär minib, şûriş salıb cihâna,
On yetti ildi dädän düşüb zindâna,
Bilmiräm zindädi, ya ki ölüpdi?

Baban İskender'di sana nişana,
Aşikâr binip kavga salmış cihana,
On yedi yıldır baban düşmüş zindana,
Bilmem yaşıyor, yoksa ölmüştür?

(6+5)

Pärnâz diyär dayim eyläräm äfgân,

Pernâz diyor her zaman ah,

Sän mänim bağrımı qan eylädin qan,
Pünhan bäslämişäm sän täh civan,
Şikâri'dän sän täk cävan qalıbdı.
(6+5)

Sen benim bağrımı kan eyledin, kan,
Pinhan beslemişim senin tek civan,
Şikâri'den senin gibi civan kalmıştır.

Oğul sän Şah-ı Dârä oğlu Şikâri'nin oğlusan, ki Mälik Şah-ı Rûmu'nun oğludu. Baban sänin İskändärdi ki dünyayä İslâm pärçämi vurmuşdu.

Pernâz Hanım, Cihandar'a dedi: Oğlum sen Melik Şah-ı Rumi oğlu Şikâri'nin oğlusun. Senin baban İskender dünyaya İslam bayrağını dikmişti.

Bäs qäzâya bu cur olubdu, cäräyanı şärh verip, sän mänim bätnimdäydin, gedip düşüb zindânä, o du ki sän gözüvü açannan Xacand-ı Väziri sänä dädä qärâr vermişäm. Qiyâmät oldu, ana bala qol boyun oldular, ağladılar.

Pernâz Hanım olup bitenleri ona anlattı. Sen dünyaya gelmeden önce Şikâri, Seheng-i Şâmi'nin zindanına hapsedildi. Ondan sonra Hocand Vezir'i sana baba olarak tanıttım.Cihangir bunu öğrendikten sonra anası Pernâz Hanım'a sarılıp ağladı.

Eşid dâsitâni kimnän? Xacand-ı Väzir'dän: Xacand-ı Väzir qapıdan girsin içäri gördü nänädä ağlıyır, bala da ağlıyır.

Destani Hocand Vezir, Seheng-i Şâmi'den dinle. Hocand Vezir kapıdan girdiğinde bu manzarayla karşılaştı. Ana oğul ağlaşıyorlardı.

Älâcım ona qalmışdı ki gäräh diyäm. Dedi bäs demisän deyip geçip, oğul.

Pernâz Hanım dedi: Cihangir'e gerçek babasının kim olduğunu söyledim.

Höcand Vezie soruşdu: İndi bildin da sän kimin oğlusan, dädän kimdi? Xûb märâmın nämänädi?

Hocand Vezir sordu: Babanın kim olduğunu bildin şimdi ne yapmak istiyorsun?

Dedi babacan qulağ as deyim märâmım nämänädi. Cähângir götürüb göräh babasına ne deyir?

Cihangir dedi: Baba can dinle sana söyleyeyim. Cihangir sazı aldı bakalım babasına ne söyleyecek?

Cihangir dedi:
Sänä qurban olum gül üzlü baba,
Verginän gätirsin yaxşı at mänä,
Gecä gündüz zikr eylärsän kitâbä,
Verginän gätirsin yaxşı at mänä.
(6+5)

Sana kurban olayım, gül yüzlü baba,
Ver getirsin iyi bir at bana.
Gece gündüz zikir edersin kitabe,
Ver getirsin iyi bir at bana.

Qoy sürüdän bir täk quzu qapım män,
Sınıx göyüllärä därman yapım män,
Färhad olum, qayaları çapım män,
Gälib gedän qoy desin färhad mänä.
(6+5)

Koy sürüden bir tek kuzu kapayım ben,
Kırık gönüllere derman yapayım ben,
Ferhat olup kayaları deleyim ben,
Gelip giden koy desin Ferhat bana.

Cähânigr'äm, alam güylün, bitirim,
Üräyinnän qäm qubârin götürüm,
Dedäm Şikâri'ni gedim gätirim,

Cihangir'im alam gönlün, bitireyim,
Yüreğinden gam tozunu götüreyim,
Dedem Şikâri'yi gideyim getireyim,

Ver gätirsinlär yaxşı at mänä.

Ver getirsinler yahşi bir at bana.

(6+5)

Xacand-ı Väzirä çün onyetdi sinni var, istämir gessin vä illâ bir dänä märkäb bäsliyib buna Xacand-ı Väzirä Märkeb-ı Äjdâxâr'ın dölünnändi däryâ atlarınnan be-hesab, derya atlarınan Märkeb-ı Äjdâxâr'dan döl tutublar vä buna dil örgädib fähmidä märkäbdi adına da Kürrä deyillär çün bu istämir indidän xotab eläsin gessin o du ki demir.) Dedi: Oğul sän get, gäz dolan, näqädir at söüsän gätir bura män pulun verimda. Cähângir gäzir dolanır här yanı tämâm ılxıları gäzir dolanır, här nä cur märkäbin üstünä minir, älin atır kakilinä vä märkäb dävâm eliyäbülmür, märkäbin qarnı dayanır yerä. Dâim bu fikridädi ki yaxcı at tapsın.

Hocand Vezir, Cihangir'in on yedi yaşı olduğundan gitmesini istemiyordu. Ancak Merkeb-ı Ejderhar ile denizatlarından bir at döllemişti. Onu özel eğitmişti, konuşmayı anlardı. Hocand Vezir döllediği atın adın Kürre koymuştu. Özel olarak beslediği atı Cihangir'in bilmediği bir yerde büyütmüştü. Cihangir'in on yedi yaşı vardı ve Hocand Vezir onun gitmesine razı değildi.Hocand Vezir, Cihangir'in isteğini görünce kendi çabasıyla bir at bulmasını ister. Ancak Cihangir gezdiği ve bulduğu atlar onun ağırlığına dayanamıyordu. Bindiği her atın karnı yere geliyordu.

Dedi: Qızım sän nâ-rahand olma dünyâ-yi mâ-sävânın märkäbi yığışa bunu dolandırabülmäzlär, be-gyri äz Kürrä, ki män dä Kürränin yerin demerem ona.

Hocand Vezir Cihangir'in uygun at bulamayacağını biliyordu. Hocand Vezir Pernâz Hanım'a dedi:Dünya üzerinde onu gezdiren at yok, yalnız Kürre onu belinde gezdirebilir. Ancak gezip farklı atları görmesini istiyorum.

Günlärin bir günündä, dediğim kimi evdän çıxıb gessin, iki xâcä buna ras gäldi. Xocand Vezir Yemen şehrinde on beş min Müselmana demişdi ki Kürreni Cihangir'e demiyin.

Günlerden bir gün, Cihangir gene at aramak için dışarı çıktığında iki kişiye rast geldi. Hocand Vezir Yemen kentindeki yaşayan on beş bin Müslüman'a Kürre hakkında Cihangir'e bir söz söylememelerini istemişti.

Bular götürüllär gätirillär ätdän, käbabdan orda härämxanä bağçasında kebab eliyillär vä şärâb içillär. Bular bu şärâbidän özläridä içillär vä Cähângir'ä dä veriblär. İçiblär mäst oldular, piyan oldular, väqti ki piyan olsunlar, Cähângir götürüb bir däsgâh xâcälärä nä diyäcäh, bändä ärz eliyim siz şâd olun.

Bu kişiler Cihangir ile arkadaş oldular. Birlikte bir gezi için şehirden dışarı çıktılar. Bir zaman sonra bir bağa yetiştiler. Bağda getirdikleri etlerden kebap yapıp yemeğe içmeğe başladılar. Biraz şaraptan içtikten sonra sarhoş oldular. Cihangir iyi bir at aradığını onlara şöyle söyledi; ben söyleyeyim, sizler şad olun:

Cihangir dedi:

Gälin sizä söyläyim xacälär,
İstiräm babam täk minäm sämändä,
Çâräsiz därdlärä olam därman,
İstiräm babam täk minäm sämändä.

Gelin size söyleyeyim dostlar,
İsterim babam tek bineyim iyi ata.
Çaresiz dertlere olayım derman,
İsterim babam tek bineyim iyi ata.

(6+5)

Fäläk mäni qoy eldän ayrı salsın,

Felek beni koy elden ayrı salsın,

Qäm läşkäri gälib, dörämi alsın,
Nä insaftı dädäm gözü yolda qalsın?
İstiräm babam täk minäm sämändä.
(6+5)

Gam deryası gelip çevremi alsın,
İnsaf mı dedem gözü yolda kalsın?
İsterim babam tek bineyim iyi ata.

Cähângir söyläsin sizä sözlärin,
Närgis-i şählâyä bänzär gözläri,
İntizâr qalıbdı anam gözläri,
İstiräm babam täk minäm ata.
(6+5)

Cihangir söylesin size sözlerin,
Nergis çiçeğine benzer gözleri,
İntizar kalmıştı babam gözleri,
İsterim babam tek bineyim ata.

Bular ki mäst olmuştular, xâcälärin biri dedi: Olan qoy män gedim o Kürrä'ni tutm gätirim.

Durdular üçüdä mäst mäst yolandılar däryâ qırağında Kürrä'dän ötür. bir xeyläh gettihtän sora xâcälär dedi ki:

Cähangir biz day burdan o yana gedä bülmärih, aralıdan nişan verdilär odu o Kürrädi, däryânın qırağında ottuyur, ged özün tut. Ona Xacand-ı Väzirä dil örgätibdi, yaxına geden baxar görär Xaxand Väzir'dii, gälär yanına, xeyir ägär Xacand-ı Väzirä olmasa nâ-şinâs bir adam olsa qeyidär bir şihä çäkär däryanın qırağına, nänäsi däryâdän çıxar o adamı täläf elär, aradanaparar.

Cähângir gäldi, bir xeyläh qalanda Kürriyä Kürrä gördü, bäli aralıdan bir näfär gälir. Dört nala çapa gälib yetirdi Cähângirä yetirändä, gördü bu Xacand-ı Väzir däyil. Qeyidib bir şiha çäkib, getdi däryânın qırağına, mının anası çün däryâ attarınanidi, bunun şihä säsinä däryâdän çıxsın gälsin Cähângirin, bir dana yumurux düyünnüyüb vırdı bının källäsinä. Beyin dağılsın, bu aradan gessin.

Kürrä gördü ki nänäsin öldürdü bu, dubârä şiha çäkib, Kürrä özü yumuldu bunun üstünä.

Cähângir üz dolandırdı Pärvärdigâr-ı mutäâlin därgâhinä: Ey on säqqiz min 'âlämi yoxdan xälq eliyän Allah, män bunu da öldürsäm, män dädämin dalısıca gedäbülmäräm, männän bir mähäbbät salgınan bunun üräyinä, dädäm Şikâridi, axı män Xacand-ı Väzir'in näväsiyäm.

Belä diyändä Kürrä Xacand-ı Väzir adın eşidändä Allah täräfinnän, üräyinä bir mähebbät qoyuldu, Kürrä äyaxların qoysun yerä râm oldu, dayandı.

Onlar sarhoş olmuştu. [Ne dediklerin bilmiyorlardı.] Sarhoşların biri dedi: Dur ben sana Kürre'yi tutayım getireyim.

Üçü beraber sarhoş bir şekilde deniz kıyısında Kürre'yi tutmak için gittiler. Biraz gittikten sonra biri dedi:

Cihangir, biz artık bundan fazla yaklaşamayız. Uzaktan Kürre'yi ona gösterdiler ve dediler: Kürrer deniz kıyısında otlamaktadır, kendin git ve onu yakala. Hocand Vezir onu özel bir şekilde yetiştirmişti, insan dilini anlardı. Yalnız Hocand Vezir ona yaklaşabilirdi, başkası yaklaştığında bir şeyhe çekip anası denizden çıkıp yaklaşan adamı öldürürdü.

Cihangir, Kürre'ye doğru geldi. Kürre uzaktan birinin geldiğini görünce ilk başta onu Hocand Vezir zannetti. Koşarak ona doğru geldi. Ancak Onun Hocand Vezir olmadığını gördü. Hemen deniz kıyısına dönüp kişnedi. Anası denizatı onun kişnemesini duyunca denizden çıktı ve Cihangir'in üzerine saldırdı. Cihangir denizatının alnına bir yumruk vurarak onu öldürdü.

Kürre anasının öldüğünü görünce bir şeyhe çekti ve Cihangir'e saldırdı.

Cihangir, Allah'a yüzünü tuttu ve yalvardı: Ey on sekiz bin âlemi yoktan yaratan Allah! Ben bunu da öldürürsem babam Şikâri'nin ardından gidemem. [Bu at benim olsun.] Benim muhabbetimi bu atın gönlüne düşür. Ben Şikâri'nin oğluyum, Ben Hocand Vezir'in torunuyum.

Kürre Hocand Vezir'in adını duyduğunda Allah tarafından gönlüne muhabbet indi. Cihandar'ın önünde ayaklarını yere indirdi ve karşısında durdu.

Cägangir qolunu saldı atın boynuna, götürüb göräh Kürriyä nä deyir bändä ärz eliyim äyläşän ağaların sağlığına:

Cihangir kolunu atın boynuna sardı. Bakalım Kürre'ye ne diyecek? Bende size söyleyeyim; dinleyenler sağ olsun:

Cihangir dedi:

Sän mänä qardaş ol qurbät ellärdä,
Görüräm, sänsän däryâlärin nähängi,
Dädäm gözü qalıbdı yollarda,
Män sän ilä eylämiräm ki cengi.
(6+5)

Sen bana kardeş ol gurbet ellerde,
Bakıyorum, sensin deryalar nehengi[48],
Dedem gözü kalmıştır yollarda,
Ben sen ile etmem ki savaş.

Qılış vırram ıldırım kimi çaxaram,
Düşmanın bağrını yandırıb yaxar
Dädäm intizârdı yollara baxar,
Can sänä qurbandı deryânın nähängi.
(6+5)

Kılıç vurayım, yıldırım tek çakarım,
Düşman bağrını yandırıp yakar,
Dedem intizardı, yollara bakar,
Can sana kurbandır deryalar nehengi.

Qızıl desäm qızıl güldän arısan,
Cämi nähählärin sän nehengisen,
Cähângir'em Şikâri'nin, Äjdâ-Xar yadigarısan,
Can sänä qurbandı deryânın nähängi.
(6+5)

Kızıl desem, kızıl gülden farklısın,
Tüm nehenglerin sen nehengisin,
Cihangir'im, Şikâri'nin Ejdaha-harı'sın,
Can sana kurbandır, denizlerin nehengi.

Sözlerini tämâm eläsin, äl eliyib [atın] kakülünä, alıcı quş kimi qondu märkäbin üstünä. Eleyki Cähângir märkäb-i Kürräni çırpağan gätirib yetirdi evlerinä, märkäbdän piyâdä olsun, gätirib bunun qabağına ot tökür yemir, su qoyur işmir, yonca tökür yemir, arpa tökür yemir.

Cihangir bu sözlerle atı sakinleştirdi, atın kâkülünden tutup atın üzerine atladı. Merkeb-i Kürre'nin üzerine atlayıp eve doğru geldi. Eve yetiştiğinde attan indi ve Kürre'nin önüne su koydu. Küre suyu içmedi. Ot koydu, at otu yemedi; yonca koydu, yemedi. Arpa koydu yemez oldu.

Bu eynidä Xacand-ı Väzir qapıdan girdi içäri, ey dâd-ı bi-dâd gözü sataşdı Kürriyä. [Dedi:] Ogul bunu hardan tuttun gättin?

Bu sırada Hocand Vezir eve girdi. Hocand Vezir Kürre'yi Cihangir'in yanında gördüğünde çok şaşırdı. Oğlum! Bunu nerden buldun?

Dedi ay baba bilmirsän ki bunu xâcälärdän almışam, xâcälär nişân verib, män gedib däryâ qırğınnan tutmuşam.

Cihandar, Hocand Vezir'e neler olduğunu anlattı. Ben bunu deniz kıyısından tutup getirdim.

[Xacand-ı Väzir] Bildi ki bu aygaş hardan geçibdi. [Cihangir dedi:] Ay baba bu heş zad yemir män buna yonca saman här nämänä veriräm yemir.

Hocand Vezir her şeyi anladı. Cihangir dedi: Bu atın önüne ne koydumsa yemedi, Su koydum içmedi, yonca saman koydum yemedi.

[Xacand-ı Väzir] dedi oğul o oların heş birisin yemez, onun qäzâsıvar verim gör yiyär ya yox? Çälläyi doldurdu şärâbinän, gätirib goydu Kürränin qabağına, içännän

Hocand Vezir dedi: Oğlum! Bu atın özel bir besleme tarzı vardır. Hocand Vezir su yerine Kürre'nin önüne şarap koydu. Kürre önüne koyulan şarabı iç-

48 Neheng: Balina.

sora, getdi mäşgul oldu, ot yoncasın arpasın yemäğä mäşgul oldu.

Dedi oğul gördün yiyär, bunun qäzâsı var, bunu män neçä ildi bäslämişäm sänin üçün, özüm demirdim.

Cähângir götürübgöräh Xacand-ı Väzirä nä deyir bändä dä ärz eliyim siz şad olun:

tikten sonra ot, yonca ve arpa yemeğe başladı.

Hocand Vezir dedi: Oğlum gördün mü? Ben bu atı yıllardan beri senin için özel besledim. Zamanı geldiğinde sana getirecektim.

Cihangir sazını aldı bakalım Hocand Vezir'e ne dedi? Ben söyleyeyim; sizler şad olun:

Cihangir dedi:

Häm mänim dädämsän, häm atam,
İcâzä ver çıxım bir rikâb üstä,
Dolanım dünyanı dädämi tapım,
İcâzä ver çıxım bir rikâb üstä,
(6+5)

Hem benim dedemsin, hem atam,
İzin ver bir çıkayım rikap[49] üstüne,
Dolanım dünyayı babamı bulum,
İzin ver çıkayım bir rikap üstüne.

Män aşıx härayımdan,
Häm bu härayınan,
Gündä bir kärpiş düşär,
Ömrümün särâyınnan.
(bayatı)

Ben âşık haykırışımdan,
Hem bu haykırışımdan.
Günde bir kerpiç düşer,
Ömrümün sarayından.

Qädäm qoyub, dos bağına giräräm,
Äl uzadıb gonca gülün därräm män,
Nä qädä kâfär olsa tämâmını qıräram,
İcâzä ver çıxım bir rikâb üstä.
(4+4+3)

Kıdem koyup dost bağına girerim,
El uzatıp gonca gülün dererim,
Ne kadar kâfir olsa tümünü öldürürüm,
İzin ver çıkayım bir rikap üste.

Män aşıx här aylar,
Häm ulduzlar häm aylar,
Başım cällât älindä,
Dilim säni häraylar.
(bayatı)

Ben âşık her aylar,
Hem yıldızlar, hem aylar.
Başım cellat elinde,
Dilim seni haykırır.

Cähangir'äm män ağlaram ölüncä,
Ölüm yeydi bu dünyada qalınca,
Gärähdi ki gedäm atam dalınca,
İcâzä ver çıxım bir rikâb üstä,
(4+4+3)

Cihangir'im ben ağlarım ölünce,
Ölüm yeğdir bu dünyada kalınca,
Gerektir ki gideyim atam ardınca,
İzin ver çıkayım rikap üste.

Qan eylär,
Divan eyler qaneyler.
Dos[t] mäni bu halda görsä,
Ya ölär ya qanıma qan eylär.
(bayatı)

Kan eder,
Divan eder, kan eder.
Dost beni bu halde görse,
Ya ölür, ya kanıma kan eder.

49 Rübap: Üzengi.

Xacand-ı Väzir qızına üz dolandırdı: Gördün gızım bunnan sänä oğul olmuyacax.

Dedi baba can o sözlerin karı yoxdu, män gärähdi ki gedäm babamın dalınca.

[Xacand-ı Väzir deyir:] Oğul burda ki on beş min näfär Müsälmân vardı, buların här mähällidä här çüçädä bir näfär iş biläni var, ağ säqqäli var, oları yığım bu evä, xäbär eliyim gälsinlär bu evä, ta bu möriddä biz söhbät eliyäh görax ne deyirler?

Qäbul eliyib Cähângir. Bir bir xäbär eliyiblär gecä yavaccana gälsinlär, söhbät eläsinlär.

[Xacand-ı Väzir] Dedi indi ki bäs o cur oldu, sabah män yolun örgädäcağam buna ki şähridä neyliyäsiz, siz on min näfär bu on beş min näfärdän intixab eliyäcähsiz tämâm bändärlärdä keşih verecehler, temâm bändärläri käsäcähsiz, ki bu Yämän şährinnän bir quş quşlığunda qanad çalıb känârä gedäbilmäsin. Ägär gedib Särhäng-i Şâmi'yä xäbär versälär, bizim axirimizdi. [Cihangir] Dedi: Baba can baş üstä sän ämr eläginän. Gecä bu qol u qärârı qoysunnar.

Hocand Vezir kızına dedi: Sana demedim mi bundan sana oğul olmayacak?

Cihangir dedi: Bu sözler bana kâr etmez. Ben babamı bulmam için ardından gideceğim.

Hocand Vezir dedi: Oğlum burada yaşayan on beş bin Müslüman'ın büyükleri ve aksakallarıyla istişare etmem gerektir. Onları gizlice buraya toplayıp bu konuda düşüncelerini almam gerek. Bakalım onlar bu işe ne diyecekler?

Cihangir bunu kabul etti. Gece vaktinde herkes toplanıp bir plan yaptılar.

Hocand Vezir dedi: Sabah şehri içeriden nasıl ele geçireceğimizi söyleyeceğim. On beş bin Müslüman'dan on bin kişi şehri ele geçirmek için hazırlık yaptılar. Seheng-i Şâmi'ye haber gitmesini önlemek için Yemen şehrinin kapılarının kontrolünü ele alacaklardı. Yoksa Serheng-i Şâmi'ye haber ulaşırsa onların sonu gelecekti. Cihangir dedi: Başım üstüne baba. Sen nasıl emredersen öyle olsun. O gece planları yapıldı.

Üstatname

Sınıx könüllärä däymämäx gäräk,	Kırık gönüllere değmemek gerek,
Şäriät içindä râhi bilänlär.	Şeriat içinde yolu bilenler.
Özgänin gibätin eylämäsinlär,	Başkasının sözünü etmesinler,
Başı üstä bir Allah'i bilänlär.	Başı üste tek Allah'ı görenler.
Qäsbi yerlärindä tuxm ähmäsinlär,	Gasp ettiği yerlerde tohum ekmesinler,
Nâ-mähräm äyağın heş çähmäsinlär.	Na mahrem ayağını hiç çekmesinler,
Özgä nâmusuna göz tihmesinler,	Başkasının namusuna göz dikmesinler,
O gäzäb-i şâhänŞâhi bilänlär.	O Tanrı'nın gazabını bilenler.
Bu dinnän o dinä vermeyin bacı,	Bu dinden o dine vermeyin taviz,
Cähd eylä qapında doyur bir acı.	Çalış kapında doyur bir acı,
Gönülde yetänlär eylesin hacı,	Gönülde yatanlar eylesin hacı,
O käbe-yi beyt'ullâhi bilänlär.	O Allah'ın evini bilenler.
"Xästä Qâsim" diyär çehdim çox cefa,	"Hasta Kasım" diyor çektim çok cefa,

Çox baxma eylemeginen fesad.
Mähämməd dinində eyläyin cähâd,
Yer üzündä zil'ullâhi bilänlr.

(6+5)

Xästä Qâsim.

Çok bakma, etmeyesin fesat,[50]
Muhammet dininde eyleyin cihat,
Yeryüzünde Allah'ın yardımını bilenler.

Hasta Kasım.

Xacand-ı Väzir gecä näxşäni çäkib, tedbirin töküb, hamı durub gedib, sähär çağı Xocand Väzir durub, yeyib, içib, geyinib, gedib Rayizi Şâmi'nin yanına.

Hocand Vezir ve Müslümanlar gece planları hazırladılar, tedbirlerini aldılar. Herkes kendi evine döndü. Sabah Hocand Vezir, Rayizi Şâmi'nin sarayına gitti.

Buyan täräftän Cähangir Kürränin yähär äsbâbini qoyub belinä, yeddi yerden tengin berkidib, cilovn vurup ağzına, qılış qälxn ämûd şeş-pär neyze vu kämänd bağlıyıb, atın üstünä sävâr oldu.

Diğer taraftan Cihangir, Kürre atının eyerini yerleştirip yedi yerden bağladı. Dizginini eline aldı. Üzerine atladı. Kılıç kalkan, gürz, mızrak, şeşper ve tüm savaş aletlerini yanına alıp yola koyuldu.

Eleyki qäravul yesavulun hammısının qabağınnan geçib;

Şehirde bekçilerin önünden geçtiğinde onu durdurdular. [Sordular:]

"Oğlan sänä kim icâzä verib qılış qälxan bağlıyasan, märkäbä sävâr olasan?" Yämän ählinä icâzä yoxdu ki şämşir bağlasın.

"Oğlum! Sana kim izin verdi böyle kılıç kalkan ile şehirde geziyorsun?" Yemen kentinde kimse beline kılıç bağlayamazdı.

[Cihangir] Dedi: Mänim icâzäm özümdedi, heş kimä märbut olan däyil. Här täräfi dolanıb qeyiddi gäldi evlärinä.

Cihangir dedi: Kimseden izin almadım, kendi kendime izin verdim. Şehirde her tarafı gezdi ve eve döndü.

Här täräftän xäbär getdi Rayizi Şâmi'yä. [Rayizi Şâmi] üz dolandırdı Xacand-ı Väzirä: Xacand-ı Väzir, sän ona ädäb eliyäbülmüsän? Tärbiyä eliyäbülmüsän?

Bekçiler ve askerler Cihangir'in kılıç ve kalkan ile şehirde gezdiğinin haberini Rayizi Şâmi'ye götürdüler. Rayizi Şâmi Hocand Vezir'e dedi: Vezir sen buna nasıl terbiye vermişsin? Şehirde kılıç kalkan ile gezilir mi?

[Xacand-ı Väzir] Başın saldı aşağaya: Qurban, üzüm yoxdu ki üzüvä baxam, çox şärmändäyäm, neyniyim, gücüm çatmırı. Dedi qurban qulağ as deyim da.

Hocand Vezir başını eğdi ve dedi: Efendim benim gücüm yetmiyor, sözümü dinlemez oldu artık.

Götürüb Xacand-ı Väzir Rayizi Şâmi'yä Cähangirin täräfinnän nä diyäcäk, bändä ärz eliyim äyläşän ağaların sağlığına:

Hocand Vezir sazı aldı bakalım Rayizi Şâmi'ye ne diyecek? Ben söyleyeyim oturan beyler sağ olsun:

Hocand Vezir, Rayizi Şâmi'ye dedi:
Sänä ärz eliyim Rayizi Şâmi,
Mänim gücüm düşmür o cävânä,
Axir sözlärimin budur tämâmi,
Mänim gücüm düşmür o cävânä.

(6+5)

Sana arz edeyim Rayizi Şâmi,
Benim gücüm düşmez o civana,
Son sözlerimin budur tamamı,
Benim gücüm düşmez o civana,

50 Fesat: Bozukluk.

O Güneylär o quzeylär,
O quzeylär o güneylä,
Häsrät häsrätin görändä,
Bayramın o gün eylär.

O Güneyler o Kuzeyler,
O kuzeyler, o güneyler,
Hasret hasretin görünce,
Bayramın o gün eder.

(bayatı)

Göndärginän qolu bağlı gätirsinlär,
Mänim bu sınıx göylümü bitirsinlär,
Ya öldürsünlär, ya yerinä yetirsinlär,
Ya ämr eylä salsınlar onu zindânä.

Gönder kolu bağlı getirsinler,
Benim bu kırık gönlümü bitirsinler,
Ya öldürsünler, ya yerine yetirsinler,
Ya emret atsınlar onu zindane.

(6+5)

Bir dä män,
Doldur içim birdä män,
Ömr azaldı gün geşdi,
Cävân olmam birdä män.

Bir de ben,
Doldur içim bir de ben,
Ömür azaldı, gün geçti,
Civan olmam bir de ben.

(bayatı)

Xacand-ı Väziräm eyläräm äfgân,
Därd älinnän bağrım olup bütün gan,
Tängä gätiribdi mäni o cävân,
Mänim gücüm düşmr o cävânä.

Hocand Vezir'im ederim ah,
Dert elinden bağrım oluştur kan,
Cana getirmiştir beni ol civan,
Benim gücüm düşmez ol civana.

(6+5)

Gızıl gül gonca bağlar,
Dilim diyär gözüm ağlar,
Ağlaram gözüm yaşı,
Sän gelän yolu bağlar.

Kızıl gül gonca bağlar,
Dilim der, gözüm ağlar,
Ağlarım gözüm yaşı,
Sen gelen yolu bağlar.

(bayatı)

Cihangir'in Anası Pernâz Hanım ile Vedalaşması

Bäli, bir neçä näfär mämur istiyıp [dedi:] gedäsiz väzirin oğlu Cähângiri gätiräsiz Cähangir anasıynan oturup, här ikisi evdä, mämurlar gälip yetirsinlär qapını döysünlär, Cähângir cıxdı qapıya, anasına üz dolandırdı: Ana can mämurlar gälib, mäni istirlär Rayizi Şâmi'nin yanına, män getmäliyäm. Dedi oğul get säni Allâhä tapşırdım. Ama anası üz dolandırdı: Oğul dayangınan sänä bir neçä kälmä sözüm var. Götürüb bu dillärinän göräh ana nä diyäcäh balasına, bändä dä ärz eliyim hamızın sağlığına:

Evet, Rayizi Şâmi, Cihangir'i onun yanına getirmelerini emretti. Askerler eve vardığında Cihangir ve anası Pernâz Hanım evde oturuyorlardı. Kapı çaldığında Cihangir anasına dedi: Ana can askerler beni götürmeğe geldiler. Anası dedi: Oğlum, seni Allah'a emanet ediyorum, ama gitmeden benim sözlerimi dinle. Cihangir'in anası Pernâz Hanım sazı aldı, bu sözleri Cihangir'e dedi. Bakalım ne dedi? Bende söyleyeyim; sizler sağ olun:

Pernâz Hanım dedi:

Bir tärlansan uçurduram yuvadan,	Bir terlansın, uçurturum yuvadan,
Get män säni unutmaram duadan,	Git ben seni unutmam duadan,
Sänä kömäh olsun yeri göyü yaratan,	Sana yardım etsin, yeri göğü yaratan,
Get män säni unutmaram duadan.	Git, ben seni unutmam duadan.

(4+4+3)

O Güneylär, o quzeylär,	O Güneyler, o Kuzeyler,
O quzeylär, o güneylä,	O kuzeyler, o güneyler,
Häsrät häsrätin görändä,	Hasret hasretin görünce,
Bayramın o gün eylär.	Bayramın o gün eder.

(bayatı)

Arı desäm gızıl güldän arısan,	Arı dersem, kızıl gülden arısın,
Yengi bağçaların nobaharısan,	Yeni bahçelerin yeni çiçeğisin,
Özün bilisän ki kimin yadigârısan,	Kendin bilirsin, kimin yadigârısın.
Get män säni unutmaram duadan.	Git, ben seni unutmam duadan.

(4+4+3)

Män aşıq häsım oldu,	Ben âşık hasım oldu,
Därmädim häsım oldu,	Dermedim hasım oldu,
Sännän ayrılan günnän,	Senden ayrılan günden,
Ağlamaq peşäm oldu.	Ağlamak işim oldu.

(bayatı)

Oğul dalısıcan qäbul olar ana duasi,	Oğul ardında kabul olur ana duası,
Allah eylär här işlärin çarasın,	Allah eder her işlerin çaresin,
Heç oğul goymuyubdu ağlar anasın,	Hiç oğul koymamıştır ağlar anasın,
Get män säni unutmaram duadan.	Git, ben seni unutmam duadan.

(6+5)

Män aşıq daşa diyär,	Ben âşık taşa değer,
Kipriyin qaşa däyär,	Kirpiğin kaşa değer.
Bir gecä yâr söhbäti,	Bir gece yâr sohbeti,
Tüm qohum qardaşa däyär.	Tüm akraba, kardeşe değer.

(bayatı)

Cihangir'in Rayizi Şâmi'nin Sarayına Girmesi ve Onu Öldürmesi

Sözlärin tämâm eläsin, xeyir du'a versin. Cähângir mämurlarınan mäşgul olup gälmağa, gäldi yetirdi bâr-gahın qabağına.

Märkäbin üstünnän piyâdä olsun, Märkäbin qulağına dedi: Kürrä män vârid oluram içäri burda yeddi yüz ämir var, bir näfäri qoymuyasan ki bu qapıdan eşiyä çıxa, tâ män gälincä. Kürrä dil bilir ämmâ cävab vermağa qâdir däyil. Sözün deyib, tapşırıb vârid oldu içäriyä.

Ävvälin märhälädä kälâmı bu olsun ki: Mänim bu bâr-gâhidä sälâmım o şäxsä olsun ki Allahi bir bilär.

Hamısı başın saldı aşağıya. Rayizi Şâmi üz dolandırdı: Vah vah. Xacand-ı Väzir olmuya bu müsälmândı?

[Xucand Vezir] Dedi qurban män baş qu[r]tula bilmiräm ki axı nä qılıxda dolanır? Cähângir üz dolandırdı dörüyä gördü heş käs bunun sälâmın almadı, yer nişân verän yoxdu. Bunun sağ täräfindä bir dana pählävan oturub, bir dana da pählävân oturub, adı Zälzälä Şâmi di. Cähangir heş şämşirdä çähmädi, bir yumueux düğünnüyüp vurdu källäsinnän, üzü quylu düşdü yerä, bunun ayağınnan tutdu göt[ür]dü atdı bargahın väsätinä.

[Rayizi Şâmi'ye] Dedi: Bura bax görüm bäs sänin yerin yoxdu mäni niyä çağırdın burıya? Rayizi Şâmi dedi: Bäyä män säni qonax çağırmıştım, çağırmışam säni ädäb eliyäm.

Xacand väzirä dedi: Sän bunu nä cur böyütmüsän? Xacand-ı Väzir dedi: Män dä baş tapabilmiräm, bu nä quşun yumurtasıdı. Deyirda.

[Rayizi Şâmi] Dedi bura bax görüm, sänä kim icâzä verib şämşir bağlıyasan? Dedi qulağ as deyim da.

Bu sözläri Cähângir götürüb bârgahda Rayizi Şâmi'yä nä diyäcäh bändä ärz eliyim äyläşänlär sağlığına:

Sözlerini bitirdi, Pernâz Hanım oğlu Cihangir'i hayır duasıyla yola gönderdi. Cihangir askerlerin eşliğinde sarayın önüne geldi.

Atı Kürre'den inip onun kulağına dedi: Ben içeriye gideceğim, içeride yedi yüz komutan var. Ben gelene kadar kimsenin dışarı çıkmasına izin vermezsin. Kürre konuşmaları anlardı, ancak cevap veremezdi.Kürre'ye sözlerini söyledi ve içeri girdi.

İçeri girdiğinde ilk sözü bu oldu ki: Benim selamım onlara olsun ki Allah'ı bir bilirler.

Orda oturan herkes başını yere dikti. Rayizi Şâmi bu sözden hoşlanmadı. Hocand Vezir'e dedi: Vay vay, yoksa bu Müslüman mı oldu?

Hocand Vezir dedi: Efendim ben bundan bir şey anlayamadım. Cihangir'in selamını kimse almadı, onu oturmaya davet eden de olmadı. Onun sağ tarafında Zelzele Şâmi adında bir pehlivan oturmuş idi. Cihangir'e yer veren olmayınca ona doğru geldi. Cihangir onun alnına öyle bir yumruk vurdu ki pehlivan orada yüzüstü yere düştü. Cihangir onu yerden alıp sarayın ortasına attı.

Rayizi Şâmi'ye yüzünü çevirdi dedi: Senin yerin yoksa beni neden buraya davet ettin? Rayizi Şâmi dedi: Ben seni misafir olarak davet etmedim, sana edep öğretmek için buraya çağırdım.

[Rayizi Şâmi] Hocand Vezir'e dedi: Sen buna edep öğretmedin mi? Hocand Vezir dedi: Ben de bunu anlayamadım.

Rayizi Şâmi dedi: Kim sana şehir içinde kılıç bağlama izni verdi? Neden şehir içinde kılıç kalkan ile geziyorsun?

Cihangir cevap verdi: Sana söyleyeyim. Cihandar sazını aldı, bakalım ne dedi? Ben söyleyeyim, oturanlar sağ olsun:

Cihangir dedi:

Sänä kim icâzä verib oturdun täxtdä,	Sana kim icazet verdi oturdun tahta,
Ona görä män şämşiri bağlamışam.	Ona için ben kılıcı bağlamışım.
Gecälär ağlaram gün[d]üzlär gülläm,	Geceler ağlarım, gündüzler gülerim,
Sinäm üstä çarı çapraz dağlamışam.	Göğsüm üstünü çapraz dağlamışım.
(4+4+3)	
Fäläh säni qurbät elä salıbdı,	Felek seni gurbet ele salmıştır,
Dört dörävi qäm läşkäri alıbdı,	Dört çevresi gam leşkeri almıştır,
Bu täxt Mänzär Şah-ı Yämäni'dän qalıbdı,	Bu taht Menzer Şah-ı Yemeni'den kalmıştır,
Onun çün män bu şämşiri bağlamışam.	Onun için ben bu kılıcı bağlamışım.
(4+4+3)	
Qädäm qoyub dos[t] bağına girmämişäm,	Kadem koyup dost bağına girmemişim,
Dästä tutmamışam gül därmämişäm,	Demet tutmamışım, gül dermemişim,
Cähângir'äm hälä dädämi görmämişäm,	Cihangir'im, hele dedem görmemişim,
Ona görä män bu şämşiri bağlamışam.	Ona göre ben bu kılıcı bağlamışım.
(4+4+3)	

[Rayizi Şâmi] Dedi dädän kimdi ki görmämisän? Dedi mänim dädäm on yetti ildi zindandadı. [Rayizi Şâmi dedi:] Kimin zindanında? Dedi: Särhäng-i Şâmi'nin zindanında. Sänin dädän kimdi? Dedi mänim dädäm Mälik Şah-ı Rûmu'nun oğlu Şikâridi. Vay xätâkarın biri, Şikâri gälib burda nütfä qoyub gedib? Äl eländi şämşirä.

Ustâd belä näzmä çäkibdi: Bu yannan da Cähângir äl eländi şämşirä, Rayizi Şâmi istädi şämşiri qoziyä Cähangir onu ikiyä böldü.

Eşit destanı Bähmän väzirdän. Bähmän Väzirin bädäninä rixnä oturdu, bädänindä tühlär biz biz oldu, Bähmän Väzir istädi qaşsın, qaçand elä bir şämşirinän aradan ikiyä ayıdı, Bähmän Väzir'i cähännämä vasil eländi.

Ämmâ neçä näfär istädi qaşsın gördülär Kürrä käsib qapının ağzını, mägär goyar bir näfär eşiyä çıxsın?

Här kim ki Müsälmandı qaçır Xacand-ı Väzir'in dalısına, nämänä ki orda büt-päräst varıdı hamısın öldürdü, cähännämä vâsil eländi. Qan sel kimi su yerinä axdı. Hamını öldürdü.

Üz qoyub eşiyä [Cihangir], mindi märkäbin üstünä äl eländi şämşirä, yüz min näfär

Rayizi Şâmi dedi: Senin baban kimdir? Niye onu görmedin? Cihangir cevap verdi: Benim babam Melik Şah-ı Rumi oğlu Şikâri'dir. Rayizi Şâmi bunu duyunca telaşlandı: Demek sen Şikâri'nin oğlusun. Rayizi Şâmi elini kılıcına doğru götürdü. Cihangir de elini kılıcına attı.

Üstat böyle söylemiş ki Cihangir, Rayizi Şâmi'nin kılıcını kaldırmasına izin vermeden bir darbeyle onu ikiye ayırdı.

Destanı Behmen Vezir'den dinle: Behmen Vezir'ın tüyleri diken diken oldu, ayağa kalkıp kaçmak istese de Cihangir'in darbesinden kurtulamadı. Cihangir bir darbede onu da ikiye ayırıp cehenneme gönderdi.

Birkaç kişi de kaçmak istedi. Kapının önünde Cihangir'in atı Kürre onların önünü kesmişti, onların çıkmasına izin verir mi?

Müslüman olanlar Hocand Vezir'e sığındılar. Tüm kâfirleri öldürdü. Kan su yerine, sel gibi akmaya başladı. Müslümanlar Hocand Vezir'in başına toplandı.

Cihangir tüm kâfirleri öldürdü. Seheng-i Şâmi'ye haber verilmesin diye

Şâm ähli här kim ki istädi qaşsın Särhäng-i Şâmi'yä xäbär versin, öldürdüler. Bir näfär Şâm ähinnän qalmadı, öurät uşaxlara kimi töhdülär eşiyä äsir elädilär qârät elädilär.

kimsenin şehiriden çıkmasına izin verilmedi. Cihangir'in adamları şehrin her tarafını ele geçirdiler. Şam kentinde bir kâfir kalmadı, hepsi öldürüldü.

Cihangir'in, Babası Şikâri'yi Seheng-i Şâmi'nin Elinden Kurtarması için Yola Koyulması

Ämmâ axşam üstü oldu, Cähângir geyidib gäldi öz evlärinä, märkäbinnän piyâdä olub, ana oğul bir birinin gärdäninä [äl saldılar]. Xacand-ı Väzir üz dolandırdı:

Cihangir, Rayizi Şâmi'yi öldürdükten sonra akşam atına binip eve geldi. Anası Pernâz Hanım ile Cihandar birbirine sarıldılar.

Oğlum sän indi burda täxt-i sältänätdä oturacaxsan, ägär Mänzär Şah-ı Yämäni, Yûsif Äräbi, yeddiqardaş, Zälzälä Zängi, Firuz Äyyâr bular hamısı sänin dädövün başınnan dağılıb, gediblär. Ägär bunu bilsälär bir be bir gälällär sänin yanıva

Hocand Vezir Cihangir'e yüzünü tuttu, dedi: Oğlum, artık saltanat tahtının sahibi sensin. Sen artık bu şehrin padişahısın. Menzer Şah-ı Yemeni, Zelzele Zengi, Firuz Ayyar eğer bu haberleri duysalar buraya gelirler. Onlar bu haberleri duyunca senin yanına gelecekler.

[Cihangir] Dedi: Ata can män eliyäbülmäräm, sän özün oturacaxsan burda täxt-i sältänätdä, inşallah öbürülär'dä yığılallar gälällär, män qoşunnan gedäbülmäräm ki dädämin dalısıcan, män indi ya gäräh tâcir surätindä, ya gädâ surätindä gedäm ya sâil surätindä gedäm, bir nöinän gäräh gedäm mäxfiyânä gedäm dädämin cämâlin göräm.

Ancak Cihangir bunu kabul etmedi ve dedi: Ata can benim babam Şikâri'yi bulmam gerekir. Sen kendin saltanat tahtında otur. Babamın arkadaşları sonunda burada toplanırlar. Ben askerlerle babam Şikâri'yi kurtarırım. Onu Seheng-i Şâmi'nin hapishanesinden ancak dilenci kılığına girerek kurtarabilirim.

Gecäni ya[t]sınlar, sabahlarıma dursunlar gesinlär bârgâhä, tämâm Yämän ähli âmâdädilär cängä gessinlär, [Cähângir] dedi imkânı yoxdu, män bir näfär aparabülmäräm.

Hocand Vezir, Cihangir'in bu fikrini doğru buldu. Ertesi gün saraya gittiler. Şam kentinde herkes Şikâri'yi kurtarmak için Seheng-i Şâmi'nin savaşına gitmeye hazırdı. Ancak Cihangir tek başına gideceğini söyledi.

Bu xäbär getdi yetirdi Cähângir'in nänäsinin qulağına, nä xäbäri? Bu xäbär ki Cähângir istir gessin dädäsinin dalısıcan.

Cihangir'in tek başına Şikâri'yi kurtarmasına gitme haberi anası Pernâz Hanım'a da ulaştı.

Anası därhöl evdän çıxıb gäldi, ana bala qol boyun oldular. [Anası] dedi: Oğul hara gedisän? Märâmın nämänädi? Dedi ana can qoy deyim da, Cähângir götürüb bu dillärinän göräk nä deyir bändä ärz eliyim siz şâd olun:

Anası hemen Cihangir'in yanına geldi ve dedi: Oğlum nereye gidiyorsun? Amacın nedir? Neden yalnız gidiyorsun? Cihangir sazını aldı bakalım anasına ne söyleyecek? Ben söyleyeyim; siz şad olun:

Cihangir, anası Pernâz Hanım'a dedi:

Başıva dolanım gül üzlü ana,	Başına dolanım gül yüzlü ana,
Ölänäcän sänä qul bändiyäm män,	Ölene dek sana kulunum ben.
Südüvü ämmişäm män qana qana,	Sütünü emmişim ben kana kana,
Atam cämâlin görmağa diltengiyem män.	Atam yüzünü görmeğe sabırsızım ben.

Pernâz Hanım, Cihangir'e dedi:

Başıva dolanım sänin män oğul, Başına dolanayım senin ben oğul,
Onyeddi ildi dädän düşüb zindana, On yedi yıldır baban düşmüş zindana,
Yeditmişäm sänä qänd ilä noğul, Yedirmişim sana şeker ile tatlı,
Denän ki anamın bağrı dönübdü qana. Dersin anamın bağrı dönmüştür kana.

(6+5)

Cihangir, anası Pernâz Hanım'a dedi:

Sänin bu sınıx göylüvi bitirräm, Senin bu kırık gönlünü bitirim,
Gedib män özümü Şâm'ä yetirräm, Gidip ben kendimi Şam'a yetireyim,
Yâ öläräm yâ dädämi gätirräm, Ya öleyim, ya dedemi getireyim,
Nä bilä ki onun färzändiyäm män? Ne bile ki onun oğluyum ben?

(6+5)

Pernâz Hanım, Cihangir'e dedi:

Get säni män tapşırıram sübhânä, Git seni ben ısmarladım Tanrıya,
Ayrılıxdı, bağrımı döndärmä qanä, Ayrılıktır, bağrımı döndürme kana,
Atan veribdi mänä bir nişânä, Atan vermiştir bana bir nişane,
Veriräm gedirsän onu sänä män. Veririm gidersin, onu sana ben.

(6+5)

Cihangir, anası Pernâz Hanım'a dedi:

Cähângir'i sayma ana här yana, Cihangir'i sayma ana her yana,
Az qalır Mäcnun täh ola divâna, Az daha Mecnun tek olacak divane,
Atam sänä nä veribdi nişâna? Atam sana ne vermiştir nişane?
Onu indi sändän almalıyam män. Onu şimdi senden almalıyım ben.

(6+5)

Pernâz Hanım, Cihangir'e dedi:

Fäläh veribdi mänä neçä fändi, Felek vermiş bana nice fendi,
Salıbdı boynuma ayrılızx kämändi, Salmış boynuma ayrılık kemendin,
Pärnâzam veribdi bir bazu-bändi, Pernâz'ım, vermiş bir kol bağı,
Onu indiyäcän saxlamışam män. Onu şimdiye dek saklamışım ben.

(6+5)

Atan mänä bir cüt bâzu-bänd nişâna veribdi, män oları da bağlıyacağam sänin qoluva, bälkä o nişaneynän gedib dädövi tapasan, ägär tanımasa o bâzu-bändi sän ona nişan versän tanıyar. Cähangir anasınan sorar: Ana can Şirzâd-ı Tigzän necä birisidir? De görüm älinnän bir şey gälär?

Dedi oğul o elä şämşir vurar ki onun şämşirini görämäzsin onun üçün adına Şirzâd-ı Tigzän deyiblär, cängcu dilâvärdi, indi dädövünän Särhäng-i Şâmi'nin här ikisi zindanindädi, älli min müsälmanınan.

Anasıynan qol boyun olullar, üş däfä anasıynan qol boyun olublar ağlıyıblar.

Onnan sora gälib babasının yanına indi icâzä verisän män gedäm ya yox? Üz dolandırdı: Ata can day bunnan belä eliyäbülmäräm dayanam.

Üz dolandı: İndi ki gedisän, bir qädr qoşun tädârik göräk sännän gessinlär.

Sän burda tämâm bändärläri bağlatırtmısan ki bir näfär gedib Särhäng-i Şâmi'yä xäbär vermäsin. Särhäng-i Şâmi bülsä mänim dädämi orda öldüttürär. Män gäräh ya tâcir surätindä gedäm, ya sâ'il surätindä gedäm.

Babasınnan xuda-fizçilih eliyib, rävâne-yi râh oldu. Därälärdän sel kimi, täpälärdän yel kimi, az gedir çox gedir, günün ortasında, märkäninnän piyâdä olur dästämaz alır namaz qılır. İstir bir Allâhınan bir râz u niyâz eläsin, vä bir neçä kälmä söz desin bändä erz eliyim äziz duslar sağlığına

[Pernâz Hanım dedi:] Baban bir kol bağı bana bıraktı. Onları senin koluna bağlamamı söyledi, Bu kol bağılarla sen baban Şikâri'yi bulursun.Cihangir anasından sordu: Şirzâd-ı Tigzen nasıl biriydi? Bir marifeti var mıydı?

[Pernâz Hanım dedi:] dedi:

Şirzâd Tigzen kılıç vurmakta o kadar ustaydı ki kılıcını vurduğunda kimse onun kılıcını göremezdi. Bunun için ona Şirzâd-ı Tigzen demişler. O da baban Şikâri ve elli bin Müslüman gibi Seheng-i Şâmi'nin hapishanesindedir.

Cihangir anasıyla vedalaşıp ayrıldı. Üç kere ana oğul birbirine sarıldılar.

Cihangir daha sonra dedesinin yanına gitti. [Dedi:] Bana izin veriyor musun? Bundan fazla dayanamam.

Hocand Vezir dedi: Madem gidiyorsun, yanında asker de götür.

Cihangir dedi:

Eğer bir kişi şehirden dışarı çıkarsa, olayları Seheng-i Şâmi'ye haber verir ve babam Şikeri'yi hapiste öldürür. Benim dilenci veya tacir kılığında oraya gitmem gerekiyor.

Cihangir babasından ayrılıp yola koyuldu. Derelerden sel gibi, tepelerden yel gibi aştı. Az gitti uz gitti, yolun ortasında bir yerde atından inip biraz dinlenmek istedi.Abdest alıp ibadet etmeye başladı. Bakalım yüzün çevirip Allah'a neler diyecek? Ben söyleyeyim, dostlar sağ olsun:

Cihangir dedi:

Gärib yerdä män ayrıldım anamnan,	Garip yerde ben ayrıldım anamdan,
Üz çeviirib gedim Allah hayana,	Yüz çevirip gideyim Allah nereye?
Bir balıq täk ayrılmışam däryâdan,	Bir balık tek ayrılmışım deryadan,
Üz çeviirib gedim Allah hayana.	Yüz çevirip gideyim Allah nereye?

(6+5)

Qärä qäyä,	Kara kaya,
Doludur qärä qäyä,	Doludur kara kaya,
Miskin qapıva gälib,	Miskin kapına gelmiş,

Daşlara däyä däyä.	Taşlara yaslana yaslana.

(bayatı)

Fäläh verib mänä qämin bolunu,	Felek verip bana kederin bolunu,
Män yazığın soruşan yox halın,	Ben yazığın soran yok halini,
Görsädän yox häqiqätin yolunu,	Gösteren yok hakikatin yolunu,
Üz çeviirib gedim Allah hayana?	Yüz çevirip gideyim Allah, nereye?

(6+5)

Sänä dağlar,	Sana dağlar,
El gedär sänä dağlar,	El gider sana dağlar,
Tutaydım yâr älinnän,	Tutaydım yar elinden,
Gäläydim sänä dağlar.	Geleydim sana dağlar.

(bayatı)

Kimsä yanmaz Cähângir'in ahinä,	Kimse yanmaz Cihangir'in ahına,
Şikâyätim vardır Şahlar Şâhinä,	Şikâyetim vardır Şahlar Şâhına,
Sâ'iläm gälmişäm häx därgâhinä,	Dilenciyim gelmişim bak dergâhına,
Üz çeviirib gedim Allah hayana.	Yüz çevirip gideyim Allah nereye?

(6+5)

Naşı älinnän,	Bilgisiz elinden,
Atmişam daşı älimnän,	Atmışım taşı elimden,
Yastığım şikâyät eylär,	Yastığım şikâyet eder,
Gözümün yaşı älinnän.	Gözümün yaşından.

(bayatı)

Atlı, Cihangir'e dedi:

Durub äyağa märkäbinä sävâr oldu, yol getmağa genä mäşgul oldu.

Az gedib, çox gedib, günlärin bir günüydi gün orta zämânindä gördü uzaxdan bir dana şähr görsänir.

[Öz özünä dedi:] Pärvärdigâra göräsän bu şähir haradı? Dedi gäräh o qädr burda gözlüyäm ki biri gälä ta män buranın adn soruşam, onnan sora bu şährä gedäm.

Ata babadan qalma sözdü ki: " Sınanmamış atın dalı qabağına geşmäginän." Kürrä'dä mäşguldu çärâyä.

Bäli, mäşguldi yemağa, gördü bir atdı gälir. Gälib buna yetirändä atı yavaccana yavaşladıb, buna bir sälâm verdi geşdi,

Geçändä bu bang vurdu: Oğlan hara

Sözlerini bitirdikten sonra ayağa kalkıp atına binip yoluna devam etti.

Az gitti, uz gitti, günlerden bir gün öğle zamanında uzaktan bir şehir gördü.

Şehrin adını bilmiyordu.

Kendi kendine dedi: Allahım bu şehir neresi? Bunun için şehir kenarında birinin oradan çıkmasını ve şehir hakkında bilgi almak için bekledi.

Atalar demiştir: "Sınanmamış atın önüne arkasına geçme." Cihangir şehri bilmediği için hemen oraya girmedi.

Evet, Kürre de orada otlamaya başladı. Bir zaman orada bekledi, uzaktan bir atlı ona doğru geldiğini gördü. Atlı ona selam verip yanından geçti.

Cihangir ona seslendi: Nereye gidi-

gedisän dayan görüm.

[Atlı] Dedi dayanabilmäräm, dalımca düşman gälir.

Dedi oğlan män özüm davanın misgalın min tümänä alıram, hara gedisän qeyit gälginän bura, dedi qeyidämmäräm, mänim sänä ziyânım däyär. Cähângir üz dolandırdı Kürriyä: Kürrä qoyma gessin. Kürrä alıcı quş kimi aldı bunun qabağın. Mäcbur halätindä qeyitsin, dubârä sälam veribdi.

[Dedi:] Cävân qoy män qoyum qedim. At cim cilax su içindädi.

Cihangir dedi niye qaçısan? Dedi bäs qulağ as deyim da: Götürüb bu dillärinän desin bändä ärz eliyim siz şad olun:

yorsun? Dur bakalım.

Atlı dedi: Duramam arkamdan düşman geliyor.

Cihangir dedi: Ben zaten savaşı parayla alıyorum (savaşa hazırım). Geri dön buraya. Atlı durmayınca Cihangir Kürre'ye seslendi: Kürre, yakala onu. Kürre kartal hızıyla atlının önünü kesip yolunu çevirdi. Atlı mecburen tekrar oraya döndü.

Atlı dedi: İzin ver ben gideyim. At koşmaktan terler içinde kalmıştı.

Cihangir ondan neden kaçtığını sordu. Atlı sazını aldı bakalım Cihangir'e ne diyecek? Ben söyleyeyim; sizler şad olun:

Sänä qurban olum gül üzlü cävân,
Nâ-märdin gözünün piçağıyam män,
Yazıx canım qoy olsun sänä qurban,
Qâtiläm bu vilâyätin qaçağıyam män.
(6+5)

Sana kurban olayım gül yüzlü civan,
Namerdin gözünün bıçağıyım ben,
Yazık canım koy olsun sana kurban,
Katilim, bu vilayetin kaçağıyım ben.

Dolandırıb peymânä doldurmuşam,
Anasın mâtämindä ağlar goymuşam,
Ay dilâvär män bir Şâhzâdä öldürmüşäm,
Qâtiläm bu vilâyätin qaçağıyam män.
(6+5)

Dolandırıp kadehimi doldurmuşum,
Anasın mateminde ağlar koymuşum,
Ay dilâver ben bir şehzade öldürmüşüm,
Katilim, bu vilayetin kaçağıyım ben.

Öldürsän dä cävân özün tut yasimi,
Ay cävan gäl qäbul elä iltimasimi,
Alırdı älimnän öz nâmusimi,
Onunçün bu vilâyätin qaçağıyam män.
(6+5)

Öldürsen civan kendin tut yasımı,
Ay civan, gel kabul eyle sözlerimi,
Alıyordu elimden öz namusumu,
Onun için bu vilayetin kaçağıyım ben.

Atlı oğlan başından geçenleri dedi: Bu bir oğlandı, Zükâk Padişâh'ın oğludu, şähr-i Hilâliyädä, gecälär gedär bir näfärin evinä, [der] dur äyağa çıx eşiyä.

Bir gecä gäldi bizä, nä qädär izhâr eyländi, män qılıncı peysärinän vurdum, baş bädännän ayrılıb düşdü yerä, odu ki indi mäni sin sin axtarıllar, män qaçağam. [Cähângir] Dedi: Bura bax görüm sänin adın nämänädi? Haralısan? Dedi qulağ as deyim da adım nämänädi, özümün äsl köküm haralıdı? Götürüb bu dillärinän desin bändä ärz eliyim:

Atlı başından geçenleri Cihangir'e anlatır: Hilâliye kentinin padişahı Zühhak'ın oğlu kadınlara düşkün birisiydi. Şehirdeki kadınlara tecavüz ederdi.

Bir gece onun eşine tecavüz etmek istemiş, oda namusunu korumak için Zühhak padişah'ın oğlunu öldürmüştü. Bunun için o şehirden kaçıyordu. Cihangir ondan sordu: Senin adın ne? Nerelisin? Atlı dedi: Sana sazla sözle kim olduğumu söyleyeyim. Sazını aldı bakalım ne dedi? O desin; ben söyleyeyim:

Atlı, Cihangir'e dedi:

Sâbit diyär män uzax mäkanlıyam,
Cäng günündä gözlärimnän qanlıyam,
Xäbär alsan mäkânım İranlıyam,
Geyrät kânının qaçağıyam män.

(6+5)

Sâbit diyor ben uzak yerdenim,
Savaş gününde gözlerimden kanlıyım,
Haber alsan mekanım İran'lıyım,
Mertlik kanının kaçağıyım ben.

Özüm İranlıyam, gälmişäm Hilâliyä şährindä karvan-sara cürrämişäm özüm üçün, ailämä çöräh qazannam, bu da ki täqdir-i belâdı gälib mäni tutub.

Kendim İranlıyım, Hilâliye kentinde bir kervansarayım vardı. Oradan ailemin ekmek parasını çıkarıyordum ki alın yazısı beni bu hale getirdi.

[Cihangir dedi:] Sän qoxma yüz min näfär gälsä bişey olmaz, sän göydä Allah yerdä mänä pänah gätimisän.

Cihangir ona dedi: Hiçbir şeyden korkun olmasın. Yüz bin kişi de gelse gökte Tanrı, yerde ben seni koruyacağım.

Bir den Kürrä şeyha çähdi. Läşkärin başı açıldı, toz duman heryeri alıbdı. Sâbit amma burnunun ucuna kimi saralıbdı, bir qädrdän sora on min näfär Zühhâk'ın qoşunudu, gälillär Sâbiti tussunlar.

Bir anda Kürre şeyhe çekmeye başladı Askerlerin ayaklarının tozu duman gibi her yeri almıştı. Sâbit korkudan burnunun ucuna kadar sarardı. Zühhak padişah'ın On bin askerleri Sâbit'i yakalamaya geliyorlardı.

Eleyki buların särläşkäri yetirdi, üz dolandırdı: Cävân adam bir baxar Cähângir dedi: ägär sänin dä ajlığın var, buyur meyl eleginän. Dedi män attan yenäbülmäräm.

Askerlerin başçısı yakınlaştığında Cihangir onu umursamadan yemek yemeğe devam etti. Cihangir ona dedi: Açlığın varsa buyur atından in yemek yiyelim.

Dedi mänim Sâbiti mämuram tutam aparam Şâhn huzurinä.

Komutan dedi: Ben atımdan inemem. Sâbit'i yakalayıp götürmek için görevliyim.

[Cähângir] Dedi: Bura bax görüm, arazda oxuyub yazan biri vardı menim dediklärimi yazasız, aparasız, veräsiz Zähhâkä.

Cihangir Komutana dedi: Aranızda okuryazar biri var mı? Zühhak Padişah'a bir mektup yazdıracağım.

Dedi bura bax görüm sän issot yemämisän, heş issotun zämisinnän dä geşmämisän? Sän märifät ädäb zad bilmäsän?

Komutan Cihangir'e dedi: Sen isot[51] yememişsin, isotun ekildiği yerden de mi geçmedin? Senin edebin yok mu?

Cihangir dedi: Dayan sänä bir neçä kälmä sözüm var, deyim ta onnan sora görak sännän mänimki nä olacax?

Komutan Sâbit'i götürmek istedi. Cihangir dedi: Dur, sana birkaç sözüm var, onlar sana söyleyeyim.

Götürüb bu dillärnän Cähângir göräh nä diyäcäk bändä ärz eliyim, äyläşän ağaların sağlığına:

Cihangir sazını aldı, komutana bakalım ne dedi? Ben söyleyeyim; oturan beyle sağ olsun:

Cihangir dedi:

Bâkim yoxdu, min belä ola läşkär,
Bu gälibdi mänä pänâhändädi.
Durub boyunuza salaram xäncär,
Bu gälibdi mänä pänâhändädi.

(6+5)

Korkum yoktur bin bu kadar olsa da asker,
Bu gelmiştir bana sığınmıştır.
Durup boyunuza salarım hançer,
Bu gelmiştir bana sığınmıştır.

51 İsot: Kırmızı acı biber.

Demä ki män göräni sän görmäsän,
Män can vermäyincä sän can vermäsän,
Sâbit, män ömäyincä sän cân vermäsän,
Bu gälibdi mänä pänâhändädi.

(6+5)

Söyleme ki ben göreni sen görmezsin,
Ben can vermeyince sen can vermezsin.
Sâbit, ben ölmeyince sen can vermezsin,
Bu gelmiştir bana sığınmıştır.

Cähângir'äm gedäräm här diyarä,
Gär desäm därdimi gälmäz hesâbä,
Öldürräm säni eyläräm pârä pârä,
Bu gälibdi mänä pänâhändädi.

(6+5)

Cihangir'im giderim her diyare,
Eğer desem derdimi gelmez hesaba,
Öldürürüm seni ederim pare pare,
Bu gelmiştir, bana sığınmıştır.

Söz tämâm olsun, [Sär-läşkär] färmân verdi bunu tutun. [Cähângir] ävväldä Särläşkäri tutdu. Särläşkär äl eladi şämşirä, [Cähângir] äl eliyib, älinnän şämşiri aldı, atdı känârä. Gıs gıvrak yapışdı kämärinän götdü, burabax görüm Allâhı tanımağınan necäsän.

Cihangir sözünü bitirdi. Komutan Cihangir'in tutuklamasının emrini verdi. Cihangir, önce komutanı tuttu. Kılıcını elinden aldı bir kenara attı. Onu hemen kemerinden tutup havaya kaldırdı. Cihangir, komutanı Müslümanlığa davet etti.

Durdu bi yol nâsäzâ demeyä, elä vırdı ki yerä ki oldu. Eleyki onu cähännämä vâsil eläsin, äl eliyibdi şämşirä, alıcı quş kimi qalxıb märkäbin üstünä, äl eladi şämşirä, eläbil ki bir dana yalquzäh cänävar bir sürü davarı qatıb qabağına. Buları qırdı dağıtdı, berg-i xäzân kimi töhdü yerä.

Komutan kötü söz söylemeye başladı. Cihangir onu öyle yere vurdu ki orada öldü. Onu öyle cehenneme gönderdi. Cihangir atına atlayıp kılıcını çekip askerlere saldırdı. Yalnız bir canavarın koyun sürüsüne saldırdığı gibi askerlerin içine daldı. Askerler hazan yaprağı gibi yere dökülmeye başladılar.

Âmmâ bulardan bir neçäsi yaralı qurtulub qaşdı. Getdilär Hilâliyä şährinä ki Zühhâk'ä xäbär aparsınlar.

Ancak askerlerden birkaçı kaçmayı başardı. Kurtulanlar Zühhak Padişah'ın yanına varıp olup bitenleri ona söylediler.

[Cähangir] Sâbiti'dä götürüp mäşgul oldu Hilâliyä şährinä gälmağa. Gätirdi yetirdi karvan-säriya, ama çün şähridän qaşmışdı, amma bunun evin qârät elämişdilär.

Diğer taraftan Cihangir, Sâbit ile birlikte Hilâliye şehrine geldiler. Kervansaraya geldiklerinde Sâbit'in evi Padişah askerleri eliyle yağmalanmıştı.

Sâbit'in xanımısı gördü, Sâbit gäldi, özüynän dä bir näfär dilâvär gätirdi, bir dana märkäbi var ki az qalır qapıdan geşmäsin.

Sâbit'in eşi evinin önünde onları gördü. Sâbit kendisiyle bir pehlivan da getirmişti. Öyle bir heybetli atı vardı ki kapıdan içeri girmekte zorlandı.

Arvad üz dolandırdı: Evin yıxılmasın indi säni axtarıllar sini sini,[52] Näyä gäldin evä?

Sâbit'in eşi ona dedi: Evi başına yıkılmasın, Şâhın askerleri gizlice seni arıyorlar. Neden eve geldin?

[Sâbit] Dedi arvat män özüm gälmämişäm ki mänigätirän var. Dedi kim gätirib? Cähângiri nişân verdi.

Sâbit dedi: Ben gelmedim, beni bu adam getirdi. Cihangir'i gösterdi. Kadın Cihangir'e baktı.

Üz dolandırdı Sâbitä: Axı evin yıxılmasın bunu o zämân gätireydin ki evi qârät elämämişdilär, indi bir dana piyâlä yoxdu ki uşağa su veräm.

Sâbit'e dedi: Evin yıkılmasın, misafiri ev yağmalanmadan önce getirseydin. Şimdi evde bir şey kalmamış. Çocuğa su verecek kâsemiz yok.

52 Sini sini: Gizlice.

Cähângir üz dolandırdı: Ay ana narahand olmagınan män özümnän yiyän qonaxlardanam.

[Cähâgir] Sâbitä üz dolandırdı: Sän ged ähl-äyalıvın yanına män gediräm bazara. Bu bazara getmaxda olsun

Cihangir dedi: Ana siz merak etmeyin, ben kendi cebimden yiyen misafirlerdenim.

Cihangir, Sâbit'e döndü: Sen ailenin yanına git, ben çarşıya gideceğim. Daha sonra Cihangir çarşıya doğru gitti.

Cihangir'in Zühhak Padişah'a Mektup Yazması

Ämmâ eşid dâstâni Zühhâk'in o näfärâtı beş altı näfär färâr eliyib o on min näfärdän gälmişdi, bunu täqib eliyiblär gördülär kârvan-särâyä girdi bular özlärin yetirdilär Zühhâk'in yanına, düşdülär Zühhâk'in äyaxlarına:

Qurbân qıble-yi 'âläm sağ olsun bir belâ-ye nâgähâne ras gäldix yolda, Sâbiti çox qovannan sora getdi bir şäxsä pänâhändä oldu, istädih gätiräh vermädi.

Dedi män gätiräcäyim qolu bağlı Zühhâk Padişah'ın bärâbärinä, siz männän sälâm aparın gedin.

Biz bunun sözün qäbul elämädi, istädi bizi da öldürsün. Biz dä zorunan özümüzü yaral qurtulub gälmişik.

Mının [Zühak padişâhın] bir dana väziri var ki Väzir-i Azem diyerler adına. Väzir-i Azem'i istiyib bärâbärnä: Väzir män neynämäliyäm? Üz dolandırdı: Qurbân, egär mänim sözümä baxsan, (özü Müsälmandı, väli zahirdä boynuna büt salır), qurbân mänim sözümä baxsan mını lât u Mänât xälq eliyibdi, sänin oğluvun qâtilin tuta, özü'dä diyibdi ki män bunu qolu bağlı gätirräm Şah'ın bärâbärinä. Sännän mänim täqâzam budu, üş gün möhlät verginän, bu civan öz dediğindä Sâbit bir adamdı, ägär üş günä kimi sänin [oğluvun] qâtilini gätdi bura qolu bağlı, gätirmäsä ver muhâsirä eläsinnär.

Dedi bäs yaxşı sözdü, bını lât u Mänât xälq eliyibdi ki oğlunun qatilin tussun. Bının döräsinä qärol, yasol qoydular mäxfiyânä.

Eşid dâsitâni Cähângir'dän. Cähângir özün verdi bazara yetirdi. Bi yerdä fä[r]ş satırdılar yetirdi iki dana üş dana, ağa bu fäşläri qoy känârä. Verdi hambalın küräyinä, bunu apar

Destanı Zühhak Padişah'ın adamlarından söyleyeyim. Beş altı kişi Cihangir'i takip edip kervansaraya girdiğini gördüler. Cihangir'in elinden kurtulan askerler haberi Zühhak Padişah'a vermek için onun yanına geldiler:

Efendim, dünyalar padişahı sağ olsun! Sâbit'i yakalamak için çıktığımızda bir belaya rastladık, onun bir pehlivana sığındığını gördük. Onu yakalamak istediğimizde bize vermedi.

"Ben kendim onu kolu bağlı şekilde Zühhak Padişah'ın yanına getiririm, siz benim selamımı padişaha götürün." dedi.

Biz onu tutmak istediğimizde askerleri kılıçtan geçirdi. Biz de yaralandık, canımızı zor kurtardık.

Zühhak Padişah'ın, Vezir-i Azem adlı bir veziri vardı. Zühhak Padişah, Vezir-i Azem'i karşısına aldı ve dedi: Ne yapalım? Vezir-i Azem, dedi: Efendim eğer beni dinlersen bu yiğit tanrılar tarafından gönderilmiş bir kahramandır. Tanrılar senin oğlunun katilini bulmak için onu buraya göndermiş. Kendisi söylediği gibi onu sizin yanınıza kolu bağlı şekilde getirecek. Benim düşüncemi sorarsanız ona üç gün zaman tanıyın, üç günden sonra dediği gibi oğlunuzun katilini kolu bağlı getirirse tamamdır, eğer getirmezse askerlerimiz onu yakalarlar.

Zühhak Padişah, Vezir-i Azem'in sözlerini kabul etti. Onu Lat u Menat[53] Tanrılarının gönderdiğine inandı. Ancak uzaktan onu takip etmek için birkaç bekçi görevlendirdi.

Destâni Cihangir'den dinleyin: Cihangir pazara gidip Sâbit'in evine halı ve malzemeler aldı. Halıları hamala verip onları Sâbit'in kervansarayına götürme-

53 Lat u Menat: Peygamber zamanında Mekkede bulunan putlardan.

Sâbit'in kärvânsärâsına. Bu yannan özün verib düyüdän, ätdän, yağdn, älinä nämänä gälsä alır yolluyur Sâbitin kärvân-sarasına.

Getdi gördü bir meyxânä vardı, içäri getdi meyxânä sahabınnan soruşdu:

Bura bax görüm Sâbi'in kävansarasını tanısan? Üz dolandırdı: Bäli.

Dedi gündä iki dana tulux üş günä kimi şärab yolluyacaxsan gä bu da pulun. Pulun verib, gündä iki tulux şärâb gälir. Eve geldi.

Özü dä. üz dolandırıb: Ay nänä qapını açıx qoyacaxsan här kim gäldi bura qonağımızdı iki gözümüzdü ona päziralıx eliyäcağıx, eliyäcağıx.

Eleki üş gün oldu, Cähângir bir dana qäläm kağaz istädi, Zühhâkä bir dana nâmä yazdı, tâ bilsin ki män ähdimä väfâ eliyiräm, onun [oğlunun] qâtilin aparacağam. Kağız qälämi istiyib, tâ göräh nämänä yazacax män dä ärz eliyim sağlığınıza:

sini istedi. Pazarın diğer tarafından gördüğü etten, pirinçten, yağdan satın aldı ve Sâbit'in kervansarayına gönderdi.

Şehirde gezerken bir meyhane gördü. Meyhaneye girip sahibinden sordu:

Sâbit'in kervansarayını biliyor musun? Evet. Cihangir dedi:

Üç gün için her gün iki tuluk şarap oraya göndereceksin. Parasını peşin verdi. Günde iki tuluk şarabın parasını verdi ve eve döndü.

Sâbit'in eşine yüzünü tutup dedi: Üç gün evinizin kapısı açık kalsın, kim gelirse benim misafirimdir, gözümüz üstünde yeri var.

Üç gün dolduktan sonra Cihangir, Zühhak Padişah'a bir mektup yazmak istedi. Cihangir, Zühhak Padişah'a verdiği sözünü hatırlatarak onun oğlunun katilini kolu bağlı getireceğini bu sözlerle yazdı. Bakalım ne yazdı? Ben diyeyim, sizler sağ olun:

Cihangir, Zühhak Padişah'a dedi:

Männän selâm olsun ädâlät şâhım,	Benden selam olsun adalet şâhım,
Färmân ver cäm' olsun ähl-i hilâle,	Ferman ver toplansın, Hilâle adamları,
Gälim eylä olsa sâbit günahım,	Gelim eyle olursa Sâbit günahım,
Bu bârädä düşmä özgä xiyâlä.	Bu konuda düşme başka hayale.

(6+5)

Müsälmanın olar nâmus qeyräti,	Müslüman'ın olur namus gayreti,
Çäkär o säbäbdän çoxlu zilläti,	Çeker o sebepten çoklu zahmeti,
Qoy mänim boynuma böyüh minnäti,	Koy benim boynuma büyük minneti,
İçäh bir sänin ilä neçä piyâlä.	İçelim bir senin ile birkaç piyale.

(6+5)

Män âşıx märd atası,	Ben âşık mert atası,
Doldur ver märdä tası,	Doldur ver merde tası.
Nâ-märt gälib märd olmaz,	Namert gelip mert olmaz,
Olmasa märd atası.	Olmasa mert atası.

(bayatı)

Cähângir'äm uzun sözün tämâmı,	Cihangir'im uzun sözün tamamı,
Säninlä içeydim mähäbbät câmı,	Seninle içeydim sevgi kadehi,
Allâh xälq eliyib insanların canını,	Allah yaratıp insanların canını,
Xäbär olsun bu gün ähl-i Hilâlä.	Haber olsun bugün tüm Hilâle adamları.

(6+5)

Män aşıx därdä käräm,	Ben âşık dertte Kerem,
Därtliyäm därd äkäräm,	Dertliyim dert ekerim,
Qoşaram derd cütünü,	Koşarım dert çiftine,
Özümä därd äkäräm.	Kendime dert ekerim.

(bayatı)

İnâs-i zükûrä tämâm sabahlarıma pählävân meydanında dâril- İmârä'nin qabağında hâzir olsunlar, şâha qâtilivi gätiräcağam.

Nâmänin äyağın imzâlayıb qoydu pakata, üstün möhr elädi, qâsidä zävâl yoxdu, verdi bir näfärä ki bunu aparasan yetiräsän şâhın huzûrinä.

Alıblar nâmäni oxusunlar, mäzmûnunnân xäbär-dâr olsunlar, eleyki nâmäni elâm eläsinlär carçılar.

Zähhâk dedi: Bäs verin sabahlarıma meydânlar sulansın süpürülsün, elâm olunsun säğirdän käbirä şähirdä nämänä adam var hamısı gälsin pählävân meydanına.

Zühhâk Pâdişâhın oğlunu gätiriblär dava içindä saxlıyıblar, hänûz däfn elämiyibdilär.

Bäli, eleyki gecäni yatıblar sabah eliyiblär, Cähângir üz dolandırdı: Sâbit. Bäli. Dosluğumuz yerindä qardaşlığımız yerindä, çün bu pâdişâdı vä ehtirâmi vâcibdi, sän dä qâtilsän, män qovl vermişäm, sänin qollarıvı bağlıyacağam, qatacağam säni qabağıma, aparacağam ora, qoxmagınan qoymaram sänin başınnan bir tük äksik ola. Eleyki Sâbit'in qolların qabaxdan bağladı,

Şehirde olan tüm erkekler yarın sabah şehir meydanında toplansınlar, katili oraya getireceğim.

Mektubu zarfa koyup üzerine damgasını vurdu. Elçiye zeval yok. Mektubu bir elçiye verdi ki Zühhak Padişah'a götürsün.

Zühhak Padişah mektubu okuyup içeriğinden haberdar oldu. Mektubu carcılar[54] şehirde duyurdular.

Zühhak dedi: Yarın için meydanı hazırlayın, erkeklerin şehrin meydanda toplanacağını herkese duyurulsun. Küçük büyük herkes meydana gelsin.

Zühhak Pdişâh'ın oğlunu daha gömmemişlerdi, ilaç içinde onu tutmuşlar.

Evet, Geceyi geçirdiler sabah oldu. Cihangir Sâbit'e dedi: Dostluğumuz, kardeşliğimiz yerinde, ancak sen şahın oğlunu öldürmüşsün. Ben verdiğim sözü tutmam gerekir. Senin kollarını bağlayıp onun yanına götüreceğim. Ancak hiç kaygın olmasın. Ben seni orada koruyacağım. Senin saçından bir tel eksilmesine izin vermeyeceğim. Sâbit'in kolunu bağlayıp meydana gittiler.

Cihangir'in Zühhak Padişah'ın Karşısına Çıkması ve Onu İslam'a Davet Etmesi:

Elyki bunu märkäbinä sävâr oldu, här täräftän kûçe vu bâzârda tämâşâyä durublar. Eleyki gätirdi bunu Zühhâk'in önünä märkäbdän düşdü yerä, gälib Zühhâkin bärâbärindä yeddi yerdä kirnuş elädi. [Dedi:] Selâm 'ärz eliyiräm qurbân. İndi män ähdimä väfâ elädim, İndi sänin ämrin färmâyişin nämänädi buyur icrâ olunsun.

[Zähhâk Padişah] Dedi: Oğul sännän çox täşäkkür eliyiräm, söz verdin tuttun oğlumun qatilin getidin sağol.

Sâbit'in kollarını bağlayıp atına bindi. Çarşıda, sokakta herkes onlara bakıyordu. Cihangir onu meydana getirip Zühhak Padişah'a yedi kez baş eğip saygı gösterdikten sonra dedi: Selam arz ederim, size verdiğim sözü tuttum ve sizin oğlunuzun katilini getirdim. Şimdi ne emrederseniz o olsun.

Zühhak Padişah dedi: Senden çok teşekkür ederim. Verdiğin sözü tutun ve oğlumun katilini getirdin.

54 Carcı: Tellal

[Cähângir dedi:] İndi şânâ icâzä verisän Sâbit'in moridindä bir neçä kälmä sizinän söhbät eliyäm?

Buyurdu: Oğlum âzâdsan, här nä färmâyişin vardı buyur.

Cähângir bu dillärinän şâha yetirmağ istiyir ki şâh'da gäräk ädâlät ola.

Bu dillärinän dedi:

Cihangir, Zühhak'e dedi: Sâbit konusunda size diyeceklerim var. İzin verir misiniz size söyleyeyim?

Zühhak Padişah dedi: Serbestsin istediğini söyleyebilirsin. Buyur ne söyleyeceksin.

Cihangir sazı aldı bu sözlerle Zühhak Padişah'a söyledi ki şah adaleti olması gerek.

Bu sözleri dedi:

Cihangir, Zühhak Padişah'a dedi:

Ärzim budur eyläräm gözäl şâha,
Şâhlarda gärähdir 'ädâlät ola,
İnşallah batmaram heş växt günâha,
Şâhlarda gärähdir 'ädâlät ola.
(6+5)

Arzım budur ederim güzel şâh'a,
Şâhlarda gerektir adalet ola.
İnşallah girmem hiç zaman günaha,
Şâhlarda gerektir adalet ola.

Demiräm ki mändä vardı reşâdät,
Müsälmânam eyliyäräm ibâdät,
Bir isrâfdı, säxâvätdi, ädâlät,
Şâhlarda gärähdir 'ädâlät ola.
(6+5)

Söylemem bende vardır yiğitlik,
Müslüman'ım ederim ibadet,
Bir israftır, sahavettir, adalet,
Şâhlarda gerektir adalet ola.

Mäxfiyânä şähridä gäzmämisän,
Mäzlumların ähvâlın sormamısan,
Oğlun zülm eyläyib sän bülmämisän,
Şâhlarda gärähdir 'ädâlät ola.
(6+5)

Gizlice şehirde gezmemişsin,
Mazlumların ahvalini sormamışsın,
Oğlun zulüm etmiş sen bilmemişsin,
Şâhlarda gerektir adalet ola.

Zähhâk Padişah üz dolandırdı: Dilâvär sän bu adı mänim oğluma qoyusan, mänim oğlum heş vädä bu işi görmäz.

Üz dolandırdı: Qurbân görübdi, millätdän soruş desinlär.

[Zähhâk Padişah] üz dolandırdı: Mänim oğlumu kim belä görübdü desin.

Ustâd belä näzmä çäkibdi ki: döt bir täräfdän arvadlı kişili yerinnän qaxdı, üz dolandırdı: Qurban, bu düz deyir. O dedi düz deyir, bu dedi düz deyir, ey dâd-ı bi-dâd.

Sâhib-i kitâb yazır: Zühhâk täxtinnän yenir, dedi oğul indi ki sän bu sırrı fâş elädin, icâzä ver män gerek sizin qädämlärivä qurbân käsim.

Zühhak Padişah, Cihangir'e dedi: Pehlivan, bu adları benim oğluma koyma. Benim oğlum hiçbir zaman böyle işler yapmaz.

Cihangir yüzünü tuttu, dedi: İnanmıyorsanız halkınızdan sorabilirsiniz.

Zühhak Padişah meydanda toplanan halka yüzünü çevirdi ve onlardan sordu.

Üstat böyle söylemiş ki Meydanda olan kadın erkek ayağa kalktılar: Efendim doğru söylüyor. O dedi: Doğru söylüyor, bu dedi doğru söylüyor.

Kitapta şöyle yazıyor: Zühhak Padişah bunu böyle görünce tahtından indi ve Cihangir'e dedi: Bu gerçekleri ortaya koydun, senin ayaklarının önünde kurban kesmem gerek.

Cähângir dedi: Qurban män indi gäräh özümü sänä qurbân käsäm, män gördüm ki sän ädâlät pâdişâhsan.

Ustâd belä diyir ki: Zühhâk üz dolandırd: Götürün bu ifriti här neynisiz eläyin, mänim gözümün qabağınnan itirin.

[Cähângir] Üz dolandırdı: Sâbit bir dana İranlıdı, fäläh-zädä olub gälib burda sänin pärçämivin altında zindäganlığ eliyir, ähl äyâlina çöräh çıxadır. Dästur verdi ki Sâbitin qolların aşsınlar vä özünä oğulluğa götürä, çün geyrätlidi.

Sora oturdu täxt-i sältänätdä [Cähângirä] dedi: Oğlum de görüm sän bura nä üçün gälmisän? Nä säbäbdän bura güzârın düşübdü vä hardan gälmisän? Hara gedisän? Söhbätdä tä'âm gäldi, çöräh yesinlär, väkti ki tä'âm gäländä bu çäkildi durdu känârdä. [Zähhâk Padişah] üz dolandırdı: Oğlum bäs niyä yemisän?

Dedi män Müsälmânäm sizinän bi[r] yerdä eliyäbülmäräm tä'âm yiyäm.

[Zähhâk Padişah dedi:] Oğul niyä?

Bu [Cihangir] o qädr Allâhın qudrätinnän, yektâlığınnan dedi ki axirde çün Zähhâkin üräyi yumuşağ idi, döndü müsälmân oldu. Kälme-yi teyyibesin diyib döndü oldu Msälmân.

Dövredän yerliyerinnän dedi biz dä olduq nüsälmân. Şähridä şährin ähâlisi bütün müsälmân olsunlar, amma bi neçä gün qalıb burda, verdi tämâm kilisâläri yıxdılar, yerindä mäccid binâ eliyillär. İslâm'ın pärçämin vırdılar här yana. [Zähhâk Padişah] äl eliyib başınnan tâci, götürüb goysun Cähângir'in başına. Cähângir qäbûl elämädi.

Zähhâk Padişah üz dolandırdı: Oğul, axı sän mänä demädin hardan gälisän? Nä säbäbdän gälmisän bura?

Cähângir'in üräh dolu, istir bu dillärinän göräh nä diyäcäh ärz eliyim:

Cihangir, Zühhak Padişah'a dedi:

Burda qoyabilmäräm başıma tâcı,
Gäräh gedäm burda qala bülmäräm,
Şirin ağzımı gäl eylämä acı,
Gäräh gedäm burda qala bülmäräm.

(6+5)

Cihangir dedi: Efendim ben sizin ayaklarınızın önünde kurban kesmem gerekir. Siz adaletli padişahsınız.

Üstat şöyle diyor ki: Zühhak Padişah dedi: Oğlumun cenazesini oradan kaldırın, benim gözüm onu görmesin.

Cihangir, Zühhak Padişah'a dedi: Padişahım, Sâbit bir İranlıdır, burada sizin bayrağınıza sığınmış ve burada mağdur durumda kalmış. Emrederseniz onun kollarını açsınlar. Padişah, Sâbit'in kollarını açtırdı ve onu kendi evlatlığına aldı.

Daha sonra Zühhak Padişah saltanat tahtına oturdu ve Cihangir'den sordu: Oğlum söyle bakayım sen kimsin? Neden buralara geldin? Nereye gidiyorsun? Sohbete başladığında yemek getirildi ve sofra açıldı. Cihangir, sofradan yemek yemedi. Zühhak Padişah dedi: Oğlum neden yemek yemiyorsun? Cihangir, Padişah'a dedi:

Ben Müslümanım, sizinle yemek yiyemem.

[Zühhak Padişah dedi:] Oğlum, neden?

Cihangir, Tanrı'nın birliğinden söz ederek Zühhak'ı mukaddes İslam dinine davet etti. Zühhak yumuşak yürekli biriydi. Cihangir'in sözleri ve tavırları onu etkiledi. Kelimeyi şahadet getirip Müslüman oldu.

Orada oturan herkes Müslüman olmak istedi. Şehirde yaşayan halk da Müslüman oldu. Şehirdeki tüm kiliseleri birkaç günün içinde yıkıp yerine cami yapıldı. İslam bayrağı her tarafa asıldı. Zühhak Padişah, Cihangir'i tahta oturttu ve tacını ona giydirmek istedi ancak Cihangir kabul etmedi.

Zühhak Padişah Cihangir'e yüzünü tuttu ve dedi: Oğlum, sen buralara neden geldin? Ne iş için buralara geldin?

Cihangir'in yüreği doldu, konuşmak istedi; bakalım ne söyleyecek? Ben arz edeyim:

Burada koyamam başıma tacı,
Gerektir gidem, buralarda kalamam,
Şirin ağzımı gel etme acı,
Gitmem gerek, buralarda kalamam.

Ağzımda menim bir acı dad qalıbdı,
Fäläh mäni gurbät elä salıbdı,
Atamın çün gözü yolda qalıbdı,
Gäräh gedäm burda qala bülmäräm.
(6+5)

Ağzımda bir acı tat kalmıştır,
Felek beni gurbet ele salmıştır,
Atamın gözü yolda kalmıştır,
Gitmem gerek, ben burada kalamam.

Cähângiräm därdim gälmäz hesâbä,
Baş almışam gediräm bir diyarä,
Därdim gizlidir salammaram aşkârä,
Gäräh gedäm burda qala bülmäräm.
(6+5)

Cihangir'em derdim gelmez hesaba,
Baş almışım giderim bir diyare,
Derdim gizlidir, çıkaramam ortaya,
Gitmem gerek, buralarda kalamam.

Cähângiräm dünya olubdu yâgi,
Bir mäclis istäräm dolana sâgi,
Dädäm Şikâridi olub qäm dustagi,
Gäräh gedäm burda qala bülmäräm.
(6+5)

Cihangir'im dünya olmuştur yağı,[55]
Bir meclis isterim dolansın şarap veren,
Dedem Şikâri'dir, olmuş dert yükümlüsü,
Gitmem gerek, buralarda kalamam.

Dädäm mänim onyeddi ildi Şâm'da Särhäng-i Şâmi'nin zindânindä. [Zähhâk Padişah] Üz dolandırdı: Dedi heş bülüsän dädän nä iş görüb? On yeddi min näfär bälli başlı pählävân öldürüb, tämâm nä cäräyân olmuşdu, şärh verdi buna.

Babam Şikâri'i on yedi yıldır Seheng-i Şâmi'nin zindanındadır. Zühhak Padişah yüzünü çevirdi, dedi: Baban Şikâri, Seheng-i Şâmi'nin on yedi bin pehlivanını öldürdü. Daha sonra tüm bildiklerini anlattı.

[Zähhâk Padişah] Üz dolandırdı: Oğul indi ki gedisän bir qädr läşkär tädârük eliyim, özüvünän apar.

Zühhak Padişah, yüzünü Cihangir'e çevirdi, dedi: Oğlum mademki gitmek istiyorsun askeri de kendinle götür.

Cihangir bunuda qabul elemedi. Dedi qurbân eliyäbülmäräm, män gärâk yâ sâ'il sûrätindä, yâ gädâ sûrätindä, yâ tâcir sûrätindä gedäm özümü yetiräm dädämä ki tâ dädämin bir üzün göräm.

Cihangir bunu da kabul etmedi ve dedi: Efendim benim tacir veya dilenci kılığında Şam kentine girmem gerekir. Ancak bu şekilde Şam'a girersem babam Şikâri'yi görebilirim.

Bir neçä min qoşun tädâriki görüblär munı iki ağaş şähridän yolladılar. Zähhâk Padişah üz dolandırdı: Oğul burdan ki bu yana gedisän tâ Şâme kimi, vilâyät-i Gülbâr var qabaxda, Särhäng-âbad var qabaxda, necä ki balğın zindäganlığı suyunandı, Särhäng-i Şâmi'nin dä zindägânlığı Särhäng-âbadınandı.

Zühhak Padişah, birkaç bin askerle Cihangir'i şehir dışından yolcu ettiler. Zühhak Padişah yol ayrımında Cihangir'e dedi: Oğlum buradan sonra Gülbar Vilâyeti başlar, daha sonra Serheg Abad'a ulaşacaksın. Serheng Abad, Seheng-i Şâmi'nin en önemli kentidir. Orası Seheng-i Şâmi'nin başkenti sayılır.

[Zühhak padişâh Cihangir'e dedi:] Dädävün düşmânı çoxdu, ehtiyâtını ällinnän vermäginän. Bunu bilginän, dädän dünyâdä kişilär qoymuyub ki oğulsuz qalsın, qardaşlar qoymuyub ki qardaşsız qalsın, analar qoymuyubdu ki oğulsuz qalsın.

[Zühhak Padişah, Cihangir'e dedi:] Baban Şikâri'nin düşmanı çok. Bunu bilesin ki baban Şikâri, oğulsuz koymadığı baba bırakmadı, kardeşsiz kalmayan kardeş bırakmadı, oğulsuz kalmayan ana bırakmadı.. Her zaman dikkatli ol.

55 Yağı: Düşman.

Cähângir biyâbânı qatıb qabağına rävâne-yi râh oldu. Bir neçä gün yol gälännän sonra gälib yetirdi Şehr-i Gülbâr'a. Känârdan gözü sataşır şährä görür ki eläbil misl-i bir dana behiş[t]di. Götürüb bu dillärinän bu şährin gözälliğinä belä desin män'dä ärz eliyim dusların sağlığına:

Cihangir [bu öğütleri aldıktan sonra] çölü önüne alıp yola koyuldu. Birkaç gün yol gittikten sonra Gülbar şehrine ulaştı. Gülbar kenti cennetin bir köşesi gibi duruyordu. Kentin eşsiz manzarası onu etkiledi. Sazı aldı, şehrin güzelliğini böyle anlatsın, ben de söyleyeyim, sizler sağ olun:

Cihangir dedi:

Şükr eyläräm birliğivä Xudâya,
Bura nä mäkândı? Misl-i behiştdi,
Qâdir Allâh özün yetiş färyâda,
Bura nä mäkândı? Misl-i behiştdi.
(6+5)

Şükr ederim birliğine Allahım,
Bura ne mekândır? Cennet gibidir.
Kadir Allah kendin gel imdada,
Bura ne mekândır? Cennet gibidir.

Hämmäşä yoldaşam qämiylä âha,
Qorxuram danışam batam günaha,
Bağlaram ümüdümü qâdir Allaha,
Bura nä mäkândı? Misl-i behiştdi.
(6+5)

Her zaman yoldaşım keder ile ah tır,
Korkarım konuşsam, girerim günaha,
Bağlarım umudumu kadir Allah'a,
Bura ne mekândır? Cennet gibidir.

Cähângiräm bu gün peymânäm dola,
Qorxuram sarala gül rängim sola,
Anam tapşırıb Allâha salıbdı yola,
Bura nä mäkândı? Misl-i behiştdi.
(6+5)

Cihangir'im bugün kadehim dola,
Korkarım sarara gül rengim sola,
Anam Allah'a ısmarladı salmıştır yola,
Bura ne mekândır? Cennet gibidir.

Cihangir'in Gülbar Vilâyetine Gelmesi ve Muhtar ile Tanışması

Sözlerin tämâm eläsin, vârid oldu şährin içinä, bir divârın dibindä düşüb märkäbinnän piyâdä oldu. Oturdu yerä vä märkäbin'dä cilovvun saldı qoluna.

[Cihangir] sözlerini bitirdikten sonra şehre girdi. Şehirde kimseyi tanımıyordu, atından inip atın dizginini koluna sardı ve bir duvar kenarında yere oturdu.

Allâhı and verräm öz izzät-i cälâlinä heş kimi qärib elämäsin. Oturub divârın känârindä gördü bir şäxs gälir, älindä bir sälä var sälänin içinä säbzidän çörähdän qoyub, bir iki dana da şüşä vardı sälädän başı çıxıb eşiyä görsänir. Buna çox diqqätnän baxır, bu ona baxır, o buna baxır, gälib geçändä ehsâs eladi ki bu Müsälmândı. Müsälmân qovlunda Cähangir'ä yavacca sälâm verdi.

Allahütealâ kimseyi garip koymasın. Cihangir bir duvar kenarında oturmuştu,Bu zamanda uzaktan gelen bir adam onun dikkatini çekti. Adamın elinde bir sele vardı. Selenin içi sebze ve yiyecek doluydu. Adam Cihangir'in önünden geçtiğinde dikkatle yüzüne baktı. Cihangir onun Müslüman olduğunu tahmin etti. Cihangir'e yavaşça selam verdi.

Äleyküməs-sälâm.

Aleyküm selam.

Dedi yavacca selam ver, bura sälâm vermä yeri däyil ki. Män sänä yavaşdan sälam verdim ki y'ani Müsälmânäm.

Adam dedi: Yavaş selam ver, bura selam verme yeri değil. Sana selam verdim ki Müslüman olduğumu anlayasın.

Dedi men görürem buyur eläbil qäribäsän bu halin nedi.

Dedi: bäli onun üçün sänä ärzim var. Götürüb bu dillärinän göreh nämänä diyäcäh? Bändä ärz eliyim äziz eşidänlärin sağlığına:

Adam, Cihangir'in halini öyle görünce dedi:

Anladığım kadarıyla burada yabancısın. Cihangir dedi: Evet buraların yabancısıyım senden bir şeyler soracağım. Sazını aldı bakalım ne sordu? Ben söyleyeyim, sizler sağ olun:

Cihangir dedi:

Sänä qurban olum ay geçän oğlan, Sana kurban olayım ey geçen oğlan,
İstäräm qonaqın olam bu gecä, İsterim misafirin olayım bu gece.
Demiräm varındı käs mänä qurban, Söylemem vardır, kes bana kurban,
İstäräm qonaqın olam bu gecä. İsterim misafirin olayım bu gece.

(6+5)

Muhtar dedi:

Sänä qurban olum män gälän oğlan, Sana kurban olayım ben, gelen oğlan,
Säni saxlaram män gözüm üstä, Seni saklarım ben gözüm üstünde.
Män özüm olaram sänä qurbân, Ben kendim olurum sana kurban,
Säni saxlaram män gözüm üstä. Seni saklarım ben gözüm üstünde.

(6+5)

Cihangir dedi:

Gäm libâsi geyib 'eyş etmäräm, Gam elbisesi giyip, sarhoşluk etmem,
Färâmûş etmäsäm heç zad yemäräm, Unutmazsan hiçbir şey yemem,
Gizlin därdim var bir käsä demäräm, Gizli derdim var bir kese demem,
İstäräm qonaqın olam bu gecä. İsterim misafirin olayım bu gece.

(6+5)

Muhtar dedi:

Pärvânä täk gül dövründä dolannam, Pervane tek gül çevrende dolanırım,
Dolanıp başıva qurbanın ollam, Dolanıp başına, kurbanın olurum.
Därdin nädi? De män şärik ollam, Derdin nedir? Dersen ortak olurum,
Säni saxlaram män gözüm üstä. Seni saklarım ben gözüm üstünde.

(4+4+3)

Cähângir dedi:

Gulâm ollam sänä vallah ölüncä,	Kölen olurum sana vallahi ölene dek,
Dözäsän bu därdi mäni bilincä,	Katlanasın bu derdi beni bilince,
Sän yeri män dä gäläräm dalınca,	Sen yürü ben de geleyim ardından,
İstäräm qonaqın olam bu gecä.	İsterdim misafirin olayım bu gece.

(4+4+3)

Muhtar dedi:

Dähân açıb, neçä kälmä söyläräm,	Ağız açıp bir kaç kelime söylerim,
Oğlanlığım sänä sâbit eyläräm,	Mertliğimi sana Sâbit ederim,
Muxtâr öz adımdı sänä söyläräm,	Muhtar kendi adımdır, sana söylerim,
Säni saxlaram män gözüm üstä.	Seni saklarım ben gözüm üstünde.

(4+4+3)

Muxtar'ınan cähângir rävâne-yi râh oldular. Muxtar qabaxda gedir, Cähângir onun dalısıcan. Muxtâr'ın mänzilinä, qapıdan vârid olanda içäri.

Muxtâr'ın bir dana xanımısı var, atdını piyâdä elär, piyâdäni ata mindirär,

'Azizim dostum, arvadı cibivä qoymagınan ha! Kişinin här bir zadı arvadınandı, oturmağı arvadınandı, durmağı arvadınandı, yatmağı arvadınandı, tez yuxudan durmağı arvadınandı, işä getmağı arvadınandı, bunu yaxcı qulağında saxlagınan.

Muxtarın [arvadı] gördü bu qonax mâ-sevâye ayrı qanaxlardandı. Dedi: bu mälûmdu ki böyüh xânävâdädändi, mänim gözüm sataşmax hämin misl-i inki mänim döşlärimä süt gälibdi, eläbil mänim öz balamdı bu, üräyimä elä nişäst eliyir ki eläbil bu oğlan mänim öz oğlumdı. Dedi bu qonax mâ-sävâ-ye o qonaxlardandı. Dedi sän nämänä var onu gätir yiyax.

Bäli ävväl tä'âm bädän kälâm. Yedilär işdilär,

Cähângir'in içinnän getmax gälmädi. Qeyitsin gälsin evä gördü evdän tüssü qalxır, Dedi bala qoxdum sänä näzär däyä, üzerrih yandırmışam onun tüssüsüdü, bälkä sänä näzär däymäyä.

Gördü cämâ'ät düzülüb bunun dilâvärliyinä zärb-i şästinä tämâşâ eliyillär.

Muhtar ve Cihangir yola koyuldular. Muhtar önde Cihangir arkasından onu takip ederek, sonunda gelip evin kapısından içeri girdiler.

Muhtar'ın bir eşi vardı ki atlıyı atından indirirdi, atsızı da ata bindirirdi. (Çok becerikliydi.)

Hayatta kadının önemini küçük saymayın. Kadın erkeğin her bir şeydir. Oturması, kalkması, yiyip içmesi, erken kalkıp işe gitmesi her şey kadın elinde olur. Bunu iyice kulağınıza küpe edin.

Muhtar'ın Hanımı Cihangir'i gördüğünde bu misafirin diğer misafirlerden farklı biri olduğunu anladı. Muhtar'a dedi: Bunun büyük bir aileden olduğu bellidir. Ben onu görür görmez muhabbeti kalbime indi. Göğsüme süt geldi. Kendi yavrum gibi onu sevdim. Muhtar evinde Cihangir'i ağırladı. Muhtar'ın Hanımı evde olan malzemelerden yemek yapıp beraber yediler.

Evet, önce yemek sonra demek. Hep beraber yediler, içtiler.

Cihangir birkaç gün orada misafir kaldı. Cihangir dışarı çıkıp eve döndüğünde Muhtar'ın Hanımı nazar değmesin diye ona üzerlik yaktırdı.

Herkes Cihangir'in heybetini görmek için onun evinin önünde dururdu.

Cihangir, birkaç gün Muhtar'ın evinde

Bir neçä gün Muxtâr'ın evindä qalannan sora Muxtâr'a üz dolandırdı: Axı män neçä gündü sänin evindäyäm, yeyiräm içiräm, heş männän soruşmusan kisänin adın nämänädi? Dedi: Män eliyäbülmäräm ki sänin adıvı soruşam, ägär soruşsam, eläbil deyiräm ki du[r] burdan çıx ged.

Dedi: De görüm bura näyä gälmisän?

Dedi qabaxda bir uzax sefärim var ona görä gälmişäm.

Muxtâr dedi: Yox män geçän gecä bir yuxu görmüşäm. Götürüb bu dillärinän Muxtâr göräh Cähângir'dän nä soruşur?

kaldı. Bir gün Muhtar'a dedi: Ben kaç günden beri buradayım, ama sen benim kim olduğumu sormuyorsun.

Muhtar dedi: Ben senin adını soramam. Eğer senin kim olduğunu sorarsam, gitmeni istemiş gibi olurum.

Muhtar dedi: Söyle bakalım, buralara neden geldin?

Cihangir dedi: Ben uzak bir yolun yolcusuyum.

Muhtar dedi: Bana doğruyu söyle dün gece bir rüya gördüm. Muhtar sazı aldı, bu sözlerle Cihangir'den bakalım nasıl sordu?

Muhtar dedi:

Yatmış idim yuxu gördüm rüyâdä,	Yatmış idim, uyku gördüm rüyada,
Bülmüräm ki nä murâdä gälmisän?	Bilmiyorum niçin gelmişsin?
Män üzürdüm bir qaranlıx däryâdä,	Ben yüzüyordum bir karanlık denizde,
Däryâdän ayrılıb âbe gälmisän.	Denizden ayrılıp suya gelmişsin.

(4+4+3)

Dağlarda bağ gäzäräm	Dağlarda bağ gezerim,
Bülbüläm dal gäzäräm,	Bülbülüm dal gezerim,
Bir sağalmaz yaram var,	Bir iyileşmez yaram var,
Ölmäräm sağ gezäräm.	Ölmem sağ gezerim.

(bayatı)

Mänim ilä sän duz çöräh yiyäsän,	Benim ile sen tuz çörek yiyesin,
Gizlin sözün olsa aşkar diyäsän,	Gizli sözün olsa aşikâr diyesin,
Min diliylä danışasan güläsän,	Bin dili ile danışasın, gülesin,
Görmüşdüm ki sän rüyâda gälmisän.	Görmüştüm ki sen rüyada gelmişsin.

(4+4+3)

Men aşıq qoşa dağlar,	Ben âşık ikili dağlar,
Verib baş başa gağlar,	Vermiştir baş başa dağlar.
Alçaxlan yarı görüm,	Alçal da yarı göreyim,
Dönäsän qana dağlar.	Dönesin kana dağlar.

(bayatı)

Gäl incimä sän Muxtârin dilinnän,	Gel incime sen Muhtar'ın dilinden,
İyit olan ayrılmaz öz elinnän,	Yiğit olan ayrılmaz öz gülünden,
İskändär elinnänsän, Rüstäm elinnän,	İskender elinden, Rüstem elinden,
Tayın yoxdu bu dünyadä gälmisän.	Eşin yoktur bu dünyaya gelmişsin.

(4+4+3)

Män aşıq gedär qalmaz,
Su axar gedär, qalmaz,
Väfâli yara canım qurban,
Bi-väfâ yar gedär qalmaz.

Ben âşık gider kalmaz,
Su akar, gider kalmaz.
Vefalı yara canım kurban,
Vefasız gider kalmaz.

(bayatı)

Cähangir üz dolandırdı: Dadaş, düzdü män sänin çöräyivi yeyiräm, sänä qonağam, amma sänä sirrimi diyäbülmäräm, ägär bir Müsälman 'alim olsaydı bizim qärdäşlıh siğämizi oxusaydı, sänä üräyimin sirrini diyärdim.

Cihangir dedi: Senin ekmeğini yiyorum ve senin misafirinim, ancak bu sırrımı sana söylemem. Buralarda Müslüman âlim olsaydı, senle benim dünya ahret kardeşlik duamızı okusaydı, o zaman sana sırrımı söyleyebilirdim.

Dedi nâ-rahand olmagınan, bir näfär vardı. Kim ola? Dedi bu Gülbâr vilâyätindä Şah-ı Şucâ'nin bir väziri vardır. Bu väzir münäccimdi, vä räml bilir, çün o da Müsälmandı mändä, mäni işledir, o däftär-xânädän bu däftär-xânäye gediräm işlerin görüräm. Göydä Allâh yerdä onun sâyäsindä män balalarıma rûzi taparam.

Muhtar dedi: Hiç merak etme Gülbar Vilâyetinde Şah-i Şuca'nin Müslüman bir veziri vardır. O bizim kardeşlik duamızı okuyabilir. Ben onun yanında Şâhın defterhanesinde çalışmaktayım. Gökte Tanrı, yerde onun eliyle ailemin ve çocuklarımın geçimini sağlıyorum.

Muxtâr durur äyağa, gedir väzirin evinä. Sälâm. Äleykümäs-sälâm varid olur içäri görür bu kitaba baxır.

Muhtar vezirin evine gider. Selam. Aleyküm selam. Vezirin yanına vardığında onun kitap okuduğunu gördü.

Qurbân näyä baxırsan? Väzir üz dolandırır: Muxtâr kitab belä nişân verir ki bu günlärdän bir cävân gäläcax bura evlâd-ı İskändärdän, gälib bura İslâm pärçämin vuracax,ona baxıram ki bu niyä gälmiyibdi?

Vezirden sordu: Ne okuyorsun efendim? Vezir cevap verdi: Kitapta yazdığına göre bu günlerde İskender evladından bir kişi gelip İslam bayrağını buralara dikecektir. Neden bugüne dek gelmedi onu araştırırım.

[Muxtâr] Dedi: Mänim dä bir 'ärzim var qäbûl eläsän, mänim bir qonağım var onnan män bätär dust olmuşam, biz hazirik bunnan sigä qärdeş olax, gedäk bizä bizim sigämizi oxuyasan.

Muhtar dedi: Benim size bir arzım olacaktı, evimde bir misafirim var, onunla dünya ahret kardeşi olmak istiyorum, bize gelip bizim duamızı okur musun?

Durub Muxtar'ınan gäldilär, gäldilär vârid oldular Muxtâr gilä, buların barmaxların verdi bir birinä vä bulara bir dana qärdäşlik siqäsi oxudu. Amma qadaş olannan sora dedi ki siz dosluğuzda gene olun, dos qardaşdan qabaxdı.

Vezir, Muhtar ile birlikte eve geldi. Onların parmaklarını birbirine tutuşturdu ve dünya ahret kardeşlik duasını okudu.

Siz bundan sonra kardeş oldunuz, ancak kardeş olduktan sonra da arkadaşlığınıza devam edin, çünkü arkadaşlık kardeşlikten öncedir.

Hz. Mevlâyä sormuşlar insanın qardaşdan artık bir şeyi olar? Buyurdu: Bäli ägär dünyâdä häqqiqi bir dostun olsa qardaşdan qabaxdı.

"Hz. Mevla'ya (Ali'ye) sormuşlar: [İnsana] Kardeşten artık bir şey var mı? Evet, hakiki arkadaşlık kardeşlikten yeğdir." Demiştir.

Gedännän sora bular minâ-yi şärâbı qoydular araya, şişlihlär çäkildi, indi bular iki qärdäş olublar, mähäbbät câmını içillär.

Vezir gittikten sonra şarap kadehleri ortaya koyuldu, kebaplar getirildi, Kardeşlik töreni kutlaması yapıldı.

Bu eynidä Cähângir'in qulağına täbl säsi däydi, Muxtar dedi dadaş, sabahlarıma Cümädi, bizim şâhımızın bir qızı var, ona bir dev aşıq olubdu, Qızın adı Gonçä-läb di. Bir dev aşıq olub, be-nâm-ı Ekvân Dev. Ayda bir yol Cümädä gälär, o cävânlar ki buna aşıqdılar gälällär onnan cäng elällär, Dev buları öldürär, Bu [dev] ayda bir gün gälär bu qızın nä qädr aşiqi olsa öldürär çıxar gedär, indi neçä illär vardı, bu şährä müsällät olubdu. Bu şährdä bir näfärin gücü onun gücünä yetmäz.

O anda Cihangir'in kulağına davul sesi geldi. Muhtar, Cihangir'e dedi: Bizim padişahın kızı Goncaleb'e bir dev âşık olmuş, dev her ayın başında Cuma günü gelip kızı padişahtan istemektedir. Şehrin gençleri her defasında onun karşısına çıksalar da onun karşısında yenilirler. Bu dev her ay kızı istemeğe geldiğinde karşısına çıkan gençleri öldürüyordu. Onun meydanına biri çıkmazsa kızı alıp götürecektir. Kaç yıldan beri bu kente musallat olmuş. Ona kimsenin gücü yetmiyor.

Bu kälmäni eşiddi, Cähângir daha yatabilmädi. Gecäni sähärä kimi o başa getdi, bu başa gäldi.

Cihangir bunları duyduktan sonra artık gece uyuyamadı. Sabaha dek o tarafa gitti, bu tarafa döndü.

Sähär olsun, meydn sulansın, hammı gälib tämâşâyä. Ekvân Dev her yeri qatıb. Bu [Cähângir] näqädär eliyir dur gedax tämâşâyä, Muxtâr getmedi onuda qoymadı gessin. İndi Cähângir götürüb bu dillärinän, göräh qardaşına nä cur yalvarır? Bändä ärz eliyim äyläşän dosların sağlığına:

Sabah meydan sulandı, herkes savaş izlemeye geldi. Cihangir Muhtar'dan onu götürmesini istese de Muhtar gitmedi, onun gitmesine de izin vermedi. Cihangir sazı alıp bakalım Muhtar'a ne diyecek? Ona nasıl yalvaracak? Ben söyleyeyim oturan beyler sağ olsun:

Muhtar dedi:

Başıva dolandığım istäkli qardaş,
Dur bir apar tämâşâyä sän mäni.
Sänä qurbân olsun bu göz ilän qaş,
Dur bir apar tämâşâyä sän mäni.
(6+5)

Başına dolandığım istekli kardeş,
Dur bir götür izlemeğe sen beni.
Sana kurban olsun bu göz ile kaş,
Dur bir götür izlemeğe sen beni.

Üräk sözlärimi gätirmä dilä,
Mäcnun kimi üz qoymuşam bu çölä,
Qonaq eylämisän mäni bir günä,
Dur bir apar tämâşâyä sän mäni.
(6+5)

Yürek sözlerimi getirme dile,
Mecnun gibi yüz koymuşum bu çöle,
Misafir eylemişsin beni bir güne,
Dur bir götür izlemeğe sen beni.

Cähângiräm sänä qurbândı särim,
İstäräm bağınnan neçä gül därim,
Ägär çox gözäldi qoy bir män görüm,
Dur bir apar tämâşâyä sän mäni.
(6+5)

Cihangir'im sana kurbandır canım,
İsterim bağından birkaç gül dereyim,
Eğer çok güzeldir bir ben göreyim,
Dur bir götür izlemeğe sen beni.

Cihangir'in Ekvan Dev ile Karşılaşması ve Onu Öldürmesi

Cähângir o qädr izhâr elädi ki, axirdä Muxtâr'i räyä gätirdi. Durublar äyağa gälsinlär pählävân meydânına. Dam küçä här yan adamdı, täbl-i näqqârä säsi âsimânä büläbd oldu.

Ekvân Dev özün meydânda täk gördü. Şah-ı Şüca bir dana täxt qoyub, döräsindä ämir û ümärâ äyläşib, qız da külä firängidä qırx incä qızınan oturub, tämâşâ eliyir.

Cähângir gälib dayanıb säflärin dalısında. Muxtâr'ın qorxusu budu bu gedä meydânä devinän cäng eliyä bu dev bunu aradan apara. Näzär saldı devä, gördü nä dev, bu misl-i bir minârädi, ağız nä yekälihdä, dodaxlar sallanıb az qalsın düşsün döşünä, ağzın aşsa här kimi çäkär kâmına.

Meydanda dolanır n'ärä çäkir: "Qızın aşıqları kimdi gälsin qabağa."

Qırx näfär ki qırmızı giymişdilär, bir bir gällilär qabağa. Cähângir gördü birin aradan cırır atır o yana, birinin başın üzür atır oyana.

Cähângir üz dolandırdı Kürriyä: Kürrä mäni cämmâ'äti yara yara yetirecaxsan Şâhın hüzürinä. Säfläri yara yara özün yetirdi Şah-ı Şu'nın berâberinä. Şah-ı Şucâ' gördü märkäbin üstündä bir oğlan gälir. Şah-ı Şucâ'nın bärâbärinä yetirsin, märkäbdän piyâdä oldu. Kirnûş eliyib, berâbärindä dayandı. Götürüb bu dillärinän göräh Şah-ı Şücay'ä nä deyir bändä 'ärz eliyim äziz dusların sağlığına:

Cihangir Muhtar'a çok ısrar etti. Sonunda Muhtar onu meydana götürmeğe razı oldu. Evden çıktılar meydana doğru yol aldılar. Sokaklar, damlar her taraf insanlarla doluydu. Davulların sesi her tarafı bürümüştü.

Ekvan Dev meydanda tek başına durmuştu. Şah-ı Şuca emirler ve vezirleriyle birlikte tahtın üzerinde oturmaktaydı. Goncaleb de balkondan kırk ince belli kızlar ile meydana olup bitenlere bakıyordu.

Cihangir, kalabalığın arkasından meydana bakıyordu. Muhtar'ın korktuğu şey Cihangir'in Ekvan Dev'in meydanına girmesiydi. Cihangir Ekvan Dev'i uzaktan gördü. Bir minare yüksekliğinde olan devin dudakları göğsüne kadar sarkmıştı. Ağzı o kadar büyüktü ki ağzını açarsa bir insanı yutabilirdi.

Dev meydanda dolanıp "Kızın âşıkları meydana gelsin" diye bağırmaktaydı.

Meydanın kenarında kırk kırmızı giysili adam teker teker onun karşısına gitti. Dev birini parçalıyor birinin kafasını koparıyor bir tarafa atıyordu.

Cihangir atı Kürre'ye yüzünü tutup dedi: Kürre, beni bu kalabalıkta Şâhın önüne götür. At kalabalığı yarıp Şâhın önüne vardı. Şah-ı Şüca bir anda at üzerinde bir pehlivan geldiğini gördü. Şah-ı Şüca'nin karşısına yetiştiğinde onun önünde atından indi ve baş eğdi. Cihangir, sazı aldı bakalım Şah-ı Şuca'ya ne diyecek? Bendeniz arz edeyim, aziz dostlar sağ olsun:

Cihangir dedi:

Şâhın xidmätinä veriräm sälâm,	Şahın huzurunda veririm selam,
İcâzä ver gedim bir meydânä män.	İcazet ver gideyim bir meydana ben.
Danışax bir neçä kälâm,	Söyleyeyim birkaç kelam,
İcâzä ver gedim bir meydânä män.	İcazet ver gideyim bir meydana ben.
(6+5)	
Bülbül teh oxuyam men xoş avazı,	Bülbül gibi okurum ben hoş avazı,
Qonağam özünnän gäl eylä râzi,	Misafirim gel de kendinden eyle razı,
Xilâs eylä qämnän o Gonçä qızı,	Kurtaralım kederden o Gonca kızı,
İcâzä ver gedim bir meydânä män.	İcazet ver gideyim bir meydana ben.
(6+5)	

Cähângiräm män eyläräm äfgâni,
Üräyimdä bir sırrım var pünhâni,
Nâ-ümid eylämä sän män cävâni,
İcâzä ver gedim bir meydânä män.

(6+5)

Cihangir'em ben ederim figanı,
Yüreğimde bir sırrım var gizli,
Ümitsiz etme sen, ben civanı,
İcazet ver gideyim bir meydana ben.

Cähângir atına minip meydana girdi. Gonçä Xanım oturub eyvanda zärrin täxtä, döräsindä qırx ince qız, ve dâyäläri yanında. Cähângir qızı görmür. Qızın gözü düşdü cähângirä, gördü bir cävân oğlandı:

Qızın ki gözü sataşdı oğlana dedi:

Göyül sövdü belä qaşı kämân oğlanı,

Beli ince läbi gönçä, şux mäläk simânı,

Qız gördü oğlan bunu görmädi, älində bir dästä gül tutmuşdu, o güllärin bändini açıb, gülläri dağınıx töhdü Cähângir'in başına.

Cähângir atdan yuxarı başın qozuyub baxanda gördü qız oturub eyvânda.

[Cihangir] Üz dolandırdı: Nâzänin mänim başıma gül niyä sovurusan?

Dedi cävân män gülläri onun üçn sovurdum ki sän dönäsän baxasan mänä män sänä diyäm ki heyf cävânlığına, ana bacıvın gözü yolda qalar, männän xâtirä bu devin meydâninä getmeginän, yazxsan, gäl getmäginän bu devin meydâninä.

[Cähângir] Dedi nâzänin sänä neçä kälmä sözüm var deyim onnan sora görüm gediräm meydânä ya yox?

Cihangir atına binip meydana girdi. Goncaleb balkonda kırk ince belli kızla birlikte meydana bakıyordu. Cihangir meydana girdiğinde Goncaleb onu gördü. Cihangir'in güzelliği ve pehlivanlığı onu etkiledi. İçinden dedi:

Gönül sevdi böyle kaşı keman oğlanı,

Beli ince lebi gonca şuh melek yüzü.

Cihangir meydana girdiğinde Goncaleb'i görmedi. Goncaleb elindeki gül demetini açıp onun başına serpeledi.

Cihangir başını kaldırıp eyvanda oturan güzele baktı.

Cihangir sordu: Ey güzel! Neden bu gülleri başıma savurdun?

Goncaleb cevap verdi: Senin dikkatini çekmek istedim. Gençliğine yazık, ana bacının gözlerini yaşlı bırakma, bu dev seni de öldürür. Meydanına girme. Gel bu devin meydanına gitme.

Cihangir dedi: Güzelim sana birkaç sözüm var, onları diyeceğim. Cihangir sazını aldı bakalım Goncaleb'e ne dedi?

Cihangir dedi:

Sänä qurbân olum hûri şämâyil,
İstämädim niyä verdin gül mänä?
Gördüm cämâlivi män oldum mâyil,
İstämädim niyä verdin gül mänä?

(6+5)

Sana kurban olayım, meleğe benzer,
İstemedim, niye verdin gül bana?
Gördüm yüzünü ben oldum vurgun,
İstemedim, niye verdin gül bana?

Rüstäm täki ägär giräm meydânä,
Döndärräm meydanı qnnan ümmânä,
Sän diyän söz yaraşmaz män cävânä,
İstämädim niyä verdin gül mänä?

(6+5)

Rüstem gibi eğer girsem meydana,
Çeviririm meydanı kanla denize,
Sen dediğin söz yaraşmaz ben civana,
İstemedim, niye verdin gül bana?

Üräkdän şâd edip säni güldürräm,	Yürekten sevindirip seni güldürürüm,
Hünärimi bu meydânda bildirräm,	Hünerimi bu meydanda bildiririm,
Cähângiräm bu ifriti öldürräm,	Cihangir'im bu devi öldürürüm,
Belä färmân verir o dodax gül mänä?	İstemedim, niye verdin gül bana?

(6+5)

Här câyini özüm özümä dost eylädim,	Serseriyi kendim kendime dost eyledim,
Özüm öz canıma çox qäsd eylädim.	Kendim kendi öz canıma çok kast ettim,
Sövüttän ağaca peyväst eylärim,	Söğütten ağaca peyvest eyledim,
Almasın heyvasın narın görmedim.	Almasın, ayvasın, narın görmedim.

(yedekleme)

[Cihangir, Goncaleb'e dedi:] Nâzänin meni o öldürülän cävanlardan hesâb eylämäginän. Sözün deyip rävâne-yi meydân oldu.	Cihangir, Goncaleb'e dedi: Güzelim beni öldürülen pehlivanlardan sayma. Bunu söyledi ve meydana ayakbastı.
Gülbâr ähli hammısı durup meydanda tamaşaya. Väqti ki Cähângir devinän rû be rû oldu, gördü pärvärdigâr-i mütä'âl buna bir gözellih verib, misl-i mânändi yoxdu.	Gülbar Vilâyetinde olan herkes meydanı çevreleyip izlemeye durdular. Cihangir meydana girdiğinde dev ile karşı karşıya durdu. Dev, Cihangir'in güzelliğinden etkilendi.
Dedi istiräm säni öldürmüyäm, gäl mänim rikâbımnan öp säni öldürmüyüm, aparım Qulle-yi Kâf'ä özümä sâqi eliyim.	Dev dedi: Seni öldürmek istemiyorum. Benim dizginlerimi öpersen seni öldürmem. Kaf dağına seni hizmetçi götürürüm.
Cähângir dedi ifrit sänä bir neçä kälmä sözüm var, götürüb göräh ifritä nä desin? Bändä ärz eliyim äyläşän ağaların sağlığına:	Cihangir dedi: İfrit, sana sözlerim var. Cihangir sazı alıp görelim deve ne diyecek? Ben söyleyeyim oturan beyler sağ olun.

Cihangir dedi:

Bizdä märdânälik var sizi bilmiräm,	Bizde mertlik var sizi bilmem,
Bu meydânda tutax sän ilä cängi,	Bu meydanda tutalım sen ile savaşı,
Bu şährä gälübän şâd olup gülmüräm,	Bu şehre geldim, eğlenip gülmedim,
Neçä xiyâlların geçir aqlımnän.	Nice hayallerin geçiyor aklımdan.

(6+5)

Şâd eyläyıp bu milläti güldürräm,	Sevindirip bu milleti güldürürüm,
Qudrätimi bu gün sänä bildirräm,	Gücümü bu gün sana bildiririm,
Säni pis därdinän burda öldürräm,	Seni kötü dert ile burada öldürürüm,
Qaçıb qurtarmasan älimnän.	Kaçıp kurtulamazsın elimden.

(4+4+3)

Cähângiräm häsrät qalmışam elä,
Mäcnûn täk baş qoyub düşmüşäm çölä,
Hâziräm sänlä veräm äl älä,
Bu meydânda tutgunan küştü männän.

Cihangir'im hasret kalmışım ele,
Mecnun tek başına koyup düşmüşüm çöle,
Hazırım seninle vereyim el ele,
Bu meydanda tut güreşi benimle.

(4+4+3)

Cihangir girdi devin meydanına. Äl elädilär yapışdılar bir birinin kämärinnän.

Firuz Äyyâr ordaydı. Firuz dedi: İstisän onu âciz eliyäsän aradan aparasan, älivi at buynuzuna, devin buynuzunnan yapışsan âciz olar.

Cähângir äl elädi yapışdı devin buynuzunnan, Dev gördü bu o cävânlardan däyil bir närä çähdi: Ey Gülbâr şähririnin ähli amandı gälin mäni bu cävânın älinnän qurtarın, män gedäräm bir dä Gülbâr suyu işmäräm. Gedäräm birdä bu täräflärä gälmäräm.

Cähângir bir älynän devin buynuzunnan tutup öbürü äliynän ciğarların çähdi qoydu eşiyä, dubârä devi alıp täpäsinä bunu vurdu yerä, äl elädi xäncärä bunun başıynan bädäninä ayrılıx saldı.

Devin başı Cähângirin älindä bir zaman gördülär toz yattı. Bir älindä devin başı bir älindä xäncär, meydânı dolandırdı. Gülbâr cämâ'tinin ähli sevindilär. Tämâm ämir û ümärâ väzir û vüzärâ'nın älindä tabax tabax qızıllar vardı, här täräftän qızıl sovurdular başına. Cähângir devin başını meydanda gezdirännän sora gätirib Şah-ı Şucâ'nın atdı bunun qädämlärinä. Şah-ı Şucâ' yerinnän durup, gäldi bunu İstädi äyilsin.

[Cähângir] qoymadı, Şah üz dolandırdı: Cävân buyur gedax saraya.

Dedi mänim bir dustum var oların evindä qalıram onnan icâzä almam gäräkir, yâ xeyir onnan bâ-häm gäläm. Cähângir râh oldu gessin Muxtâr'in mänzilinä.

Muxtâr sevincäk varid olub evlärinä, Arvadına dedi: Övrät müjdä ver mänä Cähângir devi öldürdü. Övret evvel inanmadı. Cähângir yetirdi, Cähângir vârid olsun içäri, Muxtar durub, qol boyun oldular öpüşdülär, görüşdülär.

Amma üz dolandırdı: Bärâdär orda ki sän gedirdi meydana, mäni qorxuttun, Dadaş, biz qardaşıx, sän böyüh qaraşsan,

Cihangir devin meydanına girdi. Onlar Birbirinin kemerlerinden tutuştular.

Firuz Ayyar oradaydı, Cihangir'e dedi: Devle baş etmek istiyorsan, onu yenmek istiyorsan boynuzundan tutman gerekir. Devin boynuzundan tutarsan dev âciz olur.

Cihangir devin boynuzundan yapıştı. Dev bu pehlivanın diğer pehlivanlardan farklı olduğunu anladı. Onun altında âciz kalınca bağırmaya başladı: "Ey Gülbar ahalisi! Beni bunun elinden kurtarırsanız söz veririm bir daha Gülbar Vilâyeti'nin suyunu içmem."

Cihangir bir eliyle devin boynuzundan tutup diğer eliyle onun ciğerlerini çıkardı. Daha sonra yere yatırdı. Hançeri çekip devin başını bedenden ayırdı.

Meydanın toz dumanı yattıktan sonra Cihangir elinde devin kafasıyla ortaya çıktı. Bir elinde devin kafası bir elinde hançer meydanı dolandı. Meydandaki adamlar çok sevindi. Emirler ve vezirler meydana altın yağdırmaya başladılar. Cihangir devin başını meydanda gezdirdikten sonra şahın önünde yere attı. Şah-ı Şuca tahtından kalkıp Cihangir'in elini tuttu. Onun ayağına düşmek istedi, ancak Cihangir buna izin vermedi.

Şah, Cihangir'i saraya davet etti.

Cihangir dedi: Benim Muhtar adında bir dostum var onun evinde kalıyorum. Ondan izin alıp öylesine saraya gelirim. Cihangir Muhtar'dan izin almak için yola koyuldu.

Muhtar sevinerek evine geldi. Hanımına dedi: Hatun müjdemi isterim, Cihangir devi öldürdü. Hanımı ilk başta inanmadı. Ancak Cihangir'in eve gelmesiyle her şeyi anladı. Muhtar ve Cihangir sarmaş dolaş oldular, öpüştüler, sevindiler.

Muhtar, Cihangir'e dedi: Kardeş meydana gittiğinde beni çok korkuttun. Cihangir dedi: Dadaş,[56] biz kardeşiz sen

56 Dadaş: Kardeş.

mäni därgâha aparırdı, dedim sännän icâzä alam.

Bular bu muhâkämädä olsunlar eşid dâstâni Şah-ı Şucâ'nın därgâhınnan. Väzir-i Azem üz dolandırdı: Cähângir ki gälmädi bura, bunun dalsıcan gäräh böyüh adamlar gedä, ämir û ümärâ väzir û vüzärâ'dän gäräh bunun dalısıcan gessin.

Şah-ı Şucâ üz dolandırdı: İndi ki sän belä mäslähät bülüsän ki ämir û ümärâ väzir û vüzärâ'dän gedä, onda gäräh män özüm'dä gedäm.

Hâl-ı hâzirdä män här yerdä elâm elämişäm här kim bu devi öldürsä qızımı veräcağam ona. Eleyki Muxtâr vä cähângir min izzär û cälâlinän, ämir û ümärâ väzir û vüzärâ buları aparıllar bârgâhä.

Eşid dâstâni kimnän? Gonçä Läb'dän. Gonçä Läb özün yetirib anasının bärâbärinä, ona dedi ana can sene bir neçä kälmä xidmätivä ärzim var. Qız götürüb neçä tel ayırıb o siyâh tellärinän, basıb mämälärinin üstünä dedi:

büyük kardeş, ben küçük kardeşim, seni korkutmak istemezdim.

Bunlar bu sohbetlerde olsun, destanı Şah-ı Şüca'nın sarayından dinle. Vezir-i Azem Cihangir'in geç kalmasını görünce Şah'a dedi: Cihangir bize ve ülkemiz için büyük bir işi başardı, onu getirmek için vezirlerden emirlerden göndermemiz gerekmektedir.

Şah bunu doğru buldu ve dedi: Cihangir'i getirmek için vezirleri ve emirlerin yanında ben kendim de Muhtar'ın evine gitmeliyim.

Şah-ı Şuca devi öldürebilen kişiyle kızı Goncaleb ile evlendireceğine her yerde ilan etmişti. Şah, vezir ve emirleriyle birlikte Cihangir ve Muhtar'ı büyük bir ihtişam ile saraya getirdiler.

Destanı kimden söyleyeyim? Goncaleb'den. Goncaleb anasının yanına varıp onunla dertleşmekteydi. Goncaleb saçlarından bir tel ayırıp memelerinin üstüne bastı, bakalım ne dedi?

Goncaleb anasına dedi:

Başına döndüğüm mehribân ana,	Başına döndüğüm sevgili ana,
Dur biz gedäk o xanımın dalınca,	Dur biz gidelim o hanımın ardınca,
Cähângir cäng etdi märd-i märdâna,	Cihangir savaştı yiğitler gibi,
Käniz olam o canane ölünce.	Kul olayım o sevgiliye ölene dek.

(4+4+3)

Qulağ versän deyim neçä kälâmi,	Kulak verirsen diyeyim bir kaç kelime,
Onun xidmätinä veräk sälâmi	Onun hizmetinde verelim selamı,
Doyuncan bir içäk mähäbbät câmın,	Doyana dek içelim muhabbet şarabı,
Käniz olam o cânânä ölüncä.	Kul olayım o canana, ölene dek.

(4+4+3)

Gonca Läbäm deyim xoş avâzınan,	Goncaleb'im, söyleyeyim hoş avaz ile,
Göylün alax onun şirin sözünän,	Gönlünü alalım onun hoş sözü ile,
Gätiräk ana qırx incä qızınan,	Getirelim ana, kırk ince kız ile,
Käniz olam o cânânä ölüncä.	Kul olayım o canana, ölene dek.

(4+4+3)

Dedi bala indi ki sänin atan ämir û ümärâsıynan väzir û vüzärâsıynan gedibdi onun dlıscan bizä dä vâcibdi ki qırx incä qızınan gedäh onu getiräh bura.

Gonca Läb qırx incä qızınan, anası da yanında gediblär Muxtâr'ın evinä.

Xoş gälibsiz säfâ gätiribsiz. Nä 'äcäb? Qız yeridi yaxına (Qonça läb), älinnän öpsün, amma goymadı. [Dedi:] Sän bir şâh-zâdäsän, män bir räiyätäm, nä munâsibdi sän mänim älimnän öpäsän?

[Gonca leb] Üz dolandırdı: Gälmişih säni aparmağa.

Durublar qırx incä qızınan min izzät û şövkät û cälâlinän gätiriblär hara? Häräm-xâniyä. Olar orda yeyib işmäyä mäşgûl olsunlar.

Goncaleb'in anası dedi: Yavrum, baban Şah-ı Şuca emirler ve vezirlerle pehlivanı getirmeğe gittiler. Biz de kırk ince kız ile onları karşılamaya gidelim.

Goncaleb, anası ve kırk ince belli kız birlikte Muhtar'ın evine doğru yola koyuldular.

Hoş geldiniz, sefalar getirdiniz. Muhtar'ın Hanımı bunları karşılayıp eve getirdi. Goncaleb istedi Muhtar'ın Hanımı'nın elinden öpsün, ancak elini öptürmedi. Dedi: Sen bir Şah kızısın ne haddimize?

Goncaleb dedi: Seni götürmeğe geldik.

Goncaleb kırk ince kız ile Muhtar'ın Hanımını büyük ihtişam ile sarayın haremliğine götürdüler. Onlar orada yiyip içmekte olsunlar.

Gonca Leb ile Cihangir'in Görüşmesi

Şah-ı Şucâ' üz dolandırdı: Oğlum axı demädin Muxtârı'nan sän häqiqi, ata bir, ana bir qardaşsan, ya belä dossan?

Cähângir üz dolandırdı: Qurbân biz Muxtâr'ınan sigä qärdäşih, ammâ dädä bir nänä bir qardaşdan biz bunnan artığıx.

Şah-ı Şucâ üz dolandırdı: Oğlum indi ki belädi, män xäzânänin açarın veriräm Muxtâr'ä, xäzânänin tämânm işläri Muxtâr'ınan olsun. Säni dä bura väli-'ähd eliyäcağam.

Dâsitani eşid kimnän? Şah-ı Şucâ'nın qızı Gonçä xanımnan. Gonca Läb üzdolandırdı: Dayä can. Dedi: Bäli.

[Qonça läb] Dedi: Atam elân eliyib här yana ki här kim devi öldürsä qızımı veräcağam ona. Cähângir oturub bârgâh'da ämir û ümärâ väzir û vüzärâ'ynan deyib gülmäyinnä, yeyib işmäyindä mäşgûldu, mändä burda üräyimi oğuşdururam.

Dâyä üz dolandırdı: Qızım, olmasa götür sän dedüvä bir dana nâmä yaz. Qız götürdü atasına bir nâmä yazdı: "Ata can sän ähdivä gäräh väfâ eliyäsän, sän ilgar elämisän ki härkäs devi öldürsä, män qızımı veräcağam ona? Nâmäni yazdı, göndärsin.

Nâmä gälib yetişdi atasının älinä.

Şah-ı Şüca Cihangir'e yüzünü dönerek sordu: Oğlum siz Muhtar ile ana bir ata bir kardeş misiniz yoksa arkadaş mısınız?

Cihangir cevap verdi: Efendim biz Muhtar ile dünya ahiret kardeşiyiz. Ancak birbirimize kardeşten daha yakınız.

Şah-ı Şüca dedi: Oğlum madem böyledir, ben Muhtar'a hazinenin anahtarını vereceğim. Hazinenin tüm işlerinden o sorumlu olsun. Seni de bu ülkeye veliaht[57] edeceğim.

Destanı kimden söyleyeyim? Şah-ı Şüca'nin kızı Goncaleb'den. Goncaleb dadısıyla beraber dertleşmektedir.

Goncaleb dadıya dedi: Atam, devi öldüren adamla beni evlendireceğine söz vermişti. Yoksa verdiği sözünü unutmuş mu? Şimdi Cihangir emirler ve vezirler ile yiyip içmekte bense burada yüreğimi avutmaktayım.

Dadı dedi: En iyisi baban Şah-ı Şüca'ya bir mektup yazalım ve verdiği sözü hatırlatalım. Bunun üzerine Goncaleb kalem kâğıt istedi. Babasına bir mektup yazdı ve verdiği sözü ona hatırlattı. Mektubu yazıp babasına gönderdi.

Mektup yerine ulaştı. Şah-ı Şüca mek-

57 Veliaht: Bir hükümdarın ölümünden veya tahttan çekilmesinden sonra tahta geçmeye aday olan kimse.

Cävâb verdi buna oğlan gedib Häräm-xana bağçasında istirâhätlih eläsin, mänim dediğim söz ki ilgar elämişäm, ähdimä väfâ eliyäcağam.

Qıza bu xäbäri versinlär, qız şâd oldu. Dâyä cân, firsädi fovt eylämäz aqil mägär nâdân ola. Qızım istisän neyniyäsän? Dedi dur äyağa mäni götür apar Häräm-xâna bağçasına, istiräm män bu oğlanı göräm.

Sän nä xiyâl eliyisän? Säbrinän här iş düzälär.

Dedi: Amandı dâyä can eliyäbülmäräm. O siyâh zülflärdän bir dästä tar ayırıb, basıb älbistân mämälärin üstünä göräk dâyäsinä nä deyir? Bändä dä ärz eliyim siz şâd olun.

tubu okuyup içeriğinden haberdar oldu. Kalem kâğıt isteyerek mektubun cevabında verdiği sözü unutmadığını ve sözünü tutacağını yazdı.

Goncaleb mektubu okuyup sevindi. Dadısına dedi: Babam verdiği sözü unutmamış, ben de Cihangir'i yakından görmek istiyorum. Goncaleb dadısına dedi: Beni haremliğin bahçesine götür.

Dedi: Ne düşünüyorsun? Her iş sabır ile sonuç verir.

Goncaleb dedi: Artık dayanamam. O siyah zülüflerinden bir tel ayırdı, memelerinin üstüne bastı. Bakalım dadısına ne diyecek? Ben söyleyeyim; sizler şad olun:

Goncaleb dedi:

Başıva dolanım gül üzlü dâyä,	Başına dolanayım gül yüzlü dadı,
Dur äyağä yetir o yârä mäni.	Dur ayağa yetiştir o yâre beni.
'Ömrüm gedär indi bâd-ı fänây,	Ömrüm gider şimdi yok olur,
Dur äyağä yetir o yârä mäni.	Dur ayağa yetir o yâre beni.

(6+5)

Män âşıq o güneylär,	Ben âşık o güneyler,
O quzeylär o gün eylär,	O kuzeyler, o güneyler,
Häsrät häsrätin görändä,	Hasret hasretin gördüğünde,
Bayramın o gün eylär.	Bayramın o gün eder.

(bayatı)

Pärvânä täk yâr başına dolannam,	Pervane tek yar başına dolanayım,
Dolanıp başına, qadasın allam,	Dolanıp başına derdini alım,
Görmäsäm eşqidän divânä ollam,	Görmezsem aşkından deli olurum,
Dur äyağä yetir o yârä mäni.	Dur ayağa yetir o yâre beni.

(6+5)

Män aşıq oyan dağlar,	Ben âşık o yan dağlar,
Al qana boyan dağlar,	Al kana boyan dağlar.
Bu yan zülmätxânadı,	Bu yan zülüm yeridir,
Necädi o yan dağlar?	Nicedir o yan dağlar?

(bayatı)

Gonçä Läb ümidin kimä bağlıdı?	Goncaleb ümidin kime bağlıdır?
Yâr älinnän qärä bağrım dağlıdı.	Yar elinden kara bağrım dağlıdır.
Gedäk soruşum kimin oğludu?	Gidelim soralım kimin oğludur?

Dur apar tez yetir o yârä mäni. Dur götür tez yetiştir o yâre beni.

(6+5)

Män aşıq divân eylär, Ben âşık divan eder,
Divân eylär qan eylär, Divan eder kan eder.
Dost mäni bu halda görsä, Dost beni bu halde görürse,
Yâ ölär ya qanıma qan eylär. Ya ölür ya kanıma kan eder.

(bayatı)

Üstatname

Ävväldä şäm yanar sora pärvânä,. Evvelde mum yanar, sonra pervane,
şäm' ävväl yanmasa pärvânäni yandırmaz. Mum önce yanmazsa, pervane yanmaz.
Ged otur yarınan özün ru- bä rû danış, Git otur yâr ile özün yüz yüze konuş,
Özgä gedib yara sözü qandırmaz. Başkası gidip yâre söz yetiştiremez.

(6+5)

Üstatname

Hälal tut mayanı hemişä oğul, Helal tut mayanı, her zaman oğul,
Häram tikä bucaglarda mal olmaz. Haram lokma bucaklarda mal olmaz.
Eyri gözünän baxsan özgä malına, Eğri göz ile bakarsan başkasının malına,
Boş qalar pätäyin, onda bal olmaz. Boş kalır peteğin, onda bal olmaz.

Märifätlän yanaş tutuğun işä, Marifet ile yanaş tuttuğun işe,
Söz gäräk ağızdan çıxmamış pişä, Söz gerek ağzından çıkmadan pişe,
Bağında gül çiçek bitsin hämişä, Bağında gül çiçek bitsin her zaman,
Qangaldan, tikandan, bağda gül olmaz. Kangaldan, dikenden, bağda gül olmaz.

İbrät götür "Saraclı"nın sözündän, İbret götür "Saraçlı"nın sözünden,
Müxännäslär düşer elin gözünnän, Kötüler düşer elin gözünden,
Pählävan olsanda çıxma özünnän, Pehlivan olsan da çıkma özünden,
Här yetän pählävan Rüstäm Zal olmaz. Her yetişen pehlivan, Rüstem, Zal olmaz.

(6+5)

Dayä qäbûl elämäyincä, qızın ayrı bir şeyä gümânı gälmädi, äl eliyib boynunnan gärdän-bändin açıb verdi dâyiyä.

Dadı Goncaleb'in isteğin kabul etmedi. Goncaleb boynundaki boyun bağını boynundan açıp dadıya verdi:

Zär 'âlämdä canım müşgül-güşâdı, Altın âlemde canım sorun çözendir,
Här nä istäsän canım onnan rävâdı, Her ne istersen canım ondan istersin.
Zär qılar 'âlämdä här därdä dävâ, Altın kılır âlemde her derde deva,
Zär olmasa 'âlämdä sultân gädâdı. Altın olmazsa âlemde, sultan dilencidir.

Pulun olsa här yerdä ehtirâmın vardı. Dâyä bunu gätirdi Häräm-xâna bağçasında, oğlanın yanına gätirdi.

Paran olursa her yerde saygı görürsün. Dadı boyun bağını aldıktan sonra onu haremliğin bahçesine getirdi.

Qapını açıblar vârid olsunlar içäri, qız geşdi o yan täräfä bu yan täräfä, gördü baxdı gördü gözlärin yumub yatıbdı.

Kapıyı açıp içeri girdiler. Cihangir, haremlik bahçesinde uyuyordu. Ona yakınlaştığında Cihangir uyumuştu.

[Gonçe-leb] Avvaldan vurulmşdu, bu yan täräfä geşdi oyanmadı, o yan täräfä geşdi oyanmadı, hölünnän yeriyib ayağ täräfinä bu oğlanın ayağların tutup, basdı sinäsinä.

Goncaleb ilk gördüğünde Cihangir'e vurulmuştu. O tarafına bu tarafına geçse de Cihangir uykudan uyanmadı. Bunun üzerine Goncaleb, Cihangir'in ayakucuna geçip onun ayaklarını göğsüne bastı.

O siyâh zülflärdän bir dästä târ ayırıb, basıb mämälärin üstünä, tâ götürüb göräh Cähângirin başı üstä, qız nä desin?

Siyah saçlarından teller ayırdı memelerinin üstüne bastı. Görelim Cihangir'in başıucunda ona ne diyecek?

Goncaleb dedi:

Yaradıb säni yaratan,
Belä särv-i qâmät olmaz,
Allah saxlasın bälâ'dan,
Sanki bir qiyâmät olmaz.

Yaratmış seni yaratan,
Böyle servi boy olmaz.
Allah saklasın beladan,
Sanki bir kıyamet olmaz.

(4+4)

Âşıq olub eşqä dolsam,
Saralıb heyva täk solsam,
Sän ilän qol boyun olsam,
Göräsän qiyâmät olmaz.

Âşık olup aşka dolsam,
Sararıp ayva tek solsam,
Sen ile kol boyun olsam,
Göresin kıyamet olmaz.

(4+4)

Mûsâ täk gedir Sinâ'yä,
Oxuyur Turi Sinâyä,
Qonça Läbinän ver sinayä
Qorxma ki qiyâmät qopmaz.

Musa tek gider Sina'ye,
Okuyor Tur-ı Sina'ye.
Goncaleb ile ver sineye,
Korkma ki kıyamet kopmaz.

(4+4)

Dedi cävân burda istirâhätliğä gäldiğivi eşitdim, gäldim säni soruşam. Kimsän, haralısan, nä äcäb bu yan täräflärdän geçisän?

Goncaleb, Cihangir'e dedi: Burada olduğunu duydum. Seni sormaya geldim, kimsin, kimlerdensin? Neden buralara geldin?

[Cähângir] Dedi nâzänin sänin gälmağıva bir neçä kälmä sözüm var, qulağ as sözüvä cävâb oxuyum. Cähângir götürüb göräh nä deyir?

Cihangir cevabında dedi: Senin buraya geldiğin için birkaç sözüm var. Sazını alıp bakalım Cihangir, Goncaleb Hanım'a ne dedi?

Cihangir dedi:

Pärvânä täk qoy dolnım başıva,	Pervane tek ben dolanıaym başına,
Xoş gälmisän nazlı yar gözüm üstä.	Hoş gelmişsin, nazlı yar gözüm üste.
Qurban olum sänin qäläm qaşıva,	Kurban olayım senin kalem kaşına,
Xoş gälmisän nazlı yar gözüm üstä.	Hoş gelmişsin nazlı yar gözüm üste.

(4+4+3)

Väfalısan yar bağına giräräm,	Vefalısın, yar bağına girerim,
Äl uzadıb gonca gülün däräräm,	El uzatıp gonca gülden dererim,
Sänin yolunda ölmäyä gedäräm,	Senin yolunda ölmeye giderim,
Xoş gälmisän nazlı yar gözüm üstä.	Hoş gelmişsin, nazlı yar gözüm üste.

(4+4+3)

Cähângir'in därdin niyä çoxatdın?	Cihangir'in derdin niye çoğalttın?
Nä bilib burdayam? Axtarıp taptın?	Ne bildin buradayım? Arayıp buldun?
Eşqin kämänin boynuma çatdın,	Aşkın kemendin boynuma taktın,
Ölüncä saxlaram yar gözüm üstä.	Ölene dek saklarım yar gözüm üste.

(4+4+3)

Qız dedi: Dädäm ilgâr eliyibdi, elân eliyibdi ki här kim bu devi öldürsä qızım Gonca Läbi verecağam ona. Gülläri säni başıva sovurduğumda säni sövdüm, istämirdim gedäsän devin cänginä, qorxurdum ki säni aradan apara.

Goncaleb Cihangir'e dedi: Babam Şah-ı Şüca Ekvan Dev'i öldüren adamla beni evlendireceğine söz vermiş. Çiçekleri seni sevdiğimden sana savurdum. Devin savaşına gitmeni istemiyordum, seni öldürecek diye korkuyordum.

Dedi nâzänin çox da mähäbbät elämisän, män sännän artığın hardan tapıb alacağam? Qız qolun saldı oğlanın boynuna. Sän meni tanımısan, biz äsli näsäbli bir adamıx, böyüh xanevadenıx.

Cihangir dedi: Güzel kız senin bana çok muhabbetin var, ben senin gibi güzeli nereden bulurum ki? Kız kolunu Cihangir'in boynuna sardı. Cihangir dedi: Sen beni tanımıyorsun. Ama ben asil bir ailedenim.

[Dâyä] Dedi män sänä ärxeyin oldum, onu tapşırdım sänä säni tapşırdım Allaha. Olar qaldı baş başa.

Dadı dedi: Ben sana güveniyorum, Gonca leb'i sana, seni Allah'a ısmarladım. Goncaleb ile onu başbaşa koydu.

Dâyä gessin, Cähângirinän qız ikisi qaldılar bir mänzildä. Desinlär, gülsünlär, yesinlär işsinlär, eyş û nûşä mäşgûl olsunlar.

Dadı gittikten sonra Cihangir ve Goncaleb yiyip içmeye başladılar. Hoş vakitler geçirdiler.

Cihangir'in Şah-ı Şüca ve Gülbar Vilâyetini Müslümanlaştırması

Eşid dâstani kimnän? Ämir û ümärâ väzir û vüzärâ'dän: Üz dolandırdılar: Qurbân qıble-yi 'âläm sağolsun, axı Cähângir'dän biz doymadıx adam yollagınan gätirsinlär onun söhbätinnän doymadıx, eyş û nûşa

Destani kimden söyleyeyim? Emirlerden ve vezirlerden. Şah-ı Şüca emirler ve vezirleriyle oturmuştu. Ona dediler: Efendimiz, Cihangir'in sohbetine doyamadık, onunla beraber olmak isterdik.Gülbar'da

mäşgûl olax. Däf tänbûr ney ärgävân säsi âsimänä büländ olub, şähridä qiyamätdi Allaha, niyä Cähangir göydä Allah yerdä bu buları devin älinnän qurtarıbdı.

[Şah-ı Şucâ'] Üz dolandırdı Muxtâr'ä: Gedäsän Cähângir'ä diyäsän ki: täşrif gätiresiz bârgâhä. Muxtâr durub gälib Härämxânä bağçasına. Üz dolandırdı: Şah säni ehzâr eliyib bârgâhä, Cähângir gälsin bârgâhä biz onnan bir neçä piyâle-yi câm-ı mähäbbät içäk. Cihangir dedi: Gedäh da.

Cähângir'inän Muxtâr här ikisi gessinlär bârgâhä. eleyki otursunlar, bir mähäbbät piyâläsi verdilär.

Cähângir Üz dolandırdı Şah-ı Şucâ'yä qurbân ägär istisiz män sizinlä olam, män Müsälmânäm männän sizinki tutmaz, ägär Müsälmân olsan, män sännän varam, ägär Müsälmân olmsan, xeyir.

Şah-ı Şucâ'nın o qädr mähäbbäti buna varidi ki üz dolandırdı: Cävân sän nämänä desän o du[r].

Nämänä desäm ollam Müsälmân? Kälme-yi şähâdät'in desin buna.

Şah-ı Şucâ' desin tämân nämänä ämir û ümärâ väzir û vüzärâ hammısı döndü oldu Müsälmân.

Onnan sora elâm eläditär İslâm pärçämin vurdular bârgâhın üstünä. Elâm eläditär Gülbâr ähli hamısı gäräh Müsälmân ola. Büttäri zadı qırıllar atıllar yerä. Bütxânäläri yıxıllar, Şah-ı Şucâ' dästûr verir oların yerinä mäscid binâ qoyulur.

Bular Müsälmân olannan sora [Şah-ı Şucâ'] üz dolandırdı: Oğlum män ähd û peymân elämişäm ki här kim ki devi öldürsä, qızımı veräcağam ona vä özün dä bu şährä väli-ähd eliyäcağam. Ägär lâyiq-i känizlik olsa verim qızın äqdin oxusunlar, sänin adıva.

Cähângir utandı burda, başın salsın aşağa. Muxtâr üz dolandırdı: qurbân qıbleyi 'âläm sağolsun, Cähângir utanırı, elä sän här nä desän o olsun. Versinlär buların äğdi oxunsun, iş ora gälir ki bunun adı yazılsın däftärä dedi bura bax görüm oğlum sänin adın nämänädi? Dedi: Cähângir.

Dedi: Dädävin adı nämänädi?

Bunu soruşanda cähângir başın saldı

yaşayanlar Ekvan Dev'den kurtuldukları için seviniyorlardı. Def, tambura, ney sesi her tarafı bürümüştü. Gökte Allah yerde Cihangir onları devden kurtardı.

Şah-ı Şüca, yanında oturan Muhtar'a yüzünü çevirdi ve dedi: Muhtar, Cihangir'i buraya davet etsen de onunla doyasıya konuşsak. Muhtar bağa gidip Cihangir'e dedi: Şah ve emirler seni istiyor, gelsin de beraber sohbet edelim, kadeh kaldıralım diyorlar.

Cihangir bunu duyunca dedi: Gidelim.

Cihangir ve Muhtar birlikte saraya girdiler. Şah onları yerlerine oturttu ve şarap kadehini onlara verdi.

Cihangir, Şah-ı Şuca'ya dedi: Ben Müslüman'ım, ancak siz Müslüman değilsiniz. Ben sizinle beraber bir yerde oturmam için sizin de Müslüman olmanız gerekmektedir.

Cihangir Şah-ı Şüca'yı o kadar derinden etkilemiştir ki Şah Müslüman olmaya hazırdı. Şah sordu: Nasıl Müslüman olabilirim?

Cihangir kelimeyi şahadeti ona dedi.

Şah kelimeyi şahadet getirdikten sonra orada oturan emirler ve vezirler de Müslüman olmayı kabul ettiler.

Daha sonra Şah-ı Şüca, Gülbar halkının Müslüman olmasını emretti. Her tarafa İslam bayrağı asıldı. Şehirdeki putları kırdılar, puthaneleri dağıttılar. Şah-ı Şuca onların yerine mescit yapılmasına emir verdi.

Onlar Müslüman olduktan sonra, Şah-ı Şüca, yüzünü çevirdi Cihangir'e ve dedi: Oğlum ben söz vermişim, kim devi öldürürse kızım Goncaleb'i onunla evlendireceğim ve onu veliaht edeceğim. Eğer kızımı cariyeliğe layık görürsen onu sana vermek istiyorum.

Cihangir utanıp başını yere eğdi.

Muhtar dedi: Padişah efendimiz sağ olsun. Cihangir utanıyor siz ne derseniz öyle olsun.

Cihangir ve Goncaleb'in nikâhını kıydılar. Sıra deftere adlarının yazılmasına geldi. Cihangir'e dedi: Oğlum senin adın nedir? Cihangir. Babanın adı nedir?

Bunu sorduğunda Cihangir başını

aşağa. Dedi qurbân onu diyäbülmäräm.

Niyä diyäbülmäsän? Dedi dyäbülmäräm da üzrüm vardı.

Cähângirin gözläri baharın bulutları kimi doldu. Dedi qurbân qulağ as deyim.

Cähângir götürüb göräk bu dillärinän nä diyäcäh bändä ärz eliyim siz sağolun:

aşağı eğdi ve dedi: Onu söyleyemem.

Neden söyleyemezsin? Dedi söyleyemem bağışla.

Cihangir'in gözleri bahar bulutları gibi doldu. Dedi efendim beni dinleyin.

Sazını aldı, bakalım babasının adını nasıl diyecek? Ben söyleyeyim sizler sağ olun.

Cihangir dedi:

Sänä qurbân olum qıble-yi devrân,
Därdim gizlindi, salammaram aşkarä.
Cävân canım qoy olsun qurban,
Gämim çoxdu gätirämmäräm izhârä.
(6+5)

Sana kurban olayım âlemin kralı.
Derdim gizlidir, çıkaramıyorum açığa,
Civan canım koy olsun kurban,
Gamım gizlidir, çıkaramıyorum açığa.

Fäläk mäni eldän ayrı salıbdı,
Dört bir yanım gäm läşkäri alıbdı,
Dädäm intizârdı, gözü yolda qalıbdı,
Därdim gizlindi salammaram aşkarä.
(6+5)

Felek beni elden ayrı salmıştır,
Dört bir yanım gam askeri almıştır,
Dedem bekler, gözü yolda kalmıştır,
Derdim gizlidir, çıkaramıyorum açığa.

Rûm vilâyäti'nin şähriyâridi,
Harda olsa mäzlum täräftaridi,
Cähângiräm dädäm şer Şikâr idi,
Häsrätäm äzäldän män o ruxsârä.
(6+5)

Rum Vilâyetinin padişahıdır,
Nerede olsa mazlum taraftarıdır,
Cihangir'im, dedem aslan Şikâri'dir,
Hasretim ezelden ben onun yüzüne.

Leyli mäh cämâlini görändän bäri,
Mäcnûn täk eyladin divânä mäni,
Eşqın zäncirini gäl aş boynumnan,
Bağışla qâdir-i Subhânä mäni.
(yedekleme)

Leyli ay cemalini gördükten beri,
Mecnun tek eyledin divane beni,
Aşkın zincirini gel sal boynuma,
Bağışla kadir Allah'a beni.

Şah-ı Dârâ oğlı, Şikâri oğlu Cähângir eşidändä, Şah-ı Şucâ' bi-ixtiyâr bi-hûş oldu, ämir û ümärâ väzir û vüzärâ yığılıb bunun döräsinä hâlä gätirdilär.

Şah-ı Şüca, Şah-ı Dârâ oğlu Şikâri oğlu Cihangir adını duyduğunda bayılıp yere düştü. Emirler ve vezirler onun başına toplandılar.

Ämmâ, Gonçä Läb'in anasınnan vä nädimälärinnän gäliblär pärdä dalısınnan duruplar qulağ asıllar ki göräk bunun äsl-i näsäbi kimä yetişir? Qız elä ki eşidändä Şah-ı Dârâ oğlı Şikâridi, qolların saldı nänäsinin boynuna.

Diğer tarafta perde arkasında Goncaleb'in anası ve nedimeleri Cihangir'in kim olduğunu anlamak için perde arkasından onları dinlemekteydiler. Goncaleb Cihangir'in Şikâri'nin oğlu olduğunu duydu ve kollarını anasının boynuna sardı.

[Dedi:] Ana belä başıva dolannam, ehsâs elämäginän qızın kiçih adama gedib ha! Bu İskändär näväsidi, evlâd-ı İskändärdändi, Şah-ı Dârâ oğlı Şikâri'nin oğludu.

Bularda getdilät Häräm-xânädä dubârä ceşn tutular. Däf tänbûr ney ärgävân säsi âsimânä büländ olub.

Bu yan täräftän Şah-ı Şucâ'ni halä getiriblär. Nä cur olub görmämisän?

[Cihangir dedi:] Qurbân mänim dädämi Särhäng-i Şâmi hileynän tutubdu, on säqqiz ildi Särhäng-i Şâmi'nin zindandadı, ämmâ bülmüräm ölübdü ya qalıbdı?

[Şah-ı Şuçâ' dedi:] Biz Särhäng-i Şâmi'nin tihmälärinnänih. Sän hardan gäldin gäländä?

Üz dolandırdı: Şähr-i Hilâliyä'dän, Zähhâk Padişah'ın mämläkätinnän gälmişäm, oranı da döndärib müsälman elämişäm.

[Şah-ı Şucâ' dedi:] Döt yüz min onun läşkäri var döt yüz min mänim silâh altında läşkärim var ägär hän deyisän kağaz yazım olarda gälsinlär götüräh gedäh Şâmä.

Sänin dädän ölmüyüb hänûz qalırı, älli beş dölättän gäräk hökm sâdir ola onu çäkälär dârä, öldürälär. Särhäng-i Şâmi'nin zindanındadı, vä bir dä qardaş oğlusu Şirzâd-ı Tigzän älli min Müsälmanınan tutublar.

Bala, sänin dädän qoymuyubdu mämläkätdä bir näfär dilâvär qalsın. Särhäng-i Şâmi'nin on yeddi min bälli başlı pählävânın öldürübdü, atmış min sehr-gäri öldürüb, Xûn-xâr-ı Şâmi ki rûyin-tändi onu da öldürüb. Särhäng-i Şâmi onu hileynän tutubdu.

Ägär Särhäng-i Şâmi bilä ki biz Müsälmân olmuşux, läşkär çäkär bizim mämläkätimizin toprağın at eşşeh torbasında daşıttırar tökär däryâyä. [Cähangir] Deyir qurbân nâ-rahand olma onun başın män qataram.

Bir dä män eliyä bülmäräm ki qoşun çäkäm leşkärinän gedäm dädämin dalısınca. Män Allahınan öz aramda ähd û peymân elämişäm, Allâh T'âlâ mäni öldürsä dä dädämin cämâlin göräm, Onnan sora Allâh T'âlâ'ya bir can boşlıyam, ölsäm dä ölmüşäm. Män gäräh yâ sâ'il sûrätindä

Anasına dedi: Ana kızının sıradan birine verdiğini düşünme sakın. Bu İskender evlatlarından Şah-ı Dârâ oğlu Şikâri'nin oğludur.

Haremliğe gidip kutlama yaptılar. Müzik sesi her tarafa yayıldı. Def, tambura, ney sesleri her tarafı bürüdü.

Bu taraftan Şah-ı Şüca kendine geldiğinde Şikâri'ye sordu: Nasıl buraya geldin?

Cihangir dedi: Babam Şikâri'yi Serheng-i Şâmi alçaklıkla yakaladı. On sekiz yıldan beri onun hapishanesindedir. Yaşayıp yaşamadığını da kesin bilmiyorum.

Şah-ı Şüca dedi: Biz Seheng-i Şâmi'nin emrindeyiz. Sen geldiğinde hangi yoldan geldin?

Cihangir yüzünü tutup dedi: Ben Hilâliye yoluyla geldim. Orada Zühhak Padişah ve Hilâliye halkını Müslümanlaştırdım.

Şah-ı Şüca dedi: Benim dört yüz bin askerim var. Mektup yazarsam dört yüz bin asker daha Hilaliye'den alabilirim. Hep beraber Şam'da Şikâri'yi belki kurtarabiliriz.

Baban Şikâri öldürülmemiş, onu öldürmek için elli beş devletten hüküm çıkması gerekir. Şikâri yeğeni Şirzâd-ı Tigzen ve elli bin Müslüman Seheng-i Şâmi'nin elinde tutuklular.

Yavrum, senin baban Şikâri, memlekette bir pehlivan bırakmadı. O, Seheng-i Şâmi'nin on yedi bin pehlivanını öldürdü. Hunhâr-ı Şâmi'nin altmış bin büyücünü, ateş yakmaz, su boğmaz, kılıç kesmez adamlarını, Şikâri eliyle öldürüldü. Serheng-i Şâmi ancak onu hileyle yakalayabildi.

[Şah-ı Şüca kendisi de Serheng-i Şâmi tarafından Şah koyulmuştu.] Cihangir'e dedi: Eğer bizim Müslüman olduğumuzdan haberdar olursa, bu ülkenin toprağını at eşek torbasıyla denize döktürür.[58]

Cihangir dedi: Ben asker yürütmekle babam Şikâri'yi oradan kurtaramam. bunu anlarsa babam Şikâri'yi öldürür ve ben babamı hiçbir zaman göremem. Allah'a bir can borcum var, ölürsem öleyim. Benim babamı Serheng-i Şâmi'nin elinden kurtarmak için dilenci veya tacir

58 Ülkeyi viran eder.

gedäm, yâ därviş sûrätindä gedäm, yâ tâcir sûrätindä.

Bular burda danışanda qız eşiddi ki Cähângir istir gessin. Qıza xeber verdiler ki Cihangir gedir.

Ämmâ qız götürüb dädäsinä bir nâmä yazıb: Ata-yı mehribân, eşiddim Cähângir istir gessin, dädäsinin dalısıcan. Ägär icâzä versän, Cähângir hara gessä gedäcağam. Nâmä gälib yetirdi Şah-ı Şucâ'nın älinä, mäzmûnunnan xäbär-dâr oldu.

Üz dolandırdı ki oğlum sän ki indi istisän gedäsän, Gonçä Läb belä bir nâmä yazıb, sözün nämänädi?

Cähângir götürüb bu dillärinän sazınan sözünän göräk bu kälmänin cävâbında nä diyäcäk, bändä ärz eliyim siz şad olun:

kılıfına girmem gerekiyor. Yoksa başka şekilde ben Şam kentine giremeyeceğim.

Bunlar bu sözleri konuştuğunda Goncaleb'e haber götürdüler ki Cihangir yolcudur ve gitmeye hazırlanıyor.

Goncaleb babasına bir mektup yazdı: "Duyduğuma göre Cihangir babası Şikâri'yi kurtarmak için gitmek istiyor. Eğer izin verirsen ben de onunla gitmek istiyorum." Mektup sahibine ulaştı. Şah-ı Şüca mektubu okuyup içeriğinden haberdar oldu.

Mektubu Cihangir'e gösterdi ve dedi: Goncaleb senin gitmek istediğini duymuş ve o da seninle gitmek istiyor, ne dersin?

Cihangir mektubun cevabında bakalım Goncaleb'e ne yazacak? Sazlı sözlü ben söyleyeyim; siz şad olun.

Cihangir mektupta yazdı:

Çıxammaram cananımın sözünnän,
Dünyâda yarla gäzmäk xoş olar.
Nâz ilän öpäräm ala gözünnän,
Dünyâda yar ilä gäzmäk xoş olar.
(6+5)

Çıkamam cananımın sözünden,
Dünyada yâr ile gezmek hoş olur.
Naz ile öperim ala gözünden,
Dünyada yâr ile gezmek hoş olur.

Gäräkdir ki gedäm qala bilmäräm,
Cânanımı ayrı sala bilmäräm,
Peymânä täk dahı dolabilmäräm,
Dünyâda yar ilä gäzmäk xoş olar.
(6+5)

Gerektir ki gideyim, kalamam,
Cananımı ayrı koyamam,
Kadehler tek daha dolamam,
Dünyada yâr ile gezmek hoş olur.

Yadınnan çıxatma mäni ölüncä,
Cähângir çox qaır säncä bilincä,
Gediräm atamın indi dalıncan,
Dünyâda yar ilä gäzmäk xoş olar.
(6+5)

Aklından çıkarma beni ölene dek,
Cihangir çok kalır sence bilene dek,
Giderim atamın şimdi ardınca,
Dünyada yâr ile gezmek hoş olur.

Cähângir buları diyende gördü Muxtar ağlayır. Üz dolandırdı: Muxtâr niyä ağlıyısan? Män eliyäbülmäräm sänsiz burda zindäganlıx eliyäm, gäräh mäni dä aparasan. Dedi mânehi yoxdu Muxtâr säni dä aparram, ämmâ gedäh göräh äyâlın râzı olur ya yox?

Cihangir bu sözleri derken Muhtar'ın ağladığını gördü. Muhtar'a neden ağladığını sordu. Muhtar dedi: Ben seninle dünya ahret kardeşi oldum sensiz buralarda yaşayamam. Cihangir ona cevap verdi: Seni de götürürüm. Ancak bakalım eşin razı olacak mı?

Bäli, bular qalsın Häräm-xânädä, Şah-ı Şucâ'ya Cähângir tapşırdı, dönä bä dönä,

Evet, onlar haremliğe geldiler. Cihangir, Muhtar'ın çoluk çocuğunu Şah-ı

ki mäbâdâ mäbâdâ Muxtâr'ın äyâlinä vä uşaxlarına baxsın. Cähângir Kürrä'ni minib, Muxtâr'ın özünün märkäbi varidi, haközâ, vä bir dana merkäb täyin elädilär Gonca Läb'ä. Şähridä bir qädr aralı buları yola salsınlar qeyitsinlär.

Şüca'ya emanet ettiler. Cihangir, Muhtar ve Goncaleb yola koyulmak için hazırlık yaptılar. Emirler, vezirler onları yolcu etmek için bir araya geldiler. Herkes atına binip onları bir yere kadar yolcu ettiler.

Üstatname

On säqqiz min aläm, yetmiş iki dil,
Ülfet qılır bir bazarın içindä,
Kimi Etläs geyir, tirme qoşanır,
Kimi üryan gezir qarın içindä.

On sekiz bin âlem, yetmiş iki dil,
Dostluk kılır bir pazarın içinde,
Kimi atlas giyiyor, güzel kuşanıyor,
Kimi çıplak gezer karın içinde.

Gafilsän işinnän tapammısan baş,
Üz döndärär sändän, qohum, yar, yoldaş,
Topraq soğuq, bedän üryan, kefen yaş,
Tek qalardsan dar mäzarın içindä.

Gafil olursan işinden baş çıkaramazsın,
Yüz döndürür senden, akraban, yâr, yoldaş.
Toprak soğuk, beden çıplak, kefen yaş,
Tek kalırsın dar mezarın içinde.

Men demäk nä lazim? Özün bilisän,
Bir gün yaranıbsan, bir gün ölürsän,
Arsız, gämsiz, nä gününä gülürsän?
Yandırarlar säni narın içindä.

Benim dememe ne lazım? Kendin bilirsin,
Bir gün yaratıldın, bir gün ölürsün,
Arsız, gamsız, ne gününe gülersin?
Yandırırlar seni ateş içinde.

"Äläsgär" söyläsin, sän mätläbi qan,
Belä qärar qoyub qadir-i sübhab,
Unutma ilqarin, itirmä iman,
İman durar düz ilgarın içindä.

"Alesger" söylesin, sen konuyu anla,
Böyle karar koymuş, kudretli Allah,
Unutma verdiğin sözü, yitirme imanın,
İman doğru sözün içindedir.

(6+5)

Cähângir Muxtâr, Gonca Läb bular üçü yola düşüblär. Az gäliblär çox gäliblär, günlärdän bir gün yol gälillär, bir meşänin arasında bir yol varıdı, yolunan gedillär. Muxtâr özü düşünän idi, dedi dadaş siz attarızı sürün dalızca bala bala gälläm.

Cihangir, Muhtar ve Goncaleb yola düştüler. Az gittiler uz gittiler, gününden bir gün yolları meşenin içinden geçen bir yola düştü. Cihangir ve Goncaleb önden gitmekteydiler. Muhtar ise biraz arkadan onları takip ediyordu.

Meşädä här heyvanat olar, yırtıcı, dirrändä, pärrändä olar, amma päläh çox nâ-xäläf bir hevân olar, meşädän bir päläh çıxır päriş eliyir Muxtârın üstünä.

Meşede çeşitli yırtıcı hayvanlar bulunur, ancak onların içinde kaplan çok yırtıcı huylu bir hayvandır. Meşeden bir kaplan Muhtar'ın üzerine atladı.

Muxtar, Cähângiri säslädi. Tâ Cähângir özün yetirincä Muxtârä päläh bunu attan saldı yerä qarnın cırdı, Cähangir bir nerä çähsin, päläh Cähângir'in üstünä qaxdı. qolçak-bändi Cähângir verdi pälängin ağzına. Ağzına verändä pälängi çövürsün, bu

Muhtar, Cihangir'e seslendi. Cihangir gelene dek kaplan bunu attan yere düşürdü ve onu yaraladı. Cihangir hemen müdahele etti ve kaplanı kenara attı. Bu defa kaplan Cihangir'e saldırdı. Cihangir bir kolundaki demir kol bağını kaplanın

biri äliynän yapışıp pälängin dalı qıçımman vä öbürü äliynän yapışsın bir qıçınnan, pälängi aradan cırıb, här şaqqasın atdı bir täräfä.

Ämma özün yetirdi Muxtârın başına, gördü qan götürübdü bunu, vay qardaş, sän ölüncä ey kaş män öleydim. Äl eladi xäncärä ki ägär sän ölsän män özümü aradan aparram.

Gonçä üz dolandırdı: Şah-ı zâdä män özüm häkimlih därsi oxumuşam, buna bir şey olmuyubdu därisi cırılıbdı. Sän bunun başı üstündä oturasan, män gedib bir hähim gätirräm. Bu yaxınlıqda bir qäsäbä var, orda bir häkim vardı, sän başı üstündä dur, qoyma çox tärpäşsın, män gedäräm häkim gätirräm.

Qız minb atı gessin häkim gätisin. Cähângir oturub başının üstündä götürüb bu dillärinän, göräh nämänä deyir ärz eliyim äyläşänlär sağlığına:

ağzına verdi. Diğer koluyla hayvanın arka bacağından tuttu. Hayvanın dengesini bozdu ve iki bacağından yapışıp hayvanı bez gibi ortadan ikiye ayırdı.

Hayvanın pençeleri Muhtar'ın karnını yırtmıştı. Bunu gören Cihangir çok üzüldü. Hançerini çekip dedi: Sen ölürsen ben de kendimi öldürürüm.

Goncaleb dedi: Ben hekimlik dersi almışım, Muhtar'ın önemli bir yarası yok iyileşecek. Ona ilaç ve hekim gerek. Daha sonra atına atlayıp dedi: Bu yakınlarda bir kasaba var, ben oradan ilaç ve hekim getiririm. Sen başucunda bekle ve hareket etmesine izin verme.

Goncaleb hekim getirmek için gitti. Cihangir, Muhtarın başıucunda oturup gözyaşını dökmektedir. Sazını aldı bakalım ne diyecek. Arz edeyim; işitenler sağ olsun:

Cihangir dedi:

Älvân älvân qan tökülür sännän,	Elvan elvan kan dökülür senden,
Sän ölüncä qardaş kaş män öläydim.	Sen öleceğine kardeş ben öleydim.
Kimsä yoxdu xäbär bilä halınnan,	Kimse yoktur haber bile halından,
Sän ölüncä qadaş kaş män öläydim.	Sen ölünce kardeş ben öleydim.

(4+4+3)

Qan eylär,	Kan eder,
Divân eylär, qan eyler,	Divân eder, kan eder.
Dost dostu bu halda görsä,	Dost beni bu halde görse,
Ya ölär ya qanına qan eylär.	Ya ölür, ya kanıma kan eder.

(bayatı)

Anan yoxdu käsä başın üstünü,	Anan yoktur kese başın üstünü,
Bacın yoxdu verä sänä dästini,	Bacın yoktur vere sana destini,
Ağlar qoyma män benâvâ dostunu,	Ağlar koyma ben yazık dostunu,
Sän ölüncä qadaş kaş män öläydim.	Sen öleceğine kardeş ben öleydim

(4+4+3)

Mäzälänzi,	Mezelendi,
Mey içär mäzäländi.	Mey içer mezelendi.
Bäfâli dostumu gördüm,	Vefalı dostumu gördüm,
Üräyim täzäländi.	Yüreğim tazelendi.

(bayatı)

Cähângiri gäl eylämä beçârä	Cihangir'i gel etme çaresiz,
Täbib yoxdu märhäm sala yarayä,	Tabip yoktur ilaç koya yaraya,
İkimizi qoyalar bir mäzârä,	İkimizi koysunlar bir mezara,
Sän ölüncä qadaş kaş män öläydim.	Sen öleceğine kardeş ben öleydim.

(4+4+3)

Qazan ağlar,	Kazan ağlar,
Ot yanar qazan ağlar,	Ateş yanar, kazan ağlar.
Bir iyit qurbätdä ölsä,	Bir yiğit gurbette ölse,
Qäbrini qazan ağlar.	Kabrini kazan ağlar.

(bayatı)

Gonçä Läb gedib häkimi tapıb vä cäräyânı mäträh eliyib. Häkim märkäbä sävâr olsun, qızınan ba-häm, häkimin bir dana nökäri varidi, dedi biz gedirik sän dalıdan ärrâbäni gätir.

Goncaleb hekimi bulup, Muhtar'ın yaralandığını ona haber verdi. Hekim Goncaleb ile birlikte yola koyuldu. Hekim arkalarından bir kağnı da gönderilmesini istedi.

Eleyki häkim yetişdi, bunun baxdı ora burasına gördü xeyir heş yerinä âsib yetirmiyibdi, fäqät qarnın cırıb päläh, qarnına bäxiyä vurub, märhäm salıb, yarasın bağlıyıb, oyan täräftän bunun nökäri yetirib, daşqanı gätirib, [içinä] saman zad töhmüşdi, Muxtâr'i götürüblär qoyublar daşqanın içinä, berâbär geddilär häkimin evinä.

Hekim oraya yetirdiğinde Muhtar'ı muayene etti. Muhtarın çok önemli yara almadığını ve yalnız karın bölgesinde yara olduğunu söyledi. Hemen dikişler atıldı ve merhem sürüldü. O zaman arkadan gelen kağnı da oraya ulaştı. Kağnı'nın içine saman koyulmuştu. Muhtar'ı yardımlaşarak ona bindirdiler ve hekimin evinde getirdiler.

Cähângir üz dolandırdı: Häkim, bax nä qädär pul desän veräcağam sänä, bunu yaxcı eliyäsän. Häkim üz dolandırdı: Män nä qädär canımda can var buna yaxcı täbâbätiy eliyäcağam vä toxtatacağam. Sändä neçä gün qalsan gözümün üstündä yerin var.

Cihangir, hekim'e dedi: Ne kadar para istersen vereyim, yeter ki Muhtar'ı iyileştir. Hekim dedi: Ne kadar canımda can varsa onun iyileşmesi için çalışacağım. Sen de istediğin kadar burada kalabilirsin, gözümün üstünde yerin var.

Dedi: Män eliyäbülmäräm burda qalam, getmäliyäm, ämmâ här moqe' Muxtâr toxtadı, eliyäbülärsän yoluyasan gälä mänim dalımca. Dedi oğul niyä qalabülmäsän?

Cihangir dedi: Ben burada kalamam, gitmem gerekir. Muhtar iyileştiğinde benim ardımdan gelsin.Hekim dedi: Neden sen kalamıyorsun?

Dedi qulağ as deyim da niyäqalabülmäräm, Cähângir götürüb bu dillärinän göräh nä deyir?

Cihangir dedi: Cihangir sazını götürüp bu sözleri bakalım nasıl dedi?

Ayrılığa heş kimsä dözäbilmäz,	Ayrılığa hiç kimse dayanamaz,
Gäräh gedäm burda qalabülmäräm.	Gerek gideyim, burada duramam.
Därd û gämi heş münşi yazabülmäz,	Dert kederi hiç kimse yazmaz,
Gäräh gedäm burda qalabülmäräm.	Gerek gideyim, burada kalamam.

(6+5)

Men aşıq Erz-i Ruma,
Bu yollar gedär Erzuruma,
Däväsi ölmüş Äräbäm,
Dözäräm här zülüma.

(bayatı)

Ben âşık Erz-i Rum'a,
Bu yollar gider Erzurum'a.
Devesi ölmüş Arabım,
Sabır ederim her zulüma.

Qäzâ işi mäni salıb çöllärä,
Didäm yaşı axıb dönüb sellärä,
Atam intizardı baxar yollara,
Gäräh gedäm burda qalabülmäräm.

(6+5)

Kaza işi beni salmış çöllere,
Gözüm yaşı akıp dönüp sellere,
Atam intizardı, bakar yollara,
Gerek gideyim, burada kalamam.

Män aşıx Ordubada,
Bu yollar gedär Ordubada,
O qoşuna särkärdä gäräk,
Vermäsin ordu bade.

(bayatı)

Ben âşık Ordubad'a,
Bu yollar gider Ordubad'a.
O koşuna başçı gerek,
Vermesin ordu bade.

Cähângiräm ärzim yetdi tämâmä,
Yar qoynunda bäsläyibdi şämâmä,
Ärsä täng olubdu gediräm Şâm'ä,
Gäräh gedäm burda qalabülmäräm.

(6+5)

Cihangir'im sözüm yetti tamame,
Yâr koynunda beslemiştir şahane,
Yerim dar olmuştur, giderim Şam'a
Gerek gideyim, burada kalamam.

Män aşıq märd ätâsi,
Doldur ver märdä tası,
Nâmärt gälib märd olmaz,
Olmasa märd atası.

(bayatı)

Ben âşık mert atası,
Doldur ver merde tası.
Namert gelip mert olmaz,
Olmasa mert atası.

Muxtâr yaralı qalsın häkimin yanında, Cähângir öz äyalında götürür gessin Şâm'ä ki dädäsin zindânnan çıxatsın. Döhdürdän rähnumalık istedi. Bäli yolun yündämin nişan verib, Cähângir öz äyâlını götürüb, ikisi yol gälmäyä mäşgûl oldular.

Muhtar yaralı olduğu için hekimin evinde kaldı. Cihangir Goncaleb ile birlikte babası Şikâri'yi Şam'da zindandan kurtarmak için yola koyuldu. Hekim yolu yöntemi onlara gösterdi. Cihangir eşiyle birlikte yola düştüler.

Az gäliblär çox gäliblär, gälib yetirblär Särhäng-âbâdä. Särhäng-âbâd'ın känârindä bir kärvânsärâ varidi, Cähângir öz äyâliynän gäldi orda düşdü.

Az gittiler uz gittiler, Serheng Abad'e vardılar. Şehrin kenarında bir kervansarayda attan indiler. Cihangir, eşiyle gece orada kaldılar.

Serhang-i Şâmi'nin Gerçekleri Öğrenmesi ve Nâzik Beden'in Simizâr'a Yardım Etmesi

Ämmâ eşid dâstâni Şâmi'dän Särhäng-i Şâmi'dän. Särhäng-i Şâmi väzirläriynän yeyirdilär, içirdilär mey mäclisiydi, ärz elämişäm Kâmil Väzir üz dolandırdı:

Dedi axı bu oaln iş däyil ki sän on sägiz ildi qız gätimisän, älin älinä däymiyibdi, Simizâr Şikâri'ynän bacı qardaş däyil. Simizâr Şikâri'nin sövgülüsüdü, sänä hilä gälillär,

Çuğul çuğulluğun eladi, Allah çuğulun birin iki eläsin, ikisin üç eläsin, üçündä yer üzünnän puç eläsin. Kâmil Väzir bunun dabanların çähdi, qurdu ötürdü meydânä. Durun äyağa gälib yetirdi Häräm-xâniyä. Vârid olsun Häräm-xâniyä, o duvar sänin bu duvar mänim, qızlar qorxusunnan häräsi qaşdı girdi bir bucağa. Nâzik-bädän yeridi qabağa: Ata can nä xätâ baş verib bizdän? Niyä bu hâlätlä gälmisän? Dedi män säni özümä dos bilmiräm, mänim dünyada sännän böyük düşmänim yoxdu, on säqqız ildi män bir qız gätimişäm

Simizâr girdi bir otağa, üzüyünün qaşı zähridi, istir onu işsin özünü aradan aparsın. [Nâzik-bädän] Dedi dädä cân sän bir iki däqiqä sukût elä män gedim qızı danışdırım görüm.

Vârid oldu otağa gördü Simizâr istir zährı işsin. Dedi: Nâzänin nä iş görüsän. On gün bunnan möhlät aldı. [Särhäng-i Şâmi] On gün möhlät alıp geyitsin, Kâmil Väzir dästûr verdi bir iddä qoşun hâzir olsun, bular çıxdılar şährin känârindä säyâhätä.

Destanı size Şam'dan Serheng-i Şâmi den söyleyeyim. Serheng-i Şâmi, vezirler ve emirleriyle oturup şarap içmekteydiler. Kâmil Vezir ona dedi:

Efendim on sekiz yıldan beri Simizâr Hanım'ı burada tutuklamışsın ancak ona elini sürmemişsin. Bence Simizâr, Şikâri'nin kardeşi değil onun sevgilisidir. Sana yalan söylemişler.

Çuğul,[59] çuğulluğunu yaptı. Allah Çuğulun birini iki etsin, ikisini üç etsin, üçünü de yeryüzünden yok etsin. Kâmil Vezir, Serheng-i Şâmi'yi meydana bıraktı. Serheng-i Şâmi düşe kalka sarhoş bir şekilde kendini Haremliğe götürdü. Herkes korkudan bir kenara sığındı. Nâzik Beden öne geçti ve neden geldiğini sordu.Serheng-i Şâmi dedi: Ben seni kendi kızım biliyordum, sen bana dost değil büyük düşmanmışsın. On sekiz yıldan beri bana yalan söylemişsin. Şikâri, Simizâr'ın kardeşi değil.

Simizâr, bu sözleri duyduğunda bir odaya çekilip yüzüğünün kaşındaki zehiri içmek istedi. Nâzik Beden babasını sakinleştirip Simizâr Hanım'ın yanına geçip onunla konuştu. Simizâr zehiri içmek istedi, ancak Nâzik Beden onu önledi.

Nâzik Beden babasından gerçekleri öğrenmek için on gün zaman istedi. Bu on günde askerleriyle şehrin kenarında yaylaya çıkmaya karar verdi.

Üstatname

Bu dünyada üç şey başa beladı,	Bu dünyada üç şey başa beladır,
Yaman oğul, yaman arvad, yaman at,	Yaman oğul, yaman avrat, yaman at.
İsteyisen qurtarasan älinnän,	İstiyorsun kurtulasın elinden,
Birin boşla, birin boşa, birin sat.	Birini boşla, birini boşa, birini sat.
Ov geşti bärädän atabilmäzsän,	Av geçti yerinden vuramazsın,
Uşdu getdi äldän, tutabilmäzsän,	Uçtu gitti elinden, tutamazsın,
Yerisän yürüsän, çatabilmäzsän,	Yürüsen, koşsan, ulaşamazsınn,

59 Çuğul: Söz getirip götüren, dedikoducu.

Görürsän ki bäxtin yatıb, sändä yat.

Görürsün ki bahtın yatmış, sende yat.

Qoyma "Eläsgär"i mährum-i didar,
Tärähüm et mänä bir busä ey yar,
İsmin üç härfdi, eyläräm aşkar,
Biri kafdı, biri lamdı, biri sat.

Koyma "Alesger"i görüşten mahrum,
Merhamet et bana, bir buse ey yar,
İsmin üç harftir ederim beyan,
Biri kaftır biri lamdır, biri sat.

(4+4+3)

Eşid dâsitâni Cähângir'dän. kârvânsärânın qabağında, bir çay varidi. Bunun därin gölmäklär varidi, ki yuvunmağ üçün üzmäk olardı. Cähângir çayın içine düşsün ta yuvunmağa. Gonca Läb dä soyundu girdi suya, eläbil ördäyinän qaz kimi, min eşveyle nazınan.

Destanı Cihangir'den dinle: Cihangir'in indiği kervansarayın önünde çayda yüzmek için küçük göller vardı. Cihangir yuvunmak[60] için oraya gitti. Goncaleb de Cihangir'in yanına geldi o da yıkanmak için işveyle nazla suya girdi. İki ördek gibi yıkanmaya başladılar.

Särhäng-i Şâmi'nin attıları bir ip uzadıp attar gälib onun üstünnän atlıyırdılar. Bunun baş pählävânı atıynan atıyanda, bu düşdü vä at qoydu qaşdı. At çayın yaxasıynan pählävân düşdü bunun dalısıcan.

Serheng-i Şâmi'nin askerleri oraya yakın bir yerde çadır kurdular. Askerler atlarını ip üzerinden atlatmaya başladılar. Baş pehlivanın atı ipten atladığında düştü. At vahşileşip kaçmaya başladı. Pehlivan atını tutmak için onun peşinden gitti.

At Cähângir'inän Gonca Läb'in libaslarının yanına gäşdi, pählävân dalısıcan gäländä gördü iki des libas var, üstündä qızıldan, gümüşdän kämär. Bu atı ötürdü dedi göy görüm buların sahibi hardadı? Gäldi yetirdi gördü bir oğlandı bir qız.

At gölün kenarında Cihangir ve Goncaleb'in elbiselerini çıkardığı yere geldi. Pehlivan elbiseleri yerde görünce atını unuttu ve üzerinde altını bırakıp elbiselerin kimin olduğunu merak etti. Suyun içinde bir erkek ve bir kızın yüzdüğünü gördü.

Cihangir dedi : Kimsen?

Cihangir onun kim olduğunu sordu.

Män Särhäng-i Şâmi'nin pählävanlarınnanam.

Pehlivan dedi: Ben Seheng-i Şâmi'nin pehlivanlarındanım. Askerlerimiz yakın yerde çadır kurmuşlar. Yanındaki kızı Seheng-i Şâmi'ye götürmek istiyorum.

Män onu [Gonca Läb'i] Särhäng-i Şâmi'yä aparacağam.

Götürüb bu dillärinän göräh bu dilâvärä nä diyäcäh bändä dä ärz eliyim dusların sağlığına:

Cihangir bakalım pehlivana sözlerin nasıl söyleyecek? Bendeniz arz edeyim dostlar sağ olsun:

Cihangir dedi:

Ey dilâvär üzün döndär o yana,
Şikâr almaq olmaz tärlan älinnän.
Bâis olmagınan bu çay qana boyana,
Şikâr almaq olmaz tärlân älinnän.

Ey dilaver! yüzünü çevir o yana,
Av almak olmaz terlan[61] elinden.
Sebep olma bu çay kana boyansın,
Av almak olmaz terlan elinden.

(6+5)

60 Yuvunmak: Yıkanmak

61 Terlan: Sarı renkli, büyük pençeli, kartala benzer bir çeşit avcı kuş.

Män sännän eyliyäm bir iltiması,
Eläbil ölmüşäm tutan yox yası,
Sudan çıxax giyax libâsı,
Geçäräm yolunda başınan candan.
(6+5)

Ben senden ederim bir istek,
Sanki ölmüşüm, tutan yoktur yası,
Sudan çıkalım, giyeyim elbiseyi,
Geçerim yolunda baş ile candan.

Cähângir sözlärin diyär märdânä,
Sänin bu sözlärin mäni gätirdi cana
Canın gedär qanın olar äfsana,
Şikâr almaq olmaz aslan älinnän.
(6+5)

Cihangir sözlerin diyor erkekçe,
Senin bu sözlerin beni getirdi cana,
Canın gider, kanın olur heba,
Av almak olmaz aslan elinden.

Sän istitän ala qarqa olasan bir tärlânın älinnän şikar alasaan? Suyun känârinä çıxanda Cähângirin äli dä yaşıdı bir dana silli elä vurabildi ki bunun üzünnän, sillinin yerinnän üzü cırıldı qan gäldi,

Cihangir pehlivan'a dedi: Senin gibi karga, terlan elinden bir şey mı almak istiyor? Cihangir sudan çıktı eli yaş onun yüzünden öyle bir tokat vurdu ki vurduğu yerden kan akmaya başladı.

Pehlevan yıxıldı yerä. Cähângir älin atdı bir çänäsinä bir başına pählävânın boynun döndärdi gättirdi qoydu çiğninä.

Pehlivan yere düştü. Cihangir pehlivanın başından ve çenesinden tutup pehlivanın boynunu çevirip omzuna koydu.

Dedi Särhäng-i Şâmi'nin yanınacan gedäcaxsan.

Cihangir, pehlivanı boynu bükük şekilde Seheng-i Şâmi'nin yanına gönderdi.

Düşe düşe yeriyir yanı yanı gediri. Yıxıldı yerä dedi qurbân canım indicä çıxar. Bu täbib gälincä cähännämä vâsil oldu, hamı askerlerin içinde. Särhäng-i Şâmi üz dolandırdı: Kâmil Väzir, o cävânı gör dilä tutub gätiräbülärsän bura ta män onnan bir neçä kälmä söz soruşam?

Pehlivan düşe kalka kendini götürdü. Onu Seheng-i Şâmi'nin yanına götürdüler. Pehlivan Seheng-i Şâmi'ye olup bitenleri söyledi. Hekim gelene kadar pehlivan öldü. Serheng-i Şâmi, Kâmil Vezir'e dedi: Bu işi gören pehlivanı bir şeklide benim yanıma getirebilir misin? Ondan bir şeyler soracağım.

Bäli, Kâmil Väzir özü durub äyağa. Bular da libasların geysinlär, gessinlär kârvân-särâda mänzllärindä otursunlar.

Evet, Kâmil Vezir kendisi hazırlandı ve kervansaraya Cihangir'in yanına geldi.

Dedi män Särhäng-i Şâmi'nin väziriyäm, o buranın padişâhıdı, istir säninlä danışsın, söz soruşsun. Dedi: Qurbân täqâzâ eliyiräm siz täşrif aparın, män dä sizin dalıca gälim, mänim gözüm üstä.

Kendini tanıttıktan sonra Seheng-i Şâmi'nin ondan etkilendiğini ve onunla görüşmek istediğini söyledi. Cihangir, Kâmil Vezir'in davetini kabul etti ve Seheng-i Şâmi'nin yanına geleceğini söyledi.

Cihangir'in Sereng-i Şâmi'nin Sarayına Girmesi ve Vezir Olması

Kâmil Väzir gedännän sora Cähângir üz dolandırdı: Nâzänin päs Särhäng-i Şâmi ki diyillär bäs budu da, niye mänim dä dädämi on säqqiz ildi salıb zindana?

Dedi Cähângir quş qanatınan uçar, Göydä Allah yerdä män sänin ümidivä gälmişäm, gedib çox yubanmagınan ha! Özün gedisän mäni kimä tapşırısan?

[Cihangir] Dedi: Nâzänin säni ävväl Allâhä tapşıracağam, dövümän Kürrä burdadı. Quş quşluğuynan bura qanat salabülmäz. "Ey Kürrä! Män gediräm sän kimsäni bra gälmäsinä icâzä vermä." Deyip xudafizlih eliyip getdi.

Särhäng-i Şâmi gördü bir näfär oğlandı gälir.

Peşvâz eliyiblär bunu, gälib oturdu mey piyâläsi verdilär.

[Särhäng-i Şâmi] Üz dolandırdı: Oğlum: De görüm mänim bu pählävânımı niyä vurdun öldürdün? Dedi qurbân män onu öldürmämişäm, mänim äyâlimi istirdi älimnän alsın, ki aparram Särhäng-i Şâmi'yä mändä bir dana silli vurmuşam, silli bärk tutubdu, ölübdü. [Särhäng-i Şâmi] Dedi: Olsun bala, min dana o cürlär sänä qurbân olsun. Kimin sâyäsinä deyir? Gonca Läbin. İstiyir Ganca Leb'i onun elinden alsın.

Ämmâ Şâm'in gözällärin quyluyasan külä çıxardasan, genä öbürü gözälläri bozar, Gonca Läb nä qädär gözäl olsa da genä Nâzik-bädän'ä yetmäz.

[Särhäng-i Şâmi] Kâmil Väzir dedi: De görüm sän bu cävânnân nämänä anlıyısan?

Dedi qulağ as deyim da nämänä anlıyıram. Kâmil Väzir götürüb bu dillärinän göräk nä deyir? Buları Şâm diliynän diyir ki Cähângir anlamasın.

Kâmil Vezir çıktıktan sonra Cihangir, Nâzik Beden'e dedi: Gidelim görelim bu adam kimdir? Neden benim babamı on sekiz yıldan beri hapishanede tutuyor?

Goncaleb dedi: Cihangir, kuş kanat ile uçar. Benim için gökte Allah, yerde sensin. Erken gelmeye bak. Kendin gidiyorsun da beni kime emanet ediyorsun?

Cihangir dedi: Seni önce Allah'a daha sonra atım Kürre'ye emanet ediyorum. Kürre bu çevrede kuş bile uçurtmaz. Daha sonra Kürre'nin kulağına dedi: Ey Kürre! ben gidiyorum, sen kimsenin buraya yaklaşmasına izin vermezsin. Bunları dedi ve yola koyuldu.

Seheng-i Şâmi uzaktan bir adamın geldiğini gördü. Onu karşılayıp beraber oturup içki içtiler.

Seheng-i Şâmi sordu: Söyle bakalım neden benim pehlivanımı öldürdün?Cihangir dedi: Efendim ben onu öldürmek istemedim, yalnız ona bir tokat vurdum, tokat biraz sert olmuş. O benim namusum Gonca leb'e göz dikti, benim namusumu Seheng-i Şâmi'ye götürmek istediğini söyledi. Bende ona bir tokat vurdum. Seheng-i Şâmi, Goncaleb'in adını duyunca onu elde etmek istedi.

Ancak Şam kentinin güzelleri de başka olur. Goncaleb ne kadar güzel olsa da Nâzik Beden kadar güzel olamazdı.

Seheng-i Şâmi, Kâmil Vezir'e yüzünü çevirerek dedi: Sen bu pehlivan hakkında ne düşünüyorsun?

Kâmil Vezir Cihangir'in anlamaması için Şam diliyle bakalım Seheng-i Şâmi'ye ne diyecek? Sazını aldı bakalım Kâmil Vezir ne dedi?

Kâmil Vezir, Seheng-i Şâmi'ye dedi:

Sänä bir söz deyim män bu cävânnan,
Qılış çähsä yıxar dağınan daşı.
Geşmäk olmaz şirin cannan,
Qılış çähsä yıxar dağınan daşı.

Sana bir söz söyleyeyim ben bu civandan,
Kılıç çekse yıkar dağ ile taşı,
Geçmek olmaz şirin candan,
Kılıç çekse, yıkar dağ ile taşı.

(4+4+3)

Mänim sözüm heç olmaz äfsânä,	Benim sözüm hiç olmaz efsane,
Bu cävânı görännän bağrım dönüb qanä,	Bu civanı görenden bağrım dönmüş kana,
O şäxsi ki sen salmısan zindana,	O şahıs ki sen salmışsın zindana,
Ya oğludu yada onun qardaşı.	Ya oğludur, ya da onun kardeşi.

(4+4+3)

Kâmil diyär Cähângir canınan geçär,	Kamil diyor, Cihangir canından geçer,
Düşmän ilän dostun bağçağın seçer.	Düşman ile dostun bahçesini seçer,
Källävi kâsä eylär onda mey içär,	Kafa tasını kâse eder ondan mey içer,
Ya oğludu yada onun qardaşı.	Ya oğludur, ya da onun kardeşi.

(4+4+3)

Särhäng-i Şâmi väzirin sözlärin qäbûl elämädi. Üz dolandırdı: Cähângir män säni özümä oğulluğa götüräcağam, çün mänim ärşäd oğlum yoxdu, (istir bu qızı bunun älinnän alsın) säni özümä väli-ähd eliyäcağam Şâmidä, ägär o qızı on günlüğä veräsän mänä.

Serheng-i Şâmi vezirinin sözlerini dinlemedi. Cihangir'e yüzünü çevirip ona dedi:Benim büyük oğlum olmadığı için seni Şam kentine veliaht etmek istiyorum. (Nâzik Beden'i onun elinden çıkarmak için planları vardı.) Ancak Nâzik Beden'i on gün bana vereceksin.

Cähângir yumuruğun düğünnädi birin qoysun bunun annınnan, sonra fikirläşdi ki sän gäräh burda säyâsät işlädäsän ki älin yetişsin dädävä. Säbr elädi. Särhäng-i Şâmi dedi: män on säqqiz ildi bir qız gätirmişäm mänä äl vermir, män onun qärdäşin tutmuşam. Ägär sän o qızı mänä versän män onnan şärab işsäm, bälkä Simizâr räyä gälä, çün günü gününü görsä götürmez. Bunu görändä bälkä mänä äl verä.

Cihangir yumruğunu düğümledi, istedi Serheng-i Şâminin anlından vursun, ancak kendi kendine düşündü: "Eğer ben burada siyaset işletmezsem babam Şikâri'yi göremem." Serheng-i Şâmi dedi: Ben on sekiz yıldan beri bir kız getirmişim ancak bana yaklaşmıyor. Eğer beni Nâzik Beden ile beraber şarap içerken görürse kıskanır ve bu huyundan vazgeçer.

[Cähângir] qäbul elädi. (niyä dädäsinä xâtir ki bälkä dädäsinin üzün görä.) Tämâm väzirlär imzaladılar ki Cähângir oldu Şâmi'dä väli-ähd.

Cihangir, babası Şikâri hatırına bunu kabul etti. Orada oturan vezirler ve emirler Cihangir'in veliaht olmasını onaylayıp imzaladılar.

[Särhäng-i Şâmi] İki näfär xâcäsärâsınnan yolladı ki gessinlär Gonca Läb'i gätirsinlär. Yetiriblär kârvân-särâyä kürrä bir kişnä çähdi yumuldu[62] buların üstünä, dedi xanım qoyma biz sänä xâcä gälmişih. Kürrä ağzın açtı birinin başınnan tutdu, öbürü bunu görüncä geyitdi qaşdı. Getdi Särhängä xäbär neynedi? apardı.

Serheng-i Şâmi adamlarından iki kişi Goncaleb'i getirmek için görevlendirdi. Adamlar Kervansaraya varıp Goncaleb'i getirmek istediler. Cihangir'in atı Kürre kişneyip onlara saldırdı. Onlardan birinin başını kopardı. Diğeri bunu görünce canını kurtarıp oradan kaçtı. Seheng-i Şâmi'nin yanına geldi ve olup bitenleri ona söyledi.

Särhäng-i Şâmi dedi bäs nä cur eliyax?

Seheng-i Şâmi dedi: Ne yapalım?

Cähangir dedi män özüm gedäräm.

Cihangir dedi: Ben kendim gitmeliyim.

Durdu ayağa, axşam üstüydü, gälib yetirdi öz mänzilinä. Gördü qız oturub ağlıyır. Qızın ağlamasına bu da ağlamaya başladı.

Cihangir akşamüstü kervansaraya vardı. Goncaleb'in odada tek başına oturmuş ağladığını gördü.

Dedi Cähângir bäs sän niyä ağlıyısan?

Cihangir öyle görünce o da ağlamaya

62 Yumulmaq: Hücum etmek.

Dedi: Nâzänin män gäräh ağlıyam sän yox. Dedi niyä? Dedi qulağ as deyim da: Götürüb bu dillärinän Gonca Läb'ä Cähângir nä deyir ärz eliyim ağaların sağlığına:

başladı. Goncaleb dedi: Cihangir, sen niye ağlıyorsun? Cihandar dedi: Ben ağlamayım da kimler ağlasın. Sazını aldı, Nâzik Beden'e bakalım ne dedi, arz edeyim sizler sağ olun:

Cihangir, Gonca Leb'e dedi:

Sänä qurban olum ay gözäl bânû,
Cähângirin sänä işi düşübdü.
Yolunda qoyaram başınan canı,
Cähângirin sänä işi düşübdü.
(6+5)

Sana kurban olayım ay güzel banu,
Cihangir'in sana işi düşmüştür.
Yolunda koyarım baş ile canı,
Cihangir'in sana işi düşmüştür.

Yar yara vurmaz heş vädä hilä,
Yar yarın gäräk gözyaşın silä.
Olursan dädämä burda väsilä,
Cähângirin sänä işi düşübdü.
(6+5)

Yâr, yâre vurmaz hiç zaman kazık,
Yâr, yârın gerek gözyaşın sile,
Olursan dedeme burada bir yardım,
Cihangir'in sana işi düşmüştür.

Cähângiräm sänä sır sözüm deyim,
Verdiğim vädädän män necä dönüm?
İstiräm väliähd libâsın geyim,
Qäzâ vurub işim belä düşübdü.
(6+5)

Cihangir'im, sana sır sözüm diyeyim,
Verdiğim sözden ben nasıl döneyim?
İsterim veliaht elbisesini giyeyim.
Kaza vurup, işim böyle düşmüştür.

Dedi: Cähângir mänim nâmûsum sänä yetişär. Dädä babadan galma södü: Kişi qızı olmayasan, kişi arvadı olasan.

Gonca Leb dedi: Benim namusum senin elinde. Atalar demişler: "Kişi kızı olmayasın kişi avratı olasın."

[Gonca Leb dedi:] Mäni dädäm verib sänä käbinli äyâlinäm, özün saxlısan saxla, itin ağzına atsan at. Mäslâhat sahibisän özün bilärsän. mänim qeyin atam olur Şikâri sän ona näcat ver. Män ölsäm dä ölmüşäm. Cähângir dedi: Sän eliyäbülmüsän özüvi on gün orda saxlaştırasan? Men bülürem neyleyecağam.

Goncaleb dedi: Cihangir, benim namusum sana emanettir, istersen tut istersen itin ağzına at. Sen nasıl bilirsen öyle olsun. Benim kayınbabam Şikâri'dir. Ben onun için gerekirse ölüme de giderim.Cihangir Goncaleb'e dedi: Sen on gün Seheng-i Şâmi'yi oyalarsan ben ne yapacağımı bilirim.

Bular durdular här ikisi märkäblärnä sävâr oldular, kârvân-särâdän çıxdılar, gäldilär hara? Särhäng-i Şâmi'nin qoşununun içinä. Särhäng-i Şâmi'nin gözü sataşdı Kürriyä. Gördü oğlan bu bir märkäbdi ki yerdä göydä durmur. Dedi bura bax görüm oğul, sän bu märkäbi hardan almısan?

Nâzik Beden ve Cihangir kervansaraydan çıkıp atlarına bindiler geldiler nereye? Seheng-i Şâmi'nin askerlerinin içine. Serheng-i Şâmi Kürre'yi görünce baktı öyle bir at ki yerde gökte durmaz.

Dedi qurban män bu märkäbi däryâdän tutmuşam.

Cihangir'den sordu:

Necä ki däryâdän tutmuşam?

Oğlum sen bu atı nereden aldın?

[Cihangir] Dedi män bir tâcir oğluyam mänim dädäm tâcirdi, sovdâgärdi. Min min

Cihangir cevap verdi: Bu atı denizden yakaladım.

Nasıl yani denizden tutmuşsun?

Cihangir dedi: Ben bir tacirin oğluyum,

kurur särvätimiz däryâdä gärq olmuşdu, män qaldım bir täxtä pâränin üstündä, yel vurdu, gün vurdu çıxdım känârä, bunu da tutmuşam.

Oğul necä sänin dädän gärq oldu däryâdä? Dedi qurban qulağ as deyim da: Cähângir şämşiri saz äväzinä döndärib sinäsinä görək Särhäng-i Şâmi'yä nä cur deyir dädäsi gärq oldu? Mändä ärz eliyim sizlärä:

babam zengin bir tacirdi. Bir gün servetimiz denizde battı. Ben bir tahta üstünde kendimi kurtardım. Günlerce denizde o tarafa bu tarafa sürüklendim. Sonunda bir karaya vardım. Bu atı da orada buldum.

Serheng-i Şâmi onun atasının kim olduğunu ve nasıl denizde boğulduğunu sordu. Cihangir kılıcını saz yerine göğsüne çevirdi, bakalım Serheng-i Şâmi'ye ne dedi? Ben arz edeyim sizlere:

Cihangir, Seheng-i Şâmi'ye dedi:

Gäl sänä söyläyim ädâlät Şâhım,
Mänim atam gärq olubdu däryâdä,
Qaldım män dä täxtä pârä üstündä,
Pänâh gätirmişäm indi burayä.
(6+5)

Gel sana söyleyeyim adalet Şahım,
Benim atam boğulmuştu deryada,
Kaldım ben de tahta pare üstünde,
Sığınmışım şimdi buraya.

Atamın bädänin balıxlar utdu,
Nâmärt fäläh mäni gözünnän atdı.
İzzätim älimnän on ilä getdi,
Rähm edäsän indi män bi-nävâyä.
(6+5)

Atamın bedenini balıklar yuttu,
Namert felek beni gözünden attı,
İzzetim elimden öylesi gitti.
Acı şimdi benim gibi bir yazığa.

Göy üstünnän qaralar bağlıyam,
Öz därdimi özüm diyäm ağlıyam,
Cähângiräm, Xâcä Säid oğluyam,
Tâcir idi gärq olubdu däryâyä.
(6+5)

Yeşil üstünden karaları bağlarım,
Kendi derdimi kendim söyleyip ağlayım,
Cihangir'im, Hacı Sait oğluyum,
Tacirdi boğulmuştur deryada.

Sözün tämâmä yetirsin dovrädän hammı täsdiq eladi qurbân eşidmişik Xâcä Säid adında birisi mätainan däryâyä gärq olubdu. Här täräfä elam eladilär ki Cähângir oldu väli-ähd.

Cihangir sözlerini bitirdiğinde orada oturanlar Hacı Sait adlı bir bezirgânın denizde boğulduğunu duyduklarını söylediler. Cihangir'in veliaht olduğunu her tarafa ilan ettiler.

Ämmâ eşid dâstâni Gonçä Läb'dän: Gonçä Läb'i gätdilär ötürdülär Häräm-xâniyä qızların yanına. Simizâr dı, Nâzik-bädän di, Mâh-ı Zämin dâyädi, Pärnâz Xanım'dı ki Simizâr'ın dayälärinnän biriydi.

Destanı Gonca Leb'den dinle: Goncaleb'i Haremliğe getirdiler. Haremlikte Simizâr Hanım, Nâzik Beden, Mahı Zemin ve Pernâz Hanım hep beraber oturuyorlardı.

Deyin görüm burda Simizâr kimdi?

[Goncaleb haremliğe girdiğinde sordu:] Söyleyin bakalım Simizâr kimdir?

Simizâr oyannan üz dolandırdı: Qäräbäxt Simizâr, nâzänin mänäm, sözün nämänädi mänä?

O taraftan Simizâr Hanım yüzünü çevirdi, dedi: Kara baht Simizâr benim. Sözün nedir?

Dedi xanım qulağıva bir sözüm var. Nâzik-bädän yeridi yaxına, Nâzänin bura Şah mäclisidi, söz aşikâra olar. Bizi ki görüsän dördümüz otumuşux burada. Bizim äsrârımız, sırrımız, qanımız birdi. Här nämänä desän âşikârä de.

Goncaleb dedi: Özel bir sözüm var. Yanına gidip onun kulağına bir şey söylemek istedi. Simizâr Hanım dedi: Burası büyüklerin oturduğu yerdir, burada herkes birbirinin sırdaşıdır. Gizli bir sırrımız yok. Yüksek sesle söyleyebilirsin.

Dedi indi ki o curdu, bir neçä kälmä sözüm var. Qız götürüb bu dillärinän görək nä deyir? Bändä ärz eliyim sizlerin sağlığına:

Goncaleb dedi: Madem böyledir, sözlerimi dinleyin. Sazını aldı, bakalım ne söyleyecek? Ben söyleyeyim sizler sağ olun:

Goncaleb dedi:

Sizä qurbân olum yığılan qızlar,
Üräyimdä söz var bu diyârä gälmişäm.
Gecä gündüz qovrulur yaram sızlar,
Üräyimdä söz var bu diyârä gälmişäm.
(6+5)

Size kurban olayım toplanan kızlar,
Yüreğimde söz var, bu diyara gelmişim.
Gece gündüz kavrulur yaram sızlar,
Yüreğimde söz var bu diyara gelmişim.

Şeydâ bülbül mâyil olar bir gülä,
Göyül bağlamışam bir şirin dilä,
Râzı olmayın älimi veräm ayrı älä,
Mätläbim var bu diyârä gälmişäm.
(6+5)

Âşık bülbül vurulur bir güle,
Gönül bağlamışım bir şirin dile,
Razı olmayın elimi vereyim ayrı ele,
İsteğim var bu diyara gelmişim.

Ävväl äziz idim indi zälilläm,
Çârâsiz därtlärä vallah däliläm,
Şer Şikâri'yä ärşäd gälinäm,
Bir känizäm Simizâr'ä gälmişäm.
(6+5)

Evvel azizdim, şimdi rezilim,
Çaresiz dertlere vallah sebebim,
Aslan Şikâri'ye büyük gelinim,
Bir cariyeyim Simizâr'e gelmişim.

Häyät bağçasında açan bir güläm,
Cähângir'ä istäkli sevgiliyäm,
Şah-ı Şucâ' qızıyam Gonca Läbäm,
Mätläbim var bu diyârä gälmişäm.
(6+5)

Hayat bahçesinde açan bir gülüm,
Cihangir'e istekli sevgiliyim,
Şah-ı Şuca kızıyım, Goncaleb'im,
İsteğim var bu diyara gelmişim.

Särhäng-i Şâmi gäldi Häräm-xânäyä. Nâzik-bädän durdu käsdi dädäsinin bärâbärin:

Serheng-i Şâmi, haremliğe geldi. Nâzik Beden onun önünü kesti ve dedi:

Ata can mägär qärârımız däyildi on günnän sora gäläsän?

Baba, on gün zaman verdin, daha bitmeden neden geldin?

Dedi qızım män Simizâr'dan ötürü gälmämişäm. O gözäli ki sahibi bugün bäxş eläyib mänä gälmişäm onunnan yiyäm içäm diyäm, güläm bälkä Simizâr baxıb nârahand ola. Sän get on gün rahat otur män

[Serheng-i Şâmi] dedi: Ben Simizâr için gelmedim, bu gün haremliğe yeni gelen güzel için geldim. Onunla Simizâr'ı kıskandırmak istiyorum. Nâzik Beden on günün içinde onların birini evlenmeye

buları danışdırım, buların arzuları var qızdılar toy elämiyiblär. Dedi bunu qeytärdi.

Eşid dâsitâsi Cähângir'dän. Gündüzlär yatır, gecälär gedir zindânä baxır. Särhäng-i Şâmi'nin on dänä zindânı varıdı, bu älli min Müsälmanı ki tutmuşdu, Şikâri'ynän, Şirzâd-ı Tigzän'inän buları beş min altı min, täqsim eliyib zindânä, Şikâri nän Şirzâd-ı Tigzän'i dä verib bir zindana. Zindanların älbättä şumâräläri var, ävälıminci zindâna bir gecä getdi. Çün 'elâm olunub väli-ähdi, gördü burda beş altı min näfär adam var, buların här birinin diqqätinän baxdı üzünä. Gördü xeyir buların heş birinin işi däyil ki Cähângirä dädä olsun.

Dönsün gälsin, gündüz istirâhätliy eliyib gecä getdi ikinci zindânä. Öbürü gün öbürü zindânä öbürü gün öbürü zindânä, doqquzumuncu zindânä doqquzumuncu gün geldi.

Bir pählävân varidi Müsälmanlarınan tutulanların arasında buna yetirändä tuttu bunun qıçınnan, ey dilâvär, Şah-zâdä de görüm sän nämänä axtarısan axı? Bu qädär diqqätinän onun bunun üzünä baxmaxta. Dedi cävân qulağ as deyim da nämänä axtarıram? Cähângir götürüb bu dillerinän görək nä deyir?

razı edeceğini söyledi ve babasını gönderdi.

Destanı Cihangir'den söyleyeyim. Cihangir gündüz yatıp geceleri zindanları gezmektedir. Seheng-i Şâmi'nin on tane zindanında Müslümanlar bölüşülüp tutulmaktaydılar. Cihangir her gece bir zindana gidip oradaki tutukluların içinde babası Şikâri ve Şirzâd-ı Tigzen'in olup olmadığını aramaktaydı. Hapishanelere veliaht Cihangir'in geldiğini haber saldılar. Cihangir, zindanları teker teker gözden geçirir. Birinci zindanda beş altı bin tutuklunun yüzüne baktı. Ancak babasına benzer kimseyi göremedi.

O gün yerine döndü. Ertesi gün dinlendikten sonra ikinci zindanı, öbürü gün üçüncü zindanı aradı. Öbürü gün öbürü zindan, bu şekilde dokuzuncu zindana dokuzuncu gün geldi.

Cihangir mahkumlara bakarken Müslüman tutukluların biri onun ayağından tuttu: Ey pehlivan! buralarda ne ararsın? Neden böyle teker teker mahkumlara bakıyorsun? Birini mi arıyorsun? Diye sordu.Cihangir onun cevabında dedi: Beni dinle sana ne aradığımı söyleyeyim. Sazını aldı, bakalım ne dedi?

Cihangir dedi:

Sizä deyim zindânilär,
Gecä gündüz yatammıram.
Yuxu gälmir gözlärimä,
Gecä gündüz yatammıram.

Size söyleyeyim hapistekiler,
Gece gündüz yatamıyorum.
Uyku girmez gözlerime,
Gece gündüz yatamıyorum.

(4+4)

Diyäbülmäräm sözümü,
Ağlar qoyubdu gözümü,
Göräbülmüräm üzünü,
Axtardığımı tapammıram.

Söyleyemiyorum sözümü,
Ağlar koymuştur gözümü,
Göremiyorum yüzünü,
Aradığımı bulamıyorum.

(4+4)

Cähângiräm eyläräm färyâd,
Dağlar qoynun çaptı Färhâd.
Särzäniş eylär qohum yad,
Axtardığımı tapammıram.

Cihangir'im ederim feryat,
Dağlar koynunu deldi Ferhat,
Kınar beni tanıdık, tanımayan,
Aradığımı bulamıyorum.

(4+4)

Cähâgir onumuncu zindanda ki Şikâri vä Şirzâd-ı Tigzän qaldığı yeridi ora gedäcaxdı, böyüh zindan hälä qalır, gäldi gördü, öbürü zindanlarda ki älli näfär yüz näfär qäravul qoymuşdular, burda min näfär keşik verir.

Cihangir onuncu zindanda Şikâri ve Şirzâd-ı Tigzen'in kaldığı yere gitti. O zindan diğerlerinden daha büyüktü. Diğer zindanlara elli kişi yüz kişi bekçi olsa o zindana bin kişi bekçi koymuşlardı.

Bali şeypur vurdu Cähângir yetişdi dedi: Män Väli ähd-ı Şâmäm. Zindanları bazdid elämişäm buranı da bâzdid eliyäcağam. Üz dolandırdılar: Qurbân ägär Särhäng-i Şâmi özü gälä biz eliyäbülmärix zindanın qapısın açax. Bura älli beş dovvlätdän gäräk hökm ola onnan sora bu zindanın qapısı açıla.

Evet, boru çalındı, Cihangir zindanın kapısına vardı. Cihangir dedi: Ben veliahtım ve zindanı teftiş etmeye geldim. Bekçiler dedi: Efendim, Serheng-i Şâmi'nin kendisi de gelse içeriye giremez. Buradan içeri girmek için elli beş devletten izniniz olması gerekir.

Bäli, gediblär räis-i indânä xäbär versinlär. Räis-i zindân üz dolandırdı: Şâhzâdä, Elli beş dovvlätdän icâzä olmasa eliyäbülmärik qapını açax. Bura mâ-sävâye öbürü zindanlardı. Bu qädär adam niyä burda keşih verir? Burda kim vardı ki? Dedi burda iki näfär var, buların biri Şikâri di, biridä Şirzâd-ı Tigzän di. Bu iki näfärdän ötürü bular keşih veriir? Dedi be-geyr äz bir näfär ki o da Nâzik-bädän bu gäzâ gätirär.

Evet, bekçiler zindan sorumlusuna haber verdiler. Zindan sorumlusu yüzünü tuttu dedi: Şehzade bu zindan diğerlerine benzemez. Buraya hiç kimse giremez. Seheng-i Şâmi'nin bile buraya girme hakkı yoktur. Burada, Şikâri ve Şirzâd-ı Tigzen adlı iki tutuklu var. Yalnız Nâzik Beden bu iki kişiye yemek getirmek için içeriye girebilir. Ondan başka kimsenin buraya girmeğe hakkı yok.

[Cihangir] Dedi män istiräm bu zindâni bâz-did eliyäm. Dedi män icâze veräbülmäräm. Räis-i zindân dästûr verdi bunu dovräladilär. Cähângir dedi qulağ as sänä sözüm vardı. Cähângir götürdü görâk räis-i zindânä nä dedi? Men arz eliyim sizler sağolun:

Cihangir dedi: Ben tüm zindanları teftiş etmişim. Bu zindanı da teftiş etmem gerekir. Askerler, Cihangir'i halkaladılar. Cihangir dedi: Size sözüm var beni dinleyin. Sazını alıp görelim zindan sorumlusuna ne söyleyecek? Ben söyleyeyim sizler sağ olun:

Cihangir dedi:

Gäl sänä söyläyim räis-i zindân,
Gäräkdir gedäm bu zindânä män.
Mänim canım bu yold ola qurbân,
Gäräkdir gedäm bu zindânä män.

Gel sana söyleyeyim zindan reisi,
Gerektir gideyim bu zindana ben.
Benim canım bu yolda ola kurban,
Gerektir gideyim bu zindana ben.

(6+5)

Deyin görüm nä durmusuz âmâdä?
Şahlar Şâhı özü yetişsin imdâdä,
Berâbäräm bu läşkärä davadä,
Gäräkdir gedäm bu zindânä män.

Söyle bakayım ne durmuşsunuz hazır?
Şahlar Şâhı kendi yetişsin imdada,
Bu askerlere savaşta beraberim,
Gerektir gideyim bu zindana ben.

(6+5)

Dolu dolu peymâneni doldurram,
Öz gücümü men de sänä bildirräm,
Pis därdinän bil ki säni öldürräm,
Bu şähri döndäräm qannan ümmânä.

(6+5)

Dolu dolu kadehleri doldururum,
Kendi gücümü ben de sana bildiririm,
Kötü dert ile bil ki seni öldürürüm,
Bu şehri çeviririm kanla deryaya.

Räis-i zindân äl elädi qäbze-yi şämşirä, elä necä ki qaldırmağ istädi, Cähângir macal vermedi şämşiri bunu ikiye böldü bunu, bi şäqqäsi o yana bir şäqqäsi bu yana düşdü. Räis-i zindani cähännämä vâsil elädi, onnan sora bu min näfäri qırıb qurtarır.

Zindanın sorumlusu kılıcını çıkarıp Cihangir'in üzerine saldırdı. Cihangir bir kılıç darbesiyle onu ikiye ayırdı. Zindan reisini cehenneme gönderdikten sonra Cihangir diğer korumalara saldırıp onları da öldürdü. Bin korumayı öldürdü.

Yetirir zindânın qapısına qücün vurur, açılan däyil ki. Bir neçä näfär qaçıp Särhäng-i Şâmi'yä xäbär verdilär. Särhäng-i Şâmi'yä xäbär verdilär.

Kendini zindanın kapısına getirdi. Ne kadar zorladıysa da, kapı açılmadı. Askerlerden birkaç kişi Seheng-i Şâmi'ye haberleri ulaştırdılar.

Särhäng-i Şâmi verdi tämâm qoşuna bidâr-bâş şeypurunu vurdular. Şâm'ın ähli yerinnän oynadı, töküldülär gäldilär Cähângir'in üstünä. Cähângir bu çüçädän vurur öbürü çüçädän çıxır. Här kim qabağına gälir öldürür, rähm elämir.

Serheng-i Şâmi askerlerine hazır ol borusu çaldırdı ve zindana doğru yola koyuldu. Şam kentinin halkı yerinden oynadı. Herkes zindana doğru geldi. Cihangir bu sokaktan o sokağa önüne gelen herkesi ayrıt etmeden öldürdü.

Cähângir'ä bir neçä yerdän yara yetişdi. Cähângir gördü bu yara bunu işdän salacax, bâng vurdu, Kürräyä. Kürrä Cähângir'in säsinalıp bäzi movqe' qaşmax iyidlihdi, märtlihdi . Cähângir kämändi atıp qaxdı divârın üstünä, dübârä bir närä vurdu Kürrä özün orda âmâde elädi, atladı Kürränin belinä, Kürrä bunu aradan çıxartdı. Getdi gözdän itdi.

Cihangir birkaç yerinden yaralandı. Cihangir yaraları ile baş edemeyeceğini anladı. Hemen atı Kürre'ye seslendi.

Bazı yerlerde kaçmak da yiğitliktendir. Cihangir kemendini atıp duvardan yukarı çıktı. Kürre duvarın arkasında onu bekliyordu. Cihangir atının beline atladı ve Kürre onu oradan kurtardı. Kürre, Cihangir'i alıp gözlerden kayboldu.

Cihangir'in Yaralanması ve Atının Onu Kurtarması

Kürrä yetişdi bir bulağın başına, Cähângirin çün çox qanı getmişdi, bi-ixtiyâr Kürränin üstünnän yıxıldı yerä. Kürrä gördü bunun baş getdi suya sarı, Kürrä yapışıb dişiynän bunu çähdi känârä, durdu başının üstündä keşih verdi.

Kürre bir bulak[63] başına vardı. Cihangir çok kan kaybettiği için atın belinden yere düştü. Kürre, Cihangir'in suyun içine düştüğünü gördü. Cihangir boğulmaması için atı onu çekip sudan çıkardı.

Särhäng-i Şâm dästûr verdi. Şikâri'ynän Şirzâd-ı Tigzän'i dästûr verdi gätirdilär meydânda dar ağaşlarının ayağına gätirdilär. Eleyki gätirdilär dar ağaşların dibinä, bu xäbärdän Nâzik-bädän xäbärdâr oldu. Bildi ki dädäsi döhdürü istiyäcax. Özün yetirdi döhtürün yanına, bir tabax da qızıl gätdi. [Dedi:] Gör neynäsän ölüm fitvâsı vermä bulara. Qädim küffâr ähllindä

Serheng-i Şâmi, Şikâri ve Şirzâd-ı Tigzen'i şehrin meydana getirmeyi emretti. Meydanda darağacı kuruldu ve onları darağacının yanına getirdiler. Bu haberler Nâzik Beden'e ulaştı. Nâzik Beden hekimin yanına gidip ona bir kâse dolusu altın verdi, dedi: Şikâri ve Şirzâd-ı Tigzen'in öldürülmesini engelle. Eski zamanlarda kâfirler hastalarını iyileştirmek

63 Bulak: Kaynak, pınar

räsmiyäti buydu, bir näfär märiz olsaydı, Müsälmânn qanınan alardılar, verärdilär o märiz içärdi, märiz şäfâ tapardı. İymi döt sâat buları saxlaşdır. Döhtür durub getdi, buları muâyänä elädi, buları ki zindânnan çıxadıblar eşiyä, Dedi çün bular on säqqiz ildi hävâ yemiyiblär buların qanı xärâb olubdu. Bular gäräh abû hävâ yiyälär ta sabah män buları muayänä eliyäm.

için onlara Müslüman kanı verip onu iyileştirirlerdi. Nâzik Beden, hekim'e altınları vermekle onların idamının yirmi dört saat ertelemesini istedi. Hekim onları muayene etti. Serheng-i Şâmi, hekimi yanına çağırdı. Hekim dedi: On sekiz yıl dışarı çıkmadıkları için kanları bozulmuş. Kanlarını almak için yirmi dört saat beklememiz gerekmektedir.

Üstatname

Arif olan gälin sizä söyläyim,
İyit sözü merd-merdana yaxşıdır,
Kişi gäräk dediğinnän dönmäsin,
Bi-ilgardan bir hayvan da yaxşıdır.

Arif olan kimseler gelin size söyleyeyim,
Yiğit sözü erkekçesine iyidir.
Kişi gerek dediğinden dönmesin,
Sözünü tutmayandan hayvan daha iyidir.

Qälbi düz olanın evi hac olur,
Qonşuya käc baxan, özü ac olur,
İki arvadlılıq mardan acı olur,
Tez gedirsän bir cananä yaxşıdır.

Kalbi düz olanın evi kutsal olur,
Komşuya eğri bakan, kendi aç olur.
İki eşli erkeğin işi acı olur,
Tez gidersen, bir sevgiliye iyidir.

"Elesgär" kevsärdän badä içändä,
Geşt eliyib, märd na-märdi seçändä,
Güzarın xoş olub, gün xoş geçändä,
Ağ otaqdan, tövläxana yaxşıdı.

"Alesger" kevserden bade içince,
Gezip mert, namerdi seçince,
Geçimin hoş olup, gün hoş geçince,
Ak çadırdan, hayvanların yeri iyidir.

(4+4+3)

O täräftän Muxtâr'ın yaraları sağalıp märkäbinä sävâr olup, gälir Şâm'ä sarı. Bir qädr qalırdı bulağın başına gördü bir märkäb dayanıbdı. Biraz yeriyändä gördü bu eläbil Cähângir'in atıdı. Kürrä bunu tanımadı, qıyha çäkip yügürdü bunun üstünä, Muxtâr bang vurdu, adıynan säslädi: Kürrä mänäm Muxtâr, Cähângir'in qardaşı. Kürrä dayansın ve qeyitdi gätirdi bunu Cähângir'in başı üstä. Muxtâr yetirdi gördü, Cähângir neçä yerdän yaralı, bi-hûş alämindä bulağın başında yıxılıb. Cähângir götürüb qoyub märkäbin üstünä. Götürüb qeyitdi täzädän döhtürün mänzilinä. Dohdür buna täbâbätiy eliyib, yaralarına märhäm salıb, cähângiri hûşä gätirdi. Cähângir gözlärin açanda gördü başın alıp Muxtâr dizinin üstünä

Diğer taraftan Muhtar'ın yaraları iyileşmiş Şam'a doğru gelmekteydi. Bulağın başına vardığında bir at gördü. Yakına gittiğinde Kürre olduğunu anladı. Kürre Muhtar'ı tanımadı ve ona saldırmak istedi. Muhtar Kürre'ye seslendi: Kürre, benim Muhtar, Cihangir'in kardeşi. Kürre sesinden onu tanıdı. Onu Cihangir'in yanına getirdi. Muhtar, Cihangir'in birkaç yerden yaralandığını ve baygın şekilde yattığını gördü. Hemen Cihangir'i ata bindirip tekrar hekimin evine döndü. Hekim, Cihangir'e ilaç verip yaralarını sardı. Bir zaman geçtikten sonra Cihangir kendine geldi. Cihangir kendine geldiğinde hekimin evinde, başı Muhtar'ın dizinin üstündeydi.

Avväldä ki 'ärz elämişäm Şikâri'yi quyudan çıxatmışdı, Keyvân sovdagär

Destanın başındaki söylediğim Şikâri'yi kuyudan kurtaran Keyvan

kitab belä yazır: Äsl evi Şâmidädi. Hämûn gün gälib yetirib Şâm'ä mätâini indirib härkäsi öz evinä göndärib, özü dä geldi evinä gördü arvad pärişândı.

Sovdager'in evi Şam kentindeydi. Şam kentinde onu Hacı Gani adında tanıyorlardı. Yeni bir seferden dönmüştü, evine girdiğinde eşi ve çocukları evde onu bekliyorlardı.

Sälâm. Äleykümäsälâm. Gördü arvad ağlıyır.

Eve girdi. Selam. Aleyküm selam. Eşinin ağladığını gördü.

Övrät sänä nolub? Niyä gäräh ağlıyasan?

Keyvan Sovdager eşinden sordu:

De görüm mänim ölüm xäbärimi kim verib sizä? Mänim evimdä täziyädi yasdı, mägär nolub ki siz ağlıyısız? Övrät ağlıya ağlıya o pärişân olmuş zülflärdän bir dästä tel ayırıb, dedi sovdagär qulağ as deyim: Götürüb bu dillärinän göräk nä diyäcäk?

Ne oldu sizlere? Benim ölüm haberimi kim verdi sizlere böyle ağlar oldunuz?Keyvan Sovdager'in eşi dağılmış saçlarından bir tel ayırdı. Bakalım Keyvan Sovdager'e dedi: Dinle beni. Bakalım ne diyecek?

Keyvan Sovdager'in eşi ona dedi:

Sövdâgär nigârân gäl qalma bizdän,
Yaxcı gäldin bu diyârä deyillär,
Sänä ärz eliyim söz düşün sözdän,
Därdim gälmäz heç şümârä deyillär.

Sevdager bizden gel kalma tedirgin,
Yahşi geldin bu diyara diyorlar,
Sana arz ederim, söz anla sözden,
Derdim gelmez hiç sayıya diyorlar.

(4+4+3)

Män aşıx därdä käräm,
Därtliyäm därd äkäräm,
Qoşaram derd cütünü,
Özümä därd äkäräm.

Ben âşık derde Kerem,
Dertliyim dert ekerim,
Koşarım dert çiftine,
Kendime dert ekerim.

(bayatı)

Här sözü här insânä demäk olmaz,
Yäqin bilsän her täâm yemäk olmaz.
Bu işä çârä eylämäk olmaz,
İki cävânı çäkillär dârä deyillär.

Her sözü her insana demek olmaz,
Kesin bilesin, her yemeği yemek olmaz,
Bu işe çare etmek olmaz,
İki civanı çekecekler dara diyorlar.

(4+4+3)

Män aşıqäm gülä nâz,
Bülbül eylär gülä nâz.
Zämânä belä gessä,
Ağlayan çoz gülän az.

Ben âşık güle naz,
Bülbül eder güle naz.
Zaman böyle giderse,
Ağlayan çok gülen az.

(bayatı)

Keyvan Sovdager, eşinin cevabında dedi:

Qılıncı ver män belimä bağlıyım,
Gedim bir meydânı dolanım gälim.
Yolu yoxdu män sänilä ağlıyım,
Gedim bir meydânı dolanım gälim.

Kılıcı ver ben belime bağlayım,
Gideyim bir meydanı gezim gelim,
Yolu yoksa ben seninle ağlayım,
Gideyim bir meydanı gezeyim geleyim.

Qazan ağlar,

Kazan ağlar,

Ot yanar qazan ağlar,	Ateş yanar kazan ağlar,
Bir iyit qurbätdä ölsä,	Bir yiğit gurbette ölürse,
Qäbrini qazan ağlar.	Kabrini kazan ağlar.

(bayatı)

Yaxşılığı yamanlığı dünyada qoyaram,	Yahşılığı, yamanlığı dünyada koyayım,
Äl salıp düşmänin üräyini oyaram,	El salıp düşmanın yüreğini oyarım,
Başı canı män bu yolda qoyaram,	Başı canı ben bu yolda koyarım,
Gedim doğrusun yalanın görüm.	Gideyim doğrusunu yalanın görüm.

(6+5)

Qan eylär,	Kan eder,
Divan eylär, qan eyler,	Divan eder, kan eder.
Dost mäni bu halda görsä,	Dost beni bu halde görse,
Ya ölär ya qanıma qan eylär.	Ya ölür ya kanıma kan eder.

(bayatı)

Heş käs geşmäyib namus u arından,	Hiçkimse geçmedi namusundan arından[64],
Ağlıyıb sızlama ah û zarınan,	Ağlayıp sızlama ah u zar ilen,
Mänim kimi sän geş bu oğlanlarından	Benim gibi sen geç bu oğullarından,
Bilim bu işin doğru yalanın gälim.	Bileyim bu işin doğrusunu geleyim.

(6+5)

Oyan dağlar,	Uyan dağlar,
Al qana boyan dağlar,	Al kana boyan dağlar,
Bu yan zülmätxanadı,	Bu yan zulüm yeridir,
Necädi o yan dağlar?	Nasıldır o yan dağlar?

(bayatı)

Sovdâgär durub äyağa, şäb-räng libasın geyib äyninä, evdän çıxdı. De burda de orda gäldi meydânın väziyätinnän bâ-xäbär oldu. Bäli gördü döt näfär dilâvär qoyublar buların dovvräsindä, dar ağacında iki näfär cävândı bağlıyıblar.

Geyidib gäldi evä, cäräyânı övrätinä şärh verdi. [Dedi:] Övrät sän eliyäbilärsän ki qala qapısınnan eşihdä altı dana at hazir eliyäsän? Tâ män oğlanlarınan gedim görüm neynämäliyäm. Övrät ani däqiqädä durub ayağa, eyni eläbil bir dana dilâvär, ayaxda geyib başda qıfıllandı, altı dana at yähärliyib, çıxatdı qala qapısınnan eşiyä. O âmâdä olsun. Ämmâ eşid Sovdâgär'dän vä oğlannarınan, hazrlandılar yola düşdüler.

Keyvan Sovdager hazırlandı, geceye özel elbiselerini giydi ve dışarı çıktı. Bir oraya bir buraya baktı. Şehirin meydanında darağacında iki adamı idam etmek için bağladığını gördü. Evet, dört kişiyi bekçi koymuşlar bu iki idamlık adamların başında.

Eve dönüp gördüklerini eşine dedi: Eğer sen şehir kalesinin kapısına altı at getirebilirsen biz oğlanlarla birlikte onları kurtarıp oradan çıkabiliriz. Eşi hemen ayağa kalktı. Keyvan Sovdager'in eşi bir pehlivan gibi giyinip kuşandı ve yola çıktı. Keyvan Sovdager ve oğlanları da Şikâri ve Şirzâd Tigzan'i darağacından kurtarmak için yola koyuldular.

64 Ar: Utanma, utanç duyma.

Şebru Ayyar'ın Rüya Görmesi ve Şikâri'nin Yardımına Gelmesi

Eşid dâsitâni Şäb-rû Äyyâr'dan. Şäb-rû Äyyâr kimdi? Särhäng-i Şâmi'nin öz äyyârıdı.

Âläm-ı ruyâdä yatmışdı, gördü Xızr Peygamber gäldi bunun ruyâsına. Säsläditär Dur ayağa görüm. Sora barmağıynan bir bağı göstärdi. Dedi: De görüm nämänä görüsän? Dedi bir bâğ görüräm, gül gülä sälâm verir, sular gülâb-ı xızr kini axır.

Sonra bir ot göstärdi. Dedi ägär dönüb Müsälmân olsan yerin o bağdı, ägär Särhäng-i Şâmi'nin yanında qalsan yerin o odun içidi. Kälme-yi şähâdät'in buna dedittirir. Dur äyağa Şikâri'ynän, Şirzâd-ı Tigzän'i Sâleh sovdâgär vä oğulları açıblar väli gücläri çatmır aparsınlar. Ona İsm-i Äzämi dä örgättilär, göz önünnän gayib oldular.

[Şebru Ayyar] Yuxudan ayılsın, övrätinin yanına getdi gördü o da o yuxudan görüb, dedi män oldum Müsälmân, dedi elä män dä Müselmân oldu. Dedi onda män gediräm meydânä, Şikâriynän, Şirzâd-ı Tigzän'i Sâleh sovdâgär oğlanlarıynan dardan açıblar amma aparabülmürlär.

Şäb-rû Äyyâr gäldi buların yanına dedi gälmişäm sizä kömähliy eliyäm. Bu buların ikisindä bağlıyb bir birinä, İsm-i Äzämi oxuyub buları götürdü. Buları qala qapısınnan çıxatdı eşiyä, Sâleh sovdâgär gördü övrät altı dana atı orda saxlıyıb. Dadaşım aslanın erkek dişisi olmaz. Bular märkäbläri miniblär, Şäb-rû Äyyâr'ın dalısıcan gedillär. Apardı buları bir dağın ätäyindä bir mäqqârä varidi, o mäqqarädä qoydu yerä, ammâ bular bihûşdular.

Eleyki sähär olsun, xäbär yetirildi Särhäng-i Şâmi'yä Särhäng-i Şâmi yetdi däfä bi-hûş oldu, hâlä gätdilär, iki älli vurdu başına, day denän mänim evim yıxılıb. Şikâri ägär bir däfä dä çıxsa Märkeb-ı Äjdâxâr'ın üstünä sägirdän käbirä rähm eylämäz.

Särhäng-i Şâmi götürdü här täräfä nâmä yolladı ki bilin: Şikâri'ynän Şirzâd-ı

Destani Şebru Ayyar'dan dinle. Şebru Ayyar kimdir? Seheng-i Şâmi'nin pehlivanlarından biriydi.

O gece rüyasında Hızır Peygamber göründü. Hızır Peygamber rüyada Şebru Ayyar'a dedi: Şebru Ayyar ne yatmışsın ayağa kalk.

Hızır Peygamber rüyada Şebru Ayyar'a bir güzel bağ gösterdi bağın her tarafı güllü çiçekli. Akarsular her taraftan akıyordu. Daha sonra bir ateş gösterdi. Ona dedi: Eğer Müslüman olursan yerin o bağ olacak, eğer kâfir kalırsan Seheng-i Şâmi'nin yanında kalırsan, yerin ateş olacak. Şebru Ayyar rüyasında kelimeyi şahadet getirip Müslüman oldu. Hızır Peygamber ona dedi: Keyvan Sovdager ve oğulları Şikâri'yi kurtarmaya gitmişler onlara yardım etmen gerekir. Hızır ona sihirli adı da söyledi ve kayboldu.

Şebru Ayyar uykudan uyandı. Eşine dedi: Ben Hızır peygamberi rüyamda gördüm ve Müslüman oldum. Eşi dedi: Bende aynı şekilde Müslüman oldum. Şebru Ayyar ve eşi Şikâri'ye yardım etmek için şehrin meydanına gittiler.

Şebru Ayyar, Keyvan Sovdager'in yanına geldi ve onlara yardım edeceğini söyledi. Şebru Ayyar sihirli adı söyledi, Şikâri ve Şirzâd-ı Tigzen'i kaldırdı ve onları şehrin kapısına kadar götürdü. Kardeşim, "Aslanın erkek dişisi olmaz." demişler. Saleh Sovdager baktı ki eşi atlarla birlikte şehir kapısının dışında onları beklemektedir. Şebru Ayyar, Keyvan Şikâri ve Şirzâd-ı Tigzen'i merkebin üzerine koyup, yola düştüler. Şebru Ayyar bunları bir dağın eteğinde bulunan mağaraya getirdi.

Sabah olduğunda Şikâri ve Şirzâd-ı Tigzen'in kaçırıldığı haberini Seheng-i Şâmi'ye verdiler. yedi kez bayıldı. İki eliyle başına vurup dedi: Daha benim evim tahtım yıkıldı. Eğer Şikâri bir daha Merkeb-ı Ejderhar'a binerse küçükten büyüğe kimseye acımaz.

Serheng-i Şâmi yedi ülkeye mektup yazarak Şikâri ile Şirzâd-ı Tigzen'in ha-

Tigzän mänim zindanimnän qaçıb. Yetdi iqlimä nâmä yolladı ki tädârük-ı qoşun görün. Nâmäni yazıb här täräfä yolladı. Här täräfä adam salıp ki görüm bular hara gediblär? Bulara tapamadılar. Belä ehsâs elädilär ki Cähângir gälib buları aparıb.

pisten kaçtığını bildirdi. Onu yakalamak için asker yardımı göndermelerini istedi. Mektubu yazdı ve her tarafa gönderdi. Diğer taraftan da adamlarını onların peşine gönderdi. Ancak onları bulamadılar. Serheng-i Şâmi, Şikâri ve Şirzâd-ı Tigzen'in Cihangir eliyle kaçırıldığını sanıyordu.

Bu xäbär yetişdi Nâzik-bädän'ä. sevincäk getdi qızların yanına.

Haber Nâzik Beden'e ulaştı. Sevinerek haremliğe geldi.

[Sordular] Sänä bu şadlıx hardan yetirib? Dedi qulağ asın deyim da: Götürüb bu dillärinän göräk Nâzik-bädän nä diyäcäk? Bändä ärz eliyim size:

Sevinmenin nedenini sordular:

Simizâr Hanım dedi: Dinleyin sizlere söyleyeyim. Bakalım Nâzik Beden haberi nasıl söyleyecek? Bende size söyleyeyim:

Nâzik Beden dedi:

Üräk sırrım häm därd mûnislärm,
Bizä bir dä dädäm äl tapabilmäz.
Bu gün sizä bir şad xäbär söyläyim,
Bizä bir dä dädäm äl tapabilmäz.

Yürek sırrım, hem dert ortaklarım,
Bize bir de babam ulaşamaz.
Bugün size bir iyi haber söyleyeyim,
Bize bir de babam ulaşamaz.

Qälbim çiçäk açıp gözäl bir bağdı,
Düşman üräyindä böyük bir dağdı,
Şikâri ölmäyib häläda sağdı,
Bizä bir dä dädäm äl tapabilmäz.

Kalbim çiçek açmış güzel bir bağdır,
Düşman yüreğinde büyük bir yaradır,
Şikâri ölmemiş, hele sağdır,
Bize bir de babam ulaşamaz.

Cähângirä Allâh bir näzär salıb,
Gälib Şikâri'ni dardan aparıb,
Nâzik-bädän gämli könlü şad olub,
Bizä bir dä dädäm äl tapabilmäz.

Cihangir'e Allah bir nazar etmiş,
Gelmiş Şikâri'yi dardan kurtarmış,
Nâzik Beden'in kederli gönlü sevinmiş,
Bize bir de babam ulaşamaz.

(6+5)

Cähângir, Muxtâr'ın yanında ona täbâbätliy eläsin, Keyvân sovdagär ve Şäb-rû Äyyâr Şikâri'ynän Şirzâd-ı Tigzän'in yanında olsun, buları yadında saxla.

Cihangir, Muhtar'ın yanında yaraları iyileşmeğe dursun, Keyvan Sovdager ve Şebru Ayyar, Şikâri ve Şirzâd-ı Tigzen'in yanında olsun.

Cihandar'ın, Anası Hurşid Bânu'dan Babası Şikâri'yi Sorması

Size ärz eliyim sänä kimdän? Cähândâr'dan. Äräblär Pâdişâhı'nın qızı ki Xorşid-ı Bânû'nu almışdı, onnan bir dana oğlan olup, be-nâm-ı Cähândâr. Bir gün iki dana bäbr tutup gätirib oynadırdı.

Size kimden söyleyeyim? Cihandar' dan. Araplar Şâhı Hurşid Bânu'nun, Şikâri'den Cihandar adlı bir erkek çocuğu olmuştu.

Bir gün Cihandar ormandan iki aslan yakaladı, onlarla oynamaya başladı. Anası Hurşid Bânu ona bakıyordu. O Cihandar'a bakıp gülümsedi. Daha sonra ağlamaya başladı.

Anası baxırdı, ävväl güldü, sora ağladı. Anası ağlıyanda gözü sataşdı ona.

[Cihandar] Gäldi onun yanına: Ana başıva dolannan de görüm niyä ağlıyısan? Sänä kim nä deyib? Dedi gäräh mänä ağlamağıvın bâisi nämänädi? Dedi oğlum dädän baban da sänin kimi şer päläng oynatardı, ona ağladım, güldüm.

Cihandar anasının yanına geldi. [Dedi:] Ana başına dolanayım, neden bana bakıp güldün ve neden ağladın? Sana kim ne dedi? Anası dedi: Baban da senin gibi aslanları yakalamayı severdi. Onun için ağladım, güldüm.

Dedi ana mänim dädäm, babam kim ola? Anasının üräyi därdä gäldi, dedi oğul qulağ as deyim da sänin atan kimdi? Nolubdu vä hardadı? Dedi ägär and içäsän ki män ananan ayrılmıyasan diyäräm. Dedi män sännän ayrılmaram, amma de görüm mänim dädäm kimdi?

Cihandar babasının kim olduğunu sordu. Anasının yüreği derde geldi, dedi: Oğlum, eğer benden ayrılmayacağına yemin edersen, babanın kim olduğunu sana söylerim. Cihandar dedi: Ana ben senden ayrılmam, ama babamın kim olduğunu öğrenmek istiyorum.

Dedi oğul gulağ as deyim da: Bu dillärinän göräk nä diyäcäk ärz eliyim siz sağ olun:

Hurşid Bânu sazını aldı bakalım Cihandar'a ne söyleyecek? Ben söyleyeyim siz sağ olun:

Hurşid Bânu, Cihandar'a dedi:

Sänä qurban olum gül üzlü oğul,
Atan bağlayıbdı bäräni bändi,
Neçä ildi gedib düşüb girdâbä,
Vurublar boynuna qäzâ kämändi.

Sana kurban olayım gül yüzlü oğul,
Atan bağlamıştı her tarafı,
Birkaç yıldır gidip düşmüş belaya,
Vurmuşlar boynuna kaza kemendi.

(6+5)

Mäzäländi,
Mey içär mäzäländi,
Väfalı doslarımı gördüm,
Üräyim täzäländi.

Mezelendi,
Mey içer mezelendi,
Vefalı dostlarımı gördüm,
Yüreğim tazelendi.

(bayatı)

Bäläd olmamısan hälä heyhâtä,
Dädän İskändärdi getdi zülmâtä,
Häsrät qalıb o da Ab-ı häyâtä,
Vurublar boynuna qäzâ kämändi.

Daha öğrenmedin hayatı,
Deden İskender idi, gitti karanlıklara,
Hasret kalmış o da ölümsüzlük suyuna,
Vurmuşlar boynuna kaza kemendi.

(6+5)

Dağlara qar düşübdü,
Gör nä hamar düşübdü,
Gäbrimi yadlar qazıb,
Nählätim dar düşübdü.

Dağlara kar düşmüştür,
Gör ne düz düşmüştür,
Kabrimi yabancılar kazmıştır,
Yerim dar düşmüştür.

(bayatı)

Xorşid-ı Bânû'nu yaxşı tanısan,
Bäbir oynatmaxdan baş açammısan,
Cähândarsan Şikâri'nin oğlusan,

Hurşid Bânu'yu yahşi bilirsin,
Aslan oynatmaktan baş açamamışsın,
Cihandarsın, Şikâri'nin oğlusun,

Särhäng-i Şâmi'nın olubdu bändi.	Serheng-i Şâmi'nin olmuştur tutsağı.

(6+5)

Qärä qeyä,	Kara kaya,
Dolubdur qerä qäyä,	Doldurmuştur kara kaya,
Miskin qapıva gälib,	Miskin kapına gelip,
Daşlara döyä döyä.	Taşlara doya doya.

(bayatı)

Sänin dädäm Mälik Şah-ı Rûmi'nin oğlu Şikâridi, Dâra vilayatində, Rûm'un şähriyâriyidi. Särhäng-i Şâmi'ynän savaşdı, on yeddi min pählävanın öldürdü, axirdä onunan doslux saldı, tutdu apardı, indi on säqqiz ildi onun zindanındadı. Sövgülüsü Simizâr'da ki Mänzär Şah-ı Yämäni'nin qızıdı, oda zindanda. Ana mänä märkäb täyin elä. Dedi oğlum sänin böyük qardaşında gedib.

Hurşid Bânu Cihandar'a dedi: Baban, Melik Şah-ı Rumi, Şah-ı Dârâ oğlu Şikâridir. Rum'da Dârâ Vilâyetinin padişâhıydı. Serheng-i Şâmi ile savaşta on yedi bin pehlivanın öldürdü. Sonunda onu hileyle tuttu. Şimdi on sekiz yıldan beri Seheng-i Şâmi'nin zindanındadır. Menzer Şah-ı Yemeni'nin kızı Simizâr Hanım da orada tutukludur. Büyük kardeşin Cihangir, onları kurtarmak için gitti.

Dedi män näcur eliyim gedim oların dalısıcan? Dedi bu cäzirä'dä bir dana niqab-dâr var ägär onu tutup, yanıma gätirdin, men bilerem ki sen pehlevan olmusan, onda män billäm ki pählävansan.

Cihandar babası Şikâri'yi kurtarmak için gitmek istedi. Hurşid Bânu dedi: Cezirede bir nikablı pehlivan var, eğer onu yakalayıp bana getirirsen, pehlivan olmuşsun demektir. O zaman ben de sana izin vereceğim.

[Cihandar] Dedi onda sähär gedäräm. Sähär olub, märkäbinä sävâr olub, getdi cäziräyä, o yana gedir ay niqâb-dâr, bu yana gedir ay niqâb-dâr. Bir azdan sora gördü bir sävâri niqâb-dâr nimâyan oldu.

Cihandar dedi: Yarın sabah onu yakalayacağım. Cihandar ertesi gün nikablı pehlivanı bulmak için cezireye gider. Biraz aradıktan sonra nikablı şahıs onun karşısına çıkar.

[Cihandar] Niqâb-dâr'a dedi nänäm deyib ägär säni tutub gätirsäm, pählävanlığın täsdığın veräcağam, gälmişäm säni tutam aparam nänämin yanına.

Cihandar, nikablı pehlivana dedi: Anama pehlivan olduğumu ispatlamak için seni kolu bağlı şekilde onun yanına götürmek zorundayım.

Niqâb-dâr'a dedi: Ele de rahat olmaz.

Nikablı dedi: O kadar da kolay olacağını sanmıyorum.

[Cihangir] Äl elädilär neyziyä, bir iki neyzä hävâlä eläditär, Cähândâr gördü bunun qulağının dibinnän bir silli vurdu, bu märkäbin üstünnän düşdü yerä. Köçür Cähândar'ın sinäsinin üstünä, äl eliyir xäncärä bunun başın kässin, xäncäri atır o yüzä. Güzäşt eläditm nänän Xorşid-ı Bânû'ya bir dä bura gelmä.

Cihandar ona birkaç tane mızrak attı. Nikablı onu atından yere düşürdü. Cihandar'ın ona gücü yetmedi. Güreşte yere düştü. Nikablı hançerini çıkardı, onun başını kesmek istedi. Ancak vazgeçip hançeri bir tarafa attı ve dedi: Anan Hurşid Bânu'yu tanıdığım için seni affettim. Bir daha buralara gelme.

[Cihandar] Durub äyağa bekef, bedamağ, gälib, nänäsi soruşdu: Oğul hä nä cur oldu? Dedi mäni märkäbin üstünnän yıxdı yerä.

Cihandar ayağa kalkıp üzgün şekilde eve döndü. Anası neler olduğunu sordu. Cihandar onu yakalayamadığını ve yenildiğini söyledi.

[Anası] Dedi oğul ägär sen pählävan olsaydın, onu tutup gätirärdin. Dedi ana sähär gedib onu tutup gätiräcağam.

[Anası] Dedi: Oğul gedärsän säni öldürär. Näqädr dedi, qäbûl elämädi, sabah oldu genä getdi,.

Niqâb-dâr dedi: Dünän sänä demädim gälmä?

Dedi ölsäm dä qalsam da gäräh säni tutam aparam veräm nänämä, nänäm bilä ki män pählivânäm.

Genä, Niqâb-dâr, Cähândâr'ı atdan yıxdı yerä, bu genä çökdü sinäsinin üstünä genä istädi başın kässin.

[Dedi] Dur äyağa get bir dä bura gälmäginän. Cähândâr getmädi evä, gäldi oturdu bir yerdä başladı ağlamağa. O qädr ağladı, behâl oldu, bi-hûş 'âlämindä yıxılsın, bi-hûş 'âlämindä kim gäldi bunun üstünä? Ärşin sutûni, yerin längäri, Häsän Hüseyin ağası Murtäzâ Ali. Röyâdä gördü xäncärin dästäsin dayıyıb daşa, ucunda dayiyib üräyinä, istir ağırlığın salsın özün hälâk eläsin Görür ki bir näfär älin atdı dalıdan bunu çähdi känârä. Dönüb baxanda görür Oğlum Cähândâr bäs niyä istisän özüvü hälâk elyäsän?

[Dedi:] Bir niqab-dâr var nänäm deyip tut gätir mänä män onu tutabilmiräm. İstiräm özümü hälâk eliyäm. ki bu niqâb-dâr kimdi ki män bunun älindä âciz qalmışam?

'Aläm-ı röyadä häzrät kämärin açdı bağladı bunun belinä, älin çähdi bunun belinä. [Dedi:] Oğlum säni eladi özümä kämär-bästä. Säni heş kim yıxabilmäz.

Ayıldı rüyadän gördü bir kämär var bunun belindä. Durub äyağa sevincäk getdi evlärinä. Ana başıma belä bir cäräyân gälibdi. Sabahlarım gedib tutub gätiräcağam.

Şikâri özü kämär-bästeyi Xızr Peygamber di, väli Cihangir, kämär-besteyi Aliydi. Onun beline kemer bağladı.

Sabahlarıma märkäbinä sävâr oldu getdi cäziriyä. Genä niqâb-dâr nümâyân oldu. [Dedi]: Sänä demämişdim gälmä?

Dedi o gördüğün gün däyil. Bu gün tutub aparacağam. Dedi gäl tut görüm.

Anası dedi: Eğer gerçek bir pehlivan olsaydın onu yakalardın. Cihandar dedi: Yarın gidip onu yakalayacağım.

Cihandar ertesi gün tekrar nikablı pehlivanı yakalamak için gitti.

Nikablı pehlivan onu görünce dedi: Dün sana buralara gelme demedim mi?

[Cihandar] Dedi: Ölsem de kalsam da seni yakalayıp gerçek bir pehlivan olduğumu anama ispatlamalıyım.

Nikablı, gene Cihandar'ı attan yere düşürdü. Yere yatırıp göğsüne çöktü. Başını kesmek istedi, ancak gene onu bırakıp dedi:

Bir daha buralara gelme.

Cihandar bu yenilgi üzerine eve gitmedi. Bir tarafta oturup ağlamaya başladı. Ağlamaktan bayıldı.

Rüyasında kim buna göründü? Göklerin direği, yerin efendisi [Hz.] Hasan ve Hüseyin babası Hz. Ali. Cihandar hançerini taşa dayayıp ucunu kalbine koymuştu. Ağırlığını bastırıp kendini öldürmek istedi. Hazret-i Ali arkadan onu çekti. Ne yapıyorsun? Neden ağlıyorsun? Diye sordu.

Cihandar cevap verdi:

Cezirede bir nikablı pehlivan var. Anam onu yakalayıp getirirsen gerçek bir pehlivan olduğunu anlayacağım dedi, ancak benim gücüm ona yetmiyor. Kendimi öldürüp kurtulmak istiyorum.

Rüyada Hazret-i Ali kemerini açıp onu beline bağladı. Ona dedi: Seni pehlivan ettim, artık kimse yenemez. Sana pehlivanlık kemerini bağladım.

Cihandar rüyadan uyandığında kemerin belinde olduğunu gördü. Hemen eve döndü ve başından geçenleri anasına anlattı: Rüyada Hazret yanıma geldi, kemerini açıp belime bağladı.

Şikâri'nin beline Hızır Peygamber kemer bağlamıştı. Cihandar'ın beline Hazret-i Ali kemer bağladı.

Ertesi gün sabah Cezire'ye gittiğinde nikablı'yı gördü. Ona dedi: Sana buralara gelme demedim mi?

Cihandar dedi: Bu gün seni yakalayıp götüreceğim, önceki günlere benzemez.

Cähândâr bunu çäkib atdan saldı yerä, dizin qatladı qoydu sinäsinin üstünä. Äl elädi niqbi üzünnän götürdü, gördü öz anası Xorşid-ı Bânû'du.

Dedi oğul män istirdim säni imtahan eliyäm, indi bildim ki pählävansan. Dünän dä dedim, sänin dädä baban da kämär-bäste-yi ayimeydi. Durublar här ikisi ana bala gäliblär evä. Düşdü Yûsif Äräb vä yeddi qardaşdılar bunun dayısıdı, Mänzär Şah-ı Yämäni ki qaçıbdı, Qeys-i Rämmâh- Äräb di, Zälzälä Zängidi, Firuz Äyyâr'dı bular hammısı dönühlük[65] eliyib Şikâri'dän. Cähândâr qoşun yığdı ki dädäsinin dalısıca gälä. Bu da burda qoşun tädâriki görsün Şikârini qurtara.

Cihandar savaşta nikablıyı atından düşürdü. Yere yatırıp dizini göğsü üzerine koydu. Nikabı yüzünden kaldırıp başını kesmek istedi. Nikabı aldığında kendi anası Hurşid Bânu'yu gördü.

Anası Cihandar'e dedi: Oğlum ben senin gerçek pehlivan olup olmadığını sınamak istedim. Şimdi pehlivan olduğunu anladım. Senin baban Hızır Peygamber'den pehlivanlık kemerini almıştı. Sende Hz. Ali'den pehlivanlık kemerini almışsın.Cihandar, Menzer Şah-ı Yemeni, Yusuf Arap ve yedi kardeşler, Keys-i Remmah-ı Arap, Zelzele Zengi, Firuz Ayyar hep beraber askerleriyle hazırlandılar. Onlar da Şikâri'yi kurtarmak için yola koyuldular.

Üstatname

Aşıq olub diyâr diyar gäzänin,
Evväl başda pür kämali gäräkdir.
Oturub durmaqda edäbin bilä,
Märifät elmindä dolu gäräkdi.

Âşık olup diyar diyar gezenin,
İlk baştan marifet dolusu olması gerektir.
Oturup durduğunda edebini bile,
Marifet ilminde dolu gerektir.

Xälqä häqiqätdän mätläb qandıra,
Şeytanı öldürä, näfsi yandıra,
El içindä pak otura, pak dura,
Dalısında xoş sädası gäräkdi.

Halka hakikatten söz kandıra,
Şeytanı öldüre, nefsi yandıra,
El içinde düz otura düz dura,
Arkasında hoş sözler olması gerektir.

Danışdığı sözün qimätin bilä,
Kälmäsindä läl ü göhär süzülä,
Mäcazi danışa, az gülä,
Tämam sözü müämmali gäräkdi.

Danıştığı sözün kıymetini bile,
Kelamından inci taneleri döküle,
Üstü kapalı danışa, az güle,
Tüm sözü değerli olması gerektir.

Arif ola iham ilä söz qana,
Na-mährämnän şerm eliyä utana,
Saät kimi meyli häqqä dolana,
Doğru qälbi, doğru yolu gäräkdi.

Arif ola gizli sözü anlaya,
Namahremden çekinip utana,
Saat gibi hakka dolana,
Doğru kalbi, doğru yolu gerektir.

"Elesgär" häq sözün isbatın verä,
Emälin mäläklär yaza däftärä,
Här yanı istäsä baxanda görä,
Täriqätdä bu sövdalı gäräkdi.

"Alesger" hak sözün ispatın vere,
İşlerin melekler yaza deftere,
Her yanı isterse baktığında göre,
Tarikatta bu sevdada gerektir.

(4+4+3)

65 Dönühlük, dönüklük: Yamukluk yapmak.

Dâsitani kimnän ärz eliyim? Şikârinin özünnän. Şikâri'ye on beş gün burda täbâbätlik elediler. Şirzâd-ı Tigzän'än. Göydä Allâh yerdä Şäb-rû Äyyâr.

Şikâri, Şirzâd'ınan on beş günnen sora hâlä gälib, gördü yeddi näfär durub äyağ üstä. Sâleh sovdâgär veya Keyvân sovdagär hänûz [Şikâri'ynän] birbirlärin tanımıllar. [Şikâri] Dedi: bura bax görüm, siz kimsiz bizä bu qädär xidmät eliyisiz?

Olar mänim oğlanlarımdı, bu da Äyyârdı. Säni biz dardan açıp gätirmişik. Sän Müsälmansan biz dä Müsälmanıx, be xâtir-i din säni dardan açıb gätimişik.

[Keyvân sovdagär] Dedi Oğlum indi de görüm sizin yeriz yurduz haradı? Biz sizi aparax ötürax vätänizä.

Dedi Sovdagär mänim yerim yurdum bälli däyil.

Dedi: Oğlum yersiz yurdsuz adam olmaz. Şikair'nin üreyi derde geldi.

Şikâri götürüb bu dillärinän göräk Sâleh Sovdâgär'ä nä deyir, bändä ärz eliyim siz sağ olun:

Destanı kimden söyleyeyim: Şikâri'nin kendisinden. Şikâri Şirzâd-ı Tigzen ile birlikte on beş gün hekimin evinde kaldılar. Gökte Allah, yerde Şebru Ayyar Şikâri kurtarıldı.

Şikâri on beş gün sonra kendine geldiğinde gözün açıp Saleh Sovdager oğulları ve Şebru Ayyar'ı gördü. Şikâri onların kim olduğunu sorunca Saleh Sovdager dedi:

Onlar benim oğullarım, bu da Şebru Ayyar da seni kurtarmamıza yardım etti. Biz seni dinimiz hatırına dar ağacından kurtarıp buraya getirdik.

Saleh Sovdager sordu: Oğlum, şimdi söyle bakalım, sizin yeriniz yurdunuz nerede? Biz sizi oraya götürelim.

Şikâri dedi: Bizim yerimiz yurdumuz belli değil.

Saleh Sovdager dedi: Oğlum yersiz yurtsuz adam olmaz.

Şikâri bu sözden yüreği derde geldi, sazını aldı, bakalım ne dedi? Ben söyleyeyim sizler sağ olun:

Şikâri dedi:

Sänä qurban olum män ey pirmärt,
Nä yerim bällidi nä dä mäkânım.
Görüm heş märdi yıxmasın nâ-märt,
Nä yerim bällidi nä dä mäkânım.
(6+5)

Sana kurban olayım ben ey ihtiyar,
Ne yerim bellidir, ne de mekânım,
Göreyim hiç merdi yıkmasın namert,
Ne yerim belli, ne de mekânım.

Sänä diyämmäräm haralıyam mäm,
Bir fäläk zädä yaralyam män,
Gämim çoxdu, başı belâlıyam män,
Nä yerim bällidi nä dä mäkânım.
(6+5)

Sana söyleyemem nereliyim ben,
Bir felek vurmuş yaralıyım ben,
Kederim çoktur, başı belalıyım ben,
Ne yerim bellidir, ne de mekânım.

Bir siyâh tellinin män maralıyam,
Xäbär alsan Rûm'un şähriyarıyam,
Mälik şâh-ı Rûm oğlu şer Şikâriyam,
Düşmân älindä qalıb Simzâr täk cananım.
(6+5)

Bir siyah tellinin ben maralıyım,
Haber alsan Rum'un şehriyarıyım,
Melik Şah-ı Rumi oğlu şer Şikâri'yim,
Düşman elinde kalıp Simizâr tek canım.

Män aşıq baş äymäräm,
Ağacı yaş äymäräm,

Ben âşık baş eğmem,
Ağacı yaş eğmem.

İlgarım vardı bu yerdä,
Düşmana baş äymäräm.

Sözüm vardı bu yerde,
Düşmana baş eğmem.

(bayatı)

Bu kälmäni Sovvdâgär eşidsin, bi-hûş oldu. Tâ bunu halä gätirsinlär. [Şikâri dedi:] Ey pirmärd de görüm niyä bi-hûş oldun?

Dedi mänä burda Sâleh sovdâgär diyällär. O zämâni ki män säni çıxatmışam, mänä orda Keyvân sovdagär diyällär, ayrı vilatätdä mänä Xâcä Äşräf diyällär, bir adım da var Xâcä Gäni diyällär. O zämân säni män quyudan çıxatmışam. Yämän şährindä Mänzär Şah-ı Yämäni'yä qul adıynan säni män satmışam. Mänim häqqim var bi-hûş olam da. Şikâri durdu döşändi bunun qädämlärinä. Älinnän öpür äyağınnan öpür, üzünnän öpür. Başıva dolannan sänin, bu ikiminci däfädi ki mänä näcât verisän. Şikâri başladı ağlamaya. Keyvan Sodager onu teselli eledi.

Dedi oğlum niyä ağlıyısan? Dedi gärähdi ağlıyam, neçä däfä Allah qoşunumu älimnän alıb. Dedi oğlun olsun, genä Allâh T'âlâ näzär qılar, qoşunun gälär yerinä. Sazı aldı dedi qulağ as deyim da:

Keyvan Sovdager, onun Şah-ı Dârâ oğlu Şikâri olduğunu duyunca bayılıp yere düştü. Şikâri ona dedi: Neden yere düştün?

Keyvan Sovdager dedi: Bana burada Saleh Sovdager derler. Benim farklı yerlerde farklı adlarım var. Bir adım Hacı Eşref, bir adım Hacı Gani'dir. Ben seni kuyudan çıkaran Keyvan Sovdager'im. Seni kuyudan çıkarıp Yemen Padişah'ı Menzer Şah-ı Yemeni'nin yanına götüren bendim. Şikâri bunun duyduğunda onun eline ayağına düşer, elinden ayağından öptükten sonra dedi:

Başına döndüğüm, sen benim hayatımı ikinci kez kurtardın. Şikâri ağlamaya başladı. Keyvan Sovdager ona teselli verdi, dedi:

Oğlum neden ağlıyorsun? Sordu.

Şikâri dedi: Askerlerim elimden alındı neden ağlamayım. Belki Allahütealâ yüzüme baksın, ben askerlerime tekrar kavuşayım. Sazı aldı, dedi dinle söyleyeyim:

Şikâri, Keyvan Sovdager'e dedi:

Sänä qurbân olum atam Sovdâgär,
Nä başımda tacım nä läşkärim var,
Sänä qurbân mänim canım här nä var,
Nä başımda tacım nä läşkärim var.

Sana kurban olayım atam Sovdager,
Ne başımda tacım, ne askerim var,
Sana kurban benim canım her ne var,
Ne başımda tacım, ne askerim var.

(6+5)

Män râziyam başa gälän qäzâyä,
Ölsäm Simizâr äyläşsin äzayä,
Qoşunum yoxdu düzäm nizâmä,
Nä başımda tacım nä läşkärim var.

Ben razıyım başa gelen kazaya,
Ölürsem Simizâr eğlensin azaya,
Koşunum yoktur düzeyim nizama,
Ne başımda tacım ne askerim var.

(6+5)

Şikâriyam fäläk girib qäsdimä,
Därdim gälir bu därdlärin üstünä,
Bir dä çıxsam Äjdâxâr üstünä,
Nä başımda tacım nä läşkärim var.

Şikâri'yim felek girip kastıma,
Derdim gelir bu dertlerin üstüne,
Bir de çıksam Ejderhar üstüne,
Ne başımda tacım, ne askerim var.

(6+5)

Keyvân sovdagär dedi oğlum narahat olma, nä qädär istäsän bura läşkär gätirräm. Otuz kilo bura qızıl gätirräm. Dedi oğul bu cäzirälär doludu vähşiynän. Özläri dä lüt, libasa zada ehtiyaşları yoxdu. Eslehä dä elä häräsinin älində bir dana nacaxdan, çomaxdan, mızırıxdan, häräsinin bir şeyi vardi. Fäqät oların qarınların ver ötür hara gäldi gedällär. Bu Şäb-rû Äyyâr'ı görüsän, yetmiş iki dil bilir.

Keyvan Sovdager, Şikâriye dedi: Kendini üzme asker yerine gelir. Bende otuz kilo altın var. İstediğimiz kadar bu cezire asker toplayabiliriz. Buranın vahşi yerli halkını asker alabiliriz. Onlara elbise falan da gerekmez, ellerinde de mızraktan, nacaktan[67] bir şeyler var. Yalnız onların karnını doyurursak yeter. Şebru Ayyar yetmiş iki dil bilir onlarla konuşup anlaşabilir. Şebru Ayyar onlarla görüşmeye gitti.

Şirzâd-ı Tigzän üz dolandırdı: Ämi can ägär istesän Särhäng-i Şâmi'nän cängi başlıyasan, Bir dana namä yaz ävväl ki män istiräm sännän cängi başlamıyam,

Şirzâd-ı Tigzen Şikâri'ye dedi: Amca, Serheng-i Şâmi ile savaşa girmeden önce, ona bir mektup yazalım ve savaşmadan kendi eliyle Simizâr Hanım ve cariyeleri isteyelim.

Şikâri dedi yaxcı deyisän. Tâ götürüb göräh nämänä yazacax Särhäng-i Şâmi ye bändä ärz eliyim eşidänlär sağolsun:

Şikâri dedi iyi dedin. Kalem kâğıt aldı, görelim Serheng-i Şâmi'ye mektupta ne yazacak? Ben söyleyeyim siz sağ olun:

Şikâri, Serheng-i Şâmi'ye dedi:

Männän sälâm olsun Särhäng-i Şâm'ä
Göndär gälsin mänim Simizâr'ımı.
Bir de bâis olma gäl nâ-hak qanä,
Göndär gälsin mänim Simizâr'ımı.
(6+5)

Benden selam olsun Serheng-i Şâm'a,
Gönder gelsin benim Simizâr'ımı.
Bir de sebep olma gel yersiz kana,
Gönder gelsin benim Simizâr'ımı.

Märd oğlanı görüm âciz qalmasın,
Nâ-märd olan görüm başa varmasın,
Aramızda bir dä cängi olmasın,
Göndär gälsin mänim Simizârımı.
(6+5)

Mert adamı göreyim âciz olmasın,
Namert olan göreyim başa varmasın,
Aramızda bir de savaş olmasın.
Gönder gelsin benim Simizârımı.

Şikâriyäm äslâ gülmädi üzüm,
İstämiräm nâ-häk yerä qan töküm.
Verginän nâmûsimi qoyum gedim,
Köylüm çox istiyir Simizârimi.
(6+5)

Şikâri'yim asla gülmedi yüzüm,
İstememe yersiz yere kan dökeyim,
Ver namusumu koyup gideyim,
Gönlüm çok istiyor, Simizâr'ımı.

Nâmänin üstün möhr vursun. Verdilär vähşilärin birinä. Çomağın götürüb, namäni aldı älinä, yala, getdi. Şäb-rû Äyyâr dedi oğlan qızıl, pul alannan sora nâmäni ver ha! Eleyki nâmäni alıb älinä gäldi.

Şikâri yazdığı mektubun üzerine mührünü vurdu ve yerli adamlardan birine verdi. Adam ağacını eline aldı mektubu götürüp yola koyuldu. Şebru Ayyar ona hatırlattı ki bahşiş almadan mektubu vermesin.

66 Nacak: Sapı kısa, küçük odun baltası

Beli, Qâsidä söz yoxdu, qaravul, yasovul heş käs qabağın almaz. Särhäng-i Şâmi oturup, ämir û ümärâ väzir û vüzärâ yanan oturublar herşes.

Evet, elçiye zeval yok. Bekçiler, askerler kimse önünü kesemez. Onlardan geçtikten sonra saraya girdi. Serheng-i Şâmi emirler ve vezirleriyle oturmuştu. Habercinin geldiğini söylediler.

Särhäng-i Şâmi üz dolandırdı: Kimin täräfinnän gälmisän? Näyä gälmisän?

Serhemg-i Şâmi sordu: Kimin tarafından geldin? Neden geldin?

Dedi män Şikâri'nin teräfinnän qâsidäm, nâmä gätirmişäm.[Särhäng-i Şâmi] dedi görüm hanı? Dedi ävväl gärak meninm nâmämä qızıl nisâr eliyäsin onnan. Bunun nâmäsinä qızıl nisâr eläditlär. Särhäng-i Şâmi teräfinnän aşsınlar oxusunlar.

Elçi dedi: Ben Şikâri'nin mektubunu getirdim. mektubu istedi. Adam, önce benim bahşişimi vereceksiniz dedi. Elçi altın aldıktan sonra mektubu verdi. Mektubu okuyup içeriğinden haberdar oldu. Kâmil Vezir'e yüzünü çevirdi: Sen ne dersin bu söze?

Särhäng-i Şâmi üz dolandırdı: Kâmil Väzir sän nä deyisän bu sözä?

İnsanın üş dädäsi olar. Bir öz dädäsidi, bir qeyin atasıdı, biridä ustâdi.

İnsanın hayatında üç yol göstereni, babası olur: Biri kendi babası, biri kayınbabası, biri de üstadı.

Kâmil Väzir dedi ägär mänim sözümä baxsan män haziräm ki bunun nâmûsini veräsän çıxa gedä.

Kâmil Vezir dedi: Benim düşüncemi sorarsan, Şikâri'nin namusunu verelim çeksin gitsin.

Dedi sän öläsän dünya gälä Simizâr'ın bir dana teliynän äväz elämäräm.

Ancak onun sözünü dinlemedi. "Ben dünyadan el çekerim, ama Simizâr'ın bir telinden vazgeçmem." Dedi. Mektubun cevabını savaş yazıp gönderdi.

Nâmänin cävâbın cäng yazdı. Qâsid nâmäni apardı, nâmäni aparannan sora göttü bu, Särhäng-i Şâmi'nin bir dana pählävânı var adına Keyvân Pählävân diyällär, bir pählävânı var Hüşşâm-ı Şâmi diyällär, Lä'al-i Şâmi, bular pählävandılar. Buları seçip yolladı Särhäng-âbâdä. Bular varirid olsunlar Särhäng Abâd'ä, bular başladı täbl-i näqqâräni vurdular.

Daha sonra üç büyük pehlivanını yani Keyvan Pehlivanı, Hüşşâm-ı Şâmi ve La'l-i Şâmi'yi savaş hazırlığı yapmaları için Serheng Abad'a gönderdi.

Şikâr dedi: Täbl-i näqqârädi, belä mälûm ola sabah bizinän cäng eliyäcaxlar.

Onlar Serhang Abad'a girdikten sonra savaş davulları her tarafta çalınmaya başladı.

Şikâri üz dolandrdı Keyvân Sovdagär'ä: Sâleh Sovdâgär, oğlanları, Şäb-rû Äyyâr Şikâri götürüb bu dillärinän göräk nä desin? Bändä dä ärz eliyimäyläşän ağaların dosların sağlığına:

Şikâri sazını eline aldı. Keyvan Sovdager, Şebru Ayyar ve diğer askerler telaşa düşünce onları sakinleştirdi. Bakalım onlara ne söyleyecek? Bendeniz söyleyeyim; beyler ve dostlar sağ olsun:

Şikâri dedi:

Qâdir Allah bu dur sännän diläyim,
Kadir Allah budur senden dileğim,

Şahlar şâhı özün yetiş haraya.
Şahlar şahı özün yetiş yardıma,

Çâräm nädir? Bularınan neyläyim?
Çarem nedir? Bunlar ile neyleyim?

Täbib ola märhäm sala yaraya.
Hekim olsa ilaç koya yaraya.

(4+4+3)

Mäcnûn täk qalmışam Leyla çölündä,
Mecnun tek kalmışım, leyla çölünde,

Gecä gündüz virdim budur dilimdä,
Gece gündüz verdim budur dilimde,

Hər dərdə çârə var Allâh älindä,
Şahlar Şâhı özün yetiş haraya.

Her derde var çare Allah elinde,
Şahlar Şâhı kendin yetiş yardıma.

(4+4+3)

Üräkdän yaralı sinä dağlıyam,
Öz dərdimi özüm deyim ağlıyam,
Şikâriyäm Şah-ı zâdä oğluyam,
Qâdir Allâh özün yetiş haraya.

Yürekten yaralı, sine dağlıyım,
Öz derdimi kendim söyler ağlarım,
Şikâriyim, Şah-zade oğluyum,
Kadir Allah kendin yetiş yardıma.

(4+4+3)

Eşid dâsitâni Särhäg-âbâd'da Keyvan Dilâverden. Keyvan Dilaver yatmışdı aläm-i röyadä, gördü Xızır Peygamber gälib bunun yuxusuna, cehännäm inän beheşti nişan verib.

Ona dedi: Ägär dönüb Müsälman olsan behiştä gedäcaxsan, ägär bu dindä qalsan bu otun içindä yanacaxsan. Ägär istisän otun içindä yanmıyasan, dön Müsälmân olgunan, ged özündä Şikâriyä kömäh eläginän.

Käyvân Dilâvär Kälme-yi şähâdät'in deyib olsun Müsälmân, ayıldı yuxudan, geceynän durdu yavacacca üz qoydu dağa ki Şikâri gil düşmüşdülär, getdi ora. girdi Şikâri olan çadıra, gördü bular yatıblar istämädi buları oyatsın, oda Keyvân Sovdagär'ın yanında başın qoydu yerä.

Eşid dâsitani kimnän? vähşilärdän. Vähşilär Särhäng-âbâdä täräf yola düşdülär. Ekeyki yetirdilär qala qapı, qala qapısında qaravul, yasavul durubdu, oları öldürdülär vârid oldular Särhäng-âbâdä. Gäläni vurullar, gedäni vurullar.

Eleyki sähär olsun, Şikâri yuxudan duranda gördü yanında bir näfär dilâvär yatıbdı. Amma tanımır kimdi.

Dedi Cävân, sän kimsän? Dedi män bir qulamäm gälmişäm. Män Särhäng-i Şâmi'nin dilâvärlärinnänäm. Adım Keyvân Pählävandı. Hızır Peygamber'i gördüm. özüm dä tazä Müsälmân olmuşam. göräk nä diyäcäk? Bändä dä ärz eliyimäyläşän ağaların dosların sağlığına:

Destanı Serheng Abad'da Keyvan Dilâverden dinle: Keyvan Dilaver uyuduğu zaman rüyasında Hızır Peygamber'i gördü. Hızır Peygamber ona cehennem ve cenneti gösterdi.

Ona dedi: Eğer Müslüman olursan cennete gideceksin, ama bu durumda kalırsan yerin cehennemde ateşlerin içinde olacak. Eğer cehennem ateşinden kurtulmak istiyorsan Müslüman olup Şikâri'ye yardım etmelisin.

Keyvan Dilâverden kelimeyi şahadet getirip Müslüman oldu. Gece yarısı uykudan uyandı, Şikâri ve askerleri'nin bulunduğu dağın yolunu tuttu. Askerlerin yerini bularak yavaşça Şikâri'nin bulunduğu çadıra girdi. Çadırda kimseyi uyandırmadan Keyvan Sovdager'in yanında uyudu.

Destanı kimden dinle? Yerli vahşilerden. Onların uykusu olamayınca bir araya toplanıp Serheng Abad'e saldırmaya karar verdiler. Şehrin kapısına ulaştıktan sonra bekçileri, askerleri öldürüp şehrin içine girdiler.

Sabah olduğunda Şikâri uykudan uyanıp çadırda tanımadığı birinin olduğunu gördü. Ondan sordu:

Delikanlı sen kimsin? Keyvan Dilaver cevap verdi: Ben Seheng-i Şâmi'nin pehlivanlarındanım, adım Keyvan Dilâverdir. Rüyamda Hızır Peygamber'i gördüm. Müslüman olduktan sonra sana yardım etmemi istedi. Keyvan Dilaver bu sözleri ona şöyle dedi; Ben söyleyeyim dostlar sağ olun:

Keyvan Dilaver dedi:

Senä qurbân olum ay şer Şikâri,	Sana kurban olayım ay aslan Şikâri,
Yuxuda görmüşäm Şahlar Şâhını.	Uykuda görmüşüm Şahlar Şâhını.
Sän mänä veräsän bu iftixâri,	Sen bana veresin bu onuru,
Yuxuda görmüşäm Şahlar Şâhını.	Uykuda görmüşüm Şahlar Şâhını.

(6+5)

Mäzäländi,	Mezelendi,
Mey içer mezäländi,	Mey içer mezelendi,
Väfâlı dostlarımı gördüm,	Vefalı dostlarımı gördüm,
Üräyim täzäländi.	Yüreğim yenilendi.

(bayatı)

Gälmişäm dostunan düşmän tanıyam,	Gelmişim dost ile düşman tanıyım,
Särhäng-i Şâmi'nin pählävânıyam,	Serheng-i Şâmi'nin pehlivanıyım,
Taze Müsälmanam sinä dağlıyam,	Yeni Müslüman'ım göğsü dağlıyım,
Yuxuda görmüşäm Şahlar Şâhını.	Uykuda görmüşüm Şahlar Şâhını.

(6+5)

Oyan dağlar,	Uyan dağlar,
Qanlara boyan dağlar,	Kanlara boyan dağlar.
Buyan zülmätxânadı,	Bu yan zülüm yeridir,
Necädi ouan dağlar?	Nicedir o yan dağlar?

(bayatı)

Görmüşäm rüyada Şah-ı Märdâni,	Görmüşüm rüyada Şah-ı Merdanı,
Mähşärdä quracax özü divâni,	Öbürü dünyada kuracak kendi divanı,
Gafletdän oyatdı o käräm kâni,	Gafletten uyandırdı o kerem denizi,
Yuxuda görmüşäm Şahlar Şâhını.	Uykuda görmüşüm Şahlar Şâhını.

(6+5)

O Güneylär o quzeylär,	O güneyler o kuzeyler,
O quzeylär o güneylä,	O kuzeyler, o güneyler,
Häsrät häsrätin görändä,	Hasret hasretini görünce,
Bayramın o gün eylär.	Bayramın o gün eder.

(bayatı)

Keyvân Dilâvär üz dolandıdı şâhzâdä, Särhäng-i Şâmi canı o Särhäng-âbâd dadı, ägär istisän yaxcı ola dur ayağa gafildän gedäk Särhäng-âbâd'ı alax.

Keyvan Dilaver, Şikâri'ye yüzünü tutup dedi: Serheng Abad kenti Serheng-i Şâmi'nin en önemli kentidir. Eğer Serheng-i Şâmi'ye darbe indirmek istiyorsan bir an önce bu kenti ele geçirmen gerekir.

Şikâri gil durublar äyağa gördülär vähşilärdän bir näfär yoxdu. Bular gördülär bular yeniblär dağı Särhäng-âbâd'ä sarı. Sâleh Sovdâgär üz dolandırdı Şikâri'yä: Gördün dedim äğilli çayı bulammıyınca däli vurar geçär? Sän özüvü tapınca bular Särhäng-âbâd'ı alıblar.

Şikâri askerleri toplayıp saldırıya geçmek istedi. Ancak askerlerden kimseyi yerinde bulamadılar. Saleh Sovdager dedi: Askerler gece orayı ele geçirdiler bile. "Akıllı çayı bulana kadar deli çayı geçer." Demişler.

Şikâri dedi: Götürüm Särhäng-i Şâmi'yä nâmä yazım, män Särhäng-âbâd'ı almışam, ver mänim Simizâr'ımı götürüm gedim. Leşker gece hamle eliyende qabaxlarına geleni öldürmüşdüler. Bular Hüşşâm-ı Şâmi'ni dä öldürüblär ki hämûn Särhäng-i Şâmi'nin qardaşoğlusudu. Läl-i Şâmini'dä öldürüblär.

Şikâri, Serheng-i Şâmi'ye bir mektup yazdı. Mektupta Serheng Abad'ı ele geçirdiğini bildirdi ve Simizâr'ı ona vermesini istedi. Askerler Serheng Abad'ı ele geçirdiğinde önlerine gelen herkesi öldürmüşlerdi. Seheng-i Şâmi'nin üç büyük pehlivanlarından Hüşşâm-ı Şâmi, ve La'l-i Şâmi bile öldürülmüştü.

Hüşşâm-ı Şâmi vä läl-i Şâmi'nin başın gätirib qoyublar tabağın içinä, pulda lereden eşräfidän üstünä örtü çäkib bäziyiblär. Şikâri götürüb dübârä bir dana Särhäng-i Şâmi'yä nâmä yazıb. Ärz eliyim eşidänlärin sağlığına:

Onların başlarını bir tepsiye koyup üzerine altın ve para döktüler. Şikâri'nin mektubu ile birlikte Seheng-i Şâmi'ye gönderdiler. Bakalım Şikâri mektupta ne yazdı? Ben söyleyeyim, dinliyenler sağ olsun:

Şikâri mektupta yazdı:

Särhäng-i Şâmi'yä yazıram nâmä,
İstämiräm aramızda cäng ola.
Ermeğandı gönderiräm o Şâm'ä,
İstämiräm aramızda cäng ola.
(6+5)

Serheng-i Şâmi'ye yazarım mektup,
İstemiyorum aramızda savaş ola.
Armağandır, gönderirim o Şam'a,
İstemiyorum aramızda savaş ola.

Nâmärdin ferine bir yol uymuşam,
On säqqiz il zindanında qalmışam,
İndi dä Särhäng-âbâdı almışam,
İstämiräm aramızda cäng ola.
(6+5)

Namerdin sözüne bir yol uymuşum,
On sekiz yıl zindanlarda kalmışım,
Şimdi de Serheng Abad'ı almışım,
İstemiyorum aramızda savaş ola.

Vermişidim sänä ixtiyârımı,
Dağıtdın väzirim, häm vüzârımı,
Şikâriyäm göndär Simizâr'ımı,
İstämiräm aramızda cäng ola.
(6+5)

Vermiştim sana her işlerimi,
Dağıttın vezirimi, hem büyüklerimi,
Şikâri'yim gönder Simizâr'ımı,
İstemiyorum aramızda savaş ola.

Nâmäni yazıp qoyub pakata üstün möhr elädi.

Mektubu yazıp pakete koyup mühürledikten sonra elçiye verdi.

Genä Särhäng-i Şâmi iddesiynän oturublar, xäbärdän xäbäri yoxdu. [Särhäng-i Şâmi] dedi nämänä gätimisän? Dedi qızıl vermäsän demäräm.

Serheng-i Şâmi, Serheng Abad'ın düştüğünden habersiz askerleriyle oturmuştu. Elçiyi görünce ondan sordu: Ne getiriyorsun? Elçi dedi: Bahşiş vermeden vermem.

Bir qädri buna qızıl veriblär aldı qoydu ciblärinä. Xonça tabağı qoydu yerä vä bir dana nâmä ona uzatdı.

Ona biraz altın verdiler.

Elindeki tepsiyi yere koyup mektubu uzattı.

Örtüyün altını da götürändä gördü ey dâd-ı bi-dâd, Hüşşâm-ı Şâmi'nän Läl-i Şâmi'nin başıdı. Ey dâd-ı bi-dâd. Buları Şikâri öldürüüb? Dedi xeyir, Şikâri'nin xäbäri yoxdu. Dedi bäs kim öldürüb? Dedi qulağ as deyim da. Görek ne dedi?

Örtüyü kaldırdıklarında Hüşşâm-ı Şâmi ve La'l-i Şâmi'nin kafalarını gördüler. Elçi dedi: Bunları Şikâri öldürmedi.

Kim öldürdü o zaman? Diye sordular. Elçi sazı aldı eline dedi; Dinleyin size söyleyeyim. Bakalım elçi ne dedi?

Elçi dedi:

Gäl sänä söyläyim Särhäng-i Şâmi,
Belä xiyâl etme çöldä qalmışık.
İçmişik biz häqiqätin camını,
Äränlär pirinnän bir pay almışık.
(6+5)

Gel sana söyleyeyim Serheng-i Şâmi,
Böyle düşünme ki çölde kalmışız,
İçmişiz biz hakikatin şarabını,
Erenler pirinden bir pay almışız.

Allalın birliğin yäqin bilmişik,
Häq yolunda neçä qurban vermişik.
Hüşşâmı desän biz öldürmüşük,
Geçän gecä Särhäng-âbâdı almışık.
(6+5)

Allah birliğini kesin bilmişiz,
Hak yolunda nice kurban vermişiz,
Hüşşamı dersen, biz öldürmüşüz,
Geçen gece Serheng Abad'ı almışız.

Xiyâl etmä sän dalı qalmışık,
Toprağıva böyük zäxmä salmışık,
Dünän gecä Särhäng-âbâdı almışık,
Bu gecä dä näzär Şâm'ä salmışık.
(6+5)

Öyle düşünme ki geri kalmışız,
Toprağına büyük darbe salmışız,
Dün gece Serheng Abad'ı almışız,
Bu gece de nazar Şam'a salmışız.

[Särhäng-i Şâmi dedi:] Tutun bunu. El elädi şämşirä, bir neçäsin öldürdü aradan çıxdı.

Särhäng-i Şâmi götürüb nâmä göndärdi buna ki, "sännän män on gün möhlät istiräm. Bular on gün burda härkäs od odunda su suyunda qalsın.

Serheng-i Şâmi emretti: "Tutuklayın bunu." Elçi kılıcını çekip önüne gelenleri öldürüp oradan kaçmayı başardı. Serheng-i Şâmi, Şikâri'ye bir mektup yazıp ondan on gün zaman istedi.

On gün herkes yerli yerinde kalsın.

Şikâri ile Simizâr Hanım'ın Şam'da Görüşmesi

Ämmâ eşid dâstâni Şikâri'dän: Şikâri gecälärin birindä yatmışdı, kimi görür? Simizâr'ı. Simizâr'ın eşqi vurub bunun başına, durub ayağa bir ata mindi at aparabülmür ki.

Şikâri gecelerin birinde rüyasında kimi gördü? Simizâr Hanım'ı gördü. Simizâr Hanım'ın aşkı Şikâri'nin aklına düştü. Ayağa kalkıp atların birine binip Şam kentinin yolunu tuttu.

Gördü at aparabülmür märkäbdän piyâdä olub, Şâm ählinin libaslarınnan da geyib şäbräng libasın üstünä, gälib şähnin känârinä yetirdi, kämändi atıp divârın üstünä, qalxıb düşdü şähnin içinä.

At onu taşıyamayınca atından inip yaya yoluna devam etti. Gece karanlığında tanınmaması için Şam halkının elbiselerinden giyip kentin duvarına ulaştı. Kemendini atıp duvardan şehrin içine indi.

Şährdä bir näfär ähäddän sämäddän yoxudu, şähr xälvätdi. Çün bu nâ-bäläddi şähri tanımır, Öz özünä pärvärdigâr-i mutä'âlä bu dillärinän görək nä desin? Bändä ärz eliyim äziz eşidämlär sağolsun:

Şam kenti çok sessizdi. Kimse dışarıda yoktu. Şikâri kenti bilmediği için bir o tarafta bir bu tarafa gidiyordu. Bir yeri bilmeyince Allah'la konuşmaya başladı. Bakalım ne dedi? Ben arz edeyim; aziz dinleyenler sağ olsun:

Şikâri dedi:

Şükür eyläräm birliğivä dübârä,
Qoyma qalam män âvârä bu gecä.
Gäribäm qurbätdä qaldım âvârä,
Qoyma qalam män âvârä bu gecä.
(6+5)

Şükür ederim birliğine yeniden,
Koyma kalayım ben avare bu gece,
Garibim gurbette kaldım avare,
Koyma kalayım ben avare bu gece.

Oxudum Quranı yettim Yâsinä,
Gämi täk gärq oldum gäm däryâsinä,
Sürsäm bu sinämi yâr sinäsinä,
Yetir mäni Simizâr'ä bu gecä.
(6+5)

Okudum Kur'anı, yetiştim Yasin'e,
Gemi gibi battım gam denizine,
Sürsem bu sinemi yar sinesine,
Götür beni Simizâr'e bu gece.

Şikâriyäm gäribäm bu diyârda,
Yârın häsräti var cism ilä canda,
Simizârım qalıb kafäristânda,
Yetir mäni Simizâr'ä bu gecä.
(6+5)

Şikâri'yim, garibim bu diyarda,
Yârin hasreti var bedende canda,
Simizâr'ım kalıp Kâfiristan'da,
Götür beni Simizâr'a bu gece.

De bu küçädä de o küçädä, gördü bir uca divâr çıxdı bunun gabağına. Ehsas elädi bura härämxânä bağçasıdı. Allâhä täväkkül deyib kämändi atdı divârın başına. Qaxdı divârın başına. Düşsün bağın içinä, gördü qabaxda qarovul yasovul eläbil görsänir. Dönüb dalıdan getdi. De bu yannan de o

Şikâri o sokaktan bu sokağa şehrin her tarafını gezdi. Sonunda büyük bir bağa vardı. Oranın haremliğin bahçesi olduğunu anladı. Allaha tevekkül etti ve kemendini duvara attı. Duvardan indikten sonra bağın içinde yürümeye başladı. Uzaktan bekçiler bir binanın önünde bek-

yannan, qulağın yatırdıb, gördü hazin hazin säs gälir.

Şikâri qapıdan baxanda neceyki gözü sataşdı Simizâr'ä bi-ixtiyâr yıxıldı yerä. Qızlar bunu döräladilär, tâ bunu hâlä gätrisinlär, eleyki hâlä gällännän sora Simizâr üz dolandırdı: Sän Şah-ı Dârâ oğlusan, de görüm bu on säqqiz ilin mâ-beynindä säne noldu? Simizâr neynädi?

Särhäng-i Şâmi'nin qızı Nâzik-bädän'i görsätti, dedi:

Şähzâdä göydä Allah yedä bu qız. Şâm'ın melekesidi bu Nâzik-bädän.

Ama gördü Mâh-ı Zämin bir träftä, Pärizâd bir täräftä Ämmâ orda bir qız da häzin häzin ağlıyır. Gözünün yaşın baharın bulutu kimi ruxsârinä rävân eliyir.

Şikâri dedi O kimdi? Dedilär vallah bilmirik Şah-ı Şucâ'nın qızıyam Gülbâr vilâtätindä, özüdä Cähângir'in äyâlıyam, özüdä Cähângir belä xitâb eliyib ki män Şikâri'nin oğluyam. Şikâri yadınnan çıxıb orda evlendiğini.

Şikâri yeridi yaxına görak bu qızın ağlamağına nä deyir, ärz eliyim eşidänlä sağolsun:

liyorlardı. Arka taraftan binaya yaklaştı. Orada bir ağlama sesi duydu.

Şikâri kapıdan baktığında Simizâr'ı gördü. O anda dayanamadı dizlerinin bağı çözüldü, yere düştü. Haremlikteki kızlar onu kaldırıp yüzüne su serptiler.

Şikâri kendine geldi. Simizâr onu tanıdı. Şikâri dedi: Bu on sekiz yılda neler başına geldi?

[Simizâr] Serheng-i Şâmi'nin kızı Nâzik Beden'i gösterdi ve dedi:

Gökte Allah, yerde Nâzik Beden sayesinde biz burada rahat olduk. Nâzik Beden Şam kentinin kraliçesidir.

Şikâri, Mahı Zemin ve Pernâz Hanım'ı bir tarafta oturup ağladıklarını gördü. Bir tarafta da Goncaleb oturmuş gözünün yaşını baharın bulutları gibi dökmekteydi. Şikâri dedi: O kimdir?

Dediler o Şah-ı Şücan'ın kızı Goncaleb, Cihangir'in nişanlısıdır.

Cihangir, Goncaleb'e Şikâri'nin oğlu olduğunu söylemişti.

Şikâri ona yakınlaşıp sazını aldı, görelim ona ne dedi? Ben söyleyeyim; dinleyenler sağ olsun:

Şikâri dedi:

Şikâriyäm day çıxmışam zindândan,	Şikâri'yim yeni çıktım zindandan,
Sarı siyâh telli balam ağlama.	Sarı siyah telli yavrum ağlama,
Geçäräm yolunda baş ilä cannan,	Geçerim yolunda baş ile candan,
Sarı siyâh telli balam ağlama.	Sarı siyah telli yavrum ağlama.

(6+5)

Kimä gedim?	Kime gideyim?
Kimim var, kimä gedim?	Kimim var, kime gideyim?
Bu därdi sän vermisän,	Bu derdi sen vermişsin,
Därmâna kimä gedim?	Dermanın kime gideyim?

(bayatı)

Qulax ver sänä var bir neçä sözüm,	Kulak ver sana var birkaç sözüm,
Sürmä mäst eyläyibdi ala gözün,	Sürme yakışmıştır ela gözün[e],
Sän mänim gälinimsän ya ki qızım,	Sen benim gelinimsin ya ki kızım?
Sarı siyâh telli balam ağlama.	Sarı siyah telli yavrum ağlama.

(6+5)

Gecä uzun ay batmaz,	Gece uzun, ay batmaz,
Därtlilär gecä yatmaz,	Dertliler gece yatmaz.
Sänin kimi bir gözäl,	Senin gibi bir güzel,
Dünya bir dä yaratmaz.	Dünya bir de yaratmaz.

(bayatı)

Şikâriyäm axır gözdän gäm yaşım,	Şikâri'yim, akar gözümden keder yaşım,
Bälâdän qurtarmır bälâlı başım,	Beladan kurtulmaz belalı başım,
Cähângir oğlumdu yada qardaşım,	Cihangir oğlumdur ya da kardeşim
Sarı siyâh telli balam ağlama.	Sarı siyah telli yavrum ağlama.

(6+5)

Fäläyi dindireydim,	Feleği söyleteydim,
Bilmädim bildireydim,	Bilmedim bildireydim.
Mänä yazı yazanda,	Bana yazı yazanda,
Qälämin sındıraydım.	Kâlemini kıraydım.

(bayatı)

Şikâri üzün tutdu Simizâr'ınan Nâzikbädän'ä: Män gediräm, can sizin can bu Gonca Läb ämânäti. Bunu sizä sizi Allaha tapşırıram.

Şikâri, Simizâr Hanım ve Nâzik Beden'e yüzünü tutup dedi: Benim gitmem gerek, ancak Goncaleb'i size; sizi de Allah'a emanet ediyorum.

Geceynän qeyitti. Özün yetirdi läşkär-i İslâm'ä. Şikâri gecä yatdı, sähär bevaxt durdu. Şäb-rü Äyyâr gäldi Şikâri'ni oyatdı. Bäli, bunnan belä genä cäng başlanır. Särhäng-i Şâmi ki on gün möhlät almışdı, älli beş dövlätdän kömäy alıb, Şikâri'nin qabağında.

Şikâri o gece İslam koşununa gitti. Geceyi yattı, sabah geç kalkınca Şebru Ayyar geldi ve Şikâri'yi uyandırdı.

Evet, bundan sonra tekrar savaş başladı. aldığı on gün zaman içerisinde elli beş devletten asker yardımı almıştı. Şikâri'nin önünde durdu.

Särhäng-i Şâmi dästûr verdi täbl-i näqqâräni vurdular. Şikâri gördü Särhäng-i Şâmi täräfinän täbl-i cängi vurulur. Şirzâd-ı Tigzän Şikâri'yä dedi: Ämmi can ver buyan täräftän dä täbli mänim adıma döysünlär. Dedi yox oğul täbli mänim adıma döväcäklär.

Serheng-i Şâmi savaş davulların vurulmasını emretti. Şikâri davulların sesini duydu.

Şirzâd-ı Tigzen, Şikâri'ye dedi: Amca, istersen benim adıma savaş davulu çalınsın. Şikâri bunu kabul etmedi.

Şirzâd-ı Tigzän gördü ämisi qäbûl elämädi götürüb bu dillärinän görək xan ämisinin ne deyir? Ärz eliyim eşidänlär sağolsun:

Şikâri savaş davulunun onun adına çalınmasını istedi. Şirzâd-ı Tigzen böyle görünce sazını aldı görelim Şikâri'ye ne dedi? Ben söyleyeyim oturanlar sağ olsun:

Şirzâd-ı Tigzen dedi.

Başıva dolanım sänin xan ämi,	Başına dolanayım senin han emmi,
Ver täbli döysünlär mänim adıma.	Ver davulu dövsünler benim adıma.

Allah vermäsin säne qusseynän gämi,	Allah vermesin sana keder ile derdi,
Ver täbli döysünlär mänim adıma.	Ver davulu dövsünler benim adıma.
(6+5)	

Täbib istäräm märhäm sala yaraya,	Tabip isterim merhem sala yaraya,
Şahlar Şâhı özün yetiş haraya,	Şahlar Şâhı kendin gel yardıma,
Sığınmışam mändä bu gün xudâya,	Sığınmışım ben de bugün Allah'a,
Ver täbli döysünlär mänim adıma.	Ver davulu dövsünler benim adıma.
(6+5)	

Atadan babadan gäräk märkäb oynadam,	Atadan babadan gerek at oynatayım,
Sänä can ciğeräm nä inki yara,	Sana can ciğerim, yara değil,
Tig-zän diyällär mänä Şirzâd'am,	Tig-zen derler bana, Şirzâd'ım,
Ver täbli döysünlär mänim adıma.	Ver davulu dövsünler benim adıma.
(6+5)	

Gördü Şirzâd-ı Tigzän äl çäkmädi, verdi täbl-i näqqâräni verdi dövdülär Şirzâd'ın adına. Särhäng-i Şâmi destûr verir hamısı birdän savaşa gessinlär. Bu yan täräftä Särhäng-i Şâmi'nin qoşunu oyan täräftä Şirzâd-ı Tigzän, Şikâri, Keyvân sovdagär vä oğulları vä Keyvân Dilâvär ki Särhäng-i Şâmi'nin pählävanlarndandı, dönüb olub Müsälmân, Şikâri'nin yanında savaşir. Axşama can cäng elädilär, akşam täbl-i bâzgäşt vurulur, dönüllär yerlärinä.

Bäli günlärin bir günündä savaş esnâsında uzaktan bir toz numâyân oldu. Çağırdı Şäb-rû Äyyâr. Dedi get o qoşunnan mänä bir xäbär gätir. Şäb-rû Äyyâr getdi gördü bäli on iki perçäm (yäni on iki min näfär qoşunun älâmätidi) kimdi? Mänzär Şah-ı Yämäni'di, gälir Şikârinin qoşununa. On iki äyyâr, biri Firuz Äyyâr'dı, onbiridä bunun şagirdlarıdı, gälilär. Mänzär Şah-ı Yämäni ki Märkeb-ı Äjdâxâr'ınan qaşmışdı geldi. Şäb-rû Äyyâr Şikâri'ye döndü dedi: Dilâvär müjdä ver mänä, Mänzär Şah-ı Yämäni on iki min qoşun vä on iki äyyârınan gälir. Şikâri gäldi buları peşvâz elädi.

Qeys-i Rämmâh- Äräb'dä Mänzär Şah-ı Yämäni'nän gälibdi. Eleyki otursunlar, bu yannan o yannan söz açıldı. Şikâri üz dolandırdı Mänzär Şah-ı Yämäni'yä: Qurbân de görüm mänim märkäbimnän bir xäbär var ya yox?

Şikâri, Şirzâd-ı Tigzen'in ısrarı üzerine onun adına savaş davulunu vurdurdu. Serheng-i Şâmi tüm askerlerine saldırı emrini verdi. Bir tarafta Seheng-i Şâmi'nin koşunu[67] bir tarafta Şikâri, Şirzâd-ı Tigzen, Keyvan Sovdager ve oğulları ve Keyvan Dilaver. Keyvan Dilaver Seheng-i Şâmi'nin pehlivanlarındandı. Rüyasında Hızır Peygamber'i görüp Müslüman olmuştu ve Şikâri'nin yanına gelmişti. Akşama kadar savaştılar. Akşam geri dönüş davulu vurdular.

Günlerin birinde savaş meydanında Şikâri uzaktan gelen bir orduyu gördü. Şebru Ayyar dan o koşundan bir haber getirmesini istedi. Şebru Ayyar orduya yakınlaştı orduda on iki bayrağın asıldığını gördü. On iki bin asker olduğunu anladı. (Her bin kişi için bir bayrak). Onlara yakınlaştığında Firuz Ayyar ve Merkeb-ı Ejderhar' ile kaçan Menzer Şah-ı Yemeni'yi onların içinde gördü. Şikâri'nin yanına döndü ve onu müjdeledi. "Müjdemi isterim, Menzer Şah-ı Yemeni on iki bin askerle geldi." Şikâri onları karşıladı.

Keys-i Remmah-ı Arap, Menzer Şah-ı Yemeni ve diğer Şikâri'den ayrılanlar senelerden sonra buluştular. Beraber oturup konuşmaya başladılar. Oradan buradan söz açıldı. Şikâri, Menzer Şah-ı Yemeni yüz tutup dedi: Efendim, benim atımdan bir haber var mı?

67 Koşun: Ordu, askerler

Mänzär Şah-ı Yämäni üz dolandırdı: Oğlum o zämâni ki sänä bi-hûş dârû verdilär yıxdılar män Märkeb-ı Äjdâxâr'ı mindim aradan çıxdım. İndi Märkeb-ı Äjdâxâr'ı da gätirmişäm, on iki näfär onun otuna suyuna yetişir.

Menzer Şah-ı Yemeni dedi: Oğlum, size ilaç verip bayıltıkları zaman ben Merkeb-ı Ejderhar'ın yardımıyla oradan kaçtım. On iki kişiyi Merkeb-ı Ejderhar'ın yiyip içmesi için görevlendirmiştim. Şimdi de sana geri veriyorum.

Şikâri Märkeb-ı Äjdâxâr'ın yanına getdi onun bu yüzünnän o yüzünnän öptü.

Merkeb-ı Ejderhar'ı Şikâri'ye getirdiler.

Şikari onu görende qudräti genä özünä gäldi. Verdi täbl-i cängi vurdular götürb bu dillärinä göräk Särhäng-i Şâmi'yä nämänä yazır, ärz eliyi sağlığıza:

Şikâri onu görünce eski gücü yerine geldi. Savaş davulları vuruldu. Görelim Şikâri atına bindiğinde Seheng-i Şâmi'ye ne yazdı, arz edeyim siz sağ olun:

Şikâri dedi:

Allah verdi älimä ixtiyârimi,
Genä çıxıram Ejdâhaxâr üstünä,
Mänim sännän ayrı sözüm yoxdu,
Elim çatsa nazlı yarin dästinä.
(6+5)

Allah verdi elime gücümü,
Yine çıkarım Ejdahahar üstüne,
Benim senden ayrı sözüm yoktur,
Elim çata nazlı yarın destine.

Ağlaram gözümnän qan yaş tökäräm,
Mäzlumlar üstündä zähmät çäkäräm,
Toprağıvı däryâlärä tökäräm,
Genä çıxıram Äjdahaxâr üstünä.
(6+5)

Ağlarım gözümden kanlı yaş dökerim,
Mazlumlar üstünde zahmet çekerim,
Toprağını deryalara dökerim,
Yine çıkarım Ejdahahar üstüne.

Ayrılıq hesräti day bäsdi mänä,
Müsälmânam bu iftixâr bäsdi mänä,
Dädädän babadan qalıbdı mänä,
Genä çıxıram Äjdahaxâr üstünä.
(6+5)

Ayrılık hasreti daha yeter bana,
Müslüman'ım bu iftihar yeter bana,
Dededen babadan kalmıştır bana,
Gene çıkarım Ejdahahar üstüne.

Bu yannan o yannan ämir u ümärâ dedilär qurbân gäl Simizâr'ı verginän aparsın. De bir gün iki gün üş gün.

Serheng-i Şâmi'nin emirler ve vezirleri ondan Simizâr Hanım'ı bırakmasını isteseler de o kabul etmedi.

Kâmil Väzir üz dolandırdı Särhäng-i Şâmi: Qurbân fänd bu däyil. Bizin qoşunumuz çoxdu, väqti bular sähär çağıma Särhäng-âbâd'dan çıxıllar eşiyä cängä, sän verginän Särhäng-âbâd'ı alsınlar, mühâsäräyä alsınlar, cängi sal gecä gündüzä, täbl-i bâzgäşt vurmagınan bizim qoşunumuz çoxdu.

Kâmil Vezir Serheng-i Şâm'ye yüzünü çevirdi ve dedi: Efendim, bu şekilde sonuç alamayız. Biz Serheng Abad'ı tekrar ele geçirmek için orayı çevreleyip gece gündüz savaşı sürdürerek, askerlerimizin çokluğundan faydalanmalıyız.

Axşam bular täbl-i bâzgäşt vuranda gördülär olar täbli cäng vurur. Cängi saldılar gecä gündüzä, Şikâri'nin qoşunu azaldı.

Akşamüstü geri dönüş davulu vurulduğunda Seheng-i Şâmi'nin askerleri savaş davulu vurmaya başladılar. Savaşı gece gündüz sürdüler. Böylelikle Şikâri'nin askerleri zayıfladı.

Eşid dâsitâni kimnän? Cähângir'dän. Cähângir'in yaraları yaxcı olub, Muxtâr'a üz dolandırdı: Dedi män Şâm'idän çox nigärânam, märkäblärimizi hazir elä biz gedäk.

Här ikisi märkäbä sävâr olublar çıxdılar yola. Yola çıxanda Cähângir gördü uzaxdan bir toz nümâyan oldu:

Destanı kimden söyleyeyim? Cihangir'den. Cihangir'in durumu iyileşince Muhtar'a dedi: Benim yaralarım iyileşti, Şam'da neler oldu bilmiyoruz hemen oraya gidelim. Atlarımızı hazırlayın, gidelim.

İkisi de atlanıp Şam'a doğru yola koyuldular. Yolda Cihangir uzakta bir toz bulutu oluştuğunu gördü.

Şah-ı Şuca ve Zühhak Padişah'ın Cihangir'in yardımına Gelmesi

Yerinän göyün arasın toz tutubdu.

[Cähângir dedi:] Muxtâr, mänim qälbim çox döyünür, o läşkärdän mänä xäbär gätiräsän.

Bäli Muxtâr özün yetirib qoşuna. Gördü ey dâd-ı bi-dâd qarışqanın sanı var qoşunun sanı yoxdu. Gördü Şah-ı Şucâ'dı ki Gülbâr vilâyätinin padişâhıdı, döt yüz min qoşun o gätirib, bir dä Hilâl Padişâhı, Zühhâk Padişâhdı, ki Cähângir gäländä oranı da Müsälmân elämişdi, döt yüz min dä o qoşun gätirib. Muxtâr yetirib Cähângir mänä müjdä verginän, Zühhâk Padişâh'ınan Şah-ı Şüca Väqti ki yetirsinlär qol bir birinin gärdäninä, öpüş görüş. Bular säqqiz yüz min qoşun mäşgûl olsunlar gälmäyä. Şikâri dä cängidä tähliyiblär.

O tarafde Şikâri cengide teh qalıb. Gecä günüz yol gäliblär, Şâm'ä täräf. Yetirdilär gördülär cängidi ki bulut kimi toz yerinän göyün arasın tutub. Qılınc, qälxan, ämûd, şeş-pär u neyzä, at şihäsinin säsi âsimânä büländ olub. Bu yan täräftän Şikâri gördü bir qoşun gäldi. Särhäng-i Şâmi dä gördü ki uzaxdan qoşun gäldi. İslâm täräfinnän täbl-i bâzgäşt vurulur, küffâr täräfinnän täbl-i cäng vurulur. Aralanmıllar. Şah-ı Şüca' üz dolandırdı Cähângir'ä: Qoşun çadırların qursun ta göräk kim kimädi? [Cähângir] dedi yox elä däyil. Cähângir görək nä desin? Bändä dä ärz eliyim:

Yerle gök arasında büyük bir toz dumanı göründü. Cihangir Muhtar'a dedi: Muhtar benim yüreğim çok dövüldü, o askerlerden bana bir haber getir.

Evet, Muhtar kendini koşuna yetirdi. Karıncanın sayısı var, ancak koşunun sayısı yoki di.[68] Dikkatle baktığında koşunun Gübâr Vilâyetinden Şah-ı Şüca'nın askerleri olduğunu anladı. Hilâliye padişahı ve Zühhak Padişah her biri dört yüz bin askerle oraya gelmişlerdi. Muhtar, Cihangir'e döndü ve dedi: Muştuluk[69] isterim, Şah-ı Şüca ve Zühhak Padişah her biri dört yüz bin askeriyle yardıma geliyorlar. Yakına geldiğinde sarıldılar ve hasret giderdiler. Sekiz yüz bin asker ile birlikte Şam'a doğru hareket ettiler. Diğer tarafta Şikâri savaşta yalnız kalmıştı.

Gece gündüz Şam'a doğru yol gittiler. Bir yere ulaştılar. Yer ile gök arasını bir duman almıştı. Orada büyük bir savaş sürmekteydi. Kılıç kalkan, mızrak sesleri atların şeyha sesine karışmıştı.

Şikâri uzaktan büyük bir koşunun geldiğini gördü. İslam koşunu geri dönüş davulunu vurdu, ancak Serheng-i Şâmi tarafında savaş davulu vuruluyordu. Koşun birbirinden aralanmadı. Şah-ı Şüca Cihangir'e yüz tuttu:

Çadırları kurulsun görelim ne haberdir?

Cihangir dedi: Yok olmaz. Sazını aldı, görelim ne dedi? Bendeniz arz edeyim:

Cihangir dedi:

Gäl sänä söyläyim ey Şah-ı Şüca,	Gel sana söyleyeyim ey Şah-ı Şüca,
Elebil ki bu gün qiyâmät olub,	Öyle bil ki bu gün kıyamet olup,
Nä gündüz bällidi nä dä gecä,	Ne gündüz bellidir, ne de gece,

68 Çok kalabalık idi.

69 Muştuluk: Sevindirici haber getirene verilen armağan.

Yoxsa qiyâmätdän älâmät olub.	Yoksa kıyametten alamet olup?
(6+5)	
Loqmân istär verä bir därmân mänä,	Lokman ister vere bir derman bana,
Bu säs nä sädâdı yetişir mänä?	Bu ses ne sesdir yetişir bana?
İstäräm icâze ver färmân mänä,	İsterim icazet, ferman ver bana,
Bilmiräm nä gündü qiyâmät olub?	Bilmem ne gündür kıyamet olup?
(6+5)	
Cähângir'dä gäldi, qoy düşmän bilsin,	Cihangir de geldi, düşman bilsin,
Äcäl xälätini äynimnä geysin,	Ölüm halatını üzerimde giysin,
Kimdä hünär vardı meydânä gälsin,	Kimde başarı varsa meydana girsin,
Eläbil görüräm qiyâmät olub.	Öyle bil görürüm, kıyamet olup.
(6+5)	

Şikâri ve Cihangir'in Savaş Meydanında Karşı Karşıya Gelmesi

Söz tämâm olsun, özün vurdu däryâ-yı läşkärä, Özün vursun däryâ-yı läşkärä, o säqqiz yüz min qoşunun seçilmiş pählivanları da özlärin vurdular däryâ-yı läşkärä.	Söz Bitti. Cihangir, düşman askerlerinin arasına daldı. Sekiz yüz bin askerin seçilmiş pehlivanları da Cihangir ile beraber saldırdılar.
Bir täräftä Şikâri'ynän rû bä rû gäldi. Märkeb-ı Äjdâxâr bir kişnädi, Kürrä'dä kişnädi.	Savaş meydanının bir tarafında Cihangir, Şikâri'yle yüz yüze geldi. Merkeb-ı Ejderhar, Kürre'yi görünce kişnedi.
Niyä? Cähângir'inän Şikâri dädä baladı, Märkeb-ı Äjdâxâr'ınan da Kürräni onnan dölläşdiriblär.	Neden? Cihangir Şikâri'nin oğluydu. Kürre'de Merkeb-ı Ejderhar'dan döllenmişti.
Ata babalar deyiblär: "İnsan dilläşä dilläşä, heyvan iyläşä iyläşä gedär bir birin tapar.	Atalar, babalar söylemiştir: "İnsan konuşa konuşa, hayvan koklaşa koklaşa birbirini bulur."
Cähângir kulâhi başınnan atdı, Şikâri gördü bu bir qävi pählävândı. Tanımır ki dädä bala bir birlärin. Cähângir kulahı başınnan atdı, Şikâri'yä dedi:	Şikâri ve Cihangir birbirlerini hiç görmedikleri için birbirlerini tanıyamadılar. Cihangir, başındaki külahını götürdü ve Şikâri'ye şöyle dedi:
Görüräm eläbil yorulmusan, sän çıx känârä män intigâmıvı bulardan allam.	Yorulmuş gibi görünüyorsun. İstersen biraz dinlen ben senin intikamını alayım.
Şikâri qoşunu içinnän çıxdı getdi bir ağaş varidi onun dibindä otursun, Märkeb-ı Äjdâxâr'ı bağladı ağaca, dästämâz alıb namaz qıldı.	Şikâri savaş meydanından çıktı. Bir ağacın gölgesine geçip Merkeb-ı Ejderhar'ı ağaca bağladı. Abdest aldı, namaz kıldı.
Ämmâ eşid dâstâni Sovdâgär'dän. Gäldi yetirdi özün Şikâri'nin yanına: Oğlum mägär yaralanmısan?	Destanı Keyvan Sovdager'den dinle: Şikâri'nin yanına geldi, dedi: Oğlum yaralandın mı? Neden meydandan ayrıldın?
Şikâri götürüb bu dillärinän göräk Keyvân Sovdagär'ä nä deyir? Bändä ärz eliyim eşidänlär şad olsun:	Şikâri sazını eline aldı, bakalım Keyvan Sovdager'e ne söyleyecek? Bendeniz arz edeyim işitenler eğlensin:

Şikâri, Keyvan Sovdager'e dedi:

Dolanım başıva dädäm Sovvdâgär,
O cävanan gätir bir xäbär mänä.
Sänä kömäk olsun o pärvärdigâr,
Tez gätir sän onnan mänä bir xäbär.
(6+5)

Dolanayım başına dedem sevdager,
O civandan getir bir haber bana,
Sana yardım etsin o Allah,
Tez getir sen ondan bana bir haber.

Malım cânım Keyvân sänä qurbandı,
Färâmärzidi yada Teymûr, Şah Kämandı,
Özü männän artık o pählävândı,
Get gätir sän onnan bir xebär.
(6+5)

Malım, canım, Keyvan sana kurbandır,
Feramerzdi, ya da Teymur, Şah Kemandı,
Kendisi benden artık o pehlivandır,
Git getir sen ondan bir haber.

Şikâri'nin üräyini başısän,
Şâd olub üräktän daymän gülässän,
Gedisän sälâmät görüm gäläsän,
Tez gätir sän onnan mänä bir xäbär.
(6+5)

Şikâri'nin yüreğinin başısın,
Eğlenip yürekten her zaman gülesin,
Gidersin selamet göreyim gelesin,
Tez getir sen ondan bana bir haber.

Şikâri, Keyvân Sovdagär bir xeber istedi, Sâleh Sovdâgär, här nä bu yan täräftän o yan täräftän baxdı ki män nä novnan onun yanına gedäm. Bir uca yerdän durub baxdı, imkânı yoxdu bu bunun yanına gedäbülmäz.

Şikâri bu sözlerleiyle Keyvan Sovdager'den o pehlivan ile ilgili haber getirmesini istedi. Keyvan Sovdager bir şekilde onun yanına gitmek istedi, ancak savaş meydanında olduğu için yanına gitmek imkânsızdı.

Särhäng-i Şâmi'ni dört dana filin üstündä täxt-i rävân düzäldiblär, Särhäng-i Şâmi'dä onun üstündädi. Pärçäm-i küfr dä onun üstünä vurublar.

Seheng-i Şâmi'ye dört filin üzerinde bir taht yapmışlardı. Üzerine kâfir bayrağı asmışlardı. Seheng-i Şâmi'de tahtın üzerinde oturmuştu.

Gördü Cähângir qoşunu yara yara ona täräf gediri. Särhäng-i Şâmi neçä näfär yanında ox atan, kämänd atan durubdu ki ona âsib yetişmäsin.

Bir anda Cihangir'i gördü. Cihangir koşunu yara yara ona doğru geliyordu. Okçular, mızrakçılar, korumalar, hepsi Seheng-i Şâmi'nin tahtını koruyordu.

Sâleh sovdâgär buları bele gördü, foren özün yetirdi, qeyitdi Şikâri'nin yanına.

Saleh Sovdager olayları gördü ve Şikâri'ye döndü.

[Şikâri dedi:] Hä Keyvân Sovdagär bir xäbär gätiräbildin?

Şikâri ona sordu: Keyvan Sovdager, pehlivandan bir haber getirdin mi?

[Keyvân Sovdagär dedi:] Qulağ as deyim da. Götürüb Keyvân Sovdagär bu dillärinän göräk Şikâri'yä nä deyir?

Keyvan Sovdager dedi: "Efendim, dinle sana anlatayım. Keyvan Sovdager aldı sazını; Bakalım Şikâri'ye ne anlattı?

Keyvan Sovdager, Şikâri'ye dedi:

Sänä qurbân olum män ey pehlivan,
Qoşundu ki qatılıb gälir üstünä,
İndicä qoşunu târ û mâr eylär,

Sana kurban olayım ben ey pehlivan,
Ordundur ki katılıp gelir üstüne,
Şimdi orduyu öldürür yok eder,

Qol qışdı ki tökür tämâm daş üstä.	El kolları döker taş üstüne.
(6+5)	
Bärg kimi qılış vurub geçiri,	Yıldırım gibi kılıç vurup geçiyor,
Düşmanlar älinnän aman çäkiri,	Düşmanlar elinden feryat çekiyor,
Qoşunun bağrını yarır sökürü,	Ordunun bağrını yarıp söküyor,
Bädändi ki tökülür baş üstünä.	Bedenleri dökülür taşlar üstüne.
(6+5)	
Bälâdan qurtardı bälâlı başım,	Beladan kurtardı belalı başım[ı],
Tökmä gözlärinnän qanlı yaşın,	Dökme gözlerinden kanlı yaşın[ı],
Yâ oğlundu sänin ya qardaşın,	Ya oğlundur senin, ya kardeşin[dir],
Bädändi ki tökülür baş üstünä.	Bedenleri dökülür taşlar üstüne.
(6+5)	

Cähangir nece ki qälb älämin gözlämişti, uzaxdan yara yara gelir, yetirir bunun täxt-ı rävânına bir şämşir vurur. Täxt-ı rävânın bir täräfi gedir, äläm düşür. Elem düşsün yere yetişir ona.

[Särhäng-i Şâminin] kämärinnän tutur qozuyur qöyä. Bele ki gördü, Särhäng-i Şâmi kämärin käsdi ve şapıltıynan düşdü yerä. Särhäng-i Şâmi askerlerinin içindä yok oldu. Cähângir'in äli boşda qaldı. Bu zämân gördülär täbl-i bazgäşt vuruldu. Döndülär. Särhäng-i Şâmi'dä getdi öz yerinä. Ot otun su suyun alsın.

Savaş meydanında Cihangir askerleri yara yara Seheng-i Şâmi'nin tahtına yaklaştı. Cihangir tahta yetişti. Bir kılıç darbesiyle tahtın bir tarafını yere indirdi. Bayrak yere düştü.

Bunu fırsat bilen Cihangir, Seheng-i Şâmi'yi kemerinden tutup havaya kaldırdı. Seheng-i Şâmi kendini kurtarmak için kemerini kesti ve yere düştü. Daha sonra kendini askerlerin içine attı ve izini kaybettirdi. Cihangir'in eli boşta kaldı. Geri dönüş davulu vuruldu, herkes kendi tarafına çekildi. Ot otun, su suyun aldı. [Ortalık sakinleşti.]

Şikâri, Oğlu Cihangir ile Tanışması

Sizä kimnän 'ärz eliyim? Cähângir'dän Cähângir çadırına gäldi, Muxtâr'ın väsiläsiynän dädäsinä nâmä yazdı, gäläsän mänim çadırıma.

Şikâri cävabında dedi: Senin männän işin olmasın sän öz işivä idâmä verginän. Muxtâr qeyidib Cähângirä desin, Cähângir nâ-rahand oldu. Dübârä peygâm yolladı.

Mänzär Şah-ı Yämäni, Keyvân Sovdagär dedilär: O da bir dilâvärdi, o gelmir sen onun yanına get.

Durub ayağa Şikâri gäldi. Şikâri gäldi yetirdi bunun çadırına. Tä'âmı gätirdilär amma Şikâri yemädi. Dedi dilâvär niyä yemisän?

[Şikâri] Dedi mänim qoşunum ac män

Size destani kimden söyleyeyim? Cihangir'den. Cihangir savaş meydanından çadırına döndüğünde Muhtar'a bir mektup yazdırarak Şikâri'yi çadırına davet etti.

Şikâri, Cihangir'in mektubuna cevap olarak şöyle yazdı: "Benim işimle işin olmasın, herkes kendi işine baksın." Muhtar Cihangir'e mektubun cevabını getirdi.

Keyvan Sovdager ve Menzer Şah-ı Yemeni Şikâri'yi Cihangir'in yanına gitmesi için ikna ettiler.

Şikâri gitti ve Cihangir'in çadırına vardı. Yemek getirildi Şikâri yemek yemedi. Şikâri'ye sordular: Neden yemiyorsun?

Şikâri dedi: Benim koşunum orada aç-

necä yeyim?

Cähângir dästur verdi qoşuna tä'âm göndärdilär.

Cähangir dedi: Sän bu az qoşununan Särhäng-i Şâmi'nin qabağına niyä çıxmısan?

Dedi cävan mänim sär-güzäşti demağınan qurtarmaz, sän de görüm niyä Särhäng-i Şâmi'nän cäng eliyisän?

Cähangirin gözleri doldu, Aldı sazın dedi qulağ as deyim da. Götürüb bu dillärinän göräk nä deyir, bändä dä 'ärz eliyim:

ken ben yemek mi yiyeceğim?

Cihangir, Şikâri'nin askerlerine de yemek gönderdi.

Cihandar, Şikâri'ye sordu: Bu kadar az asker ile neden Serheng-i Şâmi ile savaşıyorsun? Şikâri dedi: Delikanlı benim başıma gelenler uzundur. Sen neden Serheng-i Şâmi ile savaşıyorsun?

Cihangir'in gözleri doldu. Sazını aldı, dedi: Sana söyleyeyim. Sazını aldı, bakalım ne söyleyecek, arz edeyim:

Cihangir dedi:

Soruşma halımı sän ey dilâvär,	Sorma halimi sen ey pehlivan,
Vardı üräyimdä nisgilim mänim.	Vardır yüreğimde derdim benim,
Qara bağrım şan şan olub äriyär,	Kara bağrım parça parça eriyor,
Vardı üräyimdä nisgilim mänim.	Vardır yüreğimde derdim benim.

(6+5)

Bu dağda maralım var,	Bu dağda maralım var,
Ox däyib yaralım var,	Ok deymiş yaralım var.
Nä gecäm yuxum gälir,	Ne gece uykum gelir,
Nä gecä qärârım var.	Ne gündüz kararım var.

(bayatı)

Därdim çoxdu salammaram âşkâra,	Derdim çoktur söyleyemem herkese,
Vardı üräyimdä bir neçä yâra,	Vardır yüreğimde bir kaç yara,
Necä desän män olmuşam biçâra,	Nice dersen ben olmuşum yazık,
Vardı üräyimdä nisgilim mänim.	Vardı yüreğimde derdim benim.

(6+5)

Aşıqam bir de nara,	Aşığım bir de nara,
Neştär vur bir dä yara,	Neşter vur bir de yara,
Mäni zülfün vurubdu,	Beni zülfün vurmuştur,
Vur, durma bir dä yara.	Vur, durma bir de yara.

(Batatı)

Fäläk mäni eldän ayrı salıbdı,	Felek beni elden ayrı salmıştır,
Dört dövrämi gäm läşkäri alıbdı,	Dört çevremi dertler benim almıştı,
Anam beçara gözü yolda qalıbdı,	Anam kimsesiz gözü yolda kalmıştır,
Vardı üräyimdä nisgilim mänim.	Vardır yüreğimde derdim benim.

(6+5)

Män aşıq güllär ayrısı,	Ben âşık güller arası,
Bülbül güldän güllär ayrısı,	Bülbül gülden güller arası.
Bir saat ayrılığa dözmüyän canım,	Bir saat ayrılığa dayanamayan canım,
Genä oldu illär ayrısı.	Yine oldu yıllar ayrısı.

(bayatı)

İzzät û şövkäti gedib xârıdı,	İzzeti şevkati gitmiş, rezildir,
Här bir yerdä mäzlûm pärästârıdı,	Her bir yerde mazlum taraftarıdır,
Adım Cähângirdi, dädäm Şer Şikâri,	Adım Cihandardır, dedem Şer Şikâri'dir
Vardı üräyimdä nisgilim mänim.	Vardı yüreğimde derdim benim.

(6+5)

Ordubad'a ay Ordubâda,	Ordubad'a ay Ordubad'a
Bu yollar gedär Ordubâda,	Bu yollar gider Ordubad'a.
Qoşuna sär-kärdä gäräk,	Koşuna başçı gerek,
Vermäsin ordu bâda.	Vermesin ordu bade.

(bayatı)

Şikâri adın eşidändä bi-hûş u bi-ixtiyâr yerä düşür. Tâ Şikâri'ni hâlä gätirsinlär, Zühhâk Padişâh, Şah-ı Şüca' vä bir neçä näfär yığışdılar bunun döräsinä.

Şikâri halä gäldi, Oğul de görüm sän nä mädräkinän özüvü Şikâri'ye tanıtacaxsan? Hardan Sâbit elersen?

[Cihangir] Dedi män Yämän şährinnän Xacand-ı Väzir'ın qızı Pärnâz'ın oğluyam bu bazû-bändi verib mänä Şikâri'nin bazû-bändlärinnän birin qoluma bağlayıbdı.

Şikâri bâzû-bändi göründä gördü öz bazû-bändidi. Dedi oğul evi yıxılan Şikâri mänäm da.

Dädä balanı tanıyıb, bala dädäni tanıyıb dübârä ikisi dä bi-hûş oldu. Ta buları hale getirsinler. Şikâri üz dolandırdı: Asla säsizi çıkarmayın, täbl-i Şâdiyânä dä vurulmasın, ta düşman bilmesin.

Bular burda qalmaqda olsun, eşit dâsitâni Särhäng-i Şâmi'dän. götürdü bir peygâm yolladı ki Şah-ı zâdä män sännän dübârä on gün möhlät istiyiräm. Möhlät câizdi.

Särhäng-i Şâmi götürdü Firängistâna nâmä yazdı. Firängistânda Müsrûqä, Müzrbä nâmä yazdı.

Şikâri, kendi adını duyduğunda bayılıp yere düştü. Şikâri'yi kendine getirdiler. Zühhak Padişah, Şah-ı Şüca onun başına toplandılar. Şikâri'yi uyandırdılar.

Şikâri kendine geldikten sonra Cihangir'e sordu: Şikâri'nin oğlu olduğunu nasıl ona ispatlayacaksın?

Cihangir dedi: Ben Yemen Padişahının kızı Pernâz Hanım'ın oğluyum. Anam bu kol bağını koluma bağladı. Bununla Şikâri'yi bulacağımı söyledi.

Şikâri kol bağına baktı. Kendi verdiği kol bağını tanıdı. Dedi, "Oğlum, Evi yıkılmış Şikâri benim."

Oğul babasını tanıdı, baba oğlunu tanıdı. Her ikisi sevinçten bayılıp yere düştüler. Şikâri dedi: Sakın bu haberi düşman bilmesin kimseye söylemeyin. Sevinç davulu da vurulmasın.

Bunlar burada olsun, size haber vereyim Seheng-i Şâmi'den.

Şikâri'ye bir mektup yazıp tekrar ondan on gün izin istedi.

Seheng-i Şâmi'den daha sonra Firengistan'a bir mektup yazdı. Firengistan'da Müsruk ve Müzrüb adlı pehlivanları oraya davet etti.

Bir dä Rûm da Ärçiyä yazdı ki Şikâri'ynän başarabilmiräm.

Bir mektup da Rum diyarındaki Erçe'ye yazdı ki; "Şikâri ile baş edemiyorum."

Bularda burda qalmaxda olsun, eşid dâsitâni Şikâri'ynän Cähângir'dän. Yiyillär içillär mäst alämindädilär birdän Simizâr'ın eşqi vurdu Şikâri'nin başına. Oğlu Cähângir'ä üz dolandırdı: Oğlum män gedip Simizâr'ı härämxânada görmüşäm. Sänin yarividä orda görmüşäm, dädävin yanıcax gäläbilirsän gedäk ordan bir xäbär biläk?

Bunlar burada olsun, destanı Şikâri ve Cihangir'den dinle. Onlar yiyip içip sarhoş oldular. Simizâr'ın aşkı gene Şikâri'nin aklına düştü. Oğlu Cihangir'e dedi:

Oğlum ben bir kere Simizâr'ı görmeğe gitmiştim, senin sevgilin Goncaleb de oradadır, istersen seni oraya götüreyim. Cihangir cevap verdi:

Dedi dädä can mäslahat sahibisän. Bular durdular märkäblärinä mindilär, Şikâri Märkeb-ı Äjdâxâr'ı, Cähângir dä Kürrä'ni mindilär yola düşdülär, Şâm'ä täräf.

Sen nasıl istersen öyle yapalım. Cihangir ve Şikâri ayağa kalktılar. Giyinip kuşandıktan sonra Şikâri Merkeb-ı Ejderhar'a Cihangir ise Kürre'ye atlayıp Şam'a doğru yola çıktılar.

Gäldilär Şâmın duvarlarına yetişdilär. Kämändi attılar duvara çıxdılar gördülär Särhäng-i Şâmi här täräfä qarovul yasovul qoyub. Kâmil Väzir qırx dana pählävanlardan qoyublar här täräfä ki şähridä gäzsinler.

Şam kentinin duvarlarına geldiklerinde kementlerini atıp şehrin duvarını aştılar.

Kâmil Vezir her tarafa askerlerini ve bekçilerini koymuştu. Şehrin her tarafında koruyucular gezmekteydi.

Şikâri oğluna dedi:

Şikâri oğluna dedi:

Şikâri, oğlu Cihangir'e dedi:

Başıva dolanım gül üzlü oğul,
Bir iltifât istä xudâdän bizä.
Anan yedirdibdi qändinän noğul,
Bir iltifât istä xudâdän bizä.

Başına dolanım gül yüzlü oğul,
Bir istek iste Allah'tan bize.
Anan yedirmişti [sana] şeker ve tatlı,
Bir istek iste Allah'tan bize.

(6+5)

Sänilän üz qoyub gäldim buraya,
Täbib ola märhäm sala yaraya,
Bälkä başım qarışmıya govgâya,
Näcât verä Allah gûgâdän bizä.

Sen ile beraber geldim buraya,
Hekim olsa merhem salsa yaraya,
Belki başım bulaşmaya kavgaya,
Uzak tut Allah kavgadan bize.

(6+5)

Hara getsäm sän gäl mänim dalımca,
Anan häsrät qalıb indi dalınca,
Şikâri dä sänä baxsın doyunca,
Bir iltifât istä xudâdän bizä.

Nere gidersem sen gel benim ardımca,
Anan hasret kalıp şimdi ardından,
Şikâri'de sana baksın doyunca,
Bir istek iste Allah'tan bize.

(6+5)

Sözler tämâm olsun, yola düşdülär bir meydanın çarsusunu dönändä qaravullar bulara ist verdi. Şikâri üz dolandırdı: Oğul, bizi gördülär. Cähângir äl eladi şämşirä. Ata can, icâzä versän buların qovum.

Sözler bittikten sonra yola koyuldular. Şehir içine girdilerler. Şehir meydanındaki çarşıdan dönerken askerler onları gördüler. Cihangir babasına dönerek dedi: Baba istersen bunları püskürteyim

Dedi yox oğul, lotulux yüzä doxsan doqquzu fätdi, ta biri lotuluxdu.

Şikâri onu önledi, dedi: Oğlum yiğitliğin doksan dokuzu fendir, biri kabalıktır.

Meydanda bir säqqâxana varidi, Şikâri döndü ora: Gäl mäninm yanımca işin yoxdu. Böyük säqqâxanadı, yerin altında qazmışdılar, yeke bir yerdi.

Qapını açıb içeriye geşdiler.

Cähângir'ä dedi oğul duracaxsan qapının dalısında män gediräm dibä, gälänlärin älindäki şämlri püflä.

Xulâsä qırx pählävanın hamısını öldürüller. Yola düşüllär dübârä gälib yetişillär Häräm xananın bağına. Kämändläri çin çin eliyiblär atıblar duvara duvardan aşıblar Häräm xânänin içinä. Qulağ asdılar gördülär qızlar danışıllar.

Gonca Läb görək nämänä deyir qızlara, Şikâriynän Cähândâr da eşihdä qulağ asıllar bäne ärz eliyim eşidänlärin sağlığına:

Şikâri meydandaki su ambarını oğluna gösterdi ve dedi: Oğlum sen benim ardımdan gel.

Su ambarı yere doğru kazılmış karanlık büyük bir bodrum idi. Kapıyı açıp içeri girdiler. Şikâri, Cihangir'e dedi: Sen kapıdan içeri giren askerlerin elindeki mumu üfle, gerisini ben hallederim.

Sözün kısası, oraya giren kırk pehlivanın hepsini öldürdüler. Yollarına devam edip haremliğin bağına vardılar.

Kementlerini duvara attılar ve bağa indiler. Haremlikteki kızların birbiriyle konuştuğunu duydular. Şikâri ve Cihangir dışarıda onların seslerini duydular.

Goncaleb bakalım kızlara ne anlatıyordu? Ben arz edeyim, dinleyenler sağ olsun:

Goncaleb dedi:

Sizä qurbân olum äyläşän qızlar,
Yığışın dörämä barı bu gecä.
Bir yaram var dâyim qan verär sızlar,
Yığışın dörämä barı bu gecä.

Size kurban olayım oturan kızlar,
Toplanın çevreme bari bu gece.
Bir yaram var her zaman kan verir, sızlar,
Toplanın çevreme barı bu gece.

(6+5)

Zälil olub äcäb düşdüm ayağa,
Bülbül kimi sığınmışam budağa,
Märhämät eliyä gälä otağa,
Ne olurdu yârı göräm bu gecä?

Rezil oldum, acep düştüm ayağa,
Bülbül gibi sığınmışım budağa,
Merhamet ede gele otağa,
Ne olurdu yâri görüm bu gece?

(6+5)

Sözlärimi yetirdim day tämâmä,
Sâqi haramdı mey tökmä câmä,
Gonca Läb'in ömrü yetdi tämâmä,
Yığışın dövrämä barı bu gecä.

Sözlerimi yetirdim daha tamama,
Saki, haramdır mey döke cama,
Goncaleb'in ömrü bitti tamama,
Toplanın çevreme bari bu gece.

(6+5)

Män aşıq oydun mäni,
Nar kimi soydun mäni,
Nä kölgädä sxladın,
Nä bir günä qoydun mäni.

Ben âşık oydun beni,
Nar gibi soydun beni.
Ne gölgede sakladın,
Ne bir güne koydun beni.

(bayatı)

Sözlär tämâm olsun, Şikâri qapını açıb girdi içäri. Yetirib qolların saldı Gonca Läb'in boynuna. Ey mänim erşäd gälinim, gedib örgänmişäm, Cähângir mänim oğlumdu, sän dä mänim gälinim.

Gonca Läb dedi: Bäs Cähângir harda?

Dedi qoxma onu da gätirmişäm. Ağa här ikisi dädä bala sövgülülärin yanına alıblar, Şikâri Nâzik-bädän'inän Simizâr'ı, Cähângir'dä Gonca Läb'i alıb yanına. Dayälär dä buların yanında. Eyş û nûşa bular hamısı mäşgûl olsunlar.

Üş dört gün burda galannan sora buların bir aşpäzläri varydı, o getdi Särhäng-i Şâmi'yä peyğâm göndärdi ki Şikâri de Oğluda ikisi de burda.

Döt min dana pählävân Särhäng-i Şâmi töküb, bağın döräsin eliyiblär. İkisi dä mästilär. Cähângir äl eladi qäbze-yi şämşirä, ata can deyisän hamısının anasını ağlar qoyum.

Şikâri dedi: O cur däyil oğlum, dur.

Şikâri götürüb bu dillärinän göräk Cähângirä nä deyir? Bändä dä ärz eliyimäyläşän ağaların dosların sağlığına:

Sözleri bitince Şikâri kapıyı açıp içeri girdi. Goncaleb'i kucakladı ve dedi: Ey benim büyük gelinim! gerçekleri öğrendim. Cihangir benim oğlum ve sen de benim gelinimsin.

Goncaleb dedi: Cihangir'in nerede?

Şikâri dedi: Hiç merak etme, bu defa onu da yanımda getirdim.

Cihangir içeri girdi. Goncaleb ile kucaklaştılar. Şikâri, Simizâr Hanım, Cihangir, Goncaleb ve Mahı Zemin dadı hep beraber oturup sohbet edip hoş vakit geçirdiler.

Üç dört gün orada kalmışlardı. Orada bir aşçı kadın vardı. Gizlice Seheng-i Şâmi'ye haber gönderdi ve Şikâri'nin orada olduğunu söyledi.

Dört bin pehlivan bağın çevresini sardı. Cihangir ve Şikâri sarhoşlardı. Bağın her tarafının sarıldığını gören Cihangir eli kılıcına gitti, babası Şikâri'ye seslendi: İzin verirsen bunların anasını ağlar koyayım.

Şikâri dedi: Oğlum, öyle olmaz, beni dinle. Şikâri sazını aldı, bakalım Cihangir'e ne söyledi? Ben söyleyeyim oturan ağalar sağ olsun:

Şikâri, Cihangir'e dedi:

Xäbärin yox bu xäbärdän ay bala,	Haberin yok bu haberden ay bala,
Alıb dövrämizi çoxlu pählävân.	Alıp çevremizi çoklu pehlivan.
Sän ilä ikimiz veräk dal dala,	Sen ile ikimiz verelim bel bele,
Alıb dövrämizi çoxlu pählävân.	Alıp çevremizi çoklu pehlivan.

(4+4+3)

Nâ-märt kimsäynän täâm yemä sän,	Namert kimseyle yemek yeme sen,
Mäğrûr olub heç vaxt mänäm demä sän.	Mağrurlanıp hiç zaman benim deme sen,
Mäzlumlar qälbinä heç vaxt däymä sän,	Mazlumlar kalbine hiç değme sen,
Alıb dövrämizi çoxlu pählävân.	Alıp çevremizi çoklu pehlivan.

(4+4+3)

Şikâriyäm äcäb düşdüm bälâya,	Şikâri'yim acep düştüm belaya,
Täbib ola märhäm sala yaraya,	Tabip ola merhem sala yaraya,
Şahlar Şâhın çağır gälsin haraya,	Şahlar Şâhın çağır gelsin yardıma,
Alıb dövrämizi çoxlu pählävân.	Alıp çevremizi çoklu pehlivan.

(4+4+3)

Qızlardan hälallaşıblar qäsridän çıxdılar. Bular kämänd atsınlar bağdan çıxsınlar känârä, döt min pählävan buları saldılar arayä. Dädä bala bular verdilär küräh küräyä. Sağdan gäläni sağdan, soldan gäläni soldan vurdular. Cäng eliyä eliyä bular şähridän çıxdılar.

Mänzär Şah-ı Yämäni buların märkäblärin yollasın, bädän dästûr verdi qoşun häräkät eländi. Bu yan täräftän küffârın qoşunu, oyan täräftän İslâmın qoşunu, genä garışdı bir birinä.

Ağalar, bular burda cäng elämähdä olsun, eşid dâsitanı kimnän ärz eliyim? Qızlardan. Nâzik-bädän üz dolandırdı qızlara:

Ägär dädämin başı cängidän ayılsa, gälär mäni verär öldürällär vä sizin dä nâmûsizä el tapar. Çün mändä dönüb olmuşam Müsälmân. Ağär mäni desäz män biraz yol yöntämä bäländäm özümümüzü yetirdik İslâm qoşununa.

Ağa, durdular bu qızlar beşidä, Simizârdı, Nâzik-bädändı, Gonca Läbdi, Mâh-ı Zämin dayädi, Pärizâddı. Bular beşidä çıxsınlar, daldeynän, bucağınan çıxdılar.

Bular yolu azdılar. Yolu azdılar getdilär çıxdılar hara? Meşe-yi Mähläkiyä. Tilisimdi bura, gediridlär gördülär bir yerdän ışıx gälir. Pärvärdigârâ, barı bular İslâm qoşunlarınnan olaydı fılan. Gäliblär yetirdilär yaxınlarına. Bular dayansınlar, Mâh-ı Zämin dayeynän Pärizâdı yolladılar. Gedin görün o ışıx nämänädi? Bular gäldilär gördülär üş dört dana qız oturubdu, väli bäni-âdämä oxşular.

Qeyittilär desinlär Nâzik-bädän'e dediler, o bildi.

Nazik- Beden başını saçını yolmağa mäşgûl oldu. Ağladı.

Qızlar dedi nä olub ki?

Dedi: Day bizimki qalıb qurdunan qiyâmätä. Day bura qederdi, işimiz çetindi.

Dedi qulağ asın deyim da.

Tâ görək, Nâzik-bädän burda nämänä deyir sazı aldı desin, mändä ärz eliyim eşidänlärin sağlığına:

Kızlar saraydan ayrıldılar, Cihangir ve Şikâri sarayın bağının duvarından atladılar. Dört bin savaşçı bağın çevresini sarmıştı. Baba oğul sırt sırta vererek savaşa girdiler. Sağdan geleni sağdan, soldan geleni soldan vurdular. Savaşa savaşa şehirden dışarı çıkmayı başardılar.

Menzer Şah-ı Yemeni'ye haber verildi. Şikâri ve Cihangir'in atlarını aldılar ve onlara doğru gittiler. Bu sırada İslam koşunu da saldırıya geçti. İslam koşunu bir tarafta kâfirler bir tarafta yine ortalık karıştı.

Beyler, bunlar burada savaşa dursun size kızlardan haber vereyim. Nâzik Beden kızlara söyledi:

Eğer babam Seheng-i Şâmi savaştan kurtulursa beni öldürür, sizlerin de namusunu kirletir. Ben de Müslüman olduğuma göre artık buralarda kalamam. Beni dinlerseniz buralardan çıkmanın yolunu biliyorum, İslâm koşununa doğru gidelim.

Efendim, bunu kabul ettiler. Kızların beşi de hazırlandı. Simizâr Hanım, Nâzik Bedeni, Goncaleb, Mahı Zemin ve Pernâz Hanım sarayın arka yolundan çıktılar.

Ancak giderken yollarını kaybettiler, yolu azdılar[70]. Meşeyi Mahlike'ye saptılar. Bu yer tılsımlı bir yer idi. Yollarına devam ederken uzakta ışıklı bir yer gördüler. İslam koşunudur diye ona doğru gittiler. Işığa yaklaştılar, Mahı Zemin ve Pernâz Hanım'ı ışığın geldiği yere gönderdiler. Onlar yaklaştığında insana benzer üç dört meleği gördüler.

Hemen döndüler ve gördüklerini Nâzik Beden'e söylediler.

Nâzik Beden saçını başını yolmaya başladı. Kızlar sordular:

Ne oldu? Niye saçını başını yoluyorsun?

Nâzik Beden dedi: Artık bizim işimiz bitti. Buraya kadarmış, buradan çıkamayız artık, burası büyülü yerdir.

Nâzik Beden sazını aldı görelim kızlara ne söyledi? Bende arz edeyim işitenler sağ olsun:

70 Azmak: Yolunu kaybetmek, şaşırmak, kaybolmak

Nâzik Beden dedi:

Pärizâd däyil bäs kimdi?	Perizâd değilse kimdi?
Bu cäzirä tilisimdi,	Bu adalar tılısımdı,
Näcât yoxdu day ölümdü,	Kurtuluş yok, artık ölümdür,
Yardan düşdük känârä biz.	Yardan düştük kenare biz.

(4+4)

Nâzik-bädän'ni sözünü,	Nâzik Beden'in sözünü,
Sürmä mest edib gözünü,	Sürme siyah etmiş gözünü,
Görämmäräm yar üzünü,	Göremem yar yüzünü,
Hasrät qaldıx cananä biz.	Hasret kaldık canane biz.

(4+4)

Reyhânä Päri Kim ola? Säräfrâz Şâhın qızı, Çün bunu Devlär Pâdişâhı istär oğluna, ildä bir däfä buların cängi olar.

Bu qızı dädäsi [qorumaq üçün] gätirib qoyub ora. Çün tilisimdi heş käs gedäbülmäz ora. Özü ildä bir yol gälär qızı görmağa. Bunun yanında Pärizâdlar var bäni-âdämin iyisin bir ağaşdan annarlar. Reyhân Päri iki näfär pärilärdän mämûr eliyib gedin oları bura gätirin.

Sälâm, Äleyküm sälâm. Durun ayağa göräk. Hara? Bizim şâhımız bizi mämûr eliyib sizi aparax onun yanına. Dedi bizim Şâhımız beni-âdämdi, o sizi görsä çox sevinär.

Bir dä çadırın içindä gözäl oturub ki nä gözäl. Bular baxdılar bir birinin üzünä, ägär biz gözälih bu nädi? Yox gözäl budu biz nä deyirik? Qız bularınan bir bir görüşdü, otuttu yerä. Qızlar ağlıyıllar.

Reyhân Päri dedi: Deyin görüm siz bura näyä gälmisiz?

Dedilär mozû' belädi; biz Särhäng-i Şâmi'nin Härämxânäsinnän çıxıb qaşmışıx, özümüzü yetiräk Şikâriyä. säni and verrik cälâl-ı ilâhiyä bizi apar qoy yerimizä. Dedi olsun dästûr verräm sizi pärilär aparar amma gäräk mänä bir neçä gün misafir olasız.

Nâzik-bädän Gözünün yaşın baharın bulutu kimi tökür, götürüb göräk bu qıza nä cur yalvaracax bälkä buları apara qoya yerlärinä Bändä dä ärz eliyimäyläşän ağaların dosların sağlığına:

Geldikleri yer Reyhâne Peri'nin yeriydi. Reyhâne Peri, Serefrâz Şah'ın kızıydı. Devler padişahı onu oğluna istemişti, ancak Serefrâz Şah vermeyince onların arasında savaş başlamıştı. Serefrâz Şah devlerin ulaşamadığı bir yerde (Meşeyi Mahlike'de) kızı Reyhâne Peri'yi saklıyordu. Yılda bir kez gelip kızını görüp giderdi. Yanındaki periler insan kokusunu uzaktan tanırlardı. Reyhâne Peri, iki periyi onları getirmek için gönderdi.

Selam. Aleyküm selam. Bizim şahımız insandır, sizi kendisinin yanına istiyor. Şahımız sizinle görüşmekten çok memnun kalır, o da sizin gibi insandır.

Geldiler gördüler çadırın içinde bir güzel var ki ne güzel. Eğer bu güzel ise biz neyiz? Yok, eğer biz güzel isek bu nedir? [Diye kendi kendilerine düşündüler.]

Reyhâne Peri kızların halini perişan görünce onlara sordu: Söyleyin bakalım neden buralara geldiniz?

Olayları ona anlattılar: Biz Seheng-i Şâmi'nin Hareminden kaçmışız, Şikâri'nin yanına gitmek için yola çıktık, yolumuzu kaybettik buraya geldik.

Reyhâne Peri dedi: Bende birkaç gün misafir olun sizi istediğiniz yere götüreceğim.

Nâzik Beden gözünün yaşını baharın bulutları gibi yüzünden dökmeye başladı. Sazını aldı, bakalım Reyhâne Peri'ye neler söyleyecek? Bende söyleyeyim beyler, dostlar sağ olsun:

Nâzik Beden dedi:

Här elmä bälätsän pärilär şâhi,
Tanırsan Allah'ı yetir o yarä bizi.
On säqqiz il düşmän älindä çähmişäm âhi,
Sevärsän Allahı yetir o yarä bizi.
(6+5)

Her ilimi bilirsin periler şahı,
Bilirsin Allah'ı yetir o yâre bizi,
On sekiz yıl düşman elinde çekmişim ahi
Seversen Allah'ı yetir o yâre bizi.

Qoyma xäcâlät çäkäk bizi şäh-zâdä,
Mäzämmät yoxdu Şirin ilä Färhâdä
Gözälliktä yoxdu tayın dünyâdä,
Tanırsan Allahı yetir o yarä bizi.
(6+5)

Koyma mahcup olalım bizi şahoğlu,
Kınama yoktur Şirin ile Ferhat'a,
Güzellikte yoktur eşin dünyada,
Bilirsin Allah'ı yetir o yâre bizi.

Üräyimin bu häqiqi sözüdü,
İntizâr qalan bu qızların gözüdü,
Adım Simizâr Yämän Şâhı'nın qızıyam,
Tanırsan Allahı yetir o yarä bizi.
(6+5)

Yüreğimin bu hakiki sözüdür,
İntizar kalan bu kızların gözüdü,
Adım Simizâr, Yemen Şâhı'nın kızıyım,
Bilirsin Allah'ı, yetir o yâre bizi.

Reyhân Päri dedi verin däf tänbûr ney ärgävân çalınsın, säsi âsimânä büländ oldu.

Reyhâne Peri dedi: Def, tambura, neyler çalınsın. Sesler her taraftan göğe yükseldi.

Bular burda qalmaxda olsunlar, o täräftän İslâm qoşunuynan Särhäng-i Şâmi'nin qoşunu arasında cängidädilär, qan su yerinä axır.

Bunlar burada dursun, diğer taraftan İslam koşunu ile Serheng-i Şâmi askerleri arsında büyük savaş devam etmekteydi. Su yerine kan akıyordu.

Eleyki täbl-i bâzgäşt vurulsun, bular cängidän baş aşsınlar. Getdi Härämxâniyä. Bu xäbäri verdilärr ona ki qurbân gözlärin aydın olsun, özüvünküdä qoşuub ona, qızları aparıblar.

Geri dönüş davulu vurulunca Serheng-i Şâmi haremliğe gitmek istedi. Serheng-i Şâmi'ye haber verdiler ki gözün aydın, senin kızın da onlarla birlikte haremlikten kaçmışlar.

Särhäng-i Şâmi'nin äyyârları var idi, qızların räddin tutsunlar, xäbär verdilär ki qurbân qızların räddi gedir düşür Meşe-yi Mählekä'yä. Qızlar gedib düşüb tilismä. (Tilism-i Heyhâtä)

Serheng-i Şâmi'nin habercileri kızların izinin Meşe'ye gittiğini tesbit ettiler. Serheng-i Şâmi kızların tılsım olmuş ülkeye gittiğini anladı. Heyhat adında tılsım ülkesine düşmüşlerdi.

Särhäng-i Şâmi götürüb Şikâri'nin nâmäsi yazır ki qızlar gedib düşüb Meşe-yi Mählekä, Tilism-i Heyhâtä. Sän ägär oğlansan day männän işin olmasın get oların dalısıca. Eleyki bu xäbär gälsin yetişsin Şah-ı Dârä oğlu Şikâriyä, Şah-ı Dârä oğlu Şikâri äl eliyib xäncärä, ki özün aradan aparsın. Oyannan bu yannan yığışıblar qoymuyublar ki nä olub? Şah-ı Dârä oğlu Şikâri götürüb bu dilllärinän göräh nä desin, bändä dä ärz eliyim eşidenlerin sağlığına:

Serheng-i Şâmi, Şikâri'ye şöyle bir mektup yazdı: "Senin, benimle işin kalmadı, Simizâr ve kızlar Meşeyi Mahlike'de Heyhat tılsmına, düşmüşler. Erkeksen kendin git de onları oradan kurtar." Bu haber Şah-ı Dârâ oğlu Şikâri'ye yetiştiğinde, hançerini çekip kendini öldürmek istedi. Çevresindekiler toplanıp onu sakinleştirdiler. Şikâri'ye neler olduğunu sordular. Şah-ı Dârâ oğlu Şikâri sazını aldı, görelim ne söyledi:

Şikâri dedi:

Canım läşkär äl götürün siz männän,	Canım askerlerim, el götürün siz benden,
Fäläk häsrät qoydu o yârä mäni.	Felek hasret koydu o yara beni,
Tâzä tâzä qurtulurdum govgâdän,	Taze taze kurtulurdum kavgadan,
Fäläk häsrät qoydu o yârä mäni.	Felek hasret koydu o yara beni.

(4+4+3)

Yaman växtä äcäb düşdüm hünärdän,	Yaman vakitte acep düştüm hünerden,
Gileyliyäm zämânädän fäläktän,	Şikâyetçiyim zamaneden felekten,
Qızların beşi dä gedibdi äldän,	Kızların beşi de gitmiştir elden,
Fäläk häsrät qoydu o yârä mäni.	Felek hasret koydu o yara beni.

(4+4+3)

İskändärdän vardı mändä nişânä,	İskender'den vardı bende bir iz,
Bu yer gärək qannan dönä ümmânä,	Bu yer gerek kanla döne deryaya,
Çox iltimâs ettim män o sübhânä,	Çok yalvardım ben o Allah'a,
Fäläk häsrät qoydu o yârä mäni.	Felek hasret koydu o yara beni.

(4+4+3)

Keyvân Sovdagär çox nâ-rahat oldu, üz dolandı:

Şah-ı Dârâ oğlu on säqqiz il sänin nâmûsin qaldı Särhäng-i Şâmi'nin älində äl tapabülmädi ona, mägär sänin Allâhın yoxdu? Ägär Allahın yâr olar gedärsän tilismdän dä çıxardarsan. Bäs män neynämäliyäm? Götü nâmänin cävâbında yazgınan ki, Särhäng-i Şâmi män qız davası elämiräm ki sännän, män sännän din dâvâsı eliyiräm. Sännän qız dâvâsı elämiräm ki, gedib gedib da.

Keyvan Sovdager bu işe çok üzüldü. Şikâri'ye dedi:

Şah-ı Dârâ oğlu Şikâri, senin namusun Simizâr Hanım on sekiz yıldan beri Seheng-i Şâmi'nin hapishanesinde kaldı bir şey olmadı. Senin Allah'ın nerde olursa onu koruyacaktır. Allah yardım edersе onu tılsımdan kurtarırsın.

Şikâri, Seheng-i Şâmi'nin mektubuna cevap olarak şöyle yazdı: "Ey Seheng-i Şâmi! ben seninle din davasındayım, kız davasında değilim. Onlar umurumda değil."

Cihandar'ın, Babası Şikâri ile Karşılaşması

Sizä xäbär verim kimnän? Cähândâr'dan. Cähândâr dayılarının yanında bir iddä qoşun cürrüyüb, gälir dädäsinin kömäyinä. Gälib elä ki Şâm'ä yetişdi, dästûr verdi çadırları qurdular. Dästûr verdi pärçämi vurdular çadırın üstünä. İslâm pärçämini hamı asıbdı çadır üztüne.

Şikâri gördü ki bunun pärçämi İslâm pärçämidi. Bu da adam yolladı. Çün nänäsi demişti ki Şikâri'nin bir dana da oğlu var indi orda pählävandı, bunun pählävan ol-

Size kimden haber vereyim? Cihandar'dan. Cihandar dayılarının yardımıyla biraz asker toplamış ve babası Şikâri'nin yardımına geliyordu. Cihandar ve askerleri Şam yakınlarında bir yere vardılar, orada çadırlarını diktiler. İslam bayrağını çadırlarının üzerine astılar.

Şikâri, İslam bayrağını görünce oraya bir haberci gönderdi. Cihandar, büyük kardeşinin olduğunu anasından duymuştu. Şikâri'ye pehlivan olduğunu ispatla-

masını istiyirdi ki buda pählivan olsun.

Şikâri özü getdi. Bulara düşmende durdu tämâşâyä. ävväl gün bular ikisi dädä bala küştü tuttular. Axşâm olanda Cähângir yeridi qabağa. Cähândâr yeridi qolların saldı Şikâri'nin boynuna, dädä bala qol boyun oldular, öpüşdülär.

Şikâri bir çinâr ağacı görsädi dedi: Här kim o ağacı bir zärbädä qälämliyib ikiyä bölsä, mänä erşäd oğul odu. O dedi sän ävväl vur, bu dedi sän ävväl vur, firsändi verdilär Cähândâr'a. Cähângir bir dana ağacı rişädän çıxatsın atsın känârä, ärşäd oğul Cähângir oldu.

mak için onu güreşte yenmek istedi.

Şikâri bu istek üzere onun meydanına girdi. Düşman askerleri bile onları izlemeye durdu. Sabahtan akşama kadar baba oğul güreş yaptılar, ancak birbirini yenemedi. Akşama kadar güreştiler. Sonunda Cihandar kendini Şikâri'ye tanıttı. Baba oğul birbirlerine sarıldılar, öpüştüler.

Şikâri, Cihangir ve Cihandar arasında büyük kardeşin kim olduğunu belirtmek için bir çınar ağacını gösterdi ve dedi: Kim bir kılıç darbesiyle bu ağacı ikiye bölerse, o benim büyük oğlum olacak. Cihangir bir darbeyle ağacı ikiye ayırdı ve Şikâri'nin büyük oğlu oldu.

Serefrâz Şah, Kızı Reyhâne Peri'yi Cezalandırması

İndi xäbär verim sizä kimnän? Qızlardan. Pärilärdän bir neçäsi Reyhânä Päri'yä xäbär verdi ki: Dädän Säräfrâz Şah gälir säni görmeye.

Öz özüne dedi; män bu qızları neyniyim, Män neyniyim? Neynämiyim? Pärilärdän örgätdi, ki siz durun buları aparın buları gizledin. Säräfrâz Şah gälib, oturub. Dädä bala bular öpüşdülär görüşdülär.

Dädäm[ä] döhdür deyibdi, sän gärâk äcämnän bir qız alasan, dädämin oğlan evladı olmaz. Egär äcämdän birin alsan, sänin oğlan evladın olacax. Tâ dädäm buları görmesin.

Dedi qızım. Dedi: Bäli. Dedi mänim näzärimä gälän bu mähävvätädä äcäm var. Dedi: Yox dädä. Dedi dädävä yalan danışma, iyi gälib mänim burnuma däyib. Dedi bälki säba yeli äsir, yel gätirir.

Gecä mövqeyi yatmax gäldi araya, bu durdu getdi yatsın. Yatdı, amma ilan vuran yatdı bu yatabilmir.

Säräfrâz Şah'ın yarısı devdi yarısı adam, özüdä nümâyände-yi Süleymândı. Gülistân-ı Erem'de padişâhdı, özüdä nümâyände-yi Häzrät-ı Süleymândı. Bu gördü yatammır. De burda de orda getdi buları taptı. Qızları gätirdi çadırın içinä. Yetirmağ hämin cälâd istädi: Qurbân qıble-yi 'âläm sağolsun, kimin ömrü tämâmä yetişib? Başıynan bädäninin arasında ayrılık salım.

Mänim qızım mänä yalan dedi. Vur bu qızın boynunu.

Şimdi size kimden haber vereyim? Reyhâne Peri'den. Perilerden biri Reyhâne Peri'ye dedi ki Serefrâz Şah seni görmek için geliyor.

Reyhâne Peri kendi kendine düşündü: Ben şimdi nasıl bu kızları babamdan gizli tutayım? Onları bir tarafa gizletti. Serefrâz Şah oraya vardı, kızı Pernâz Hanım ile öpüşüp görüştü.

Serefrâz Şah yarı dev yarı adam şeklindeydi. Onun erkek çocuğu olmazdı. Erkek çocuğu olması için insan evladıyla evlenmesi gerekiyordu.

Serefrâz Şah kızına dedi: Kızım, bana şöyle geliyor ki bu yakınlarda insan var. İnsan kokusunu alıyorum. Pernâz Hanım bunu inkâr etti. "Belki saba rüzgârı insan kokusunu bu taraflara getiriyor." Dedi.

Gece olduğunda Serefrâz Şah yatmak istedi, ancak uyku gözüne girmedi. Yılan sokmuş adam uyudu ama bu uyuyamadı.

Serefrâz Şah'ın vücudunun yarısı dev şeklindeydi. Kendisi de Süleyman peygamber'in elçisiydi. Gülistan-ı Erem'in padişahıydı.Gece uykusu gelmeyince etrafı gezip kızları buldu. Çok kızdı. Hemen cellâda seslendi. Cellât geldi: "Efendim, kıbleyi alem sağ olsun, kimin ömrü sona ermiştir? Onun bedeniyle başına ayrılık salayım."

Serefrâz Şah dedi: Benim kızım bana yalan söyledi. Vur onun boynunu.

Bu [Pernâz Xanım] qabağa getdi yalvarmağ üçün.

Qäbûl elämädi, cällâdä dedi vur bu qızın boynun. Qız gördü belädi dedi dädä cân qoy män neçä kälmä söz dyim, väsiyätimi eliyim. Dedi: Deginän. Qız götürüb bu dillärinän göräk nä diyäcäk?

Pernâz Hanım dedi:

Pernâz Hanım öne geldi ve yalvarmaya başladı.

Serefrâz Şah onu dinlemedi. "Cellât boynunu vur." Diye seslendi.

Pernâz Hanım babasının kararlı olduğunu görünce sazını aldı bakalım babasına ne dedi?

Hökm eyleme üstümе gele cellâd,
Män civanam, ata öldürmä mäni.
Şirin yolun gözlür dâyim Färhâd,
Män civanam, ata öldürmä mäni.
(6+5)

Hüküm etme üstüme gelsin cellât,
Ben civanım, ata öldürme beni,
Şirin yolunu gözler her zaman Ferhat,
Ben civanım, ata öldürme beni.

Bilirsän niyä bu cannan geşmişäm?
Doldurub äcäl câmını işmişäm?
Bular qonaxdılar mehmân etmişäm,
Päşimân olarsan öldürmä mäni.
(6+5)

Bilirmisin niye candan geçmişim?
Doldurup ölüm şarabını içmişim?
Bunlar yolcular, misafir etmişim,
Peşiman olursun öldürme beni.

Qızın Reyhâniyä meşä bändärdi,
Sänin nâmärdliğin halim döndärdi,
Buların sâhibi evlâd-ı İskändärdi,
Päşimân olarsan öldürmä mäni.
(6+5)

Kızın Reyhâne'ye meşe yeridir,
Senin namertliğin halim dönderdi,
Bunların sahibi evlat-ı İskenderdi,
Pişman olursun öldürme beni.

[Reyhân Päri] Dedi män rämlidä görmüşäm. Bular evlâd-ı İskändärdi. Gälällär Gülistân-ı Eräm'ä padişâhlığıvı älinnän alallar. Säni Şâhlığın da älinnän gedär.

Dedi necä bura gäläbülär? Bura tilismidi, axı nece gelibler? Rüstäm eliyäbülmädi bura gälsin.

Qız gördü nä qädr diyännän sora dedi day özün bülärsän.

Bular bele qalmaxda minâ-yi şärâbı arıya qoydular. Simizâr'ä dedi ki: Gäl bu meydän tök män içim. Dedi sän kimsän?

Dedi män Säräfrâz Şâham. Gülistân-ı Erämin Şâhıyam.

[Simizâr] Dedi mänim sahabım var onu çağır gälsin, hünärivi görüm sän mäni sahibimnän alasan, sora sän nä desän elä

Reyhâne Peri, Serefrâz Şah'a dedi: Bunlar İskender evlatlarındandır. Gülistan-ı Erem'de padişahlığı senden alacaklar. Büyüklüğün elinden gider.

Serefrâz Şah, Pernâz Hanım'dan sordu: Buraya nasıl gelebilirler? Burası tılsımlı bir yerdir, Rüstem bile buraya giremez.

Pernâz Hanım dedi: Ben söylediğimi söyledim, artık sen bilirsin.

Böyle olunca şarap kadehleri ortaya koyuldu. Serefrâz Şah, Simizâr'dan istedi ona şarap koysun. Simizâr Hanım onu önemsemedi.

Serefrâz Şah dedi: Ben Gülistan-ı Erem'in padişahıyım.

Simizâr dedi: Benim sahibim var, onu buraya çağırıp hünerin varsa beni ondan

olsun.

[Säräfrâz Şah] Dedi sänin sâhibin hardadı?

[Simizâr] Dedi mänim sâhibim Şâm'dadı.

Bunun [Säräfrâz Şah'ın] bir dana pärisi var, be-nâm-ı Encüm Päri. Bu yirmi döt satın ärzində küräni dolanıb gälib oturardı. Encüm Päriyi istädi, nâmä yazıram aparasan veräsän Şâm'da Şah-ı Dârâ oğlu Şikâriyä,

Kağaz qäläm qoyuldu Simizâr'ın bärâbärində yerä, görək Simizâr Şikâri'yä nämänä yazır? Bändä ärz eliyim äziz dusların ve eşidenlerin sağlığına:

alırsın. Ondan sonra nasıl istersen öyle olur.

Serefrâz Şah dedi: Senin sahibin nerde?

Simizâr Hanım dedi: Sahibim Şam'dadır.

Serefrâz Şah'ın Encüm Peri adında bir perisi varidi. Yirmi dört saat içinde yer küresini gezebilirdi. Onu istedi ve dedi: Bir mektup var onu Şam'da Şah-ı Dârâ oğlu Şikâri'ye götüreceksin.

Simizâr Hanım'a kâğıt kalem verdiler. Bakalım Simizâr Hanım mektubunda Şikâri'ye ne yazacak? Arz edeyim dostlar ve işitenler sağ olsun:

Simzâr, mektupta Şikâri'ye yazdı:

Sänä qurbân olum Şer ay Şikâri,
Nâmzädin düşüb düşmän älinä.
İstiyillär incitsinlär Simizâr,
Simizârın düşüb düşmän älinä.

(6+5)

Sana kurban olayım ey aslan Şikâri,
Nişanlın düşüp düşman eline,
İstiyorlar incitsinler Simizâr'ı,
Simizâr'ın düşüp düşman eline.

Düşmän istäyir girä mänim qäsdimä,
Äl vermäräm nâmärdlärin dästinä,
Äcäl köynäyin geyib äyninä,
Simizâr'ın düşüb düşmän älinä.

(6+5)

Düşman istiyor gire benim kastime,
El vermem namahremin eline,
Ecel gömleğin giyip üstüne,
Simizâr'ın düşüp düşman eline,

Simizâr yolunu gözlär ölüncän,
Ölüm yeydi yardan ayrı qalıncan,
Cähângiri hämrâh elä yanıncan,
Simizâr'ın düşüb düşmän älinä.

(6+5)

Simizâr yolunu gözler ölene dek,
Ölüm yeğdir yardan ayrı olana dek,
Cihangir'i getir kendi yanında,
Simizâr'ın düşmüş düşman eline.

Nâmänin ayağın imzâlayıb üstün möhr eladilär, verdilär Encüm Päri'yä. Encüm Päri nâmäni götürüb rävâne-yi râh oldu.

Mektubun altını imzalandı, üstüne mühür vuruldu, Encüm Peri'ye verildi. Encüm Peri mektubu alıp yola koyuldu.

Encüm Peri gälmäktä olsun, eşid dâsitâni kimnän? Müzrûq, Müşrüb dän ki Särhäng-i Şâmi'yä kömäyä gäliblär. Firäng Padişâhlarıdılar. Bir dä Zärqâm gälibdi, bular oturublar, yeyillär içillär.

Encüm Peri bir taraftan gelmeye dursun, destanı Müzruk ve Müşrüb'den dinle. Firengistan padişahları olan Müzruk ve Müşrüb, Seheng-i Şâmi'ye yardım etmeye geliyorlardı. Ona yardım etmek için Zerkam adlı ünlü pehlivan da gelmişti.

Särhäng-i Şâmi'yä üz dolandırdılar ki sän bu İslâm qoşunu'ynan baş edebülmürsän?

Serheng-i Şâmi'ye dediler: Sen bu kadar İslam koşunu ile baş edemiyor musun?

Bu yan täräftän Müzrûq, Müşrüb'ün äyyârları çoxdu, amma bir äyyârları vardı adına Sârık Äyyâr diyällär, yetmiş iki sûrätä girär. Buunu istädilär qabağına on tabax qızıl qoydular.

Dediler ki gedäsän bu iki näfärin başın gätiräsän, özün istämirik. Särhäng-i Şâmi deyir ägär bu iki näfär olmasa İslâm qoşunu döneyliy eder.

Sâriq Äyyâr gelib yetişdi İslâm qoşunu'na. İslâm qoşunu içindä dolanmaqda olsun. Gün orta zämânıdı. Ämmâ eşid xäbäri kimnän? Encüm Päri'dän.

Encüm Päri göverçin üzündä gälib yetirsin İslâm qoşununa. Gördü bir näfär äyyâr sini sini dolanır. Gälir yetirdi Şikâri'ynän Cähângir'in yatdığı çadırı tapdı. Eleyki vârid olsun içäri, Encüm Päri gövärçin sûrätindä qondu çadırın berâbärindä yerä. Gördü bu äyyâr bi-hûş dârunu çıxardıb, Şikâri vä Cähângir'in burnuna tutdu.

Encüm Päri Şikâri'yi görändä bir göyüldän min göyülä aşıq olur. [Sâriq Äyyâr] äl eländi ki xäncärä [Şikâri'nin] başın kässin, Encüm Päri bir sehr oxudu (äbä büvä zärä zärnä püf) Sâriq Äyyâr'ın xäncär älinnän düşdü yerä. Baxdı gördü bir gövärcin oturub, bildiki buda sehr-gärdi. Encüm Päri bir dana da sehr oxudu, böyüh bir uqâb oldu vurdu bunu çängäsinä, apardı. Särändib Däryâsı'nin yanında bir ağac var idi, möhkäm säridi o ağaca, nämäneynän? Başının tüküynän. Äl eländi tâziyânäyä, döt yüz dana tâziyânä vurdu.

Dedi nä iş görürdün? Dedi Särhäng-i Şâmi mänä on tabax qızıl veribdi, gäl sänlä oları öldürax qızılların yarısın verim sänä. Dedi bağladım burda qiyâmätä kimi qalacaxsan. Başımın tüküynän.

Dedi sövgülümün qılıncının ucuna bağladım seni. Dedi sänin sövgülün kimdi? Dedi elä Şikâridi.

Deyib düzäldi yola. Gälib oturub Şikâri'nin başı üstä. Hänûz Şikâri ayılmamışdı. Bu dillärinän göräk nämänä desin?

Bändä dä ärz eliyimäyläşän ağaların dosların sağlığına:

Müzruk ve Müşrüb'ün çok pehlivanı vardı, ancak onların biri Sarık Ayyar idi. O yetmiş iki surete girebiliyordu.

Onu karşısına aldılar ve on tabak altını önüne koydular.

Ona dediler: "İslam koşununda Şikâri ve Cihangir'in kafalarını bize getirmeni istiyoruz, eğer bu iki kişi olmazsa İslam koşunu dönüklük[71] eder."

Sarik Ayyar, İslam koşununa vardı. Öğleyin İslam koşunu içinde Şikâri ve Cihangir'in çadırını ararmakta olsun, size haber vereyim Encüm Peri'den.

Encüm Peri güvercin şeklinde oraya kondu. Sarik Ayyar'ı sinsi sinsi gezerken gördü. Onu takip etmeye başladı.

Şikâri ile Cihangir'in çadırını buldu. Encüm Peri'de güvercin şeklinde çadırın önünde yere oturdu. Sarik Ayyar çadırdan içeri girdi ve cebindeki bayıltıcı ilacı çıkarıp Şikâri ve Cihangir'ın burnuna tuttu.

Encüm Peri Şikâri'yi gördüğünde bin gönülden ona âşık oldu. Sarik Ayyar hançerini çıkarıp Şikâri ve Cihangir'in başını kesmek istedi. Encüm Peri bir sihir okudu (aba büva, zara zarna püf). Sarik Ayyar'ın hançer elinden yere düştü. Güvercini görünce onun büyücü olduğunu anladı. Encüm Peri bir sihir okuyarak kartal şekline dönüştü ve Sarik Ayyar'ı havaya kaldırdı. Serendib Deryası'nın yanında olan sihirli ağaca saçının bir teliyle bağladı. Sonra kırbacı eline aldı, Sarik Ayyar'a dört yüz kırbaç vurdu.

Encüm Peri neden burada olduğunu ve ne yaptığını ona sordu. Sarik Ayyar dedi: Serheng-i Şâmi, Şikâri ve Cihangir'in kafalarını ona götürmem için on tabak altın verdi, istersen onu bölüşebiliriz.

Encüm Peri dedi: Seni kıyamete kadar sevgilim Şikâri'nin kılıcının ucu adına buraya bağlıyorum.

Bunu söyledi ve yola koyuldu. Şikâri'nin başucuna döndü. Şikâri daha uyanmamıştı. Bu sözleri bakalım Şikâri'ye ne dedi? Bendeniz söyleyeyim oturan ağalar ve dostlar sağ olsun:

71 Dönük: Din değiştirmiş kimse, dönme.

Encüm Peri, Şikâri'ye dedi:

Nä yatmısan xâb içindä,	Ne yatmışsın uyku içinde?
Gätirmişäm xäbär sänä.	Getirmişim haber sana.
Bülbülül ayrılıb gülnnän,	Bülbül ayrılıp gülünden,
Gätirmişäm xäbär sänä.	Getirmişim haber sana,

(4+4)

Sebâ däyär tel örpäni,	Saba değer tel ürperir,
Baxanda göz xireleni,	Baktığında göz parlıyor,
Üräktän seviräm säni,	Yürekten severim seni,
Gätirmişäm xäbär sänä.	Getirmişim haber sana.

(4+4)

Sözlärim yetdi tämâmä,	Sözlerim yetti tamama,
Qoynumda var cüt mämä,	Koynunda var bir çift meme,
Encüm gätiribdi nâmä,	Encüm getirmiştir mektup,
Gätirmişäm xäbär sänä.	Getirmişim haber sana.

(4+4)

Şikâri'nin Simizâr Hanım'ı Tılsımdan Kurtarmak İçin Hareket Etmesi

İki älli nâmäni qoynundan çıxadıb verdi Şikâri'yä. Şikâri oxusun, mäzmûnunnan xäbär-dâr oldu.

Encüm Peri koynundaki mektubu iki eliyle Şikâri'ye takdim etti. Şikâri mektubu okuyup içeriğinden haberdar oldu.

Qızların Meşye Mehlekede Tilism-i Heyhâtä düştüklärini dedi. Säräfrâz Şah'ın älindädilär dedi. Şikâri dedi: Sän getginän sağlık olsa män gedäräm.

Şikâri, Serefrâz Şah'ın Simizâr ve kızları Meşeyi Mahlike'de tılsıma bağladığını öğrendi. Encüm Peri'ye teşekkür edip gönderdi.

Encüm Päri getdi yoldan genä döndü. Şikâri hara gedir, Şikâri'nin başı üstündä gedir, äl çäkämmir. Şikâri dä Mänzär Şah-ı Yämäni, Keyvân Sovdagär'i, Cähângir'i Cähândâr'ı, Şirzâd-ı Tigzän'i hamısın yığıb cäräyanı olara dedi. Simizâr Tilism-i Heyhâte düşüb. Dedi män getmeliyäm.

Encüm Peri Şikâri'ye âşık olduğu için ondan ayrılamadı, güvercin şeklinde başucunda gezinmeye başladı. Şikâri, Keyvan Sovdager, Cihangir ve Cihandar'ı bir yere topladı ve Simizâr Hanım'ın Tılısm-ı Heyhat'te düştüğünü söyledi. Onu kurtarmak için gitmeliyim.

Cihangir istedi onun yerine gessin, Cähângir dedi: Ata can! qoy män gedim. Dedi sän kämär-bästä däyilsän, Sâhib qıran däyisän. Sän burda qalmalısan.

Cihangir onun yerine gitmek istedi. Şikâri ona dedi: Sana Hızır Peygamber beline pehlivanlık kemeri bağlamamış burada kalmalısın.

Män gediräm, ämmâ düşmän bilmäsin ki män qoşunda yoxam. Bir dä väsiyätim odur ki ägär Şâm'ı alsaz, Keyvân Dilâväri Şâm'da padişâh eliyin. Sora da Firuz Äyyâr'ınan bu rävâne-yi râh oldu.

Şikâri gittiğini düşmana bildirmemelerini konusunda uyardı. Şikâri ayrıca onlara vasiyet etti ve dedi: Şam'ı ele geçirdikten sonra Keyvan Dilaver'i orada padişah edersiniz. Daha sonra Firuz Ayyar ile yola koyuldu.

Säräfrâz Şah yeddi dana tilisim bağıyıb Şikâri'nin adına, Meşe-yi Mählekä'dä özüdä näzärinä qoyubdu ki här bir tilismä on il dâvâ eläsä olar yetmiş il. Şikâri gälib bura çatana kimi qocalar gedär, qızlar mänä bäli diyär. Eleyki gäldilär Meşe-yi Mählekä qädäm qoydlar birinci [tilismä]girdiler.

Birimci tilismidi, tämâm, qurt. Şikâri äl eliyib şämşirä Encüm Päri dä başının üstündädi. Encüm Päri sehr oxuyub, Şikâri buları öldürdü, yoxsa Şikâri olarınan hardan baş edäcäyidi?

İkiminci tilismi şer, üçümüncü päläng, dördümüncü bäbr, beşiminci äcâyib heyvânatdı, olarıda öldürüb geşdilär. Altımıncı yetirdi bir dana däryânın känârinä, däryâ bütün qandı. Şikâri dayansın dursun, Encüm Päri üz dolandırdı: Dilâvär bura kimi säni gätimişäm, väli burdan o täräfä mänim qudrätim yoxdu, bunun sehrini män bilmiräm.

[Şikâri dedi:] Sen kimsän? Dedi män Encüm Päri'yäm, nâme gätirän.

Şikâri qaldı neyniyim neynämiyim? Bu durub dästnamaz aldı iki räkät namâz qılıb. Götürüb bu dillärinän Şikâri görək nämänä diyäcäk?

Serefrâz Şah, Şikâri'nin Meşeyi Mahlike'ye ulaşmaması için yedi tılsım yapmıştır ve şöyle düşünmüştü; "Şikâri her tılsım'ı on yıl içinde geçerse yetmiş yıl sonra Meşeyi Mahlike'ye varabilir. O zamana dek Şikâri yaşlanmış olur ve ben Simizâr Hanım'ı elde etmiş olurum."

Meşeyi Mahlike'de birinci tılsımda kurtlar varidi. Encüm Peri güvercin şeklinde havada uçuyor ve tılsımları yok etmek için Şikâri'ye yardım ediyordu. Yoksa Şikâri onlarla nasıl baş edebilirdi?

İkinci tılsımda aslan, üçüncünde kaplan dördüncüde ve beşincide acayip hayvanlar, onları öldürüp altıncı tılsıma girdi. Altıncı tılsımda kanlı bir deniz kıyısını gördü. Şikâri durdu. Güvercin şeklinde olan Encüm Peri ona dedi: Buraya kadar gelmene yardım ettim ancak buradaki tılsımı ben bilmiyorum.

Şikâri ondan sordu:

- Sen kimsin?

Encüm Peri dedi: "Ben Encüm Peri'yim, Serefrâz Şah'ın mektubunu sana getirdim.""Şikâri ne edeyim?" diye düşündü. Abdest aldı, iki reket namaz kıldı.

Şu sözlerle Allah'a yalvarmaya başladı:

Şikâri dedi:

Qâdir Allah budur sännän diläyim, Kadir Allah budur senden dileğim,
Özün düzält bu işläri düzäldän. Kendin düzelt bu işleri düzelten,
Sâkit ola bälkä mänim üräyim, Sakin ola belki benim yüreğim,
Özün düzält bu işläri düzäldän. Kendin düzelt bu işleri düzelten.

(4+4+3)

Bir bağbanan älim üzülüb bağdan, Bir bahçıvanım elim çekildi bağdan,
Nä yazdan gül därdim nä dä bahardan, Ne yaz ayında gül derdim, ne de bahardan,
Necä äl götürüm män Simizâr'dan? Nasıl va geçeyim ben Simizâr'dan?
Özün düzält bu işläri düzältän. Kendin düzelt bu işleri düzelten.

(4+4+3)

Qâdir Allâh özün eylä çâranı, Kadir Allah kendin eyle çareyi,
Kim sağaldar sevgi vuran yaranı? Kim iyileştirir sevgi vuran yarayı?
Şikâri'yäm gedim gäzim haranı? Şikâri'yim, gidim gezim nereyi?
Özün düzält bu işläri düzäldän. Kendin düzelt bu işleri düzelten.

(4+4+3)

Däli göyül âtäşlärä atılma, Deli gönül ateşlere atılma,
İnnän belä dünya sänä dar olmaz, Bundan böyle dünya sana dar olmaz,
Bir märt qazansa yüz nâ-märt doyuyar, Bir mert kazansa yüz bin mert doyar,
Yüz nâ-märt qazansa märdä bir nahâr olmaz. Yüz namert kazansa merde bir yemek olmaz.

(yedekleme)

Hızır Peygamber'in Şikâri'ye Yardım Etmesi ve Tılsım Denizini Geçmesi

Söz tämâm oldu, ağlıyıb bi-hûş oldu, genä kim gäldi bunun rüyâsinä? Genä Xızr Peygamber özün yetirdi ora.

[Xızr Peygamber Şikâriyä dedi:] Şikâri, oğlum bäyä män sänä Bâtil-i Sehri örgätmämişäm? Sän niyä yadınnan çıxatmısan axı?

Dedi onu burda desäm, yol tapabülläm gedäm? Dedi oğul o Bâtil-i Sehridi, onu harda oxusan, her ne işin olsa peş gedär.

Xızr Peygamber bir däst libâs verdi, Şikâri'nin geydirib äyninä, bir kämär bağlıyıb belinä, Xızr Peygamber gâyib olsun. Şikâri gälsin özünä, gördü libaslar äynindä kämär belindä. Durub äyağa märkäbinä sävâr olsun, Bâtil-i Sehri oxusun, nä däryâ, nä su, nä qan heş zad [qalmadı.]

Märkäbi heyliyib, Märkeb-ı Äjdâxâr yeridikçä äyağının altınnan toz qalxır.

Gedir bir yerdä gördü susuzux buna çox äl verdi. Yeddiminci tilism dä gördü bir qarı, övrät oturub bir ağacın dibindä eyran satırı. Bu yan täräf dağdı, bi yan täräf biyâban. Bir dana da mäqqârä var. Eleyki yetirib qarı nänä.

Sälâm, Äleyküm sälâm bala. [Sordu] Nä iş görüsän? Dedi ayran satıram bala.

Dedi axı bu çöldä biyâbanda sän nä ayranı satısan?

Dedi bala burda müştäri çox olar, yol üstüdü. [Şikâri dedi:] Üräyim yanır, onnan bir kasa veräbilisän män içäm?

Dedi bala niyä verämmiräm?

Bu Märkeb-ı Äjdâxâr'dan düşsün yerä alıb kâse-yı ayranı istir çäksin başına.

Firuz Äyyâr qarıya dedi: Al qabaxcan sän iş görüm. Qarınınn äl ayağı titrädi. Necä işsin bunu? El ayax titrädi kâsä

Şikâri namaz üzerinde ağlamaktan bayıldı. Rüyasında kimi gördü? Hızır Peygamber'i gördü.

Hızır Peygamber Şikâri'ye dedi: Oğlum ben sana sihiri bozan sözü öğretmedim mi? Niye onu söylemedin?

Şikâri dedi: Onu burada söylersem yola devam edebilir miyim?

Hızır Peygamber dedi: Oğlum o sihirli sözü nerde söylersen işin ilerler.

Hızır peygamber, Şikâri'ye bir takım elbise giydirip beline bir kemer bağladı ve gözlerden kayboldu.

Şikâri kendine geldiğinde elbise üzerinde ve kemer belindeydi. Kalkıp atına binip Batıl-ı Sihri söyledi. Deniz önünden yok oldu gitti.

Merkeb-ı Ejderhar yürüdükçe ayaklarının tozu havaya kalktı.

Yedinci tılsıma girdiğinde Şikâri acayip bir şekilde susadı. Susuzluktan az daha düşecekti. Çölün ortasında yaşlı bir kadını gördü. O kadına doğru yol aldı. Bir tarafında dağ ve mağara bir tarafında çöl, başka bir şey yok. Yaşlı kadına yetişti.

Selam. Aleyküm selam.

- Nine burada ne işin var?

- Ayran satıyorum yavrum.

- Bu çölde senden ayran alan olur mu?

- Burası yol üzeridir, müşterim çok olur.

- Yüreğim yandı, ayranından verir rmisin içeyim.

- Tabi yavrum. Buyur. Şikâri Merkeb-ı Ejderhar'dan indi ve ayran tasını nineden aldı.

Firuz Ayyar, ninenin büyücü olduğunu anladı. Ayranı önce ninenin kendi içmesini istedi. Ninenin eli ayağı titremeye

älinnän düşdü yerä, eleyki älinnän düşändä yerä, qarı dâd çäkdi.

Firuz xäncäri basdı bunun qarnına. Eleyki qarı öldü, yeddi dana närrä dev o mäqqârädän çıxdı gäldi Şikâri'nin üstünä. Şikâri äl eliyib şämşirä, buların altısı öldürdü, onuda tutdu qoydu ayağının altına. Dedi xätâ-kâr öldüräcäyim, deyin görüm siz kimsiz burda? Dedi säni and verräm cälâl-i İlâhiyä mäni öldürme deyim da. Mänim bir neçä söz väsiyätim var sänä onnan sora öldürsen dä öldür. Bu ibârät ola Şütür-sär Dev'dän ki indi çıxıb qabağına.

Bu dillärinän göräk Şütür-sär Dev Şikâri'yä nä deyävâk Bändä dä ärz eliyimäyläşän ağaların dosların sağlığına:

başladı. Kase elinden yere düştü. Nine canını kurtarmak için bağırmaya başladı. Firuz Ayyar hançerini onun karnına sapladı. Yaşlı kadın öldüğünde, büyü bozuldu ve yedi dev mağaradan dışarı çıktı. Devler Şikâri'nin üzerine saldırdılar. Şikâri kılıcını çekip devlerden altısını öldürdü. Yedinci devi yere yatırıp başını kesmek istedi. Bu devin adı Şütür-ser deviydi.

Şikâri ona sordu: Sizleri burada kim görevlendirdi?

Dev dedi: Beni öldürmezsen sana söylerim. Sana birkaç sözüm var, vasiyetimi ettikten sonra beni öldürebilirsin.

Şütür-ser dev bakalım Şikâri'ye ne anlattı? Ben söyleyeyim; Ağalar, dostlar sağ olsun:

Şütür-ser Dev, Şikâri'ye dedi:

Bäni-âdämdän män özüm eşidmişäm,	Âdem babadan ben kendim işitmişim,
İyid gäräk bastığını käsmäyä.	Yiğit gerek bastığını kesmeye.
Säräfrâz dan ötür candan geçmişäm,	Serefrâz için candan geçmişim,
İyid gäräk bastığını käsmäyä.	Yiğit gerek bastığını kesmeye.

(4+4+3)

Ävväl sözüm budur sänä ey cävân,	İlk sözüm sana budur ey pehlivan,
Necä geşdin däryânı? Tutmuşdu qan.	Nice geçtin denizi? Tutmuştu kan.
Diyäräm kälmäni ollam Müsälmân,	Söylerim Şahadet olurum Müslüman,
İyid gäräk bastığını käsmäyä.	İğit gerek bastığını kesmeye.

(4+4+3)

Herkes ilän nân û nämäk yiyällär,	Herkes ile ekmek ve tuz yerler,
onlarınan libâsı xırkayi giyellär,	Onlar ile libası hırkayı giyerler,
Mänim adıma Şütür-sär'dä diyällär,	Benim adıma Şütür-ser de derler,
İyid gäräk bastığını käsmäyä.	Yiğit gerek bastığını kesmeye.

(4+4+3)

Märd oğula ämäk versän itirmäz,	Mert adama emek versen yitirmez,
Nâ-märd âdâm doslux başa yetirmäz.	Na-mert adam dostluk başa yetirmez,
Vetenin söven oğlan özözünü itirmez,	Vatan sever adam kendinden çıkmaz,
Söyüd ağacında alma heyva nar olmaz.	Söğüt ağacında elma, ayva, nar olmaz.

(yedekleme)

Bu özü devdi ämmâ başı dävä başına oxşardı, ona bu adı vermidiler.

[Şütür-sär Dev] Üz dolandırdı: Cävân mäni öldürmäginän, mäni özüvä qulâm-ı hälqä-beqûş eläginän, özümdä Müsälmân ollam. Bu oldu Müsälmân, Özüdä sâhib-i kitâb yazır bir dana nal götürdü saldı qulağına qulâm-ı hälqä-beqûş oldu. O qarı da ki öldrdüz o Nänä Câdûidi ki Säräfrâz Şah qoymuşdu bura siz burdan geçändä sizi öldüräk. Eleyki bunu âzâd eledi, Şütür-sär Dev gessin, durub äyağa märkäbä sävâr oldu, qädäm qoydu Meşeyi Mähleka'yä.

O yan täräftän Encüm Päri yetirdi özün Säräfrâz Şah'ın huzuruna. Sälâm, Äleyküm sälâm. [Säräfrâz Şah dedi:] Hä de görüm Encüm Päri neçä gündü getmisän Şikâri'dän bir xäbär? Dedi Şikâri qädäm qoydu Meşe-yi Mähleka'yä. necä qädäm qoyabilär Meşe-yi Mähleka'yä? Yeddi yerdä män onun adına tilisim bağlamışam.

Dedi män neynim, Bâtil-i Sehri başarır gälibdi. Dedi män neyniyim?

Şikâri, geldi, dayanıb burda Märkeb-ı Äjdâxâr kişniri. Eleyki görsün Şikârin'i tez bir dana mäntär oxuyubdu, qızların hamısı çadırdaydı, çadır göz önünnän gâyib olsun. Säräfrâz Şah bunu peşvâz eladi. Eleyki vârid olsunlar çadıra, bir neçä kälmä danışdılar. Säräfrâz Şah'ınan ki Şikâri danışır.

Reyhân Päri çadırın yelkanınnan baxır, deyir pärvärdigârâ göräsän belä dä cävân olar? Män qiyam qiyâmät olsa bu oğlannan ayrılmaram, elä bu mänim sövgülümdü.

Säräfrâz Şah, Şikâri'yä dedi: Bilirsän säni niyä bura gätirmişäm?

Dedi qurbân desän billäm. Dedi sän iki däqiqä äyläş burda ta män gälim. Çıxıb Reyhânä'ni çağırdı. Dedi qızım sänä bir neçä kälmä sözüm vardı. Dedi de göräk. Götürüb bu dillärinän göräk nä diyäcäk?

Şütür-ser Dev'in başı deve başına benzediği için bu adı verilmişti.

Şütür-ser Dev, Şikâri'ye yalvarmaya başladı: "Beni öldürme, kendine küpeli köle yap, hem Müslüman olurum."

Şütür-ser Dev Müslüman oldu ve bir at nalını kulağına takıp Şikâri'ye küpeli köle oldu. Dev, Şikâri'ye dedi: Öldürdüğünüz yaşlı kadın Nene Cadı, Serefrâz Şah tarafından buraya sizi öldürmek için gönderilmişti. Şikâri, Şütür-ser Dev'i Müslüman olduktan sonra serbest bıraktı. Dev onlardan ayrıldı. Şikâri de atına binerek Meşeyi Mahlike'ye gitti.

Diğer taraftan Encüm Peri Serefrâz Şah'a yetişti. Serefrâz Şah, Şikâri'yi ondan sordu.

Encüm Peri dedi: Şikâri, Meşeyi Mahlike'ye girmeyi başardı.

Serefrâz Şah inanamadı. Tediginleşti ve ondan ordu: Bu nasıl olur? Ben yedi yerde onun adına tılsım bağladım, nasıl onları aşabildi? Encüm Peri dedi: Sihir bozan sözü bildiği için tılsımlar onu engelleyemedi.

Şikâri, Meşede yoluna devam etti. Serefrâz Şah bir anda Merkeb-ı Ejderhar'ın sesini duydu. Hemen bir sihir okuyup Simizâr Hanım ve çadırdakileri göze görünmez kıldı. Serefrâz Şah, Şikâri'yi karşılayıp çadırına aldı ve konuşmaya başladılar.

Reyhâne Peri çadırın bacasından içeriye bakıyordu. Şikâri'nin boyuna posuna bakıp içinden dedi: "Allah'ım böyle yakışıklı olur mu? Bu benim sevgilim olsa ben kıyamete kadar ondan ayrılmam."

Serefrâz Şah, Şikâri'ye dedi: neden seni buraya davet ettiğimi biliyor musun? Benim bir kızım var, onu sana vermek istiyorum. Serefrâz Şah çadırdan çıkıp Reyhâne Peri'yi yanına çağırdı ve onu Şikâri'ye vermek istediğini söyledi. Bakalım bu sözleri nasıl söyleyecek?

Serefrâz Şah, Reyhâne Peri'ye dedi:

Sän mänim istäkli bir äziz qızımsan,
Bir sözüm var onu yerä salma sän.
Ağzımda söhbätm üräktä sözüm,
Bir sözüm var onu yerä salma sän.

Sen benim istekli bir aziz kızımsın,
Bir sözüm var onu yere düşürme sen.
Ağzımda sohbetim, yürekte sözüm,
Bir sözüm var onu yere düşürme sen.

(4+4+3)

Ägär baxsan üräyimdä yaraya,
Rähmin gälär mänim täk bi-çâriya,
Säni verim qızım gäl Şikâri'ya,
Bir sözüm var onu yerä salma sän.

Eğer baksan yüreğimde yaraya,
Rahm edersin benim gibi zavallıya,
Seni vereyim kızım, gel Şikâri'ye,
Bir sözüm var onu yere düşürme sen.

(4+4+3)

Säräfrâz Şah bir ärz eyläyir sänä,
Bu qädär yara gäl vurma sinämä.
İndi mänim işm düşübdü sänä,
Gäl sözümü qızım yerä salma sän.

Serefrâz Şah bir arz eder sana,
Bu kadar yara gel vurma bana,
Şimdi benim işim düşmüştür sana,
Gel sözümü kızım yere düşürme sen.

(4+4+3)

Reyhâne Peri dedi sözüvü qäbûl elädim. Säräfrâz Şah dedi biz içäridä oturduğumuzda sän gälärsän içäri vä Şikâri'nin dizinin üstündä oturarsan, sorasını män düzäldäräm.

Reyhâne Peri, Şikâri'yle evlenmeyi zaten istiyordu. Serefrâz Şah ona dedi: Biz içeride oturup konuştuğumuzda gelip Şikâri'nin yanına otursun. Gerisini bana bırak.

Eleyki Säräfrâz Şah geldi biraz üstünnän geçip, Reyhânä Päri gäldi. Şikâri'nin gözü sataşanda gördü ey dâd-ı bi-dâd eläbil hûri-yi qılmandı.

Şikâri ve Serefrâz Şah konuşmaya kaldığı yerden devam ettiler. Biraz zaman geçtikten sonra Reyhâne Peri içeri girdi. Şikâri, Reyhâne Peri'nin güzelliğine hayran kaldı.

Gäm çäkmä göyül mäclisä cânan genä gäldi,
Bu qâdir-i bi-rûhä verän can genä gäldi.
Bir neçä gün olmuşdu gününm tirä gämindän,
Şâd etdi mäni ol mäh-ı tâbân genä gäldi.

Kederlenme gönül, meclise sevgili gene geldi,
Bu ruhsuz kalan canıma can yine geldi,
Bir kaç gün olmuştur günüm siyah, kederden,
Şad etti beni o parlak ay gene geldi.

Fırlandı dolandı gäldi oturdu Şikâri'nin qucağında. Qız eleyki oturdu Şikâri'nin qucağında qolların saldı Şikâri'nin boynuna. Şikâri Säräfrâz Şah'a üz dolandırdı: Qurbân bu kimdi? Bäs niyä bä belä eliyiri? Dedi o mänim qızımdı, çün sän özün Şâhsan vä bir dilâvärsän, Mändä istiräm oların heş birisinä vermiyäm, onu peş-keş eliyäm sänä.

Reyhâne Peri içeri girip Şikâri'nin kucağında oturdu. Kollarını Şikâri'nin boynuna sardı. Şikâri, Serefrâz Şah'a dedi: Efendim, bu kimdir? Neden böyle yapıyor? Serefrâz Şah dedi: Benim kızım Reyhâne Peri kimseyle evlenmek istemiyor, sen Şâhın oğlu olduğun için onu sana vermek istiyorum.

Şikâri sözün ağzında käsdi, dedi qurban yalan deyisän. Biz gäräk räsminän rûsuminän, ägär sän düz diyisän, mänä bir kağaz ver.

Şikâri onun sözünü kesip dedi: Efendim biz adet ve gelenekler ile yaşayan biriyiz. Onu bana vermek istiyorsanız, kurallara uygun, resmi şekilde benimle evlendiriniz.

[Säräfrâz Şah] Dedi mänim başım üstä. Säräfrâz Şah äl elä kagaz qälämä. Yazdı da imzaladı.

Serefrâz Şah olur dedi. Hemen bir kâğıt kalem hazırladılar ve onların resmi nikahları orada kıyıldı.

[Säräfrâz Şah] Dedi: İndi sän dä o qızların birin peş-keş eliyäsän mänä.

Serefrâz Şah dedi: Şimdi sen de o kızlardan birini bana vermelisin.

Şikâri dedi: Män bülmüräm ki qızlar

Şikâri dedi: Onların nerde olduğunu

hayandadı? Sän yerin bilisän, yola gäsinlär bura görüm sen hansısın istisän?

[Säräfrâz Şah] Reyhânä Päri'ye dedi get qızları gätir buraya. Reyhânä Päri qızları gätirdi, bir bir içeri girdirdi.

[Şikâri] Dedi de görüm bu qızların hansın istisän männän? Säräfrâz Şah Simizâr'ın biläyinnän tutdu, dedi män bunu istiräm.

Şikâri baxdı gördü on säqqiz il bu göz dustağı çäkib, zindanda qalıb. Dedi qurbân heş onnan mänim cäräyanımnän bâxäbärsän? Dedi cäräyanız nämänädi? Dedi qulağ as deyim da. Götürüb görək Şikâri Simizâr'ın bâräsindä nämänä diyäcäk? Bändä dä ärz eliyimäyläşän ağaların dosların sağlığına:

bilmiyorum. Onları geri getir hangisini istediğini bana söyle.

Serefrâz Şah, Reyhâne Peri'den kızları getirmesini istedi. Reyhâne Peri kızları getirip bir bir çadıra girdirdi.

Şikâri dedi: Hankisini benden istiyorsun?

Serefrâz Şah, Simizâr Hanım'ın elinden tutu. "Ben bunu istiyorum." dedi.

Şikâri kendi kendine dedi: On sekiz yıldan beri zindanda kalan sevgilimi ona verememe. Serefrâz Şah'a dedi: Efendim, Simizâr ile bizim aramızda olanları siz bilmiyorsunuz. Serefrâz Şah dedi: Sizin aranızda bir şey mi var? Şikâri sazını aldı, Simizâr Hanım onun sevgilisi olduğunu şöyle söyledi:

Şikâri, Serefrâz Şah'a dedi:

Gäl sänä söyläyim pärilär Şâhı,
O mänim ürägim bu cismimä candı.
On säqqiz il galıb düşmän älindä,
O mänim canımda rûh û rävândı.

(6+5)

Gel sana söyleyeyim periler Şâhı,
O benim yüreğim, bu bedenime candı.
On sekiz yıl kaldı düşman elinde,
O benim canıma ruhtur, bedendir.

Säräfrâz Şah dedi indi ki bunu vermädin, tutdu Nâzik-bädän'in biläyinnän.

O sänin, bunu verginän mänä.

Dedi qulağ as onun da sözü çoxdu, ärz eliyim. Götürüb bu dillärinän görək Säräfrâz Şah'a nä deyir:

Serefrâz Şah daha sonra Nâzik Beden'in elinden tuttu.

O senin olsun bunu bana ver.

Şikâri sazını aldı dedi onun sözü çoktur. Bakalım Serefrâz Şah'a nasıl söyledi? Ben söyleyeyim sizler sağ olun:

Şikâri dedi:

Säni numâyändä eylädi Süleymân,
Mäğrib'dän Mäşriqä eylädi färmân,
O qız männän ötür olub Müsälmân,
O din-i İslâm'a pärçäm vurandı.

(6+5)

Seni elçi eyledi Süleyman,
Batıdan doğuya etmiştir ferman,
O kız benim için olmuş Müslüman,
O İslam dinine bayrak vurandı.

[Säräfrâz Şah] Dedi xeyli xûb buda sänin, oanan da äl götürdü, yapışdı Gonca Läb'in biläyinnän ki Cähângir'in xanımısıdı. Şikâri'nin gözläri doldu.

[Säräfrâz Şah] Dedi: Dilâvär halın niyä äväzoldu? Dedi qulağ as deyim da niyä äväz oldu: Şikâri öbürü kälməsin bu dillärinän aldı sazın görək ne dedi:

Serefrâz Şah bu defa Cihangir'in eşi Goncaleb'in elinden tuttu. Madem onları vermiyorsan bu kızı bana ver.

Şikâri'nin gözleri yaşla doldu. Serefrâz Şah dedi: Halin neden değişti?

Şikâri dedi: Goncaleb'in onun gelini olduğunu bakalım nasıl ona söyleyecek. Şikâri sazını aldı, dedi:

Şikâri dedi:

Yengi yengi bağçaların barıdı,
Almasıdı, heyvasıdı, narıdı.
Şikâri diyär o Cähângir yârıdı,
O ärşäddi özü böyük aslandı.

Yeni yeni bağların bağıdır,
Elmasıdır, ayvasıdır, narıdır.
Şikâri der o Cihangir yarıdır,
O büyüktür, kendi büyük aslandı.

(6+5)

Säräfrâz Şah dodağın vurdu dodağına: "Zäräbä, zärnä, äbä büvä püf." Bu çadır oldu nasırga kimi bir şey. Hamısın yığdı bir yerä çadıra qaxdı göyä.

Serefrâz Şah durumu böyle görünce bir sihir okudu. (zerebe zerne, abe büve püf) Çadır nasırgaya[72] benzer bir şeye dönüştü. Herkesi toplayıp sonra havaya kalktı.

Şikâri özünä gäldiğindä Firuz Äyyâr'la üş gün lälä-giryan dolansınlar, üş günnän sora Şah-ı Şüca bulara ras geldi. Dedi Şah-ı Şüca, män getmäli oldum qızların dalısıcan, gedäsän, mänim oğlanlarıma diyäsän, dädävüz getmäli oldu dubârä qızların dalısıcan.

Şikâri kendine geldiğinde Firuz Ayyar ile birlikte üç günden beri çölde yatıklarını anladı. Üç günden sonra Şah-ı Şüca'ya rastladılar. Şikâri, Şah-ı Şüca'ya dedi: Ben Simizâr ve diğerlerinin peşinden gitmeliyim. Sen İslam koşununa ve oğullarıma bu haberi ulaştır.

Şah-ı Şüca' gälsin Şâm'ä sarı, Firuz Äyyâr'ınan Şikâri gedillär hara? Qızların dalısıca. O ägär biz istäsäk gedäk Gülistân-ı Räm'ä ävväl gäräk gedäk Särändib'ä. Särändib'dä Häzrät-ı Adämin qädämgâhın ziyârät eliyäk. Här ikisi yol gälilär. Bir ay ikisi de yeridiler.

Şah-ı Şüca, Şam'a doğru yol aldı. Şikâri ve Firuz Ayyar da nereye gittiler? Gülistan-i Erem'e. Firuz Ayyar dedi: Biz Gülistan-ı Erem'e gitmek için Serendib'den geçmemiz gerekiyor. Serendib'de Hz. Âdem'in ayak izini ziyaret etmeliyiz. Şikâri ve Firuz Ayyar bir ay durmadan yürüdüler.

Bir ay yeksärä yol gälännän sora, bir yerdä yatmıştılar.

Bir ay yürüdükten sonra bir yere yetişip orada gecelediler.

Gecänin bir växtindä Şikâri gördü ki çox sızıltı säsi gälir, Firuz da yatıbdı. Durdu o yana bu yana qulağın yatıtsın, sızıltı säsi gälän sämtä getmağa mäşgûl oldu. Gedib gördü bir näfäri bağlıyıblar ağaca bir dana nâzik tükünän, munun sızıltısı âsimânä büländ oldu. Üräyi yandı buna, yetirdi yaxına: Säni niyä bağlıyıblar bura?

Gecenin bir zamanında Şikâri bir sızıltı sesini duydu. O tarafa bu tarafa baktı, bir şey görmedi. Sesin geldiği yere doğru yürüdü. Bir adamın bir ince tel tüyle ağaca bağlandığını gördü. Onun inleme sesi göklere yükseliyordu. Onun haline acıdı. Yanına gidip neden ağaca bağlandığını sordu.

Dedi Dilâvär ägär mäni burdan açasan, dünyâ malınnan säni gäni eläräm.

Adam dedi: Pehlivan eğer beni buradan kurtarırsan, ne istersen sana veririm, seni zengin ederim. Şikâri saçı kırmak istedi, ancak onu kıramadı.

[Şikâri] Älin atdı bu tükü qırsın, gördü mahâl-ı ämridi, qırılmır.

Bu eynidä Firuz yuxudam ayılsı gördü Şikâri yox, durdu bir yol Şikârini axtardı, gäldi gördü onun ipin yanında istir şämşirinän käsäcäk.

Bu zamanda Firuz Ayyar da uykudan uyandı. Etrafında Şikâri'yi görmeyince onun aramaya kalktı. Şikâri tam tüyü kesmek istediğinde Firuz Ayyar oraya vardı. Şikâri'ye dedi: Bekle biraz, bunu bana bırak.

Şikâriye dedi Şikâri dayan. sän dur dalıda görüm. Dedi sänin adın nämänädi?

Firuz Ayyar adama sordu: Kimsin sen?

Dedi mänim adıma Sâriq Äyyâr diyällär. Män Särhäng-i Şâmi'nin yanınan gälmişäm, özüm dä Müzrûq, Müşrüb'un äyyarlarınnanam.

Cevap verdi: Benim adım Sarik Ayyar. Müzruk ve Müşrüb'ün pehlivanlarındanım. Serheng-i Şâmi beni Şikâri'yi öldürmekle görevlendirdi ancak Encüm Peri buna izin vermedi.

72 Nasırga: Harç taşımaya yarayan dört kollu araç, teskere.

Şikâri, eşidende el elädi Şämşirä, şämşiri qilâfinnän çıxadanda. Bir dana şämşir vurdu, ağacınan Sâriq Äyyâr'ı aradan böldü, yarısı düşdü o yana yarısı düşdü bu yana.

Şikâri ve Firuz Ayyar rävâne-yi râh oldular. Gälib yetirdilär Särändib Däryâsı'nın känârinä. Gördü gäşti dayanıb, tâcirler mal vurullar, olarda gäştiyä mindilär rävâne-yi râh oldular.

Üş gün yol getdilär, üç günnän sora här täräftän Yâ Allâh säsläri gäldi. Şikâri dedi nolub? Dedilär naqqa istir gämini gärq eläsin.

Şikâri neynädi? Şikâri ävväl hämmişä Allahı yâd elär. Şikâri götürüb bu dillärinän göräk Allahä necä yalvarır? Bändä dä ärz eliyimäyläşän ağaların dosların sağlığına:

Şikâri bunu duyduğunda kılıcını çekti. Bir darbeyle ağaçla Sarik Ayyar'ı ikiye ayırdı. Sarik Ayyar'ın ağaçla birlikte yarısı bir tarafa diğer yarısı da öbürü tarafa düştü.

Şikâri ve Firuz Ayyar yollarına devam edip Serendib Deryasına yetiştiler. Deniz kıyısındaki gemiler tacirlerin mallarını götürmekteydi. Onlar da tacirlerle birlikte gemiye binip yola koyuldular.

Üç gün denizde yol aldıktan sonra bir anda her tarafta "Ya Allah" sesleri yükseldi. Şikâri ne olduğunu sordu. Bir balina gemiye saldırmıştı.

Şikâri ne yaptı? Şikâri her zaman olduğu gibi Allah'tan yardım istedi. Şikâri bu sözlerle Allah'a yalvarmaktadır. Bakalım ne diyecek? Ben söyleyeyim, sizler sağ olun:

Şikâri dedi:

Gemimiz gärq olur däryâdä,
Nûhä näcât verän yetiş hayayä.
Sän özün rähm elä Müsälmänä,
Nûhä näcât verän yetiş hayayä.
(6+5)

Gemimiz batacak denizde,
Nuh'a yardım eden yetiş yardıma.
Sen kendin rahm et Müslünana,
Nuh'a yardım eden yetiş yardıma.

Fäläk mänä sitäm etdi doyunca,
Ölüm yeydi bu dünyâdä qalınca,
Män gediräm nazlı yarın dalınca,
Nûhä näcât verän yetiş hayayä.
(6+5)

Felek bana sitem etti doyunca,
Ölüm yeğdir bu dünyada kalınca,
Ben giderim, nazlı yârın ardınca,
Nuh'a necat veren yetiş yardıma.

Hamı färyâd çäkir edir äl-ämân,
Şikâri därdinä gäl eylä därmân.
Şiälär ağası ol Şah-ı Märdân,
Nûhä näcât verän yetiş hayayä.
(6+5)

Her kes feryat eder, der yardım,
Şikâri derdine gel et derman,
Şiialar ağası, o Şah-ı merdan,[73]
Nuh'a yardım eden yetiş yardıma.

Şikâri oxu qoydu çille-yi kämänä naqqanın gijgahın nişânä tutdu, vurdu naqqanın beyninän.

Däryâ oldu tämâm qan. Tâcirler yığışdılar buların döräsinä häräsi bir tas qızıl getirib verdilär, hämd û sänâ yerine getirennän sora yollarına qoyuldular.

Şikâri okunu yayına koyup balinanın alnını hedefledi. Hedefini şaşırmadı ve balinayı vurdu.

Deniz kana döndü. Tacirler onun başına toplandı. Herkes ona bir tas altın verdi. Tacirler onu övdüler. Daha sonra yollarına denizde devam ettiler.

73 Şah-merdan: Hz.Ali.

Şikâri ve Firuz Ayyar'ın Serendib'e Ulaşması

Bir neçä gün getiktän sora yetiştilär däryânın känârına. Bular tacirlerdän ayrılsın Säräندab'ä täräf yola düştüler. Säräندib'ä iki ağaş aralı bir dana bağ vardı. Humâyun Şah'ın bir dana qızı var be-nâm-ı Qämär Rûx. Qämär Rûx'un dâyäsi känizi çoxdu, amma birinin adı Emberdi.

Şikâri gil gäldi yetişdilär bu bağa. Şikâri Firuz'a dedi bu gecäni bağda qalax vä bunnan bu yana yolu burdan soruşax. Gäliblär bağın qapısın döysünlär, bağban gäldi qapıya.

Kimsiz?

[Şikâri] Dedi: Allah qonağıyux.

Dedi: Allaha da qurban olum, qonağına da. Ammâ män burda bağbanam, Şâhın qızı gälib bura, män eliyäbülmäräm sizi qonağ eliyäm. Şikâri dedi yolu bize görsät biz nä cur Säräندib'ä getmeliyik?

Bular galdılar bağın känârindä. Gecä oldu, Şikâri yatannan sora Firuz dä başın qoydu yerä, ämma Firuz gördü yatabilmir.

Niyä? Bağdan bir ney däf tänbûr, ärgävân säsi asimânä büländ olubdu.

Bunun bir torbe-yi äyyârısı var idi. Gätirib qoydu bärâbärindä yerä. Bunun içindä köhnä mündäris libasdan zaddan var idi. O libâsları çıxardıb, öz libasların soyunub, pünhân elädi.

Bir ayağına köhnä bir çarıx geydi, bir ayağına da givä geydi. Kämändi atıb düşdü bağın içinä. Mının bir dana neyi var idi. yeddi bänd idi. Bäddärin açar yığar torbuya, çıxardanda da bäddäri qoşar, bu olar ney.

Gälib gördü bir qäsridi üş dört täbäqä, hûrilär mäläklär gözällär tämâm yığışıb bura. Çalrlar oxuyullar eyş û işrätä mäşgûldular. Hovuzun känârindä Firuz börün verdi yerä, neyi saldı dodağına. Bir Hümâyûn başladı neydä bu neyin säsi däydi Qämär Rûx'un qulağına ki Humâyun Şah'ın qızıdı.

Hammı sakit, qulax verdilär. [Qämär Rûx dedi]: Ember Dâyä çıx bir döräni dolan gör bu säs hardan gälir? Mänim bağıma kim gälib? Ember Dâyä çıxdı getdi ney säsi gälän yerä, gördü bir pirânä kişidi, börün verib yerä.

Birkaç gün yolculuktan sonra kıyıya vardılar. Şikâri ve Firuz Ayyar tacirlerden ayrılıp Serendib'e doğru yol aldılar.

Serendib'den iki ağaç[74] uzakta Humâyun Şah'ın kızı Kamerruh'un bir bağı vardı. Kamerruh'un dadısı ve hizmetçisi çok idi, ancak birinin adı Ember Dadıydı.

Şikâri ve Firuz Ayyar bağa yetiştiler. Şikâri, Firuz Ayyar'a dedi: Bu gece bu bağda kalalım, yolu da buradan sorarız.

Bağın kapısını çaldılar. Bahçıvan kapıya geldi.

- Kimsiniz?

Şikâri dedi: Allah misafiriyiz.

Dedi: Allaha da kurban olurum, misafirine de, ancak Şah'ın kızı burada. Sizi içeriye alamam.

Şikâri dedi: Serendib yolunu bize söyle, nasıl oraya gidebiliriz?

Geceyi bağın yanında geçirmeye karar verdiler. Gece Şikâri yattıktan sonra Firuz Ayyar'ın uykusu gelmedi.

Niçin? Bağın içerisinde gelen müzik seslerini duydu. Ney, tambura sesi her tarafı bürümüştü.

Firuz Ayyar'ın bir torbası vardı. Onun içinde her şey olurdu. Eski bir elbiseyi torbadan çıkarıp kendi elbiseleriyle değiştirdi. Kendi elbiselerini bağın bir tarafında gizledi.

Bir ayağına eski bir çarık, bir ayağına give[75] giydi ve kemendini bağın duvarına attı.

Firuz Ayyar yedi parçalı bir neyi varidi. Bentlerini açıp torbaya doldururdu. Çaldığı zaman da parçaları bir birine bağlardı.

Bağın içinde üç dört katlı bir saray vardı. Huriye benzer güzeller de orada toplanmış, çalıp oynamaktaydılar.

Firuz Ayyar havuzun kenarında böğrünü yere verip neyi dudağına aldı. Humayun makamında üflemeye başladı. Humayun Şah'ın kızı Kamerruh ney sesini duydu.

Herkes neyin sesine kulak verdi. Kamerruh, Ember Dadı'ya dedi: Bak bakalım bu ses nerden geliyor? Benim bağıma kim geldi?

74 Ağaç: Mesafe ölçme birimi.

75 Give: Bir tür ayakkabı.

Ember Dâye dedi: Dur ayağa xanım istir säni. Dedi män gedäbülmäräm, al dalıva götür. Ember Dâyä galin geyimin birisidi, getdi bunu aldı dalısına. Firuz Äyyâr minib Ember Dâyä'nin dalısına, getdi qızların yanına. Eleyki vârid olsun, qızların yanına, qızlar hammısı baxıb buna qah qaha çäkib güldülär.

Qämär Rûx dedi bu nä väzdi? Dedi mäni göydän câdû aparırdı, salıb qıçım sınıb, libâsım da yoxdu ki däyişäm, iynä sapım yoxd ki tikäm.

Otuttular bunu bir yerdä. Ney çal görüm dedi. Bu neyi salıb dodağına, başladı çalmağa.

[Qämär Rûx] Dedi bu ney çalmağı kimnän öyränmisän?

Dedi biz elä dädä babadan ney çallıx. Bu bizim dädä baba käsbimizdi. mänim bir oğlum var mäni bağın içindä salıb, onu da bağın eşiyindä.

[Qämär Rûx] Ember Dâyä'ni çağırıb huzûrinä, gedin baxın görün. Bular gäldilär gördülär. Şikârini getirdiler.

Qämär Rûx baxdı pärvärdigâr-ı mütä'âlin käräm däryâsı cûşä gäländä bunu yaradıb. Başınnan gözünnän Şâhlıx tökülür.

Qämär Rûx Şikâri'yä üz dolandırdı:

Dedi de görüm, sän hara gedisän? Hardan gälisän? Dedi nâzänin qulağ as deyim da: Şikâri götürüb bu dillärinän göräk nä diyäcäk bändä ärz eliyim dosların sağlığına:

Ember Dadı ney sesi gelen semte gitti. Yaşlı bir adamın bir tarafını yere verip ney çaldığını gördü. Ona dedi: Hanım seni istiyor. Firuz Ayyar dedi: Benim ayağım kırık beline alman gerekir. Ember Dadı güçlü birisiydi, Firuz Ayyar'ı beline alıp Kamerruh'un yanına getirdi.

Mecliste oturan kızlar Firuz Ayyar'ı ve dadıyı o halde görünce kah kah gülmeye başladılar. Kamerruh ondan sordu: Bu ne hal? Ne işin var burada? Firuz Ayyar dedi: Büyücünün biri beni havada götürüyordu. Havadan düştüm, ayağım kırıldı, elbiselerim yırtıldı. Elbiselerimi dikmeye de iğne ipliğim yok. Onu bir yerde oturttular. Ney çalmaya başladı.

Kamerruh dedi: Böyle ney çalmayı kimden öğrendin?

Firuz Ayyar dedi: Bu bizim dede baba işimizdir, babam ve dedem de ney çalardı. Benim oğlumda benimle birlikte geliyordu. O da bağın dışarısındadır.

Kamerruh Ember Dadı'yı yanına çağırarak söylediği adamı bulup getirmesini istedi.

Şikâri'yi Kamerruh'un yanına getirdiler. Kamerruh, Şikâri'nin yakışıklılığından etkilendi. Her tarafından padişahlık ve neciplik belliydi. Kamerruh Şikâri'den sordu: Nerden gelip nereye gidiyorsunuz?

Şikâri dedi: Güzelim sana söyleyeyim. Sazı aldı, bakalım Kamerruh Hanım'a ne diyecek? Ben söyleyeyim, dostlar sağ olsun:

Şikâri dedi:

Güzäşt eylä mäni sän ey Şah-zâdä,
Bilmiräm ki nä mäkâna gediräm.
Säni gördüm sevgim düşdü yadıma,
Bilmiräm ki nä mäkâna gediräm.

(6+5)

Af et beni sen ey şah kızı,
Bilmem ki ne mekâna giderim.
Seni gördüm, sevgim düştü yadıma,
Bilmem ki ne mekâna giderim.

Ay gözäl çox olar däryâda mâhı,
Cämâlıvı görän heş çäkmäz ahı,
Götürüb aparıb Pärilär Şâhı,
Bilmiräm ki nä mäkâna gediräm

(6+5)

Ay güzel çok olur denizde balık,
Cemalını gören hiç çekmez ahi,
Götürmüş almış periler Şâhi,
Bilmem ki ne mekâna giderim.

Şikâri'nin yox kimsädän härâsi,
Geyibdir äyninä cäng libâsi,
İndi männän ötür tutubdu yâsi
Bilmiräm ki nä mäkâna gediräm

(6+5)

Şikâri'nin yoktur kimseden korkusu,
Giymiştir eğnine svaş elbisesi,
Şimdi benden ötürü tutmuştur yasi,
Bilmem ki ne mekâna giderim.

Dedi sevgilim. Beş gözäldi, ikisi äyâlımdı, biri gälinimdi, ikisi dä dâyäläridi. Pärilär Pâdişâhı, Säräfrâz Şah sehr gücünä oları mänim älimnän alıbdı. Dedi dilâvär dünyanın arası mägribdän mäşriqä gözäl ola, hamısı sänä gälä gäräk mäni dä alasan. Män Humâyun Şah'ın qızıyam, çün sännän bir yerdä oturdum yedim işdim, çâräsi yoxdu gäräk mäni dä alasan.

Şikâri dedi: Serefrâz Şah sihir gücüyle beş güzeli kaçırmış. Onların ikisi benim kadınım, biri gelinim ve ikisi de onların dadılarıdır. Kamerruh dedi: Dünya güzelleri senin olsa da, doğudan batıya hepsi senin olsa da, beni de almalısın. Ben Humâyun Şah'ın kızı Kamerruh'um. Seninle bir yerde oturup yiyip içtiğimizin hatırına beni de alman gerekir.

Bular bu söhbätdä olsunlar, qızın iki dana qardaşı var. Birinin adı Şähnâzdı birinin adı Şähbâz. Bular şikârä çıxmışdılar, yolları düşür bağın känârinä görüllär säs gälir qapını döyüllär.

Kamerruh'un iki erkek kardeşi vardı. Birinin adı Şâhnaz, birinin adı Şâhbazdı.

Qız perişân oldu Şikâri dedi: Niyä belä eliyisän? Dedi mänim qardaşlarım pählävandı, quş quşluğuyla mänim bağıma qanat salabilmäz. Ägär gälsälär bura säni dä öldürällär.

Avdan döndüğünde yolları bağın yanından geçti. Bağdan gelen sesleri duyunca bağın kapısını çaldılar.

Kamerruh tedirgin oldu. Şikâri nedenini sordu. Kamerruh dedi: Kuş bile buraya kanat açamaz, kardeşlerim sizi burada görürse sizleri öldürürler.

Bağban qapını aşsın bular vârid olsun içäri. gördülär bacının yanında bir näfär dilâvär oturub. Yetirdilär bular äl eläbilär şämşirä, cumuldular Şikâri'nin üstünä.

Bahçıvan kapıyı açtı. Şâhnaz ve Şehbaz içeriye girdiklerinde bacılarının yanında bir erkek oturduğunu gördüler. Kılıçlarını sıyırıp Şikâri ve Firuz Ayyar'a saldırdılar. Şâhnaz ve Şehbaz dediler: Sen namahremsin bizim bacımızın yanında ne işin var?

Dedilär dilâvär sän nâ-mährämsän axı bu bizim bacımızdı. Şikâri dedi qulağ asın görün sizä nä deyiräm. Şikâri götürüb bu dillärinän göräk bulara ne deyir:

Şikâri durumu böyle görünce sazı aldı bakalım onlara ne söyleyecek?

Şikâri dedi:

Märd oğlana xilâf u şärr yaraşmaz,
Varıdı başında bir göhärdän tacı,
Här bağa bağçıya diken yaraşmaz,
Bu şirin ağzımım etmeyin acı.

(6+5)

Mert adama kötü işler yaraşmaz,
Varıdır başında pahalı taşlardan tacı.
Her bağa bahçeye diken yaraşmaz,
Bu şirin ağzımı etme sen acı.

Şikârçıyam nâmärd toru qurmaram,
Mäzlumların heç boynun burmaram,
Na-käslä nân u nämäk yemäräm,
Bu şirin ağzımım etmeyin acı.

(6+5)

Avçıyım, namert ağı kurmam,
Mazlumların hiç boynunu burmam,
Alçak biriyle ekmek tuz yemem,
Bu şirin ağzımı etme sen acı.

İskändär babamnan vardı nişânä,
Bac alıbdı pärçäm vurub dünyâyä,
Gäräk xäyânät olmasın İslâmä,
Şikâri düşmänä vermiyib bacı.

(6+5)

İskender babamdan vardır işaret,
Haraç almış, bayrak vurup dünyaya,
Gerek hıyanet olmasın İslam'a,
Şikâri düşmana vermemiş bacı.

Qızın qardaşları Şâhnaz ve Şehbaz, Şikâri'ye dedi: Sen evlâd-ı İskändärsän, bäs bu yanlarda neynisän?

Şikâri mözûnu mäträh eläd. Säräfrâz Şah mänim beş dana nâmûsimi älimnän alıb, sehr gücüynän götürüb aparıb Gülistân-ı Ereme, Män indi oların dalısıcan gediräm.

Dedilär: Ägär sändä biz nâ-märdlik görmäsäk ölänä kimi sänä qulam ollux. Dedi nä nâ-märdliyi? Dedilär: Ägär bizim bacmızı almasan, biz sändä nâ-märdlih görürük.

Dedi xeyli xûb.

Dedilär onda bacımızı götüräk gedäk şährä babamızın yanına mözûnu diyax, sän dä gälärsän babamızdan istärsän.

Bäli, bular gedib babalarına dedilär ki Şah-ı Dârâ oğlu Şikâri istir gedä Gülistân-ı Erämä yolu burdan düşübdü. Babaları geldi onun peşvâzına.

Şikâri bular belä görändä Firuz'a dedi: Mänim sinämdä bir neçä söz var onu sänä deyim. Şiâri götürüb göräk nä desin? Bändä dä ärz eliyim eşidänlärin sağlığına:

Kızın kardeşleri olan Şehnaz ve Şehbaz, Şikâri'ye dediler: Sen ki İskender'in torunlarındansın, bu yerlerde ne işin var? Şikâri olayları onlara anlattı. Şikâri söyledi: Serefrâz Şah, sihir gücüyle Simizâr ve yanındakileri Gülistan-ı Erem'e kaçırmıştır. Onları kurtarmak için gidiyordum, yolum buradan geçti.

Şâhnaz ve Şehbaz: Eğer bizimle düz olursan, ömür boyu sana köle oluruz. Eğer bizim bacımızı almazsan bize namertlik yapmış olursun.

Şikâri bunu kabul etti.

Şâhnaz ve Şehbaz: O zaman şehre gidip babamızla konuşalım. Sen babamızdan Kamerruh'u istemelisin.

Evet, Şâhnaz ve Şehbaz babalarına Şah-ı Dârâ oğlu Şikâri'nin yolu bu taraflara düştüğünü söylediler. Babaları onu karşılamaya geldi.

Şikâri, bunları böyle görünce Firuz Ayyar'a dedi: Benim yüreğime birkaç söz geldi, onları sana söyleyeyim. Sazını aldı bakalım ne dedi? Ben de dinleyenlere söyleyeyim:

Şikâri dedi:
Şükr eyläräm birliyivä ey Xudâ,
Bu busâtı Süleymânä vermädin.
Sänin cälâlivä deyim märhäbâ,
Bu busâtı Süleymânä vermädin.

(6+5)

Şükr ederim birliğine ey Tanrı,
Bu ihtişamı Süleyman'e vermedin,
Senin celaline derim merhaba,
Bu ihtişamı Süleyman'e vermedin.

Leylâ häsrätinnän Mäcnûn saraldı,
Züleyxâ meylini Yûsifä saldı,
Färhâd külüng ilän başını yardı,
Bu busâtı heç insânä vermädin.

(6+5)

Leyla hasretinden Mecnun sarardı,
Züleyha meylini Yusuf'a saldı,
Ferhat çapa ile başını yardı,
Bu ihtişamı hiç insana vermedin.

Baba İskändär täk bağladı bändi,
Här yana gedändä mindi sämändi,
Fäläk Şikâriyä verdi fırsändi,
Bu celâlı heç insânä vermädin.

Baba İskender tek bağladı yolları,
Her yana giden de bindi atına,
Felek Şikâri'ye verdi fırsatı,
Bu ihtişamı hiç insana vermedi.

(6+5)

[Şikâri dedi]: Mänä qädäm-gâh-ı Adäm Säfil'ullahı mänä nişân verin. gätirdilär gädäm-gâh-ı Adämä.

Eleyki buranı ziyârät eläsin, Şikâri bir qädri ağlıyıb bunu hûş apardı. Bir pay da Şikâri'yä Qädäm-gâh-ı Adämdä verdilär.

Eleyki bu yatdı, âläm-ı rüyâdä buna diyillär ki "Şikâri Gülistân-ı Eräm'ın padişâhlğı sännän olacax."

Humâyun Şah öz özünä dedi bu evlâd-ı İskändärdi, män gärək buna bir nümâyiş veräm, ta bunun hünärin göräm. Şikâri'ye üz dolandırdı: Oğlum bizim bu däryâda çox yaxşı märkäblärimiz olar. Bulardan birin tutabilsen, çox yaxşı olar sänin üçün. Sän bunnan bu täräfä devlärinän, pärilärinän täräf olacaxsan.

Şikâri özün vurdu däryâyä, bir o qädr zäman çäkmädi, däryâdan bir dana märkäb tutdu. Märkäbin adına deyillär Ügâb-ı Devzâd. Şikâri Märkeb-ı Äjdâxâr'ı qoyacax qalsın burda, Burdan bu yana Ügâb-ı Devzâz'ınan gedäcax.

Qämär Rûx'u verdilär Şikâri'yä, vä Ember Dâyä'ni dä verdilär Firuz Äyyâr'a. Bir neçä gün eyş û işrätä mäşgûl olannan sora istillär ki bular gessin Gülistân-ı Eräm'ä sarı.

Şikâri üz dolandırdı: Nâzänin çün män gedäcağam, sänä bir neçä kälmä sözüm var. Götürüb Qämär Rûx'a bu dillärinän görək nä deyir? Bändä dä ärz eliyimäyläşän ağaların dosların sağlığına:

Şikâri dedi: Bana Hz. Âdem'in ayak bastığı yeri gösterin. Şikâri'yi o kutsal yere götürdüler.

Şikâri orayı ziyaret etti. Biraz ağlayıp uykuya daldı. Şikâri'ye burada da pehlivanlık payı verildi. Bu yerde Şikâri'ye [Hızır Peygamber tarafından] söylendi:

"Şikâri, sen Gülistan-ı Erem'in padişahı olacaksın."

Humâyun Şah kendi kendine dedi: Bu İskender evladıdır, ben buna bir hediye vermeliyim. Şikâri'ye yüzünü çevirdi, dedi: Oğlum bizim denizimizde iyi atlar bulunur, istersen birini alabilirsin.

Bundan sonra senin devler ve periler ile savaşın olacak. Sana iyi bir at lazım.

Şikâri, kendini denize attı. Çok sürmedi ki denizden bir at tuttu. Atın adını Ügab-ı Devzad koydular.

Şikâri Merkeb-ı Ejderhar'ı burada bırakıp yoluna Ügab-ı Devzad ile devam edecekti.

Kamerruh'u Şikâri ile evlendirdiler. Ember Dadı'yı de Firuz Ayyar ile evlendirdiler. Birkaç gün düğün ve eğlenceden sonra Şikâri oradan ayrılıp Gülistan-ı Erem'e gitmek istedi.

Şikâri Kamerruh'u yanına çağırdı, dedi: Benim gitmem gerekir, ancak gitmeden önce sana bir söz söyleyeceğim. Sazını aldı, bakalım Kamerruh'a ne dedi? Bendeniz arz edeyim işitenler sağ olsun:

Şikâri, Kamerruh'a dedi:

Başına döndüğüm Qämär Rûx yarım,
Qulax ver sän indi neçä kälâmä.
Oğlanlarım ägär gelip soruşsa,
Diyärsän ki gälmişdi bu mäkânä.

Başına döndüğüm Kamerruh yârim,
Kulak ver sen indi nice kelime.
Oğlanlarım eğer gelip sorarsa,
Söylersin ki gelmişti bu mekana,

(6+5)

Män aşıqam gälmädi,	Ben aşığım gelmedi,
Köçüm getdi gälmädi.	Göçüm gitti, gelmedi.
Fäläk männän bäd etdi,	Felek benden kötü etti,
Ağlar üzüm gülmädi.	Ağlar yüzüm gülmedi.

(bayatı)

Zamanä dolanıb bir zaman olsa,	Zamane dolanıp bir zaman olsa,
Fäläk aramıza ayrılık salsa,	Felek aramıza ayrılık salsa,
Allah versä sändän bir oğlum olsa,	Allah verse senden bir oğlum olsa,
Bu bazû-bändi verärsän nişâna.	Bu kol bağı veresin ona nişana.

(6+5)

Män aşıq yar qana,	Ben âşık yar kana,
Yâr sözün yâr qana,	Yar sözünü yar kana,
Vurmuş bir sonayam,	Vurulmuş bir sunayım,
Sığınmışam yar qana.	Sığınmışım yar kana.

(bayatı)

Şikâri däryâda eylär şikâr,	Şikâri deryada eder şikâr,
Männän bu sözleri saxla yâdigâr,	Benden bu sözleri sakla yadigâr.
Cähângir Cähândâr, Cahânbexş olar,	Cihangir, Cihandar, Cihanbahş olur,
İndi getmeliyäm män Gülistânä.	Şimdi gitmeliyim ben Gülistana,

(6+5)

Bu dağda maralım var,	Bu dağda maralım var,
Ox däyib yaralım var,	Ok değmiş yaralım var.
Nä gecä yuxum gälär,	Ne gece uykum gelir,
Nä gündüz qärârım var.	Ne gündüz kararım var.

(bayatı)

Şikâri üz dolandırdı: İki dana oğlum var biri Cähângir, biri Cähândâr, ägär sännän dä oğlum olsa adın Cähânbexş qoyarsan.

Bir cüt bâzû bändidä verdi ki ägär bunu bağlasan män harda olsam gälär tapar. Ya ki qız olsa cähâziyäsin, här bir şeyin görär. Şikâri bâzû bäddäri versin.

Firuz da bir dana tülkü quyruğu verdi, öz xanımısına, Ember Dâyä'yä ki uşağ olannan sora bu tülkü quyruğun bağlıya bir dana ağaca zada, heş zad bunun döräsinä dolanabilmäz.

Şikâri dedi: Benim Cihangir ve Cihandar adında iki oğlum var. Eğer bir oğlumuz olursa adın Cihanbahş koyarsın.

Ona bir çift kol bağı verdi ve dedi: Eğer oğlumuz olursa bunu koluna bağlarsın. Bununla beni bulur. Eğer kızımız olursa bunu onun çeyizine koyarsın, bu her bir şeyine yeter.

Firuz Ayyar ise eşi Ember Dadı'ya bir tilkikuyruğu verdi. Çocuk olduktan sonra onu bir ağaca assın diye. Böylelikle çocuğa kötü şeyler yaklaşmaz ve kötü şeyler onun çevresinden uzak durur.

Ele ki yola düşdülär, az gediblär çox gediblär, Hädd-ı Sädd-ı Pärizâd'ä vä Divzâd'ä yetiştilär.

Säräfrâz Şah'ın bir qardaşı var adına Elâvä Şah deyillär. Devlärin pâdişâhıdı. Säräfrâz Şah'da Pärilärin Padişâhıdı. Elâvä Şah'ın bir dana oğlu var adına Zärdân deyillär. Elâvä Şah Säräfrâz Şah'dan qızını neçä däfä istiyib vermiyib buna. Här sefärində yüz min dev aparar gene şikäst yiyär gälär Kûh-ı Kâfda sakin olar, ta yüz min qoşun dübârä yığa gedä Säräfrâz Şah'ınan cäng eliyä.

Bular Hädd-ı Sädd'ä gälib yetirdilär. Şikâri dästûr vrdi Firuza ki: Çâdırımızı qur görək. Eleyki çadırı qurdular.

Firuz süpänginän iki dana ov şikar elädi. Oları gättilär, başın käsiblär soyublar, ätinnän ot qalıyıblar, kebab eliyillär yeyillär. Bir gördülär ki Ügâb-ı Devzâd bir kişnädi. Firuz bir çalıdan çıxdı baxdı, gördü iki dana närrä dev budu ha gälir. Gälib dayandılar çadırın qabağında. Şikâri çıxıb eşiyä. [Şikâri dedi]: Bäli färmâyişiz nämänädi?

Dedilär bizim pâdişâhımız harda bäni-âdäm görsä ona çox xidmät elär. Sizin gälmağızı bilibdi. Bizi äziyät eliyiri ki kim bu bäni-âdämläri gätiribdi bura? Sändän onun yanına gelesen.

Durublar çadırı zadı yığışdırıblar, baham gäldilär. Eleyki gäliblär vârid oldular buların därbârına.

Elâvä Şah üz dolandırdı: Oğlum de görüm säni hansı devlärdän gätiribdi bura?

[Şikâri dedi]: Män özüm gälmişäm.

Dedi indi ki özün gälmisän, sän çox xoş gälmisän. Bulara päziralıx elädi. Minâye şärâb qoyuldu arayä. Yedilär işdilär. Olrara şerabler geldi.

Elâvä Şah üz dolandırdı: Oğlum hardan gälisän? Hara gedisän? Nä äcäb bu yanlarda görsänisän? Söhbätä mäşguldular, buların başına yığva yığıb,[76] ceşn tutublar, Elâvä Şah üz dolandırdı: Mänim çalgıcularım gälsinlär. Bäli mänim çalgıcularım gälsinlär, qıx näfär Firuz baxdı gördü ki nävâzändä düzülüb bir birinin dibinä. Firuz baxır birinin biynızına, birinin başına birinin quyruğuna, gördü buları häräsinin älində

Yola koyulduktan sonra az gittiler, uz gittiler, Hadd-ı Sedd-ı Perizâd ve Divzad'a yetiştiler.

Serefrâz Şah'ın bir kardeşi var adına Elave Şah derlerdi. Elave Şah devlerin padişahıydı. Serefrâz Şah da perilerin padişahıydı. Elave Şah'ın Zerdan adında bir oğlu varidi. Elave Şah, Serefrâz Şah'ın kızı Kamerruh'u kaç kere oğlu Zerdan'a istemişti. Kızını vermeyince Elave Şah yüz bin dev ile ona saldırmıştı. Bu olay birkaç kere tekrar olmuştu. Sonuç alamayınca Kaf Dağına çekilip tekrar asker toplamaya başlamıştı.

Şikâri ve Firuz Ayyar Hadd-ı Sedd'e ulaştılar. Şikâri, Firuz Ayyar'dan çadırı kurmasını istedi.

Firuz süpengi[77] ile iki hayvan avladı ve onları kesip yüzdükten sonra kebap yapmaya hazırladı. Bir anda Ugab-ı Devzad'ın kişnediğini duydular. Firuz çadırdan dışarı baktığında iki büyük devin onlara doğru geldiğini gördü. Devler çadırın önünde durdular.

Şikâri çadırdan çıktı. Devler'e ne istediklerini sorduğunda dediler: Bizim padişahımız insanoğlunu sever, onlara hizmet eder. Sizin geldiğinizi anladı. Bizi sizleri götürmekle görevlendirdi. Sizi buraya kimin getirdiğini bilmek istiyor. Onun yanına gelir misiniz?

Çadırları ve eşyaları toplayıp devlerle birlikte yola koyuldular. Eleve Şah'ın sarayına vardılar.

Elave Şah, Şikâri'den sordu: Sizi hangi dev buraya getirdi?

Şikâri dedi: Ben kendim geldim.

Elave Şah dedi: Madem kendin gelmişsin, hoş gelmişsin, sefalar getirmişsin. Elave Şah onları ağırladı. İçki sofrası kuruldu, şaraplar getirildi.

Elave Şah, Şikâri'ye dedi: Oğlum nereden gelip nereye gidiyorsunuz? Böylelikle sohbete başladılar.

Elave Şah onlara tören düzenledi. Onların şerefine kutlama yapıldı. Elave Şah çalgıcılarını çağırdı.

Elave Şah'ın kırk devi ellerinde müzik aletleriyle geldiler. Biri birinden farklı kırk

76 Yığva yığmak: Tören yapmak.

77 Süpeng: Uzak mesafeye taş atmak için bir alet.

bir dev bıynızınnan, kärgädân bıynızınnan, ov bıynızınnan, başın dälıp götün dälib, bir dana ip salıb.

Bular başladılar çalmağı, dadada, dududu. Şikâri gördü ki az qalır dağlar çöksün. Firuz dedi ki qurbân, bizä görä çalsalar bäsimizdi, bura kimi görär. Firuz äl eläd torbe-yi äyyârdan o neyi çıxatdı. Firuz başladı neyi çalmağa.

Şikâri'nin üräh därdä gäldi. Şikâri alıb bu dillärinän göräk nä desin? Bändä dä ärz eliyimäyläşän ağaların dosların sağlığına:

dev sıraya geçtiler. Birinin büyük boynuzu, birinin kuyruğu, ellerinde acayip çalgı aletleri oraya dizildiler. Kiminin elinde gergedan boynuzundan vardı.

Hepsi çalmaya başladılar: Dada-dudu. Onların sesinden az daha dağlar yıkılacaktı.

Firuz Ayyar, Elave Şah'a dedi: Efendim, izin verirseniz biraz da biz çalalım. Firuz torbasından neyini çıkarttı ve çalmaya başladı.

Şikâri'nin yüreği kederlendi. Sazını aldı, bakalım ne diyecek? Ben söyleyeyim dostlar sağ olsun:

Şikâri dedi:

Mey verdilär işdim oldum mästânä,
Bilmiräm ki nâzlı yarım hardadı.
Ölsäm dä halaldı minnät yox canana,
Bilmiräm ki o cananım hardadı.

Mey verdiler içtim oldum sarhoş,
Bilmem ki nazlı yarım nerdedir.
Ölsem de helaldır, minnet yok cana,
Bilmem ki nazlı yarım nerdedir.

(4+4+3)

Ölänäcän yar yolunda ağlaram,
Sinäm üstün çarı çapraz dağlaram,
Ürägimi häqiqätä bağlaram,
Bilmiräm ki nazlı yarım hardadı.

Ölene dek yâr yolunda ağlarım,
Sinem üstün çapraz dağlarım,
Yüreğimi hakikate bağlarım,
Bilmem ki nazlı yârım nerdedir.

(4+4+3)

O güneylär,
O guzeylär, o gün eylär,
Häsrät häsrätin görändä,
Bayramın o gün eylär.

O güneyler,
O Kuzeyler, o güneyler.
Hasretli hasretin gördüğünde,
Bayramın o gün eyler.

(bayatı)

Şikâriyäm işdim älinnän bâdä,
Ezäldän gülmüyüb üzüm dünyadä,
Ağlaram Simizâr düşübdü yadä,
Biliräm sevgilimin gözü yoldadı.

"Şikâri"yim içtim elinden bade,
Ezelden gülmemiş yüzüm dünyada,
Ağlarım Simizâr düşmüştür yada,
Bilirim sevgilimin gözü yoldadır.

(4+4+3)

Birde män,
Doldur içim birdä män,
Ömr azaldı gün geşdi,
Civan olmam birdä män.

Bir de ben,
Doldur içim bir de ben,
Ömür azaldı, gün geçti,
Genç olamam bir de ben.

(bayatı)

Sözlärin tämâm eläsinlär.

[Elâve şâh] Dedi sänin sevgilin hardadı? [Şikâri dedi] Mänim sövgülümü Säräfrâz Şah götürüb aparıb Gülistân-ı Eräm'ä. Dedi sän ki padişâhsan niyä gälib qalmısan dağın dâmänäsindä?

Dedi Säräfrâz Şah'dan demäginän, o mänim qardaşımdı. Oğlum Zärdân var, qızın istiräm oğluma amma vermiri.

Şikâri biraz fikrä getdi. Reyhâne Päri bunun äyalıdı, Meşe-yi Mähleka'dä alıbdı. Şikâri'yä göz eladi demiyäsän ha Reyhâne Päri'yi män almışam.

Eleyki fikrä getdi, Elâvä Şah dedi: Oğlum çox fikrä getdin? Dedi qurbân qulağ as deyim da nä fikrä getdim.

Götürüb bu dillärinän desin ki män Reyhanänin yerin biliräm:

Şikâri'nin sözleri bitti.

Elave Şah, Şikâr'ye sordu: Senin sevgilin nerede? Şikâri dedi: Benim sevgilimi Serefrâz Şah, Gülistan-ı Erem'e kaçırmıştır. Sen neden bu dağın başında yaşıyorsun?

Elave Şah dedi: Serefrâz Şah'ın sözünü etme. O benim kardeşimdir. Kızı Kamerruh'u oğlum Zerdan'a istedim. O da vermedi.

Şikâri kendi kendine düşündü:

Reyhâne Peri benim eşimdir, Serefrâz Şah onu kızlarla Meşeyi Mahlike'ye götürdü. Eğer onlara söylersem beni öldürürler. Elave Şah, Şikâri'nin düşündüğünü görünce sordu: Oğlum ne düşünüyorsun?

Şikâri dedi: Efendim, sana söyleyeyim ne düşündüğümü. Sazını aldı ve Reyhâne Peri'nin yerini bildiğini söyledi:

Şikâri dedi:

Sänä deyim devlär Şâhı,
Reyhânäni män görmüşäm.
Här zämân çäkäräm âhı,
Reyhânäni män görmüşäm.

Sana diyeyim devler Şahı,
Reyhâne'yi ben görmüşüm.
Her zaman çekerim ahı,
Reyhâneyi ben görmüşüm,

(4+4)

Şaşmasın devlär xiyâlı,
Arı bağlar şanda balı,
Aya bänzär gül cämâlı,
Reyhânäni män görmüşäm.

Şaşmasın devler hayali,
Arı bağlar, şana balı,
Aya benzer gül cemali,
Reyhâne'yi ben görmüşüm.

(4+4)

Şikâriyam mändä sevdim,
Soruşdum därdivi bildim,
Tilism-i Heyhât'ta gördüm,
Reyhânäni män görmüşäm.

Şikâri'yim bende sevdim,
Sordum derdini bildim,
Tılsım-ı Heyhatte gördüm,
Reyhâne'yi ben görmüşüm.

(4+4)

Şikâri'nin Simizâr Hanım'ı Kurtarmak için Elave Şah ve Zerdan ile Birleşmesi

Dedi Meşe-yi Mâhlekâ, Tilism-i Heyhâtdâ gördüm. Säräfrâz Şah mänim namûslarımı onun yanında saxliyırdı, tilismini sındırmışam.

Devlär dedi: Tämâm tilismilärä yolumuz var amma Meşe-yi Mâhlekä'yä yolumuz yox. Elâvä Şah dedi: Oğlum Zärdân'a nâmä yazaram gälär Reyhân Päri'yi alar vä sänin dä nâmûslarını alam.

Şikâri dedi indi ki belä oldu gedax Gülistân-ı Eräm'dä oları qurtarax.

Elâvä Şah dedi: Oğlum mänim älli min qoşunum var, gäräk älli mindä yığam onnan sora gedax sänin sövgülüvü alax vä mändä Reyhânä Päri'yi oğluma alam.

Bular burda qoşun yığmaxda olsunlar, eşid dâsitâni Gülistân-ı Eräm'dä Bâğ-ı Süleymâni'dä Säräfrâz Şah'dan.

[Säräfrâz Şah] qızları verib Reyhânä Päri'yä tävil. Reyhânä Päri dä dädäsin äldä başda dolandırır. (Neceyki Nâzik-bädän Särhäng-i Şâmi'ni äldä başda dolandırırdı.)

[Säräfrâz Şah] Üz dolandırdı Câmâsib Häkim'ä. Câmâsib Häkim häm häkimdi häm väzirdi. Özüdä rämlidän bäh başı çıxar. Câmâsib Häkim'ä üz dolandırdı: Bir räml at görüm mänim âyändädä işim nä cur olacax? Câmâsib Häkim räml atıb. Üz dolandırdı: Qurbân, män sänä bir mäslähätli söz diyäräm, bu şärtinän qäbûl eliyäsän.

[Srefrâz Şah] Dedi de görüm, nä diyäcaxsan? [Câmâsib Hekim] Dedi män rämlidä baxıram görüräm, sälâhiyäti yoxdu, sän gäl bu Şikâri'nin nâmûsların ver, bu götüsün aparsın öz vilâyätinä. Axirdä sän bäd göräsän. Dedi Câmâsib Häkim bu sözü sändin dedin, ayrı adam olsaydı verärdim dilini çıxadardılar. Män Simizâr verräm Şikâri'yä? Nä müddätdi zähmät çäkiräm?

Câmâsib Häkim üz dolandırdı: Qurbân, männän demähdi, onnan sora özün bilärsän.

Şikâri, Elave Şah'a dedi: Serefrâz Şah, kızı Reyhâne Peri'yi Meşeyi Mahlike tutmaktadır. (Şikâri böylece Simizâr'ı devler eliyle kurtarmak istedi).

Devler dedi: Tüm tılsımların yolunu biliyoruz, ancak Meşeyi Mahlike'nin yolunu bilmiyoruz. Elave Şah, oğlu Zerdan ve Reyhâne Peri'ye bir mektup yazıp onları yanına çağırdı.

Şikâri, Elave Şah'a dedi: Hep beraber Gülistan-ı Erem'e gidip tutukluları kurtaralım.

Elave Şah dedi: Benim elli bin askerim var, elli bin daha toplamam gerekiyor. Askerler toplandıktan sonra Gülistan-ı Erem'e gidip onları kurtarırız.

Onlar orada asker toplamakta olsun, destanı Gülistan-ı Erem'de Bağ-ı Süleymani'de Serefrâz Şah'dan dinle.

Serefrâz Şah, kızları Reyhâne Peri'ye vermişti. Reyhâne Peri de babasını parmağında dolandırıyordu. (Nâzik Beden'in, Seheng-i Şâmi'ye yaptığı gibi.)

Serefrâz Şah, Câmâsib Hekim'e yüzünü tuttu ve dedi: (hem hekimdi, hem vezirdi, fal bakmayı da biliyordu) Benim gelecekteki işlerim için bir fala bak, bakalım ne olacak? Câmâsib Hekim, fala baktı. Dedi: Efendim, senin geleceğin için bir şey diyeceğim, şu şartla ki onu kabul edesin.

Serefrâz Şah dedi: Söyle bakalım nedir o? [Câmâsib Hekim] Dedi: Efendim, falda gördüğüm kadarıyla siz Şikâri'nin eşini bırakırsanız iyi olacaktır, yoksa geleceğiniz iyi görülmüyor, kötü şeyler olabilir. Serefrâz Şah, Câmâsib Hekim'e dedi: Bu sözü başkası söyleseydi onun dilini koparırdım. Ben Simizâr'ı Şikâri'ye verir miyim? Ne zamandan beri zahmet çekiyorum. Câmâsib Hekim dedi: Efendim, benden söylemesi, kendin bilirsin gayrısını.

Elave Şah'ın Devlerle Gülistan-ı Erem'e Saldırması

Elâvä Şah Yüz min devin tädârikin görüb, Şikâri'ni, Ügâb-ı Devzâd vä Firuz Äyyâr'ı täxtä pâränin üstünä qoydular, yüz min devinän qaxdılar göyä. Gülistân-ı Eräm'dä buları qoydular yerä. Eleyki cäbhiyä girdilär, çadırların vurublar.

Bu yan täräftän Elâvä Şah bir dana nâmä yazdı, (Säräfrâz Şah'a) belä yazdı ki: Oğlum Zärdân sännän xäcâlätlih çäkir diyir mänim ämimdi, üzünä baxa bülmäräm. Gälginän verginän män alım oğluma.

Bunun bir dana qâsidi var devdi, adına Mancelus Dev diyillär,. Nâmänin ayağın imzalayıb verdi Mancelus Dev'ä.

Şikâri dedi: Män'dä Mancelus Dev'inän gedäcağam. Gälib yetirdilär Bâğ-ı Süleymâni'yä. Bâğ-ı Süleymâni dä qapıdan vârid olanda, Şikâri'yä üz dolandırdı bu Mancelus Dev: Sän otu bu ağacın dibindä, nâmäni aparım verim, cävâbın alım gätirim.

Pärizâdların bir däbi vardı, qâsid gäländä onu yedirirdilär içirirdilär, sora nâmäni verirdi.

Mancelus Dev gessin. Şikâri durub ayağa dolandı. Dolananda bunun qulağına bir ses deydi:

"Sälâm Şikâri." Şikâri dönüb baxanda gördü ey dâd-ı bi-dâd, Encüm Päri di.

[Şikâri dedi:] Sälâm männän olsun ey pärizâd. Sänin başıva dolannam. Egär gec gälsydin Sâriq Äyyâr mäni vä Cähângir'i öldüräcäkti.

Bular Bâğ-ı Süleymâni gül ağaşlarının dibindä oturdular yerä qol boyun oldular. Şikâri orda buna bir üş günlüh sigä oxuyub, gül ağacının dibinde bununla bir eşq eledi. Eleki dursunlar ayağa Şikâri dedi: Qızlardan mänä bir xäbär? Dedi qızlar burdada, uzaq yerdä däyillär.

İkisi durublar geliblär qızların çadırına. Encüm Päri dedi: Sän duracaxsan burda män gedäm qızlara müjdä veräm, Encüm Päri girdi çadıra başladı oynamağı.

Götürüb bu dillärinän görâk nä diyäcäh Bändä ärz eliyim eşidänlärin sağlığına:

Elave Şah yüz bin asker hazırlığını yaptı. Şikâri, Ügab-ı Devzad ve Firuz Ayyar'ı bir tahtanın üstüne koyup askerleriyle birlikte sihir gücüyle havaya kaldırdı. Gülistan-ı Erem'e yakın yere indiler. Cepheye gelip çadırlarını kurdular.

Elave Şah son bir kez daha Serefrâz Şah'a bir mektup yazdı. Mektubunda böyle yazdı: "Oğlum Zerdan senden çekiniyor, amcamın yüzüne bakamaz oldum diyor, Reyhâne Peri'yi oğlum Zerdan'a ver."

Serefrâz Şah'ın Mencelus Dev adında bir habercisi vardı. Mektubun altını imzalayıp Serefrâz Şah'a götürmesi için ona verdi.

Şikâri ayağa kalkıp Mencelus Dev ile yola koyuldular. Bağ-ı Süleymani'ye vardılar. Bağ-ı Süleymani'ye girdiklerinde Mencelus Dev Şikâri'ye dedi: Sen burada ağacın dibinde otur, ben mektubu veririm. Hemen cevabını alıp gelirim.

Perilerde bir gelenek vardır: Haberci geldiğinde önce onu yedirip içiriyorlar, daha sonra mektubunu alırlar.

Mencelus Dev gittikten sonra Şikâri bağda gezmeye başladı. Bu esnada bir ses duydu:

"Selam, Şikâri." Şikâri dönüp baktığında Encüm Peri'yi gördü.

Şikâri dedi: Selam benden olsun ey Perizâd! Senin başına ben dolanayım. Sen geç gelseydin, Sarik Ayyar beni ve Firuz Ayyar'ı öldürecekti.

Onlar bağda gül ağaçlarının dibinde oturup kucaklaşıp öpüştüler.

Şikâri, Encüm Peri'yile üç gün orada zevk u sefa sürdü.

Şikâri, Encüm Peri'den kızları sorduğunda Encüm Peri dedi: Kızlar burada yakın yerdeler, uzak bir yerde değiller.

İkisi beraber kızların çadırına doğru gittiler. Encüm Peri Şikâri'ye dedi: Sen burada bekle ben kızlardan müjdemi alayım.

Encüm Peri çadıra girip oynamaya başladı. Sazı eline aldı bakalım ne dedi? Ben söyleyeyim işitenler sağ olun:

Encüm Peri dedi:

Xäbäriz yox bu xäbärdän,	Haberiniz yok haberden,
Bir şâd xäbär verim sizä.	Bir iyi haber verim size,
Sövgi sevib sevänlärdän,	Sevgi sevip sevenlerden,
Bir şâd xäbär verim sizä.	Bir iyi haber verim size,

(4+4)

Müsälmânı Allah yıxmaz,	Müslüman'ı Allah yıkmaz,
Gözüm nâ-mährämä baxmaz,	Gözüm namahreme bakmaz,
Necä dedin gälib çıxmaz,	Nice dedin gelip çıkmaz,
Bir şâd xäbär verim sizä.	Bir iyi haber verim size,

(4+4)

Siz deyin Encüm Päri'den,	Siz deyin Encüm Peri'den,
Geçibdi ömrüm yarıdan,	Geçmiştir ömrüm yarıdan,
Dârâ oğlu Şikâri'dan,	Dârâ oğlu Şikâri'den,
Gätirmişäm xäbär sizä.	Getirmişim haber size.

(4+4)

Härä älinä gälän änâmı verdi. Şikâri vârid oldu içäri, hammısıynan qol boyun oldu öpüştü, sonra yemäk işmäk.

Reyhânä Päri üz dolandırdı: Şah-zâdä män istiräm sännä xûsûsi söhbät eliyäm. Egär icâzä versän gedäk ayrı yere.

Reyhânä Päri dästûr verdi pärilärä Şikâri'ni ve qızları göttülär, yeddi aylıx yolu iki saätdä gätdi.

Hara? Çâh-ı Süleymâni'yä. Burda duvarlar zär zivär, läl, cävâhir, yaqût-ı Yemen. Ne ferşlär döşänibdi?

Reyhânä Päri neynir? Qızlara şärâbdä bi-hûş dârû verib bular bi-hûş olsun, onnan sora Şikâri'ynän eyş û nûşä mäşgûl oldular.

Bular burda qalmaqda olsun, qızlar hammısı, Reyhânä Päri, Şikâri, Encüm Päri, Simizâr, Nâzik-bädän, Gonca Läb, Mâh-ı Zämin dayä, Pärizâd, bular burda qalmaqda olsun, eşid dâsitâni Mancelus Dev yeyib içib, nâmäni apardı Säräfrâz Şah'ın huzûrinä. Säräfrâz Şah nâmäni oxuyub gördü Elâvä Şah yüz min qoşununan gälib. Nâmänin cävâbını yazdı ki: Qardaş män eliyäbülmäräm qızımı sänin oğluva veräm. Mänim sänä vermäli qızım yoxdu.

Her kes elinden gelen bahşişi Encüm Peri'ye verdi. Daha sonra Şikâri çadıra girdi. Herkesle kucaklaştı.

Reyhâne dedi: Şehzade ben sizinle özel olarak görüşmek istiyorum. İzin verirseniz başka yere geçelim.

Reyhâne Peri, sihir gücüyle iki saat içinde Şikâri ve kızları yedi aylık yolu olan yere, götürdü.

Nereye götürdü? Çah-ı Süleymani'ye götürdü. Oranın duvarları altından ve mücevherlerden ve Yemen yakutundandır.

Reyhâne Peri ne yaptı? Reyhâne Peri kızların şarabının içine uyku ilacı koyup onları uyuttu. Daha sonra Şikâri ile eğlenmeye başladı.

Reyhâne Peri, Şikâri, Encüm Peri, Simizâr Hanım, Nâzik Beden, Goncaleb, Mahı Zemin dadı ve Perizâd burada Çah-ı Süleymani'de kalmakta olsun, destanı Mencelus Dev'den söyleyeyim. Mencelus Dev yedi içti daha sonra mektubu Serefrâz Şah'a uzattı. Şah mektubu okuyup içeriğinden haberdar oldu. Cevabında kızını vermeyeceğini yazdı. Benim sana vereceğim kızım yok, dedi.

Mancelus Dev qeyitsin Şikâri'ni qoyduğu yerdä tapabilmädi. Bu yana o yana nä qädär baxdı, Şikâri'dän xäbär olmayınca döndü gäldi Elâvä Şah'ın yanına. Elâvä Şah üz dolandırdı Mancelus Dev'ä: Bäs o bäni-âdäm noldu? Dedi men onu bir ağacın altına qoydum qeyitdim tapa bülmädim.

Mencelus Dev, Şikâri'yi bıraktığı yerde bulamadı. Her tarafta Şikâri'yi aradı. Bulamayınca Elave Şah'ın yanına döndü.

Elave Şah, Şikâri'yi kastederek sordu: O insanoğlu olan. Ne oldu ona?

Mencelus Dev dedi: onu bir ağacın altına bıraktım, ancak döndüğümde bulamadım.

Üstatname

Gafil könül bir mäclise varanda,
Ver gadağı acı dille danışma,
Härcayı söz söyleme, härcayı demä,
Laf eliyib gülä gülä danışma.

Gafil gönül, bir meclise vardığında,
Ver yasağı, acı dille danışma,
Her sözü söyleme, her sözü deme,
Laf edip, güle güle danışma,

Aşıq gärək här mäclistä sayılsın,
Sözünü eşidän qansın, ayılsın,
Kälmä çıxa şirin cana yayılsın,
Aşırıb sözünü zilä danışma.

Âşık gerek her mecliste sayılsın,
Sözünü işiten, kansın, ayılsın,
Sözü çıka şirin cana yayılsın,
Aşırıp sözünü, yanlış danışma.

Yazıq Hüsyin ähdin yetir yerinä,
Könül bağla äränlärin pirinä,
Çek sözünü häqiqätin derinä,
Här qädir bilmäzä belä danışma.

Yazık "Hüseyin" sözün yetir yerine,
Gönül bağla erenlerin pirine,
Çek sözünü hakikatin içine,
Her kıymet bilmeze böyle danışma.

(4+4+3)

Buların arasına cäng başladı. Oyan täräftän Zärdân iki yüz devinän gäldi. Savaşa mäşgûl oldular. Täbl-i bâzgäşt vurulub, bular qeyitsinler.

Buların arasına cäng başladı. Oyan täräftän Zärdân iki yüz devinän gäldi. Savaşa mäşgûl oldular. Täbl-i bâzgäşt vurulub, bular qeyitsinler.

Gecenin âlämiydi, Zärdân üz dolandırdı: Ata can, de görüm mänim ämi qızım Reyhânä tapılıb ya yox? Dedi: Tapılıb. Bäs män dururam gedäm ämiqızımı gätiräm. Durub ayağa gälib yetirdi Bâğ-ı Süleymâni'yä. Bârgâh-ı Süleymâni'yä vârid olsun. Sälâm, Äleyküm sälâm. Hä oğlum? De görüm qızıvı mänä niyä vermisän?

Gecenin âlämiydi, Zärdân üz dolandırdı: Ata can, de görüm mänim ämi qızım Reyhânä tapılıb ya yox? Dedi: Tapılıb. Bäs män dururam gedäm ämiqızımı gätiräm. Durub ayağa gälib yetirdi Bâğ-ı Süleymâni'yä. Bârgâh-ı Süleymâni'yä vârid olsun. Sälâm, Äleyküm sälâm. Hä oğlum? De görüm qızıvı mänä niyä vermisän?

Dedi oğlum düzdü ki dädävinän män qardaşam, dädä bir nänä ayrı, mänim qızım pärizâddı, sän divzâdsan, sän gär mänim qızımı bir däfä öpäsän o komplet gedär sänin qarnına.

Dedi oğlum düzdü ki dädävinän män qardaşam, dädä bir nänä ayrı, mänim qızım pärizâddı, sän divzâdsan, sän gär mänim qızımı bir däfä öpäsän o komplet gedär sänin qarnına.

Elä ki dedi äl elädi Sätûra, neceyki en-

Elä ki dedi äl elädi Sätûra, neceyki en-

dirdi, Säräfrâz Şah'ın başınnan dört barmak eyländi. Tutun bu xätâ-kâri. Härkäs yerinnän qaxdı, äl elädi şämşirä, cäng başladı, bunu dalıl dalı dalı dalı imârättän çıxaddılar eşiyä. Zärdân bir çuxur yer varıdı, ayağı geşsin ora yıxılsın, Zärdânı kıs qıvraq tutular.

dirdi, Säräfrâz Şah'ın başınnan dört barmak eyländi. Tutun bu xätâ-kâri. Härkäs yerinnän qaxdı, äl elädi şämşirä, cäng başladı, bunu dalıl dalı dalı dalı imârättän çıxaddılar eşiyä. Zärdân bir çuxur yer varıdı, ayağı geşsin ora yıxılsın, Zärdânı kıs qıvraq tutular.

Säräfrâz Şah dedi: götürün bu itin başın bir yerdä basdıryn. Ammâ Câmâsib Häkim qoymadı.

Säräfrâz Şah dedi: götürün bu itin başın bir yerdä basdıryn. Ammâ Câmâsib Häkim qoymadı.

Bäs dästûr ver bunu Çâh-ı Süleymâni'lärin birindä zindâni eläsinlär. Bunu pärilär iki sâätin ärzindä gätirsinlär o Çâh-ı Süleymâniye ki Şikâri dörd ağaş onnan aralıda bunu saldılar ayrı bir quyuya. Orda çarmıxa çähsinlär, min näfär dä buna keşih verdi.

Bäs dästûr ver bunu Çâh-ı Süleymâni'lärin birindä zindâni eläsinlär. Bunu pärilär iki sâätin ärzindä gätirsinlär o Çâh-ı Süleymâniye ki Şikâri dörd ağaş onnan aralıda bunu saldılar ayrı bir quyuya. Orda çarmıxa çähsinlär, min näfär dä buna keşih verdi.

Bu yan täräftän Elâvä Şah'a haber gönderdilär ki Zärdân cäng dä öldü. Elâvä Şah dedi: üş gün oturum balama äzâ tutum.

Bu yan täräftän Elâvä Şah'a haber gönderdilär ki Zärdân cäng dä öldü. Elâvä Şah dedi: üş gün oturum balama äzâ tutum.

İndi eşid dâsitâni kimnän? Şikâri'dän. Şikâri üz dolandırdı Reyhânä Päri'yä. Reyhânä män neçä gündü burdayam?

İndi eşid dâsitâni kimnän? Şikâri'dän. Şikâri üz dolandırdı Reyhânä Päri'yä. Reyhânä män neçä gündü burdayam?

Dedi döt gündü. Dedi Män getmeliyäm. Dedi xeyir sän gedämmäsän, sän qiyâmätä kimi burda qalmalısan. Buların işi uzadı. Qiyamet olunca burdasan sen.

Dedi döt gündü. Dedi Män getmeliyäm. Dedi xeyir sän gedämmäsän, sän qiyâmätä kimi burda qalmalısan. Buların işi uzadı. Qiyamet olunca burdasan sen.

Reyhânä qızlara äziyät eliyir, vurur. Şikâri çox narahat oldu bu işden.

Reyhânä qızlara äziyät eliyir, vurur. Şikâri çox narahat oldu bu işden.

Dedi Reyhânä qulağ as sözüme. Vâcib oldu sänä neçä kälmä söz diyäm.

Dedi Reyhânä qulağ as sözüme. Vâcib oldu sänä neçä kälmä söz diyäm.

Şikâri götürüb bu dillärinän göräk Reyhânä Päri'yä nä diyäcäk? Bändä dä ärz eliyimäyläşän ağaların dosların sağlığına.

Şikâri götürüb bu dillärinän göräk Reyhânä Päri'yä nä diyäcäk? Bändä dä ärz eliyimäyläşän ağaların dosların sağlığına:

Şikâri dedi:

Ağlatma sän bu qırx incä qızları,
Gäräk gedäm burda qalabilmeräm.
Üreyimdä qalsın yarın sözläri,
Gäräk gedäm burda qalabilmeräm.

Ağlattın sen bu kırk ince kızları,
Gerek gidim burada kalamam.
Yüreğimde kalsın yarın sözleri,
Gerek gidim burada kalamam.

(4+4+3)

Dolandırıb peymâneni doldurram,
Oğlanlığımı burda sänä bildirräm,
Eger hûri qılman olsan öldürräm,
Gäräk gedäm burda qalabilmeräm.

Dolandırıp kadehleri doldururum,
Oğlanlığımı burda sana bildiririm,
Eğer huri gılman olsan öldürürüm,
Gerek gidim burada kalamam.

(4+4+3)

İstämiräm gözünnän yaş tökäsän,
Şikâr'inin zähmätini çäkäsän,
Yâ dözäsän ya männän äl çäkäsän,
Gäräk gedäm burda qalabilmeräm.

İstemem gözünden yaş dökesin,
Şikâri'nin zahmetini çekesin,
Ya bekleyesin, ya benden el çekesin,
Gerek gidim burada kalamam.

(4+4+3)

Şikâri, Elave Şah'a dedi:

O çox dedi bu az eşiddi, bu çox dedi o az eşiddi. Şikâri qäzäbländi, äl elädi şämşirä. Reyhânä Päri gördü çox qezäbländi, Simin Päri'yä üz dolandırdı: Simin Päri Şikâri'yi kuyunun başına çıxaddı.

Şikâri çok dedi, Reyhâne az dinledi, Reyhâne çok dedi, Şikâri az dinledi. Şikâri gazaplandı ve kılıcını çekti. Reyhâne Peri böyle görünce Simin Peri dedi: Şikâri'yi kuyunun başına çıkar. Şikâri'yi oradan çıkardı.

Şikâri baxdı gördü nä bağ var nä qoşun var. Heş zad yoxdu.

Şikâri kuyudan çıktığında çevreye baktı. Ne bağdan haber var, ne de koşundan.

Bir qädr yol gälännän sora gördü bir yerdä qoşun var. Şikâri yerinnän qaxdı, äl elädi şämşirä. Bular min näfär hemûn min näfärdi ki Zärdân'a keşik verillär. Şikâri äl elädi şämşirä, doqquz yüz doqsan doqquzun öldürdü, qaldı biri. Onu tutup qoydu ayağının altına. Dev dedi: Sän kimsän? Dedi mänim adım Şah-ı Dârâ oğlu Şikâridi. Dedi bunnan belä män sänä dostam.

Biraz yürüdükten sonra bir kuyunun başında bekleyen bin dev gördü. Onlar Serefrâz Şah tarafından Zerdan'ın olduğu kuyunun başında bekçi devler idi. Şikâri kılıcını çıkarıp dokuz yüz doksan dokuz devi öldürdü. Son bir devi tutup ayağının altına yatırdı. Ondan kim olduklarını ve neden orada olduklarını sordu.

Biz Säräfrâz Şah'ın täräfinnän Zärdân'a burda keşik veririz. Elâvä Şah'ın oğlu. Bunu ötürdü, dedi get säni azâd eledim. Dalısına da baxmadı qaçdı.

Dev dedi: Biz Serefrâz Şah'ın tarafından Zerdan'ı burada tutmaktaydık. Zerdan Elave Şah'ın oğlu bu kuyuda hapsedilmiş.

Bir dana däyirman daşı çövürmüşdülär quyunun başına, götürüb atsın känârä, säslädi: Zärdân. Dedi bäli. Bu kämändin salladı çäkdi. Dedi sän kimsän? [Şikâri] Kemendi bir yere bağlayıb özü endi getdi quyuya. Çarmıxdan açıb, sehr gücüynän eşiyä çıxdılar.

Şikâri Devi bıraktı. Dev arkasına bakmadan kaçtı. Zerdan'ın hapsedildiği kuyunun ağzına bir değirmen taşı koyulmuştu. Şikâri taşı kaldırıp bir tarafa attı. Kuyunun içinde Zerdan'a seslendi. Kendirini kuyuya attı. Ancak Zerdan çarmıha gerildiği için ipi tutamadı. Şikâri kendisi kuyuya indi ve onun kollarını açtı. Daha sonra sihir gücüyle kuyudan çıktılar.

Zerdan Dedi mändä Elâvä Şah'ın oğlu Zärdânam. Şikâri day demedi ki män Reyhânä Päri'nin yanındaydım.

Zerdan, Şikâri'ye Elave Şah'ın oğlu olduğunu söyledi. Şikâri Reyhâne Peri'nin yanından geldiğini ona söylemedi.

[Şikâri] Dedi mäni bir câdûgär aparıdı, burda sehri bâtil oldu, özü öldü mäni dä saldı buların arasına gördüm mäni tutullar buları öldürdüm.

Zerdan Şikâri'ye dedi: Beni bir büyücü götürüyordu, burada sihri batıl oldu ve ben buraya düştüm. Bu devler beni tutuklamak istedi, bende onları öldürdüm.

Zärdân dedi: Evin yıxılmasın burdan Gülistân-ı Eräm'ä yeddi aylıx yol var. Nä cur gedäcağıx? [Şikâri] Dedi çıx mänim

Zerdan Şikâri'ye dedi: Buradan Gülistan-ı Erem'e kadar yedi aylık yol var, ne yapacağız? Şikâri dedi: Benim omzuma çık. Şikâri bir sihir okuyup iki saat

çiynimä. Sehr oxuyub iki sâätin ärzindä yetişdilär Gülistân-ı Eräm'ä.

Üçümüncü gündü Zärdâna yas tutublar, bu yan täräftän Elâvä Şah'a xäbär verdilär ki oğlu Zärdân gäldi, Şikâri'ynän. Dädä bala öpüşmä qol boyun olma. Dedi bala bä sän hara getmişdin? Dedi cäräyan bu curdu. [Elâvä Şah] Verdi täbl-i şâdiyânäni dövdülär.

Säräfrâz Şah üz dolandırdı: Câmâsib Häkim Dedi qurbân o yan täräftä täbl-i şâdiyânä döyüllär. Dedi nä xäbärdi? Dedi sabahlarıma bälli olar.

Şikâri üz dolandırdı Elâvä Şah'a: Sabaha ver täbl-i cängi döysünlär.

Sänä bir neçä kälmä sözüm var. Şikâri götürüb bu dillärinän göräk nä deyir, Bändä dä ärz eliyimäyläşän ağaların, dosların sağlığına:

içinde Gülistan-ı Erem'e vardılar.

Elave Şah, Zerdan'ın üçüncü gün yasını tutmaktaydı. Elave Şah'a Zerdan'ın ölmediğini ve Şikâriyle birlikte geldiğini haber verdiler. Baba oğul kucaklaştılar. Zerdan olup bitenleri babası Elave Şah'a anlattı. Elave Şah sevinç davullarını çaldırdı.

Serefrâz Şah, Câmâsib Hekim'den neden karşı tarafta sevinç davulu çalındığını sordu. Câmâsib Hekim dedi: Efendim, yarın belli olur neden sevic davulu çalıyorlar.

Şikâri, Elave Şah'a dedi: Sabah olduğunda savaş davulunu çalınsın.

Şikâri, Elave Şah'a dedi: Efendim size söyleyeceklerim var. Şikâri sazı aldı bakalım Elave Şah'a ne dedi? Ben söyleyeyim; beyler, dostlar sağ olsun:

Elâvä Şah sänä kälâm söyläyim,
Täbl döydür sabah meydân mänimdi.
Hünärimi gäräk bäyân eyliyim,
Täbl döydür sabah meydân mänimdi.
(4+4+3)

Elave Şah sana söz söyleyeyim,
Davul dövdür, sabah meydan benimdir.
Hünerimi gerek göstereyim,
Davul dövdür, sabah meydan benimdir.

Nâmusuma görä gäldim bu diyârä,
Mäcnun täk çöllärdä qaldım âvârä,
Yâ öläm yâ bu därdä edäm çârä,
Täbl döydür sabah meydân mänimdi.
(4+4+3)

Namusum için geldim bu diyara,
Mecnun tek çöllerde kaldım avare,
Ya ölürüm, ya bu derde ederim çare,
Davul dövdür, sabah meydan benimdir.

Şikâriyäm adım bilmiyän bilsin,
Nâmärt fäläk qoymur üzüm gülsün,
Här kim gälir meydânıma qoy gälsin,
Täbl döydür sabah meydân mänimdi.
(4+4+3)

Şikâri'yim, adımı bilmeyen bilsin,
Namert felek koymaz yüzüm gülsün,
Her kim gelse meydanıma koy gelsin,
Davul dövdür, sabah meydan benimdir.

Câmâsib Hekim, Serefrâz Şah'a dedi:

Täbl-i cängi döyülsün, amma ad vermädilär ki kimin adına täbl-i cängi döyülür.

Bu yan täräftän Şikâri Ügâb-ı Devzâd'ı verdi yähärlädilär, zin û sämändin qoydular belinä, yeddi yerden tenginberkidib, ayğ-ı zängiyä diz qäbir gâyä, şähbâz kimi zin evindä qärâr tutsun, tämän cäng silâhın geydi.

Şikâri Ügâb-ı Devzâd'ınan qädäm qoydu meydânä. Säräfrâz Şah gördü bu dilâvär ayrı dilâvärdi. Bu âdämizâddi. Üz dolandırdı Câmâsib Häkim'ä. Câmâsib Häkim, bu

Savaş davulu iki tarafta çalındı, ancak kimin adına çalındığı söylenmedi.

Bu tarafta Şikâri Ügab-ı Devzad'ın hazırlamasını istedi. Atının eyerini üzerine koyup yedi yerden bağladılar. Şikâri dizini atın kaburgasına koyarak kartal gibi atın üzerine sıçradı. Tüm silahlarını yanına aldı.

Şikâri, Ügab-ı Devzad ile meydana ayakbastı. Serefrâz Şah onu meydanda görünce Câmâsib Hekim'e onun kim oldu-

sävâri kimdi qädäm qoydu meydânä? Dedi Şikâri'di bu.

Pärizâdların täräfinnän ki qädäm qoymuşdu meydânä, Bu pärizâd bir neyzä hävâlä eládi Onu öldürännän sora öbürü gäldi onu öldürdü öbürü gäldi.

Bir neçäsin öldürännän sora Säräfrâz Şah hökm eyládi, läşkär yerinnän tärpäşdi. Ağa cäng başlansın Säräfrâz Şah gördü xeyir, bunun qabağında heş käs dayanmaz. Säräfrâz Şah'ın qoşunun cibhädän qeytärdi basdı Gülistân-ı Eräm'ä. Bu yan täräftän täbl-ibâzgäşt vurulsun.

Eleyki qoşun qeyitdi, Säräfrâz Şah üz dolandırdı: Câmâsib Häkim: Bäli. De görüm bu cävân kim ola?

Dedi qurbân kim olacak, män sänä ävväldä ärz eládim Şikâri'nin äyâlin verginän götüsün gessin. Men size neçe defe demişdim ama siz qabul elemediz.

Serefrâz Şah genä qäbûl elämäd.

Dedi qulağ as sänä nä diyiräm? Götürüb Câmâsib Häkim göräk Säräfrâz Şah'a nä deyir? Bändä dä ärz eliyim äyläşän ağaların dosların sağlığına:

ğunu sordu. Bu pehlivan kimdir? Câmâsib Hekim, Şikâri'yi tanıttı.

Periler tarafından da biri meydana çıktı. Şikâri'ye bir mızrak attı. Şikâri mızrağı havada yakaladı ona geri attı ve onu öldürdü. Perilerden diğeri meydana geldi, Şikâri onu da öldürdü.

Bir kaçını öldürdükten sonra Serefrâz Şah hücum emri verdi. Asker yerinden oynadı. Büyük savaş başladı. Serefrâz Şah, askerlerinin Şikâri karşısında bir şey yapamadıklarını görünce, geri dönüş davulu vurdurdu. Gülistan-ı Erem'e geri çekildiler.

Koşun yerine döndükten sonra Serefrâz Şah, Câmâsib Hekim'den sordu: Bu gün meydana giren pehlivan kim idi?

Câmâsib Hekim dedi: Efendim Şikâri'den başka kim olabilir ki? Ben size Şikâri'nin sevgilisi Simizâr Hanım'ı bırakmanızı söyledim. Siz beni dinlemediniz.

Serefrâz Şah yine kabul etmedi.

Câmâsib Hekim sazı aldı. Ona dedi: Beni dinle. Bakalım Câmasib Hekim, Serefrâz Şah'a ne dedi? Ben söyleyeyim burada oturanlar, dostlar sağ olun:

Säni nümâyändä edip Süleymân,	Seni yerine koymuş Süleyman,
Här nä desäm gäl incimä männän.	Her ne dersem, gel incime benden,
Qäbûl et sözümü olma pärişân,	Kabul et sözümü, olma perişan,
Qorxuram şâhlığın gedä äldän.	Korkarım şahlığın gide elinden.

(6+5)

Bu dağda maralım var,	Bu dağda maralım var,
Ox däyib yaralım var.	Ok değmiş yaralım var,
Nä gecä yuxum gälär,	Ne gece uykum var,
Nä gündüz qararım var.	Ne gündüz kararım var.

(bayatı)

Câmâsib Häkim räml bildiği üçün bilirdi ki Şikâri'yä Qädämgâh-ı Süleymâniyä qırx il Gülistân-ı Eräm'in padişâhliği verilip orda Xızr Peygamber ona vergi verilib.

[Säräfrâz Şah] Dedi Câmâsib Häkim sözün var söz de, bu sözlerdän mänä kâr yoxdu. Câmâsib Hekim dedi:

Câmâsib Hekim fal bakmasını biliyordu. Şikâri'nin Hazret-i adem'in ayak izi yerine gitti. Orada Hızır Peygamber ona olağan üstü güçler vermişti.

Ancak Serefrâz Şah onu dinlemedi. Câmâsib Hekim dedi: Başka sözün varsa söyle. Câmasib Hekim dedi:

Câmâsib Hekim, Serefrâz Şah'a dedi:

Gäl sülh edäk daha cäng qurtarsın,	Gel sulh edelim, daha savaş bitsin,
Revâ däyil gül üstünü xâr alsın,	Doğru değil gül üstünü diken alsın,
Şikâri'yä ver yarını aparsın	Şikâri'ye ver yârini götürsün,
Qorxuram şâhlığın gedä äldän.	Korkarım Şâhlığın gide elinden.

(6+5)

Män aşıq qazan ağlar,	Ben âşık kazan ağlar,
Ot yanar qazan ağlar,	Ateş yanar kazan ağlar.
Gurbet yerdä ölänin	Gurbet yerde ölen adamın,
Qäbrini qazan ağlar.	Mezarını kazan ağlar.

(bayatı)

Câmâsib Häkim'in olma qäsdindä,	Câmâsib Hekim'in olma kastında,
Älin olmaz Simizâr'ın dästindä,	Elin olmaz Simizâr'ın elinde,
Qızın Reyhânä gedä üstündä,	Kızın Reyhâne gider üstünde,
Qorxuram şâhlığın gedä äldän.	Korkarım şahlığın gider elinden.

(6+5)

Män aşıq qan eylär,	Ben âşık kan eyler,
Divân eylär qan eylär,	Divan eyler, kan eyler.
Dost mäni bu halda görsä,	Dost beni bu halde görse,
Yâ ölär ya qanıma qan eylär.	Ya ölür, ya kanıma kan eyler.

(bayatı)

Üz dolandırdı: Câmâsib Häkim qızları tap. Tapabilmädilär. Här yeri vurdular bir birine tapabilmedilär.

Câmâsib Häkim räml atıp qörub, gördü Reyhânä qızları aparıb Çâh-ı Süleynâni'yä. Dedi qurbân qızlar Çâh-ı Süleynâni'dädi. Câmâsib Häkim yolun yöntänin örgädännän sora bular bir neçä dana päriynän yola düşdülär. Sehr gücüynän iki sâätin ärzindä özün yetirdi Çâh-ı Süleynâni'yä.

Qızların az qalsın bağrıları çattıyacaxdı. Üz dolandırdı qızım Reyhânä de görüm burda neynisän?

Dedi ata can qızlarınan gälmişik gäzmäyä.

[Säräfrâz Şah dedi:] Qızın läl-i läbindä, üzündä gözündä, dodaxları gövärib.[78]

Serefrâz Şah, Câmâsib Hekim'den kızların nerede olduğunu sordu. Her tarafı aradılar onları bulamadılar.

Câmâsib Hekim bir fala baktı ve onların Çah-ı Süleymani'de olduğunu gördü. Serefrâz Şah'a kızların yerini söyledi. Serefrâz Şah, Câmâsib Hekim'den yolu yöntemi öğrendikten sonra perilerle birlikte sihir gücüyle oraya vardılar. Sihir gücüyle yedi aylık yolu iki saat içinde kat ettiler oraya vardılar.

Kızlar bunu duyunca az daha korkudan öleceklerdi. Serefrâz Şah, Reyhâne'ye dedi: Kızım, burada ne işin var?

Reyhâne dedi: Kızlarla gezmek için geldik.

Serefrâz Şah Reyhâne'nin dudağında ve yüzünde olan morlukları fark etti.

78 Gövermek: Mor olmak.

Säräfrâz Şah äl atı bunun yaxasına köynäyin pârä elädi. Gördü bunun bädänindä dä saf yer yox.

Qız dimmädi. Pärilärdän birin tutdu qoydu ayağının altına, de görüm burda kim varidi? El elädi xäncärä, pärilärin birinin başın käsdi attı o yana. El elädi öbürün tutdu. Pärilärin birinin dä başın käsdi.

Simin Päri'dä tutdu qoydu ayağının altına. Dedi döt günüdü burda Şikâri buradaydı. Üzün çevirdi Reyhânä. Reyhânä Päri'nin dili tutar tutmaz dedi: Mägär sän mäni Şikâri'yä vermämisän?

[Serefrâz Şah] El elädi Reyhânä'ni ayağının altına qoydu, xäncäri çıxattı. Reyhânä Päri dedi: Ata can indi ki mäni öldürüsän, qulağ as bir neçä kälmä sözüm var deyim. Onnan sora ödürsän dä öldür. Qız götürüb bu dillärinän görək nä deyir? Bändä dä ärz eliyimäyläşän ağaların dosların sağlığına:

Reyhâne'nin gömleğini yırttı. Bedeninde de morluğu görünce orada kimin olduğunu sordu.

Reyhâne Peri bir şey söylemedi. Serefrâz Şah perilerin birini tutup yere yatırdı. Kimin orda olduğunu ondan sordu. Cevap alamayınca perinin başını kesti. Diğer periyi tuttu. Onun da başını kesti.

Bu defa Simin Peri'yi tuttu. Simin Peri dedi: Şikâri dört günden beri buradaydı. Serefrâz Şah yüzünü Reyhâne Peri'ye çevirdi. Reyhâne Peri kekelemeye başladı ve dedi: Sen beni Şikâri'yele evlendirmedin mi?

Serefrâz Şah Reyhâne Peri'yi yere yatırıp başını kesmek istedi. Reyhâne Peri dedi: Madem beni öldürmek istiyorsan, önce beni dinle.

Sazını aldı bakalım Reyhâne Peri Serefrâz Şah'a ne dedi? Ben söyleyeyim oturanlar, dostlar sağ olsun:

Reyhâne Peri, Serefrâz Şah'a dedi:

Başıva dolanım mihribân ata,	Başına dolanım sevgili ata,
Sän özün vermisän pählävânä mäni.	Sen kendin verdin pehivana beni.
Männän sora Şâhlığın gedär bada,	Benden sonra Şâhlığın gider bada,
Sän özün vermisän pählävânä mäni.	Sen kendin verdin pehlivana beni.
(6+5)	

Qäzäb hâlätindä mäni dindirmä,	Öfkeli halinde beni söyletme,
Şikästä qälbimi sän dä sındırma,	Kırık kalbimi sen de sındırma,[79]
Eşq bâzarıdı mäni öldürme,	Aşk pazarıdır, beni öldürme,
Sän özün vermisän pählävânä mäni.	Sen özün verdin pehlivane beni.
(6+5)	

And veriräm o rûh-ı Süleymânä,	Ant veririm Süleyman'ın ruhuna,
İltimâs eyläyir qızın Reyhânä,	Yalvarır sana kızın Reyhâne,
Gäl öldürmä ver atsınlar ümmânä,	Gel öldürme ver atsınlar denize,
Acäl garg eyläsin ümmândä mäni.	Ecel boğsun denizde beni.
(6+5)	

79 Sınmak: Kırılmak.

[Reyhâne Peri, babası Serefrâz Şah'a dedi:] Dädä can indi ki mäni öldüräcaxsan, ver atsınlar meni däryâyä.

Reyhâne Peri, babası Serefrâz Şah'a dedi: Madem beni öldürmek istiyorsun, beni denizde kaderime bırak.

Reyhânä Päri'yi qoydular sandığın içinä attılar deryâyä.

Reyhâne'yi bir sandığa koyup denize bıraktılar.

Qızları täpä saçlarınnan da bir birin bağladı, oturduğu täxt-i Süleymâninin altı zerzemidi, onun yol qapısı da o täxtin altındadı.

Serefrâz Şah diğer kızları saçlarından birbirine bağlayıp saltanat tahtının altındaki gizli yerde onları hapsetti.

Reyhânä'ni ki verib atıb däryâyä, yel vurur lepe vurur bunu aparır oyan bu yana.

Reyhâne Peri'nin içinde olan sandığı rüzgâr denizde bir o taraf bir bu tarafa götürüyordu.

Sänä xäbär verim kimnän? Emiri Cezireden. Emiri Cezire kim ola? Bir vilatet, benâm-ı Hemişe Bahar. Periler şehrindendi. Buranın emirinin adı Firuz idi. Bu Şikâri'ye kömeh üçün bir iddä qoşunununan gedir kömeh.

Sana kimden haber vereyim? Emiri Cezire'den. Emiri Cezire kimdir? Hemişe Bahar adlı periler ülkensinin padişahıdır. Emiri Cezire'nin gerçek adı Firuz idi. Şikâri'ye yardım etmek için askerleriyle yola koyulmuştu.

Gedende görür deryânın üzünde bir sandıx var. Perillere emr eliyir getirin o sandığı, sandığın ağzın götürüllär. Sandığın ağzın götürsünler, görür hörühlär, saçlar lay ba lay yatıbdı. Eleki qızı hâlä gätirdilär. Qız gözün açtı gördü bir iddä mäxlûqat bunu döräliyib. Bular päriyä oxşuyullar, buların Şâhları bäni-âdämdi.

Yolları üzerinde denizde bir sandık gördüler. Periler'e sandığı getirmesini emreder. Periler sandığı getirip ağzın açtığında saçı burma güzel bir kızı içinde buldular. Kızı uyandırdılar. Kız gözün açtığında insana benzer yaratıklar onun çevresinde olduğunu gördü. Onlar perilere benziyorlardı, ancak başçıları insan idi.

Dedi bäni-âdäm sän kimsän? Mäni bura näyä gätirmisiz?

Kız dedi: Ey insanoğlu! Sen kimsin? Beni neden buraya getirdiniz.

Dedi mänim adım Firuz du, ama adıma Emiri Cezire diyällär, gediräm Şikâri'nin kömeyinä, ona kömehliyh eliyek, belkä Allâhım yâr ola onun nâmûsun alam veräm götüsün, aparsın.

Emiri Cezire dedi: Benim adım Firuzdur ancak Emiri Cezire derler. Şikâri'nin yardımına giderken, seni denizden tuttuk. Belki Allah yardım ede onun namusunu kurtaralım.

Qız buları eşidende ağladı. Dedi

Kız bunları duyunca ağlamaya başladı.

Nâzänin niyä ağlıyısan?

Emiri Cezire dedi: Neden ağladın?

Dedi sinämä bir neçä söz geldi onu deyim: Götürüb bu dillärinän görək nä dedi:

Kız dedi: Yüreğime birkaç söz geldi onları size söyleyeyim. Sazı aldı bakalım ne dedi:

Reyhâne Peri, Emiri Cezire'ye dedi:

Söyläyim zäbân halımı incimä männän,	Söyleyeyim lisan-i halimi incime benden,
Harda märd olsa onun qurbâniyam.	Nerde mert olsa onun kurbanıyım,
Pärilär Şâhısan ey bäni-âdäm,	Periler Şâhısın ey insanoğlu,
Eşqidän bir cävânın giriftâryam.	Aşktan bir civanın tutkunuyum.

(6+5)

Yâr qana,	Yar kana,
Yar sözün yâr qana,	Yar sözünü yar kana,

Lâçın vurmuş sonayam, Laçin[80] vurmuş sunayım,
Sığılmışam yâr qana. Sığınmışım yar kana.
(bayatı)

Bi-väfâ insana dost demämişäm, Vefasız insana dost dememişim,
Hälä bu dünyâda gün görmämişäm, Hele bu dünyada gün görmemişim,
Säni röyada män görmämişäm. Seni rüyada ben görmemişim,
Dediğin cavânın män cananıyam. Söylediğin gencin ben sevgilisiyim.
(6+5)

Gedär qalmaz, Gider kalmaz,
Axar su gedär qalmaz. Akarsu gider kalmaz.
Väfâlıya can qurbân, Vefalıya can kurban,
Bi-väfâ gedär qalmaz. Vefasız gider kalmaz.
(bayatı)

Bir oxudum fäläk qoydu kämânä, Bir ok idim, felek koydu kemane,
Dädäm gärq etmişdi mäni däryâdä, Babam bıraktı beni denizde,
Säräfrâz Şah qızıyam adım Reyhânä. Serefrâz Şah kızıyım, adım Reyhâne,
Häman Şikâri'nin män dildârıyam. Söylediğin Şikâri'nin ben sevgilisiyim.
(4+4+3)

Qan eylär divan eylär, Kan eyler, divan eyler,
Divân eylär qan eylär, Divan eyler, kan eyler.
Dost mäni bu haldä görsä, Dost beni bu halde görse,
Ya ölär ya qanıma qan eylär. Ya ölür, ya kanıma kan eder.
(bayatı)

Emiri Cezire, Reyhâne Peri'ye dedi:
Pärvânä täk qoy dolanım başıva, Pervane tek koy dolanım başına,
Ey gözel bilmädim bağışla mäni. Ey güzel! bilmedim bağışla beni,
Qurbân olum gözdän gälän yaşıva, Kurban olum gözden gelen yaşına,
Ey gözel bilmädim bağışla mäni. Ey güzel! bilmedim bağışla beni.
(4+4+3)

Eşq älinnän gecä gündüz xästäyäm, Aşk elinden gece gündüz hastayım,
Allah täräfindän kämär bästäyäm, Allah tarafından pehlivan olmuşum,
Şikârinin män istäkli dostuyam, Şikâri'nin ben istekli dostuyum,
Ey gözel! bilmädim bağışla mäni. Ey güzel! bilmedim bağışla beni.
(4+4+3)

Här işlärä Allah eylär älâcı, Her işlere Allah eder ilacı,
Şirin ağzım oldu zähirdän acı, şirin ağzım oldu zehirden acı,

80 Laçın: Beyaz renkli bir cins şahin.

Män sänä qardaşam sän mänä bacı,	Ben sana kardeşim, sen bana bacı,
Ey gözel bilmädim bağışla mäni.	Ey güzel! bilmedim bağışla beni.

(4+4+3)

Däli göyül âtäşlärä atlama,	Deli gönül ateşlere atlama,
İnnän belä dünya sänä dar olmaz,	Bundan böyle dünya sana dar olmaz,
Bir märt qazansa yüz nâ-märt doyuyar,	Bir mert kazansa yüz bin met doyar,
Yüz nâ-märt qazansa märdä bir nahâr olmaz.	Yüz namert kazansa merde bir yemek olmaz.

(yedekleme)

Sänä xäbär verim kimnän? Qullar Padişâhı'nnan. Qullar Padişâhı çıxmışdı gäştä gördü bir näfä şäxs çadır qurub oturubdu. Sälam- äleyküm sälâm.

Sana kimden haber vereyim? Devler Padişahından. Devler Padişahı gezerken Şikâri'yi çadırın önünde gördü. Ona doğru gitti. Selam. Aleyküm selam.

Ey bäni-adäm sän nä häqqinän qädäm qoyusan mänim toprağıma? Allah säni mänä rûzi yetiribdi, seni yiyäcağam.

Şikâri'ye dedi: Ey insanoğlu! Ne cesaretle benim topraklarıma ayak bastın? Allah seni benim rızkım olarak gönderdi, seni yiyeceğim.

Şikâri äl eliyib qäbze-yi şämşirä. Qullar padişâhı gördü Şikâri'nin qabağında dayanabilmäyäcäk äl qoydu qaşmağa.

Şikâri kılıcını çıkardı. Devler Padişahı, Şikâri'nin kolay lokma olmadığını görünce, kaçmaya başladı. Devler Padişahı, Şikâri'nin elinden kurtulmak için kaçtı. O kaçtı, Şikâri takip etti.

Qullar padişâhı qaçır, Şikâri bunu qovalıyır. Neçä märhälä qışqırdı:

Ey dilâvär, ey bäni-âdäm gälmäginän päşimân olarsan. Baxmadı, qeyitmedi. Qovdu, qovdu bu getdi, üç saatın ärzindä demäk olar ki üç aylık yolu apardı. Yetirdi Qävâsibä.

Devler Padişahı birkaç kez Şikâri'ye seslendi: İnsanoğlu peşimden gelme pişman olursun. Şikâri onu dinlemedi.

Devler Padişahı üç aylık yolu üç saat içinde kat edip, Kevasib'e ulaştı.

Şikâri£ye genä säsläni ey dilâvär gälmäginän, düşärsän tilismä. Qäbûl elämädi. Vârid oldu qäliyä gördü ey dâd-ı bi-dâd här täräfä baxır bir yan görüşmür.

Şikâri'ye gene seslense de Şikâri onu takip etmeyi bırakmadı. Devler Padişahı bir kaleye girdi. Şikâri kaleye girdiğinde orada hiçbir şey göremedi.

Gördü yuxarıdan bir säs gäldi: Ey dilâvär neçä yol dedim gälmä indi düşdün tilismä. Yeddi il burda qalmalısan. Tilismi bağladım oğlun Cähângir'in adına, Cähângir gälmäsä yeddi il sählidi, qiyâmätä kimi burda qalmalısan.

Devler Padişahı yukarıdan seslendi: "Ben sana kaç kere peşimi bırak dedim, ama sen dinlemedin büyüye geldin. Yedi yıl burada kalmalısın. Büyü, Cihangir'in adına bağlıdır, Cihangir gelmezse kıyamete kadar burada kalacaksın."

Reyhânä Päri bunnan xäbärdâr oldu. Bunu Emiri Cezire ve Pirâne Peri'ye dedi.

Reyhâne Peri bu haberi duydu. Olayları Emiri Cezire ve Pirâne Peri'ye söyledi.

Şikâri tilisme düşännän sora Üzzâr pählävan Säräfrâz Şah'ın kömeyine geldi. Cenk başlandı, temâm devleri öldürdülär.

Şikâri tılsıma düştükten sonra Üzzar Pehlivan, Serefrâz Şah'ın yardımına geldi. Büyük bir savaş başladı.

Bir qaldı Zärdân ve Elâvä Şah dede bala bir de Şikâri'nin Firuz Äyyâr'ı. Bu üş näfär özlärin aradan çıxattılar, Kaf dağında gizlendiler. Ora Elâvä Şah'ın yeriydi, dübare özüne qoşun yığmağa başladı.

Serefrâz Şah tüm devleri öldürdü. Elave Şah, Zerdan ve Firuz Ayyar aradan çıkıp kaçmayı başardılar. Elave Şah Kaf Dağı'na geldi. Orası Elave Şah'ın yeriydi. Savaş hazırlığı için tekrar asker toplamaya başladı.

Üstatname

Eşidin mäclisdä arif olanlar,
Serrafam gohärim kanim gedibdi,
Ah çäkiben yar yoluna baxmaqdan,
Yäqin bilin yarı canım gedibdi.

İşitin mecliste arif olanlar,
Sarrafım, gevherim, özüm gitmiştir.
Ah çekerek yar yoluna bakmaktan,
Kesin bilin yarı canım gitmiştir.

Nazik barmaqlıydı, şimşad äliydi,
Ayna qabaqlıydı, siyah telliydi,
Şeker söhbetliydi, şirin dilliydi,
Tutu kimi xoş zäbanım gedibdi.

İnce parmaklıydı, uzun elliydi,
Ayna önündeydi, siyah telliydi,
Şeker sohbetliydi, şirin dilliydi,
Papağan gibi hoş sohbetim gitmiştir.

Müddätdi gözlerimnen ıraq,
Eridib bağrımı, därd, gäm, firaq,
Bulur buxaq, lalä yanaq, ay qabaq,
Ala gözlü şehrebanım gedibdi.

Ne zamandan gözlerimden ırak,
Eridir bağrımı, dert, keder, ayrılık,
Billur boyun, lale yanak, ay yüzlü,
Ala gözlü, şehriyarım gitmiştir.

İş sänä agahdı qadir ilahi,
Eşq älinnän itirmişäm irahi,
"Alesgärem" budur sözün kutahi,
Yar gedännen din imanım gedibdi.

İş sana agahtır kadir ilahi,
Âşık derdinden kaybetmişim yolumu,
"Alesgerim", budur sözün kısası,
Yar gidenden beri din imanım gitmiştir.

(6+5)

Size xäbär verim Şâm'da Cähângir'inän, Cähândar'dan. Şikâri gedännän sora neçä illäridi orda käng varidi.

Size, Şam'dan Cihangir ile Cihandar'dan haber vereyim. Şikâri Meşeyi Mahlike'ye gittikten sonra seneler boyu savaş devam etti.

Cähângir üz dolandırdı qardaşı Cähândâr'a ve Şirzâd-ı Tigzän'ä: Bu käng başa gälän däyil, sähär çağıma ki känge çıxacağıx, käng idän dönmeyäcağıx.

Cihangir, kardeşi Cihandar'e ve Şirzâd Tigzen'e dedi: Bu savaşın sonu yok, yarın sabah savaşa gittiğimizde kimse meydandan dönmeyecek. İşi bitirelim artık.

Cähândâr'a üz dolandırdı: Särhäng-i Şâmi mänim öhdämä.

Cihandar dedi: Seheng-i Şâmi'yi ben hallederim.

Cähângir üz dolandırdı: Müsrûb mänim öhdämä. Şirzâd üz dolandırdı: Müzrûq da mänim öhdämä.

Cihangir dedi: Müsrüb benim olsun. Şirzâd-ı Tigzen de dedi: Müzruk de benim olsun.

Sähär çağıma käng otu şölävär olur. Här iki täräf atlanır. Cähângir Särhäng-i Şâmi'ni öhdäsinä almıştı ve Cihandar Müzrûq'i vä Şirzâd-ı Tigzän'dä Müsrûq'i.

Sabah erkenden savaş alevi her tarafı bürüdü. Her iki taraf atlanıp meydana girdiler. Cihangir, Cihandar, Şirzâd-ı Tigzen gece görevlerini paylaştığı gibi Müsrüb ve Müzruk'a doğru ilerlediler. Zelzele Zengi, Yusuf Arap Keys-i Remmah-ı Arap ve yedi kardeşler onlara katıldılar.

Zälzälä Zängi, Yûsif Äräb Qeys-i Rämmâh- Äräb yeddi qardaş qarışdılar olar da läşkärdädilär.

Särhäng-i Şâmi'nin döräsindä min näfä ox atan vardı. O zaman oldu ki Särhäng-i

Seheng-i Şâmi'nin'nin çevresinde bin okçu bulunuyordu. Bir anda okçular kaç-

Şâmi gördü döräsindä ox atanlar färâr eländi. Cähängir läşkäri yara yara özün yetirdi Särhäng-i Şâmi'yä. Särhäng-i Şâmi oturmuşdu fil üstündä käcâvänin üstündä, vurdu Şâm'ın pärçämi getdi, düşdü yere pärçäm, kämärinä aldı başının üstünä elä ki vurdu yerä baş gedib yapışdı qabırqaya qabırqa dağıldı, Särhäng-i Şâmi'nı aradan aparsın.

Ämmâ eşid Cähändâr'dan. Cähändâr Müzrûq'u tutub, o da äl atdı bunun kämärinä, neceyki yapışdı bunun kämärinä vursun yerä bu äl ämân çähdi.

[Dedi:] Dilâvär säni and verräm o Allah'ä ki birdi, mäni öldürmä män Müsälmân olum. Dedi: Hä nökärindä dä varam. Bunu yavaca qoydu yerä. Bu Eşhädü än Lâ ilâhä illä-llâh'ı deyib, ürähdän döndü Müsälmân oldu.

Müsrûq gördü ki Särhäng-i Şâmi aradan gedib, Müzrûq döndü Müsälmân oldu, färmân verdi nämänä qala qapıları varidi hammısın bağlansın, özläri täpiliblär Şâm'ın içinä, özüdä otdu täxt-i sältänätdä.

Bu yan täräftän cängin otu xâmûş olsun, bular da gäldilär oturdular öz yerlärindä. Müsrûq färmân verdi Särhäng-i Şâmi'nin arvadı Nâzik Endâm ki ibârät ola Nâzik Bädänin anası, onu bäziyäsiz gätiräsiz mänim yanıma.

Nâzik Endâm bunu belä görändä durdu ağlamağa. Bunun bir äyyârı varidi nâmäni bu dillärinän yazsın vä äyyârın väsiyläsiynän yollasın ärz eliyim äziz eşiidänlärin hamısının sağlığına:

maya başladılar.

Cihangir, askerleri yara yara Seheng-i Şâmi'ye ulaştı. Seheng-i Şâm fil üzerinde bir taht üstünde oturmuştu. Cihangir, Seheng-i Şâmi'nin fili üzerindeki bayrağını düşürdü. Seheng-i Şâmi'nin kemerinden tutup havaya kaldırdı. Seheng-i Şâmi'yi öylesine yere vurdu ki başı kaburgasına yapıştı öldü.

Cihandar'dan dinle: Cihandar meydanda Müzruk'u yakalayıp kemerinden tutup havaya kaldırdı. Onu yere vurup öldürmek istedi.

Müzruk, Cihandar'e dedi: Eğer beni öldürmezsen Müslüman olurum. Cihandar bunu duyduğunda tamam dedi. Onu yere koydu. Müzruk kelimeyi şahadet getirdi ve Müslüman oldu.

Müsruk, Seheng-i Şâmi'nin öldüğünü ve Müsruk'un Müslüman olup karşı tarafa geçmesini duyunca, kaleye döndü ve kale kapıların hepsini kapattı. Askerlerini de Şam kentine geri çekti ve çare aramaya başladı.

Savaş alevleri sönmeye başlamıştı. Müsruk, Seheng-i Şâmi'nin saltanat tahtında oturup Seheng-i Şâmi'nin eşi Nazik Endam'ı yanına çağırdı. Nazik Endam, Nâzik Beden'in anası ve Seheng-i Şâmi'nin eşiydi.

Nazik Endam, Müsruk'ün kötü düşüncelerde olduğunu anlayınca Cihangir'e bir mektup yazdı. Mektubu birine verip Cihangir'e ulaştırmasını istedi. Bakalım mektupta ne yazdı? Ben söyleyeyim; işitenler sağ olsun:

Nazik Endam dedi:

Yazıram baxäbär sän ol halımnan,	Yazarım, haberdar sen ol halimden,
Gäl mäni al bu nâ-märdin älinnän.	Gel beni al bu namerdin elinden,
Deyiräm kälmäni ollam Müsälmân,	Söylerim kelimeyi olurum Müslüman,
Gäl mäni al bu nâ-märdin älinnän.	Gel beni al bu kâfirin elinden,

(4+4+3)

Biliräm ki öz dinindä doğrusan,	Bilirim ki kendi dininde doğrusun,
Anannan ayrılıb sinä dağlısan,	Anandan ayrılıp yürekten yaralısın,
Şikâri'nin bir väfâlı oğlusan,	Şikâri'nin bir vefalı oğlusun,
Gäl mäni al bu nâ-märdin älinnän.	Gel beni al bu namerdin elinden.

(4+4+3)

Nâzik Endâm äl götürüb duâyä,
Fäläk mäni äcäb saldı bälâyä,
Cähângir sözümü qoy sän icrâyä,
Gäl mäni al bu nâ-märdin älinnän.

Nazik Endam el götürmüş duaya,
Felek beni acep saldı belaya,
Cihangir, sözümü koy sen icraya,
Gel beni al bu namerdin elinden.

(4+4+3)

Märd oğula ämäk versän itirmäz,
Nâ-märd âdâm doslux başa yetirmäz.
Vetenin söven oğlan özözünü itirmez,
Söyüd ağacında alma heyva nar olmaz.

Mert oğlana emek versen yitirmez,
Namert adam dostluk başa yetirmez,
Vatan sever adam kendinden çıkmaz,
Söğüt ağacında alma, ayva, nar olmaz.

(yedekleme)

Cihangir ve Cihandar'ın Şam Kentini Fethetmesi

Nâmäni gätirib verdi mäzmuunnan baxäbärdâr oldu. Bu yan täräftän fikirläştilär neynäyäk? Neynämäyäk?

Täsmim tuttular Färhäng Äyyâr'ı bunun äväzindä bäziyälär aparalar Müsrûq'ä, Nâzik Endâm äväzinä. Oda Nâzik Endâm'a bir nâmä yazdı, dedi ki bele iş olacaq.

Färhäng Äyyâr bäzädilär, saldılar bunu arvat moduna, Şäbräng Äyyâr'ınan Näsim Äyyâr buna yengä muşata oldu. Cähângir, Cähândar arvat libası geyiblär vä istiyillär belä gälin aparsınlar.

Färhäng Äyyâr belä getdi zifâf otağına oturdu. Müsrûq äl elädi bunun öyüz bu yüzünä äl elädi şämşirä, vay xätâkarın birisi, oyannan Cähângir, Cähândâr varid oldu. Tutdu bunun topuğunnan qozadı göyä dedi xätâ-kâr Müsälmân olusan ya yox? Dedi Nämänä deyim olum Müsälmân? Dedi Kälme-yi şähâdät de. Kälme-yi şähâdät'in dedi oldu Müsälmân. Dästûr verdi qalalaın qapısın aşdılar.

İslâm qoşunu şhrä vârid oldu. Cähângir, Cähândâr ve Şirzâd-ı Tigzän, Mänzär Şah-ı Yämäni, Şah-ı Şüca, Yûsif Äräb, saymağınan başa gälmäz. O zämani ki Şikâri'ynän Şirzâd-ı Tigzän'i Särhäng-i Şâmi tutmuşdu älli min Müsälmanınan, ölän ölüb qalan qalıb oları da azad elädi, İslâm qoşunu çoxaldı.

Mektubu Cihangir'e ulaştırdı. Cihangir mektubu okuyup içeriğinden haberdar oldu. Ne yapalım diye düşündüler.

Ferheng Ayyar'ı, Nazik Endam yerine Müsruk'un yanına göndermeyi ve böylelikle Şam kentini ele geçirmeyi planladılar. Onlar Nazik Endam'a mektupta planlarını anlattılar.

Ferheng Eyyar'ı kadın kılığına soktular. Şebru Ayyar ve Nesim Ayyar gece karanlığında onunla birlikte yola koyuldular. Cihangir ve Cihandar da kadın kılığında Şam'a doğru hareket ettiler.

Ferheng Eyyar bu şekilde zifaf odasına girdi. Müsruk içeri girdiğinde onu okşamaya başladı. Bir anda onun kadın olmadığını anladı, kılıcını çekmek isteyince, Cihangir ve Cihandar içeri girip onu yakaladılar. Cihangir onun ayağının topuğundan tutup havaya kaldırdı. Ondan Müslümanlığı kabul edip etmediğini sordu. Müsruk kelimeişehadet getirip Müslüman oldu. Daha sonra şehrin kapılarını açtırdı.

İslam koşunu, Şam kentine girdi. Cihangir, Cihandar, Şirzâd-ı Tigzen, Menzer Şah-ı Yemeni, Şah-ı Şuca, Yusuf Arap ve diğerler Şam kentine ayakbastılar. Şikâri ve Şirzâd-ı Tigzen ile birlikte yakalanan ve Şam'da tutsakta olan elli bin asker de serbest bırakıldı. İslam koşunu arttı.

Ergevan Şah'ın, Şam'a Asker Yürütmesi

Bu xäbär gessin kimä yetişsin? Firängistan'da bir dana padişâh var benâm-ı Ergevân Şah. Rûyin tän, ot yandırmaz, su boğmaz, qılış käsmäz. Bele bir pehlivan adamdı.

Bu haber kime gitsin ulaşsın? Firengistan da Ergevan Şah adında bir padişah vardı. Ergevan Şah'ın bedeni sihirli olduğu için ateş yakmaz, su boğmaz ve kılıç kesmez özelliği varidi.

Firäng padişâhları Särhäng-i Şâmi'nin öldüğünün vä oların Müsälmân olmasını eşidär. Destûr verdi yüz min näfär atdandı, yüz mün näfär qoşununan gälir Şâm'ä.

Ergevan Şah, Seheng-i Şâmi'nin öldüğünü ve Müzruk ile Müsruk'ün Müslüman oldukları haberini duyunca yüz bin askerle Şam'a doğru hareket etti.

Şâm'ın känârında Çâdür-nişin oldular. Götürüb bir dana nâmä yolladı: Şikâri'nin oğlanları sizdän xahişim budu ki Müzrûq, Müsrüq'ı sağ sâlim veräsiz mänä.

Şam kentinin yakınlıklarında çadırlarını kurdular. Şikâri'nin oğlanları Cihangir ve Cihandar'a bir mektup yazdı ve Müzruk ile Müsruk'ü ona geri verilmesini istedi.

Bu nâmä gälib yetirdi Cähângir'in älinä. Tämâm äyyârlar namänin mäzmûnunnan ba-xäbär olanda vâ veyla düşdü. Cihangir dedi: Nä var ki? Dedi bilisän, bu elä bäşärdi ki nä ot yandırar, nä su boğar, nä qılış käsär, rûyin tändi. Egär bir şeyä gücü yetmäsä sehr dä bilär, sehr dä oxuyar. [Cihandar] Dedi olsun bizim de Allahımız var, böyükdü.

Mektup Cihangir'in eline yetişti, mektubu okudu. Cihandar'ın tüm pehlivanlar haberi duyunca aralarına tedirginlik düştü. Pehlivanlar, Cihangir'e dediler: Bu [Ergevan Şah]öyle bir yaratık ki onun vücudunu ateş yakmaz, suda boğulmaz ve bedenini kılıç kesmez. Sihir gücüyle de her şey yapabilir. Bunları duyan Cihandar, dedi: Olsun, bizim de Allah'ımız var.

Cihangir, Ergevân Şah'ın namäsinin cävâbında götürür bu dillärinän yazır, bändä ärz eliyim eşidänlärin sağlığına:

Cihangir, Ergevân Şah'ın mektubunun cevabında bakalım ne yazdı? Ben söyleyeyim, işitenler sağ olsun:

Cihangir dedi:

Abes yere gelmisän bu diyârä,	Yersiz yere gelmişsin bu diyara,
Qorxuram düşäsän burda tora sän,	Korkarım düşesin burada ağa sen,
Vırram qeynağıma eyläräm pârä,	Vurayım pençeme ederim pare,
Bilmiräm düşmüsän sän nä xiyâlä?	Bilmem sen ne hayallere düşmüşsün?

(6+5)

Män aşıq qara qözlär,	Ben âşık kara gözler,
Sürmäli qra qözlär.	Sürmeli kara gözler,
Mäni fäläy äymäzdi,	Beni felek eğemezdi,
Sän äydin qara gözlär.	Sen eğdin kara gözler.

(bayatı)

Yetişti bizä dä yazdığın färmân,	Yetişti bize de yazdığın ferman.
Yara vursam olmaz därdivä därmân,	Yara vursam olmaz derdine derman,
Näcât qapsıdı gäl ol Müsälmân,	Necat kapısıdır, gel ol Müslüman,
Üräktän qâil ol bir xudâyä sän.	Yürekten inan o bir Tanrıya sen.

(6+5)

Mäzäländi,	Mezelendi,
Mey içär mäzäländi,	Mey içer mezelendi.
Väfâlı dosları gördüm,	Vefalı dostları gördüm,
Üräyim täzäländi.	Yüreğim tazelendi.

(bayatı)

Bahar olcax süsän sünbül bitişi,	Bahar olunca gül sümbül, biter,
İki sultân bir biriynän tutuşi,	İki padişah bir biriyle tutuşur,
Vay xäbärin gedär Firängistânä yetişi	Kötü haberin gider Firengistan'a ulaşır,
Cähângir deyir olarsan bäxt-i qarä sän.	Cihangir der olursun bahtı kara sen.

(6+5)

Män aşıq balam ağlar,	Ben âşık balam ağlar,
Arı şan bala bağlar,	Arı şan, bala ağlar.
Bir ata yara alsa,	Bir ata yara alsa,
Yarasın bala bağlar.	Yarasın bala bağlar.

(bayatı)

Nâmänin ayağın möhr eliyib verdi qâsidä apardı yetirdi Ergevân Şah'a. Ergevân Şah âmâdä oldu cängä.

Bu täräftän bular şehrin qapıların bağlıyıb, çekildiler içeriye. Ergevân Şah götdü bi yol mancanaginan şährä daş atdı. Arvad uşax yığışdı Cihangir'in döräsinä ki sän Şikâri'nin yadigârisän, niyä bir näfärdän qorxusan, neyliyebilersen?

Cihangir üz dolandırdı: Heş kim eşiye çıxmasın. Biz iki qardaş bir ämoğlu, Ergevân Şah'ın cevabını biz vereceyik. Hazirlendiler bılar.

Şirzâd-ı Tigzän qapının birinnän çıxır, baş bunun Ergevân Şah'ın yanına yetirib buna neçe dana şämşir vurur görür şemşir qeyidir. Ergevân Şah bir dana şemşiri var adına Belârik diyillär, hämân şämşirdi ki Efrâsiyâb bağlamışdı beline. Belarik'i indirende Şirzâd-ı Tigzän'i bir täräftän yaraladı. Bir zerbeinen onu yaraladı, onan sora nobe kime yetişdi?

Ras geldi kime? Cihandar'a. Cihandar buna şemşir neyze, Cihandar da yaralandı. Onnan sora Cihangir. Cihangir de yaralandı.Cihandar meydana geldi oda yaralandı.

Färhäng Äyyâr uzaxdan süpengi varidi. Färhäng Äyyâr ahangı qoydu süpängä, dedi

Mektubu mühürleyip bir haberci vasıtasıyla Ergevan Şah'a ulaştırdılar. Ergevan Şah savaşa hazırlandı.

Diğer taraftan Cihangir ve Cihandar koşunuyla şehre dönüp kapıları bağladılar. Ergevan Şah bunun üzerine mancınıklarla[81] şehre taş yağdırdı. Şehir halkı kadın, çocuk Cihangir'in başına toplanıp bir şey yapmasını istediler.

Cihangir dedi: Kimse dışarı çıkmayacak. Ben kardeşim ve amcaoğlum Şirzâd-ı Tigzen, Ergevan Şah'ın meydanına çıkacağız.

Şirzâd-ı Tigzen kapıların birinden çıkıp Ergevan Şah'a saldırdı. Ona birkaç kılıç darbesi indirdi. Ergevan Şah'ın bedeni sihirli olduğu için kılıç vurduğunda kılıç geri tepiyordu. Ergevan Şah'ın Belarik adında bir kılıcı vardı, Efresiyab'ın beline bağladığı kılıcın aynısı. Ergevan Şah bu kılıçla Şirzâd-ı Tigzen'i yaralamayı başardı.

Sıra Cihandar'a geldi. Cihandar onunla savaşta mızrak, kılıç kullansa da fayda etmedi. Cihandar da yaralandı. Cihangir meydana geldi ancak o da yaralandı.

Ferheng Eyyar'ın bir sapanı[82] vardı. Kendi kendine düşündü: "Biz ancak bunun gözüne bir darbe indirebiliriz."

81 Mancınık: Eski zamanda düşmana büyük taş atan alet.

82 Sapeng: Taş atmak için kullanılan ip ya da lastikten yapılmış bir araç, atambaç

bunu biz bir şey eläsax gäräk gözünnän vurax tovladı düz vurdu bunun annınan. Ahang açıldı bunun gözlerine. Bu närä çähdi ey dâd mänim gözlärimi çıxaddılar män kör oldum.

Täbl-i bâzgäşt vuruldu, sähärisi gün Cähândâr täk û tänhâ meydana çıxdı. Axşama kimi meydanda cäng elädi, axşam meydannan dönende bunun qabağında bir niqâb-dâr çıxdı. Bunlar sübhün zämânına kimi bir birlärinän cäng elädilär.

Sübhün zämânında Cähândâr gördü bu oldu bir dana âhû. Ahû gäldi girdi bağa. Cähândâr girdi bağa. Bu âhûnu bağda itirdi. İstädi dönsün gördü qapı yoxdu.

Bir ağaş varidi istädi qaxsın duvardan aşsın, gördü bu nä qädär qalxır duvarlar bunnan qabax gedir. Mecbûr oldu düşdü yerä.

Bağda gördü bunun qulağına tef, ney, Ergevan, tämbûr säsi däyir bunun qulağına. Dolandı gördü bir imârätdä yeddi dana qız oturub. Biri birinän gözäldi. Altısı birinin döräsindä oturub.

İstädi qeyitsin, dedi cävân hara gedisän? Gäl bura görüm, Hara gedirsen? Ne üçün gälmisän bura?

Cihandar, gälib oturdu. Minây-i şerâbı qoydular bunun bärâbärindä yerä.

Bu bir dana sehr-gerdi adına Vasvâs Câdûgär diyällär ki meydanda bunun qabağında cäng eliyib sora görüb buna raqib olabilmeyecax, özünü bu âhû sûrätinä düşmüşdü, sehrinän özün salıb on dört yaşında bir qız sûrätinä.

Dedi civan sän nä üçün bağa gälmisän?

Dedi qulağ as deyim da. Götürüb bu dillärinän göräk Cähândâr nä diyäcäk? Bändä dä ärz eliyimäyläşän ağaların dosların sağlığına:

Cihandar dedi:

Gäl sänä söyläyim ey nazlı dilbär,
Mänim bir şikârim gälib bu bağa.
Bülbül güldän ötrü çox äfgân eylär,
Mänim bir şikârim gälib bu bağa.

(6+5)

Canım qurbân ola märdin yolunda,
Läşkärim qalıbdı düşmân älindä,

Asitli bir taş parçasın sapanına koyup onu Ergevan Şah'ın anlından vurdu. Taş anlında açılıp gözüne döküldü. Ergevan Şah'ın gözleri kör oldu.

Geri dönüş davulu vuruldu, herkes yerine çekildi. Ertesi gün Cahandar tek başına meydana girdi. Akşama kadar savaştı. Akşam geri döndüğünde nikablı bir şahıs onun yolunu kesip ona saldırdı. Aralarındaki savaş sabaha kadar sürdü.

Sabah zamanında nikablı savaşçı bir ceylana dönüştü. Cihandar ceylanı takip etti. Ceylan bir bağa girdi ve orada izini kaybettirdi. Cihandar bağdan çıkmak istedi, kapı bulamayınca duvar'a yakın ağaçların birinden tırmanmaya başladı. Ancak o tırmandıkça duvar da uzuyordu. Mecburen ağaçtan indi.

Bağdan kulağına müzik sesleri geldi. Def, tambura, ney sesi her tarafı bürümüştü. Bağın içinde bir sarayda biri birinden yedi güzel kız müzik ziyafetinde oturmuşlardı. Altı kız bir kızı çevrelemişti.

Dönmek istediğinde kızların biri ona seslendi: Nereye gidiyorsun? Neden buraya gelmiyorsun?

Cihandarı yanlarında oturttuktan sonra ona şarap ısmarladılar.

Bu kız Vasvas Cadıidi. Vasvas Cadı, Cihandar'ın savaş meydanında karşısına çıkan nikablı şahıs idi. Onu yenemeyince ceylan şekline dönüştü ve Cihandar'ı bağa çekmeyi başardı. Şimdiyse on dört yaşında bir kız haline dönüşmüştü.

Vasvas Cadı, Cihandar'dan neden buralara geldiğini sordu.

Cihandar sazını aldı, bakalım onun cevabına ne dedi? Ben söyleyeyim; oturan beyler, dostlar sağ olsun:

Gel sana söyleyeyim ey nazlı dilber,
Benim bir avımım gelip bu bağa,
Bülbül gülden ötrü çok efgan eder,
Benim bir şikârım gelip bu bağa.

Canım kurban ola merdin yolunda,
Askerlerim kalmıştır düşman elinde,

Qova qova bu Şâmat'ın çölündä,
Mänim bir şikârim gälib bu bağa.
(6+5)

Kova kova bu Şamat'ın çölünde,
Benim bir şikârım gelip bu bağa.

Dediğim sözleri indi qanısan,
O geçän günläri bir bir sanısan.
Cihandarm mäni hardan tanısan?
Verginän şikârım gälib bu bağa.
(6+5)

Dediğim sözleri şimdi anlarsın,
O geçen günleri bir bir sanırsın,
Cihandarım beni nerden tanırsın?
Ver şikârım gelip bu bağa.

Däli göyül âtäşlärä atlama,
İnnän belä dünya sänä dar olmaz,
Bir märt qazansa yüz nâ-märt doyuyar,
Yüz nâ-märt qazansa märdä bir nahâr olmaz.
(yedekleme)

Deli gönül ateşlere atlama,
Bundan böyle dünya sana dar olmaz,
Bir mert kazansa yüz bin mert doyar,
Yüz namert kazansa merde bir yemek olmaz.

Dedi män sänin nänävi tnıram ki Xorşid-ı Bânû dur. O zaman ki nänän säni beşiğe salıp süt vererdi, o zamannnan män sänä aşığam. Eger mänä hän diyäsän säni dünyaya padişâh eläräm.

Vasvas Cadı, Cihandar'a dedi: Ben senin anan Hurşid Bânu'yu tanıyorum. Annen seni beşiğe saldığından beri ben sana aşığım. Eğer benimle olursan seni dünyalara padişah ederim.

Cihandar'a o qädr mähäbbät eladi ki Cähândâr'ın dädä dä yaddan çıxdı, qardaş da yaddan çıxdı, läşkär dä yaddan çıxdı.

Vasvas Cadı, Cihandar'a o kadar muhabbet gösterdi ki Cihandar babası, kardeşi ve askerlerini unuttu.

Mäbbät bir belâ şeydir giriftâr olmayan bilmez,
Zimistan çekmeyen bülbül baharın qädrini bilmäz.

Muhabbet belalı bir şeydir tutulmayan bilmez,
Kış geçirmeyen bülbül baharın kıymetini bilmez.

Minâye şerâb qoyuldu yerä bular yeyillär içillär, xoş vaqitler geçirdiler.

Şarap kadehleri ortaya koyuldu, yediler içtiler, hoş saatler geçirdiler.

Qız üz dolandırdı: Cävân, icâze versen kenizler gessinler?

Vasvas Cadıya yüzünü tuttu, dedi: İzin verirsen cariyeleri gönderelim.

Kenizler gessinlär soyunublar här ikisi bir rext-i xabın içine varid oldular.

Cariyeler gittiler, Cihandar ile kız baş başa kaldı. Her ikisi soyunup yatağa girdiler.

Cihandar'a bu qızın ağzınnan bir iy vurdu ki Cähândâr en qärib näfäsi qät olacaxdı. Ayrı bir söz diyäbülmädi Cähândâr üzün çevirdi o yana. Döndü küreğin çevirdi qıza sarı.

Kızın ağzından öyle bir kötü koku geldi ki az daha Cihandar'ın nefesi kesilecekti. Cihandar bunun için bir söz demeden yüzünü kızdan çevirdi.

Dedi cävân bäs niyä belä eliyisän? Mänim otum şölävär olub xamûş eläginän.

Kız dedi: Delikanlı neden yüzünü çeviriyorsun? Aşk ateşini söndürmen gerek.

Dedi nâzänin bilisän nä var nä yok?

Cihandar dedi: Güzel kız ne oldu bilir misin? Kız dedi: Yok ne oldu.

Dedi xeyir. Dedi qulağ as mänim iki kälmä sözüm var. Dedi sözün nämänädi de. Götürüb görak Cähândâr buna nämänä ärz eliäcäk bändä ärz eliyim:

Cihandar dedi: O zaman beni dinle söyleyeyim. Sazını aldı, bakalım kıza ne söyleyecek? Ben arz edeyim:

Cihandar dedi:

Demiräm çirkinsän eybin var gözäl,	Söylemiyorum çirkinsin, ayıbın var güzel,
Babam väsiyäti yadıma düşdü.	Babam vasiyeti aklıma düştü,
Şirin şirin söhbätin var ay gözäl,	Şirin şirin sohbetin var ay güzel,
Babam väsiyäti yadıma düşdü.	Babam vasiyeti yadıma düştü.
(6+5)	

Nâ bälät yerlärdä gedib qalmayın,	Bilinmeyen yerlerde gidip kalmayın,
Gördüğüz ämäldän peşmân olmayın,	Gördüğünüz işten pişman olmayın,
Ağzınnan iy gälän qızı almayın,	Ağzından koku gelen kızı almayın,
Babam väsiyäti yadıma düşdü.	Babam vasiyeti yadıma düştü.
(6+5)	

Cähândâram müntäzirdi qardaşım,	Cihandar'ım, bekliyordur kardeşim,
Nä sövdaya düşüb bälâlı başım.	Ne sevdaya düşmüş belalı başım,
Mänä tänä vurar yarım yoldaşım,	Bani kınar, yarım yoldaşım,
Babam väsiyäti yadıma düşdü.	Babamın vasiyeti yadıma düştü.
(6+5)	

O çox dedi bu az eşiddi, bu çox dedi o az eşiddi, iş o yerdä dayandı Cähândâr gördü bu bunun yaxasınnan äl götürmäyäcax, bunun bina qûşnnan silli vurdu, ağzı burnu qanla doldu.

Cehandar çok dedi, kız az işitti, kız çok dedi, Cihandar az işitti. (tartıştılar) Cihandar kızın vazgeçmeyeceğini görünce ona bir sille vurdu. Kızın burnundan kan akmaya başladı.

Neynädi? Qız färmân verdi altı dana närrä dev amâdä oldu. Bunun döräsindä ki altı dana känizi varidi, häräsi bir dev oldu. Bu äl elädi şämşirä, Vasvâs Câdûger bir sehr oxudu, bunun äl qolu düşdü yanına. Alinden şemşir düşd yere.

Kız ne yaptı? Vasvâs Cadı kılığından çıktı ve devleri yanına çağırdı. Bağda yanında oturduğu altı kız altı deve dönüşüp geldiler. Cihandar kılıcını çekti. Vasvas Cadıbir sihir okuyup üfledi. Cihandar'ın elinden kılıç yere düştü.

Dedi bunu götürün aparın Tilism-i Reyhânäyä. Devlär Cähândâr'ı götürüb apardılar attılar Tilism-i Reyhâniyä. Cihandar gözün aşdı gördü bir qälä di, bir böyük ağac var. Bu ağacın üstündä heç olmasa min dana quş var.

Vasvas Cadı, Cihandar'ı Reyhâne tılsımına götürmelerini emretti. Devler Cihandar'ı oraya götürdüler.

Cihandar gözünü açtığında kendini bir kalede buldu. Yakında bulunan büyük ağacın gölgesine geçmek istedi.

İstädi gessin ağacın yanına quşlar hämlä gätirdilär ona: Ey cävân Allah säni bizä rûzi verdi. Qeyitti dalı quşların bunnan işi olmadı.

Ağacın üzerinde binlerce kuş vardı. Cihandar ağaca yaklaştığında ağaçtaki kuşlar ona saldırdılar. Cihandar geri çekilince kuşlar da geri çekildiler.

Genä istädi ağacın kölgäsinä gessin quşlar hämlä elädi buna, qeyitti dalı.

Gene ağacın gölgesine gitmek istedi, kuşlar saldırdı. O da geri çekildi.

Götürüb öz väsf-i halinä görâk nä deyir? Bändä dä ärz eliyimäyläşän ağaların dosların sağlığına:

Cihandar bu durumu görünce kendi halini bakalım nasıl anlattı? Bendeniz söyleyeyim oturan beyle, işitenler, dostlar sağ olsun:

Cihandar dedi:

Här yerdän çaräm käsildi,	Her yerden çarem kesildi,
Acäb düşdüm qoqayä män.	Acep düştüm kavgaya ben,
Cävân qäddim tez büküldü,	Civan boyum tez büküldü,
Pänâh gättim xudâyä män.	Sığınırım Tanrı'ya ben.
(4+4)	
Sınıx göylüm kim bitirsin?	Kırık gönlümü kim bitisin?
Aparıb Şâm'ä yetirsin,	Götürüp Şam'a yetirsin,
Üräyimin därdin bilsin,	Yüreğimin derdin bilsin,
Acäb düşdüm bälâyä män.	Acep düştüm belaya ben.
(4+4)	
Ayrı düşdüm män elimdän,	Ayrı düştüm ben elimden,
Bülbül täk gonca gülümnän,	Bülbül tek gonca gülünden,
Cähândâram därd älindän,	Cihandar'ım dert elinden,
Sığınmışam xudâyä män.	Sığınmışım Tanrı'ya ben.
(4+4)	

Sözlär tämâm olsun, gözü sataşdı gördü bir dana qız gälir.

Bu qız o qızdan da gözäldi.

Sözleri bittiğinde gözüne güzel bir kız göründü.

Bu kız diğerlerinden daha güzelidi.

Yâ räb bu hansı hûridi bâzaridän geçär?	Ya rab bu hangi güzeldir bazardan geçiyor?
O eşvä û qämzä û nâz bu dil-i zâridän geçär.	O işve, gamze, naz bu yaralı gönülden geçiyor.
Götürüb külâhın älinä nüsrät ilä gälir,	Götürmüş külahın eline yardıma geliyor,
O nâz ilä gälsä ägär ömrüm yarıdan geçär.	O naz ile gelirse eğer ömrüm yarıdan geçer.

Gälib yetirdi bunun yanına. Sälâm verdi. Eleykümä sälâm. [Dedi:] Cavân sän kimsän? Hardan gälmisän? Nä kâräsän?

Güzel kız Cihandar'ın yanına vardı. Selam. Aleyküm selam. Kız, Cihandar'a sordu: Delikanlı sen kimsin? Burada ne işin var?

[Cähândâr] Bir dana sävârinän cäng eliyä eliyä gätirib çıxatmışam, sora olub ahû, girdi bağa. Orda bir qıza rast gälmişäm mänä höhman deyidi mäni alasan, ağzınnan iy gälirdi män almamışam savaşdıx, gätirb mäni atıb bura. Reyhânä dedi nä cur adamdı? Diyännän sora dedi: Hä o mänim nänämdi, Vasvâs Câdûger diyeller. O tilisminän säni aparıb ora. Ordan bura da genä altı aylıx yoldu. Mäni gätirib mäni özünä qız eliyibdi. Mäni dä alsan dönnäm ollam Müsälmân amma gäräk mäni alasan.

Cihandar dedi: Nikablı biriyle savaştım, ceylana dönüştü ve bir bağa kaçtı. Bağda bir kızı gördüm, benimle evlenmek istedi, ben kabul etmeyince devlerin eliyle beni buraya bıraktılar. Nasıl birisi olduğunu ona anlattıktan sonra Reyhâne dedi: O benim anamdır, onu iyi bilirim, adına Vasvas Cadı derler. Beni de buraya zorla getirmiş ve kendine köle yapmış. Oradan buraya altı aylık yol var. Eğer beni alırsan, ben de Müslüman olurum.

Gördü buda bänd elädi buna ki gäräk mäni alasan.

Cihandar, kızın kendisiyle evlenmek istediğini anladı.

[Cähândâr] Dedi indi ki düz diyisän gäl häqiqäti qoyax meydana. Dedi häqiqät nämänedi? Dedi qulağ as deyim da. Götürüb bu dillärinän desin:

Cihandar dedi: O zaman oturup doğru konuşmamız ve gerçekleri ortaya koymamız gerekiyor. Cihandar sazı aldı, bakalım kıza ne dedi?

Cihandar dedi:

Saxlasan bu gecä sänä mehmânan,	Saklarsan bu gece sana misafirim,
Häqiqäti gäl biz qoyax meydana.	Hakikatı gel biz koyalım meydana,
Ölänä cän yanında qalanam,	Ölene dek yanında kalanım,
Häqiqäti gäl biz qoyax meydana.	Hakikati gel biz koyalım meydana.
(6+5)	

Gäl männän ikimiz olax biz sırdaş,	Gel benimle ikimiz olalım sırdaş,
Axıtma gözümdän çoxlu qanlı yaş,	Akıtma gözümden çoklu kanlı yaş,
Sän mänä bacı ol män qardaş,	Sen bana bacı ol ben sana kardeş,
Häqiqäti gäl biz qoyax meydana.	Hakikati gel biz koyalım meydana.
(6+5)	

Nâmärd fäläk mänä verib ah û zâr,	Na-mert felek bana verip ah, zar,
Dost düşmân içindä etmä mäni xâr.	Dost düşman içinde etme beni zelil,
Şikâri oğluyam adım Cihandar,	Şikâri oğluyum adım Cihandar,
Häqiqäti gäl biz qoyax meydana.	Hakikatı gel biz koyalım meydana.
(6+5)	

Dedi bu şärtinän ki Müsälmân olasan, säni özümä qaraş eläräm. Bu cürü barmaxların verdilär bir birinä häqiqätän bacı qardaş oldular. Bir birin qucaxlıyıb öptülär.

Dedi indi ki oldux bacı qardaş gör nä cur eliyäbülärsän mäni burdan çıxardasan?

Dedi säni burdan çıxatmax çätindi, ägär mänim nänäm Vasvâs Câdûger ölmäsä sän burdançıxammasan. Dedi o iblisdi, män ayrı maxluqam, män onun qarnınan çıxmamışam, mäni o oğurluyub gätirib qız eliyibdi. Qız dedi: Qoxmasan ki?

Dedi xeyir Allâh T'âlâ bir qoxmağı bizde xälq elämäyib.

Qız bir dana sehr oxudu, Cähândâr'ı aldı çiyninä bir dağın damänäsindä qoydu yerä. Genä dedi qoxmasan ki?

Dedi xeyir. Bir bulax varidi onu nişan verdi dedi: O bulağın qabağında bir hovuz var. Hovuzda dört dana balıx var, üçü qırmızı biri qärä. O qäräni vurasan gätiräsän bura. Mänim nänämin canı o qärä balığın qarnındadı.

Balığınan qazdan ayıx heyvan çätin tapılar.

Ox kemenın götürüb endi bulağın başında hovuza gördü dört dana balıxdı, üçü

Cihandar dedi: Eğer Müslüman olursan seninle bacı kardeş oluruz. Parmakların böyle bir birine verip, bacı kardeş oldular. Kucaklaşıp öpüştüler.

Cihandar dedi: Şimdi nasıl beni buradan çıkarabilirsin?

Reyhan dedi: Buradan çıkmak çok zordur, Vasvas Cadı ölmeden senin buradan çıkman mümkün değil. O iblis beni senelerden beri buraya getirmiş ve bu şekilde tutmaktadır. Eğer korkmuyorsan onu öldürme yolunu sana öğretirim.

Cihandar dedi: Allah korku diye bir şey bize vermedi.

Reyhâne, Cihandar'ı omzuna alıp bir sihir okudu. Bir dağın eteğine indiler. Yine korkup korkmadığını sordu.

Cihandar, yok dedi. Reyhâne dağın eteğindeki bulağı ona gösterdi ve dedi: O bulağın yanındaki havuzda üçü kırmızı, biri kara dört balık yaşamaktadır. Anamın can şişesi kara balığın karnının içindedir. Onu avlayıp getirmen gerekir.

Balık ve kaz gibi uyanık hayvan bulunmaz.

Cihandar okunu kemanını aldı ve dağın eteğindeki bulağa vardı. Balıkları

qırmızı biri qärä. Yatıb bu balıxların keminde, neceyki ox kämannan rädd olsun, balığı vurub gätirdi Reyhänä'nin yanına. Balığı yardılar. Balaca bir şüşeydi onu çıxattılar, genä bir sehr oxuyub bunu aldı çiğninä qeyittilär qäliyä.

Reyhân Câdû älindä bir loh varidi onu tutdu ota nänäsi Vasvâs Caduger'i çağırdı gäldi.

Vasvâs Caduger gördü bu ağzın ağlır. Dedi sän niyä ağlıyısan?

Dedi qulağ as deyim da niyä ağlıyıram. Reyhânä Câdû götürüb göräk nänäsinä nämänä deyir? Bändä ärz eliyim äziz eşidänlärin hamısının sağlığına:

Reyhan dedi:

Sänä qurbân olum gül üzlü ana,
Bir civanın eşqi ağladır mäni.
Üräyimin başın döndärdi qana,
Bir civanın eşqi ağladır mäni.

(6+5)

dediği gibi havuzda idi. Oku kemanına koyup balığı vurdu. Balığı Reyhâne'nin yanına getirdi. Balığın karnını yardılar ve karnından küçük şişeyi çıkardılar. Tekrar bir sihir okuyup geldikleri yere geri döndüler.

Reyhâne Cadı'nın elinde bir sihirli levha varidi. Onu ateşin üzerine tutarak Vasvas Cadı'yı yanına çağırdı.

Vasvas Cadı geldiğinde Reyhan'ı ağlar gördü. Neden ağladığını sordu.

Reyhan bakalım Vasvas Cadı'nin cevabında ne söyleyecek? Ben söyleyeyim, sizler ve işitenler sağ olun:

Sana kurban olum gül yüzlü ana,
Bir civanın aşkı ağlatır beni,
Yüreğimin başın dönderdi kana,
Bir delikanlının aşkı ağlatır beni.

Yalvardım da qol boynuma salmadı,
Dindiribän gämli göylüm almadı,
İzhâr eylädim mäni al almadı,
O civanın eşqi ağladır mäni.

(6+5)

Yalvardım da kol boynuma salmadı,
Dindirmedi, gamlı könlüm almadı,
İzhar eyledim, beni al, almadı,
O delikanlının aşkı ağlatır beni.

Şikästä bülbüläm gonca gülüm var,
Dünya da gäm gussä böylä zülüm var.
Räyhânäyäm dedi ki sevgilim var,
O civanın eşqi ağladır mäni.

(6+5)

Kanatı kırık bülbülüm gonca gülüm var,
Dünyada gam, keder böyle zulüm var,
Reyhâneyim dedi ki sevgilim var,
O delikanlının aşkı ağlatır beni.

[Vasvâs Câdûger dedi:] Bura bax görüm adı nämänädi? Dedi: Cähâdâr.

Dedi mänä dedi ki bir näfär mäni apardı bağına işmişidim keflänmiştim, indi onun nârahandıyam, ağlıyırı.

Vasvâs Câdûger dedi: Ey vay bala o mäni deyir. Dedi bala mäni bäze gedim onun yanına. Reyhâne onu bäzädi. Dedi sän burda dur män gedim muştuluq alım.

Bu gäldi Cähândâr'ın yanına. Reyhânä här şeyi ona örgätdi. Dedi sän bir cür

Vasvas Cadı bunları duyduktan sonra daha da meraklandı. O kimdir? Sordu. Reyhan dedi: Cihandar adında bir pehlivanı sevdim, ancak o da onu bağına götürüp onunla anlaşmadığı kızı seviyor.

Vasvas Cadıdedi: Yavrum o beni kastediyor. Beni onun yanına götür. Reyhan onu süsledi ve dedi: Sen burada bekle ben muştuluk alayım.

Reyhan, Cenadar'ın yanına geldi ve yapacağı her şeyi ona öğretti. Şişeyi

eliyäcaxsan ki şişäni iki qaşının arasına qoyacaxsan. Gözläri yumdurasan, elä şüşä ki däydi bunun iki qaşının arasına, canı bedäninän çıxar. Cahândâra här şeyi diyib qeyitti, bunu Cahândâr'ın yanına. Cahândâr durdu bunun ayağına. Onnan üzr istedi, dedi âlem-i mestide män säni vurmuşam.

Cihandar'a verdi dedi: Bunu bir şekilde onun iki kaşının arasına koymalısın. Şişe iki kaşın arasına değdiğinde Vasvas Cadı'in canı bedenden çıkacaktır.

Bu istädi qolun salsın Cähândâr'ın boynuna. Dedi qulağ asgınan bir neçä kälmä sözüm vardı deyim sänä.

Reyhan, Vasvas Cadı'yı Cihandar'ın yanına getirdi. Cihandar onun ayağına kalkarak yaptığı hareketten özür diledi.

Cähândâr gütürüb göräk nä diyäcäk ärz eliyim eşidänlär sağlığına:

Vasvas Cadı, kolunu Cihangir'in boynuna salmak istedi. Cihangir dedi:

Sana birkaç sözüm var onlar söyleyeyim. Cihandar, sazını aldı, bakalım ne dedi? Arz edeyim, işitenler sağ olsun:

Cihandar dedi:

Sän ärûssan män dä dâmad,
Bu işlärin hesabı var.
Sän Şirinsän män'dä Färhâd,
Üräkdä eşqin dağı var.

Sen gelinsin ben de damat,
Bu işlerin adabı var.
Sen şirinsin ben de Ferhat,
Yürekte aşkın dağı var.

(4+4)

Eşqin oduna yanarsan,
Üräktän ilhâm alarsan,
Bu gecä ärûs olarsan,
Arûsluğun hesabı var.

Aşkın oduna yanarsın,
Yürekten ilham alırsın,
Bu gece gelin olursun,
Gelin olmanın adabı var.

(4+4)

Cähândârı gätirdin dilä,
Sänilä verir äl älä,
Bädänimi oğ dincälä,
Arûsluğun hesabı var.

Cihandar'ı getirdin dile,
Senin ile verim el ele,
Bedenimi ovuştur rahatlasın,
Gelin olmanın adabı var.

(4+4)

Cihandar'ın Vasvâs Cadı'yı Öldürmesi ve Reyhan Tılsımından Kurtarılması

Cahândâr dedi gözlärivi yum, Elä ki bu gözün yumdu şüşäni qoydu Vasvâs Câdûger orda öldü.

Cihandar, Vasvas Cadı'dan gözlerini kapatmasını istedi. Cihandar hemen şişeyi onun anlına koydu ve onun canı aldı.

[Reyhânä Câdu] destûr verdi devlere bunu Şâm kentine götürsünler.]

Reyhâne Cadı, Cihandar'ın Şam'a götürmesini emretti.

Bunu kisi göyün üstündä gätirillär, güzâri düşdü İskändäriyä'dän. Suâl elädi: Burda nämänä vardı ki iki täräftä dä läşkär durub? Cevab verdilär ki İskändäri Rastin İsfändiyâr Xan'ın nä müddätdi sözü çıxıb cängidi. İsfändiyâr Xan oğlun evländirir. İskärdär-i Rastin[in] qızın istiyir, o da ver-

İki dev onu havadan Şam'a götürdüler. Yolları İskenderiye'den geçerken İskender-i Râst ve İsfendiyâr Han'ın askerlerini savaşta gördüler. Savaş nedenini sordu. Devler, İsfendiyâr Han ile İskender-i Râst'ın arasında anlaşmazlık olduğunu ve İsfendiyâr Han'ın oğlu İskender-i Râst'in

miri. Onun üstündä nä müddätdi cäng var.

Dedi mäni burda qoyun yerä. Dedilär biz eliyäbülmärik gäräk säni aparax verax Cihangir'e onnan imza alax aparax verax Reyhâniyä. Dedi sizin işiz olmasın mäni qoyun yerä. Bunu yendirdilär, İskändäriyä'dä qoydular yerä.

İsfändiyâr Xan'ın gözü sataşanda gördü bir dilâvärdi oturub bir märkäbin üstünde.

Dedi pärvärdiğara göresän Rüstäm dübârä dirilib gälibdi?

Dedi civan sän kimsän?

Dedi ägär mänim sözümä baxsan, män sänin dostunam. Ya ägär sözümä baxmasan, mäläk äl-movtuvam gälmişäm canıvı alam.

Dedi män Kâbil padişâhıyam. Oğlum Kubâd'a bunun qızın istiyiräm. Män evlâd-ı İskändäräm. Bu qızını mänim oğluma vermir, mänim dä nä qädär gücüm var onnan savaşacağam.

Cihandar dedi: Onda dayan sänä bir neçä kälmä sözüm var. Götürüb bu dillärinän göräk İsfändiyâr Xan'a nä diyäcäk? Bändä dä ärz eliyimäyläşän ağaların dosların sağlığına:

kızını istediğini söylediler.

Cihandar devlerden onu yere indirmelerini istedi. Devler onu ancak Şam'da Cihangir'in yanında yere koyacaklarını ve ondan imza alıp Reyhâne Cadı'ya götüreceklerini söylediler. Cihandar dedi: Siz bu işi bana bırakın. Onu İskenderiye'de yere indirdiler.

İsfendiyâr Han, Cihandar'ın ona doğru geldiğini gördü. Atlı pehlivanı görünce pehlivanlara dedi: Acaba Rüstem tekrar mı dünyaya geldi?

Ondan sordu: Delikanlı sen kimsin?

Cihandar dedi: Eğer beni dinlersen, ben senin arkadaşınım, eğer dinlemezsen ben senin ölüm meleğinim.

İsfendiyâr Han dedi: Ben Kâbil'in padişahıyım, İskender-i Râst'in kızını oğlum Kubad'a istiyoruz. Ancak aramızda anlaşmazlık olunca vermedi ve aramızda savaş başladı.

Cihandar dedi: Sana birkaç sözüm var beni dinle. Cihandar sazı aldı. Bakalım İsfendiyâr Han'a ne söyleyecek? Ben söyleyeyim; beyler, dostlar sağ olsun:

Cihandar, İsfendiyâr Han'a dedi:

Sänä vardı mänim bir neçä sözüm,
Götür läşkärin get qalma bu yerdä.
Yox desän sän ilän cäng edäm özüm,
Götür läşkärin get qalma bu yerdä.
(6+5)

Sana vardır benim bir kaç sözüm,
Götür askerlerin git, kalma bu yerde.
Yok dersen sen ile savaşırım kendim,
Götür askerlerin git, kalma bu yerde.

Bir nähängäm däryâläri yararam,
Rüstäm täk özümü cängä vuraram,
Nä qäder dilâvär varsa qıraram,
Götür läşkärin get qalma bu yerdä.
(6+5)

Bir nehengim deryaları yararım,
Rüstem tek kendimi savaşa vurayım,
Ne kadar savaşçı varsa öldürürüm,
Götür askerlerin git, kalma bu yerde.

Cahândâram sözümü aşkar diyäräm,
Axtarıb taparam säni göräräm,
Qızın göylü olsa özüm veräräm,
Götür läşkärin get qalma bu yerdä.
(6+5)

Cihandar'ım, sözümü açık derim,
Arayıp bularım, seni görerim,
Kızın gönlü olsa kendim veririm,
Götür askerlerin git kalma bu yerde.

Män qızı danışdırram, ägär göylü olsa män özüm veräräm. Egär göylü olmasa burda qalmalı däyilsän, gäräk gedäsän. Dedi civan getmezdim, ama çün sän gälibsän gedäräm. Bu läşkärin döndärsin o yana. Bu yannan da täbl-i bâzgäşt vurulsun.

Cihandar, İsfendiyâr Han'a dedi: Ben kendim kız ile görüşürüm, eğer senin oğlunda gönlü varsa ben onu size getiririm. Gönlü olmazsa buradan çekip gitmelisiniz. İsfendiyâr Han, askerlerini geri çekti, geri dönüş davulu vuruldu.

Cähändâr'i İskändär-i Râst täräfinnän peş-vaz eladilär.

Cihandar, İskender-i Râst'ın tarafından karşılandı.

Gäldi İskändär-i Râst'ın yanına dedi: Qurbân bir qız bir oğlanındı, sän niyä vermisän? Ki indi bular sänin üstüvä qoşun çekelär cang eliyirler?

İskender-i Râst'ın yanına geldi ve dedi: Efendim, bir kız bir deli kanlınındır, neden kızınızı İsfendiyâr Han'ın oğluna vermediniz ve aranızda savaş çıktı?

Dedi ay bala, bular hammısı mänä maliyât verärdi, mänim bir oğlum varidi, o älimnän gedibdi, indi bular mänä äl yeri tapıplar, üstümä gelirler.

İskender-i Râst dedi: Oğlum, bunlar bana haraç verenlerdir. Oğlum ortalıktan kaybolunca, bunlar benim üzerime gelmeye başladılar.

Dedi sänin oğlun kimidi?

Cihandar sordu: Senin oğlun kim idi?

Dedi qulağ as deyim. Götürüb bu dillärinän göräk İskändär-i Râst nämänä diyäcäk?

İskender-i Râst dedi: Dinle sana söyleyeyim. Sazı aldı bakalım ne söyledi?

İskender-i Râst, Cihandar'e söyledi:

Bu ayrılığa daha män dözä bilmäräm,
İndi gördüm sänin kimi cävânı.
Qudrätim yox meydan gäzäbilmäräm,
İndi gördüm sänin kimi cävânı.

Bu ayrılığa daha ben dayanamam,
Şimdi gördüm sen gibi bir genci.
Kudretim yok meydan gezemem,
Şimdi gördüm sen gibi bir genci.

(4+4+3)

Dolu gözlär,
Dağ başın dolu gözlär.
Sändäki naz u işvä,
Mändäki dolu gözlär.

Dolu gözler,
Dağ başın dolu gözler,
Sendeki naz, işve,
Bendeki dolu gözler.

(bayatı)

Burda däyil gämli gönlüm dindirsin,
Hünärimi nâ-märtlärä bildirsin,
Gedib babasının tilismini sındırsın.
Elimdä däyil o İskändär-i Sâni.

Burada değil gamlı gönlüm söyletsin,
Hünerimi namertlere bildirsin,
Gidip babasının tılsımını kırsın,
Elinde değil o İskender-i Sâni.

(4+4+3)

Yox Ezizin balabanı,
Yasda çal balabanı,
Hamının balası gäldi,
Bäs mänim balam hanı?

Yok azizim balabanı,
Yasta çal balabanı.
Herkesin balası geldi,
Be benim balam hani?

(bayatı)

Dedi menim adım İskändär-i Râst di. Oğlum gedib babası İskändär'in tilismini sındırsın. Nä müddätdi gedip, bilmiräm ölüp qalıp ya daş donuna düşüb? On iki min läşkärinän gedip daş donuna düşüb. Dedi oğluvun adı nämänädi? Dedi qulağ as deyim da. Götürb öbürü kälməsin bu dillärinän desin:

Benim adım İskender-i Râst'dir. Oğlum, dedesi İskender'i tılsımdan kurtarmak için on iki bin asker ile tılsıma gittiler. Ancak onlar da on iki bin askerle taşa dönüşmüşler. Cihandar oğlunun adını sorunca İskender-i Râst cevabında bakalım ne dedi? Ben söyleyeyim sizler sağ olun:

İskender-i Râst, Cihandar'e söyledi:

Şâxä verib gonca gülün butası,	Soğuk vurmuş gonca gülün butası[n],
Äl uzadıb damäninän tutası,	El uzatıp eteğinden tutası[n],
İskändär-i Sâni oğlumdu män atası,	İskender-i Sâni, oğlumdu ben atası,
Düşüb tilismä İskändär-i Sâni.	Düşmüştür tılsıma İskender-i Sâni.

(4+4+3)

Män aşıq balam ağlar,	Ben âşık balam ağlar,
Arı şan bala bağlar,	Arı şan, bala ağlar.
Bir ata yara alsa,	Bir ata yara alsa,
Yarasın bala bağlar.	Yarasın bala bağlar.

(bayatı)

[Cihandar] Durur ayağa, gedir İsfändiyâr Xan'ın yanına. İsfändiyâr Xan bunu peşvâz eladi.

[Dedi:] İsfändiyâr Xan çün bunun oğlu gedib tilismä, odu ki bular heç iş göräblmäzlär. Män gedäcağam onun dalısıcan. Män özüm onu tapannan sora onu bäziyib qoyacağam käcâväyä, gätiräm Kâbul'da ya Bâbul'da ceşn tutam, veräm sänin oğluva.

Cahândâr qeyitti bârgâhä. Eleki gecä gäldi araya, yedilär işdilär. Sarayda hamı Cähändâra hayran qalmışdı.

[Cihandar] dedi bura bax görüm sänin heş tayfanda evlâd-ı İskenderden famelin yox? Dedi diyâr-ı Rum da biri varidi ki onu şer dağıdıbdı. Biri dä vardı ki olup büt-pärəst İskändär'in dä adını batırıb.

Bu cur diyändä Cähândâr ağladı. Dedi cävân niyä ağlıyısan?

Götürüb göräk Cähândâr nä diyäcax ärz eliyim eşidänlärin sağlığına:

Cihandar bunu öğrendikten sonra İsfendiyâr Han'ın yanına gider. İsfendiyâr Han onu karşılar. Cihandar ona der:

İskender-i Râst'ın oğlu İskender-i Sâni babasını tılsımdan çıkarmak için askerleriyle gittiğinde taşa dönüşmüşler. Onları tılsımdan kurtardıktan sonra kızını kendi ellerimle senin oğluna getireceğime söz veriyorum. Kâbil veya Bâbil'de düğünlerini yaparız.

Cihandar, İskender-i Râst'ın sarayına döndü. Gece beraber oturup yediler, içtiler. Sarayda herkes Cihandar'ı konuşmaya başladı.

Cihandar dedi: Sizin ailenizde İskender evladından kimse var mı? İskender-i Râst dedi: Rum diyarında biri varidi, onu aslanlar parçaladı. Onun kardeşi de kâfirlerin yolunu tuttu ve İskender'in adını batırdı.

Cihandar bunu duyduğunda ağlamaya başladı. Neden ağladığını sordular.

Cihandar sazı aldı, bakalım ne dedi? Söyleyeyim, işitenler sağ olsun:

Cihandar, İskender-i Râst'a dedi:

Neçä kälâm eşid mänim dillimnän,	Birkaç söz işit benim dilimden,
O dediğin civan ölmüyüb sağdı.	O dediğin genç ölmedi, sağdı.
Fäläk ayrı salıb onu elinnän,	Felek ayrı saldı onu elinden,
O dediğin civan ölmüyüb, sağdı.	O dediğin genç ölmedi, sağdı.

(6+5)

Dolandım dünyayı dağları daşı,	Dolandım dünyayı, dağları, taşı,
Üräyimdä vardı onun sırdaşı,	Yüreğimde vardır onun sırdaşı,
Böyük zülm eliyibdi ona qardaşı,	Büyük zulüm etmiş ona kardeşi,
O dediğin civan ölmüyüb, sağdı.	O dediğin genç ölmedi, sağdı.

(6+5)

Dädäm nänäm yada düşüb ağlaram,	Dedem, ninem yadıma düştü ağlarım,
Fäläk älinnän sinä dağlıyam,	Felek elinden göğsü dağlıyım,
Cähändârâm Şikârinin oğluyam,	Cihandar'ım, Şikâri'nin oğluyum.
O dediğin civan ölmeyib sağdı.	O dediğin genç ölmedi, sağdı.

(6+5)

Cäräyanı şärh verdi. Şikâri mänim dädämdi vä här şeyi anlatdı.

Cihandar, Şikâri'nin oğlu olduğunu başına gelenleri İskender-i Râst'a anlattı.

İskändär-i Râst'ın xanımısı bu kälmäni eşidändä äl eladi zülflärin yolmağa.

İskender-i Râst'ın eşi Cihandar'ın tılsıma gidip onlara kurtarmak istediğini duyunca saçını başını yolmaya başladı. Neden ağlıyordu? Onun gitmesine razı değildi.

Ana bäs niyä elä eliyisän? Dedi män qoymaram gedäsän.

İskändär-i Sâni götürüb bu dillärinän göräh Cähändâr'a nämänä diyir? Bändä dä ärz eliyimäyläşän ağaların dosların sağlığına:

İskender-i Sâni sazı aldı, bakalım Cihandar'a ne diyecek? Ben söyleyeyim beyler dostlar sağ olsun:

İskender-i Râst, Cihandar'a dedi:

Necä äl götürüm indi män sännän?	Nice el götüreyim şimdi ben senden?
Dünya bir täräfä sän dä bir yana.	Dünya bir yana sen de bir yana,
Qoymaram gedäsän incimä männän,	Koymam gidesin, incime benden,
Dünya bir täräfä sän dä bir yana.	Dünya bir yana sen de bir yana

(6+5)

İskändär-i Sâni'nin anası götürüb göräk nä deyir?

İskender-i Sâni'nin anası bakalım Cihandar'a ne dedi?

İskender-i Sâni'nin anası Cihandar'a dedi:

Bir yaram var heç sağalmaz ölünce,	Bir yaram var hiç sağalmaz ölene dek,
Ağlaram sızlaram dünya boyunca,	Ağlarım, sızlarım, dünya boyunca,
Getsän gözüm qalar sänin dalınca,	Gidersen gözüm kalır ardında,
Dünya bir täräfä sän dä bir yana.	Dünya bir yana, sen de bir yana.

Fäläk sizi eldän ayrı salıbdı,	Felek sizi elden ayrı salmıştır,
Dört bir yanın gäm läşkäri alıbdı,	Dört bir yanın keder gamı almıştır,
Anan gözü intizarda qalıbdı,	Anan gözü intizar kalmıştır,
Dünya bir täräfä sän dä bir yana.	Dünya bir yana sen de bir yana.

(6+5)

Dedi män söz verdim Kubâd'a. Egär o on iki min näfäri tilismidän çıxattım, İlgar, imân gäräk verdığım sözü tutam.

Cihandar dedi: Ben Kubad'a söz verdim. On iki bin askeri tılsımdan çıkarırsam, verdiğim sözü tutmuş olurum.

Bular qäbûl eliyiblär. Gecä sabah olsun Cähândâr durub ibâdätin eliyib, märkäbinä sävâr olub, rävâne-yi râh oldu.

Herkes kabul etti. Gece sabah oldu. Cihandar ibadetini ettikten sonra atına binip yola koyuldu.

Bular gätirdilär dağı buna görsättilär, dedilär oğul oraya qädäm qoysan daha buyana dönäbülmäsän demiräm tilismi sındırasan. Cähândâr qädäm qoydu çämänzarlığa, bir neçä qädäm gedännän sora bir böyük ağaş varidi. Här täräfä yarım ağaş qol atıbdı, bunun üstündä o qädr quş vardı Cähândârı görmäk hämin bular qırınvış saldılar. Quşlardan buna säs gäldi ki: Cävân gälmäginän ot yandırar. Cähândâr göräk öz väsf-i halini necä diyäcäk?

Cihandar'a bir dağı gösterdiler ve dediler: Eğer oraya ayak basarsan, bir daha bu tarafa geçemezsin.

Cihandar, tılsıma girdi. Birkaç adım gittikten sonra büyük bir ağaç karşısına çıktı. Ağacın her dalı yarım kilometre uzunluğundaydı. Üzerinde sayısız kuşlar vardı. Kuşlar Cihandar'e seslendiler: Ey delikanlı! Buraya gelirsen ateşte yanarsın.Cihandar sazını aldı, kendi durumunu bakalım nasıl söyleyecek?

Cihandar dedi:

Qâdir Allah sännän budur diläyim,	Kadir Allah senden budur dileğim,
Darda qoyma män kimi bir cävânı.	Sıkıntıda koyma ben gibi genci,
Näzär eylä sâkit olsun üräyim.	Bir nazar kıl sakin olsun yüreğim,
Darda qoyma män kimi cävânı.	Sıkıntıda koyma benim gibi genci.

(4+4+3)

O yan dağlar,	Uyan dağlar,
Al qana boyn dağlar,	Al kana boyan dağlar.
Bu yan zülmätxanadı,	Buyan zulüm yeridir,
Necädi o yan dağlar?	Nicedir o yan dağlar?

(bayatı)

Süsän sünbül tär bänovşä bitmäsin,	Susan sümbül ter menekşe bitmesin,
Şeydâ bülbül gül üstünnän ötmäsin,	Deli bülbül gül üstünde ötmesin,
İstiräm babamın adı itmesin,	İsterim babamın adı yitmesin,
Därdä qoyma sän özün män cävânı.	Sıkıntıda koyma sen kendin, ben genci.

(4+4+3)

Bu dağınan,	Bu dağ ilen,
El gäzär bu dağınan,	El gezer bu dağ ilen,
Sänä yaxşı demäzlär,	Sana iyi demezler,
Män ölsäm bu dağınan.	Ben ölsem bu dağ ilen.

(bayatı)

Başıma qoyyam gevhärdän tacı,	Başıma koyarım gevherden tacı,
Bu şirin ağzımı eylämä acı	Bu şirin ağzımı eyleme acı,
Cähândârın käsilibdi älâcı,	Cahandar'ın kesilmişti ilacı,
Darda qoyma män kimi cävânı.	Sıkıntıda koyma ben gibi civanı.

(4+4+3)

Bu dağda maralım var,	Bu dağda maralım var,
Ox däyib yaralım var,	Ok deymiş, yaralım var.
Nä gecä yuxum gälär,	Ne gece uykum geliyor,
Nä günüz qararım var.	Ne gündüz kararım var.

(bayatı)

Cähândâr istädi yaxına gessin genä quşlardan säs gälidi ki cävân gälmä yoxsa yanarsan bizä dä yem olarsan.

Cihandar yakına gitmek istedi. Gene kuşlar seslendi: "Delikanlı yakına gelme yanarsın, bize yem olursun."

Cähândâr yadına düşdü ki Reyhânä ona tükünnän verib ki här zämân darda düşüdün bunu tut otun üstünä män sänin yanıva gälim. Dedikleri yadına gelende foran Cähândâr ot yandırdı tükü tutdu odun üstünä. Reyhânä orda hâzir oldu. Reyhânä dedi: Nä üçün mäni çağırdın? Dedi istiräm dädämin tilismini sındıram.

Cihandar'ın Reyhâne'nin sözü aklına geldi. Reyhâne ona tüylerinden vermiş ve demişti: "Ne zaman zor durumda kalırsan bunlardan birini ateşin üzerine tut, ben hemen gelirim." Cihandar ateş yakıp tüyü üstüne tuttu. Reyhâne hemen oraya geldi. Cihandar, Reyhâneye dedi: Babamın tılsımını kırmak istiyorum.

Reyhânä dedi: Sän bu daşları ätäyinnän töhgünen. Reyhânä götürüb görak Cähândâr'a nä diyir? Bändä ärz eliyim eşidänlärin sağlığına:

Reyhâne ona dedi: Gel bu taşları eteğinden dök. (Bu işten vazgeç). Reyhâne sazı aldı, bakalım ne dedi? Arz edeyim, işitenler sağ olsun:

Reyhâne, Cihandar'e dedi:

Sänä qurbân olum, istäkli qaraş,	Sana kurban olum istekli kardeş,
Bu tilismin çätin olar älâcı.	Bu tılsımın çetin ola ilacı.
Gäl axıtma sän didämnän qanlı yaş,	Gel akıtma sen gözümden kanlı yaş
Bu tilismin çätin olar älâcı.	Bu tılsımın çetin ola ilacı.
Hämişä çäktiğim âh û zârıdı,	Her zaman çektiğim ah, nale idi,
Bu göylümü tutan gäm gubârıdı.	Bu gönlümü tutan keder tozudur,
İskändärdän qalan yâdigarıdı	İskender'den kalan nişanedir,
Bu tilismin çätin olar älâcı.	Bu tılsımın çetin ola ilacı.
Reyhânäyäm äl götürräm duâyä,	Reyhâneyim el götürürüm duaya,
Ecäb saldın sän özüvü bälâyä,	Acep saldın sen kendini belaya,
Çağır Şah-ı Märdân yetsin harâyä,	Çağır Şah-ı Merdan gelsin yardıma,
Bu tilismin çätin olar älâcı.	Bu tılsımın çetin ola ilacı.

(4+4+3)

Märd oğula ämäk versän itirmäz,	Mert oğlana emek versen yitirmez,
Nâ-märd âdâm doslux başa yetirmäz.	Namert adam dostluk başa yetirmez,
Vetenin söven oğlan özözünü itirmez,	Vatan sever adam kendinden çıkmaz,
Söyüd ağacında alma heyva nar olmaz.	Söğüt ağacında elma, ayva, nar olmaz.

(yedekleme)

Reyhânä dedi män gedim xalam Dämdämä'nin yanına, ägär bilsä bu tilismim qapısın o bilir. Män bir saata gälirim. Reyhânä getdi Dämdämä'nin yanına. Sälâm- äleykümäsälâm. Ey bacımın yadigâri de görüm sän nä äcäb bizi yâd elämisän?

Dedi xala. Dedi bäli. Dedi xala bu nä xala balalıxdı ki sän Tilism-i İskändär'in qapısını mänä nişân vermämisän?

Dedi tilsmin qapısım män dä bülmüräm. Olmasa sän otu burda, män gedim bacım Hämhämä'nin yanına. Bilsä qapısın bilir. Öğrenim gelim.

Dämdämä Câdû getdi Hämhämä'nin yanına. Selâm äleykümä sälâm. Nä äcäb?

Dedi bizim bacımızın qızı Reyhânä ki vardı gälib mänä gileyliy eliyir ki Niyä mänä Tilism-i İskändär'in qapısını örgätmämisiz? Dedi ay bacı Tilism-i İskändär'dä on iki min näfär daş donunda vardı, hammısı pählävân. Qırx min sävâränin orda äslähäsi

Reyhâne, Cahandar'a dedi: Bu tılsımın kapısını bilse bilse Demdeme halam biliyor, bir saat içinde ondan öğrenip gelirim. Reyhâne Demdeme'nin yanına gitti. Selam. Aleyküm selam. Hayırdır bacımın kızı, neden buradasın?

Reyhâne dedi: Hala bu nasıl akrabalıktır, bu güne dek İskender Tılsımı'nın kapısını bana söylememişsin?

Demdeme dedi: İskender tılsımının kapısını ben de bilmiyorum, onu ancak bacım Hemheme biliyor. Sen burada bekle ben ondan öğrenip gelirim.

Demdeme Cadı, Hemheme'nin yanına gitti. Selam. Aleyküm selam. Hayırdır?

Demdeme dedi: Bacımızın kızı Reyhâne İskender Tılsımının kapısını öğrenmek istiyor.

Hemheme dedi: İskender Tılsımında on iki bin asker, kırk bin süvari askeri malzemeleriyle silahlarıyla birlikte taşa dönmüş-

vardı. Egär o ağacı rişeden çıxarda bel külüh olmadan o tilisme girebilär. Tilismin qapısı ordadır, ordan girer.

Dämdämä gäldi Reyhânä'nin yanına. Dedi ey bacımın yâdigarı, män bacımnan soruşdum. O çämänzarlıxdaki ağac o tilismin qapısıdı. Cihandar bildi ki bel külühsüz[83] ağacı çıxardacax, iki räkät namaz qıldı düşdü toprağa o qädr ağladı ki huşdan getdi.

Aläm-i rüyadä biri gälib buna bir tänäf verdi ve dedi: Oğul bu tilism yazılıb sänin adına, kämändi ağaca salıp çäkib rişädän çıxardasan.

Hâlä gäldi gördü kämändi ki verib elä älindädi. Durub ayağa kämändi saldı ağaca. ağac rişädän çıxdı eşiyä. Bir tufân oldu, bi qasırqa oldu ki gel göresen.

Cähândâr bi-hûş oldu. Gözün açanda gördü bir qanlı däryânın känârındadı. Havadan bir quş qäldi bunu vursun çängäsinä.

Reyhânä dedi amandı Cähândâr, o quşun başın üzä bilsän, härzad tämâm olar. Neceyki qolun atıp saldı quşun boynuna quşun boynun üzüb atdı däryâyä.

Genä bi-hûş oldu. Özünä gäländä başın Reyhânä'nin dizinin üstündä gördü.

Dedi mänä nolubdu? Dedi quşun başın üzdün bi-hâl oldun.

Reyhânä dedi dadaş bunan belä[84] täk gedäcäksän. Yetişeceksen bir bağa, bağın duvarları ve ağaşları qızıldandı, bir dev duvarın üstündä oturub. Bağın döräsindä qırx dana xändäq var här biri on säqqiz äräşdi. İçläri qandı oları atılacaxsan. Devin älindä bir bel vardı qızıldandı, o devi o bel öldürä. Ayrı şey öldürmäz. Bağda böyük ağaş var, ağacın altında bir qoca kişi oturub adına Pir-i Vakif diyällär. Selâm vererseN ve diyersän män Loh-i Tilism-i İskender'i sännän istiräm. Ona her şeyi diyecaxsan.

Reyhâne bir uqâb surätinä düşdü, dedi qoxmagınan män sännän gäliräm. Cähândâr yetirib bağın känârinä qıx dana xändäh varidi. Oları bir bir atlayıb yetirdi devin yanına. Dev buna hämlä eliyändä beli älinnän alıp onu öldürdü. Onnan sora qädäm qoydu bağa.

Bağda böyük bir ağacın altında qoca kişini gördü. Sälâm verdi, soruşdu de görüm oğlum

tür. Tılsımın yolu oradaki ağacın kökünden geçer, ağacı kazmadan kökünden çıkarsa tılsımın kapısı oradadır, girebilir.

Demdeme, Reyhâne'nin yanına geldi ve tılsım yolunun büyük ağacın kökünden geçtiğini söyledi.

Cihandar, ağacı kökünden kazmadan çıkarması gerektiğini bildi. İki raket namaz kılmak için alnını yere koyup ağladı.

Rüyasında bir adam ona kendir verdi ve dedi: Oğlum bu tılsım senin adına yazılmış. Kendiri ağaca atıp ağacı kökünden çıkarmalısın.

Cihandar kendine geldiğinde adamın verdiği kendiri elinde gördü. Ayağa kalktı, kendiri ağaca attı ve ağacı kökünden çekip çıkardı. Ağacın kökü çıkınca büyük bir kasırga oldu.

Cihandar bayıldı. Gözün açtığında kanlı bir denizin kıyısındaydı. Bir kuş onu gagasına alıp havaya kalktı.

Reyhâne Cihandar'e seslendi: Cihandar kuşun başını kesmelisin. Cihandar kuşun boynunu koltuğunun arasına alıp başını kesip denize attı.

Gene bayıldı. Bu defa ayıldığında başı Reyhâne'nin dizlerinin üstündeydi.

Cihandar sordu: Bana ne oldu? Reyhâne dedi: Kuşun başını üzünce, bayıldın.

Reyhâne dedi: Kardeşim, bundan sonrasını yalnız gitmelisin. Duvarları ve ağaçları altından olan bir bağa yetişeceksin. Bağın çevresinde kırk kanlı hendekten atlamalısın. Bağın duvarının başında elinde altın bel olan bir dev göreceksin. O dev yalnız elindeki bel ile öldürebilirsin, başka şeyle onu öldüremezsin. Devi öldürdükten sonra bağdaki büyük ağacın altında Pir-i Vakif adında bir ihtiyar göreceksin. Kendini ona tanıtırsın ve İskender Tılsımı'nın levhasını ondan isteyeceksin.

Reyhâne bir kartal şekline dönüştü ve onu bağın yanına götürdü. Cihandar bağın çevresindeki kırk kanlı hendeği bir bir atlayarak devin yanına ulaştı. Bağın duvarının üstünde oturan dev Cihandar'a saldırdı. Cihandar, Reyhâne'nin dediği gibi devin elinden altın beli alıp devi öldürdü ve bağa girdi.

Bağda büyük ağacın altında oturan Pir-i Vakif'ı gördü. Yaşlı adam Cihandar'a

83 Külüh: Kazma.

84 Bunan bele: Bundan sonra.

sän bura näyä gälmisän vä necä gälmisän? Cihandar her şeyi anlatdı va dedi män gälmişäm Loh-i Tilism-i İskender'i sennän alam. Dedi oğul mändä däyil. Cähândâr götürüb bu dillärinän göräk nä dedi:

sordu: Oğlum neden buraya geldin? Cihandar her şeyi ona anlattı. Daha sonra ondan İskender Tılsımının Levhasını istedi. İhtiyar dedi: Oğlum o bende değil. Bunu duyan Cihandar sazı aldı ihtiyara dedi:

Cihandar Pir-i Vakif'a dedi:

Sänä qurbân olum ey pirmärd, — Sana kurban olum ey yaşlı adam,
Loh-i Tilism-i sännän istäyiräm. — Tılsım levhasını senden isterim.
Daşa dönüp on iki min Müselman — Taşa dönmüş on iki bin Müslüman,
Loh-i Tilismi sännän istäyiräm. — Tılsım levhasın senden isterim.

(6+5)

Pir-i Vakif Cihandar'a cevap verdi:

Başına döndüğüm gül üzlü cävân, — Başına döndüğüm gül yüzlü civan,
Gäl äl götürgünän sän bu sevdâ dän. — Gel el çek sen bu sevdadan.
Dolanım başıva män olum qurbân, — Dolanım başına ben olum kurban,
Gäl äl götürgünän sän bu sevdâ dän. — Gel el çek sen bu sevdadan.

(6+5)

Cihandar Pir-i Vakif'a dedi:

Xidmät eyläräm yanında qallam, — Hizmet ederim yanında kalırım,
Eşqin mähäbbätin bu canä sallam, — Aşkın muhabbetin bu cana alırım,
Mätläbim var dalısıcan dolannam, — İsteğim var ardınca dolanırım,
Loh-i Tilismi sännän istäyiräm. — Tılsım levhasını senden isterim.

(6+5)

Pir-i Vakif dedi bugünä kimi çoxları gälib ama bu Loh-i Tilismi alabülmüyüb daşa dönüb. Hamısı daia döndüpler. Sändä daşa dönärsän.

Pir-i Vakif dedi: Bu güne dek çok kişi tılsımın levhasını almaya geldi, ancak alamadılar ve taşa döndüler. Sen de taşa dönersin.

Pir-i Vakif Cihandar'a dedi:

Rehmin gälsin män qocanın halına, — Acı benim gibi yaşlının haline,
Fäläk qäsd eyläyib şirin canına — Felek kast eylemiş şirin canına,
Qorxuram ki düşesen daş donuna, — Korkarım ki düşesin taş şekline,
Gäl äl götürgünän sän bu sevdâ dän. — Gel ele çek sen bu sevdadan.

(6+5)

Cihandar Pir-i Vakif' a dedi:

Här nä xäbär alsan düzgün söyläräm, — Her ne haber alsan düzgün söylerim,
Arif olsan sırrım beyân eyläräm. — Arif olsan sırrım beyan ederim,

Cähândâram, evlâd-ı İskändärdänäm,
Loh-i Tilismi sännän istäyiräm.
(6+5)

Cihandar'ım evlat-ı İskender'denim,
Tılsımı levhasını senden isterim.

Pir-i Vakif Cihandar'a dedi:

Pir-i Vakif danışır bir canan inan,
Hälä işin çoxdu o sübhân ınan,
Män tanıyım säni nä nişanınan?
Gäl äl götürgünän sen bu sevdâdän.
(6+5)

Pir-i Vakif konuşur bir can ile inan,
Hele işin çoktur o Tanrı ile,
Ben seni tanıyayım ne nişan ile?
Gel el çek sen bu sevdadan.

Män nä nişâneynän tanıyım ki sän evlâd-ı İskändärsen?

Pir-i Vakif, Cihandar'a dedi: Nasıl bana İskender soyundan geldiğini ispatlayacaksın?

Bacısı Reyhânä örgätmişdi buna, hamısın şärh verdi, ävväl Tilism-i därvâzädän gäldim onu rişeden çıxatmışam. Qanlı deryânın känârınnan bir quş hämle eladi, quşun başın käsdim, qırx handäq atlamışam, devin başın älindäki belinän qopatmışam. Bu da älimdä qızıl bel.

Cihandar, bacısı Reynane öğrettiği gibi olayları ona anlattı ve dedi: İlk başta tılsımın kapısını buldum, ağacı kökünden çıkardım, kanlı bir deniz kıyısında bana saldıran kuşun başını üzdüm, bağın çevresindeki kırk kanlı hendeği atladım, devin başını elindeki altın bel ile kestim ve beli sana getirdim.

Pir-i Vakif dedi bu ağacın üstüne här gün bir quş gälär. Sänä üş dana ox veräcağam bir dana kämân, ägär o quşun gözünnän ya da sinäsinin ağ xalınnan bu üç oxunan vurabildin, tilismi sındırmısan, vurabilmädin, daşa dönäcaxsan. On iki min näfär bu quşu vurabilmiyiblär daşa dönüblär. Egär birinci oxu vurabilmädin, dizä qädär daş olacaxsan, ikiminci oxu atdın däymädi, sinändä qabırqalara däk daş olacaxsan. Üçümüncü oxu da vurabilmedin pählävanlar kimi daşa dönäcaxsan. Egär o quşu vurabildin, daş donunda olan pählävanlarda daş donunnan çıxacaxlar.

Pir-i Vakif, Cihandar'ın eline bir keman ve üç ok verip dedi: Bu ağacın üzerine günde bir kez bir kuş konur. Eğer bu üç ok ile onun gözünden veya göğsündeki beyaz yerinden vurabilirsen, tılsımı kırmış olursun. Eğer vuramazsan on iki bin pehlivan gibi sen de taşa döneceksin. Kuşu birinci ok ile vuramadıysan, dizine kadar taşa dönersin, ikinci okun boşa gittiğinde göğsüne kadar taş olursun. Üçüncü okun da kuşa değmezse diğer pehlivanlar gibi vücudunun tamamı taşlanmış olacak. O sihirli kuşu vurabilirsen, diğer pehlivanları da taş şeklinden çıkaracaksın

Üş dana ox verdi bir dana kämân. Öğleye yaxın quş gäldi oturdu ağacın üstünde.

Üç tane ok, bir keman verdi. Öğleye yakın kuş gelip ağacın üzerine kondu.

Pir-i Vakif'ä dedi: Elebil şikâr gälibdi? Dedi: Bäli. Dedi: Deginän işnä mäşgûl olsun.

Kuş, Pir-i Vakif'e dedi: Yeni avım gelmiş galiba. Söyle de işine başlasın.

Pir-i Vakif Cahândâr'a dedi: Oğlum mäşgul ol. Cähândâr oxların birin qoydy kämânä, quşun sinäsindä ağ xalı nişâniyä qoyub, ox kämannan çıxanda quş irkindi,[85] ox quşa däymädi.

Pir-i Vakif Cihandar'a dedi: Başlayabilirsin. Cihandar birinci oku kemane koydu. Kuşun göğsündeki ak hala fırlattı. Ok kemandan çıktığında kuş ürktü. Birinci ok kuşa değmedi.

Cähândâr gördü Pir-i Vakif necä ki demişdi dizä kimi daş olacaxsan, dizä kimi daş oldu ele.

Pir-i Vakif'ın dediği gibi ok kuşa isabet etmeyince Cihandar'ın ayakları dize kadar taşa dönüştü.

85 İrkmek: Ani hareket etmek, ürkmek, korkmak.

Cähângir baxdı dedi: Qiyâmätä kimi yerisem başmağa ehtiyâcım yox, day bular yırtılmayacax ki.

Cihandar ayaklarına baktı ve dedi: Artık kıyamete kadar yürüsem ayakkabıya ihtiyacım olmayacak. Bu ayakkabılar yırtılmaz artık.

İkiminci oxu qoydu, İkiminci ox kämannan çıxsın, quş genä yerinnän qaxsın, ox getdi. Cähândâr gördü sinäsinä qädär daş oldu getdi.

Cihandar ikinci oku kemanına koydu. Kuş gene yerinden sıçradı ve oku boşa gitti. Bu defa Cihandar göğsüne kadar taşa dönüştü.

Cähândâr üçümüncü ox qoydu kämänä Allaha göräk nä dedi? Bändä dä ärz eliyimäyläşän ağaların dosların sağlığına:

Cihandar üçüncü okunu kemanına koydu ve Allah'a yalvarmaya başladı. Bakalım Allah'a ne dedi? Ben arz edeyim, beyler dostlar sağ olsun:

Cihandar dedi:

Yeri qöyü ärşi yoxdan xälq edän,
Qäzâ yayındırma mänim oxumu.
Halıma qan ağlar här gälip gedän,
Qäzâ yayındırma mänim oxumu.
(6+5)

Yeri göğü arşı yoktan yaratan,
Kaza yanıltma benim okumu.
Halime kan ağlar her gelip giden,
Kaza yanıltma benim okumu.

Etibâr yox bu dünyada beş günä,
Günâhkaram günâhımnan geşginän,
Dâmâd-ı peygambär Ali eşqinä,
Qäzâ yayındırma mänim oxumu.
(6+5)

İtibar yok bu dünyada beş güne,
Günahkârım, günahımdan geçesin,
Peygamber damat [Hz.]Ali aşkına,
Kaza yanıltma benim okumu.

Cahandârâm mäni äymä zamanä,
Civan üräyimi dönderme qane,
Gözü yaşlı qalıb bacım Reyhânä,
Qäzâ yayındırma mänim oxumu.
(6+5)

Cihandar'ım beni eğme zamana,
Civan yüreğimi döndürme kana,
Gözü yaşlı kalmış bacım Reyhana,
Kaza yanıltma benim okumu.

Däli göyül âtäşlärä atlama,
İnnän belä dünya sänä dar olmaz,
Bir märt qazansa yüz nâ-märt doyuyar,
Yüz nâ-märt qazansa märdä bir nahâr olmaz.
(yedekleme)

Deli gönül ateşlere atlama,
Bundan böyle dünya sana dar olmaz,
Bir mert kazansa yüz bin mert doyar,
Yüz namert kazansa merde bir yemek olmaz.

Cihandar'ın İskender Tılsımını Kırması ve Taşa Dönüşmüş Pehlivanları kurtarması

Cihandar üçümüncü oxun ötürmedi, quş qaxdı genä oturdu. Cähândâr dübârä yayı çähdi necä ki ötürdü getdi däydi quşun ağ xalınnan.

Quş ağaşdan düşdü, bir qiyâmät oldu, tufân oldu Cähândâr bi-hûş oldu, on iki min näfär pählävan daş donunnan çıxdı.

Pählävanlar üz dolandırdı: Ey Pir-i Vakif bizi kim daş donunnan çıxartdı?

Cähândâr'ı nişân verdi. Bunlar bunun elin ayağın öptüler. Cihandar bu civanların arasında gözü düşdü İskändär-i Sâni'yä. Üzünnän öptü dedi män sännän ötürü gäldim bura. Sänin nänän, dädän yoluvu gözättiyir.

Pir-i Vakif dedi indi bu quşun qarnın cıracaxsan, bir balaca sandıx çıxaddılar qarnınan. Dedi Loh-i Tilism-i İskändär bunun içindedi.

Dedi bunu Şah-ı Murgân eliyär. Açarın o tapıp gätiräbilär. Cähândâr dedi bu balaca sandığı amûdunan açaram. Nä qädr amûd vurdular o vurdu, o yoruldu, o vurdu, açılmadı. Dedi bu sandıq sehrdi, açılmaz.

Pir-i Vakif Cähândâr'a dedi: Oğlum üş gün yol gedäcaxsan, bir bağa yetişersen. Bağın içindeki imârätdä bir neçe quş üş dana qäfäsädän asılıbdı, biri Şah- Murgân öbürülär balalarıdı.

Künâs Câdû onu vä balaların tilisme salıb. Ona diyärsän mäni Pir-i Vakif gönderdi atılasan onu qäfäsdän çıxardabilsän, yol görsädär sandığın açarını getiräsän, o sene kömey eler.

Üş gün yol gedännän sora bağa gäldi. Bağın içinde imarätä girdi gördü Şah-ı Murgân ordan asılıdı.

Götürüb bu dillärinän göräk Şah-ı Murgân a nä deyir? ärz eliyim eşidänlärin sağlığına:

Cihandar üçüncü okunu bırakmadı. Kuş yerinden sıçradı, yerine oturduğunda Cihandar oku fırlattı ve kuşun göğsündeki ak yerinden vurdu.

Kuş ağaçtan düştüğünde büyük bir fırtına başladı. Cihandar bayıldı ve on iki bin pehlivan taş şeklinden kurtuldular.

Pehlivanlar, Pir-i Vakif'tan sordular: Bizi kim kurtardı?

Cihandar'ı gösterdi. Pehlivanlar, Cihandar'ın elini ayağını öptüler. Cihandar pehlivanlar arasında İskender-i Sâni'yi gördü. Onun yüzünden öptü ve dedi: Ben seni kurtarmaya geldim, anan ve baban senin yolunu gözlüyor.

Pir-i Vakif, Cihandar'a dedi: Şimdi kuşun karnını yırtmalısın, karnında küçük bir sandık var. İskender Tılsımının levhası o sandığın içindedir.

Sandığı çıkardılar, ama açamadılar. Pir-i Vakif dedi: Bu sandığı yalnız Şah-ı Murgan açabilir. Küçük sandığa ne kadar gürz[86] vurdular, kılıç vurdular kıramadılar.

Pir-i Vakif dedi: Bu sandık sihirlidir, ondan kırılmaz.Pir-i Vakif Cihandar'a yüzünü tuttu, dedi: Oğlum Şah-ı Murgan'ı bulmak için üç gün yol gitmen gerekecek, üç günden sonra bir bağa varacaksın, bağın içindeki sarayda üç kafeste üç kuşun olduğunu göreceksin Şah-ı Murgan bu kafeslerin birindedir.

Künnâs Cadı onu yavrularıyla birlikte tılsımda tutmaktadır. Ona, benim selamımı söylersin, sandığın açarını[87] bulmakta sana yol gösterici olacaktır.

Cihandar üç gün yoldan sonra bağa vardı. Bağın içindeki sarayda Şah-ı Murgan'ın kafesini gördü.

Cihandar, sazını aldı, bakalım Şah-ı Murgan'a ne dedi? Ben söyleyeyim işitenler sağ olsun:

86 Gürz: Silah olarak kullanılan ağır topuz.
87 Açar: Anahtar.

Cihandar, Şah-ı Murgan'a dedi:

Dolana dolana gäldim yanıva,	Dolana dolana geldim yanına,
Männän sälâm olsun Şah Murgâna.	Benden selam olsun Şah-ı Murgan'a.
Rähmin gälsin gözdän axan yaşıma,	Acı gözümden akan yaşıma,
Männän sälâm olsun ey Şah Murgâna.	Benden selam olsun Şah-ı Murgan'a.
(6+5)	

Yanaram halıva belä här zaman,	Yanarım haline ben her zaman,
Görüräm täng olub bu zindân,	Görürüm sıkıyor seni bu zindan,
Gälmişäm canımı eyliyäm qurbân,	Gelmişim canımı edeyim kurban,
Männän sälâm olsun ey Şah Murgâna.	Benden selam olsun Şah-ı Murgan'a.
(6+5)	

Gemin kervanın boynuma götürdüm,	Keder kervanını boynuma götürdüm,
Cihandaram bu diyârä gätirdim,	Cihandar'ım bu diyara getirdim,
Pir-i Vakif'den sene selam getirdim,	Pir-i Vakıf'ten selam getirdim,
Männän sälâm olsun Şah Murgâna.	Benden selam olsun Şah-ı Murgan'a.
(6+5)	

Pir-i Vakif adın gätirendä Şah-ı Murgân [Dedi] Eleyküme selâm ey Pir-i Vakif'den selam getiren sağolsun. Nämänä istisän männän?

Cihandar Pir-i Vakif'ın adını söylediğinde Şah-ı Murgan konuşmaya başladı: Aleyküm selam, Pir-i Vakif'ten selam getiren sağ olsun. Benden ne istersin?

[Cihandar] Dedi: Män Tilism-i İskändär'in Lohun[un sandığının açarın] istirem sennen. Dedi män nävâb-ı İskändäräm, tilismläri sındıra sındıra gälmişäm. Cähângir on iki min näfäri tilismden çıxatmışam, quşu öldürmüşäm, Pir-i Vakif açarı almağ üçün sänin yanıva gönderdi.

Cihandar dedi: Senden İskender Tılsımının levhasının sandığının açarını isterim. Cihandar dedi: Ben İskender torunundanım, tılsımları kıra kıra buraya gelmişim. On iki bin pehlivanı taş şeklinden kurtarmışım, büyük kuşu öldürmüşüm. Pir-i Vakif açarı almak için senin yanına gönderdi.

Dedi bura bax görüm atılabülärsän mäni bu qäfäsdän çıxardabülärsään?

Şah-ı Murgan dedi: Beni kafesten kurtarabilecek misin?

Cähângir, Allah'dan imdâd istädi, atıldı quşun qäfäsin tutdu. Çox elläşdi, amma zänciri qırabülmädi.

Cihandar, Allah'tan yardım dileyerek atılıp kafesi tuttu. Ne kadar zor verdiyse kafesin zincirini kıramadı.

Cähândâr yerä baxanda gördü yer qan däryâsıdı.(Sehrinän o imaretin içi qan däryâsı oldu.

Cihandar yere baktığında kan denizinin üzerinde olduklarını gördü. Tılsımda olduğu için sarayın içi kan denizine dönüşmüştü.

Dedi zäncir qırılsa qan däryâsına düşärsän, sän qäfäsi cırgınan. Cihandar qäfäsı cırdı, äli rädd oldu ki düşä qan däryâsine Şah-ı Murgan bunu tutdu.

Şah-ı Murgan dedi: Kafesi yırtman gerekir, yoksa kurtaramazsın. Cihandar kafesi yırttı, eli kayıp kan denizine düşecekti ki Şah-ı Murgan onun elini tuttu.

İmârätin yanında hovuzda bir neçe dana balıx varidi. İçinde bir dana qızıl balıx

Sarayın yanında küçük bir havuz vardı. Onun kenarına getirdi ve dedi: Havuz-

varidi dedi gör onu vurabilärsän?

Balığı oxunan vurdu gätirdi. Dedi: Söh bu balığın qarnın. Balığın qarnın söhdü, iki dana xäncär çıxdı.

Şah-ı Murgan, xäncärlärin dästäsi läl idi. Birin bağladı bunun sağ täräfinä birin sol täräfinä. Vurub çängäsinä qozadı hävâyä. Gätirib bir dağın ätäyindä qoydu yerä. Bir quyu görsätdi ki onnan tüssü qalxırdı.

Şah-ı Murgan dedi: Gedäcaxsan o quyunun içinä, qaranlq zülmat olanda xäncärlärin dästäsi sänä ışıx veräcax. Täkä geddin bir bağa yetişärsän, bağda bir imârät var. Orda bir dev var gözläri yomyx olanda bil ki onda ayıxdı, yaxınına getmiyäsän, devin gözläri ağaranda vä xorluyuru, bil ki yuxluyubdu.

Yetiräcaxsan bu xäncärläri här bir gözünnän vuracaxsan, başka yerinnän vursan onu öldüremäzsen.

O ölännän sora onun nänäsi gälär, Künâs Câdû, sänin işin yoxdu, män yetirräm özümü.

da olan kızıl balığı avlaman gerek.

Cihandar balığı ok ile vurup yanına getirdi. Balığın karnını sökerek içinden iki tane inci saplı hançeri çıkarttı.

Şah-ı Murgan hançerlerin birini Cihandar'ın sağ koluna birin de sol koluna bağlayıp Cihandar'ı pençeleyip havaya kaldırdı. Bir dağın eteğinde duman çıkan bir kuyunun başında indiler.

Şah-ı Murgan dedi: Kuyuya indiğinde hançerlerin sapı sana ışık verecek. Kuyunun dibine bir bağ var. Bağın içinde bir saray var O sarayda yaşayan bir dev var. Onun gözleri kapalı olduğunda her tarafı görür, sakın yanına yaklaşmayasın. Ancak gözü açık olduğunda uyumuştur.

Bu iki hançeri devin iki gözüne saplaman gerek, başka yerinden vurursan onu öldüremezsin. O öldüğünde anası Künnâs Cadı oraya gelecek. O zaman ben oraya geleceğim ve gerisini kendim halledeceğim.

Üstatname

Adam oğlu yol ärkanı tanı bil,
Yol ärkan bilänin yeri dar olmaz,
Sirrini söyleme qamu alämä,
Bi-väfa dilbärdän sänä yar olmaz.

Âdem oğlu yol erkânı, tanı, bil.
Yol erkân bilenin yeri dar olmaz.
Sırrını söyleme kamu âleme,
Vefasız dilberden sana yar olmaz.

İyid odu tä'nä oxun atmiyä,
Hälal mayasına, häram qatmiyä,
Bir oğul ki ata sözün tutmiyä,
O oğulda geyrät namus, ar olmaz.
Öz sürünnän qurban verdim diyäsän,
Öz yünündän şal toxuyub giyäsän,
Bäslädiyin bağın barın biläsän,
Yad bağınnan sänä heyva nar olmaz.

Yiğit odur tane okun atmaya,
Helal mayasına haram katmaya,
Bir oğul ki ata sözün tutmaya,
O oğulda gayret, namus, ar olmaz.
Kendi süründen kurban verdim diyesin,
Öz yününden şal dokuyup giyesin,
Beslediğin bağın barın yiyesin,
Yâd bağından sana ayva, nar olmaz.

Dälläk Murad, çäkmä bunca gämi,
Burda duran olmaz, gedärlär hamı,
Fäläk biçincidi, bu dünya zämi,
Biçilän zämidä mürgüzar olmaz.

Dellek Murat, çekme bunca gamı,
Burada duran olmaz, giderler hamı,
Felek biçendir, bu dünya tarla,
Biçilen tarla yeşil olmaz.

(4+4+3)

Cähândâr neceyki Şah-ı Murgan demişdi, yeridi quyunun yanına, düşdü quyuya xäncärlärinin yapışdı tiyäsinnän bunun ışığıynan getdi yetişdi täkä.

Cihandar, Şah-ı Murgan'ın dediği gibi kuyuya indiğinde iki hançerin sapından tutup ışıkta yoluna devam etti. Hançerlerin ışığıyla kuyunun dibine vardı.

Biraz gedännän sora gördü bir dana bağ nümâyân oldu. Bağda devi gördü, Gözü sataşdı ifritä gördü gözlärin yumubdu. Bildi ki ayıxdı, ağacların daldasında daldalandı.

Biraz gittikten sonra bir bağa vardı. Bağda bekleyen devi gördü. Devin gözleri kapalı olduğundan devin ayık olduğunu anladı. Bir tarafta daldalandı[88] ve devin uyumasını bekledi.

Bir qädrdän sora gördü devin gözläri açıldı, ağ apağ ağarır amma xoruldusunnan dünya titriyir. Bala bala yetirdi başının üstünä, qol qudrätli xäncärlär tiz. Neceyki här älndä xäncär vurdu bunun gözünnän, dev närä çähdi, cähännämä vasil oldu.

Biraz sonra devin gözleri açıldı. Devin gözleri ağarmaya başladı. Horlaması her tarafı titretmeye başlatınca, Cihandar devin başı ucuna geldi ve elindeki hançeri devin gözlerine sapladı. Dev bağırdı ve cehenneme gitti.

Bu eynidä tufân oldu zälzälä oldu, bir ifrit numâyân oldu. Bildi Künâs Câdû'du.

Dev öldüğünde tufan başladı, deprem oldu. Künnâs Cadı uzaktan görüldü.

Şâhı-Murgân bu zaman yetirdi. Yetirdi bunlar çängäläşdi. Künâs Câdû Şah-ı Murgân. Şah-ı Murgân päncäsiynän Künâs Câdû'nun gözlärin çıxattı. Cähândâr Künâs Câdû'yu tutdu, vä öz tüküynän bağladı.

Şah-ı Murgan bu anda yetişti. Şah-ı Murgan ve Künnas Cadı arasında bir savaş başladı. Şah-ı Murgan pençesiyle Künnas Cadı'nın gözlerini çıkarttı. Onu yakaladı ve tüyleriyle onu bağladı.

Şah-ı Murgân Künâs Câdû'dan Loh-i tilism-i İskendär'in sandığının açarın istedi.

Şah Murgan, tüyleriyle Künnas Cadı'yı bağladı ve ondan İskender tılsımının levhasının sandığının açarını istedi.

Künâs Câdû açarı şişeye qoyub udmuşdu. Onu öldürdülär, şişäyi qarnınan çıxadılar vä ikisi de Pir-i Vakif'in yanına getdilär.

Künnâs Cadı açarı şişeye koyup yutmuştu. Onu öldürdüler ve karnından şişeyi çıkarıp beraberce Pir-i Vakif'ın yanına gittiler.

Pir-i Vakif şişäni görüncä dedi: Bu şişäni Câmâsib Häkim açabilär. Pir-i Vakif Şah-ı Murgân'nan istedi ki şişäni Câmâsib Häkim'in yanına götürsün.

Pir-i Vakif şişeyi görünce dedi: Bu şişeyi ancak Câmâsib Hekim açabilir. Pir-i Vakif, Şah-ı Murgan'dan şişeyi Câmâsib Hekim'in yanına götürmesini istedi.

Şah-ı Murgan onu qäbul elämäyincä görək ona nä dedi? Bändä dä ärz eliyimäyläşän ağaların dosların sağlığına:

Şah-ı Murgan kabul etmedi. Bunun üzerine Pir-i Vakif sazını aldı bakalım ne dedi? Söyleyeyim dostlar sağ olsun:

Pir-i Vakif, Şah-ı Murgan'a dedi:

Şah-ı Murgân gäräk özün gedäsän,
Bu qoca vaxtımda halımı qatma.
Bu çaresiz derde çârä edärsän,
Bu yanmış qälbimi qana boyatma.

Şah-ı Murgan gerek kendin gidesin,
Bu yaşlı vaktimde halimi bozma,
Bu çaresiz derde çare edesin,
Bu yanmış kalbimi kana boyatma,

(4+4+3)

O Güneylär o quzeylär,
O quzeylär o güneylä,

O güneyler, o kuzeyler,
O Kuzeyler, o Güneyler,

88 Daldalanmak: Gölgeli yere ya da bir adamın himayesine sığınmak.

Häsrät häsrätin görändä,	Hasret hasretin görende,
Bayramın o gün eylär.	Bayramın o gün eder.
(bayatı)	
Här nä söz deyiräm onu biläsän,	Her ne söz söylesem onu bilesin,
Şâd oluban bir üräktän güläsän,	Sevinerek bir yürekten gülesin,
Gülistân-ı Eräm'ä özün gedäsän,	Gülistan-ı Erem'e kendin gidesin,
Câhândâr'ı ayrı kimsiyä satma.	Cihangir'i başka kimseye satma,
(4+4+3)	
Män aşıq oyan gül,	Ben âşık uyan gül,
O yan bülbül o yan gül,	Uyan bülbül uyan gül,
Bülbül fägân eylir,	Bülbül feryat ediyor,
Nä yatmısan oyan gül.	Ne yatmışsın, uyan gül.
(bayatı)	
İstäkli bacı olubdu Reyhânä,	İstekli bacı olmuştur Reyhâne,
Qorxuram üräyi tez dönä qanä,	Korkarım yüreği tez döne kana,
Pir-i Vakif yalvarır Şah-ı Murgânä,	Pir-i Vakif yalvarır Şah-ı Murgan'e,
Gaflät yxusunda bu belä yatma.	Gaflet uykusunda bu kadar yatma.
(4+4+3)	
Yox Ezizin balabanı,	Yok azizim balabanı,
Yasda çal balabanı,	Yasta çal balabanı,
Hamının balası gäldi,	Herkesin balası geldi,
Bäs mänim balam hanı?	Be benim balam hani?
(bayatı)	

Şah-ı Murgân mäcbûr qaldı şişäni apardı Gülistân-ı Eräm'dä Câmâsib Häkim'in yanına.

Sälâm, Äleyküm sälâm. Üqâb surätindä qondu Câmâsib Häkim'in yanına. Üz dolandırdı:

Qurbân mäni Pir-i Vakif göndärdi sänin yanına. Mâceranı Şerh verdi: Cähândâr tilism-i İskänderi sındırıp Künâs Câdû'nu öldürmüşük, şişäni çıxartık, quşu öldürdük cäbäni çıxatık, indi bu şişädän açarı sän çıxardasan veräsän män aparam.

Câmâsib Häkim bir sehr oxudu, şişä dûd oldu getdi göyä, açar yerdä qaldı.

Câmâsib Hekim dedi: Bu açarı apar ver Pir-i Vakif'e mänim sälamımı söylä.

Pir-i Vakif'ın bu sözlerinden sonra Şah-ı Murgan şişeyi Gülistan-ı Erem'de Câmâsib Hekim'e götürdü.

Şah-ı Murgan kartal şeklinde Câmâsib Hekim'ın karşısında yere indi. Selam. Aleyküm selam.

Efendim, Pir-i Vakif beni gönderdi. Cihandar İskender tılsımını kırmak istiyor, Künnâs Cadı'yı öldürüp İskender tılsımının levhasının sandığının açarının şişesini karnından çıkardı. Ancak şişeyi yalnız sen kırabilirsin.

Câmâsib Hekim bir sihir okuyup, şişe buhar oldu ve açar yerde kaldı.

Câmâsib Hekim dedi: "Açarı Pir-i Vakif'a götür. Benim selamımı iletirsin.

Bir dana da Cähândâr diyersen, Oğlum [Cähândâr] tilism-i İskendär senin adına yazılıb, Pir-i Vakif vä Reyhânä'nin sözünnän çıxmagınan.

Şah-ı Murgân açarı verdi Pir-i Vakif'e. Pir-i Vakif açarı salıb sandığı aşdı, sandıxda tumâr adına bala däftär vardı.

Verdi Cahândâr'ın älinä. Dedi bu bütün tilismlärin açanıdı.

Cihandar bununla neçä dana tilismi sındırır, Tilism-i Tâvûs, Tilism-i Rûhâni, Tilism-i Şâhâbdı, Tilism-i Elmâs, neçe dana tilsimi bu defterde yazanlarınan qırdı.

Şah-ı Murgân'ınan genä gedillär bir quyunun başına, buna diyir gedäcaxsan quyunun täkinä, bir çeşmä vardı, bu tumârı atarsan yerä bir ejdaha gälär onu götürsün, sän levhayı götüräesän. Özüvü ejdahanın ağzına atasan. Onnan sora huşdan gedecaxsan. Bir qädr huşdan gedärsän, ayılanda özüvü bir dağın dâmänäsindä görärsän, Tilism-i Tâvûs yetmiş iki şekildä här säfärindä bir şekildä sänin qabağıva gäläcax.

Evväl dävä sûrätindä gälär, qılıncı üstünä çähsän qaçar. Biraz sora bir şer sûrätindä gälär, hämlä eläsän üstünä qaçar. Yetmiş iki däfä heyvân sûrätindä gälär.

Axirdä bir dana qoca qurt sûrätindä gäläcax. Kämändi atasan tutasan, ama öldürmüyäsän, sänin karına gälär, sänä yolu görsäder. Häzrät-i Süleymân'ın ruhuna onu anda veräsän ki sänä xäyânät elämiyä, o da säni anda veräcax vä dost olacaxsız. Orda Tâvûs şekline dönür özüde Müsälmân olur.

Onnan sora bular bâ-häm gedillär Tilism-i Rûhâni'ni sındırsınlar. Ärz elädim şärh versäm çoxa çäkär. Onnan sora gedillär Tilism-i Şâhâb'ı sındırıllar. Tilism-i Şâhâb'ı sındırannan sora gedillär Tilism-i Almas'ı sındırsınlar, vä xäzâne-yi İskändäri gätirsinlär. Almas buları istier öldüttürsün, Morg-i Dövlät gälir Almas'ı öldürür.

On iki min qoşun, Cihandar'ınan İskender'in yeddi dana xäzânäsin dolanıllar. Här biri bir ränkdädi. Qıx min näfärin eslähäsin götürüllär, Tumâr-i İskender ki ibârät ola İskender'in Şemşiri'nnen, beline bağlıyır gällilär hara? İskändäri'yä.

Cihandar'a benim tarafımdan İskender Tılsımı onun adına yazıldığını söylersin. Pir-i Vakif ve Reyhâne'nin sözünden çıkmasın.

Şah-ı Murgan açarı Pir-i Vakif'e getirdi. Açarı salıp sandığı açtılar. Sandığın içinde Levha adında bir defter var idi. Defteri Cihandar'ın eline verdi ve dedi: Bu bütün tılsımları açabilir.

Cihandar o defter ile birçok tılsımı kırdı. Tavus Tılsımı, Ruhani Tılsımı, Şâhab Tılsımı, Elmas Tılsımı ve birçok tılsım bu defterde yazılanlar ile kırıldı.

Şah-ı Murgan ve Cihandar yeniden yola koyuldular, bir kuyuyu Cihandar'e gösterdi ve dedi: Bu kuyunun dibindeki bulakta levhayı yere atacaksın, bir ejderha onu almaya gelecek, levhayı yerden almalısın ve kendini ejderhanın ağzına atmalısın. Baygınlıktan sonra ayıldığında bir dağın eteğinde olacaksın. Orası Tavus Tılsımıdır. Orada yetmiş iki farklı hayvan senin üzerine saldıracak.

İlk hayvan deve geldiğinde kılıcı üstüne çektiğinde, kaçacaktır. Sonra aslan ve diğer hayvanlar sana saldırdığında [kılıcını çektiğinde] senden korkup kaçacaklar.

En sonunda yaşlı bir kurt sana yaklaşacak, kendiri atıp kurdu yakalaman gerekir. Ancak onu öldürmemelisin çünkü daha sonra sana yardım edecektir, sana yolu gösterecek. Hz. Süleyman'ın ruhuna ant içtirirsin ki sana saldırmasın, o da seni ant içtirtecek ve dost olacaksınız. Daha sonra tavus şekline dönüşüp Müslüman olacaktır.

Daha sonra birlikte Ruhani Tılsımını kırmaya giderler. Eğer anlatırsam çok uzun sürer. Daha sonra Şâhab Tılsımını açmaya giderler, Şâhab Tılsımını açtıktan sonra Almas Tılsımını kırarlar ve İskender Hazinesini ele geçirirler. Almas onları öldürtmek ister, ancak Murg-ı Devlet, ona karşı gelip Alması öldürür.

On iki bin asker, Cihandar ile birlikte İskender'in yedi hazinesine girdiler. Hazinelerin her biri bir renkteydi. Kırk bin askerin teçhizatını alırlar. Cihandar, İskender'in kılıcını beline bağlayıp askerlerle birlikte İskenderiye'ye geldi.

İskändär-i Râst buları peş-vaz elädi. Ceşn tutular.

İskender-i Râst onları karşıladı. Kutlamalar yapıldı.

Bir neçä gün geşdi. Cihandar üz dolandırdı: Män İsfändiyâr Xan'a söz vermişäm ki ämqızımı verem onun oğlu Kubâd'a. Olara da xäbär verdilär durdular qızı qoydular kecâväyä. Geddilär Babül ki İsfändiyâr Xan oranın padişâhıdı, orda toy eläsinlär.

Birkaç gün geçtikten sonra Cihandar dedi: Ben İsfendiyâr Han'a söz vermişim, amcakızımı onun oğlu Kubad'a vereceğim. Sözümü yerine getirmeliyim. Söz verdiği gibi kızı İsfendiyâr Han'ın hüküm sürdüğü Babul'e götürdüler. Orada düğün yaptılar.

Toyun dördüncü günündä (Allah çuğulun birin iki eläsin, ikisin üç eläsin, üçündä yer üzünnän puç eläsin.) Bu daş donunnan çıxanlar yedilär işdilär mäst oldular, biri dedi tilismi o sındırdı mändä onu sındırabülläm. Biri dedi onun gücü mänä yetmez.

Toyun dördüncü gününde çuğul[89] çuğulluğunu etti. (Allah çuğulun birin iki, ikisin üç ve üçünde hiç etsin). Taş donundan çıkan pehlivanlar yediler içtiler sarhoş oldular. Biri dedi tılsımı ben kırdım, öbürü dedi ben kırdım, ortalık karıştı.

Bu sözü çuğul gäldi Cahândâr'ın qulağına yetişdi. Cihandar dedi güräşäcağıq, olarınan meydanda danışaram.

Bu sözü, çuğul Cihandar'ın kulağına yetirdi. Cihandar dedi onlarla meydanda görüşeceğim.

Cihandar şähbâz kimi zin evindä qärâr tutdu, çıxdı meydânä dedi?

Cihandar, şahbaz kuşu gibi atının üzerine sıçradı, meydana girdi. Bakalım ne dedi?

Cihandar dedi:

Şärâb içib mäst olanlar eşitsin,
Bugün burda er meydânı mänimdi.
Geyinsin silâhın merdâne gälsin,
Bugün burda er meydânı mänimdi.

Şarap içip mest olanlar işitsin,
Bugün burda er meydanı bendedir.
Giyinsin silahını erkekçe gelsin,
Bugün burada er meydanı bendedir.

(4+4+3)

Allah heç oğlanı eylämäsin xâr,
Ceng ede meydanda ola aşikâr,
Çıxsınlar aşkarä dalda duranlar,
Bugün burada er meydânı mänimdi.

Allah hiç yiğidi etmesin rezil,
Savaşsın meydanda olsun belli,
Çıksınlar meydana arkada duranlar,
Bugün burada er meydanı bendedir.

(6+5)

Deyiräm sözümü qoy hamı bilsin,
Yaxşı yaman bu gün burda seçilsin,
Cihandar'a berâbär kimdi gälsin,
Bugün burda er meydânı mänimdi.

Söylerim sözümü herkes bilsin,
Yahşi yaman bugün burada seçilsin,
Cihandar'a karşı kimdi gelsin,
Bugün burada er meydanı bendedir.

(6+5)

Dâmadı istedi, pehlivanlarınan güreşecağam, sora emoğlumunan ki qızın qardaşı ola.

Cihandar pehlivanlar ile güreşti. Daha sonra amcasının oğlu ki kızın kardeşiydi, onunla yarışmak istedi.

Dedi at qovacağıq herkes öbürün atın üstünnän götürse o faiq gäläcäk. Cihandar äl attı dâmadın kemerinnän neceyki tutu qozadı göye.

Atın üzerinde güreşeceğiz, kim öbürünü atın üzerinden kaldırırsa o üstündür. Cihandar pehlivanları ve damadı yarışta yendi.

89 Çuğul: 1. Casus. 2. Söz getirip götüren, dedikoducu.

Kubâd Şah damadlıq gecäsindä qızdan söz aldı ki (İslâm qoşunu orda Ergevân Şah ilen cenk eliyillär) mäni dä aparsın ta män orda gedäm Gülistân-ı Eräm'e.

Toyun seherisine debdi gälin gälir qeyn atasın qeyin anasının elin görär. Buna äl görme debi diyällär. Cihandar'ın elin görändä dedi männän nä istisän istä männän.

Dedi emoğlu sennän bir istäyim olacax ki Kubâd Şâhı aparasan Gülistân-ı Eräm'e.

Bu sözü sän diyisän ya o istiyir?

Dedi o dünän gecä männän istädi.

Dedi o zaman qulağ as sänä bir neçä kälmä sözüm var. Götürüb, göräk nä dedi?

Kubad Şah, düğün gecesinde kızdan söz aldı ki onu da Gülistan-ı Erem'de Ergevan Şah'ın savaşına götürsün, o da İslam koşununa yardım etsin.

Düğünün ertesi gününde geleneğe göre gelinler kayın baba ve kayın validenin yanına giderler. Buna "el görme" töreni derler. Cihandar'ın yanına geldiğinde Cihandar ondan sordu: Benden ne istersin?

Kız dedi: Senden isteğim Kubad'ı beraberinde Gülistan-ı Erem'e götürmektir.

Cihandar dedi: Bu senin isteğin mi yoksa o mu bunu istiyor? Kız dedi: Dün gece benden söz aldı.

Cihandar dedi: O zaman sana birkaç sözüm var. Sazı aldı, bakalım ne dedi?

Cihandar dedi:

Gäl sänä söyläyim öz ämim qızı,
Hansı bülbül tez ayrılar gülünnän?
Belä aşikârä demäzlär sözü,
Hansı bülbül tez ayrılar gülünnän?
(6+5)

Gel sana söyleyeyim öz emmim kızı,
Hangi bülbül tez ayrılar gülünden?
Böyle açık söylemezler sözü,
Hangi bülbül tez ayrılır gülünden?

Şeydâ bülbül gülä intizâr olar,
Egär gäflät etsä üstün xâr alar,
Kubâdı aparsam sänä zülm olar,
Mägär bu söz çıxıb dâmâd dillinnän?
(6+5)

Şeyda bülbül güle intizar olur,
Eğer ihmal etse, üstün diken alır,
Kubad'ı götürsem sana zulüm olur,
Meğer bu söz çıkmış damat dilinden?

Cihandar'ın derdin yetirdin yüzä,
Yandırdın qälbimi dönderdin közä,
Üräk necä fitvâ versin bu sözä?
Hansı bülbül tez ayrılar gülünnän?
(6+5)

Cihangir'in derdin yetirdin yüze,
Yandırdın kalbimi çevirdin köze,
Yürek nice razı olsun bu söze?
Hangi bülbül tez ayrılar gülünden?

Ergevan Şah'ın Esir Düşmesi ve Müslümanlığı Kabul Etmesi

Kubâd Şâhı çağırdı, dedi bäli män özüm istämişäm.

Buyan täräftän İsfändiyâr Xan, oyan täräftän İskändär-i Râst, İskändär-i Sâni qoşun tedariki görüblär, vä on iki min näfär ki daş donunnan çıxmışdılar. Hammısı amâdädilär. Hammısı üz qoyublar Şâm'ä täräf.

Aylar günlälär yolda olannnan sora

Cihandar, Kubad Şah'ı yanına çağırdı. O da kendisinin gitmek istediğini söyledi.

Bir taraftan İsfendiyâr Han, diğer taraftan İskender-i Râst ve on iki bin taş şeklinden çıkan pehlivan hep beraber hazırlanıp Şam'a taraf yola koyuldular.

Aylar günler yol geldikten sonra, gün

gün o gün oldu, sâât o sâât oldu ki gäldilär yetiştilär Şâm'ä. Şâm'da şirin cenkidi. Cihandar gedännän, Cihangir vä Şirzâd-ı Tigzän'in yaraları yaxcı olub.

Ergevân Şah'ın gözleri ki süpenginän äyyarlar ahangı yumurulayıp vurmuşdular yaxcı olmuşdu.

Cihandar ve döresindäkilär iki yüz min näfäridilär yetirillär Şâm'ä.

Cihandar özün vurdu deryâ-yi leşkärä. Bir zaman özün Ergevân Şah'ın berâbärindä gördü. Süleymâni şemşirin ki xäzâne-yi İskändärdän almışdı, bağlamışdı belinä. Bilirdi ki bu rûyin tändi, şemşir buna eser elämiyäcax, şemşiri qoydu gilâfine, yapışdı bunun on säqqiz lay kämärinnän. atın üstünnän attı bunu yere.

Ayyârlar bunu qıs qıvraq tutular zencire bağladılar.

Axşam Mänzär Şah-ı Yämäni üz dolandırdı: Ergevân Şah'ı getirin. Ergevân Şah'ı gätirdilär. Mänzär Şah-ı Yämäni, Ergevân Şah'ı danıştıranda Mänzär Şah-ı Yämäni dedi ki män o adam ki mäni atın üstünnän götürüb yerä attı onnan danışaram, sizinle danışmaram.

Cihandar'i nişân verdilär. Cihandar dedi: Säni män götümämişäm, Allahım götürüb.

Dedi män ähd elämişäm ki mänim ki heykälimi götürsä ömrümün axirinä däk ona gulâm olam.

Dedi män qulâm istämiräm. Sän ägär Müsälmân olsan mänä böyük qardaş olarsan. Dedi män nämänä deyim olum Müsälmân. Dedi: Diyesän "Äşhädü än Lâ ilâhä illä-llâh vä äşhädü ännä Muhamädän resul'ullah."[90] *Dedi oldu müsälmân, bunu qol boyun oldular, Mänzär Şah-ı Yemeni'ni yanında oturdular.*

Ergevân Şah qoşununun içine getdi vä hamısın azâd elädi, ama heş biri getmädi. Üz dolandırdılar: Qurbân sän Müsälmân olmusan, bizde Müsälmân olacağık.

Ergevân Şah'ın bir äyyâri çox muxâlif oldu bunun Müsälmân olmağına, vä narahand oldu. Amma bir söz de demedi olar kimi Müsälmân oldu.

Bu yan täräftän Cähângir üz dolandırdı Cähândâr'a: Dadaş? Dedi bäli. Dedi bizim dädämizin bir väsiyäti varidi.

o gün saat o saat oldu ki Şam'a ulaştılar. Şam'da savaş devam ediyordu. Cihandar gittikten sonra Cihangir ve Şirzâd-ı Tigzen'in yaraları iyileşmişti.

Ergevan Şah'ın gözleri de iyileşmişti. Askerlerden biri çamuru yuvarlayıp sapan ile onun gözünden vurmuştu.

Cihandar ve yanındakiler yaklaşık iki yüz bin kişi Şam'a vardılar.

Cihandar, kendini askerlerin arasına vurdu. Bir zaman kendini Ergevan Şah'ın karşısında buldu. Ergevan Şah'ın kılıç kesmez olduğunu biliyordu. Bunun için İskender hazinesinden aldığı büyük Süleymani kılıcını kılıfına koydu. Ergevan Şah'ın on sekiz katlı kemerinden tutup onu atının üzerinden yere attı.

Pehlivanlar onu kıs kıvrak yakaladılar. Onun eline ayağına zincirleri taktılar.

Akşam Menzer Şah-ı Yemeni, Ergevan Şah'ı divana getirtti. Menzer Şah-ı Yemeni, Ergevan Şah'ı konuşturmak istedi.

Ergevan Şah dedi:

Ben yalnız beni atın üzerinden kaldırıp yere vuran kişiyle konuşurum, sizlerle konuşmam.

Cihandar'ı ona gösterdiler. Cihandar dedi: Seni atın üstünden ben kaldırmadım, Allahım kaldırdı.Ergevan Şah dedi: Ben yemin etmişim ki benim vücudumu yerden kaldıran pehlivana ömür boyu köle olacağım.

Cihandar dedi: Ben köle olmanı istemiyorum, Müslüman olursan bana büyük kardeş olursun.

Daha sonra Ergevan Şah kelimeyi şahadet getirip "Eşhedü en Lâ ilâhe ille-llâh ve eşhedü enne Muhameden resul'ullah" dedi ve Müslüman oldu. Beraber Menzer Şah-ı Yemeni'nin yanında oturdular.

Ergevan Şah, askerlerinin yanına gitti ve onları serbest bıraktı, ancak askerleri ondan ayrılmadılar, dediler: Efendim sen Müslüman olduğun için biz de Müslüman oluruz.

Ergevan Şah'ın askerlerinden biri onun Müslüman olmasına çok kızdı, ancak bir söz söylemedi. Başkaları gibi o da Müslüman oldu.

Bu taraftan Cihangir kardeşi Cihandar'a yüzünü tutarak dedi: Kardeşim, babamız Şikâri'nin bize bir vasiyeti vardı. Hatırlıyor

90 Kelimeişehadet أَشهدُ أَن لا الهَ الا الله و اشهدُ ان محمدً رسول الله

Väqti ki Şâm'ı aldız, Keyvân Dilâvär Şah eliyäcaxsız, ve Keyvân sovdagär'i dä ona väzir eliyäcaxsız.

Dedi: Dädämiz nä diyibdi, elä onu eliyäcağıx. Cähânir götürüb bu dillärinän İslâmın qoşununa göräk nämänä diyäcäk, ärz eliyim eşidänlärin sağlığına:

musun? Şam'ı ele geçirdiğinizde Keyvan Dilaver'i padişah ve Keyvan Sovdager'i de oraya vezir etmemizi istemişti.

Cihangir dedi: babamız nasıl söylemişse öyle yapacağız. Sazını aldı İslam koşununa bakalım ne dedi? Arz edeyim işitenler sağ olsun:

Cihangir dedi:

Hamı qädäm qoysun bu gün meydana,
Läşkär qabağında sultân yerisin,
İslâm perçemini vursun här yana,
Atamın verdiği fermân yerisin.

(6+5)

Herkes kadem koysun bugün meydana,
Askerler önümde önder yerisin,
İslam bayrağını vursun her yana,
Atamın verdiği ferman yerisin.

Size häqiqättän açaram söhbät,
Din yolunda gäräk eyliyäm xidmät,
Atam eyliyibdi mänä väsiyät,
Atamın verdiği fermân yrisin.

(6+5)

Size hakikatten açarım sohbet,
Din yolunda gerek edem hizmet,
Atam eylemiştir bana vesiyet,
Atamın verdiği ferman yerisin.

Cihangir sözün desin merdana,
Härkäs muxalifti çıxsın meydana,
Şâm'ın hükümetin verim Keyvân'a,
Atamın verdiği fermân yerisin.

(6+5)

Cihangir sözün desin erkekçe,
Herkes muhaliftir çıksın meydana,
Şam'ın hükümetin verim Keyvan'a,
Atamın verdiği ferman yerisin.

Atamın verdiği fermân budu ki Şâm'ın hökümätin veräm Keyvân Dilâvär'ä ve Keyvân sovdagär'i dä ona väzir eliyäm. Hammı qäbûl eladi. Hammısının ixtiyarın ona verdilär. Keyvân Dilâväri tihmä qoydular Şâm'ä.

Sabahı gün bular atlandılar gessinlär hara? Gülistân-ı Eräm'e dädälärinin dalısıcan. On iki min pählävan, İsfändiyâr Xan onun qoşunu hammısı atlandılar.

Amma buların yolu Säräandib deryâsından dı. O yerdän ki Şikâri geçibdi. Bular da o däryânı gäräk geçälär.

Däryânın kenârinä yetişändä gämilär orda, nâxudâya dedilär: Bizim läşkärimizi geçirdin däryânın o täräfinä. Dedilär bizim Şah'dan icâzämiz yoxdu, gäräk icâzä alax. Cähângir götürüb göräk nâxudâ'yä nä deyir? Bändä ärz eliyim eşidänlärin sağlığına:

Atam, Şikâri'nin fermanı şudur ki: Şam'ı ele geçirdikten sonra Keyvan Dilaver'i padişah ve Keyvan Sovdager'i ona vezir edelim. Herkes kabul etti. Tüm yetkileri Keyvan Dilaver'e verdiler ve onu orada Şam'a padişah koydular.

Ertesi gün onlar atlanıp nereye gittiler? Gülistan-ı Erem'e, babaları Şikâri'nin ardından. On iki bin pehlivan, İsfendiyâr Han ve askerleri birlikte atlanıp yola koyuldular.

Ancak onların yolu Serendib Deryasından, Şikâri'nin geçtiği yoldan geçti. Onların da o denizden geçmeleri gerekiyordu.

Deniz kıyısına yetiştiklerinde, gemi kaptanlarına askerleri denizin o tarafına geçirmelerini istediler. Kaptanlar ise Şâhlarından izin almaları gerektiğini söylediler.Cihangir bakalım kaptana ne dedi? Bendeniz söyleyeyim, işitenler sağ olsun:

Cihangir dedi:

Seni gäni eyläräm dünya malınnan,
Geçirt bu däryâdan naxudâ bizi.
Xäbärin yox bir gäribin halımdan,
Geçirt bu däryâdan naxudâ bizi.

Seni zengin ederim dünya malından,
Geçir bu deryadan kaptan bizi.
Haberin yok bir garibim halımdan,
Geçir bu deryadan kaptan bizi.

Evvälindän gönül gözümüz toxdu,
Üräktä nisgilim möhnätin çoxdu,
Bizim bir kesinän işimiz yoxdu,
Geçirt bu däryâdan naxudâ bizi.

Evvel baştan gönül gözümüz toktur,
Yürekte yaram, derdim çoktur,
Bizim kimse ile işimiz yoktur,
Geçir bu deryadan kaptan bizi.

(4+4+3)

Dedi Şah-ı Säräandib'dän färmân almayınca sizi geçirdämäräm. Cihangir, Humâyun Şah'a bir mektup yazarak belä dedi:

Gemi kaptanı Cihangir'e dedi: Serendib Şah'dan izin almadan sizi geçiremem. Cihangir, Humâyun Şah'a bir mektup yazdı:

Cihangir mektupta yazdı:

İki qardaş biz gedirik bu râhä,
Sännän üz döndärän batar günâhä,
Ärzim yetän kimi ädâlät Şâha,
Emr eylä geçirtsin nâxudâ bizi.

İki kardeş biz gideriz bu yolu,
Senden yüz döndüren batar günaha,
Arzım ulaştığı zaman adaletli Şah'a,
Emir ver geçirsin kaptan bizi.

(4+4+3)

Cihangir mektubu yazdı, ama ayağın imzalamadı. Ad vermedi.

Mektup yetişdi Humâyun Şah'ın älinä. Humâyun Şah Qämär Rûx'un babasıdı ki Şikâri Säräandib'dä onunla evlänmişdi ve demişdi ki ägär oğlum olsa adın qoyarsan Cehânbaxş. Cehânbaxş on iki yaşına yetişmişdi. Şikâri'dä yeddi il tilismdä qalıb.

Namänin cävabın yazdı ki geçit gälsin qoşunu bu täräfä.

Bu yan täräftän Cehânbaxş bir iddä qoşununan çıxdı buların qabağına.

Dedi dayanın görüm. Tämâm qoşun dayandı. Dedilär civan sözün nämänädi?

Cehânbaxş götürüb göräh bulara nä deyir? Bändä ärz eliyim eşidänlärin sağlığına:

Cihangir mektubu yazdı, ancak mektubun altını imzalamadı.

Mektup Humâyun Şah'a ulaştı. Humayun Şah, Şikâri'nin Serendib'de evlendiği Kamerruh'un babasıydı. Şikâri ona oğlu olması takdirde adını Cihanbahş koymasını istemişti. Şimdi Cihanbahş on iki yaşına basmıştı. Şikâri de yedi yıldan beri tılsımda kalmıştı.

Humayun Şah mektubun cevabına: "Geçit verilsin." Yazdı.

Bu taraftan Cihanbahş askerleriyle onların karşısına çıktı.

Cihanbahş askerlere, dur emri verdi. Tüm koşun durdu. Ne söyleyeceksin dediler?

Cihanbahş sazı aldı, bakalım askerlere ne dedi? Ben söyleyeyim, işitenler sağ olsun:

Cihanbahş dedi:

Deyin görüm nä märâmä gälmisiz?	Söyleyin bakalım neden gelmişsiniz?
Gälmişäm cäng edäm sizinnän cängä.	Gelmişim cenk edem sizinle cenge,
Qonak olsaz gözüm üstä yerin var.	Misafir olsanız gözüm üstünde yerin var,
Egär düşmän olsaz haziräm cängä.	Eğer düşman olsanız hazırım cenge.

(4+4+3)

Tämâm pählävanlar olsun âmâdä,	Tamam pehlivanlar olsun hazır,
Çağırın kömeyizi gälsin imdâdä,	Çağırın yardımınıza gelsin imdada,
Täk tänhâ bärâbäräm bu läşkärä dävâdä,	Yalnız başa beraberim bu orduya savaşta,
Bâc vermäräm tämam Rûm û Firäng'ä.	Baş eymem tamam Rum ve Fireng'e.

(4+4+3)

Dedi bura bax görüm sänin adın nämänädi? Kimin oğlusan. Çün Humâyun Şah'ı özünä dädä bülür, Şikâriyi tanımır. Götürüb bu dillerinen özün tanıtsın:

Cihanbahş, Şikâri'nin oğlu olduğunu bilmiyordu, Humâyun Şah'ı kendi babası biliyordu, bu yüzden onların düşman olup olmadığını bilmek istiyordu.

Cihanbahş dedi:

Göy geyibän qaralar bağlayam,	Yeşil giyerek karaları bağlayım,
Sinäm üstün çari çapraz dağlıyam,	Sinem üstün çapraz şekilde dağlayım,
Cehânbäxşäm Humâyun Şah'ın oğluyam,	Cihanbahşım, Humâyun Şah'ın oğluyum,
Egär düşman olsaz hazirem cenke.	Eğer düşmansınız, hazırım savaşa.

(4+4+3)

Gördülär bu uşaxdı bir şey demädilär. Dedilär biz Gülistân-ı Eräm'e gedäcağıx, bizä yol versäz ora gedäcağıx.

Cihanbahş'ın yaşını küçük görünce ona dediler: Yol verirseniz Gülistan-ı Erem'e geçeceğiz.

Dedi o zaman qonaxsız gözümün üstündä yriz var. Buları ağırladı. bular üş gün ağarladılar.

Cihanbahş dedi: O zaman siz bizim misafirimizsiniz, gözümüz üstünde yeriniz var. Onları üç gün ağırladılar.

Üş günnän sora ki häräkät eladilär, Cehânbaxş nänäsinin yanına gedir.

Üç günden sonra askerler yola koyuldular. Cihanbahş anasının yanına gider.

Nänäsi soruşur: Oğlum bular bildin kimidiler?

Anası ona sordu: Misafirlerin kim olduğunu biliyor musun?

Dedi ana Cihandar vä Cähângir iki qardaş idilär.

Cihanbahş dedi: Cihangir ve Cahandar adında iki kardeştiler.

Qämär Rûx bunu eşidändä ağladı. Cähânbäxş dedi niyä ağlıyısan. Dedi qulağ as deyim da niye ağladım:

Kamerruh bunu duyduğunda ağlamaya başladı. Cihanbahş neden ağladığını sordu. Anası dedi:

Kamerruh, oğlu Cihanbahş'e dedi:

Xäbärin yox bu fäläyin işinnän,	Haberin yok bu feleğin işinden,
Gecä gündüz olar çäkär äl ämân,	Gece gündüz onlar çeker efgan,
Eğär incisälär sänin dilinnän,	Eğer incirlerse senin dilinden,
Olacaxsan oğul sora päşimân.	Olacaksın oğul sonra pişman.

(4+4+3)

Mäzäländi,	Mezelendi,
Mey içär mäzäländi,	Mey içer mezelendi,
Väfâlı doslarımı gördüm,	Vefalı dostları gördüm,
Üräyim täzäländi.	Yüreğim tazelendi.

(bayatı)

Bälâyä salmısan bälâlı başın,	Belaya salmışsın, belalı başın,
Özgä gälib olmaz sänin sırdaşın,	Özge gelip olmaz senin sırdaşın,
Cähângir Cähândâr sänin qardaşın,	Cihangir, Cahandar senin kardeşin,
Bu sevdadan olacaxsan peşimân.	Bu sevdadan olacaksın pişman.

(6+5)

Qan eylär divan eylär,	Kan eyler, divan eyler,
Divân eylär qan eylär,	Divan eyler, kan eyler.
Dost mäni bu haldä görsä,	Dost beni bu halde görse,
Ya ölär ya qanıma qan eylär.	Ya ölür, ya kanıma kan eder.

(bayatı)

Qämär Rûx di sän cävanın anası,	Kamerruh dur sen gencin anası,
Lâzimdi o ola xeyir duâsı,	Lazımdır o ola hayır duası,
Şikâridi sän cävânın atası,	Şikâri'di sen gencin atası,
Olar getdi sän qalsan pärişân.	Onlar gitti, sen kalırsın tedirgin.

(4+4+3)

Dağlara qar düşübdü,	Dağlara kar düşmüştür,
Gör nä hamar düşübdü,	Gör ne düz düşmüştür.
Qäbrimi yadlar qazıpdı,	Kabrimi yabancı kazmıştır,
Yerim dar düşübdü.	Yerim dar düşmüştür.

(bayatı)

Säräfrâz Şah oların namusların aparıbdı, Şikâri dädän dä oların dalısıcan gedändä, gäldi burdan geşsin, o mäni sövdü, män onu sevdim, Humâyun Şah sänin babandı.

Ana bäs niyä indi deyisän, Oğlan elä qıhâ çäkib ağlıya bildi ki, mänä niyä demädin.

Durub getdi Humâyun Şah'ın yanına. Dedi dädä mänä qoşun ver gedäcağam qardaşlarımın dalısıcan.

Cehânbaxş dedesi Humâyun Şah'dan leşker alıb qardaşlarının dalısıcan getdi. Yolda bir zaman gördülär hävâ tutuldu, bir bulut gäldi hava tutuldu. Bulutun içinnän bir äl uzandı yapışdı Cehânbaxş kenmerinnän havayä qozadı. Läşkärdän bir govğâ çıxdı, çalxalandı.

[Dedilär] Sän kimsän? Hara aparısan? Dedi mänim adıma Zäfärân Câdû diyällär, neçä vaxtı bunun häsrätindeydi. Men ele bu günü gözleyirdim...

Ağa leşkär qeyitti Humâyun Şah'a olanları dedilär. Nâlä äfgân getdi hävâyä göyün üzü tutuldu.

Olar orda qalmaxda olsun, eşid dâsitâni kimnän? Cähângirle Cihandar'dan. Läşkär-i İslâm gäldi yetişdi hädd-i sädd-i Pärizâdä.

Dästûr verdilär tämâm läşkär atından endi äyländi, çadırların mıxların çaldılar yerä.

Bu yan täräftän Färhäng Äyyâr çıxıb geşt eylädi gäldi Cähâgir Cähândâr'ın yanına. Dedi Cähângir bu dağda o qädär dev vardı ki ayax qoymağa yer yoxdu. Bular Elâvä Şah, oğlu Zärdân vä bir dä Firuz Äyyâr. Bular üçü devläri yığıblar oraya.

Bu zaman gördülär bir dana dev vârid oldu. Sälâm, Äleyküm sälâm. Läşkärin böyü kimdi?

Nâmäni Mänzär Şah-ı Yämäni'nin älinä verdi ki siz kimsiz beni-âdäm? Nä üçün gälmisiz?

Dedi sän getginän män cävabın yollaram. Nâmäni yazıb Cähângir dedi män aparram. Götdü nâmäni apardı, hara? Devlärin Şâhı'nın yanına.

Devlär Padişâhi gördü bir cävân gälir

Kamerruh, Cihanbahş'a gerçekleri anlattı. Şikâri, Serefrâz Şah'ın yanına gittiğinde buralardan geçti. O beni sevdi, ben onu sevdim. Humâyun Şah senin dedendir.

Cihanbahş ağlamaya başladı anası Kamerruh'a dedi: Neden bana daha önce söylemedin?

Cihanbahş, Humayun Şah'ın yanına gitti. Ona: Dede can bana asker ver, kardeşlerimin ardından gideceğim, dedi.

Cihanbahş, dedesi Humayun Şah'tan askerleri alıp kardeşlerinin ardından yola koyuldu. Yolda giderken bir anda hava kararadı, kara bir bulut askerlerin üzerine çöktü. Bulutun içinden bir el uzandı ve Cihanbahş'ı havaya çekti. Askerler arasında bir kargaşa oluştu.

Sen kimsin, Cihanbahş'ı nereye götürüyorsun? Buluttan bir ses geldi. Bana Zeferan Cadı derler, uzun zamandan beri bu anı bekliyordum...

Askerler dönüp Humayun Şah'a olup bitenleri dediler. Her taraftan ağıt sesi yükselmeye başladı.

Onlar öyle dursun, destanı kimden dinle? Cihangir ile Cihandar'dan. İslam koşunu yoluna devam etti ve Hadd-i Sadd-i Perizâd'a ulaştılar.

Tüm askerler atlarından indiler. Çadırların mıhları yere atıldı.

Bu taraftan Ferheng Eyyar çevreyi tanımak için geziye çıktı. Biraz gezdikten sonra Cihangir ve Cahandar'ın yanına döndü ve dedi: Burası devlerin ülkesidir. Bu dağlarda Elave Şah, oğlu Zerdan ve Firuz Ayyar devleri bir araya toplamakta ve savaş hazırlığı yapmaktaydırlar.

Bu anda devlerin biri göründü. Selam. Aleyküm selam. Askerlerin sorumlusu kimdir?

Dev, elindeki mektubu Menzer Şah-ı Yemeni'nin eline verdi ve dedi: Siz kimsiniz? Neden buraya geldiniz?

Menzer Şah-ı Yemeni mektubun cevabını yazdı. Cihangir dedi: Mektubu ben götürürüm. Mektubu alıp nereye götürdü? Devler Padişahı Elave Şah'ın huzuruna.

Devler Padişah'ı, Cihangir'ı görünce

simâdä Şikâri'yä oxşuyur.

Bu düşdü bunun qädämlärnä. Cähängir qozadı dedi niyä bele eliyisän?

Elâvä Şah götürüb bu dillärinän göräk Cähängir'ä nä dedi?

onu Şikâri'ye benzetti.

Onun ayaklarına düştü. Cihangir onu kaldırıp bu işin nedenini sordu.

Elave Şah sazını aldı, bakalım Cihangir'e ne dedi?

Elave Şah, Cihangir'e dedi:

Canım qurbân sänin kimi cävânä,
Sändä vardı bir cävânın nişânı.
Xoş gälmisän oğlan bizim mäkânä,
Sändä vardı bir cävânın nişânı.

Canım kurban senin gibi bir civana,
Sende vardır bir civanın nişanı,
Hoş gelmişsin oğlan bizim mekâna,
Sende vardır bir civanın nişanı.

(4+4+3)

Män aşıq budağınan,
El gäzär bu dağınan,
Sänä yaxşı demäzlär,
Män ölsäm bu dağınan.

Ben âşık bu dağ ile,
El gezer bu dağ ile.
Sana yahşi demezler,
Ben ölsem bu dağ ilen.

(bayatı)

Özüm öz işimde olmuşam nâşı,
Axıtma didämnän bu qanlı yaşı,
Yâ oğlusan onun ya da qardaşı,
Sändä vardı bir cävânın nişânı.

Kendim kendi işimde olmuşum iş bilmez,
Akıtma gözümden bu kanlı yaşı,
Ya oğlusun, ya da kardeşi,
Sende vardı bir civanın nişanı.

(6+5)

Erzuruma hay Erzuruma,
Bu yollar gedär Erzuruma,
Däväsi ölmüş Äräbäm,
Dözäräm här zülüma.

Erz-i Rum'a hay Erzrum'a,
Bu yollar gider Erzrum'a.
Devesi ölmüş Arabım,
Sabır ederim her zulüme.

(bayatı)

Dediğim oğlanın var etibâri,
Gecä gündüz eyläräm âh u zâri,
Evlâd-ı İskändär adı Şikâri,
Sändä vardı o cävânın nişânı.

Dediğim oğlanın var itibari,
Gece gündüz ederim ah, figan,
İskender evladı, adı Şikâri,
Sende vardır o civanın nişanı.

(6+5)

Män aşıq sebir eylär,
El mäni deli eylär,
Yanasan mänim üräyim,
Necä bu därdä säbir eylär.

Ben âşık sabır eyler,
El beni deli eyler.
Yanasın benim yüreğim,
Nice bu derde sabır eder?

(bayatı)

Şikâri'nin adın dediğinde dedi sän onu hardan tanıyısan?

Dedi o yeddi ildi tilismdedi. Biz de burda Firuz Äyyâr'ınan onu gözätliyik, görek neynirik.

Cähângir düşdü bunun ayağına. Elâvä Şah dästûr verdi täbl-i şâdiyânäni vurdular.

Bular yığışdılar bir yerdä yedilär işdilä. Üş gün bular burda qaldılar. Üçümüncü gün Cähângir, Cähândâr'a üz çevirdi: Getmäli qonağın getmäsi qalmasından yaxşıdı. Dädämiz bizi gözlüyür, Tilism-i Heyhât'dädi.

Elâvä Şah üz dolandırdı: Män här täräfä nâmä yazmışam ki qoşun gälsin.

Cähângir Elâvä Şah'a dedi:

Elave Şah, Şikâri'nin adını getirdiğinde Cihangir sordu: Şikâri'yi nerden tanıyorsun?

Elave Şah dedi: Yedi yıldan beri tılsıma tutulmuş kalmış. Biz burada Firuz Ayyar ile onu bekliyoruz.

Cihangir, Elave Şah'ın ayaklarına kapandı. Elave Şah her tarafta sevinç davulu çaldırdı.

Cihangir ve askerleri Elave Şah'ın yanına toplandılar. Üç gün orada kaldıktan sonra Cihangir, Cahandar'a dedi: Gitmeli misafirin gitmesi kalmasından yeğdir. Babamız Şikâri Heyhat Tılsımında kendisi kurtarmamızı bekliyor.

Elave Şah onların gitmek istediğini görünce dedi: Ben her tarafa mektup yazmıştım. Cihangir Elave Şah'a dedi:

Cihangir, Elave Şah'a dedi:

Sänä qurbân Elâvä Şah,	Sana kurban Elave Şah,
Bizä söhbät härâmıdı,	Bize sohbet haramdı.
Kömey olsun qâdir Allâh,	Yardım etsin kadir Allah,
Bizä söhbät härâmıdı.	Bize sohbet haramdı.

(4+4)

Qılıncım sovludu äldä,	Kılıncım sovuldu elde,
Dilâvärlär sağ vä soda,	Savaşçılar sağ ve solda,
Dädäm gözü qalıb yolda,	Babam gözü kalmış yolda,
Bizä söhbät härâmıdı.	Bize sohbet haramdı.

(4+4)

Dost düşmân vurur minnät,	Dost düşman vurur minnet,
Nâ-märt fäläk vermir fürsät,	Namert felek vermez fırsat,
Cähângirä olmur qismär,	Cihangir'e olmaz kısmet,
Bizä söhbät härâmıdı.	Bize sohbet haramdı.

(4+4)

Hammısı atlandı. Bäni-âdäminän dev qarışıb bir birinä. Devlärdä Müsälmândı. Gülistân-ı Eräm'ä. Üş günnän sora Gülistân-ı Eräm'ä yetirdilär. Şehrin känârında mıxların çaldılar yerä.

Elâvä Şah bir dana nâmä yazdı yolladı Säräfrâz Şah'a ki: Qardaşımsan xatirivi saxlaram, sen gälginän qızın Reyhânäni ver oğluma vä cäng qutulsun. Bunu da bilginän ki Şikâri'nin oğlanları neçä min

Herkes atlandı. İnsanlar ve devler hep birlikte Gülistan-ı Erem'e doğru yola koyuldular. Devler de Müslüman olmuştu. Üç gün sonra Gülistan-ı Erem'in yakınlarında çadırlarının mıhlarını yere vurdular.

Elave Şah, Serefrâz Şah'a bir mektup yazdı ve gönderdi ki:

"Kardeşimsin, senin hatırın var, kızın Reyhâne'yi oğlum Zerdan ile evlenmesine razı ol. Bundan fazla kan akmasın. Bunu

läşkärinän gäliblär dädälärinin dalısıcan.

Nâmäni verdi apardı Säräfrâz Şah'ın yanına. Säräfrâz Şah nâmäni alıb mäzmununnan xäbär-dâr oldu. Säräfrâz Şah väziri Câmâsib Häkim'i çağırdı.

Dedi sän bu işe nä deyisän?

Dedi neçä däfä demişäm buların nâmusun verginän aparsın, män bülmäräm özün bülärsän.

Säräfrâz Şah eşidmädi götürdü nâmänin cävâbını cäng yazdı.

Nâmä oların älinä yetişdi. Üş gün möhlät verdilär tâ Säräfrâz Şah'da läşkärin yığa cäng eliyälär.

da bilesin ki Şikâri'nin oğulları da askerlerle babalarını kurtarmaya gelmişler."

Mektubu Serefrâz Şah'a götürdüler. Serefrâz Şah mektubu okuyup içeriğinden haberdar oldu. Veziri Câmâsib Hekim'i çağırdı ve ondan sordu:

Sen bu işe ne diyorsun?

Câmâsib Hekim dedi: Kaç kere size söyledim, Şikâri'nin namusunu ver götürsün gitsin, ama dinlemedin, gerisini sen bilirsin.

Serefrâz Şah yine vezirini dinlemedi. Mektubun cevabına savaş yazdı.

Mektup Cihandar'ın eline geçtiğinde üç gün Serefrâz Şah'a zaman tanıdılar, askerlerini toplayıp savaşa hazır olsun diye.

Üstatname

Gälin sizä män ärzimi eyläyim,
Agil olan, bu dünyada var nädi?
Dünya bir bostandı, pozular gedär,
Çiçeh nädir? Yemiş nädir? Bar nädir?

Gelin size ben arz edeyim,
Akıllı olan, bu dünyada var nedir?
Dünya bir bostandır bozulur gider,
Çiçek nedir? Yemiş nedir? Meyve nedir?

Bu dünyada çox çox şirin mal olu,
Tamahkarlar halı müşgül hal olu,
Gol burulu, gulax batı, lal olu,
Gohum nädi? Gardaş nädi? Yar nädi?

Bu dünyada çok çok şirin mal olu[r],
Tamahkarlar halı müşkül hal olu[r],
Kol burulu, kulak batı, lal olu[r],
Kavim nedir? Kardeş nedir? Yâr nedir?

"Dälläk Murad" bu yollarda sürünnäm,
İndi gedişimdi, nä vaxt görünnäm?
Altun torpax, üstündä döş hörünnnäm,
İsti nädi? Soyux nädi? Gar nädi?

"Dellek Murat" bu yollarda sürünürüm,
Şimdi gidişimdi, ne vakit görünürüm?
Altın toprak, üstünde taş örünürüm,
Isı nedir? Soğuk nedir? Kar nedir?

(4+4+3)

Gecälärin birindä Cähângir qılıncın qalxanın bağladı belinä dedi üş gün cäng yoxdu, hele män bir gäşt vurum.

Getdi bir zaman gördü dalısınca bir qärälti gälir.

Dedi: Gälän gälmäginiän yoxsa öldürräm. Bu kim idi? Zärdân Elâvä Şah'ın oğlu. Dedi Cähângir indi ki gedisän, mäni dä apargınan. Qäbûl elämädi, Getti ginä gäldi. Cähângir'ın dalına düşdü geldi.

Här ikisi gäldilär Gülistân-ı Eräm'dä, Çâr bâğ-ı Süleymâni'yä yetişdilär. Bular bağın içine girib dolanırlar. Cähângir gördü

Cihangir bir gece kılıcını beline bağlayıp kalkanını eline aldı. "Ne de olsa üç gün savaş yok." Dedi ve çevreyi gezmeye çıktı. Gece karanlığında giderken arkadan birinin geldiğini anladı.

Dedi: Gelen adam gelme yoksa seni öldürürüm. Karanlıkta gelen adam Zerdan idi. Cihangir'e dedi: Mademki gidiyorsun beni de götür. Cehagir yok dese de o peşini bırakmadı.

Her ikisi Gülistan-ı Erem'de Çarbağ-ı Süleymani'ye geldiler. Bağın içinde gezerken uzaktan küçücük bir ışık gördüler.

uzaxdan balaca bir ışıx gäliri. Bu ışığa sarı gäldilär gördülär çadırın içində bir dana qız oturub.

Cihandar dedi: onda oturacaxsan burda yerä. Män gälmiyincä ya säni çağırmıyınca burdan o täräfä getmiyäcaxsan ha.

Dedi: Baş üstä.

Cähângir yeriyib çadıra yaxınlaşdı. Bir ağacın daldasında qulağ assın, gördü bu qız özüynän sızıldıyır. Nämänä deyir?

Işığa doğru yaklaştılar. Işık küçük bir çadırdan geliyordu. Çadırda bir kız oturmuştu.

Cihandar, Zerdan'a dedi: Sen burada bekle, ben gelene dek buradan ayrılma, bir tarafa gitme.

Zerdan dedi: Baş üstüne.

Cihangir çadıra yaklaştı. Bir ağacın arkasından kulağını dikledi. Kız kendi kendine sızlayarak diyordu:

Kız dedi:

Qâdir Allah budur sännän diläyim,	Kadir Allah budur senden dileğim,
Nä Cähângir nä cähândâr gälmädi.	Ne Cihangir, ne Cihandar gelmedi.
İntizar qalıb gözüm neyläyim?	İntizar kaldı gözüm nedeyim?
Nä Cähângir nä cähândâr gälmädi.	Ne Cihangir, ne Cihandar gelmedi.

(4+4+3)

Män aşıq qara qözlär,	Ben âşık kara gözler,
Sürmäli qra qözlär.	Sürmeli kara gözler,
Mäni fäläy äymäzdi,	Beni felek eğmezdi,
Sän äydin qara gözlär.	Sen eğdin kara gözler.

(bayatı)

Kimä deyim cävab versin sözümä,	Kime diyeyim cevap versin sözüme?
Yeddi ildi yuxu geşmir gözümä,	Yedi yıldır uyku geçmez gözüme,
Az qalıram qäsd eyliyäm özümä,	Az daha kast edeceğim kendime,
Nä Cähângir nä cähândâr gälmädi.	Ne Cihangir, ne Cihandar gelmedi.

(4+4+3)

O yan dağlar,	Uyan dağlar,
Al qana boyn dağlar,	Al kana boyan dağlar.
Bu yan zülmätxanadı,	Bu yan zulüm yeridir,
Necädi o yan dağlar?	Nicedir o yan dağlar?

(bayatı)

Reyhânäni qoydun yana yana,	Reyhâne'yi koydun yana yana,
Bağrımın başının döndärdin qana,	Bağrımın başını dönderdin kana,
Gâh tilismä düşdün gâh zindana,	Kâh tılsıma düştün, kâh zindana,
Nä Cähângir nä cähândâr gälmädi.	Ne Cihangir, ne Cihandar gelmedi.

(4+4+3)

Män aşıq birdä män,	Ben âşık birde ben,
Doldur içim birdä män,	Doldur içim birde ben,
Ömr azaldı gün geşdi,	Ömür azaldı, gün geçti,
Civan olmam birdä män.	Civan olmam bir de ben.

(bayatı)

Däli göyül âtäşlärä atlama,
İnnän belä dünya sänä dar olmaz,
Bir märt qazansa yüz nâ-märt doyuyar,
Yüz nâ-märt qazansa märdä bir nahâr olmaz.

Deli gönül ateşlere atlama,
Bundan böyle dünya sana dar olmaz,
Bir mert kazansa yüz bin mert doyar,
Yüz namert kazansa merde bir yemek olmaz.

(yedekleme)

Qız istädi özün hälâk eliyä, ämâ Cähângir yeridi qabağa, nazänin äl saxla.

Bu Reyhânä Säräfrâz Şah qızıdı ki Meşe-yi Mähleka'dä Säräfrâz Şah bunu Şikâri'ye vermişdi.

Dedi sän kimsän burda nä işin var?

Dedi mänim adım Cähângirdi, Şikâri'nin oğluyam.

Zärdân gördü Cähângir geç qalıb gäldi çadıra baxdı gördü çadırda Cähângir bir qızınan oturubdu.

Yaxına gäländä gördüü bu bunun öz ämigızısıdı.qızısı dı ki on il bunun için gecä gündüz gözyaşı dökärdi.

Zärdân, Cähângir'ä dedi on ildi bunun üçün ağlıyıram, onun älin ver älimä. Dedi olmaz cäng qurtarsın onnan sora. Bu bunu säridi. Reyhâni'yä dä dedi ki, bu bilmäsin macärâ näcurdu?

Reyhânä'ni bağdan götürdülär gätirdilär hara? İslâm qoşunu'na. Bunun öz çadırın qurdular.

Bäli, üş gün tämâm oldu cäng başladı, pählävanlar gäldi meydânä. Pärilärdän nä qädr sındırdılar.

O zämâni ki istirdilär Gülistân-ı Eräm'i alsınla, bir onda gördülär ki hava qarardı, hava qaraldi bir den gördüler Üzzâr atmış min näfär qoşununan Säräfrâz Şah'ın kömeyinä gäldi.

Eleyki Üzzâr gälib täbl-i bâzgäşt vuruld. Gecäni sabah eläsinlä sabah genä täbl-i cäng vurulsun härkäs gäldi meydânä.

Cähândâr meydânä girdi. Säräfrâz Şah iki dana pählävan göndärdi. Cähândâr olar cähännämä vasil eladi. Onnan sora Üzzâr qädäm qoydu meydânä. Här alat-i cängi işlättilär gördülär olmadı, äl bir birinin kämärinä eladilär.

Kız kendini öldürmek istiyordu. Cahangir ilerledi ve onu durdurdu.

Bu kız, Serefrâz Şah'ın kızı Reyhâneydi Meşeyi Mahlike'de Serefrâz Şah onun nikâhını Şikâri'ye kıymıştı.

Kız onu görünce sordu: Sen kimsin ve burada ne işin var?

Cihangir dedi: Benim adım Cihangir'dir. Şikâri'nin oğluyum.

Zerdan, Cihangir'in geç kalmasını görünce onun peşinden çadıra doğru geldi. Çadırda Cihangir ile kızı gördü.

Yaklaştığında onun emmi kızı Reyhâne olduğunu anladı. Zerdan on yıldan beri onun için gece gündüz ağlıyordu.

Zerdan, Cihangir'e dedi: On yıldır bunun için gözyaşı döküyorum, onunu elini bana ver (benimle evlendir). Ancak Cihangir onu oyalamak istedi. Bu işi savaştan sonraya bırakalım, dedi.

Onlar Reyhâne'yi bağdan alıp getirdiler nereye? İslam koşunu içine. Ona özel bir çadır kurdular.

Evet, üç gün zaman dolduktan sonra, savaş başladı. Devler ve periler savaşı başladı. Perilerden birçoğu öldürüldü.

Gülistan-ı Erem'e yakınlaştılar, oraya girmek istediklerinde bir an havanın kardığını gördüler. Üzzar Pehlivan altmış bin asker ile Serefrâz Şah'ın yardımına geldi. Savaşın kaderi değişti.

Üzzar Pehlivan geldiğinde geri dönüş davulu vuruldu. Gece sabah oldu. Tekrar savaş davulu dövüldü, herkes meydana geldi.

Cihandar meydana ayakbastı ve Serefrâz Şah'ın gönderdiği iki pehlivanı öldürdü. Onlardan sonra Üzzar Pehlivan meydana ayakbastı. Savaş aletleriyle sonuç alamayınca birbirlerinin kemerinden tutup güreşe başladılar.

Üzzâr gördü buna fâiq olmadı, bir sehr oxuyub getdi hävânın üzünä. Bir zmân gördü göydän bir äl gäldi, elä märkäbli uzaddı bunu apardı hävâyä. Bunu aparanda dedi: Adämizâd sän bura gäräk gälmäyeydin, bura sänin meydanın däyil. De görüm indi säni däryâyä atım ya quyuya?

Üzzar Pehlivan güreşte de onu yenemeyeceğini anlayınca bir sihir okuyup havaya gitti. Gökten bir el uzandı, Cihangir'i atıyla beraber göğe götürdü. Cihangir'e dedi: "Ey insanoğlu! Buralara gelmemeliydin, burası senin meydanın değildi. Söyle seni denize mi atayım, dağa mı?"

Cähändâr bilirdi ki buna desä at dağa, atacax däryâyä, ägär desä ki at däryâyä, aparıb atacax dağa. Buna dedi ki mäni at dağa. Bunu apaır ata däryâyä.

Cihandar biliyordu ki eğer dağa söylese onu denize atacaktı, eğer denize söylese onu dağa atacaktı. Onun için onu dağa atmasını söyledi. Üzzar onu denize götürdü.

Sizä şad xäbär verim, Cähändâr'ın bacısı Reyhänä dän. Reyhänä Câdû vä Tâvus Câdunu bunun ämmäsiydi ki bunu Tilism-i İskärndär'dän gätimişdi.

Size sevindirici bir haber vereyim. İskender Tılsımından çıkan Cihandar'ın bacısı Reyhâne Cadı ve Tavus Cadı, Gülistan-ı Erem'e doğru uçmaktaydılar.

Bular här ikisi gedillär Gülistân-ı Eräm'ä. Gördülär havanın üzündä bir nefäri gätirdilär atdlar däryâyä. Eläbil bu adämizâddı. Dedi sän märkäbi tut män adamı tutaram.

Üzzar Pehlivan, Cihandar'i havadan bıraktığını gördüler. Kendi aralarında dediler: "Galiba bu insanoğludur. Sen atını tut ben adamı tutayım."

Biri onu tutdu biri bunu gätirdilär qoydular yerä. Gözlärin açanda gördü bunun başı genä Reyhânä'nin dizlärinin üstndädi. Ne oldu sänä?

Cihangir ve atını havada yakalayıp yere indirdiler. Cihandar gözlerini açtığında başı Reyhâne Cadı'nın dizleri üstündeydi. Ne oldu sana?

Dedi Üzzâr mäni hileynän götürdü hävâyä. Dedi bacı sänä bir iki kälmä sözüm var:

Cihangir dedi: Üzzar Pehlivan sihir gücüyle beni havaya kaldırdı. Bacı ana sözlerim var:

Cihangir, Reyhâne Cadı'ya dedi:

Dâd eyläräm bu fäläyin älinnän,
Qärib yerdä qäzâ işin işlädi.
Bülbülidim uzak düşdüm gülümnän,
Qärib yerdä qäzâ işin işlädi.

Feryat ederim bu feleğin elinden,
Garip yerde kaza işin işledi.
Bülbül idim uzak düştüm gülümden,
Garip yerde kaza işin işledi.

(4+4+3)

Meydanda salmışdım böyük hälhälä,
Çätindi o bir dä bäriyä gälä,
Sizdä gälin gedek mänimlä belä.
Qärib yerdä qäzâ işin işlädi.

Meydanda salmıştım büyük kavga,
Çetindir, o bir de bu tarafa gele,
Sizde gelin gidelim benimle bile,
Garip yerde kaza işin işledi.

(6+5)

Märkäbimi Cähändâr'a götürün,
Götürübän läşkär-gâha yetirin,
Ya da gedin mänä xäbär gätirin,
Qärib yerdä qäzâ işin işlädi.

Atımı Cihandar'a götürün,
Götürün ve askerlerime yetirin,
Ya da gidin bana haber getirin,
Garip yerde kaza işin işledi.

(6+5)

Hämhämä inän Dämdämä gäliblär Säräfrâz Şah'a kömäh eliyilär.

O zaman yetirdilär ki İslâm qoşunu päriläri aradan aparıb istirlär Gülistân-ı Eräm'i alsınlar. Pärilär täräfinnän sehr oxuyublar İslâm qoşunu na ot yağdırıllar. Hämhämäynän Dämdämä sehr oxudular ot geyitti getdi pärilärä sarı.

Fitnä Câdû da gälib Säräfrâz Şah'a kömäh. Ot yağdırır.

Täbl-i bazgäşt vurublar sabah iki läşkär gälsinllär meydana.

Üzzâr girdi meydânä. Cähângir qädäm qoydu onun meydânä.

Dedi dünän gälän pählävan sänin näyindi? Dedi o neynädiki sändä neyniyäsän?

İkisi bir birinin kämärinän tutdu. Güreşe başladılar.

Gördü bu dünänki pählävannan zorludu, getdi hävâ'yä istädi onu da aparsın, göydän gäländä Cähângir girdi Kürränin altına. Märkäbin altınnan çıxıb elä bir dana şämşir vurdu bunun uzununa, aradan böldü saldı yerä. Üzzâri cähännämä vasil eländi.

Bu yan täräftän İslâm qoşunu pärilärin üstünä getdi.

Zärdân da bu fursat dedi, getdi Reyhânä'nin çadırına. Reyhânä gördü iş işdän geçip buna käläh qurdu, dedi üzüvü çövür o yana män paltarımı soyunum. Al eledi Zärdân'a dedi ki ona züüvü çevir, üz çevirändä Reyhânä bir sehr oxudu ügâb sûrätinä düşdü, pırrr eliyib uşdu getdi.

Zärdân da Cähângir'in qorxusunnan qaşdı getdi gizländi ki mäni tapabilmäsinlär.

O yannan täbl-i bazgäşt vurulsun, İslâm qoşunu gäldi bu yana, pärilär gedärdi öz yerlerine.

Cähângir cängidä qeyidändä Reyhânä'nin çadırına. Getdi gördü çadırda yox bu yan o yana baxdı gördü väz nâcurdu bildi burda bir iş var qeyitti Zärdân'ı axtardı. Tapabülmädi. Gäldi Elâvä Şah'a üz dolandırdı: Oğlun hardadı gärak tapasan.

Här tärfi axtarıblar, Zärdân'ı bir yerdän taptılar. Gätirdilär Elâvä Şah, Cähângir, Cähândâr vä tämâm ümärâ meclisteydilär.

Hemheme ile Demdeme, Serefrâz Şah'ın yardımına geldiler.

İslam koşunu az daha Gülistan-ı Erem'i ele geçireceklerdi ki onlar Serefrâz Şah'ın yardımına geldiler. Periler sihir okuyup İslam ordusu üzerine ateş yağdırmaya başladılar. Hemheme ile Demdeme de bir sihir okudular ve ateş perilere geri döndü.

Fitne Cadı da ateş yağdırarak Serefrâz Şah'ın yardımına geldi.

Geri dönüş davulu vuruldu, ertesi gün her iki taraf tekrar meydana geldi.

Karşı taraftan Üzzar Pehlivan meydana ayakbastı. Cehanir de onun meydana girdi.

Üzzar Pehlivan, Cihangir den sordu: Meydanıma çıkan dünkü pehlivan ne yaptı ki sen ne yapasın?

Birbirinin kemerinden yapışıp güreşe başladılar.

Üzzar Pehlivan bu pehlivanın daha zorlu olduğunu görünce tekrar bir sihir okuyup havaya kalktı. Cihangir, atının altına girdi. Gökten inip onu havaya kaldırmak istediğinde Cihangir atın altından çıkıp onu bir kılıç darbesiyle ikiye ayırdı.

Diğer taraftan İslam koşunu perilerin üzerine saldırdı.

Zerdan da fırsat bu fırsat dedi, hemen Reyhâne'nin çadırına girdi. Reyhâne Zerdan'ın niyetini anladı, ondan kurtulmak için al[91] yaptı. Ona soyunmak için yüzünün çevirmesini söyledi. Zerdan başını çevirdiğinde Reyhâne bir sihir okuyup kuşa döndü ve oradan uçuverdi.

Zerdan onun uçup gittiğini görünce, Cihangir'in korkusundan bir tarafta gizlendi.

Savaş meydanında geri dönüş davulu çalındığında her iki taraf da kendi yerlerine döndüler.

Cihangir savaştan döndüğünde Reyhâne'nin çadırına uğradı. Etrafa baktığında bir terslik olduğunu anladı.

Zerdan'ın yanına gittiğinde onu da yerinde bulamadı. Cihangir, Elave Şah'ın yanına geldi ve Zerdan'ı ona sordu.

Her tarafı aradılar, sonunda Zerdan'ı buldular. Elave Şah, Cihangir, Cahandar ve tüm emirlerin toplandığı meclise

91 Al: Hile, aldatma.

Cihangir destûr verdi Zärdân'ın qolların bağladılar.

Cihangir götürb bu dillärinän soruşsun göräk Reyhânä'ni nä cur soruşur?

getirdiler. Cihangir, Zerdan'ın kollarının bağlanmasını emretti.

Sazı alıp bakalım Reyhâne'yi Zerdân'an nasıl sordu?

Cihangir, Zerdan'a dedi:

Günahın var qollarıvı bağlıram,
Söylä görüm Reyhânäni neynädin?
Üräyimi eşq oduynan dağlıram.
Söylä görüm Reyhânäni neynädin?
(4+4+3)

Günahın var kollarını bağlarım,
Söyle görüm Reyhâne'yi ne ettin?
Yüreğimi aşk oduyla yandırırım,
Söyle görüm Reyhâne'yi ne ettin?

Män aşıq dağda nä var?
El gäzär dağda nä var?
Mäcnun xäyallı gönlüm,
Leylisiz dalda nä var?
(bayatı)

Ben âşık dağda ne var?
El gezer, dağda ne var?
Mecnun hayalli gönlüm,
Leylasız dalda ne var?

Dal gärdändä qollarıvı bağlaram,
Sinän üstü çar-i çapraz dağlaram,
Düz demesän rizä rizä doğraram,
Söylä görüm Reyhânäni neynädin?
(4+4+3)

Dal gerdanda kollarını bağlarım,
Sinen üstünü çapraz dağlarım.
Düz demezsen, ince ince doğrarım,
Söyle görüm Reyhâne'yi ne ettin?

Män aşıq bu dağınan,
El gäzär bu dağınan,
Sänä yaxşı demezlär,
Män ölsäm bu dağınan.
(bayatı)

Ben âşık bu dağ ilen,
El gezer bu dağ ilen,
Sana yahşi demezler,
Ben ölürsem bu dağ ilen.

Cähângiräm danış männän märdâna,
Qılıç çäksäm gogâ sallam cähâna,
O gözäli harda saldın zindâna,
Söylä görüm Reyhânäni neynädin?
(4+4+3)

Cihangir'im konuş ben ile erkekçe,
Kılıç çeksem kavga düşer dünyaya,
O güzeli nerde saldın zindana?
Söyle görüm Reyhâne'yi ne ettin?

Män aşıq xal mäkânı,
Üzündä xal mäkanı.
Alçaklan uca dağlar,
Görsänsin yar mäkânı.
(bayatı)

Men âşık hal mekânı,
Yüzünde hal mekânı,
Alçalsın yüce dağlar,
Görünsün yar mekânı.

Dedi män Süleymânın ruhuna and içiräm ki xäbärim yoxdu, devlär yalan danışmaz doslardan soruşma, düşmänlärdän soruş män yalan danışmaram. And olsun Süleymanın ruhinä mänim älim ona däymädi. Zärdân'ı azâd elädilär.

Bu yan täräftän Ertesi gün cäng genä başladı. Bular az galsın Säräfrâz Şah'ı tutacaxlar ve Gülistân-ı Eräm'i elä geçiräcaxlar.

Säräfrâz Şah İfrit-i Büzürg'e nâmä yazmışdı, ki mänä kömäh elä. Axşam zämânı öz läşkäriynän gäldi. Säräfrâz Şah İfrit-i Büzürg'ü peşvaz päyändâz elädi.

İslâm leşkerine gogâ düşdü ki ey dâd-ı bi-dâd İfrit-i Büzürg geldi.

Reyhânä dedi: Bunun qabağına çıxabülmäsiz, bu häm yerdä dävâ elär häm göydä.

Elâvä Şah dedi biz devlärdä buna härif olabülmärik.

Cähângir gördü durum belädi. Şirzâd-ı Tigzän üz dolandırdı ämoğlu, on gün möhlätimiz var olara çarä elärik. Gälin fikreliyäk göräk namuslarımız harda qalıbdı?

Eyyârlardan biri Şemkûr Äyyâr varidi. Yerinnän durdu dedi män gedäräm oların dalısıcan.

Şemkûr Äyyâr düşdü yola, az getdi çox getdi yetişdi bir dağın damänäsinä. Gördü hesârın içindä bir imârät var. Onun qabağında bir bulax var. Bulağın başında bir övrät oturub. Çox heykällidi. Eşidmişdi ki Fitnä Câdû çox heykälliydi.

Yeridi qabağa selâm verdi.

Dedi sän kimsän?

Dedi mänä Häqiqät-i Firängi diyällär. Mäni burda Elâvä Şah dästgir eliyib. (Bunu tutmağ üçün buna käläk gälir.)

Dedi düzün de görüm sänin burda nä işin var? Dedi qulağ as deyim da. Götürüb bu dillärinän göräk nä deyir?

Zerdan Süleyman'ın ruhuna ant içti ki Reyhâne'den habersizdir. Zerdan dedi: Beni dostlardan değil düşmandan sor. Devler yalan söylemez. Ant olsun Süleyman'ın ruhuna benim elim Reyhâne'ye değmedi. Zerdan yemin edince onu serbest bıraktılar.

Ertesi gün savaş yeniden başladı. İslam koşunu az daha Gülistan-ı Erem'i ele geçirecekti.

Serefrâz Şah daha önceden İfrit-i Büzürg'e mektup yazıp ondan yardım istemişti. Akşam olduğunda İfrit-i Büzürg askerleriyle geldi. Serefrâz Şah sevinerek onu karşıladı.

İfrit-i Büzürg'ün gelmesiyle İslam koşununun içine tedirginlik düştü.

Reyhâne dedi: Siz bunun karşısına çıkamazsınız. O hem yerde ve hem gökte savaşabilir.

Elave Şah dedi: Devler de onun karşısında duramaz.

Cihangir durumu böyle görünce Serefrâz Şah'a mektup yazıp on günlük mühlet istedi. Şirzâd-ı Tigzen'e dedi: On gün zamanımız var, bakalım namuslarımız nerde?

Şemkur Ayyar adında bir pehlivan onların nerede olduğunu bilmek için gönüllü olarak yola koyuldu.

Şemkur Ayyar az gitti, uz gitti, bir dağın eteğine ulaştı. Dağın eteğinde hisar içinde bir saray vardı. Yakınlaştığında sarayın önündeki bulağın başında heybetli bir kadının oturduğunu gördü. Şemkur Ayyar, Fitne Cadı'nın heybetli olduğunu duymuştu.

İlerleyip ona selam verdi.

Kadın onun kim olduğunu sordu.

Şemhur Ayyar dedi: Bana Hakiket-i Firengi derler. Elave Şah beni tutuklamıştır. (Şemkur Ayyar onu yakalamak için ona yalan söyledi.)

Fitne Cadı dedi: Bana doğruyu söyle.

Şemkur Ayyar sazı alıp ona dedi, bakalım ne dedi?

Şemkur Ayyar dedi:

Elâvä Şah edib mäni dästigir,	Elave Şah etmiş beni tutuklu,
Gäzäm gäräk çölläri män ölüncä.	Gezim gerek çölleri ben ölene dek.
Neçä illäridi edib mäni dästigir,	Kaç yıldır beni etmiş tutuklu,
Gäzäm gäräk çölläri män ölüncä.	Gezim gerek çölleri ben ölene dek.

(4+4+3)

Kimsä yoxdu män därdimi söylüyäm,	Kimse yoktur ben derdimi söyleyeyim,
Xäncär alıb bu qärä bağrım teyliyäm.	Hançer alım kara bağrım sökeyim,
Fäläyin älinnän çox gileyliyäm.	Feleğin elinden çok şikâyetçiyim,
Ölüm yeydi bu dünyada qalınca.	Ölüm yeğdir bu dünyada kalmaktan.

(4+4+3)

Dedi qulağ as deyim da: Dedi mänim başımın särgüzti çoxdu. Särvätim dövlätim älimnän çıxıb. Anam mänä väsiyät elämişdi ki Qulle-yi Kâf'da bir Häkimä Câdû var, onun bir dana qızı var adı Fitnä Câdû'du. Mänä diyärdi säni onunla beşik kesme elämişäm. Sänin ömrün üş minä yetişändä o sänä qismät olar. İndi män onu axtarıram tapam, tapabilmiräm.

Fitnä Câdû bir qähqa çekib güldü ki ki dağlar yerinnän oynadı. Dedi elä o mänäm, sän mänim sövgülümsän, mändä sänin sövgülünäm.

Dedi de görüm İslâm qoşununda kimlär vardı? Dedi Orda Tâvûs'unan, Reyhânä var.

Amma sän o Şikâri'nin härämlärinnän mänä bir xäbär gätir.

Şemkur Ayyar ona bi-huşdaru verdi, seridi özüynen getti. Apardılar Çâh-ı Süleymâni'dä çähdilär dara.

Tâvûs'unan Reyhânä qızları yerin örgäşdiktän sora dedilär biz gätirrik.

Sehr oxuyub üqâb surätinä düşdülär qondular bârgâh-ı Süleymâniyä. Tämâm nigähbanlara sehr oxuyub bi-hûş elädilär.

Varid oldular bargâhä, Säräfrâz Şah'a da bi-hûş dâru tutular bi-hûş oldu. Täxti çähdilär gördülär qızların beşidä orda sızlıyıllar. Ani däqiqä götürdülär Cähângir'in yanına, ceşni tutulsunlar.

İfrit-i Büzürg den söhbät aşdılar. Dedilär bizim on günümüz qurtaranda on gündä möhlät alax.

Cähângir dedi mänim ayrı fikrim var qulağ asın deyim:

Şemkur Ayyar onun Fitne Cadı olduğunu anlamıştı. Onu yakalamak için bir planı vardı. Ona dedi: Ben bezirgânlıkla uğraşan biriydim. Servetimi kaybettim. Anam beni Kaf dağında Hekime Cadı'nın kızı Fitne Cadı ile beşik kertmesi ile evlendirmişti. Yaşım üç bin olunca o bana kısmet olacak. Şimdi ben onu arıyorum, ancak bulamıyorum.

Fitne Cadı öyle bir kahkaha çekip güldü ki dağlar yerinden oynadı. Dedi: Senin aradığın Fitne Cadı benim. Sen benim sevgilimsin.

Fitne Cadı, İslam koşununu ona sordu. Şemkur Ayyar dedi: Tavus ve Reyhâne Cadı oradadır. Daha sonra onu Şikâri'nin askerlerinden haber getirmekle görevlendirdi. Şemkur Ayyar ona ilaç verip bayılttıktan sonra onu Çah-ı Süleymani'ye götürdü.

Tavus ve Reyhâne kızların yerini öğrenip onları kurtarmaya gittiler.

Bir sihir okuyup kartal şekline dönüştüler ve Bargâh-ı Süleymani'ye kondular. Orada olan bekçilere sihir okuyup üflediler.

Saraya girdikten sonra Serefrâz Şah'a bayıltıcı ilaç verdiler ve tahtının altındaki yerden kızları kurtardılar. Hemen kızları Cihangir'in yanına götürdüler. Cihangir büyük kutlama yapılmasını emretti.

İfrit-i Büzürg'den söz açıldı. Herkes dedi: Bizim aldığımız on günlük mühlet dolmak üzeredir, on gün daha zaman alalım.

Cihangir dedi: Benim başka bir fikrim var, size söyleyeyim:

Cihangir dedi:

Sizä qurbân olum eyleşen canlar,
Gediräm dedemin män sorağına.
İfrit-i Büzürg gälibdi Gülzâr'a,
Näri ötürällär när qabağına.

(6+5)

Size kurban olum oturan canlar,
Giderim dedemin ben ardınca,
İfrit-i Büzürg gelmiştir Gülzâr'a,
Erkek bırakılır erkek karşısına.

Yar yarınan eyläşib diz döşayä,
Baş eymärik bäylärä biz paşayä,
Säräfrâz Şah duracax tämâşayä,
Näri ötürällär när qabağına.

(6+5)

Yar yar ile eğleşip diz döşeğe,
Baş eğmeriz beylere biz paşaya,
Serefrâz Şah duracak temaşaya,
Erkeği ötürürler erkek karşısına.

Häq söz çıxdı Cähângirin dilinnän,
Bir bülbüläm ayrılmışam gülümnän,
Ecel kemendini sallam belinän,
Näri ötürällär när qabağına.

(6+5)

Hak söz çıktı Cihangir'in dilinden,
Bir bülbülüm ayrılmışım gülümden,
Ecel kemendini salarım belinden,
Erkeği ötürürler erkek karşısına.

Üz dolandırdı dövriyä, män gedim dädämin dalısıcan, män gäläbülmäsäm on gün dä möhlät alarsız.

Cihangir orada oturanlara dedi: Ben babam Şikâri'yi kurtarmaya gidiyorum. Eğer on gün içinde gelemezsem, on gün daha mühlet alın.

Cihangir, Tâvûs vä Şemkûr Äyyâr getmağa hazırlandılar. Tâvûs bir sehr oxudu üçüdä üqâb sûrätinä düşdülər qaxdılar göyä.

Daha sonra Cihangir, Tavus ve Şemkur Ayyar Şikâri'yi kurtarmak için gitmeye hazırlandılar. Tavus sihir okuyup kartal şekline döndüler.

Tâvûs dedi: Män Şütür-sär Dev'i tanıram. Şah-ı Gûlâ'nın tihmäsidi, onun xäbäri olar. Getdilär Şütür-sär Dev'in qäläsinä.

Tavus dedi: Şütür-ser Dev, Şikâri'nin nerede olduğunu bilir. Hep beraber onun kalesine doğru uçtular. Kalenin bekçileri onları durdurdu: Neden buraya geldiniz?

Qarovul, yasavul buları durdurdu: Niyä bura gälmisiz?

Tâvûs üz dolandırdı: Biz Şütür-sär Dev'in qonağıyıx. Ona deyin ki Tâvûs gälibdi. Buların qädämlärinä qurbanlıx kesdilär. Söhbät açılanda dedi bular kimdi?

Tavus dedi: Biz Şütür-ser Dev'in arkadaşlarıyım Ona Tavus'un geldiğini söyleyin.

Dedi Bu Şikâri'nin oğludu. Dedi hansı Şikâri? Adämizâd Şikâri? Dedi bäli. Bu onun üzünnän öptü.

Şütür-ser Dev onların şerefine kurbanlık kesti. Ağırladı, oturup konuştular.

Cihangir'ın, Şikâri'nin oğlu olduğunu öğrenince onun yüzünü öptü ve dedi:

Dedi män meşeyi Mähläkädä Şikâri mäni öldürmädi män dä bir dana at nalı saldım qulağıma ki säni qulâm-ı hälqäbeqûş olacağam vä mändä döndüm oldum Müsälmân. Götürüb bulara görək nä dedi? Bändä dä ärz eliyimäyläşän ağaların dosların sağlığına:

Meşeyi Mahlike'de Şikâri beni öldürmedi ve serbest bıraktı. Ben de bir at nalı kulağıma takıp onun küpeli kölesi oldum. Onun sayesinde ben de Müslüman oldum.

Dev sazını aldı bakalım onlara Şikâri'den ne dedi? Ben söyleyeyim, oturan beyler, işitenler sağ olsun:

Şütür-ser Dev dedi:

Gäl sänä söyläyim ala göz oğlan,	Gel sana söyleyeyim ela göz oğlan,
Onun vardı mändä bir nişânäsi.	Onun vardı bende bir nişanesi.
Qäbûl ettim dinin oldum Müsälmân,	Kabul ettim dinin oldum Müslüman,
Onun vardı mändä bir nişânäsi.	Onun vardı bende bir nişanesi.

(6+5)

Müsälmânsan öz dilindä doğrusan,	Müslümansın, kendi dininde doğrusun,
Üräktän yaralı sinä dağlısan,	Yürekten yaralı, göğsü yaralısın,
İndi bildim Şikâri'nın oğlusan,	Şimdi bildim Şikâri'nin oğlusun,
Onun vardı mändä bir nişânäsi.	Onun vardı bende bir nişanesi.

(6+5)

Mähläkä'dä rast gälmişdi o mänä,	Mehleke'de rast gelmişti o bana,
Qulaq versän düzün söyläräm sänä,	Kulak versen, düzün söylerim sana,
Çox yalvardım qulam oldum män ona,	Çok yalvardım, köle oldum ben ona,
Onun vardı mändä bir nişânäsi.	Onun vardı bende bir nişanesi.

(6+5)

Gulağın görsätti. Dedi bu onun yadigâridi, ki män ona gulam oldum. Macerânı dedilär.

Kulağındaki küpeyi gösterdi. Şikâri'nin Şah-ı Gûlân'ın yanında tutuklu olduğunu dediler.

Bu durdu ayağa ki gessin Şah-ı Qûlân'ın yanına Şikâridän xäbär gätirräm. Şütür-sär Dev dedi:

Dev, Şah-ı Gûlân'ın yanına gitti. Bakalım Şikâri'den ne haber getirecek? Şütür-ser dev dedi:

Şütür-ser Dev dedi:

Gedim Tilism-i Heyhâtä,	Gideyim Tılsım Heyhata,
Gätiräm xoş xäbär sizä.	Getirim hoş haber size,
İskändär täk o zülmâtä	İskender tek o karanlığa,
Gätiräm xoş xäbär sizä.	Getireyim hoş haber size.

(4+4)

Peymânä täk mändä dolam,	Kadehler tek bende dolum,
Saralubän gül kimin solam,	Sararıp gül gibi solum,
Gediräm bir xäbär biläm,	Giderim bir haber bileyim,
Gätiräm xoş xäbär sizä.	Getireyim hoş haber size.

(4+4)

Şütür-säräm ona qurbân,	Şütür-serim ona kurban,
Eyläşin siz äziz mehmân,	Eylenin siz aziz misafirler,
Yolunda verräm baş u cân,	Yolunda vererim baş, can,
Gätiräm xoş xäbär sizä.	Getireyim hoş haber size.

(4+4)

Şütür-sär Dev getdi Şah-ı Gûlân'ın yanına: Eşidmişäm siz bir dana âdämizâd tutmusuz. Män heş âdämizâd görmämişäm. Gäldim onu bir göräm, o necurdu, bu cur istiyir söz alsın ağzınnan.

Dedi Onu salmışam Tilism-i Heyhât'ä. Bu bir dana sehr oxudu püflädi, Şikâri bunun gözünün qabağında nümâyan oldu. Gördü deryâda bir cäzirädi.

Bu gälib Reyhâni'yä vä Tâvûsa dedi ki Şikâri ölmüyüp sağdı vä bir cäzirädädi.

Üş günnän sora Şah-ı Gûlân min näfär devinän gäldi, hara? Şütür-sär Dev'in yanına. Yeddi gün orda onu ağırladı, yediler işdiler kefe baxdular.

Yeddi günnän sora Şütür-sär Dev Şah-ı Gûlân'a dedi: Ne cur tuttun, onu neyniyäcaxsan?

Dedi o männän savaşdı, ona dedim mänim dalımca gälmä tilismä düşärsän, baxmadı gäldı. Män dä onu Tilism-i Heyhât'ä salmışam. Onun ordan çıxması üçün onun tilismini yazmışam öz adıma. Egär mäni öldürmax istäsälär onu çıxatmax üçün, mänim här bir qäträ qanımnan min dana dev arasiyä gälär. eger bir adam mäni diri diri toprağa versä üş gün cäsätim qalsa topraxda üş günnän sora mänim canım çıxar vä o âzâd olar.

Bunu Şütür-sär Dev Cihangir'e dedi. Şemkûr Äyyâr dedi: Onu diri diri toprağa quylamax mänim öhdämä. Bu dillärinän dedi siz fäqät mäni qäläyä aparın işiz olmasın.

Şikâri'nin, Şah-ı Gûlân'ın elinde olduğunu Şütür-ser Dev duymuştu. Şah-ı Gûlân'ın yanına geldi ve dedi: Duyduğuma göre sen bir insanoğlunu esir tutuyorsun, ben hiç insan görmedim. Onu görmek isterim.

Şah-ı Gûlân dedi: onu Heyhat Tılsımında saklıyorum. Daha sonra bir sihir okudu ve üfledi. Şikâri onun gözünün önünde göründü. Tek başına bir adadaydı.

Şütür-ser Dev, Şikâri'nin ölmediğini ve bir adada tılsımda olduğunu Reyhâne ve Tavus'a anlattı.

Üç günden sonra Şah-ı Gûlân bin dev ile birlikte nereye gitti? Şütür-ser Dev'in yanına. Yedi gün orada yediler içtiler, hoş vakit geçirdiler.

Yedi gün sonra Şütür-ser Dev, Şah-ı Gûlân'dan sordu: Şikâri'yi nasıl tuttun ve onunla ne yapacaksın?

Şah-ı Gûlân dedi: Şikâri, savaşta beni yendi, kaçtım. Benim ardımdan gelme dedim, tılsıma düşersin. Ancak o beni dinlemedi. Peşimden geldi ve Heyhat Tılsımı'na düştü. Ben ölmeden o oradan çıkamaz, beni öldürmek isteseler de her damla kanımdan bin dev ortaya çıkar. Onu oradan çıkarmanın hiçbir yolu yok. Yalnız eğer üç gün diri diri toprağa gömülü kalırsam, üç günden sonra canım çıktığında o Heyhat Tılsımından kurtarabilir.

Şütür-ser Dev bu sözleri Cihangir'e dedi. Şemkur Ayyar dedi: onu diri diri toprağa gömmek benim işim olsun, siz yalnız beni kaleye götürün gerisine karışmayın.

Şemkur Ayyar dedi:

Sänä qurban olum Mäläke-yi Sâhirân,	Sana kurban olum Melekeyi Sâhirân,
Yetirin siz fäqät qälâyä mäni.	Ulaştırın siz fakat kaleye beni.
Dost yolunda qurban bu başınan can,	Dost yolunda kurban bu baş ile can.
Yetirin siz fäqät qälâyä mäni.	Yetirin siz fakat kaleye beni.

(4+4+3)

Män aşıq donu gözlär,	Ben âşık donu gözler,
Dağ başı donu gözlär.	Dağ başı donu gözler.
Sändäki naz üräk,	Sendeki nazik yürek,
Mändäki dolu gözlär.	Bendeki dolu gözler.

(bayatı)

Fäläk özü salıb mäni bu günä,	Felek kendisi saldı beni bu güne,
Neçä dil bäläddäm, neçä cür dona,	Bir kaç dil bilirim, bir kaç şekle [girerim],
Ayrılıx az qalır üräyim yona,	Ayrılık az kalsın yüreğim yona,
Yetirin siz fäqät qälâyä mäni.	Yetirin siz fakat kaleye beni.

(4+4+3)

Näzär bağı,	Nazar bağı,
Dost gälär gäzär bağı,	Dost gelir gezer bağı,
Dodağın gül gunçası,	Dudağın gül goncası,
Açılsa bäzär bağı.	Açılsa bezer bağı.

(bayatı)

Şemkûr deyir Şikâri'yä nökäräm,	Şemkur der ki Şikâri'ye köleyim,
Ecäl bâdäsini doldurub içäräm,	Ecel badesini doldurup içerim,
Üqâb olup qanat çalıp uçaram,	Kartal olup kanat çalıp uçarım,
Fäläk salıb genä bälâyä mäni.	Felek saldı gene belaya beni.

(4+4+3)

Aşığam gedär qalmaz,	Aşığım gider kalmaz,
Axar su gedär qalmaz.	Akarsu gider kalmaz.
Väfalıya can qurban,	Vefalıya can kurban,
Bi-väfâ gedär qalmaz.	Vefasız gider kalmaz.

(bayatı)

Şah-ı Gûlân'ın Ölmesi ve Şikâri'nin Heyhat Tılsımından Kurtulması

Şemkûr Äyyâr dedi: Eger män Şütürsär Dev sûrätnä düşsäm bu işi göräbülläm. Tâvûs bunu Şütür-sär Dev surätinä saldı özü dä vä Cähangir ügâb sûrätindä havalandılar geldilär qäliyä, döt gün uştular ta ora yetişdilär.

Şemkur Ayyar dedi: Eğer beni Şütürser Dev şekline çevirirseniz ben bu işi yapabilirim. Tavus, onu Şütür-ser Dev şekline çevirdi. Tavus ve Cihangir de kartal şeklinde Şah-ı Gûlân'ın kalesine doğru dört gün uçtular.

Cähângir yolda bir ağaş gördü ki här butağı yarım ağaş yol gedir. Bu ağaçın üstündä elä bir yuva varidi ki diyäsän boyu üş kilometr olar.

Cihangir yolda acayip şeyler gördü. Havadan bir ağaç gördüler. Ağaç o kadar büyüktü ki her dalı yarım ağaç[92] idi. Üzerinde büyük bir kuşun yuvası varidi.

Tâvûs'dan sordu bu nä quşun yuvasıdı?

Cihangir sordu: Bu hangi kuşun yuvasıdır?

Dedi bura Zeh-ı Azäm'in yuvasıdı. Bular bunu danışmaxdaydılar, gördülär birdän hava qarardı. Baxdılar gördülär bu quş dört dana fil şikâr eliyib gätirir.

Tavus oranın Zah-ı Azem'in yuvası olduğunu söyledi. Çok geçmeden bir anda hava karardı ve Zah-ı Azem avladığı dört fili yuvasına getirdi.

Cihangir çox acayib heyvanlar gördü. Biraz da getmişlär gözü bir heyvana düşdü, on iki dana başı var. Här başında da on iki

Cihangir daha sonra on iki başlı bir hayvan gördü. Onun her başında on iki gözü var idi. Dört boynuzu ve bir ayağı

92 Ağaç: Ölçü birimi.

dana gözü var. Dörtdänä buynuzu bir dana ayağı var. Bir ayağıynan hopanıp gedändä här hopananda min äräş yol gediri.

Gälib yetirdilär qäliyä. Şemkûr Äyyâr ki özün salıbdı Şütür-sär Dev'in sûrätinä. Şah-ı Gûlânınan Bağ-ı Tilism-i Heyhât'ä. Oturdular bir ağacın kölgäsindä. Onnan icâzä alıb getdi Şikâri'yi gördü.

Şikâri, Şütür-sär Dev dän ävväl qızları soruşdu. Dedi olar sälâmätdi, gälmişik säni näcât verâx.

Şikâri dedi: Män yuxuda Xızr Peygamber'i görmüşäm mänä dedi yeddi il temâm olanda oğlun Cihandar säni burdan çıxardacaxdı.

Şemkûr Äyyâr qeyitti gäldi Şah-ı Gûlân'ın yanına. Şemkûr Äyyâr Şah-ı Gûlân oturdular yeyib işmeye. Bunun dört misqâl bi-hûş darusu varidi töhdü onun piyâle-yi şerâbın.

Bu bi-hûş oldu. Bunu götürüb eşihdä quyluyur. Bir dana sehr oxuyur, min batman ağırlığında bir daşı getirir toprağın üstünä qoyur. Üş günnän sora yer lärzäyä gäldi, devlär yığışdılar

Bunun can dodağınnan çıxanda yer zälzälä eliyiri. Tâvûs dedi: Can dudağınnan çıxır. Bir tufân oldu.

Şikâri Tilism-i Heyhât'dän çıxdı bular özlärin bağda gördülär. Bağ ot tutub yandı. Sûsän Câdû vä Vasvâs Câdûger olar bağa od vurdular.

Devlärdä hämlä eläditär. Şikâri'ynän Şemkûr Äyyâr oların hammısın öldürdü. Sûsän câdû vä Vasvâs Câdûger gelib Tâvûs'un ayağına düşdülär.

İfrit-i Büzürg indi İslâm qoşunuynan cäng eliyäcax. Vasvâs Câdûger dedi onun ölümü mänim elimde. Canı bir dana şüşede mänim yanımda.

Tâvûs, Şikâri, Vasvâs Câdûger, Sûsän Câdûgär, Cihangir, Şemkûr Äyyâr geldilär İslâm qoşununa.

Sâät o saätti ki iki qoşun atlanıbdı. İfrit-i Büzürg meydânda at oynadır. xäbär apardı leşkere, onun dalısıcan, Şikâri ki ügâb sûrätindä gälirdi, meydanın väsätindä endi yerä.

İfrit-i Büzürg dedi sän kimsän? Sän âdämizadsan Kaf dağında nä işin var?

vardı ve sıçrayarak hareket ediyordu. Her sıçrayışta da bin ağaç yol kat ediyordu. Ayağı bir dağ büyüklüğündeydi.

Şah-ı Gûlân'ın kalesine vardılar. Şah-ı Gûlân Heyhat Tılsımı'nın bağında bir ağacın gölgesi altına oturmuştu. Şemkur Ayyar, kendini Şütür-ser Dev şekline çevirmişti, Şah-ı Gûlân'dan izin alıp Şikâri'yi görmeye gitti.

Şikâri, Şütür-ser Dev'den kızları sordu. Şütür-ser Dev dedi: Onlar iyiler, şimdi seni kurtarmaya geldik.

Şikâri dedi: Rüyamda Hızır Peygamber'i gördüm. Yedi yıl bittiğinde oğlun Cihangir'in seni tılsımdan kurtaracağını söyledi.

Şemkur Ayyar, Şah-ı Gûlân'ın yanına döndü. Şaraplar araya geldiğinde Şemkur Ayyar onun şarap kadehinin içine dört miskal[93] bayıltıcı ilaç koydu.

Bayıldığında onu dışarı kaldırıp yere gömdü. Bin batmanlık[94] bir taşı sihir gücüyle kaldırıp onun gömdüğü yerin üzerine koydu. Üç gün sonra yer titremeye başladı. Devlerin hepsi oraya toplandılar.

Şah-ı Gûlân'ın canı dudağından çıktığında büyük bir deprem oldu. Tavus, Şah-ı Gûlân'ın öldüğünü anladı.

Şikâri Heyhat Tılsımı'ndan kurtuldu. Kendilerini bağda buldular. Bir an bağ alevler içinde yanmaya başladı. Vasvâs Cadı ve Susen Cadı bağı ateşe vermişlerdi.

Devler, Şikâri ve Şemkur Ayyar'ın üzerine saldırdılar. Şikâri ve Şemkur Ayyar devlerle savaştı. Yenilince, Vasvâs Cadı ve Susen Cadı, Tavus'un ayağına kapandılar.

Tavus, onlardan İfrit-i Büzürg'ü öldürmek için yardım istedi. Vasvâs Cadı dedi: İfrit-i Büzürg'ün canını almak kolay. Onun can şişesi benim elimdedir.

Tavus, Şikâri, Vasvâs Cadı, Susen Cadı, Cihangir ve Şemkur Ayyar, İslam koşununa doğru hareket ettiler.

Savaşta meydanında iki tarafın da atlanıp meydanda hazır oldukları vakit idi. İfrit-i Büzürg meydanda at oynatıyordu. Bir anda Şikâri kartal suretinde gelip meydanın ortasına yere kondu.

İfrit-i Büzürg, Şikâri'ye dedi: Sen kimsin? Sen insan değil misin? İnsanoğlunun

93 Miskal: 4,810 gram olan bir ağırlık ölçü birimi.

94 Batman: 7,692 kilogram olan ağırlık ölçü birimi:

Şikâri götürüb, görek bu dillärinän görək nä deyir?

Kaf Dağı'nda ne işi var?
Bakalım Şikâri İfrit-i Büzürg'e ne dedi?

Şikâri, İfrit-i Büzürg' e dedi:

Câdû İfrit belä tufân eylämä,
Gäräk bayrak vuram bu meydânä män.
Närä çekip belä figân eylämä,
Gäräk bayrak vuram bu meydânä män.
(4+4+3)

Cadı İfrit böyle tufan eyleme,
Gerek bayrak vurayım bu meydane ben.
Feryat çekip böyle feryat eyleme,
Gerek bayrak vurayım bu meydane ben.

İskändär babamdı getdi zülmâtä,
Özünü yetirdi ab- häyâtä,
Sännän kömey olmaz bu pärilerä,
Gäräk bayrak vuram bu meydânä män.
(6+5)

İskender babamdı gitti karanlık dünyasına,
Kendini yetirdi ab-ı hayata,
Senden yardım olmaz bu perilere
Gerek bayrak vurayım bu meydane ben.

Şikâriyäm män davadan doymaram,
Bu qisâsı yerdä qala gymaram,
Qırram pärileri tämam doğraram,
Gäräk bayrak vuram bu meydânä män.
(4+4+3)

Şikâri'yim, ben davadan doymarım,
Bu kısası yerde kalsın koymam,
Kırarım perileri tamam doğrarım,
Gerek bayrak vurayım bu meydane ben.

İfrit-i Büzürg Şikâri'nin sözlerin eşidennen sora dedi indi ki ele diyisin qılıcıvı çıxart nämänä gücün vardı vur mänä.

Dedi o nâ-märdlik olar yiğitlih olmaz.

[İfrit-i Büzürg dedi:]Qoşuna dedi: Män özüm icâzä veriräm vursun mänä.

Şikâri äl eländi şämşirä, tig-i Süleymâniyi. Vurdu buna bu qeyitti dalıya. Rûyin tändi bu. Amûdun çıxattı vurdu amûd qeyitti dalıya o da olmadı.

İfrit-i Büzürg istädi hämlä eläsin Şikâi äl eländi tutdu kämärinnän.

Ketan kimi yer söküllär, o çäkir bu yana bu çäkir o yana. Bu istiyir Şikâriyi götürsün göyä, Şikâri de pählävanlıx var, firsänd eländi yapışdı bunun buynuzunnan. Gördü bunun buynuzu çıkkıldadı.

İfrit-i Büzürg dedi ägär mänim buynuzumu sındırsn day mänä näng olar dolana bülmäräm. Egär ötürsän män gedäräm. Şikâri bunu ötürdü. Bir sehr oxudu getdi hävâyä. Dedi ey Säräfrâz Şah män sännän dönühlük elädim, män day gettim.

Qoşunu da onun dalınca. İslâm qoşunu

İfrit-i Büzürg, Şikâri'nin sözlerin dinledikten sonra ona dedi: Mademki öyle diyorsun kılıcını çek ve tüm gücünle bana vur.

Şikâri dedi: Bu yiğitliğe sığmaz.

İfrit-i Büzürg dedi: Ben sana kendim söylüyorum.

Şikâri, kılıcını çekip var gücüyle onun kafasına indirdi. Büyücü olduğu için kılıç geri tepti. Şikâri gürzünü denedi, oda işe yaramadı.

İfrit-i Büzürg saldırdığında Şikâri onun kemerinden tuttu.

Bir birini itmeye başladılar. İkisinin de ayakları yeri sökmeye başladı. Şikâri'yi kaldırmak istedi. Şikâri bir fırsatta onun boynuzundan tuttu. Boynuzundan çıtırtı sesi geldi.

İfrit-i Büzürg dedi: Eğer benim boynuzum kırılırsa bana alın karası olur, ben bir yere gidemem. Beni bırak gideyim. Şikâri onu bıraktı. İfrit-i Büzürg bir sihir okuyup, havaya kalktı. Serefrâz Şah'a dedi: Artık ben gitmeliyim.

Askerleri de onun ardından çekilip git-

hämläelädi.

Eşid dâsitâni kimnän? Câmâsib Häkim'nän. Câmâsib Häkim üz dolandırdı Säräfrâz Şah: Qurbân indi mänim sözümä gäldin? İndi gäl män diyänä baxgınan män gedim Şikâri'nin yanına sizi barışdırım.

Qäbûl elädi Câmâsib Häkim durub gäldi. Xäbär verdilär ki Säräfrâz Şah'ın täräfinnän elçi gälir, durdular onu peşvâz elädilär. Ona ximät elädilär.

Dedilär buyur sözün emrin nämänädi?

Camâsib Hekim dedi qulağ asın diyim:

Câmâsib Hekim dedi:

ti. İslam koşunu saldırıya geçti.

Destanı kimden söyleyeyim? Câmâsib Hekim'den. Câmâsib Hekim Serefrâz Şah'a dedi: Efendim şimdi benim sözüme geldin mi? İsterseniz Şikâri ve sizin aranızda aracı olur sizi barıştırayım.

Serefrâz Şah kabul etti. Câmâsib Hekim, Serefrâz Şah tarafından Şikâri'nin yanına elçi geldi. Şikâri onu karşılayarak ona saygı gösterdi.

Şikâri dedi: Emrin nedir?

Câmâsib Hekim dedi: Dinle söyleyeyim:

Säräfrâz Şah qalıb indi âvârä,	Serefrâz Şah kalıp şimdi avare,
Qäbûl eyläsän gälmişäm iltimâsä.	Kabul edersen gelmişim yalvarmağa.
Gär lâ desän get eylä pârä pârä,	Eğer yok dersen git eyle pâre pâre,
Bir däfä eyläşim män burda yâsä.	Bir defa oturum ben burada yasa,

(4+4+3)

Ey dilâvär! gätir öpüm üzünnän,	Ey dilaver! gel öpeyim yüzünden,
İyidlik nişânı getmir üzünnän,	Yiğitlik nişanı gitmez yüzünden,
Şahlar çıxmıyıblar mänim sözümnän,	Şahlar çıkmamışlar benim sözümden,
Qäbûl eyläsän gälmişäm iltimâsä.	Kabul edersen gelmişim yalvarmaya.

(4+4+3)

Xoş gälmisän göz üstä bu mäkânä,	Hoş gelmişsin gözüm üstüne mekâne,
Başıvın qäzâsı heş gelmäz sanä,	Başının kazası hiç gelmez sayıya,
Câmâsibäm be xâtir-i Reyhânä,	Câmâsib'im Reyhâne Peri için,
Qäbûl eyläsän gälmişäm iltimâsä.	Kabul edersen gelmişim yalvarmağa.

(4+4+3)

Dedi Säräfrâz Şah'ın qızı Reyhâne'yä xatir, ki onun sevgilisidi, onun sözün yerä salma. Dörädän dä üz tuttular ki Câmâsib Häkim'in sözün yerä salma.

Şikâri Câmâsib Häkim'e dedi: Bu şärtinän onu bağışlaram ki öz qızı Reyhânä'yi ki Meşe-yi Mählekä onu tapa verä mänä. Söz tämâm vässälâm.

Câmâsib Häkim durdu gäldi Säräfrâz Şah'ın yanına. Män bu şärtinän onunla barışaram ki onu tapsın versin mänä.

Män qızımı ona vermäräm. Men razi deyilem. Câmasib Hekim dedi: İndi ki

Şikâri, Serefrâz Şah'ın kızı Reyhâne Peri için onun sözünü yere düşürmedi.

Herkes Câmâsib Hekim'in teklifini kabul etmesini istedi.

Şikâri, Câmâsib Hekim'e dedi: Bir şartla onu bağışlarım. Kızı Reyhâne'yi Meşeyi Mahlike'den bulup bana verse onu bağışlarım. Söz bu kadar.

Câmâsib Hekim, Serefrâz Şah'ın yanına döndü ve Şikâri'nin şartlarını ve isteğini ona iletti.

Serefrâz Şah, kızı Reyhâne Peri'yi Şikâri'ye vermeğe razı olmadı. Câmâsib

vermisän qulağ as sözlärimä. Götürüb bu dillärinän göräk Säräfrâz Şah' nä deyir? Bändä dä ärz eliyimäyläşän ağaların dosların sağlığına:

Hekim, Serefrâz Şah'ın inadını görünce dedi: O zaman beni dinle. Sazını aldı bakalım ona ne dedi? Bendeniz söyleyeyim oturan beyler, dostlar sağ olsun:

Câmâsib Hekim, Serefrâz Şah'a dedi:

Sänä qurbân olum qıble-yi devrân,
Bu govgâ salmağın nä älâmätdi?
Bâis olma tökülmäsin nâ-hâq qan.
Tâc û täxtin gedär nä qiyâmätdi?

Sana kurban olum dünyanın efendisi,
Bu kavga salmağın ne alametti?
Sebep olma dökülmesin haksız kan,
Tacın tahtın gider, ne kıyamettir?

(6+5)

Nä söz çıxsa qäbûl eylä bu dildän,
Bülbüldä qaydadı ayrılmaz güldän,
Qorxuram ki Şâhlığın gedä äldän,
Yäqin bil ki Reyhânä sälâmätdi.

Ne söz çıksa kabul eyle bu dilden,
Bülbülde kaydadır ayrılmaz gülden.
Korkarım ki Şâhlığın gide elden,
Kesin bil ki Reyhâne selamettir.

(6+5)

Câmâsib deyir şâd oluben gülmüräm,
Bu gämli göylümün pasın silmäräm,
Çox tälâş eyliräm yerin bilmiräm,
Yäqin bil ki, Reyhânä sälâmätdi.

Câmâsib der ki sevinip gülmedim,
Bu gamlı gönlümün pasın silmedim,
Çok çaba gösterdim yerin bilmedim,
Kesin bil ki Reyhâne selamettir.

(6+5)

O zaman ki bu gövärçin surätinä dönüb uşmuşdu, getmişdi Hemişe Bahar'da ki Emiri Cezire'nin vilâyätidi, Pirâne Peri'nin yanındaydı.

Reyhâne Peri, güvercin şekline dönüşüp uçtuğu zaman Hemişe Bahar'da Emi Cezire'nin hüküm sürdüğü yerde Pirâne Peri'nin yanına gitmişti.

Dedi neyniyäk? Câmâsib Häkim dedi Şikâri'ni çağıraq gälsin bura onnan barışın, sän onnan barışın sora pärilärdän onu tap.

Câmâsib Hekim, Serefrâz Şah'ın Şikâri'yle görüşüp barışmasına ve daha sonra kızları bulmasına ikna etti.

Qâsid yolladılar, Şikârini dävät elädilär. Gäldi bârgâh-i Süleymâniyä. Şikâri dedi: Män Reyhânä olmasa barışmaram. Mäclis qutulsun, Şikâri gil döndülär İslâm qoşunu'na.

Haberci vasıtasıyla Şikâri'yi Bârgah-ı Süleymaniye davet etti. Şikâri geldiğinde Reyhâne Peri'yi görmedi. Şikâri dedi: Reyhâne Peri olmadan barış olamaz dedi. Toplantı bittikten sonra Şikâri İslam koşunu'na döndü.

Säräfrâz Şah on iki min näfär pärini Reyhânäni tapasız, gätirin mänä. Dedi.

Serefrâz Şah on iki bin peri'yi Reyhâne Peri'yi bulmak için görevlendirdi.

Eşid dâsitâni kimnän? Reyhânä'dän. Reyhânä gämliydi, bir kenarda oturmuşdu tek tanha.

Destanı kimden söyleyeyim? Reyhâne Peri'den. Reyhâne Hemişe Bahar'da üzgün ve kederli tek başına oturmuştu.

Pirâne Peri dedi niyä gämlisän? De mänä gämivä şärik olum.

Pirâne Peri ona yaklaşıp dedi: Neden böyle üzgünsün?

Dedi qulağ assan deyim da. o siyâh zülflärdän bir dästä târ ayırıb basıb mämälärinin üstünä götürüb göräk nä deyir?

Reyhâne dedi: Beni dinle sana söyleyeyim. Siyah saçlarından teller ayırdı bakalım Pirâne Peri'ye ne dedi?

Reyhâne Peri, Pirâne Peri'ye dedi:

Eyleş bacı deyim sänä därdimi,
Genä yârın eşqi ağladır mäni.
Didergin salıbdı fäläk yurdumu,
Genä yârın eşqi ağladır mäni.
(6+5)

Otur bacı diyeyim sana derdimi,
Gene yarın aşkı ağlattı beni.
Tedirgin salmıştır felek yurdumu,
Gene yarın aşkı ağlattı beni.

Dağlara qar düşübdü,
Gör nä hamar düşübdü,
Qäbrimi yadlar qazıpdı,
Yerim dar düşübdü.
(bayatı)

Dağlara kar düşmüştür,
Gör ne hamayıl düşmüştür.
Kabrimi yadlar kazmıştır,
Yerim dar düşmüştür.

Nâmärt fäläk mänim evim yıxıbdı,
Bağlayıb qälbimi möhkäm sıxıbdı.
Biliräm Şikâri tilismdän çıxıbdı,
Genä yârın eşqi ağladır mäni.
(6+5)

Namert felek benim evim[i] yıkmıştır,
Bağlamış kalbimi sert sert sıkmıştı,
Bilirim Şikâri tılsımdan çıkmıştı,
Gene yarın aşkı ağlattı beni.

Bu dağda maralım var,
Ox däyib yaralım var,
Nä gecä yuxum gälär,
Nä günüz qararım var.
(bayatı)

Bu dağda maralım[95] var,
Ok deymiş, yaralım var.
Ne gece uykum geliyor,
Ne gündüz kararım var.

Reyhânäyäm gâm-xâr olar kim mänä?
Qorxuram edälär sär-zäniş mänä,
Göndär gätirsinlär bir xäbär mänä,
Genä yârın eşqi ağladır mäni.
(6+5)

Reyhâneyim kederli olur kim bana?
Korkarım ederler kötü laf bana,
Gönder getirsinler bir haber bana,
Gene yarın aşkı ağlattı beni.

Erz-uruma hay Erzurum'a,
Bu yollar gedär Erzurum'a,
Däväsi ölmüş Äräbäm,
Dözäräm här zülüma.
(bayatı)

Erz-i Rum'a hay Erzrum'a,
Bu yollar gider Erzrum'a.
Devesi ölmüş Arabım,
Sabır ederim her zulüm'a.

95 Maral: Dişi geyik.

Pirâne Peri'nin bir pärisi vardı, onu täyin elädilär Şikâri'dän bir xäbär gätirsin. Tänûrä bağlayıb hava üzündä gediri. Baş mının baş Encüm Päri'nin hävâdä bir birinä tuş oldular.

Bir bir birinnän sordular: Hara gedisän? O dedi haragedisän? Encüm Päri dedi män gediräm xanımım Reyhânä Päri'dän xäbär büläm. Dedi mändä Şikâri'dän xäbär almağa çıxmıştım.

Dedi indi ki sän Şikâri'dän xäbärin var, gäl gedax Reyhânä Päri'ni sänä nişân verim. İkisi gediblär Hemişe Bahar'a. EmiriCezire'nin vilâyätidi.

Reyhânä Päri Encüm Päri'ni görändä düşdü onun ayaxlarına. Reyhânä Päri iki dana namä yazdı, birin ver Şikâri'yä, birin de ver dädämä.

Nâmäläri verdi Encüm Päri'ye, Encüm Päri qaxdı havaya, namäläri yetirdi. Birin Şikâri'yä birin Säräfrâz Şah'a. Şikâri nâmäni oxudu mäzmûninän ba-xäbär oldu.

Şikâri Elâvä Şah'a Reyhânä Päri'nin tapıldığını xäbär vermädi. Ona nâmä yazdı ki cäng qutuldu, sän qoşunuvu götür get. Reyhânä Päri tapılanda, män onu sänin oğlun Zärdân'a alarım. Elâvä Şah Zärdân vä qoşunun götürdü getti Hädd-i säddi pärizâdä ki orda qalardılar.

Pirâne Peri'yi, perilerinin birini Şikâri'den haber getirmesi için görevlendirdi. Peri havalandı. Havada giderken Şikâri'nin sevgilisi, Encüm Peri ile karşılaştı.

Birbirlerine nereye gittiklerini sordular. Encüm Peri dedi: Ben Hanımım Reyhâne Peri'den haber almaya gidiyorum.

Diğer peri de dedi: Ben de Şikâri'den haber almaya çıktım.

Peri Encüm Peri'ye dedi: Madem senin Şikâri'den haberin ver, seni Reyhâne Peri'nin yanına götüreyim. Beraber Hemişe Bahar'da Reyhâne Peri'nin yanına geldiler.

Reyhâne Peri, Encüm Peri'yi gördüğüne çok sevindi. Onun ayaklarına kapandı. Ona iki tane mektup yazdı. Birini Şikâri'ye, birini de Babası Serefrâz Şah'a götürmesi için.

Mektupları Encüm Peri'ye verdi. Encüm Peri havalandı ve mektupların birini Şikâri'ye diğerini Serefrâz Şah'a götürdü. Şikâri mektubu okuyup içeriğinden haberdar oldu.

Şikâri, Reyhâne Peri'nin bulunduğunu Elave Şah'a söylemedi. Ona bir mektup yazıp savaşın bittiğini ve askerlere gerek kalmadığını yazdı.

Elave Şah ve Zerdan da askerlerini aldılar ve Hadd-ı sadd-ı Perizâd'a kaldıkları yere geri çekildiler.

Reyhâne Peri'nin Eve Dönüşü ve Şikâri ile Evlenmesi

Säräfrâz Şah nâmäni oxudu vä bildi ki Reyhânä Hemişe Bahar'dadi. Bädäxşân Päri'yä xäbär verdilär. Bädäxşân Päri, Säräfrâz Şah bir neçä päriynän aylanıblar, Hemişe Bahar'a.

Emiri Cezire'yä xäbär verdilär ki, Säräfrâz Şah, Bädäxşân Päri bir neçä päriynän gälirlär. Bunları peşvâz päyändâz elädilär.

Reyhâne Peri'ye yalvardılar. Bunu räyä gätiriblär. EmiriCezire Pirâne Peri, Reyhânä Päri'yi min dana pärylä götürdülär gätirdilär Gülzâr'a, Säräfrâz Şah'ın bârgâhinä. Qur-

Serefrâz Şah Reyhâne'nin mektubunu aldı ve onun Hemişe Bahar'da olduğunu anladı. Bedehşan Peri'ye haber verdiler. Bedehşan Peri ve Serefrâz Şah birkaç periyle birlikte Hemişe Bahar'a gittiler.

Emiri Cezire'ye Serefrâz Şah ve Bedehşan Peri'nin geldiği haberini verdiler. Emiri Cezire ve adamları onları karşıladılar.

Reyhâne Peri'yi eve dönmesi için ikna ettiler. Emiri Cezire, Pirâne Peri ve perilerden bir kaçı Reyhâne Peri ile birlikte Gülzâr'da Serefrâz Şah'ın sarayına geldi-

banlıqlar käsildi, cäşn tutular,

Şikâri'yä xäbär verdilär. Şikâri bir neçä näfärinän gäldilär Säräfrâz Şah'ın bârgâhinä, buları barıştırdılar. Säräfrâz Şah, Reyhânä Päri'nin älinnän tutdu ve verdi Şikâri'nin älinä.

Şikâri härtäräfä xäbär verdi. İrân Şâhlarına, Gülbâr, Yämän, Säräindib dä Humâyun Şah'a vä Şâmä ki Keyvân Pählävanı orda tihmä qoyubdu, xäbär verdilär.

Säräindibdän Humâyun Şah'ın qızı Qämär Rûx ki Cehânbaxş'in nänäsiydi. Firuz Äyyâr'ın äyâli Ember Dâyä vä onu oğlu Çâlâk gälibdi.

Humâyun Şah vä Qämär Rûx'u qarşılayanda ağladılar. Dedi niyä ağlıyısan?

Cihandar vä Cähângir ki bu täräfä säni tilismidän qurtarmağa gäldi, oda düşdü oların dalısıvcan yolda Zäfrân Câdûgär ele onu apardı.

Şikâri'nin gözünä dünya tar oldu. Çağırdı Tâvûsu görak ona nä deyir:

ler. Büyük kutlama törenleri başladı.

Bu haberi Şikâri'ye verdiler. Şikâri birkaç kişiyle birlikte Serefrâz Şah'ın sarayına geldi. Onlar orada barıştıktan sonra Serefrâz Şah, Reyhâne Peri'nin elini Şikâri'nin eline verdi.

Şikâri düğün için her tarafa okuntu gönderdi. İran şâhlarına, Gülbar'a Yemen'e Serendib'de Humâyun Şah'a, Şam'da Keyvan Pehlivan'a.

Cihanbahş'ın anası Kamerruh Serendib'den, Firuz Ayyar'ın eşi Ember Dadı ve oğlu Çalak hep beraber oraya geldiler. Şikâri, Cihanbahş'ın tılsıma düştüğünden habersizdi. Humayun Şah ve Kamerruh'u karşıladığında Kamerruh ağlamaya başladı. Kamerruh, Cihanbahş'in Cihangir ve Cahandar'ın ardından geldiğini ve Zefran Cadı onu yakalayıp götürdüğünü söyledi.

Dünya, Şikâri'nin gözüne karardı. Tavus'u yanına çağırdı. Bakalım Tavus'a ne dedi?

Şikâri, Tavus'a dedi:

Sän mänä istäkli bacı,
Düşdü bu göylüm täşvişä.
Şirin ağzım oldu acı,
Düşdü bu göylüm täşvişä.

(4+4)

Sen bana istekli bacı,
Düştü bu gönlüm tedirginliğe,
Şirin ağzım oldu acı,
Düştü bu gönlüm tedirginliğe.

Başımın çoxdu bälâsı,
Gözyaşı tökür anası,
Mändän istäyir balasın,
Düşdü bu göylüm täşvişä.

(4+4)

Başımın çoktur belası,
Gözyaşı döker anası,
Benden ister balasın,
Düştü bu gönül tedirginliğe.

Şikâri'nin rängi solub,
Cehânbaxş'im harda qalıb,
Zeferân Câdû aparıb,
Düşdü bu göylüm täşvişä.

(4+4)

Şikâri'nin rengi solup,
Cihanbahş'ım nerde kalıp?
Zeferan Cadı götürmüş,
Düştü bu gönlüm tedirginliğe.

Tavus'un Cihanbahş'ı Hindistan'dan Kurtarması ve Şikâri'ye Getirmesi

Oğlum Cehânbaxş ki (Hänûz görmämişäm) Humâyun Şâhın qızı Qämär Rûx'dan olan oğlumdu, Zefrân Câdû onu tutub aparıb onu necä gätiräbilärsän?

Tâvûs üz dolandırdı ki onun qäläsi Cäzireyi Hindustân'dädi. Ona da män bälädäm, heş kim ehtiyaş deyil özüm gedäräm gätirräm. Tâvvûs mäntär oxuyub bir üqâb surätinä düdü qaxdı havanın üzünä. Özün yetirdi Cäzire.

Hindustân'da Zäfärân Câdu'nun qäläsinä. Xoş beş nä äcääb? Dedi bacı eşidmişäm bir dana bäni-âdäm tutmusan, hää? Dedi bäli çähmişäm çar-mıxa. Dedi gedax göräk näcur âdämdi?

Bular durdular gettilär Cehânbaxş'in yanına.

Dedi bu Şikâr'nin oğludu,

Tâvûs bunu aşdi dedi män gälmişäm bunu aparam. Bu Şikâri'nin oğludu, nänäsi ağlıyır. Xoşluğunan versän ver yoxsa män zorunan da olsa bunu aparacağam.

Dedi bäs män neyniyäcağam? Dedi Sän dä gälärsän Şikâri'den üzr-xahlıx istärsän, Şikâri sâhib-qırandı.

Bu qäbul elädi durdular Cehânbaxş'i dä götürdülär gäldilär Gülzâr'a.

Evväl anası Qämär Rûx'a görsäddilär, bular qol boyun ana bala ağladılar.

Ondan sora Şikâri'yä tanıttılar ki bu sänin dädändi. Cehânbaxş Şikâri'nin ällinnän öptü. Qurbanlıxlar käsildi ney ärgävân tänbûr säsi havaya qaxdı.

Şikâri, Tavus'a dedi: Humayun Şah'ın kızı Kamerruh'dan olan oğlum Cihanbahş, Zefran Cadı'nın tılsımından nasıl kurtarabiliriz?

Tavus dedi: Zefran Cadı'nın kalesi Hindistan Ceziresinde. Orayı ben bilirim, kimsenin gelmesine gerek yok.

Tavus bir sihir okuyup kartal şekline dönüştü. Havalanıp Hindistan Ceziresine ulaştı.

Hindistan da Zefran Cadı'nın kalesine indi. Zefran Cadı onu karşılayıp ağırladı. Sohbet arasında Cihanbahş'ı sordu. Zefran Cadı onu yakalayarak çarmıha gerdiğini söyledi. Daha sonra onun yanına götürdü.

Zefran Cadı onu Cihanbahş'ın yanına götürdüğünde Tavus ona dedi: Bu Şikâri'nin oğlu Cihanbahş dir. Ben onun için buraya geldim. Kendi isteğinle verirsen iyi olur yoksa zorla onu götürürüm.

Zefran Cadı ilk başta olmaz dedi, sonra Tavus'un bu önerisini kabul etmek zorunda kaldı.

Bunu kabul ettikten sonra beraber Şikâri'nin yanına gittiler, ondan özür diledi.

Cihanbahş, anası Kamerruh ile kucaklaşıp ağlaştılar.

Daha sonra Şikâri'yi hiç görmediği oğlu Cihanbahş ile tanıştırdılar. Cihanbahş babası Şikâri'nin ellerinden öptü. Kurbanlıklar kesildi, kutlamalar başladı.

Bular burda cäşndä olsunlar, sizä hardan xäbär veriim? Şâm'dan, Ergevân Şah'ın äyyârınnan ki adı Şebâhäng Äyyâridi, ki bu Ergevân Şah'a küsmüşdü, ki niyä mänä xäbär vermämisän olmusan Müsälmân? Bu orda İslâm qoşunu'nun içindeydi. Yetmiş iki sûrätä düşär. Bu Elâvä Şah'a äl altı bir namä yazdı dedi ki, Şikâri burda Reyhânä Päri nän toy eliyir Gülistân-ı Eräm'de.

Namä yetişdi Elâvä Şah'a. Zärdân noxoşidi bunu eşidende dedi: Bäs män neyniyimneceliyim? Durdu ayağa getdi Hezâr Destân'ın yanına.

Onlar orada kutlamada olsunlar size nerden haber vereyim? Şam'dan Ergevan Şah'dan. Ergevan Şah'ın Şebâheng Ayyar adında bir pehlivanı vardı. Ergevan Şah Müslüman olduğunda ona darılmıştı. Onun bir özelliği vardı ki yetmiş iki şekle dönüşebilirdi. Elave Şah'a gizlice bir mektup yazarak Gülistan-ı Erem'de Şikâri'nin Reyhâne Peri ile evlendiği haberini ona gönderdi.

Mektup Devler Padişahı Elave Şah'a ulaştı. Zerdan hasta olsa da, haberi duyduğunda ayağa kalktı ve amcası Hezâr

Sälâm, Äleyküm sälâm.

Durdular getdilär Hämhämä Dämdämä'nin yanına, Hämhämä vä Dämdämä bunu görende dediler durun gedax Sehman Dev'in yanına.

Sehman Dev Qırvân Şah'ın oğlu Senûbär'in qardaşıdı. Sehman Dev Hezârdestân'nan soruşdu ki bu kimdi? Dedi bu Zärdân Elâvä Şah'ın oğludu. Şikâri gelib bunun sevgilisin alıb, Gülistân-ı Eräm'de toy tutub.

Dedi härkäs läşkärin götürsün gessin Gülistân-ı Eräm'ä män gedim qardaşım Senûbär'ä deyim. Onnan icâzä alım ägär getiräbilsäm onu da gätirim.

Bular dursunlar, Hezârdestân öz läşkärin, Elâvä Şah öz läşkärin, Dämdämä Hämhämä on iki min câdûgärinän atlandllar,

Sehmân Dev de leşkerin götürdü getdi bacısı Senûbärin qapısına. Bacısı bunu peşvâz eländi. Dedi qardaş hara gedisän? Bu läşkär nämänädi? Mänim dedıxlarımın hamısın size demişdim ona dedi. Dedi indi nä iş göräcaxsan?

Dedi qulağ as deyim. Alıb bu dillärinän desin bendädä ärz eliyim eşidänlärin sağlığına:

Destân'nın yanına geldi.

Selam. Aleyküm selam, olanları ona anlattı. Hezâr Destân onu Hemheme ile Demdeme'nin yanına götürdü. Hemheme ile Demdeme onları Sehman Dev'in yanına götürdü ve ona olanları anlattılar.

Sehman Dev, Kıvran Şah'ın oğlu ve Senuber'in kardeşiydi. Hezâr Destân, Zerdan'ı gösterdi ve dedi: Şikâri, Elave Şah'ın oğlu Zerdan'ın sevgilisini elinden alıp Gülistan-ı Erem'de ona toy tutmuş.

Sehman Dev dedi: Herkes askerlerini hazırlayıp Gülistan-ı Erem'e doğru hareket etsin, ben kardeşim Senuber'den izin alıp geleceğim.

Hezâr Destân kendi askerleriyle, Elave Şah kendi askerleriyle. Hemheme ile Demdeme de on iki bin büyücüyle yola koyuldular.

Sehmân Dev de askerlerini hazırlayıp kardeşi Senuber'den izin almak için yanına gitti.

Senuber ondan sordu: Nereye gidiyorsun bu askerlerle? Sehman Dev de benim size söylediklerimi ona söyledi. Şimdi ne yapacağız?

Sehman Dev sazı aldı bakalım ne dedi? Ben söyleyeyim, işitenler sağ olsun:

Sehman Dev, Senuber'e dedi:

Sänä qurbân olum istäkli bacı,	Sana kurban olum istekli bacı,
Gäräk gedäk Diyâr-i Gülzâr'a biz.	Gerek gidelim Diyar-ı Gülzâr'e biz.
Qoyaram başıva gövhärdän tâcı,	Koyarım başına gevherden tacı,
Gäräk gedäk Diyâr-i Gülzâr'a biz.	Gerek gidelim Gülzâr diyarına biz.

(6+5)

Görürsän dolanıb peymânäm dolub,	Görürsen dolanıp kadehim dolup,
Sâralıb gül rengim heyvâ täk solıb,	Sararıp gül rengim ayva tek solup,
Deyillär orada qiyâmät olub,	Derler orada kıyamet kopup,
Gäräk gedäk Diyâr-i Gülzâr'a biz.	Gerek gidelim Gülzâr diyarına biz.

(6+5)

Yeni yengi bağçaların barıdı,	Yeni yeni bağçaların meyvesidir,
Sehman Dev kimin täräftarıdı?	Sehman Dev, kimin taraftarıdır?
Evlâd-i İskändär şer Şikâridi,	Evlat-ı İskender, aslan Şikâridir,
Gäräk gedäk Diyâr-i Gülzâr'a biz.	Gerek gidelim Gülzâr diyarına biz.

(6+5)

Senûbär dedi minäcimlär xäber veriblär ki Şikâri adında bir adam gälib Gülistân-ı Eräm'de hökümät eliyäcax, män onun cänginä getmäräm. Nä qädär diyännän sora bunu razı eliyib.

Sänûbär xälifälärin götürüb bir dağın dâmänäsindä çadır qurub otturublar.

Sänä xäbär verim kimnän? Şikâri'nin Eyyârlarından: Şikâri'nin Şäbrû Äyyar, Şäbräng Äyyâr, Färhäng Äyyâr çıxmışdılar geşt elämağa yolları düşdü bu dağın dâmänäsindä buların çadırlarına.

Sänûbärin xälifäläri buları qıs qıvraq yaxalayıb gätirdilär onun yanına.

Sänûbär baxdı bular adämizâddı dedi yaxşı oldu bulaın etin käbâb eliyb yiyärik. Ot qaladılar, äl eliyib belinnän kätaräni çäkdi. Äyyârla gözlerin yumdular, öldülär. Götürün atın gessin buları murdâr oldular. Bları aparıb bir däräyä atdılar.

Eleyki xälifälär uzaxlaşdılar, bular durdular, tü dabana qaşdılar, dallarına da baxmırlar. Şikâinin yanı ayetirdlär. Ona dedilär ki Sänûbär gälib, xälifäläridä bizi tutmuşdular, ölümdän qurtuldux. Şikâri Câmâsib Häkim'i çağırdı de görüm bu Sänûbär kimdi?

Dedi qulağ as deyim Sänûbär kimdi:

Senuber ilk başta Şikâri'yle savaşmak istemedi. Onun Gülistan-ı Erem'de hüküm süreceğini biliyordu, ben onunla savaşmam diyordu. Ancak Sehman Dev çok ısrar edince onu Şikâri ile savaşmaya ikna etti.

Senuber, dört yoldaşını yanına aldı ve bir dağın eteğine çadır kurdular.

Sana haber vereyim kimden? Şikâri'nin arkadaşlarından. Şikâri'nin, Şebru Ayyar, Şebâheng Ayyar, Ferheng Eyyar arkadaşları gezerken yolları Senuber'in çadır kurduğu dağın eteğinden geçti.

Senuber'in dört yaveri onları kıs kıvrak yakalayıp Senuber'in yanına getirdiler.

Senuber onların insan olduğunu görünce sevindi. Devler ateş yaktılar. Onlardan kebap yapmak istediler. Birisi hançerini çekip onları öldürmek istedi. Pehlivanlar hile yapıp kendilerini ölü gösterdiler. Murdar[96] olmuşlar diye onları bir dereye attılar.

Senuber'in adamları uzaklaşınca, ayağa kalkıp tabana kuvvet arkalarına bile bakmadan kaçtılar. Şikâri'nin yanına geldiler ve Senuber'in oraya geldiğini söylediler.

Şikâri, Câmâsib Hekim'i yanına çağırdı, sordu: Senuber kimdir?

Câmâsib Hekim sazını aldı, bakalım ne dedi:

Câmâsib Hekim, Şikâri'ye dedi:

Gäl sänä söyläyim ay şer Şikâri,
İhzâr eylä gälsin Reyhânä Päri.
Elinnän alallar o Simizâr'i,
İhzâr eylä gälsin Reyhânä Päri.

(6+5)

Gel sana söyleyeyim ay aslan Şikâri,
İhzar eyle gelsin Reyhâne Peri.
Elinden alırlar o Simizâr'ı,
Çağır gelsin Reyhâne Peri.

Mänim sözümnän bir söz qanarsan,
Düz demesem ot tutarsan yanarsan,
Tâvûs dese bu sözä inanarsan,
İhzâr eylä gälsin Reyhânä Päri.

(6+5)

Benim sözümden bir söz anlarsın,
Doğru söylemezsen ateş tutarsın yanarsın,
Tavus derse bu söze inanasın,
Çağır gelsin Reyhâne Peri.

96 Murdar: Şeriata uygun olmayan kesilmemiş hayvan.

Câmâsib Häkim sözlärin heş sözä qatmaz,
Eşq ehli gecäni sübhäcän yatmaz,
Sänûbär'ä heş käsin gücü çatmaz,
İhzâr eylä gälsin Reyhânä Päri.

(6+5)

Câmâsib Hekim sözlerin hiç söze katmaz,
Âşıklar geceyi sabaha dek yatmaz,
Senuber'e hiç kimsenin gücü yetmez,
Çağır gelsin Reyhâne Peri.

Bu täräftən Cähândâr durdu märkäbinä minib getdi xälifälärin birin gördü. Dedilär nä işin var burda dedi eşidmişääm Senûber Câdû gälib onu tutmağa gälmişäm.

Senûbär bunu eşiddi, dedi mänäm. Cihandar äl elädi şämşirä, bu yapışdı bunun däst-bändinnän vurdu yereä. Bunun äl qolun bağladılar.

O täräftän Cähângir Säbrûya dedi mäni apar onun yanına. Durdular atdandılar gäldilär çadırının qabağına yetişdilär.

Dedilär näyä gälmisän? Dedi Senûber Câdû nu tutmaya gälmişäm.

Senûber Câdû çıxdı eşiyä. Onun da tutub däst-bändinnän yerä saldı dedi sänin dä başıvı käsmiyäcağam. Qardaşıma hediyesiz.

Şäbrû Äyyâr getdi Şikâri'ye xäbär verdi ki Oğlanlarıvı da Zälzälä Zängiyi dä Senûber Câdû tutdu.

Şikâri'nin başına eläbil Kâf Dağı endi, hamı eşidi suya döndülär.

Şikâri üz tutdu Şemkûr Äyyâr'a. Dedi sen çarelersen. Üz dolandırdı qurbân Sänûbär'ä çarrä yoxdu, nä cur eliyim.

Câmâsib Häkim, Şebâhäng Äyyâr'i ehzâr elädi. El männän ätäk sännän. Şäbâhäng'e yüz tabax qızıl gätirdilär. Dedi qovl veriräm sänin oğlanlarıvı ordan çıxardam. Şemkûr Äyyâr'ı Färhäng Äyyâr'ı da özüynän götürdü revâne-yi râh oldu. Yolda bir mäntär oxudu özün saldı Häkim-i Kâf sûrätinä, olarda onun mülâzimläri olur. Sänûbärin xälifäläri buları tutudar. Sänûbärin yanına apardılar.

Bunu diyändä durdu otdu yerä. Dedi mäni güzäşt elä säni tanımadım.

Dedi män Erâyiş Câdu'nun yanınnan gäliräm, mänä dedi Sänûbärä denän o iki dana adamı yolla menim yanıma. Cihangir ve Cihandar'ı azad eliyib Ferheng Eyyar ınan Şikâri'nin yanına gönderdi.

Sänûbäri yanına geldi, dedi sänä sözüm

Cahandar atına bindi. Oralardan geçerken Senuber'in arkadaşlarından birini gördü. Ona dedi: Senuber Cadı'nın buraya geldiğini duydum. Ona yakalamak için geldim.

Senuber onun duydu. Yakına gelip kendini tanıttı. Cihandar kılıcını çekmek istedi, ancak Senuber onun bileğinden tuttu. Kollarını bağlayıp bir tarafa koydu.

Diğer taraftan Cihangir, Şebru Ayyar'a dedi: Beni Senuber'in yanına götür. Atlandılar ve Senuber'in çadırının önüne vardılar.

Niye geldin? Senuber Cadı'yı tutmak için geldim.

Senuber Cadı onu da yakalayıp kolların bağladı. Senuber onları kardeşi Sehman Dev'e götürmek istiyordu.

Şebru Ayyar Şikâri'ye yetişti. Cihangir, Cihandar'ın Senuber'in yanında tutuklu olduğunu söyledi.

Şikâri bunu duyduğunda sanki Kaf Dağı başına çökmüş oldu. Herkes suya döndü.[97]

Şikâri, Şemkur Ayyar'a dedi: Ancak sen bir şey yapabilirsin. Şemkur Ayyar çok zor olacağını söyledi. Senuber'in büyüsüne çare bulunmaz.

Câmâsib Hekim, Şebâheng Ayyar'ı yanına çağırdı ve ona dedi: El bizden etek senden, ne yapabilirsin? Ona yüz tabak altın verdiler. Şemkur Ayyar dedi: Size söz veremem, ama elimden geleni yaparım. O Ferheng Eyyar'ı da yanına aldı ve yola koyuldu. Şemkur Ayyar, bir sihir okuyup kendini Hekim-i Kaf şekline dönüştürdü.

Senuber'in yaverleri onları yakalayıp Senuber'in yanına götürdüğünde Erâyiş Cadı tarafından geldiğini söyledi. Senuber onun kollarını açtırdı.

Şemkur Ayyar, tutukluları Erayiş Cadı'nın yanına götürmek için geldiğini söyledi. Senin yanında iki pehlivan var, onları götüreceğim. Cihangir ve Cihandar'ı

97 Suya dönmek: Susmak.

var amma belindäki ketareden qorxuram. Onu aş qoy yerä deyim.

Alıb kälmäsin bu dillärinän desin bändä ärz eliyim:

Ferheng Eyyar vasıtasıyla Şikâri'nin yanına gönderdi.

Hekim-i Kaf (Şemkur Ayyar), Senuber'in yanına geldi ve dedi: Sana bir şey söylemek istiyorum, ancak kılıcından korkuyorum. Onu belinden alırsan söylerim. Sazı aldı, bakalım Senuber'e ne dedi:

Hekim-i Kaf, Senuber'e dedi:

Gäl sänä söyläyim meleke-yi Kâf,
Zälzälä Zängi ölär sähärä qalmaz.
Män sänä demäräm kezafinän lâf.
Zälzälä Zängi ölär sähärä qalmaz.

Gel sana söyleyeyim Melekeyi Kaf,
Zelzele Zengi ölecek, sabaha kalmaz.
Ben sana söylemem yalan laf,
İhzar eyle gelsin Reyhâne Peri.

(6+5)

Mäm aşıq qoydun mäni,
Nar kimi soyun mäni.
Nä kölgändä saxladın,
Ne günä qoydun mäni.

Ben âşık koydun beni,
Nar gibi soydun beni,
Ne gölgede sakladın,
Ne güne koydun beni.

(bayatı)

Mertlärdä qaydadı basdığın kesmez,
Säbr ile iş görär heş vaxt täläsmäz.
Aşiq mäşuqäsinä yäqin dağ basmaz.
Zälzälä Zängi ölär sähärä qalmaz.

Mertlerde kaydadır bastığın kesmez,
Sabır ile iş görür hiç zaman acele etmez,
Âşık maşukasına hiç zaman yara vurmaz,
İhzar eyle gelsin Reyhâne Peri.

(6+5)

Qan eylär divan eylär,
Divân eylär qan eylär,
Dost mäni bu haldä görsä,
Ya ölär ya qanıma qan eylär.

Kan eyler, divan eyler,
Divan eyler, kan eyler.
Dost beni bu halde görse,
Ya ölür, ya kanıma kan eder.

(bayatı)

Hekim-i Kaf diyär här dil oxuram,
Hälä dayanmışam mäzlûm baxıram,
İblisten hökmüm var sigä oxuram,
Zälzälä Zängi ölär sähärä qalmaz.

Hekim-i Kaf der ki her dil anlarım,
Hele durmuşum, mazlum bakarım,
İblisten hükmüm var sige okurum,
İhzar eyle gelsin Reyhâne Peri.

(6+5)

Oyan gül,
Oyan bülbül oyan gül.
Bülbül fegân eylir,
Nä yatmısan oyan gül.

Uyan gül,
Uyan bülbül, uyan gül,
Bülbül figan eder,
Ne yatmışsın oyan gül.

(bayatı)

Bu durdu getdi Şikâri'nin yanına ona olanları dedi: Oğlanlarıvı qurtardım, Zälzälä Zängi'ynän Sänûbär'i är arvad elämişäm. Bular oturdular näxşä çäktilär, Cähângir Şirzâd-ı Tigzän vä qoşunuynan gedäcäk Elâvä Şah ve oğlu Zärdân'a sarı.

Cahândâr'ı verdi Hezârdestân qoşunun qabağına. Tâvûs Reyhânä Päri vä Zeferân Câdû da Demdeme ve Hemhemenin qabağında duracax. Şikâri özü de orda dedi ki Sehmân Câdû mänimdi. [Onun savaşına özüm gedecağam.]

Şemkur Ayyar, Şikâri'nin yanına gitti ve olayları ona anlattı. Zelzele Zengi ile Senuber'i karı koca ilan ettiler.

Bu arada Şikâri ve askerleri bir savaş planı hazırladılar. Plana göre Cihangir, Şirzâd-ı Tigzen ve askerleri Elave Şah ve Zerdan'ın üzerine yürüyecek. Cihandar, Hezâr Destân ve askerlerinin karşısına çıkacak. Tavus, Reyhâne Peri ve Zefran Cadı ise Hemheme ile Demdeme askerleriyle karşılaşacak.

Şikâri, Sehman Dev'in savaşına kendisinin gideceğini söyledi.

Üstatname

Bi-väfanın muxännsin na-käsin,
Doğru sözün düz ilgarın görmedim,
Na-märdin dünyada çok çähdim bähsini,
Namusun, geyrätin arın görmädim.

Vefasızın, habisin, namerdin,
Doğru sözün, düz danışmasını görmedim.
Namerdin dünyada çok çektin sözünü,
Namusun, şerefin, arın görmedim.

Na-märdi özümä dost eyledim,
Yolunda canıma çox qäsd eyylädim,
Söğüttän bağ saldım, peyväst eylädim,
Almasın, heyvasın, narın görmädim.

Namerdi kendime dost ettim,
Yolunda canıma çok kast ettim,
Söğütten bağ saldın peyvest eyledim,
Elmasın, ayvasın, narın görmedim.

Nefis aldatdı, här yetäne xan dedim,
Beyhudä köllara, gülüstan dedim,
Ebes yerdä bi-väfaya can dedim,
Zähmätin çox çähdim, karın görmädim.

Nefis aldattı, her yetene han dedim,
Beyhude küllüğe, gülistan dedim,
Boş yerine bivefaya can dedim,
Zahmetin çok çektim, karın görmedim.

Huşum çaşdı, düşdüm olmaz oyuna,
Yetmädim gözälin äsli soyuna,
Aşiq oldum simasına, boyuna,
Heyif ki kemalda, därin görmädim.

Huşum gitti, düştüm olmaz oyuna,
Yetmedim güzelin aslı soyuna,
Âşık oldum simasına boyuna,
Yazık ki yetişkin, derin görmedim.

(4+4+3)

Sehär ki açılıp iki täräftän qoşun atdanıb. Cenkde Zärdân gelir Cähândâr'ın qabağına. Cähândâr dedi biz sänin kimi devlärdän çox görmüşük, gäl busövdâdan vaz geç. O çox dedi bu az eşiddi, bu çox dedi o az eşiddi. El elädilär qılınca Cähângir bunun başın bedäninän ayırdı.

Sabah olduğunda iki tarafın da askerleri atlanıp meydana geldiler. Meydanda, Zerdan, Cihandar'ın karşısına çıktı. Cihandar Zerdan'a dedi: Biz senin gibi devlerden çok görmüşüz, gel bu sevdadan vazgeç. Zerdan kılıcını çekmek istedi. Cihandar onun başını bedeninden ayırdı.

O täräftän Elâvä Şah geldi Şirzâd-ı Tigzän'in qabağına. Şirzâd-ı Tigzän eman

Elave Şah, Şirzâd-ı Tigzen ile karşılaştı. Şirzâd-ı Tigzen meydanda onu öldür-

vermedi. Cihandar Hezârdestân Dev'in qoşunun qırdı. Hezârdestân qaşdı getdi.

dü. Cihandar, Hezâr Destân'ın askerlerini öldürdü. Hezâr Destân kendi canını kurtardı.

Bu yan täräftän Tâvûs Reyhânä Päri vä Zeferân Câdû da Hämhämä vä Dämdämä'ni qaçıtdı.

Bu taraftan Tavus, Reyhâne Peri ve Zefran Cadı, Hemheme ile Demdeme'yi meydandan kovdular.

Sänûbär hemen cängä gäldi vä Şikâri'nin qarşısına çıxdı. Ama tanımır Şikâridi. Bunun başına bir ämâûd vurdu, ägär Kâf Dağı'na vurseydi oğulardı. Ona bir şey olmadı. Yapışdı kämärinnän qoydu yerä bir silli vurdu neçä qädäm otäräfä getdi. Ani däqiqädä bunun qolların bağladı. Bu yan träftän täbl-i bâzgäşt vuruldu. Şikâri'ni gätdi zindani elädi. İslâm qoşunu çox narahand oldu.

Senuber savaş meydanına geldi ve Şikâri ile karşılaştı. Ancak o Şikâri'yi tanımıyordu. Şikâri, Senuber'in başına öyle bir gürz indirdi ki eğer Kaf Dağına vursaydı dağ dağılırdı, ancak Senuber tılsım olduğu için ona bir şey olmadı. Senuber Şikâri'yi atından düşürdü ve ona bir sille vurdu. Hemen onun kolların bağlayıp kendisiyle götürdü.

Bu yan täräftän Hähim-i Kâf gäldi Sänûbär'in yanına. Dedi eşidmişäm cängä getmisän? Dedi bäli birin dä tutmuşam. Bir dana namä yazdı bumu aprdılar onun yanına.

Geri dönüş davulu vurulduğunda herkes kendi tarafına çekildi. İslam koşunu Şikâri'nin tutulmasına çok üzüldü.

Şebâhäng Äyyâr [Hekim-i Kâf] özün yetirdi Şikâri'ni azâd elädi. Şikâri qeyitti İslâm qoşunu'na şadlıq elädilär.

Şemkur Ayyar, Şikâri'yi kurtarmak için gene Hekim-i Kaf şekline dönüştü. Senuber'in yanına geldi ve tuttuğu insanı ona vermesini istedi. Senuber tuttuğu adamın Şikâri olduğunu bilmiyordu. Onu Hekim-i Kaf'a verdi. Şemkur Ayyar, Şikâri'nin kolların açıp serbest bıraktı. İslam koşunu çok sevindi.

Hämhämä bir sehr oxuyur düşür ilan sûrätinä gälir İslâm qoşunu nun döräsindä dolanır. Sehr oxuyur İslâm qoşunu salır tilismä. Sehman Dev ki onun sövgülüsüdü, onun adına bağlıyır bu tilismi. Sehman Dev ölmäsä İslâm qoşunu sehrdän çıxmaz.

Hemheme bu olaylardan şüphelendi. Bir sihir okuyup yılan şekline dönüştü ve İslam koşununun içine girdi. Onlara bir sihir okudu ve İslam koşunu tılsıma tutuldu. Tılsımı Sehman Dev'in adına bağladı. Sehman Dev ölmeyene dek onlar tılsımdan çıkamazlardı.

Bunu görän Câmâsib Häkim reml atır. Üz dolandırır Säräfrâz Şah'a Şikâri'ye ki, İslâm qoşununu bağlıyıb tilismä ve onu da bağlıyın Sehman Dev'in adına ki o ölmäsä tilismdän çıxmaz.

Câmâsib Hekim İslam koşununu hareketsiz görünce fala baktı. Askerlerin tıslıma bağlandığını ve Sehman Dev ölmeyene dek askerlerin tılsımdan çıkamayacaklarını Şikâri'ye söyledi.

Ferheng, Şebâheng ve Şemkûr Äyyâr bular üçü gedillär Senûber Câdû'nun yanına. Hekim-i Kâf Ferhengi qeyterdi. Dedi gedärsän Tâvûsä diyärsän Sehman Dev meydana gelende bir deve dönersen, deve derisinnen bir şey düzeldecax, için dolduracax ecûzeynen, äm, ämûdu vuranda Sehmân Devä vuranda ot tuta yansın İslâm qoşunu azad olsun.

Ferheng Eyyar, Şebâheng Ayyar, Şemkur Ayyar birlikte Senuber'in yanına gittiler. Hekim-i Kaf, Ferheng Eyyar'a Sehman Dev'i nasıl öldürebileceklerini öğretti. Bir deve derisinin içine barut doldurup gürz şeklinde yapacaklardı. Tavus onu meydanda Sehman Dev'in vücuduna vurduğunda Sehmân Dev yanacak ve İslam koşunu tılsımdan çıkacaktı.

Bular meydana gelende nece ki demişdi, bir derinin içinde äcûze Sehman Dev ot tutdu yandı, İslâm qoşunu azad oldu.

Bu xäbär Sänûbär'ä yetişdi Bunu eşidende Hekim-i Kâf'e dedi män indi neyniyim? Mänim qardaşımı öldürüb.

Dedi sän gäl gedax Çar bâğ-i Süleymâni'ye säni Şikâri'ynän barışdırım. Dedi män gedim oların ayağına? Dedi ele eläräm ki säni peşvâz elällär. Xeber gönderdi ki Sänûbäri gätiriräm ora bunu pişvâz eliyin. Dedilär qäbûl eliyirıx. Eleyki Sänûbäri apardılar qabağında qurban kesdiler,.

Sänûbärinän Şikâri'ni bacı qardaş elediler. Câmâsib Häkim'i çağırdılar. Dedi reml at görek bizim bacı qardaşlığımız havaxta kimi olacax? Remli atdı dedi qiyâm-i qiyâmätä can sizin bacı qardaşlığız olacax Bu yan täräftän.

Dedi buların bir dana oğlanları olacax dünyayä gelennen sora adın qoyacaxlar Elmâs-i Gülzâd. Qulle-yi Kâf'ın pehlevanı olacax.

Hämhämä, Demdeme de gördü Sänûbär barışdı olarda getdilär. Şikâri Çâr bâğ-i Süleymâni'de toy elemağ istedi, namä yazı härkäsä ki istiyän gälsin.

Hemişe Bahar'dan Emiri Cezire ve Pirâne Peri, Şâm'dan Keyvân Pehlevan, hammısını çağırdı. Şikâri'de öz sövgülüleriynän, Simizâr, Nâzik Beden, Reyhâne.

Cihangir ki sövgülüsü Gonca Läbdi. Reyhânä Päri üz dolandırdı män qardaşımı Pirâne Peri'yi istirem alam Cihandar'a. Reyhâne Câdûyu da danışdırdılar ki Emiri Cezire yä gedisen? Qäbûl eliyännän sora onu da verdilär ona, aldılar Emiri Cezire'ye. Encüm Päri'nin bir bacısı var Mâh-cân Päri. Bunu da verdiler Şirzâd-ı Tigzän'e . Qaldı Cehânbaxş. Toylar tutulur, tef ergevan ney tänbûr sesi asimane büländ olur.

Şebâhäng Äyyâr'ın gözü sataşdı Cehânbaxş'e gördü bir gûşede tek tenha oturub, herkesin sevgilisi var o da tek başına oturub. Şikâri'ye dedi ärzim var dedi buyur. Götürüb görak Şebâhäng Äyyâr Şikâri'ye görek ne deyir? Bendä dä ärz eliyim bütün eşidenlerin sağlığına:

Meydana girdiğinde Tavus Hekim-i Kaf'ın dediği gibi yaptığı aletle Sehman Dev'i öldürdü ve İslam koşunu tılsımdan çıktı.

Bu haberi Senuber'e ulaştı. Bunu duyduğunda Hekim-i Kaf'a dedi: Ben şimdi ne yapayım? Benim kardeşim öldü.

Hekim-i Kaf dedi: Seni Çarbağ-ı Süleymani'ye götürüp Şikâri ile barıştırabilirim. Senuber Onların ayağına gitmek istemedi, ancak Hekim-i Kaf onu ikna etti. Büyük törenlerle Senuber'i karşıladılar, ağırladılar. Ayağını önünde kurbanlar kesildi.

Şikâri ile Senuber bacı, kardeş oldular. Câmâsib Hekim'i çağırdılar ve ondan fala baktırıp onların geleceklerini söylemesini istediler. Câmâsib Hekim fala baktıktan sonra onların kıyamete kadar bacı kardeş olacaklarını söyledi.

Câmâsib Hekim onun Zelzele Zengi'den Elmas-ı Gülzad adında bir erkek çocuğunun olacağını da söyledi. Bu çocuk daha sonra Kaf Dağı'nın pehlivanı olacaktı.

Hemheme ile Demdeme, Senuber'in barıştığını görünce onlar da barıştılar. Şikâri Çarbağ-ı Süleymani'de düğün yapmak istedi. Her tarafa okuntu gönderildi.

Hemişe Bahar'dan Emiri Cezire ve Pirâne Peri, Şam'dan Keyvan pehlivanı davet ettiler. Şikâri de sevgilileri Simizâr Hanım, Nâzik Beden ve Reyhâne ile beraber idi.

Cihangir sevgilisi Goncaleb ile oturmuştu. Reyhâne Peri dedi: Kardeşim Pirâne Peri'yi Cihandar ile evlenmesini isterdim. Reyhâne Cadı ile Emiri Cezire'nin evlendirilmesi konusunda fikirlerini sordular. Kabul ettikten sonra onları evlendirdiler. Encüm Peri'nin Mahı Can Peri adında bir bacısı varidi. Onu da Şirzâd-ı Tigzen ile evlendirdiler. Düğünler başladı her tarafta kutlamalar yapıldı.

Şebâheng Ayyar, Cihanbahş'i düğünlerde yalnız başına bir köşeye çekildiğini gördü. Herkes sevgilisinin yanındayken o tek başına oturmuştu.

Şebâheng Ayyar, bakalım Cihanbahş'in yalnızlığı için Şikâri'ye ne dedi? Ben söyleyeyim, tüm işitenler sağ olsun:

Şebâheng Ayyar, Şikâri'ye dedi:

Yaqûb çox isterdi oğlu Yûsifi,	Yakup çok isterdi oğlu Yusuf'u,
Qardaşları saldı çah-i zindâna.	Kardeşleri saldı kuyuda zindana,
Eyş û nûş eyleyib deyib gülüsän,	Eğlenip içip deyip gülesin,
Mänim rehmim gelir bir civana.	Benim rahmim gelir bir gence.

(6+5)

Män aşıq balam ağlar,	Ben âşık balam ağlar,
Arı şan bala bağlar,	Arı şan, bala ağlar.
Bir ata yara alsa,	Bir ata yara alsa,
Yarasın bala bağlar.	Yarasın bala bağlar.

(bayatı)

Qılışdan keskin biliräm qovvlundu,	Kılıçtan keskin, bilirim sözündür,
Cihangir Cihandar senin oğlundu,	Cihangir, Cihandar senin oğlundur,
Câmâsib Säräfrâz sağın solundu,	Câmâsib, Serefrâz, sağın solundur,
Mänim rähmim gälir bir cävâva.	Benim rahmim gelir bir gence.

(6+5)

Dolu gözlär,	Dolu gözler,
Dağ başın dolu gözlär.	Dağ başın dolu gözler,
Sändäki naz u işvä,	Sendeki naz u işve,
Mändäki dolu gözlär.	Bendeki dolu gözler.

(bayatı)

Şebâhängäm mähäbät var qanımda,	Şebâheng'im muhabbet var kanımda,
Fikri qalıb Cehânbaxş'in yanında,	Fikrim kalmış Cihanbahş'ın yanında,
Här aşıq öz mäşûqäsinin yanında,	Her âşık kendi sevgilisinin yanında,
Mänim rähmim gälir bir cevana.	Benim rahmim gelir bir gence.

(6+5)

Yox Ezizin balabanı,	Yok azizim balabanı,
Yasda çal balabanı,	Yasta çal balabanı,
Hamının balası gäldi,	Herkesin yavrusu geldi,
Bäs mänim balam hanı?	Be benim yavrum hani?

(bayatı)

Şäbahäng üzdolandırdı Ergevân Şah'a. Dedi äğär Şâhım mayil olsa qızı Efsär-Bânu'nu Cehânbaxş'e getirrem.

Portakal-i Firäng'i onun qızına namzedidi. Oda istämirdi qızı gedä kafärä.

İcazesin alıp älin qoydu gözünün üstünä, bir neçe näfär pärilärdän götürüp özün yetirdi Firängüstan'da qızın otağına, yuxu-bänd eliyib bi-huş eländi, gätirib ani däqiqädä Çârbağ-i Süleymaniye.

Orda onu qoydu yerä. Nuş-dâru verdi özünä gäländä dedi: Män hardayam?

Dedi Nazänin säni aparıram bir mäclisä, o mäclistä hansı cävâni söysän, älivi qoyacaxsan çiyninä.

Qız mäclisä gäldi, qız Cehânbaxş'in qabağından geçndä dizläri titrädi, bi-ixtiyâr älin qoydu Cehânbaxş'in çiyninä, dedi elä burda oturacaxsan.

Şikâri, Şebâhängidän soruşdu bu başı örtülü nänänädi dolandırısan?

Dedi qulağ as deyim da: Alıb görək Şebâheng Şikâriye ne diyecek?

Şebâheng Ayyar, Ergevan Şah'a dedi: Eğer Şâhım izin verirse kızı Efser Bânu'yu Cihanbahş'e getiririm. Efser Bânu, Firengistanda Portakal-ı Firengi'nin nişanlısıydı. Ergevan Şah onun bir kâfirle evlenmesini istemiyordu.

Şebâheng Ayyar izin aldıktan sonra hemen perilerle sihir gücüyle Firengistan'da kızın otağına ulaştı. Bayıltıcı ilacı onun burnuna tutu. Sihir gücüyle hemen Çarbağ-ı Süleymani'ye getirdi.

Onu yere koyup ilaç verdiler. Kız kendine geldiğinde nerde olduğunu sordu.

Şebâheng Ayyar dedi: Seni bir toplantıya götüreceğim, hangi delikanlıyı seversen elini onun omzuna koymanı istiyorum

Kız meclise girdi. Cihanbahş'ın önünden geçerken dizleri titremeğe başladı. Yıkılmamak için elin Cihanbahş'ın omzuna koydu. Onu oraya oturttular.

Şikâri, Şebâheng Ayyar'dan kızın kim olduğunu sordu.

Şebâheng Ayyar sazını aldı, bakalım Şikâri'ye ne dedi?

Şebâheng Ayyar, Şikâri'ye dedi:

Sänä qurban Sâhib- Qırân,	Sana kurban sahip kıran,
Söz Şebâhengin sözüdü.	Söz Şebâheng'in sözüdür.
Bu mecliste açıb dövrân,	Bu mecliste açıp devran,
Söz Şebâhengin sözüdü.	Söz Şebâheng'in sözüdür.

(4+4)

Yadında var yazdın nâme,	Yadında var yazdın name,
Mey doldurdun bülür câme,	Mey doldurdun billur kadehe,
Gönderdin Firengistâne,	Gönderdin Firengistan'e,
Söz Şebâhengin sözüdü.	Söz Şebâheng'in sözüdür.

(4+4)

Şebâhengem tez yetirdim,	Şebâheng'im tez yetirdim,
Cehânbaxş'e yâr ytirdim,	Cihanbahş'e yar getirdim,
Sınıx gönlünü bitirdim,	Kırık gönlünü bitirdim,
Senin söz hemin sözdü.	Senin söz hemen sözdür.

(4+4)

Cehânbaxş'inen Efsär-Bânu'ya qırx gün qırx gecä toy eläділär. Hamı öz sevgilisinin yanında.

Eşid dâsitâni kimnän? Hämhämä Dämdämä vä Häzardästân. Oturublar bir yedä söhbätä mäşguldular. Hämhämä dedi män bu därdi göra aparabilmäräm. Necä bir dana bäni-âdäm gälä Gülistân-ı Eräm'e sahib ola. Dururam gedäm Gülistân-ı Eräm'ä, gedim görüm neyniyäbülläm?

Gälip äl altı dolanır, Şikâri'ye äl taptı, Qäsr-i Bilqeys'dä. Şikâri'ni yuxunun içində bunu yuxubend eläді, bir sehr oxudu, apardı Küh-i Ahenrübâ'da Tilism-i Minâ'ye saldı. Bir näfärin xäbäri yoxdu. Küh-i Ahenrübâ Tilism-i Minâ'yä heş kim gedäbülmäz.

Sähär olanda gördülär Şikâri'dän xäber olmadı. Baxdılar räxtixâbı var bu yerində yox. Soraxlaşdılar heş kes onu gördüyünü demedi.

Bunu gäldilär Câmâsib Häkim'ä dediler, Câmâsib Häkim räml atdı baxdı gördü ki ne olub Şikârini gödü gecä bunu Dämdämä Câdû bunu Küh-i Ahänrübâ'dä Tilism-i Minâyä atıbdı.

Câmâsib Häkim'in gözünnän yaş axdı. Dedilär Câmâsib Häkim nä olub? Câmâsib Häkim götürüb bu dillärinän göräk nä dedi:

Cihanbahş ve Efser Bânu'ya kırk gece kırk gün düğün yaptılar. Herkes kendi sevgilisinin yanında mutluydu.

Size kimden söyleyeyim? Hemheme ile Demdeme ve Hezâr Destân'dan. Onlar bir yerde oturup konuşuyorlardı. Hemheme dedi: "Ben bu dert ile ölemem. Nasıl olur da insanoğlu Gülistan-ı Erem'i ele geçirir ve ona sahip olur? Gülistan-ı Erem'e gideyim bakayım ne yapabilirim?"

Gizlice Gülistan-ı Erem'e girdi ve orada gezinirken Kasrı Bilkays Sarayında Şikâri'yi uykuda buldu. Onun burnuna ilaç tuttu. Sihir okuyup onu Ahenruba Dağında Mina Tılsımına kimsenin giremeyeceği bir yere götürdü.

Sabah olduğunda, Şikâri ortada görünmeyince, odasına gittiler. Şikâri'nin yatağı yerinde kendisi yok idi. Kimden sordularsa ondan haber alamadılar.

Câmâsib Hekim'in yanına geldiler ve durumu ona anlattılar. Câmâsib Hekim fala baktı ve geceleyin Demdeme Cadı onu Ahenruba Dağında Mina Tılsımı'na götürdüğünü gördü.

Câmâsib Hekim ağlamaya başladı. Neden ağladığını sordular.

Câmâsib Hekim sazı alıp bakalım ne dedi:

Câmâsib Hekim dedi:

Mäşvärät eylädim häq kälâminä,
Mänim sözlärimi bilänlär bilär.
Alim täk söylärim ariflär qana,
Mänim sözlärimi bilänlär bilär.
(6+5)

İstişare ettim hak kelamına,
Benim sözlerimi bilenler bilir.
Alim tek söylerim arifler kana,
Benim sözlerim bilenler bilir.

Mänim kitabımın yalanı yoxdu,
Üräyimnän däyän peykâni oxdu.
Cezireyi Minâ zähmäti çoxdu,
Onun yollarını görenler biler.
(6+5)

Benim kitabımın yalanı yoktur,
Yüreğimden değen okun ucudur,
Cezireyi Mina zahmeti çoktur,
Onun yollarını görenler bilir.

Asiftän qalıbdı bir emânetdi,
Yazılıb timârda bir elâmetdi,
Yeqin bilin Şikâri selâmetdi,
Câmâsibin sözün bilänlär bilär.
(6+5)

Asıf'tan kalmıştır bir emanettir,
Yazılıp levhada bir alamettir,
Kesin bilin Şikâri selamettir,
Câmâsib'in sözün bilenler bilir.

Câmâsib Häkim dedi: Mänä üş gün möhlät verin män kitabı oxuyum vä Şikâri'ni necä qurtarabiläcäğimizi sizä deyim.

Sora Câmasib bir kenara çekilip üş gün kitabı oxudu.

Üş günnän sora gäldi dedi: Härkäs istir gedä Şikâri'nin dalısıcan, gäräk gedä Cezirey-i Minâ'dä Dirext-i Ecuze ki äcayib bir ağaşdı, dünyada nämänä miyvä desän onda var. O ağaşda Morg-i Humâyun var, o ona rähnumalıx eliyä ta o apara Şikâri'nin yanına. İndi kim gedir?

Tavus, Cihangir ve Şebâheng âmâdä oldular gessinler Tilism-i Minâ'yä.

Tâvus bir menter oxudu, bular üçüdä düşdülär ügâb surätinä uştular Cezireyi Minâ'ye yetişdilär. Ağacın yanına yetişdilär,

Murg-i Humâyun'a selâm verdilär. Câmâsib Häkim demişdi ki ägär sälamızı alsa yol görsädäcax. Murg-i Humâyun buların selamını aldı. Dedi işiz nämänädi?

Bular dedilär nä olubdu.

Dedi ey dâd-ı bi-dâd işiz müşgildi, ägär bu ağaşdan qalxasız män sizä cävab verräm. Ağacda tilism olmuş ağacıydı, bulatr nä qädär uşdular başına yetişebülmädilär. Yeddi gün yeddi gecä uçandan sora ağacın başına Murg-i Humâyun'un âşiyânäsinä yetişdiler.

Murg-i Humâyun olara bir loh verdi, bular heş biri oxuyabilmädi. Dedilär bunu oxusa oxusa Câmâsib Häkim oxuyar.

Dedilär neyniyäk bir dä Gülistân-ı Eräm'ä dönäk.

Murg-i Humâyun ağacın yarpaxlarından derib suda qarışdırdı verdi olara. Olar bi-huş oldular, gözlärin açanda gördülär ki hardadılar, Gülistân-ı Eräm'de Câmâsib Häkim'in yanındadılar. Câmâsib Häkim dedi nä oldu?

Kitabı olna verdilär. Câmâsib Häkim kitaba baxdı dedi:

Câmâsib Hekim dedi: Kitabı okumam için üç gün bana zaman verin. Kitabı okuduktan sonra Şikâri'yi nasıl kurtarabileceğimi size söylerim.

Câmâsib Hekim bir köşeye çekilip kitabı okudu.

Üç günden sonra dedi: Şikâri'yi kurtarmak için Cezireyi Mina'ya giderek Acuze ağacında yaşayan Murg-ı Humâyun'u bulmanız gerekiyor. Murg-ı Humâyun ona yol gösterip Şikâri'yi nasıl tılsımdan kurtaracağını o biliyor, O sizi Şikâri'nin yanına götürecek. Şimdi kimler gitmek istiyor?

Tavus, Cihangir ve Şebâheng üçü Mina Tılsımı'na gitmek için hazırlandılar.

Tavus bir sihir okudu her üçü kartal şekline dönüştüler. Uçtular Cezireyi Mina'ya yetiştiler. Ağacı bulup yanında indiler.

Murg-ı Humâyun'a selam verdiler. Câmâsib Hekim Murg-ı Humâyun'un selam aldığı takdirde yol göstereceğini söylemişti. Murg-ı Humâyun selamlarını aldı. İşiniz nedir sordu.

Cihangir olup bitenleri ona anlattı.

Murg-ı Humâyun dedi: İşiniz zor. Eğer bu ağacın ucuna yetişebilirseniz ben orada size söylerim. Ağaç tılsımlı olduğu için ucuna çıkmak zor idi. Yedi gün yedi gece ağacın başına çıkmak için uçtular. Yedi gün yedi gece uçtuktan sonra ağacın başındaki yuvaya vardılar.

Oraya vardıklarında Murg-ı Humâyun onlara bir levha verdi. Cihangir dedi: Bunu okusa okusa Câmâsib Hekim okuyabilir.

Tekrar Gülistan-ı Erem'e dönmek onlar için zor idi.

Murg-ı Humâyun ağacın yaprakların-dan derdi ve suda karıştırıp onlara içirdi. Onlar bayıldılar, gözlerin açtıklarında kendilerini Gülistan-ı Erem'de Câmâsib Hekim'in yanında gördüler. Câmasib Hekim dedi: Ne oldu?

Kitabı Câmâsib Hekim'e verdiler. Câmâsib Hekim dedi:

Câmâsib Hekim dedi:

Bir neçä söz vardı deyim evveldä,	Bir nice söz vardır diyeyim başta,
Mäni saldız äcäb böyük zähmätä.	Beni saldınız acep büyük zahmete.
Bu işläri bälkä Allah düzäldä	Bu işleri belki Allah düzelte,
Mäni saldız äcäb böyük zähmätä.	Beni saldınız acep büyük zahmete.

(4+4+3)

Fäläyin älinnän çäkiräm ahi,	Feleğin elinden çekerim ahi,
Necä säbr eyläyim bu zülmä dahı?	Nice sabır edeyim bu zulme dahi?
Möhlät verin mänä oxuyum lohi,	Zaman verin okuyayım levhayı,
Mäni saldız äcäb böyük zähmätä.	Beni saldınız acep büyük zahmete.

(6+5)

Üräklärdän gäm dumanın götürräm,	Yüreklerden gam dumanın götürürüm,
Gönüllärdä mätläbizi bittirräm,	Gönüllerde isteğinizi bitiririm,
Câmâsibäm sizä xäbär gätirräm,	Câmâsib'im size haber getiririm,
Mäni saldız äcäb böyük zähmätä.	Beni saldınız acep büyük zahmete.

(6+5)

Câmâsib Häkim dedi: Loh belä xäbär verir ki min dana gäräk balık tutax däryadän. Onları biryan eliyaz. Min dana dağ öküzü vurax oları da biryan eliyax, vä min näfär dä özümüzünän pärizâd aparax özümüzünän Cäzire-yi Minâyä. Ordan otäräfä dä özüynän äslähä aparmıya.

Buları âmâdä eläsinlär, min dana pärizâd bular attandılar Cäzire-yi Minâyä. Murg-i Humâyun'un yanında bu leşker düşdü. Säräfrâz Şah üzüyün verdi Cehânbaxş'e. Murg-i Humâyun dedi män gedärsäm balalarım qalar. Dedilär biz burdayıx. Murg-i Humâyun dedi onda män Säräfrâz Şah'a balaların emanet elädi vä dedi:

Câmâsib Hekim dedi: Kitabın yazdığına göre bin tane balık denizden tutup kızartmalıyız, bin tane dağ öküzü avlayıp onları da kızartarak bin tane peri ile Cezireyi Mina'ya götürmeliyiz. Oraya gidenlerin yanında kılıç kalkan gibi demir nesneler olmaması gerekiyor.

Bin tane kızarmış balık, bin tane kızarmış dağ öküzünü alıp Cezireyi Mina'da Murg-ı Humâyun'un yanına götürdüler. Serefrâz Şah yüzüğün Cihanbahş'e verdi. Cihanbahş, Tavus ve Murg-ı Humâyun, Ahenruba Dağı'na gitmeye hazırlandılar. Murg-ı Humâyun yavrularını Serefrâz Şah'a emanet etti. Ona dedi:

Murg-ı Humâyun, Serefrâz Şah'a dedi:

Säni nâyib eliyibdi Süleymân	Seni seçmiştir Süleyman,
Cân sizindi cân balam emanet.	Can sizindir, can yavrum emanet.
Ärzimi eyläyim sänä doyunca,	Arzımı eylerim size doyunca,
Cân sizindi cân balam emanet.	Can sizindir, can balam emanet.

(6+5)

Män aşıq qara qözlär,	Ben âşık kara gözler,

Sürmäli qra qözlär.	Sürmeli kara gözler,
Mäni fäläy äymäzdi,	Beni felek eğmedi,
Sän äydin qara gözlär.	Sen eğdin kara gözler.

(bayatı)

Yeddi deryâ yeddi günde geçerem,Y	edi derya yedi günde geçerim,
Yeddi tulux âb-ı revân içerem.	Yedi tuluk[98] suyu tamam içerim.
Dost yolunda can u başdan geçerem,	Dost yolunda can u baştan geçerim.
Cân sizindi cân balam emanet.	Can sizindir, can balam emanet.

(6+5)

Nä qädär ki ruh vardı bu canda,	Ne kadar ruh vardı bu canda,
Gözüm vardı o qâdir-i subhanda.	Gözüm vardır o kadir Allah'tan,
Şöhrätim ucalar mänim cähânda,	Adım yücelir benim dünyada,
Morg-i Humâyuna yoxdu minneti.	Murg-ı Humâyun'a yoktur minneti.

(6+5)

Söz tämam olsun, durdular ayağa, O ki Tavusdu, özü gedir, amma Cihangir'i Murg-i Humâyun küreyinä alıbdı.	Murg-ı Humâyun, Cihangir ve Şebâheng Ayyar'i sırtına alıp havalandılar. Tavus da onlarla beraber uçuyordu.
Yeddi tulux su yeddi şaqqa ät. Här moqe' su istedim su verin, ät istedim ät verin. Yola düşdülär.	Cihangir yanına yedi parça et, yedi tuluk su aldı. Murg-ı Humâyun et istediğinde et, su istediğinde su verdi.
Gündä bir däryâ geçillär. Altısın geşdilär, har gün birinnen geşdiler, yeddiminci däryädä ki Däryâ-yi Ahänrübâdi gördü bu suya yönelip.	Her gün bir denizin üzerinden geçtiler. Altı denizin üzerinden durmadan uçtular. Yedinci deniz "Ahenruba Denizi" üzerinde geçerken, bir anda denize doğru düşmeye başladılar.
Murg-i Humâyun dedi ey dilâvär yanızda äslähä, xancer zad yoxdu? Män gärq oluram ha?	Murg-ı Humâyun sordu: Üzerinde hançer veya başka silah var mı? Denize düşüp boğulacağız.
Cehâgir dedi mändä bir zat yox. Şebâhäng Äyyâr dedi mänim yanımda xäncär var dedi onu at däryâ'yä. Tazaşdan havalandı.	Cihangir dede: Benim üzerimde bir şey yok. Şebâheng Ayyar dedi: Benim yanımda kama var. Onu aşağı attı, tekrar havalandılar.
Buları dağda goydu yerä dedi män bunnan sora gedämmäräm. Bir bulağın başına yetişdilär.	Murg-ı Humâyun bunları bir dağa indirdi ve dedi: Ben buradan ileri gidemem. Onlar yola koyuldular ve bir bulağın başına vardılar.
Bir ifriti gördülär. Dedi ey xätâ-kâr sizi kim gätirib? İfrit istädi buları tutsun.	Bir cadı orada oturuyordu. Cadı, Cihangir'e sordu: Sizi kim buraya getirdi? Onları tutmak istedi. Şebâheng Ayyar hemen boynuna bir ip atıp onu yakaladı. Cadı onlara dedi: Beni öldürürseniz kardeşim sizi öldürür. Onu öldürdüler.
Şäbâhäng mällax vurdu bunun boynuna ipi saldı, bu devi tutdu. Dedi mäni öldürsäz qardaşım sizi öldürär. Bunu sözüne baxmadılar onu öldürdülär.	
Cihangir baxdı timarä. Gördü timarde yazip bu devin qardaşını da gärek öldüräsiz.	Cihangir kitaba baktı. Kitapta devin kardeşini de öldürmeleri gerektiği yazı-

98 Tuluk: Tulum.

Bir dän gördülär uzaxdan bir dev bağıra bağıra gälir.

Bu hämun Mualax Devdi. Yetirdi älindä bir ağaş varidi atdı yarä ki sän necä mänin qardaşımı öldüresän? Cürätin var bu ağacı götür yerdän.

Cähângir baxdı timarä, Câmâsib Häkim demişdi här nä iş görsäz ävväl baxın kitabä. Gördü timardä yazıb; timarinän vurun ağaca ikiye böl yarısı säninkidi, ama ağaş bölünmämiş älivi atma ona. Kitabınnan vurdu ağaca kitab ikiye ayrıldı, ondan sora ikiyä böldü, äl elädi ağacı götürdü bunu öldürdü.

Bunu öldürsün, bir zaman gördü bir gözäl qız bir älindä şärab, bir älindä mäjmeyi, här mivädän var. Bu yaxına gäländä Cihangir gördü bu sevgilsi Gonca Läb'di. Bular ikisi de novdanım vay buzum vay dondular qaldılar.

Qız yaxına gäländä bu sözleri görek ona ne dedi:

yordu. O anda bir devin bağırarak onlara saldırdığını gördüler.

Bu dev onun kardeşiydi, adı Muallak Dev idi. Dev onlara yetişti ve elinde olan ağacı yere attı. Dedi: Sen nasıl benim kardeşimi öldürürsün? Cesaretin varsa bu ağacı götür.

Cihangir kitaba baktı. Câmâsib Hekim "Her işte kitabın yazdığı gibi hareket etmelisiniz." Demişti. Kitapta şöyle yazmıştı: O ağaca kitap ile bir darbe vurmalısın, ağaç ikiye ayrıldığında yarısı senindir, onunla devi öldür. Ağaç bölünmeden ona dokunma. Kitabı ağaca vurdu ve ağaç ikiye bölündü. Ağacın yarısını aldı ve devi öldürdü.

Onu öldürdüler. Daha sonra güzel bir kızın bir elinde şarap, bir elinde meyve dolusu tepsi onlara doğru geldiğini gördüler. Yakınlaştığında Cihangir'in eşi Goncaleb olduğunu gördüler. Her ikisi buz gibi yerlerinde donup kaldılar.

Kız yakınlaştığında [Cihangir'e] şu sözleri dedi:

Kız, Cihangir'e dedi:

Cihangirim gäl bir qol boyun olax,	Cihangir'im gel kol boyun olalım,
Yârin mänäm bu şärbäti nuş eylä.	Yârin benim bu şerbeti içesin.
Sännän qabax getiribdilär qonax,	Senden önce getirmişler konuk,
Yârin mänäm bu şärbäti nuş eylä.	Yârin benim, bu şerbeti içesin.

(4+4+3)

Bir gün gördüm mäni câdu götürdü,	Bir gün gördüm beni Cadı götürdü,
Gätiribän bu mäkânä yetirdi,	Getirdi ve bu mekâna yetirdi,
Säni gördü, qaşdı, mäni ötürdi,	Seni gördü, kaçtı, beni bıraktı,
Yârin mänäm bu şärbäti nuş eylä.	Yârin benim, bu şerbeti içesin.

(4+4+3)

Ekvân Devi Gülbâr'da sän öldürdün,	Ekvan Dev'i Gülbar'da sen öldürdün,
İslam perçemin o diyarä vurdurdun,	İslâm bayrağın o diyara vurdurdun,
Gonca Läb'in peymânäsin doldurdun,	Goncaleb'in kadehini doldurdun,
Yârin mänäm bu şärbäti nuş eylä.	Yârim benim, bu şerbeti afiyetle iç.

(4+4+3)

Märd oğula ämäk versän itirmäz,	Mert oğlana emek versen yitirmez,
Nâ-märd âdâm doslux başa yetirmäz.	Namert adam dostluk başa yetirmez,
Vetenin söven oğlan özözünü itirmez,	Vatan sever adam kendinden çıkmaz,
Söyüd ağacında alma heyva nar olmaz.	Söğüt ağacında elma, ayva, nar olmaz.

(yedekleme)

Cihangir baxdı lohe gördü nişan verir bu şerabı alasan vurasan onun üzüne ot tutup yansın.

Bu ele eledi qızın älinnän şärabı alıp säpti üzünä, bu ot tutup yandı, bir tufan qopdu, bular bi-huş oldu. Ayılanda gördüler bir ejdeha ağzın açıp bulara täräf.

Lohä baxdılar gördülär yazıp iküz dä atlayın ejdahanın ağzına. Bular ikisi dä gürültüynän özlärin atdadılar ejdahanın ağzına. Bular bi-huş oldular özlerine gäländä gördülär bir dağdadılar, dağ ot tutup yanır. Lohe baxdılar gördüler yazıp otu söndürmax üçün lohu atın yerä. Bular lohu yerä atmax hämun, bular bi-huş oldu ot xâmuş.

Ta halä gälsinlär özlärin bir däryanın kenarında gördülär. Gördülär bir näqqarä ağzın açıp bulara. Dübarä loha baxsınlar gördülär bu balığın qarnına getmälidilär. Bular atıldılar gene bihuş oldular.

Attılar özlärin, ta halä gälsinlär özlärin bir biyaban'da quyunun başında gördülär. Cihangir lohä baxdı gördü yazıb ki:

Bu quyunun täkinä getmälidilär qabaxlarına äcayib mäxluq gäläcax, onu öldürmälisän.

Bular endiler gördülär bir Hezârdest gäldi buların üstünä, älindä dä şämşir var Ateşpârä adında. Min dana äli var. Cihangir buna belinnen gerək vura, bunu vasattan ikiye böldülär.

Gördülär heyvandı ki gälir buların qabağına. Baxdılar buların väsätindä bir şer var onu gärək öldürälär. Eleyki bunu öldürdülär, ginä bi-huş oldular.

Eleyki ayılsınlar özlärin bir bağın yanında gördülär. Bağın içindä bir dana qäsr var. Burda bir qız var, adı Dilkeş deyillär adına. Varid oldular qızın yanına yetişende Dilkeş'in gözü Cihangir'ä düşende bir göyüldän min göyülä ona aşıq oldu.

Dedi de görüm siz bura niyä gälmisiz?

Cihangir dedi mänim üräyimin sözü var qulağ as deyim da näyä gälmişäm: Alıb bu dillärinän görək Cihangir qıza nä deyir? Bändä dä ärz ağaların dosların sağlığına:

Cihangir kitaba baktı. Kitapta "şarabı kızın elinden alıp yüzüne atacaksın, kız ateş alıp yanacaktır." yazmıştır.

Cihangir şarabı alıp kızın yüzüne serpti. Tılsım ateş tutup yandı, büyük bir tufan koptu. Kendilerine geldiklerinde bir ejderha ağzının önündeydiler.

Levhaya baktılar. Levhada ikisinin de ejderha ağzına atlamaları gerektiğini yazmıştı. Her ikisi göz kıpmadan ejderhanın ağzına atladılar. Bayıldılar. Kendilerine geldiklerinde yanar bir dağın yanındaydılar. Kitaba baktılar. Ateşi söndürmek için kitabı yere atmaları gerekirdi. Kitabı yere attılar, ateş hemen söndü. Tekrar bayıldılar.

Kendilerine geldiğinde bir denizin kıyısındaydılar. Büyük bir balık ağzını onlara doğru açmıştı. Kitaba baktılar. Kitapta balığın karnına girmeleri yazılmıştı.

Balığın ağzına atladıklarında tekrar bayıldılar. Bu defa kendilerini çölde bir kuyunun başında buldular. Cihangir kitaba baktı:

Kuyunun dibine inmeleri gerek ve orada bulunan acayip hayvanları öldürmeleri gerekiyordu.

Kuyunun dibine indiler. Ateşpare adında bin eli ve bin ayağı olan hayvan onlara saldırdı. Cihangir onu yalnız belinden vurduğu zaman öleceğini biliyordu. Cihangir bir kılıç darbesiyle onu belinden ikiye ayırdı.

Ondan sonra bir grup vahşi hayvan onlara saldırdı. Onların arasında bir aslan vardı. Onu öldürdüklerinde gene kendilerinden geçtiler.

Uyandıklarında kendilerini bir bağın yanında buldular. Bağın içinde bir saray vardı. Sarayın içinde Dilkeş adında güzel bir kız vardı. Sarayın içine girdiler ve kızın yanına vardılar. Kız Cihangir'i gördüğünde sırılsıklam ona âşık oldu. Onların neden buraya geldiğini sordu.

Cihangir kıza dedi: Benim yüreğimde sözlerim var, onları sana demek istiyorum.Cihangir sazı aldı, bakalım kıza ne dedi? Ben söyleyeyim, ağalar dostlar sağ olsun:

Cihangir kız'a dedi:

Mätläbim var üräyimdä,	İsteğim var yüreğimde,
Män bu diyârä gälmişäm.	Ben bu diyara gelmişim.
Şah-ı Merdân kömeğimdä,	Şah-ı Merdan yardımında,
Män bu diyârä gälmişäm.	Ben bu diyara gelmişim.

(4+4)

Necä sağaldım dağını?	Nice sağaldım yaranı?
Çekirem intizârını,	Çekerim intizarını,
Aparmağa Şikâri'ni,	Götürmüştür Şikâri'yi,
Män bu diyârä gälmişäm.	Ben bu diyara gelmişim.

(4+4)

Cihangirdi mänim adım,	Cihangir'dir benim adım,
Dağılmaz qurq u busatım.	Dağılmaz evim meskenim,
Babam İskender nejadım,	Babam İskender soyundan,
Män bu diyârä gälmişäm.	Ben bu diyara gelmişim.

(4+4)

Qız bunu eşidende dedi: Sän evlâd-ı İskendärdän olsan gärək säni Murg-i Humâyun buraya gätirsin vä sänin yanında Dırext-i Ecuzenin yarpagları ola.

Dedi bäli mäni Murg-i Humâyun bura gätirdi vä yanımda da o ağacın yarpaglarınnan var. Dedi o zaman mänim nänämin därmanı sändädi. Eleyki män qädim adamlardan elşidmişäm ki evlâd-i İskender den bir näfär Cihangir adında Murg-i Humâyun'unan gäläcax, yanında da ağacın yarpaxlarınnan olacax. O ağacın yarpaxları mänim nänämin därdinin därmanıdı.

Bular durdular getdilär ayrı bir qäsrä ki bunun nänäsi orda bi-huş yatırdı. Eleyki Cihangir varid oldu qäsrä, gözü sataşdı bir arvada, gördü bir dana täxt qoyulub, buda otäxtin üstündä yatıb.

Hämun o yarpaxdan saldılar suya, bunun ki täbiäti nämäneydi çıxdı bu suya bu sudan gätirdilär damızdılar bu arvadın burnuna. Arvad asgırıp durdu oturdu. Gördü dört dörä bunu ehâtä eliyiblär.

[Dedi:] Qızım Efsâne de görüm mämim därdimä kim därman elädi?

Kız bunları duyduğunda dedi: Eğer sen İskender evlatlarındansan, seni Murg-ı Humâyun buraya getirmiş olmalı ve yanında Ecuze ağacının yapraklarından olmalıdır.

Cihangir dedi: Evet beni Murg-ı Humâyun buraya getirdi ve yanımda da Ecuze ağacının yapraklarından var. Kız dedi: O ağacın yaprakları benim anamın derdinin dermanıdır. Eskilerin dediğine göre İskender evladından biri olan Cihangir'i Murg-ı Humâyun buraya gönderecek ve yanında anamın derdinin dermanı Ecuze ağacının yaprakları da onda olacak.

Beraber kızın anasının yanına gittiler. Kızın anası başka bir sarayda hasta yatağında yatıyordu. Cihangir, Dilkeş'in anasını öyle hasta yatağında gördü. Ona yardım etmek için geldiğini söyledi.

Cihangir yanında getirdiği Ecuze ağacının yaprakların suya atıp karıştırdı. O sudan yaşlı kadının burnuna damlattılar.

Kadın hapşırdı ve ayağa kalktı. Etrafında olan gençlere bakındı.

Kızına sordu: Kızım benim ilacımı kim getirdi?

Qız älin qoydu Cihangirin çiğnine.

Hemle Câdu dedi männän nä istärsän istä.

Bular gettilär Qäsrä, başladılar kef yemäk işmäk, bular ceşn tutular.

Hemle Câdu Cihangirä üzün dolandırdı:

Civan sänä bir neçä kälmä sözüm var. Hemle Câdu götürüb bu dillärinän göräk Cihangir'ä nä deyir? Bändä dä ärz eliyimäyläşän ağaların dosların sağlığına:

Kız elini Cihangir'in omzuna koydu.

Hemle Cadı, Cihangir'e dedi: Dile benden ne dilersen. Helme Cadı, Cehangir ile beraber saraya döndüler. Hemle Cadı Cihangir'in şerefine kutlama yaptırdı. Daha sonra Hemle Cadı, Cihangir'e dedi:

Sana diyeceklerim var.

Sazı aldı bakalım Cihangir'e ne dedi? Ben söyleyeyim sizler sağ olun:

Hemle Cadı, Cihangir'e dedi:

Câmasibin emriynän gälmisän,
Qädäm qoydun bu diyârä mübâräk.
Ahenrûbâ Dağın eylädin mäkân,
Qädäm qoydun bu diyârä mübâräk.

Câmâsib'in emriyle gelmişim,
Ayak koydum bu diyara ben.
Ahenruba Dağın eyledin mekân,
Ayak koydum bu kutsal diyara.

(4+4+3)

Yeddi deryâ vardı yeddi biyabân,
Sänä qurbân ola bu başınan can.
Düşmen çıxsın üze olmasın pünhân,
Qädäm qoydun bu diyârä mübâräk.

Yedi derya vardı, yedi çöl,
Sana kurban olsun bu baş ile can,
Düşman çıksın yüze olmasın gizli,
Kadem koydum bu kutsal diyara.

(4+4+3)

Qoyaram başıva burada tâcı,
Mändä vardı cäm därdivin ilâcı.
Tâvûs mänä häm anadı hem bacı,
Qädäm qoydun bu diyârä mübâräk.

Koyarım başına burada tacı,
Bende vardır cam derdinin ilacı,
Tavus bana hem anadır, hem bacı,
Kadem koydum bu kutsal diyara.

(6+5)

Däli göyül âtäşlärä atlama,
İnnän belä dünya sänä dar olmaz,
Bir märt qazansa yüz nâ-märt doyuyar,
Yüz nâ-märt qazansa märdä bir nahâr olmaz.

Deli gönül ateşlere atlama,
Bundan böyle dünya sana dar olmaz,
Bir mert kazansa yüz bin mert doyar,
Yüz namert kazansa merde bir yemek olmaz.

(yedekleme)

Hemle Câdu dedi, de görüm ey cävan sänin muradın nämänädi bura gälmisän? [Cihangir] Dedi mänin babamı burda tilismä salıblar gälmişäm onu qurtaram.

Dedi bäs dur ayağa gedek. Durublar ayağa, Cihangir oldu, Şebâheng oldu, Efsane oldu vä bir dä Hemle Câdu bular dördü gäldilär. Kuh-i Ahenrübayä.

Dedi cevân görüsän bu zänciri dağın bu täräfinnän o täräfinä aslanıdı. [Dedi:] çün bu dağ ahen-rübadı, bu zänciri ahenrüba çäkib

Hemle Cadı, Cihangir'e sordu: Neden buralara geldin? Cihangir cevap verdi: Babam Şikâri'yi burada tılsımdadır. Onu kurtarmaya geldim.

O zaman gidelim. Cihangir, Efsâne Cadı, Şebâheng Ayyar ve Hemle Cadı beraber Şikâri'yi kurtarmak için yola koyuldular. Ahenruba Dağı'na yetiştiler.

Hemle Cadı, Cihangir'e bir zinciri gösterdi ve dedi: Bu zincir iki dağın arasına çekilmiş ve yalnız senin belindeki kılıç ile

saxlıyıbdı. Ayrı bir şey bunu qırabülmäz, fäqät sänin belindäki Ateşpârä. Ateşparäni çäkib, bunu qırdı.

Ordan da rädd oldular gäldilär, az gäliblär, çox gäliblär, yetirdilär bir ağacın dibinä.

Hemle Câdu dedi cävan, bu ağacı gärək yerinnän çıxardasan.

Cihangir yanındaki lohe dä baxdı gördü yazıb bäli bu ağacı gärək yerinnän çıxardasan. Kemänd atıp ağacı çekti attı kenârä bir qutu kimi bir şey gördü. Cihangir qutunu çehdi.

[Hemle Câdu] Dedi bu qutunu sındıracaxsan, içindä bir qäfäs var, o bir dana tilisme düşmüş bir övrätdi, onu gärək öldüräsän. quşu çıxardanda bir pirizän övrät gördü. Cihangir Ateşparäni çäkib bunu ortadan ikiyä böldü. Egär pirzän lohu älinä alsaydı bular burda tilism olacaxdılar.

Eleyki onu öldürdülär, tilism qırıldı, Tavus vä Murg-i Humâyun orda zâhir oldular. Yetmiş dana xäzânä varidi burda.

O yannan Efsânä Câdu özün yetirdi Şikâri'nin yanına. Şikâri gördü bir dana gözäl qız buna täräf gälir. Şikâri bunu ki tanımırdı dedi sän kimsän.

Dedi gulağ as deyim sänä müjdä gätirmişäm. Götürüb göräk Efsânä Câdu Şikâriyä nä diyäcäk?

kırılabilir. Senin belindeki Ateşpare'den başka bir kılıç bunu kıramaz. Cihangir, kılıcı Ateşpare'yi çekip zinciri kırdı.

Oradan da geçtiler. Az gittiler uz gittiler bir ağacın yanına vardılar.

Hemle Cadı dedi: Delikanlı bu ağacı kökünden çıkarmalısın.

Cihangir kitaba baktı: Ağacı kendiriyle çekip kökünden çıkarması gerektiğini yazıyordu. Kendirini ağacın gövdesine atıp ağacı kökünden çıkardı. Ortaya bir sandık çıktı. Cihangir kutuyu aldı.

Hemle Cadı dedi: Bu sandığın içindeki kafeste bir kuş var. O kuş tılsıma düşmüş büyük bir büyücüdür. Eğer kitap onun eline geçerse hepimiz tılsımda kalacağız.

Cihangir sandığı çıkarıp kafesin içindeki yaşlı kadını Ateş pare adında kılıcıyla ikiye ayırdı. Eğer kitap onun eline geçseydi tılsıma düşeceklerdi

Onu öldürdüğünde tılsım kırıldı. Tavus ve Murg-ı Humâyun oraya geldiler. Orada olan yetmiş büyük hazineyi ele geçirdiler.

O taraftan Şikâri de tılsımdan çıkmış oldu. Efsâne Cadı her kesten önce Şikâri'nin yanına koştu. Şikâri onu tanımıyordu. Şikâri dedi: Sen kimsin?

Efsâne Cadı dedi: Sana müjde getirdim. Sazı aldı bakalım Efsâne Cadı, Şikâri'ye ne söyleyecek?

Efsâne Cadı, Şikâri'ye dedi:

Sänä qurbân şer Şikâri,	Sana kurban aslan Şikâri,
Müjdä gätirmişäm sänä,	Müjde getirmişim sana,
Dolanmısan här diyârı,	Dolanmışsın her diyarı,
Sänin lütfün nädir mänä?	Senin lütfün nedir bana?

(4+4)

Xidmätindä män qalınca,	Hizmetinde ben kalınca,
Qulluq eyläräm ölüncä.	Kulluk ederim ölünce,
Cähângir gälib dalıncan,	Cihangir gelip ardınca,
İndi lütfün nädir mänä?	Şimdi lütfün nedir bana?

(4+4)

Dilkeş sâdıxdır qoluva,	Dilkeş bağlıdır sözüne,
Müştâq oldum cämâlıva,	Müştak oldum yüzüne,
Mäni käniz et oğluva,	Beni köle et oğluna,
Lütf eylä bir än'âm mänä.	Veresin bir bahşiş bana.

(4+4)

[Şikâri] Dedi ägär mänim oğlum säni sövsä baş üstünä.

[Şikâri] Dedi de görüm Cähangir bura nä cur gälib?

Bu bir dana sehr oxudu, här şey bunun bärâbärindä aşikar oldu. Bu gördü Cähângir, Şäbâhäng, Tâvus vä iki näfärdä ki tanımırı, biri Murg-i Humâyun biri dä bunun nänäsi Hemle Câdu.

Şikâri sövündüğünnän elä bir närä çäkä büldü ki o Dilkeş dä bi-huş oldu. Bular bir birin dövräliyiblär, bazâr-i busä rävâc oldu. Täman xäzinäni ki yetmiş dana xäzinä var sehr gücüynän havaya qaldırdılar.

Murg-i Humâyun Şikâri'ni aldı küräyinä, Tavus da ki özü gälir. Cähângiri dä Hemle Câdu, vä Dilkeşi xäzineynän götürdülär gäldilär bargâhä.

Bârgâh-i Süleymani'dä Şikâri'nin tilismdän qurtulub gälmağına ceşn tutular. Däf tänbûr ney ärgävân säsi oldu. Nävâzändä çaldı, räqqâsä oynadı.

Bular burda eyş u nûşä mäşgul olsunlar, sänä xäbär verim Demdeme Câdu'dan. Demdeme câdu gäldi Kuh-i Ahän-rübâ'yä görsün Şikâri neynir orda? Gäldi gördü lälä köçüp yurdu verân qalıbdı.

Özün yetirdi Hezâr-destanın yanına vä macerâni ona dedi. Dedi män ägär İfrit-i Büzürg'i Gülistân-ı Eräm'e aparabülmäsäm, mänä dä Demdeme demesinler.

Dedi Şikâri onun buynuzun sındırıbdı, onu necä aparram Şikâri'nin meydanına?

Dedi o mänä âludädi, män onu aparram. Demdeme Câdu gäldi İfrit-i Büzürg'ün yanına.

İfrit-i Büzürg'ün yanına gäldiğindä bu çox şâd oldu. Dedi Ey meleke-yi ziba nämänä bâis olubdu sän mänim yanıma gälmisän? Bu gün hayannan çıxıbdı?

Dedi bu sözlärin växti däyil, dur härekät eliyax Gülistân-ı Eräm'ä. Dedi niyä? Dedi o buynuzlar sänä häram olsun, ki bir dana adämizâd gälsin Gülistân-ı Eräm'dä sänin qeyrätin harda qaldı.

Dedi gulağ as sänä bir neçä kälmä sözüm var. Götürüb bu dillärinän görək İfrit-i Büzürg, Demdeme Câdu'ya nä dedi?

Şikâri dedi: Eğer benim oğlum da seni severse başım gözüm üstüne.

Şikâri dedi: Söyle bakalım Cihangir buraya nasıl geldi?

Efsâne Cadı bir sihir okuyunca her şey meydana çıktı. Cihangir, Tavus, Şebâheng Ayyar ve tanımadığı iki kişi orda göründüler. Tanımadığı kişilerden biri Murg-ı Humâyun, diğeri onun ninesi Hemle Cadıydı.

Şikâri sevindiğinden öyle bir çığlık attı ki Dikleş bile bayıldı. Şikâri ve Cihangir bir birleriyle öpüşüp hasret giderdiler. Orada bulunan yetmiş hazineyi sihir gücüyle havaya kaldırıp kendileriyle getirdiler.

Murg-ı Humâyun, Şikâri'yi sırtına aldı ve havalandı. Cihangir, Hemle Cadı, Dilkeş ve hazineyle birlikte yola koyuldular.

Bargâh-ı Süleymani'de Şikâri'nin tılsımdan kurtulduğu için büyük kutlama yapıldı. Her taraftan def, tambura, sesleri göklere yükseldi. Çalgıcılar çaldı, rakkaslar oynadı.

Bunlar burada kutlamakta dursunlar size Demdeme Cadı'dan haber vereyim. Demdeme Cadı, Ahenruba Dağı'na geldi. Şikâri'yi aradı, yerinde bulamadı. Herkes çekip gitmişti.

Kendini Hezâr Destân'ın yanına yetiştirdi ve olanları anlattı. Demdeme Cadı dedi: İfrit-i Büzürg'ü Şikâri'nin meydanına götüremezsen bana Demdeme demesinler.

Hezâr Destân dedi: Şikâri, İfrit-i Büzürg'ün boynuzunu kırmıştır, bir daha onunla savaşmaz.

Demdeme Cadı dedi: İfrit-i Büzürg benim âşığımdır, ona her iş yaptırabilirim.

İfrit-i Büzürg, Demdeme Cadı'yı gördüğüne çok sevindi. Ona dedi: Sen benim yanıma gelmezdin. Hanki dağda kurt öldü de sen benim yanıma geldin?

Demdeme Cadı dedi: Hemen Gülistan-ı Erem'e hareket etmeliyiz. Bir insanoğlu Gülistan-ı Erem'de saltanat tahtında oturacak da senin gibi büyük bir dev burada boşuna oturacaksın?

İfrit-i Büzürg dedi: Senin bildiğin gibi değil, beni dinle bak sana ne diyeceğim. Sazını aldı bakalım Demdeme Cadı'ya ne dedi?

İfrit-i Büzürg, Demdeme Cadı'ya dedi:

Gäl sänä söyläyim Dämdämä Câdû,	Gel sana söyleyim Demdeme Cadı,
Bäni-âdäm in heş günâhı yoxdu.	İnsanoğlunun hiç günahı yoktu.
Män yazığam gäl adımı batırma,	Ben yazık biriyim gel adımı batırma,
Sâhib Qırândı onun herifi yoxdu.	Sahip kırandı, onun benzeri yoktu.

(6+5)

Buynuzum şikästi başım xästädi,	Boynuzum kırıldı, başım hastadı[r],
Amma ehtirâmın gözüm üstädi.	Amma saygın gözüm üstedi[r],
Şikâri dediğin kämär bästädi,	Şikâri dediğin pehlivandı.
Yeddi qulle-yi Kâfdä härifi yoxdu.	Yedi Kulleyi Kaf'ta benzeri yoktu.

(6+5)

İfrit-i Büzürg'äm heş yoxdu tayım,	İfrit-i Büzürg'üm hiç yoktur eşim,
Neçä il ömr elämişäm bir bir sayım.	Kaç yıl ömür etmişim bir bir sayım,
Bu canımı kimin yolunda qoyum?	Bu canımı kimin yolunda koyum?
O märd oğlandı onun härifi yoxdu.	O mert oğlandı, onun benzeri yoktu.

(6+5)

Dost insanı täriflär söz burdadı ki düşmän adamı täriflıyä.

Dostun adamı övmesi önemli değil, önemli olan düşmanın adamı övmesidir.

Dedi Demdeme män gedäbülmäräm onun meydanına, o märd oğlandı, o kämärbästädi. O mäni öldürmädi, buynuzumu sındırdı, amma öldürmedi.

İfrit-i Büzürg dedi: Demdeme, ben Şikâri'nin savaşına gidemem. O Hızır Peygamber'in pehlivanıdır. Beni yenmesine rağmen beni öldürmedi.

Dedi getmäsän day mäni göräbülärsän. Bu qaldı mäcbur. Dedi çaräm yoxdu gediräm, amma başıma nä gälsä vabalı sänin boynuvadı.

Demdeme Cadı dedi: Şikâri'nin savaşına gitmezsen artık beni göremezsin. İfrit-i Büzürg mecbur kaldı Şikâri'nin savaşına gitti.

Eleyki qäbul eylädi, Demdeme Cadu yeddi yerdän läşkär atdandırdı. Hara gedir? Gülistân-ı Eräm'dä Şikâri üstünä hämlä gätirir.

Demdeme Cadı da yedi yerden asker topladı. Nereye gittiler? Gülistan-ı Erem'de Şikâri'ye karşı savaşmaya gittiler.

Bu xäbär gäldi yetişdi Şikâri'yä. Demdeme Câdu, Hemheme Câdu, İfrit-i Büzürg, Häzârdestan. Şikâri götürdü bir dana namä yazdı bacısı Senûber'ä

Bu haber Şikâri'ye ulaştı. Şikâri Gülistan-ı Erem'e yedi yerden asker geldiğini duydu. Demdeme Cadı, Hemheme Cadı, İfrit-i Büzürg ve Hezâr Destân'ın askerleri Gülistan-ı Erem'e gidiyordu.

Şikâri neynedi? yeddi dana leşker teyin eledi, här birinä bir särkädä, Şikâri häräsin yolladı bir täräfä.

Şikâri ne yaptı? Askerleri yedi yere böldü ve her bölüğe bir komutan koydu ve her birini bir tarafta görevlendirdi.

Şirzâd-ı Tigzän'i yolladı bir bändärä, Cihangiri yolladı bir bändärä. Cihandar yolladı bir bändärä, Qeys-i Rämmâh- Äräb'i yolladı bir bändär'ä.

Şirzâd-ı Tigzen'i bölüğüyle bir tarafa, Cihangir'i bölüğüyle başka bir tarafa ve Cihandar'ı bölüğüyle bir tarafa gönderdi. Keys-i Remmah-ı Arap'ı da bir yere koydu.

Gördü Cehânbaxş oturub çox be-kefdi. Dedi meni niyä bir yerä göndärmädin? Şikâri dedi sän hara istärsän ora get, hansı atı minmax istiyirsän min.

Şikâri, Cihanbahş'ın üzgün bir şekilde oturduğunu gördü. Yanına gitti ve dedi: Oğlum sen nereye gitmek istersen git, hangi ata binmek istersen bin.

Dedi mänim heş bir yare vermedin, hamıya qoşun verdin.

Cihanbahş dedi: Herkese asker verip görevlendirdin, ancak ben burada kaldım.

Şebâheng bele görende götürüb bu dillärinän göräk Cehânbaxş'ä nä diyir?

Şebâheng Ayyar, Cihanbahş'ı bu durumda görünce ona doğru yürüdü. Sazı aldı bakalım ona ne dedi? Ben söyleyeyim, oturan beyler, dostlar sağ olsun:

Bändä dä ärz eliyim äyläşän ağaların dosların sağlığına:

Şebâheng Ayyar, Cihanbahş'e dedi:

Sänä qurbân olum gül üzlü cävân,
Görseydim Şah olmusan küll-i Firängä.
Mänim canım sänädä olsun qurbân,
Sän sävâr olacaxsan Estär-i Gülräng'ä.
(6+5)

Sana kurban olum gül yüzlü civan,
Görseydim Şah olmuşsun tüm Fireng'e,
Benim canım sana olsun kurban,
Sen bineceksin Ester-i Gülreng'e

Göydä saymaq olmaz heç sitâräni,
Sänûbär belindä ol ketâräni,
Bağlasan belinä o Âhän-pâräni,
Amâdä olgunan bular täk cängä.
(6+5)

Gökte saymak olmaz hiç yıldızı,
Senuber[in] belinde o kılıcı,
Bağlasın beline o Ahen-pareyi,
Amade olasın bunlar gibi savaşa.

Erz-uruma hay Erzurum'a,
Bu yollar gedär Erzurum'a,
Däväsi ölmüş Äräbäm,
Dözäräm här zülüma.
(bayatı)

Erz-i Rum'a hay Erzrum'a,
Bu yollar gider Erzrum'a.
Devesi ölmüş Arabım,
Sabır ederim her zulüme.

Belariki alan kimi dästinä,
Baban kimi çıx bir ästär üstünä,
Şebâhäng deyir gir bu läşkärin qästinä,
Şir u bäbir kimi vurgunan päncä.
(6+5)

Belariki [kılıcı] aldığı zaman eline,
Baban gibi çık bir atın üstüne,
Şebâheng diyor gir bu askerler arasına,
Aslan ve kaplan gibi savaşasın.

Cehânbaxş Belarik'i ki Ergevân Şah'ın şemşiriydi, bağladı belinä, geym-i çârâynä'yi giydi äyninä Esterä mindi. Bir iddä qoşununan bu da getdi bir bändäri kästi. Şikâri bu yan täräftän üz dolandırdı ki İfrit-i Büzürg'ün cänginä özüm gedäcağam. Sänûbär üz dolandırdı: Qardaş nä qädär ki män varam, qoymaram gedäsän İfrit-i

Cihanbahş, Ergevan Şah'ın kılıcı Belarik'i beline bağladı. Savaş giysisini giydi ve Ester atına bindi. Babası Şikâri'den aldığı askerlerle limanların birine gitti. Şikâri, İfrit-i Büzürg'ün meydanına kendisinin gideceğini söyledi. Senuber dedi: Kardeşim, ben olduğum müddette seni savaş meydanına bırakamam. İfrit-i Büzürg'ün savaşına ben

Büzürg'ün cänginä. Can sänin can Zälzälä Zänginin.

Amma eşid dâsitanı bu yan täräftän ki İfrit-i Büzürg gälir. Sänûbär bunun qabağın sädd elädi. Bular ikisi dä häm yerdä cäng eliyillär, häm göydä. Bular o qädär cäng elädilär day yoruldular.

Täbl-i Bazgäşt vuruldu, İfrit qeyitti öz läşkärinä, Sänûbär öz läşkärinä, qärâr qoydular ki üş gün cäng olmasın.

İfrit-i Büzürg neynädi? Durdu geceynän Sänûbär'in läşkärinä şäbixun vurdu, bi min näfäri öldürdü.

Sähär bu xäbär sänûbär'e yetişdi, dedi çox na-märdlik eliyibdi. Getdi läşkärinä gördü kimlär ölübdü. Eleyki gecä gäldi Kätâräni bağladı belinä, özün vurdu İfrit-i Büzürg'ün läşkärinä. O min näfä öldürmüştü, bu dört min näfär öldürdü.

İfrit-i Büzürg bunu eşidändä cäng otu şölever oldu, här iki tärätän läşkär ârâstä oldu. İfrit-i Büzürg'ünän Sänûbär qäddäm qoydular meydânä. Birbirinä meydan oxudular. Bular küştünü başladılar, gâh yerdä gâh göydä. Günorta çağına kimi murad almadılar.

Şikâri Câmâsib Häkim'ä dedi bular ki belä başlıyıblar dünyanı viran eliyäcaxlar, bälkä bu Sänûbäri sän râm eliyäsän. Dästur verdi täbl-i bâzgäşt vuruldu. Här ikisi aralandı. Öz läşkärlärinä getdilär.

Demdeme Câdu'nan İfrit-i Büzürg oturdular söhbät eläsinlär. Gecä olur Demdeme Câdu durur gälir Sänûbär'in läşkärinin içinä sehr oxuyur onu da läşkärin dä salır tilismä. Tilisim-bänd eliyir onu da bağlıyır bacısı Hemheme'nin vucudinä.

Sähär oldu gördülär ey dâd nä Sänûbär'dän xäbär var nä läşkärinnän. Câmâsib Häkim çarä elä görax. Câmâsib Häkim götürüb räml atıb, kitab açıb, gördü ki bäli Demdeme Câdu gälib buları tilismä salıb.

Şikâri pählävanların yığdı. Zeferân dedi män gäräk bu qisası alam. Durdu getdi, şüşä oğdu neynädi, İfrit-i Büzürg'ü bu da saldı tilismä. Tilsmi dä bağladı bir dana ağaca.

kendim gideceğim. Can senin can Zelzele Zengi'nin. (Zelzele Zengi'ye dikkat et).

Destanı İfrit-i Büzürg'den söyleyeyim. İfrit-i Büzürg gelirken bir anda Senuber onun yolunu kesti. Böylece savaşa başladı. Onlar hem yerde ve hem gökte savaştılar. Her ikisi yorulana kadar savaştılar.

Geri dönüş davulu vurulduğunda, her biri kendi yerine döndü. Üç gün savaşa ara verme kararı aldılar.

İfrit-i Büzürg bu üç gün ateşkese uymadı, geceleyin Senuber koşununa dalıp onun bin askerini öldürdü.

Sabah bu haberi Senuber'e verdiler. Senuber oraya gidip yakından İfrit-i Büzürg'ün yaptıklarını gördü. Gece olduğunda Ketare kılıcını beline bağladı ve İfrit-i Büzürg'ün askerlerinin içine daldı. İfrit-i Büzürg ondan bin kişi öldürmüşse o dört bin kişi öldürdü.

İfrit-i Büzürg bunu duyduğunda savaş tekrar alevlendi. Her iki taraf meydanda karşı karşıya geldiler. İfrit-i Büzürg ve Senuber meydana girdiler ve birbirlerine meydan okumaya başladılar. Daha sonra savaşa başladı. Öğleye kadar savaştılar.

Şikâri, Câmâsib Hekim'e dedi: Bunlar böyle başlamışlarsa dünyayı mahvederler, belki sen Senuber'i sakinleştiresin. Câmâsib Hekim geri dönüş davulu vurdurdu ve askerleri yerlerine döndürdü.

Demdeme Cadı, İfrit-i Büzürg ile görüşüp yeni bir plan yaptılar. Gece olduğunda Demdeme Cadı Senuber askerlerinin içine daldı ve askerleri tılsımla bağladı. Tılsımı da bacısı Hemheme'nin vücuduna bağladı.

Sabah olduğunda Senuber ve askerlerinden haber alamayınca Câmâsib Hekim'in yanına koşarlar. Câmâsib Hekim fala baktı, kitaba baktı. Demdeme Cadı'nın onları tılsıma bağladığını öğrendi.

Şikâri, pehlivanların başına topladı onlardan yardım istedi. Zefran Cadı öç almak için harekete geçti. İfrit-i Büzürg'ü tılsıma ve tılsımı da bir ağaca bağladı.

Sänubär tilismdä qalmaxda, gördü çäräsi yoxdu. Adamlarına dedi: Ägär Demdeme Cadu ilän Hemheme câdu aradan getmäsä biz qiyâmätä kimiş burda qalmalıyıx.

Senuber tılsımdaydı. Askerlerin başına toplayarak onlara dedi: Eğer Hemheme ile Demdeme ölmezlerse biz kıyamete kadar burada tılsımda kalacağız.

Bäs neyniyäk neynämiyäk? Dedi män bir dana nâmä yazacağam, qoyacağıx fälâxun'a atam bu tilismdän eşiyä, bälki tapıp aparalar Şikâriyä. (Tılsımdan heş kes çıxabilmez ki eşiye.)

Ne yapalım? Senuber dedi: Bir mektup yazmalıyız mancınık ile onu tılsım dışına atmalıyız, belki biri onu bulup Şikâri'ye götürür. (Tılsımdan kimse çıkamadığı için bunu düşündüler.)

Götürüb bu dillärinän Şikâri'yä görək nä yazır? Bändä dä ärz eliyimäyläşän ağaların dosların sağlığına:

Aldı, bakalım Şikâri'ye mektupta ne yazacak? Ben söyleyeyim oturan beyler, dostlar sağ olsun:

Senuber, Şikâri'ye mektupta yazdı:

Männän sälâm olsun Sâhib Qırânä,
Hamı bilir Gülzâd'dı mänim nejâdım.
Mänsûr kimi salıblar mäni dârä,
Qoymasın tarixindän silinsin adım.
(6+5)

Benden selam olsun Sahip Kıran'a,
Her kes bilir Gülzat'tır benim soyum,
Mansur gibi çekmişler beni dara,
Koymasın tarihten silinsin adım.

Belâdän ayrılmır bälâlı başım,
Axır rüxsârimä qan täk gözyaşım,
Män sänin bacıvam sän dä qardaşım,
Qoymasın tarixindän silinsin adım.
(6+5)

Beladan ayrılmaz belalı başım,
Akar yüzüme kan tek gözyaşım,
Ben senin bacınım, sen de kardeşim,
Koymasın tarihten silinsin adım.

Sänûbäräm män bu cannan geşmişäm,
Äcäl camın doldıruban işmişäm,
Müsälmânam bu sövdâyä düşmüşäm,
Şebâhäng'ä deyin alsın qısasım.
(6+5)

Senuber'im ben bu candan geçmişim,
Ecel camın doldurarak içmişim,
Müslümanım, bu sevdaya düşmüşüm,
Şebâheng'e desin alsın öcüm.

Nâmäni qoydular fälâxunä, attılar. Tavus bu namäni taptı. Gördü nâmä yazılıb Şikâri'yä. Yetirdi tez Şikâri'ye.

Mektubu bir araca koydular ve attılar. Tavus mektubu buldu. Mektubun Şikâri'ye olduğunu gördü. Hemen Şikâri'ye ulaştırdı.

Şikâri alıb nâmäni möhrün götürdü, oxudu mäzmununnan ba-xäbär oldu. Üz dolandırdı Şebâhäng'ä. Şäbâhäng bütün äyyarları gätir bura. Dedi indi kim eliyäbülär Tâvusu läşkäriynän tilismdän çıxarda?

Şikâri mektubu alıp mührünü götürdü. Mektubu okuyup içeriğinden haberdar oldu. Şebâheng Ayyar ve diğerlerini başına topladı ve dedi: Kim Tavus ve askerlerini tılsımdan çıkarabilir?

Hamı başın çevirdi Şebâhang Ayyar'a. Üz dolandırdı: Şäbâhäng. Şäbâhäng dedi gedim görüm neyniyäbülläm. Nämänä väsiyäti varidi elädi.

Herkes gözünü dikti Şebâheng Ayyar'a. Şebâheng Ayyar dedi: Bakalım ne yapabilirim. Vasiyetlerini söyledi. Yola koyuldu.

Şebâheng durdu ayağa özün saldı Şeytan surätinä. Üz qoyub gälmağa mäşgul oldu, gäldi Demdeme'nin yanına. Gördü

Şebâheng Ayyar, kendini Şeytan kılığına sokup Demdeme Cadı'nın yanına geldi. Demdeme Cadı'nın altmış arş boyu

bir övrät otrub atmış äräş bunun qädd u qävâräsidi. Yetişändä ona sälam verdi gördü almadı, oyana geşdi sälam verdi almadı.

Dedi sen kimsän?

Dedi män Şeytanam, Çeşme-yi Nuşin'nän gäliräm. Niyä Sänubäri saldın tilsmä? Dedi gälmişem sizi kemer-beste eliyäm. Demdeme hardadı tap gätir mänim yanıma. Durdu ayağa gäldi yetirdi hara? Demdeme'nin mänzilinä.

Gördü Demdeme ağlıyı. Yetirib Sälâm, Äleyküm sälâm. Niyä ağlıyısan?

Dedi män yuxuda görmüşäm yanıram.

Dedi yuxu yana vurar, dur ayağa Şeytân gälib bizi kemer-bestä eläsin.

Dedi qulağ as deyim da niyä ağlıyıram: Götürüb bu dillärinän görək nä deyir? Bändä dä ärz eliyim:

varidi. Demdeme Cadı'ya yetişip ona selam verdi. Onun selamın almadı. Diğer tarafına geçti selam verdi, almadı.

Demdeme Cadı sordu: Sen kimsin?

Dedi ben Şeytanım. Çeşme-yi Nuşinden geliyorum. Seni ödüllendirmek için geldim. Neden Senuber'i tılsıma saldın? Hemheme nerede? Onu hemen bul benim yanıma getir.

Demdeme Cadı nereye gitti? Hemheme'nin evine gitti.

Demdeme'yi evde ağlar gördü. Selam verdi, neden ağladığını sordu.

Demdeme dedi: Gece rüyada yandığımı görüyordum.

Demdeme dedi: Rüyalar ters olur. Şeytan bizi bekliyor kalk hadi gidelim.

Hemheme sazını aldı bakalım Demdeme Cadı'ya ne dedi? Ben söyleyeyim sizler sağ olun:

Demdeme Cadı, Hemheme Cadı'ya dedi:

Başına döndüğüm gül üzlü bacı,	Başına döndüğüm gül yüzlü bacı,
Gäräk ähvâlimä özüm ağlıyam.	Gerek ahvalime kendim ağlayayım.
Şirin ağzım röyadä oldu acı,	Şirin ağzım rüyada oldu acı,
Üräktän yaralı sinä dağlıyam.	Yürekten yaralı, sine dağlıyım.

(6+5)

Gedär qalmaz,	Gider kalmaz,
Axar su gedär qalmaz.	Akarsu gider kalmaz.
Väfâlıya can qurbân,	Vefalıya can kurban,
Bi-väfâ gedär qalmaz.	Vefasız gider kalmaz.

(bayatı)

Sänin gälmäyinnän män usanıram,	Senin gelmeğinden ben usanırım,
Dediğin sözläri bir bir qanıram.	Dediğin sözleri bir bir kanarım,
Ateşinnän ot tutuban yanıram,	Ataşından ot tutarak yanarım,
Gäräk ähvâlimä özüm ağlıyam.	Gerek ahvalime kendim ağlayayım.

(6+5)

O yan dağlar,	Uyan dağlar,
Al qana boyn dağlar,	Al kana boyan dağlar.
Bu yan zülmätxanadı,	Bu yan zulüm yeridir,
Necädi o yan dağlar?	Nicedir o yan dağlar?

(bayatı)

Qorxu düşüb Hämänä'nin canına,
İliğiynän sümüğünün qanına,
Gäl mäni aparma İblis yanına,
Gärək ähvâlimä özüm ağlıyam.

Korku düşmüş Hemheme'nin canına,
İliğinden, kemiğinden, kanına,
Gel beni götürme İblis yanına,
Gerek ahvalime kendim ağlayayım.

(6+5)

Dolu gözlär,
Dağ başın dolu gözlär.
Sändäki naz u işvä,
Mändäki dolu gözlär.

Dolu gözler,
Dağ başın dolu gözler,
Sendeki naz u işve,
Bendeki dolu gözler.

(bayatı)

Dedi yuxu yana vurar. Bunu götürdü gettilär Şeytanın yanına.

Demdeme dedi: Rüya ters olur. Sonra birlikte Şeytan'ın yanına geldiler.

[Şebahang] Demdeme Câdu'ya dedi sän get İslâm qoşunu'na xäbär gätir. Hemhemeye dedi qabağımda otur. Buna duadan zaddan oxudu. Bir şirni verdi dedi ye.

[Şebahang] Demdeme Cadı'yı İslam koşunundan haber getirmekle görevlendirdi. Şeytan kılığına giren Şebahang Hemheme'ye bir şeker verdi.

Ele bu bi-huş daru bunun boğazınnan enende bu yerä düşdü. Bunun qarnın söküb, yerine ecza qoydu. Bunu yerä qazdı qoydu yerä. Onun üstündä yerä oturdu.

Şeker onun boğazından aşağı gider gitmez bayıldı. Onun karnını söküp yerine barut doldurdu. Yeri kazıp onu yere gömdü ve üstünde yere oturdu.

Hemheme gäldi. Onu da otudu bi-huş elädi qarnın boşatdı ecza doldurdu yere quyladı. Eczaynan bir nazik yol düzetti. Eczaya uzaxdan ot vurdu, bular patladılar dağıldılar, Sänûbär läşkäriynän tilismden çıxdı. Bular ceşn tutular.

Hemheme geldiğinde ona da bayıltıcı ilaç verdi. Karnını söküp boşalttı ve yerine barut doldurdu. İnce bir ip ile onlara yol açtı ve uzaktan barutu ateşledi. Her ikisi de patlayıp dağıldılar. Sünbüle ve askerleri tılsımdan çıktılar. Her tarafta kutlamalar yapıldı.

Buyan täräftän Şebâheng Şeytân surätindä varid oldu. Şikâri äl elädi şämşirä. Hammısı şemşirä äl elädilär. Cehânbaxş äl elädi şemşirä. Şebâheng menter oxudu öz halinä düşdü.

Şebâheng Ayyar, Şeytan kılığında Şikâri'nin yanına geldi. Şikâri onu tanımayınca kılıcını çekmek istedi. Cihanbahş'de onu tanımadı. Şebâheng Ayyar bir sihir okuyup eski haline döndüğünde onu tanıdılar.

Câmâsib Häkim Şikâri'yä üzün döndri: Bilmiräm sändä nä hekmet var ki hara gessen piruz olarsan?

Câmâsib Hekim, Şikâri'ye dedi: Senin alın yazında öyle bir şey var ki nereye gidersen başarılı olursu.

Şikâri dedi qulağ as deyim da:

Şikâri sazı aldı, bakalım ne dedi:

Şikâri, Câmâsib Hekim'e dedi:
Sizä qurban olum äyläşän canlar,
Ağamın älinnän bâdä işmişäm.
Xäbär veräcağam här bir dövrannan,
Ağamın älinnän bâdä işmişäm.

Size kurban olum oturan canlar,
Ağamın elinden bade içmişim,
Haber vereceğim her bir taraftan,
Ağamın elinden bade içmişim.

(6+5)

Ovçu tek yataram ov bäräsindä,
Tutaram bağlaram tez vädäsindä,
Düşmanı öldürrärm öz vädäsindä,
Ağamın älinnän bâdä işmişäm.

(6+5)

Avcı tek yatarım av yerinde,
Tutarım, bağlarım, tez zamanında,
Düşmanı öldürürüm, tam zamanında,
Ağamın elinden bade içmişim.

Eşqin bâdäsini içip xästäyäm,
Şeydâ bülbül kimi bir gül üstäyäm,
Şikâriyäm mändä kämär-bästäyäm,
Ağamın älinnän bâdä işmişäm.

(6+5)

Aşkın badesinden içip hastayım,
Şeyda bülbül gibi bir gül üsteyim,
Şikâri'yim bende kemer-besteyim,
Ağamın elinden bade içmişim.

Şikâri, Zeferân Câdu'ya üz dolandırdı: Dedi İfrit-i Büzürg'ü sen kimin adına bağlamısan? Dedi bir ağaca bağlamışam. Dedi ged onu tilismden çıxard. Dediler bele eleme. Dedi mäni o Demdeme, Hemhemenin yanında övüp. Dedi bu işvä Qeys-i Rämmâh- Äräb'i veräcağam sänä ki gündä bir dävänin dizin çöküp ätin yiyärdi.

Şikâri, Zefran Cadı'dan İfrit-i Büzürg'ü kimin adına tılsıma bağladığını sordu. Zefran Cadı tılsımı bir ağaca bağladığını söyledi. Keys-i Remmah-ı Arap ve Cihanbahş'ı ağacı yerinden çıkardı ve onu tılsımdan kurtarmakla görevlendirdi. Keys-i Remmah-ı Arap her oturduğunda bir deve yiyen pehlivanıydı.

Cihandarı'nan gäldilär o ağacın başına. Babasının tilismin sındıranda âlem-i rüya'dä buna bir kämär vermişler, onnan çehdi ağacı çıxartdı.

Cihanbahş onunla beraber ağacı buldular. Babası Şikâri'yi tılsımdan kurtardığı zaman rüyasında ona bir kendir verilmişti. O kendirle ağacı kökünden çıkardı ve tılsım yok oldu.

İfrit-i Büzürg dedi bizi kim tilismden çıxartydı?

İfrit-i Büzürg sordu: Kim beni tılsımdan çıkarmanızı söyledi?

Dediler Şikâri. Dedi män Şikâri'yä ömür boyu qul olacağam.

Şikâri'nin adını verdiklerinde İfrit-i Büzürg dedi: Ben ölene kadar Şikâri'nin kölesi olacağım.

Zeferân inan Qeys-i Rämmâh- Äräb'in toyun elediler. İfrit-i Büzürg'ü de sağdış eläditlär. Şikâri'nin sinesine bu sözler gäldi, Alıb bu dillärinän desin, ärz eliyim eşidänlärin sağlığına:

Zefran ve Keys-i Remmah-ı Arap'in toyları yapıldı. Kutlamalar başladı, İfrit-i Büzürg' düğünde sağdıç oldu. Bakalım Şikâri onlara ne diyecek? Ben söyleyeyim, işitenler sağ olsun:

Şikâri dedi:

Şükr eyläräm mändä qâdir Allah'a,
Bu şövkäti Süleymânä vermädi.
Nâyib-i Süleymân Säräfrâz Şah'a,
Bu şövkäti Süleymânä vermädi.

(6+5)

Şükür ederim bende kadir Allah'a,
Bu şevketi Süleyman'a vermedi.
Nayib-i Süleyman, Serefrâz Şah'a,
Bu şevketi Süleyman'a vermedi.

Män aşıq qärä qäyä,
Doludur qärä qäyä.

Ben âşık kara kaya,
Doldur kara kara,

Miskin qapıva gälib, Dilenci kapına gelmiştir,
Daşlara däyä däyä. Taşlara değe değe.

(bayatı)

Göy üzündä şäqq'ül qämär bitişir, Gökyüzünde şakk-ul'kamer bitişir,
İki sultan bir biriynän tutuşir, İki sultan bir biriyle tutuşur,
Üräyimä häxdän ilhâm yetişir, Yüreğime haktan ilham yetişir,
Bu şövkäti Süleymânä vermädi. Bu şevketi Süleyman'a vermedi.

(6+5)

Män aşıq maralım var, Ben âşık maralım var,
Bu dağda yaralım var. Bu dağda yaralım var.
Nä gecä yuxum gälär, Ne gece uykum gelir,
Nä günüz qärârım var. Ne gündüz kararım var.

(bayatı)

Şikâriyäm qurbät bäsdi day mänä, Şikâriy'im gurbet yeter daha bana,
Häsrät qalıb tamam qohum el mänä, Hasret kaldı tamam akraba, el bana,
Qöyül istir bir dä gedä vätänä, Gönül ister bir de gide vatana,
Bu şövkäti Süleymân'ä vermädi. Bu şevketi Süleyman'a vermedi.

(6+5)

Dağlara qar düşübdü, Dağlara kar düşmüştür,
Gör nä hamar düşübdü, Gör ne düz düşmüştür.
Qäbrimi yadlar qazıpdı, Kabrimi yadlar kazmıştır,
Yerim dar düşübdü. Yerim dar düşmüştür.

(bayatı)

Sözlärim hämun o yerdä qaldı ki, Zäfärân Câdu vä Qeys-i Rämmâh- Äräb'in toyunnan sora Şikâri bala bala toydan sora qäsd eledi gälsin bu yana vätän'ä sarı Ruma.

Sözlerim o yerde kaldı ki Zefran Cadı ve Keys-i Remmah-ı Arap'ın düğününden sonra Şikâri vatanı Rum'a doğru hareket etmek istedi.

Amma deyir sän saydığıvı say gör fälak nä sayır?

Ancak atalar demişti: "Sen saydığını say, bak gör felek ne sayacak."

Säräfrâz Şah istädi Simizâr'ı oğurrasın. Encüm Päri'ni istädi bärâberinä.

Serefrâz Şah, Simizâr'ı kaçırmak istedi. Bunun için herkes düğünde meşgul iken Simizâr'ı kaçırayım, diye düşündü.

Çün buların başı qarışıxdı toya sän gälginän Encüm Päri'nin väsilesiynen Simizâr'i aradan çıxart. Encüm Päri gäldi dayandı bunun berâberindä, Dedi mänim derdimä gäräk sän därman eliyäsän.

Encüm Peri'yi yanına çağırdı ve ona dedi: Benim derdime yalnız sen derman edebilirsin. Senden başkası benim derdime derman olamaz.

Encüm Peri dedi qurban, sänin därdin nämänädi ki?

Encüm Peri dedi: Efendim senin derdin nedir ki?

Dedi mänim därdim o du ki, gäräh Simizâr'ı sän aparıb gizledesän.

Dedi qurban rüsva olarsan, gäl bu sevdadan düşgünän. Vücudun aradan gedär, özün dä ölärsän bu muamilänin üstündä.

Qäbul elämädi. Dedi ägär aparmasan özüvü ölmüş bülgünän. Encüm Päri gördü bu nä qädär diyännän sora bu qäbul elämiyäcax.

Dedi bäs qurban icazä ver sänä bir neçä kälmä söüm var, götürüb göräk nä deyib? Bändä dä ärz eliyimäyläşän ağaların dostların sağlığına:

Serefrâz Şah dedi: Benim derdim Simizârdır.

Gerek Simizâr Hanım'ı bana kaçırasın. Encüm Peri dedi: Bu sevdadan vaz geç, dünyaya rezil olursun, üstelik canın da bu yolda heba olur.

Encüm Peri ne kadar ondan bu işten vazgeçmesini istese de Serefrâz Şah kabul etmedi. Serefrâz Şah, Encüm Peri dedi:

Madem beni bu işe zorladın, o zaman sana diyeceklerim var onları dinle. Sazı aldı bakalım ne dedi? Bendeniz söylesin, ağalar dostlar sağ olsun:

Encüm Peri, Serefrâz Şah'a dedi:

Gäl sänä söyläyim Pärilär Şâhı,	Gel sana söyleyeyim Periler Şâhı,
Sen hesab algınan bu gözyaşımnan.	Sen hesap al bu gözyaşımdan,
Dübârädän olmagınan müqässir,	Tekrar baştan olmayasın suçlu,
Çıxartgınan bu sevdanı başınnan.	Çıkar sen bu sevdayı başından.

(6+5)

Män aşıq balam ağlar,	Ben âşık balam ağlar,
Arı şan bala bağlar,	Arı şan, bala ağlar.
Bir ata yara alsa,	Bir ata yara alsa,
Yarasın bala bağlar.	Yarasın bala bağlar.

(bayatı)

Öldürgünän mäni käniz yerinä,	Öldür sen beni köle yerine,
Häsrät qoyma bülbülü öz gülünä.	Hasret koyma bülbülü kendi gülüne,
Qorxuram ki dünya däyä bir birinä,	Korkarım ki dünya değsin bir birine,
Çıxartgınan bu sevdanı başınnan.	Çıkar sen bu sevdayı başından.

(6+5)

Yox Ezizin balabanı,	Yok azizim balabanı,
Yasda çal balabanı,	Yasta çal balabanı,
Hamının balası gäldi,	Herkesin balası geldi,
Bäs mänim balam hanı?	Ah benim balam hani?

(bayatı)

Encüm Päri deyir mäni öldürmä,	Encüm Peri diyor beni öldürme,
Alämläri gäl özüvä güldürmä,	Bayrakları gel kendine güldürme,
Rusvâ olarsan bu sirri bildirmä,	Rezil olursun, bu sırrı bildirme,

Çıxartgınan bu sevdanı başınnan. Çıkar sen bu sevdayı aşından.

(6+5)

Män aşıq qara qözlär, Ben âşık kara gözler,
Sürmäli qra qözlär. Sürmeli kara gözler,
Mäni fäläy äymäzdi, Beni felek eğmezdi,
Sän äydin qara gözlär. Sen eğdin kara gözler.

(bayatı)

Serefrâz Şah'ın Hatası ve Cihandar'ın Eliyle Öldürmesi

Eliyäbülmädi bunun ämrinnän çıxsın, ama neynädi, ağlaya ağlaya ele ki bular yatıblar, äz qäza Simizâr'ınan Şikâri bir räxt-i xabidä yatmışlar. Encüm Päri neynädi? Växtän istifadä eländi. gäldi häm Şikâri'ni bihuş eländi, häm Simizâr'i, ele ağlıyır ki Gözünün yaşın baharın bulutu kimi ruxsârinä rävân eliyir. Simizâr'i Encüm Päri götürdü, Häft Qulley-i Kaf'in axirindä, Eflâk Dev'e.

Eşid dastani bu yannan Şikâri'dän. Şikâri ayıldı gördü Simizâr yoxdu. Gäldi Bârgâhä. Cäräyanı oğlanlarına, Säräfrâz Şah'a, Câmâsib Häkim'ä dedi.

Câmâsib Häkim götdü bir räml atdı. Bu da gördü Säräfrâz Şah'ın işidi, üstün torpaxladı geşdi. Demädi Säräfrâz Şah bu işi görüb, Encüm Peri, Simizâr'ı aparıb Häft Qulley-i Kaf'ın axirinä.

Macärâ bu cur olanda bu cadugerler qaxdılar hävanın üzünä. Zäfärân Câdû, Reyhânä Päri, Tâvus. Bular dolanırdılar hävanın üzündä, baş Zeferan'ın baş Encüm Päri'nin. İkisi ras gäldilär. Encüm Päri'ni qıs qıvrax göyün üzündä tutdu.

Dedi de görüm qızı neynämisän? Dedi vallah Allah'dan gizli gäyil day sennän nä gizlin? Macera bu curdu, elebil mäni Säräfrâz Şah mäcbur eländi, ki Simizâr anım'ı apardım Häft Qulley-i Kaf'da Eflâk Dev'ä täslim elämişäm.

Bunu gätdi Bârgâh-i Süleymaniyä. Cäräyan burda rovşän oldu. Encüm Päri mäträh eländi, Şikâri nâ-rahand oldu, durdu çıxdı eşiyä. Cihandar äl eländi şämşirä, Säräfrâz Şah'ın gözü sataşdı ki äl eländi şemşirä, Ele birdän gördülär ki Säräfrâz Şah'ın başı mäclisin väsätindädi.

Encüm Peri, Serefrâz Şah'ın emrinden çıkamadı. Ağlaya ağlaya isteğini yerine getirdi. Simizâr'ın odasına girdi. Şikâri ve Simizâr Hanım aynı yatakta olduğu için ikisini de bayıltmak zorunda kaldı. Gözlerinin yaşını baharın bulutları gibi dökerek Simizâr'ı aldı ve Heft Kuleyle Kaf'da Eflak Dev'in yanına götürdü. Onu gözyaşları içinde Eflak Dev'e teslim etti.

Destanı bu taraftan Şikâri'den işit: Şikâri ayıldığında Simizâr'ı yanında bulamadı. Saraya geldi ve oğulları, Serefrâz Şah'dan ve Câmâsib Hekim'den onu sordu.

Câmâsib Hekim fala bakıp Serefrâz Şah'ın Simizâr'ı kaçırdığını anladı, ancak olayın üstün açmadı. Serefrâz Şah'ın adını getirmeden, Encüm Peri'nin Simizâr Hanım'ı Heft Kulleyi Kaf'a götürdüğünü söyledi.

Zefran Cadı, Reyhâne Peri ve Tavus, Encüm Peri'yi bulmak için havalandılar. Çok geçmeden Encüm Peri ile Zefran Cadı havada karşılaşırlar. Onu kıs kıvrak havada yakaladılar.

Zefran Cadı ondan sordu: Söyle bakalım Simizâr Hanım'ı nereye götürdün. Encüm Peri dedi: Allah'tan gizli değil, senden de gizli olmasın, Serefrâz Şah beni Simizâr'ı kaçırmaya zorladı. Onu Heft Kulleyi Kaf'da Eflak Dev'e teslim ettim.

Encüm Peri'yi sarayda divana getirdiler. Olup bitenleri Şikâri ve orda oturanlara söyledi. Şikâri çok üzüldü. Dışarı çıktı. Cihandar, Serefrâz Şah'ı gördüğünde kılıcını çekip onun başını uçurdu. Serefrâz Şah'ın başı divanın ortasına yere düştü.

Amma Câmâsib Häkim üz dolandırdı: Säsizi çıxartmayın, elä bunun cezası buydi. Neçä yol demişdim, bu sözümä baxmadı.

Bu xäbär gessin yetişsin Şikârinin qulağına vä Reyhânä ki eşihdeydilär, gälldilär bârgâhä.

Eleyki varid olsublar içeri, Şikâri üz dolandırdı Cihandar'a: Oğul bu nä işidi gördün, Säräfrâz Şah'i öldürdün?

Dedi ata can qulağ as deyim da niye onu öldürdüm:

Câmâsib Hekim dedi: Serefrâz Şah nefsinin cezasını aldı. Ben kaç kere onu uyardım, ancak beni hiçbir zaman dinlemedi.

Serefrâz Şah'ın ölüm haberini Şikâri'ye verdiler. Reyhâne Peri ve Şikâri saray'a geldiler.

İçeri girdiklerinde Şikâri, Cehndar'a dedi: Ne iş gördün? Neden izinsiz Serefrâz Şah'ı öldürdün?

Cihangir dedi: Ata beni dinle neden öldürdüğümü söyleyeyim:

Cihandar, Şikâri'ye dedi:

Başına dömdüğüm gül üzlü ata,
Nâ-märt gäräk sâlim başa varmasın.
Ezelden salıbdı bizi qovqaya,
Öldürdüm ki därt bu canda qalmasın.
(6+5)

Başına döndüğüm gül yüzlü ata,
Namert gerek sağlam başa varmasın.
Ezelden salmıştır bizi kavgaya,
Öldürdüm ki dert bu canda kalmasın.

Säni çox istäräm iki gözümnän,
Öldürmüşäm män dönmäräm sözümnän.
İcâzä almışam burda özümnän,
Dedim qısas qiyâmätä qalmasın.
(6+5)

Seni çok isterim iki gözümden,
Öldürmüşüm, ben dönmem sözümden,
İcazet almışım burda kendimden,
Dedim öç kıyamete kalmasın.

Cahândar'i bu barädä qınama,
Därt mäni eyläyip däli divâna,
Häddän artig zülm eyläyip anama,
Aldım qısas qiyâmätä qalmasın.
(6+5)

Cihandar'ı bu konuda kınama,
Dert beni etti deli divana,
Çok zulüm etti anama,
Aldım kısas, kıyamete kalmasın.

Reyhânä Päri ärz elädim Serefrâz Şah'ın qızı o däqiqä gälmişidi mäclisä. Bu yan täräftän Reyhânä Päri qaxdı yerinnän.

Dedi, Sahib-qıran männän heş pis zad nârahat däyiläm, äslän mänä görä desän demäginän. Dädä ägär mänimdi, män tanıyıram, yüz min däfä öläydi, diriläydi, ona xidmät eläseydin, imkanı yoxidi, axir o sänä işlädiğini işläyäcäkdi.

Câmâsib Häkim üz dolandırdı: Män Asäfiddin Bälxiyani'dän bu sözü eşidmişdim, gärak Säräfrâz Şah'ın särnevişti belä olaydı.

Amma eşid dâsitani kimnän? Sindurus'dan. Sindurus kim ola? Säräfrâz Şah'ın oğludu. Bu xäbär gedib yetişdi

Serefrâz Şâhın kızı Reyhâne Peri'de oradaydı. Şikâri'nin bu sözlerini duydu ona dedi:

Ey sahip kıran! Ben babamın öldürülmesinden hiç de üzülmedim. Benim babamın nefsi peşinden koşması her zaman sorun çıkarmıştı. Ona ne kadar hizmet etseydiniz faydası olmazdı, gene nefsi peşinden koşacaktı.

Câmâsib Hekim dedi: Ben Asifettin Belhiyani'den, Serefrâz Şah'ın sonu böyle olacağını ve sarayda öldürüleceğini işitmiştim.

Destanı kimden söyleyeyim size? Sindurus'dan. Sindurus kimdir? Serefrâz Şah'ın oğluydu. Babası Serefrâz Şah'ın

onun qulağına. Gäldi Fitnä Câdû ki varidi, (Şikâriyä demişdi mäm Müsälmân oluram, azad elä gedim) getdi onnan kömehlik istedi ki gäl män gedim dädämin intikamın alım. Säräfrâz Şah'ın oğlu Gülistân-ı Eräm'e leşker çehsin, buların gälmağı bir iki gün çäkär.

Sänubär gördü Şikâri çox narahaddı. Dedi dadaş, görüräm nâ-rahatsan dur gedax mänim mämläkätim Gülzâd'ä, behişt kimidi, sänä orda bäd geşmäz. Bir neçä gün sora qeyidib gälirik, bular da Simizâr'ı gätirällär.

Bular durublar gälsinlär hara? Gülzâd'a. Bular burda qalmaxda olsunlar, bu yan täräftän Sindurûs gälsin yetirsin. Cadulär xäbär verdilär ki Sindurûs läşkär çäkib gälir Gülistân-ı Eräm'ä.

Câmâsib Häkim üz dolandırdı ki heş käs eşiyä qädämin qoymuyacax. Gör Sindurûs nämänädi kiqädim kişilärin dilindä vardı ki gör Şikâri nämäneydi ki Sindurûs'u öldürdü? Gör biyol Sindurûs nämäneydi da!

Heş kim eşiyä getmäsin.

Cihandar çox nâ-rahand oldu ki axı, bu Sindurûs nämänädi ki Câmâsib Häkim bizä deyir çıxmayın eşiyä?

Bu yan täräftän götürdü bir dana Encüm Päri'yä nâmä yazdı ki, gäl bu nâmäni yertir Gülzâd'da Senuber'inän Şikâri'yä. Bu da apardı namäni verdi olara.

Nâmä yetimax hämun üz dolandırdı Şikâri'yä, sän daldan gälärsen, väli män getmäliyäm. Bu hävanın üzündä gälirdi, hävanın üzündä.

Bu yan täräftän dä Cihandar çıxıb eşiyä, Câmâsib Häkim'in sözünä baxmasın, dolanırdı, baş bunun baş Sindurûs'un. Dedi bura bax görüm bäni-âdäm sän kimsän? Dedi män Şikâri'nin oğluyam. Äl elädi buna ämûd şeşpär, neyzä, qälxan. Bir birinä, Sindurûs Cihandar', Cihandar Sindurûs'ä. Väli heş birinän murad hasil olmadı.

Çün bu häm pählävandı hem câdugärdi, bu bir sehr oxudu Cihandar'ı çähdi apardı göyün üzünä. O qädr apardı ki Cihandar bi-hûş oldu. Cihandar'ı ötürsün, bu yan täräftän Sänûbär çıxdı. Özün yetirdi ona hävanın üzündä tutdu. Gördü ki bu Cihandardı. Vay Xätâ-kâr'ın birisi işi o yerä

öldürüldüğünü duyunca Fitne Cadı'nın yanına gelip ondan yardım istedi. Fitne Cadı daha önce Şikâri ile savaşta yenilmişti, ancak Müslümanlığı kabul ettiği için Şikâri onu öldürmedi ve serbest bıraktı. Serefrâz Şah'ın oğlu onunla birlikte Gülistan-ı Erem'e asker yürüttü.

Senuber, Şikâri'nin üzgün olduğunu görünce ona dedi: Kardeş çok üzgün görünüyorsun, istersen benim başkentim Gülzad'a gidelim. Bir kaç gün dinlendikten sonra gene buraya dönersin, bu zamanda Simizâr da gelmiş olur.

Beraber nereye gittiler? Gülzad'a.

Başka taraftan Sindurus, Gülistan-ı Erem'e yetirdi. Sindurus ve Fitne Cadı, Gülistan-ı Erem'i çembere aldılar.

Câmâsib Hekim, herkesi şehrin içerisine alıp kapıları kapattı ve kimsenin dışarıya çıkmasına izin vermedi. Sindurus öyle bir adlı sanlı pehlivan idi ki yaşlılar arasında şöyle söylerlerdi: "Sen gör Şikâri nasıl biriydi ki Sindurus'u öldürdü."

Cihandar bu işe çok alındı. Sindurus kim idi ki onun korkusundan şehire girmişiz ve dışarı çıkamıyoruz?

Bir mektup yazdı ve Encüm Peri'den onu Gülzad da Şikâri ve Senuber'e götürmesini istediler. Encüm Peri mektubu alıp Gülzad'de Şikâri ve Senuber'e ulaştırdı.

Senuber ve Şikâri mektubu alır almaz hemen Gülistan-ı Erem'e doğru döndüler. Senuber uçarak havadan gelmekteydi.

Diğer taraftan Cihandar, Câmâsib Hekim'in sözlerini dinlemedi ve tek başına şehirden dışarı çıktı. Şehir dışına çıktığında Sindurus ile karşı karşıya geldi.

Sindurus, Cahandar'a kim olduğunu sordu. Cihandar, Şikâri'nin oğlu olduğunu söyleyince savaş başladı. Mızrak, şeşper, kalkan. Hiç birinden sonuç alamadılar.

Sindurus pehlivan aynı zamanda büyücüydü. Bir sihir okuyup Cihandar'ı aldı, havaya kaldırdı. O kadar yükseldi ki Cihandar bayıldı. Oradan Cihandar'ı bıraktı. Senuber havada gelirken zamanında Cihandar'ın yardımına yetişti. Onu

yetirmisän ki gälmisän Şikâri'nin üstünä läşkär çäkisän? O buna bu ona hävanın üzündä tutuşdular. o qädr tutuşdular, gah yerdä gah göydä. Cäng o yerä yetişdi ki ikisi dä xästä u xämir düşdülär.

havada yakalayıp yere koydu. Daha sonra Sindurus ile karşılaştı. Havada karada Sindurus ve Senuber günlerce savaştılar, ancak hiçbiri öbürüne üstünlük sağlayamadı.

Sänûbär istir Sindurûs'ä söz arasında andırsın ki bizim davamız qalsın sonraki günä Bändä dä ärz eliyimäyläşän ağaların dosların sağlığına:

Senuber böyle görünce Sindurus'a savaşın başka zamana bırakılmasını istedi. Sazı aldı bakalım nasıl dedi? Ben söyleyeyim; beyler, dostlar sağ olsun:

Senuber, Sendurus'a dedi:

Sindurûs gäl sänä desin Sänûbär,
Gälmäyeydin gäräk sän burayä,
Bu yerdä kim olar mänä bärâbär?
Sännän mänim cängim qalsın sorayä.
(6+5)

Sindurus gel sana söylesin Senuber,
Gelmemeliydin gerek sen buraya.
Bu yerde kim olur benimle beraber?
Senle benim savaşım kalsın sonraya.

Geşmişäm älimdä ixtiyarımnan,
Dost yolunda geşmişäm bu canımnan.
Qorxuram ki ayrı düşäm yarımnan,
Sännän mänim cängim qalsın sorayä.
(6+5)

Geçmişim elimde isteğimi,
Dost yolunda geçmişim bu canımdan,
Korkarım ki ayrı düşüm yarımdan,
Senle benim savaşım kalsın sonraya.

Müsälmân olmuşam bir danadı İlâhi,
Män Sänûbärin yoxdu günâhi,
Mänim yarımdı Zängilär padişâhi,
Sännän mänim cängim qalsın sorayä.
(6+5)

Müslüman olmuşum birdir Tanrım,
Ben Senuber'in yoktu günahı,
Benim yarımdı Zengiler padişahi,
Senle benim savaşım kalsın sonraya.

Söz tämam olsun, aralandılar, härkäs gäldi öz yerinä. Bu gäldi Gülistân-ı Eräm'ä.

Sözler bitti. Sinuber ve Sindurus birbirinden ayrıldılar, herkes kendi yerine geçti.

Bu yan täräftän Şah-ı Dârâ oğlu Şikâri gäldi. Qädäm qoydular Çar-bâğ-i Süleymni'dä Mäclis-i Süleymani'yä.

Diğer taraftan Şah-ı Dârâ oğlu Şikâri, Çarbağ-ı Süleymani'ye geldi ve sarayda herkesi yanına çağırdı.

Şikâri göz gäzdirdi gördü Cihandar yoxdu. Dedi bäs mänim balam Cihandar hardadı? Sänûbär'in burda yadına düşdü ki ey dâd-ı bi-dâd män onu tuttum qoydum näqqârirä. Adresin verdi Reyhânä Päri'yä. Şikâri dedi get qardaşıvı gätir.

Şikâri mecliste Cihandar'ı görmeyince sordu: Benim oğlum Cihandar nerde? Senuber, Cihangir'i Sindurus'un elinden kurtardığını ve bir mağaraya bıraktığını söyledi. Mağaranın yerini Reyhâne Peri'ye söyledi ve Reyhâne Peri onu getirmeğe çıktı.

Reyhânä Päri yetişdi gördü Cihandar ayılmıyıb, götürdü gätirdi bârgâh'ä.

Reyhâne Peri, Cihandar'ı bulduğunda daha uyanmamıştı. Onu Gülistan-ı Erem'e getirdi.

Eleyki gecäni yattılar sähär olsun, her täräftän täbl-i näqqarä çalındı. Şikâri üz dolandırdı ki män gedäcağam meydânä. Sänûbär dedi xeyir, nä qädär bacın sağdı, män qoymaram meydanä gedäsän.

Dedi bacı gäl mäni rüsva elämä, qoy män öz işimä özüm baş çäkişm. Qädim kişilärdän qalma sözdü deyiblär "oğul adamın öz belinnän, söz adamın öz dillinnän, iş adamın öz älinnän".

Nä qädr dedi qäbul elämädi. Üstâd belä näzmä çäkib, gün ortanın zamanına kimi Sindurûs ünan Sänûbär küştü tutular. Ämma heş biri heş birisinä faix gäläbilmiri. Meydanı väsätindä Sindurûs üz dolandırdı: "Ey Şikâri, adämizâd, mänim Sänûbär'inän cängim yoxdu ki! Mänin cängim sännändi. Män dädämin qatilişn axtarıram. Ägär iyidsän, qädäm qoygunan mänim meydanimä.

Bu kälmä yetişdi Şikâri'nin qulağına. Elebil dünyanı dolandırdılar vurdular Şikâri'nin källäsinnän. Şikâri âräm olabülmädi.

Geceyi geçirdikten sonra savaş davulu her tarafta dövülmeye başladı. Şikâri kendisi meydana çıkmak istedi, ancak Senuber yine izin vermedi ve dedi: Ben olduğum zaman seni meydana bırakmam

Şikâri dedi: Bu benim işim, gel beni rezil etme. Kendi işimi kendim göreyim. Atalar demiştir: Oğul insanın kendi belinden, söz adamın kendi dilinden ve iş adamın kendi elinden olmalıdır.

Şikâri, Senuber'i ikna etmeyi başarmadı. Üstat böyle söylemiş ki: Senuber ile Sendurus öğleye kadar meydanda tutuştular. Ancak kimse diğerine üstünlük sağlayamadı. Böyle olunca Sindurus meydandan Şikâri'ye seslendi: "Ey Şikâri! Benim savaşım seninledir. Ben babam Serefrâz Şah'ın öcünü almaya geldim. Neden bunu benim meydanıma gönderdin? Eğer erkeksen kendin meydanıma gel."

Şikâri bu sözleri duyduğunda dünyalar başına yıkıldı. Şikâri artık dayanamadı.

Hemen savaş meydanına ayakbastı.

Çäkib säf iki läşkär-i nâmdâr,
Olub märkäbä o şâh-zâdä sävâr.

Çekildi sıraya iki ünlü koşun,
Şeh-zade merkebine bindi.

Qädäm qoydu meydanä o nâmdâr,
Edibdir mübâriz täläb şäh-sävâr.

Ayak bastı meydana o pehlivan,
Meydanına savaşçı talep etti.

Dedi vardı bir kimsä âyâ gälä?
Män ilä edä kâr-zâri belä?

Dedi: kimse var mı gelsin?
Benim ile savaşa bilsin?

Bir dana ämûd endirdi Şikâri'nin källäsinnän. Dedi ki day bunda ät tapılmaz, fäqät sür sümüh tapılar. Üzün tutu İslâm qoşunu:

Bu kälmäni desin, Şikâri qäddin râst elädi. Dedi, çox lâf-ı kezzâb danışısa.

Sindurus çox tacub eledi, be näcur oldu män ämûdumu Qaf Dağına vursaydım dağı äritärdi.

İndi ki belä çox lâf-ı käzzâb danışısan qulağ asgınan sänä bir neçä kälmä sözüm var. Alıb bu dillärinän görək Şikâri nä deyir? Bändä ärz eliyim eşidänlärin sağlığına:

Savaş meydanda Sendurs, Şikâri'nin başına bir gürz indirebildi. Sonra İslam koşununa yüzünü çevirdi ve dedi: Gelin de Şikâri'nin kemiklerini toplayın.

Bunu söylediğinde Şikâri başını kaldırıp dedi: Çok yalan laf söyleme.

Sendurus, Şikâri'nin o darbeden kurtulduğuna çok şaşırdı. Dedi eğer o darbeyi Kaf Dağı'na vursaydım dağ param parça parçalanırdı.

Şikâri dedi: Sen ki böyle büyük yalanlar konuşuyorsan, sana diyeceklerim var. Şikâri sazı aldı bakalım Senuber'e ne dedi? Ben söyleyeyim, işitenler sağ olsun:

Şikâri, Sendurus'a dedi:

Gäl bu qädär lâf-ı kezzâb eylämä,	Gel bu kadar yalan laf söyleme,
Bu meydanda hazir ol män ilä cängä,	Bu meydanda hazır ol ben ile savaşa,
Bu yanmış qälbimi parä eylämä,	Bu yanmış kalbimi pare eyleme,
Gälmişäm edäm sän ilä cängä.	Gelmişim edim sen ile savaş.

(6+5)

Tutaram gürzünü äldän alaram,	Tutarım gürzünü elinden alırım,
İndi läşkärivä talan salaram,	Şimdi koşununa talan salarım,
Cäsätivi al qanına boyaram,	Cesedini al kanına boyarım,
Dilin olmaz day män pälangä.	Dilin olmaz daha benim gibi aslana,

(6+5)

Şikâri häsrätdi qohum qardaşa,	Şikâri hasrettir akraba, kardeşe,
Düşmanlar älinnän çäkillär haşa,	Düşmanlar elinden çekerler haşa,
Görüräm äcälin gelb yetibdi başa,	Görürüm ecelin gelmiş yetişti başa,
Gälmişäm edäm sän ilä cängä.	Gelmişim edeyim sen ile savaş.

(6+5)

Ağa, bular här ikisi mäşgul oldular cängä. ämûd, şeşpär neyzä vu kämänd. Heş birisinnän murad hasil olmadı. Äl eläditär bir birinin dävâl-i kämärinä.

Beyler, Şikâri ile Sindurus savaşa başladılar. Amuda, mızrak, kement, kalkanlar konuştu. Bunlardan sonuç alamayınca birbirinin kemerinden tuttular.

Şikâri bunu çäkib saldı märkäbinnän yerä. Bir qädr küştü tutannan.

Şikâri, Sendurus'u atından düşürdü. Yerde güreş yapmaya başladılar.

[Şikâri dedi:] ey on säqqiz min alämi yoxdan xälq eliyän Allah! Mäni bu nâmärdin älindä dästgir eliymyäsen.

Şikâri yüzünü Allah'a çevirdi: "Ey on sekiz bin âlemi yoktan yaratan Allah! Beni bu kâfirin eline verme."

Sindurûs'u götdü başına. Gätirib meydanın väsätindä qodu yerä, dizin qatlayıb qoydu sinäsinin üstünä, möhkäm qolların dalıdan bağladı. İstädi öldürsün.

Bunu söyleyip Sindurus'u yerden aldı başına kaldırdı. Onu getirdi ve meydanın ortasında yere koydu. Dizini goğüsüne dayadı ve başını kesmek istedi.

Dedi Şikâri säni and verräm o bacın Reyhânä'nin canına, mäni öldürmä mänä möhlät ver. Şikâri onu öldürmädi.

Sindurus, Şikâri'ye yalvarmaya başladı. Şikâri'yi bacısı Reyhâne Peri'nin canına ant verdi. Şikâri onu öldürmedi.

Amma qolların bağlıyıb verdi zindânä. Sindurûs'u Şikâri zindâni eladi, vä läşkärin dä hâkäza.

Kolların bağlayıp onu hapsettirdi. Sindurus'un askerleri de durumu böyle görünce Şikâri'ye sığındılar.

Amma bir neçä gün zindanda qalannan sora götdü bir dana kağaz yazdı yazdı ki Şikâri mäni bi-xud zindanda saxlamagınan.

Sindurus bir kaç gün hapiste kaldıktan sonra Şikâri'ye bir mektup yazıp onun durumuna son vermesini istedi.

Eleyki nâmä gälsin yetişsin Şikâri'nin älinä, Şikâri nâmäni oxuyub mäzmununan bâ-xäbär oldu.

Mektubu Şikâri'ye ulaştırdılar. Şikâri mektubu okuyup içeriğinden haberdar oldu. Sindurus'u yanına getirmelerini emretti.

Dedi gedin Sindurûs' gätirin bura. Gettilär Sindurûs'u gättilär mäclisä.

Dedi indi sözün nämänädi? Män dädemin qâtilin axtarıram. Här kim öldürä, mänim ayrı adamınan işim yoxdu.

Bu yannan Cihandar qaxdı. Dedi sänin dädävi män öldürmüşäm. Mänim dädäm öldürmüyübdü.

Dedi niyä öldürdün?

Dedi sänin däden neçä ildi bizim nâmusimizä gözün tihmişdi. indi dä Häft Qulley-i Kaf'ä aparmıpdı.

Sindurûs üz dolandırdı Şikâri'yä. Säni and verräm inandığın Allah'ä mäni dädämin qatilinin qabağına mänim bunan cäng eliyim. Ägär öldürsä dedämi öldürän kimi heş.

Şikâri Cihandar'a dedi hazirsän bunun meydanına gedäsen?

Cihandar dedi bäli bäs niyä hazir däyiläm. Sindurûs dedi onda qulağ as sänä bir neçä kälmä sözüm var. Aldı görek ne dedi:

Sindurus'u Şikâri'nin yanına götürdüler.

Şikâri Sindurus'tan sordu: Sözün nedir? Sindurus dedi: Ben babamın katiliyle işim var, başkasıyla bir işim yok.

Cihandar oradaydı, bunu duyduğunda ayağa kalkıp dedi: Senin babanı ben öldürdüm. Şikâri onu öldürmedi.

Sindurus dedi: Neden öldürdün?

Cihandar dedi: Baban kaç seneden beri bizim namusumuza göz dikmişti. Simizâr'ı da Heft Kulleyi Kaf'a götürmüştü.

Sindurus, Şikâri'ye yüzünü tutarak dedi: Ben babamın katiliyle savaşmak istiyorum. Başarırsa beni de babam öldürdüğü gibi öldürsün.

Şikâri, Cihandar'dan savaşa meydanına girmek isteyip istemediğini sordu.

Cihandar dedi: Evet hazırım.

Sindurus dedi: Sana diyeceklerim var. Sazını aldı bakalım ne dedi:

Sindurus, Cihandar'a dedi:

Gafilden bir sedâ yetdi gûşimä,
İgit olan gäräk äslin danmasın.
Atam ölüp kül olubdu başıma,
İgit olan gäräk äslin danmasın.

Gaipten bir ses geldi kulağıma,
Yiğit olan, gerek aslını inkâr etmesin.
Atam ölmüş, kül dökülmüş başıma,
Yiğit olan gerek aslın inkâr etmesin.

(6+5)

Nâ-märt yatar heç yuxudan oyanmaz,
Märd oğlanlar iki rängä boyanmaz.
Qurt boyunda hälqä zäncir dayanmaz,
Bu arzular üräyimdä qalmasın.

Namert yatar hiç uykudan uyanmaz,
Mert yiğitler iki renge boyanmaz,
Kurt boyunda halka zincir dayanamaz,
Bu arzular yüreğimde kalmasın.

(6+5)

Sindurûs sözünü desin märdana,
İncimäsin männän bacım Reyhâna,
Dädämin ölümü päxş olubdu cihânda,
Bu qısâs da gäräk yerdä qalmasın.

Sindurus sözünü söyler mert gibi,
İncinmesin benden bacım Reyhana,
Dedemin ölümü yayılmıştır dünyaya,
Bu kısas da gerek yerde kalmasın.

(6+5)

Cihandar'ın Menzar Şah-ı Yemeni'nin Oğlu Sindurus'u Öldürmesi

Eleyki söz tämam olsun, Şikâri dästur verdi meydan sulandı, süpürüldü. Onnan sora här iki dilâvär qädäm qoydular meydânä. Cihandar, Sindurûs. Ärz elämişäm Cihandar özü kämär-bästädi. Dädäsi Şikâri, nänäsi Simizârdı.

Eleyki qädäm qoysunlar meydânä, ämûd û şeşpär, neyzä vü qälxan u kämänd heş birisinnän murad hasil olmadı. Sindurûs meydanın kenarında bir dana çinar ağacı varidi. Yeriyib çinar ağacını rişädän çäkib yügürdü Cihandar'ın üstünä.

Cihandar äl eliyib şämşirä, neceyki bu çinarı aradan vursın bölsün, ağacın bir täräfi qaldı, bir täräfi getdi o yana.

Sindurus ämmâ bir sehr oxudu bu getdi göyä. İstir hävanın üzünnän bir sehr oxusun, gälsin yapışsın bunun kämärinän aparsın hävanın üzünä. Reyhânä bir sehr oxudu, Sindurûs'un sehrini batil elädi. Eleyki istädi yetirsin Cihandar'a, älin atsın, Cihandar äman vermädi o işkäsinnän, iki parça eliyib.

Sindurûs'u Cihandar öldürsün, här täräftän âfärin säsi âsimanä büländ oldu. Eleyki bular gäldilär bârgâh'ä, eyş mäclisin qurdular. Şadlıq eliyillär.

Bular burda şadlıqda olsunlar, eşid dâsitâni Cehânbaxş'dän, ki qäblän ärz elämişäm, Cehânbaxş, Tâvus vä Şäbâhäng Äyyâr gediblär Simizâr'ın dalısıcan. Zeferân da bularınan gedibdi. Tilism-i Belgiya, zülmatdä, Qulleyi Kaf'dä. Eleyki gäldilär yetişdilär Cezireyi Belgiya.

Bir ağacı sâyäsindä bular oturublar yerä. Cehânbaxş dedi indi biz neynämälşyik? Câdulär dedilär älbättä tumâr'ä baxax biz. O tumâr'dä nämänä yazılsa ona ämäl eliyäcağıx.

Tumâri gätiriblär, Cehânbaxş açıb baxıb, gördü yazıb:

Varid oldun ki cäzirä'yä, bir İsm-i Äzäm oxuyarsan, bir dana bağ görärsän, växti ki varid oldun o bağa bir dana imârät vardı, gedärsän o imârätin içinä. İmârätin içindä bir dana täxt qoyulub, bir dana qız yatıb o täxtin üstündä ämmâ bi-hûşdi. Yeddi

Sendurus'un sözleri bittikten sonra meydan sulandı, süpürüldü. Cihandar ve Sindurus pehlivanlar meydana ayakbastılar. Cihandar'ın beline pehlivanlık kemeri bağlanmıştı. Babası Şikâri, anası Simizâr Hanım idi.

Meydana girdikleri anda amuda, mızrak, kalkanlar konuşmaya başladı. Bir süre savaştılar, sonuç alamayınca Sindurus meydanın kenarındaki çınar ağacına yöneldi. Sindurus çınar ağacını kökünden çıkarıp onunla Cihandar'ın üzerine saldırdı.

Cihandar kılıcıyla ağacı ikiye ayırdı. Ağacın bir yarısı bu tarafa öbürü yarısı diğer tarafa düştü.

Sindurus onun karşısında bir şey yapamadığını görünce sihir yoluna başvurdu. Bir sihir okuyup havaya kalktı. Havadan inip Cihandar'ı yakalamak istedi. Ancak Reyhâne Peri bir sihir okuyup onun sihrini bozdu. Cihandar, Sindurus'a zaman vermedi, bir kılıç darbesiyle onu ikiye ayırdı.

Cihandar, Sindurus'u öldürdüğünde her taraftan alkış sesleri yükseldi. Cihandar'ı sevenler onu kutladılar. Saraya geldiler ve meclis kuruldu, her tarafta şenlik oldu.

Bunlar burada şenlikte olsunlar size Cihanbahş'ten söyleyeyim. Cihanbahş, Tavus, Şebâheng Ayyar ve Zefran Cadı Simizâr Hanım'ı tılsımdan kurtarmak için Heft Kulleyi Kaf'a gitmekteydiler. Yolları Cezireyi Belgiyade Tılsım-ı Belgiya'ye düştü.

Bir ağacın gölgesinde dinlenmeye karar verdiler. Cihanbahş neler yapacaklarını düşünüyordu. Levhayı açıp ona baktılar. Levhada neler yapmaları gerektiğini ve nereye gidecekleri yazılmıştı.

Levhayı getirip yere koydular. Cihanbahş levhayı açtı ve okumaya başladı:

"Cezireye girdikten sonra, kutsal ismi söyleyeceksiniz. Bir bağ göreceksiniz, bağa girdiğinizde bir saray göreceksiniz. Sarayın içine girdiğinizde hasta ve bayğın bir kızı yatakta göreceksiniz. Dışarıda ağacın gölgesinde yedi kez Kutsal İsmi

märtäbä İsm-i Äzämi oxursan. O qız hâlä gälär, hay salar ki kim mäni hâlä gätirdi, oyaldıb, gälsin nämöänä mätläbi var alsın. Sän cevab vermäsän. İkiminci däfä dä diyär, cevab vermäsän. Üçümüncü märhäläddä O zäman sän ağacın sâyäsinnän gäläsän, diyäsän ki ayrı mätläbim yoxdu, mäni apar Tilism-i Zülmâtä.

Şebâhäng'inän Cehânbaxş varid oldular Dedi indi aparram sizi. Qız götürür buların ikisin dä aparsın Tilism-i Zülmât'ä. Qızın adı Efsânädi.

Ba ham yola düşdüler. Esnâyi râhdä ki gedillär,bir bulax varidi. Eleyki gäldilär yetiştilär o çeşmänin başına, Efsânä dedi bu çeşmänin yanında bir diräxt-i çinâr var. Ağaş. Orda bir qädr âhu çärâyä mäşguldi. Oların içindä bir âhû var, onun bir täh buynuzu var. Täh buynuzlu âhunu tutasan, Onun bir bıynızın çekesän yerinnän çıxardasan. O bıynızın yerindä bir açar var, o âhunun qarnını yırttı. Sänduqça ahunun qarnındaydı. sänduqçanı aşdılar. Sänduxçanı aşsınlar bir dana loh çıxattılar.

Cehanbaxş, Efsânä dediyi kimi eledi, löhä baxdı gördü yazıb löhü atasız çeşmiyä, götüräsiz bir dana äjdaha nümayan olar. Cehânbaxş'inän Şebâhäng minälär o äjdahanın belinä, ama gözlärin yumalar. Eleyki löhü atdılar çeşmiyä bir äjdaha nümayan oldu.

Cehânbaxş'inän Şäbâhäng mindilär bu äjdahanın belinä, ozaman gözüzü açasız ki näre-yi şir eşidäsiz, qulaxlarına gäldi, gözlärin aşdılar, özlärin Zülmât'dä gördülär.

Efsânä gäldi bir dana govher danäsi verib baba Şäbâhäng'ä. Dedi bunun ışığıynan gedäsiz, bir däryânın känârinä yetişässiz, orda bir dävä görärsiz. Dävä hämlä eliyär sizin üstüzä siz xof elämäyin, bir dana yumurux vurun qulağının dibinnän, istär qaşsın. Yapışın onun quyruğunnan girin däryâyä, o zäman siz özüüzü zir-zämindä göräcähsiz. Orda bir qız oturub, älindä bir cam tutub. Cehânbaxş sänä suyu verär,sän suyu alasan atasan quzun üstünä. Qız närä çäkär siz bi-hûş olarsız. Hûşä gäländä mäni yanızda görersiz, män'dä sizin yanınızda ollam.

söylersen o kız iyileşecek. Kendine geldikten sonra kim beni iyileştirdi diye bağıracak. İkinci bağırmasına da cevap vermemeniz gerekir. Üçüncü kez bağırdığında, ağacın gölgesinden çıkıp onun yanına varmanız gerekecek. Senden ne dilediğini soracak. Sen ondan Tılsım-ı Zülmat'a götürmesini istemelisin.

Şebâheng Ayyar ve Cihanbahş cezireye girdiklerinde kitapta yazdığı kızı gördüler. Kız onları Tılsım-ı Zulümat'e götürmeyi kabul etti. Kızın adı Efsaneydi.

Birlikte Tılsım-ı Zulümat'e doğru yola koyuldular. Bir bulağın başına yetiştiler. Efsane dedi: Bulağın başındaki ağacın yanında ceylanlar otlamaktadır. O ceylanların arasında tek boynuzlu bir ceylan var, onu kendir ile yakalamalısınız. Onun tek boynuzunu çekip çıkarıp içinde olan açarı almalısın. Ceylanın karnında bir sandık var. O sandığı almak için ceylanın karnını yırtacaksın. Boynuzundan aldığın açar ile o sandığı açacaksın ve sandığın içindeki levhayı alacaksın.

Cihanbahş, Efsane'nin dediklerini teker teker yaptı. Levhayı alıp okudular: " Levhayı bulağa atacaksınız. Bulağın başına bir ejderha gelecek, Şebâheng Ayyar ve Cihanbahş onun omzuna binip gözlerini kapatmaları gerekiyor. Aslan kükremesi duyduklarında gözlerini açacaklar."

Cihanbahş ve Şebâheng Ayyar ejderhanın sırtına bindiler ve gözlerini kapattılar. Aslan küremesini duyduklarında gözlerini açtılar ve kendilerini zulmette buldular.

Efsane onlara bir inci tanesi verdi ve dedi: Bunun ışığında hareket edebilirsiniz. Deniz kıyısına vardığınızda bir deve göreceksiniz. Deve size saldırdığında siz onun kulağının dibinden bir yumruk vurmalısınız. Deve kaçmak istediğinde onun kuyruğundan tutup denize girmelisiniz. Deveyle beraber denize girdiğinizde kendinizi yer altında göreceksiniz. Orada elinde bir tas tutmuş bir kız göreceksiniz. Kız Cihanbahş'a suyu uzattığında onu alıp kızın yüzüne atması gerek. Kız bağırdığında siz bayılacaksınız. Kendinize geldiğinizde ben yanınızda olacağım.

Hämin tor eliyiblär, qızın älinnän camı alıblar säpsinlär qızın üstünä, qız närä çähdi, bular bi-hûş oldular, gözlärin açanda Efsanä buların yanındaydı.

Efsane dedi bura bir bağdı, bu bağı ki çıxdız känârä, bir dana dev gälär, adı Kecvân Devdi. İstär sizä ot vursun, siz gäräk onu tutasız, onu öldürmüyäsiz. O nä desä ona baxgınan. Bulara bu väsiyäti eliyib, rävâne-yi râh oldular.

Bağdan kenârä çıxanda dev gäldi, bu devi tutdular. Dedi bu imaräti gedäsän (dev diyir ha!) iki dana şer var. Oların arasında bir dana sänduxçä var. Sänduxçäni götürärsän, onun içindä säbz bir şişä var. On dana morg-i säbz var, oları da götüräsän, bu şerlärä diyäsän ki kilid hardadı onu gäräk veräsän bizä. (Yäni o tilismin açarın.) Egär vermäsäz bu şişäni vuracağam yerä, çün oların canı bu şişädädi. Olar düşällär qoca övrät surätinä. Oların biri Cemceme Câdu'du. O Cemceme Câdu diyär ki bura sizi kim gätirib? Diyärsän ki Väzir Süleymân'ınan levha varımızdı. Ona lohu görsedersiz.

O bu sözü eşidändä, diyär ki ayığ olun, Eflâk Dev gälir sizi aparsın. Häräviz onun bir ayağınnan tutacaxsız. Eleyki tutuz onun ayağınnan o aparar sizi. O yerdä ki Simzâr o yerdädi, sizi ayrı adam aparabülmäz.

Eleki Eflâk Dev gälib, yapışdılar onun ayağınnan apardı Simzâr'ın yerinä. Eläki bular ayaxların qoydular yerä, endiler. Zemzeme orda hazir oldu. O yan täräftän dä Efsanä gäldi.

Zemzeme Câdu Efsâniyä dedi: Qızım o şämşiri ki sänä ämânät vermişäm, onu ver Cehânbaxş'ä dedi bunu vur devin küräyinnän.

Tilismi ki bunun adına bağlamışlar, çlännän sora tilism açıldı. Cehânbaxş'in gözü sataşdı Simizâr'ä.

Dedi bä oğul burda neynisän? Dedi ana can can'ı başımdan geşmişäm, gälmişäm säni aparam. Dedi oğul eşid bir neçä kälmä sözüm var. Götürüb bu dillärinän Simizâr Cehânbaxş'ä görak nä deyir? Bändä dä ärz eliyimäyläşän ağaların dosların sağlığına:

Cihanbahş, Efsane'nin dediği gibi kızın elinden tası alıp suyu yüzüne attı. Kız bağırdığında ikisi de bayıldılar. Kendilerine geldiklerinde Efsane onların yanındaydı.

Efsane dedi: Bu bağın dışarısında bir dev var. O devin adı Kecvan Devdir. Kecvan Dev sizi yakalamak isteyecek. Onu yakalamanız gerek, ancak öldürmemelisiniz. Yolun gerisini ondan sormalısınız. Cihanbahş ve Şebâheng Ayyar yola koyuldular.

Bağdan dışarı çıktıklarında, dev onlara doğru geldi. Devi yakaladılar ve yolu ona sordular. Dev dedi: Bu yolu takip ettiğinizde karşınıza iki aslan çıkacak. Onların arasında bir sandık ve sandığın içinde yeşil bir şişe var. Şişeyi aldığınızda aslanlardan tılsımın açarını soracaksınız. Eğer söylemezse şişeyi yere vurup kıracağınızı söyleyin. Aslanların canı şişededir. [Korkacaklar.] Bu aslanlar iki kadın şekline dönüşecekler. Onların biri Cemceme Cadı'dır. Cemceme Cadı, sizi kim getirdi diye soracak. Siz de Vezir Süleyman'ın adını vereceksiniz ve elinizdeki levhayı göstereceksiniz.

Bunun üzerine sizi götürmek için Eflak Dev'i çağıracak. Her biriniz Eflak Dev'in bir ayağından tutacaksınız ve o sizi Simizâr Hanım'ın yanına götürecek. Oraya Eflak Dev'den başkası gidemez.

Cihanbahş ve Şebâheng Ayyar, Eflak Dev'in ayağından tuttular. Dev onları Simizâr Hanım'ın yanına götürdü. Zemzeme oradaydı, diğer taraftan Efsane de oraya vardı.

Zemzeme Cadı, Efsane'ye dedi: Kızım sana emanet ettiğim kılıcı Cihanbahş'e ver. Cihanbahş dedi: Kılıcı devin kürek kemiğine vur.

Tılsım devin adına bağlandığı için dev öldüğünde tılsım kırıldı ve Simizâr Hanım ortaya çıktı.

Simizâr dedi: Oğlum burada ne işin var? Cihanbahş dedi: Seni kurtarmaya geldim.

Simizâr Hanım dedi ben gelmem. Cihanbahş nedenini sorunca Simizâr Hanım sazı aldı bakalım ne dedi? Ben söyleyeyim beyler, dostlar sağ olsun:

Simizâr Hanım, Cihanbahş'e dedi:

Dädäm mäni edibdi bäxti qarä,
İltimâsım budur aparma mäni.
Gälmiyeydin gärək sän bu diyârä,
İltimâsım budur aparma mäni.
(6+5)

Dedem beni etmiştir bahtı kara,
İsteğim budur götürme beni,
Gelmemeliydin sen bu diyara,
İsteğim budur götürme beni.

Qulax ver män be-çârä sözünä,
Sürmä mäst eyläyib ala gözünä,
Az qalıram qäsd eyliyäm özümä,
İltimâsım budur aparma mäni.
(6+5)

Kulak ver ben biçare sözüne,
Sürme mest etmiş ala gözüne,
Az kalırım kast edeyim kendime,
İsteğim budur götürme beni.

Simizâr därdini bir käs bilmäsin,
Ağlaram didäm yaşın silmäsin,
Nâ-märtlärin görüm üzü gülmäsin,
Säräfrâz ölmäsä aparma mäni.
(6+5)

Simizâr derdini kimse bilmesin,
Ağlarım gözüm yaşın silmesin,
Namertlerin yüzü gülmesin,
Serefrâz ölmese götürme beni.

Egär Säräfrâz Şah ölmäsä mäni aparma. Cehânbaxş çox şâd oldu. Dedi ana can müjdä ver mänä, ele bu işdän ötürü qardaşım Cihandar onu öldürdü.

Simizâr Hanım, Cihanbahş'e dedi: Eğer Serefrâz Şah ölmemişse ben Gülistan-ı Erem'e dönmem. Cihanbahş dedi: Serefrâz Şah'ı kardeşim Cahandar öldürdü.

Durublar ayağa ba hem, Simizâr, Cehânbaxş, Efsanä, Tâvûs vä Zäfärân beşi bahäm gäldilär Çâr-bâğ-ı Süleymaniyä. Bular orda bir ceşn tutular.

Bunu duyduktan sonra Simizâr Hanım, Cihanbahş, Tavus ve Zeferen birlikte Çarbağ-ı Süleymani'ye döndüler. Kutlamalar başladı.

Şikâri orda Şâhrux adında bir näfär intixâb eländi ki onun yerindä otursun orda.

Şikâri orada Şâhruh adında birini seçerek saltanat tahtında oturtmuştu.

Mänzär Şah-ı Yämäni'yä ki buları da aparsın Yemen'ä.

Menzer Şah-ı Yemeni'yi de çocuklarıyla birlikte Yemen'e gönderdi.

Câmâsib Häkim soruşdu ki buları belä elämaxdan märâmın nämänädi? Şikâri alıp görək nä desin?

Câmâsib Hekim bunları neden yaptın diye sordu. Şikâri sazı aldı, bakalım Câmâsib Hekim'e ne dedi?

Şikâri, Câmâsib Hekim'e dedi:

Sänä qurbân olum Câmâsib Häkim,
Göyül istir vätän sarı yerisin.
Elimnän gülümnän necä äl çäkim?
Göyül istir vätän sarı yerisin.
(6+5)

Sana kurban olum Câmâsib Hekim,
Gönül ister vatan sarı yürüsün,
Elimden gülümden nasıl el çekim?
Gönül ister vatan sarı yürüsün.

Män aşıq oyan dağlar,
Al qana boryan dağlar,

Ben âşık o yan dağlar,
Al kana boyan dağlar.

Bu yan zülmätxânadı,	Buyan zulmet yeridir,
Necädi o yan dağlar?	Nicedir oyan dağlar?

(bayatı)

Xäbärin yox bu şikästä dilimnän,	Haberin yok bu parçalanmış yürekten,
Yetmiş ildi ayrılmışam elimnän.	Yetmiş yıldır ayrılmışım elimden,
Belä qalmaq yeydi mänä ölümnän,	Böyle kalmak yeğdir bana ölümden,
Göyül istir vätän sarı yerisin.	Gönül ister vatan sarı yürüsün.

(6+5)

Män aşıq Erz- Urûma,	Ben âşık erz-i Ruma,
Bu yol gedär Erzûrum'a,	Bu yollar gider Erzruma.
Däväsi ölmüş Äräbäm,	Devesi ölmüş Arabım,
Dözäräm här zuluma.	Sabır ederim her zulüme.

(bayatı)

Şikâriyäm çox dolandım dünyanı,	Şikâri'yim, çok dolandım dünyayı,
Qäriblik eylädi ömrümü fânı,	Gariplik eyledi ömrümü fani,
Deyillär adıma Süleyman Sânı,	Diyorlar adıma Süleyman Sanı,
Göyül istir vätän sarı yerisin.	Gönül ister vatan sarı yürüsün.

(6+5)

Qan eylär,	
Divân eylär, qan eyler,	Divan eder,
Qan eyler,	Kan eder,
Dost mäni bu halda görsä,	Dost beni bu halde görse,
Yâ ölär ya qanıma qan eylär.	Ya ölür, ya kanıma kan eder.

(bayatı)

Şikâri'nin Dârâ Vilâyetine Dönmesi ve Saltanatı Erçe'den Geri Alması

Üstatname

Şikâri, bunnan sora adını Süleymân Sâni qoydu. Hammı mänim adıma Süleymân Sâni diyäcäh. Dârâ Vilâyetine gedecağam.

Cihandar'ın bir dana oğlu olur adın qoyur İräc. Cihangir'in bir oğlu olur adın qoyullar Turäc. Sänûbär bir dana oğlan doğurur, adın qoyur Albaz. Onnan sora heremlerin hammısın Mänzär Şah-ı Yämäni'yä veriri ki aparsın Yemen'e.

Şikâri, Dârâ Vilâyetine geri dönmek istiyordu. Bunun için adını Süleynan Sâni olarak değiştirdi. Bunu herkese bildirdiler.

Cihandar, İrec adında bir erkek çocuğa sahip oldu. Cihangir'in oğlunun adını da Turec koyarlar. Senuber'in çocuğuna da Albaz adını seçerler. Şikâri haremlerinin hepsini Menzer Şah-ı Yemeni'ye, emanet etti Manzar Şah onları Yemen'e götürdü.

Bähmän Väzir'in ki bir dana qızı varidi, Efsär-Bânu, onu vermişdilär Yûsif Äräb'ä onnan oğlan olur adın qoyullar Färrux-sevar.

Behmen Vezir'in kızı olan Efser Bânu da Yusuf Arap ile evlenmişti ve onların da Ferruhsevar adında bir çocukları oldu.

Sizä erz eliyim Şikâri'dän. Şikâri dedi män Vilâyetime täräfinnän gedäcağam. Bu yan täräftän Hilâliyä padişâhı Zühhâk Padişâh, Gülbâr Vilayätinin padişâhi, üz dolandırdı: Bäs bizä bi qonax da getmiyäcaxsan.

Size Şikâri'den söyleyeyim. Şikâri Dârâ Vilâyetine doğru hareket etmek istedi. Diğer taraftan Hilâliye padişahı, Zühhak Padişah ve Gülbar Vilâyeti'nin padişahı Şikâri'yi kendi ülkelerine davet etti.

Dedi manei yoxdu, gälläm. Bular bâ-hem, gälib häräsindä bir neçä gün qonax qaldı.

Şikâri onların davetini kabul etti ve onlara birkaç gün misafir oldu.

Esnâ-yi râhdä, bular ki häräkät eliyillär gälsinlär Dârâ Vilâyätinä, Cihandar bir iddä qoşununan ayrılır gessin Şikâr'ä.

Dârâ Vilâyetine hareket ettikleri zaman Cihandar askerleriyle birlikte avlanmak için ayrıldılar.

Gedir bir âhû'yä ras gälir. Bu cadu idi, bunu öldürür, amma özü dä cadu älinnän rähâ oluru. Şikâri'yä gedillär diyillär ki belä. Bir ahunu öldürdü amma onu da tapabülmädik. Cihandar azırı.

Yolunda bir ceylana rastladı. Ceylanın tılsım olduğunu bilmeyen Cihandar onu avlamak için onun peşinden gitti. Ancak yolunu kaybeder. Şikâri'ye, Cihandar'ın kaybolduğu haberini verdiler. Cehandar kayboldu.

Amma Eşid dâsitâni kimnän?

Şikâri'dän. Şikâri üzünä bir dana niqab çäkir. Diyir män o zaman bu niqabı üzümnän rädd eliyäcağam ki öz mämläkätimä täsärrüf olam. Amma Firuz Äyyâr'a, örgedir ki aparın Şirzâd-ı Tigzän'ä bi-hûş dârû verin, onu zindani eläyin. Şikâri bulara ki bu bilsä biz gedirik ora bu gedär dädäsin öldürär, ki mänim xan ämimi sän niyä aparıb salmısan quyuya?

Destanı kimden söyleyeyim? Şikâri'den. Dârâ Vilâyetine yakınlaştığında yüzüne bir nikap takar. Ülkesi Dârâ Vilâyetini kurtulana dek o nikabı yüzünden kaldırmayacağına söz verdi. Şikâri, Şirzâd-ı Tigzen'in elinden bir hata çıkmaması için onu hapiste tutar. Amcası Şikâri, babası tarafından yapılan haksızlığın ve onu kuyuya atılmasının öcünü almasından endişeliydi. Şirzâd-ı Tigzen'i bayıltıp hapse koydurur.

Eleyki leşkär atlandı, az gäliblär çox gäliblär gäldilär yetişdilär Dârâ Vilâyätindä bir qädr känârında bular çâdür-nişin oldular.

Askerler atlandı. Az gittiler uz gittiler, Dârâ Vilâyetine yakın bir yere vardılar. Orada çadırlarını kurdular.

Ämma Ärçä'yä xäbär gätirdilär ki göydä ulduzun yerdä qarışqanın sayısı var, ama läşkärin sayısı yox.

Şikâri geldiğinde kendisiyle devlerden ve perilerden de getirmişti. Süleyman Sâni ordusunun geldiği haberi her tarafa yayıldı.

Gäländä bir az da dev'dän päri'dän gätirib ki hammı bunun Süleymân Sâni olduğuna bâvär eläsin.

Erçe'ye haberi verdiler: Gökteki yıldızların yerdeki karıncaların sayısı kadar Şüleyman Sâni'nin askerleri gelmişler.

Märd oğula ämäk versän itirmäz,
Nâ-märd âdâm doslux başa yetirmäz.
Vetenin söven oğlan özözünü itirmez,
Söyüd ağacında alma heyva nar olmaz.

Mert yiğide emek versen yitirmez,
Namert adam dostluk başa yetirmez,
Vatan sever adam kendinden çıkmaz,
Söğüt ağacında elma, ayva, nar olmaz.

Däli göyül âtäşlärä atlama,
İnnän belä dünya sänä dar olmaz,
Bir märt qazansa yüz nâ-märt doyuyar,

Deli gönül ateşlere atlama,
Bundan böyle dünya sana dar olmaz,
Bir mert kazansa yüz bin mert doyar,

Ärçä'nin bir dana oğlu var Şirzâd-ı Tigzän'nän kiçihdi, adı Şir-efkän'di. Yeridi dädäsinin bärâbärinä. Ägär icâzä verisän, bir iddä läşkärinän çıxım buların qabağına, nämänä dev, päri hamısın bir saatin ärzindä dağıdım, çıxsınlar gessinlär.

Âmma bu täräftän Ärçä neynädi? Götürüb bir dana nâmä yazdı bu növinän. Ey Süleymân Sâni. Ägär dostsan iblag elä tâ sänä xidmät eliyim. Äger qonaxsan dossan, beş gün üş gün xidmät eliyim. Älimnän gäläni eliyim. Yox ägär düşmansan, män bilim läşkär yığım.

Bu nâmäni verdi Färzânä Väzir'ä. Färzânä Väzir kim ola? İbârät ola Şikâri'nin öz müällimiydi uşaxlıxda.

Şikâri'yä dedilär ki Färzânä Väzir nâmä gätirib. Färzânä Väzir adın eşidändä dedi gedin onu piş-vâz eliyin.

Eleyki varid olsun içeri üz dolandırdı: Männän sälam olsu Süleymân Sâni'yä. İcâzä verir ki bir nâmä gätirmişäm,

Qızıl nisâr eledi bunun nâmäsinä. Alıb nâmäni oxusun, mäzmununnan baxäbär oldu. Dedi xeyli xub Färzânä Väzir siz täşrif aparın män nâmänin cävabını göndärräm gelär. Buları yola saldılar.

Amma Şikâri Cehânbaxş'dän bir name yazdırdı. Götürüb bu dillärinän göräk nämänä yazır? Bändä dä ärz eliyimäyläşän ağaların dosların sağlığına:

Erçe'nin Şirzâd-ı Tigzen'den başka bir oğlu varidi. Onun adı Şir-efkenidi. Şirefken şehirin yanına asker toplandığını duyunca babası Erçe'nin yanına gitti ve dedi: Baba izin verirsen onların karşısına çıkayım, devleri, perileri hepsini öldüreyim.

Erçe ona izin vermedi. Bir mektup yazıp onların kim olduğunu, neden oralara geldiğini sordu. "Ey Süleyman Sani! Eğer dostumuzsanız sizi ağırlayalım, üç gün beş gün size hizmet edelim, size elimden geleni yaparım. Eğer düşmansanız, asker toplayalım karşınıza çıkalım ve savaşalım."

Mektubu Şikâri'ye ulaştırması için Ferzane Vezir'e verdi. Ferzane Vezir Şikâri'nin çocuklukta öğretmeni ve eğitmcisiydi.

Şikâri, Ferzane Vezir'in mektup getirdiğini duyunca onu karşıladı. Onu ağırlayıp içeri getirdikten sonra yukarı başta oturttu.

Ferzane Vezir içeri girdiğinde dedi: Benden selam olsun Süleynan Sanı'ya. Size bir mektup getirmişim.

Onun mektubunun karşılığında altın verildi. Şikâri mektubu okuyup içeriğinden haberdar oldu. Ferzane Vezir'e dedi: Ben mektubun cevabını göndereceğim. Siz gidebilirsiniz. Onu yolcu ettiler.

Şikâri Cihanbahş'den bir mektup yazdırdı ve Erçe'ye göndermek istedi. Bakalım mektupta ne yazdırdı? Ben söyleyeyim, oturan beyler sağ olsun:

Şikâri dedi:

Männän sänä yazıram sälâm olsun,	Benden sana yazarım selam olsun,
Büt-xânä eylämisän bu mäkânı.	Püthane[99] eylemişsin bu mekanı.
Pünhân sözlärim âşikâr olsun,	Pünhan[100] sözlerim açıklansın,
İnsân olan sännnän sürmäz dövrânı.	İnsan olan senden sürmez devranı.

(6+5)

Baban İskändärdi şöhrät salıb cähânä,	Baban İskenderdi, şöhret salıp cihana,
Mağrib'dän Mäşriq'ä bayraq vurub här yanä,	Doğudan batıya bayrak vurup her yana,
Deyillär zülm eylämisän bir Müsälmânä,	Diyorlar zülm etmişsin bir Müslümana,

99 Püthane: Tapınacak, pütlerin olduğu yer.
100 Pünhan: Gizli.

Sändän edäm gäräk onun divânın. Senden edem gerek onun divanın

(6+5)

Müsälmânam xâlıyam bu günâhdan, Müslümanım, haliyem bu günahtan,
İnsâna näcât vardı doğru râhdan, İnsana iflah vardır doğru yoldan,
Mämûräm män hökm olubdu Allâh'dan, Memurum ben hüküm olup Allah'tan
İntigâm alacax Süleymân Sâni. İntigam alacak Süleyman Sâni.

(6+5)

O mäzlumun qanını sännän alacağam, ya da ki männän cäng eliyäsän gärək. Nâmäni möhr eliyib verdi Cehânbaxş'ä. Oğul, altı yüz näfär adam götüräcaxsan, bu nâmäni aparıb veräcaxsan Ärçiyä, cevab alıb gätiräcaxsan. bir näfäri öldürmüyäsän, bir näfärä bir dana yara vursan.

Mektubunda kardeşi Şikâri'ye yaptığı zulümün öcünü ondan alacağını yazdı. Mektubu damgaladıktan sonra Cihanbahş'ten onu Erçe'ye götürmesini istedi. Ancak kimseyi yolda öldürmemesi veya yaralamaması konusunda onu uyardı. Cihanbahş altı yüz atlı ile yola koyuldu.

Färhäng Äyyâr'ı da qoşubdu buna. Çehdi känârä. Bax dünya dünya'dän dağılsa bülmäsin ha Ärçä mänim qärdäşimdi ha! Dedi qurban mänim nä işim var diyäm.

Şikâri, pehlivanlarından olan Ferheng Eyyar'ı da onunla birlikte gönderdi. Şikâri, Ferheng Eyyar'a dedi: Sakın Erçe'nin benim kardeşim olduğunu Cihanbahş'e söylemeyesin. Dedi efendim söylemem.

Bäli Cehânbaxş altı yüz näfärinän atlanıbdı. Nâmäni götürübdü ki versin Ärçä'yä. Väli şährä varid olanda qoymadı ki bir näfär varid olsun şährä. Dedi siz qalacaxsız şährin därvâzäsinin eşiyindä. Färhäng Äyyâr'ınan özü girdi şährä.

Evet, Cihanbahş ve Ferheng Eyyar mektubu Erçe'ye götürmek için atlandılar. Ancak askerleri şehirin dışında kondurdular. Onları şehir dışında kalmaları konusunda uyardı. Daha sonra Ferheng Eyyar ile birlikte şehre girdi.

Cehânbaxş'inän Färhäng Äyyâr namäni gätirdilär, xäbär verdilär Ärçä'yä ki qasid gälib. Pärdä-dâr pärdäni sındırıb, varid oldular qäsrä.

Cihanbahş ve Ferheng Eyyar mektubu getirdiler. Erçe'ye haber verdiler. Perdeler kaldırıldı saraya girdiler. Erçe onları sarayda ağırladı.

Ärçä'nin gözü sataşsın Cehânbaxş'ä, üräyindä bir dana mähäbbät oturdu. Äz qezâ Cehânbaxş'in dä qanı cuşä gälib.

Erçe, Cihanbahş'ı gördüğünde onun yüreğine muhabbet indi. Cihanbahş'de Erçe'yi gördüğünde kanı kaynadı.

Eleyki istiyib nâmäni versin, bunun nâmä gätirmäyinä Ärçä göräk nä deyir? Ärçä bu dillärinän Cehânbaxş'ä diyir:

Mektubu Erçeye verdiler. Bakalım Erçe mektubu aldığında ne dedi? Sazını aldı, Cihanbahş'e dedi:

Erçe, Cihanbahş'e dedi:

Xoş gälmisän bura qädäm be qädäm, Hoş gelmişsin bura adım adım,
Qädäm qoydun ey cävân burayä sän. Adım bastın ey civan buraya sen.
Mähäbbätim çoxaldı däm bä bäm, Muhabbetim çoğaldı gittikçe,
Täbib sän märhäh sal bu yaraya sän. Hekimsen merhem sal bu yaraya sen.

(6+5)

Qızıl gül täk yâr älindä dästäyäm, Kızıl gül tek yar elinde demetim,

Ellär vurğunuyam bir häväsdäyäm.
Üräk coşa gälir säni istiräm,
Xoş gälmisän ey civan buraya sän.
(6+5)

Eller vurgunuyum, bir hevesteyim.
Yüreğin kaynadı, seni isterim,
Hoş gelmişsin ey civan buraya sen.

Män görüräm öz dinindä doğrusan,
Ot vurusan yaralarım qorusan,
Ärçä deyir söylä kimin oğlusan?
Xoş gälmisän ey civan buraya sän.
(6+5)

Ben görürüm, öz dininde doğrusun,
Ateşleyip yaralarımı kavurursun
Erçe der ki, söyle kimin oğlusun?
Hoş gelmişsin ey civan buraya sen.

Eleyki nâmäni iki älli täqdim eliyib, nâmäni açıb mäzmununnan ba-xäbär oldu. Nâmäni oxuyub amma nâ-rahand oldu. Üz dolandırdı xirä-särin biri xirä-sär.

Cihanbahş mektubu iki eliyle padişaha sundu. Erçe mektubu okuyup içeriğinden haberdar oldu. Mektubun içeriği Erçe'yi sinirlendirdi ve kötü laf etti.

Bunu Cehânbaxş eşidändä äl eläd şämşirä. namäni oxo cävabını verginän. Sakit elediler.

Cihanbahş bunu duyunca elini kılıcına götürdü. Onu orada sakinleştirdiler.

Nâmänin cävabın cäng yazdı, amma dedi ki mänä üş gün möhlät verginän. Cehânbaxş'i yola saldılar.

Erçe mektubun cevabında savaş yazdı. Ancak savaşa hazırlanmak için üç gün zaman aldı. Cihanbahş ve Farhang Eyyar'ı yolcu ettiler.

Şiräfkän Ärçä'yä dedi icâzä versän gedim yolda onu tutum, necä yanı gälb elä deyir gessin? Ellerin tvluya tovluya çıxsın buradan gessin?

Onlar gittikten sonra Şirefken, Erce'ye dedi: Nasıl biri sarayda tehdit hareketinde bulunabilir, sonra da elini kolunu salarak buradan çıkar?

Ärçä dedi sän bunu öldürsän, bu Süleymân Sâni'nin eläbil qanadının biri sındırmısa. Bizim üçün çox yaxşı olar.

Erçe dedi: Bu adam Süleynan Sanı'nın yandaşlarındandır, onu öldürürsen kanadını kırmış oluruz.

Şiräfkän on iki min näfär götürdü bunların dalısıcan getdi.

Şirefken on iki bin askerle Cihanbahş'ın arkasınca yollandı.

Amma esnâ-yi râh'dä geyirdilär Färhäng Äyyâr döndü bir dalı baxtı. Gördü läşkär gälir bunların dalısıcan, gubâr âsimänä büländ olub.

Cihanbahş ve Ferheng Eyyar geri dönüş yolundaydılar. Ferheng Eyyar bir an başını çevirip arkaya baktığında askerlerin onların peşinde olduğunu gördü.

Götürüb bu dillärinän göräk Cehânbaxş'ä nä deyir? Bändä dä ärz eliyimäyläşän ağaların dosların sağlığına:

Ferheng Eyyar sazı aldı bakalım Cihanbahş'e ne diyecek? Ben söyleyeyim dostlar sağ olsun:

Ferheng Eyyar, Cihanbahş'e dedi:
Mäxmûr göstär märkäbä versin rikâb,
Dalımızcan atlanıb läşkär gälir.
Cäng etmäyä üräyimdä yoxdu hâl,
Dalımızcan atlanıb läşkär gälir.
(6+5)

Mahmur göster merkebe versin üzengi,
Ardımızda atlanıp asker geliyor,
Savaşmaya yüreğimde yoktu hal,
Ardımızda atlanıp asker geliyor.

Mänim sözlärimi sän yerä vurdun,

Benim sözlerimi sen yere vurdun,

Mähäbbät zäncirin çäkibän qırdın,
Getmädin sän denän niyä durdun?
Dalımızcan atlanıb läşkär gälir.

(6+5)

Muhabbet zincirin çektin kırdın,
Gitmedin sen, söyle neden durdun?
Ardımızda atlanıp asker geliyor.

Sinäm nişânadı bir xädäng olar,
Färhäng Äyyâr'a da dünyâ täng ola,
Getmäsän burda böyük käng olar,
Dalımızcan atlanıb läşkär gälir.

(6+5)

Sinem nişanedir, bir hadeng olur,
Ferheng Eyyar'a da dünya dar olur,
Gitmezsen burada büyük savaş olur.
Ardımızda atlanıp asker geliyor.

Şirefken, Cehanbaxşinen savaşanda yaralandı. Bu xäbär yetişdi Sünbülä'yä. Sünbülä başladı hay hay ağlamağa ki bir qärdäşimi şer dağıttı, bir qädrdäşimi dä Süleymân Sâni gäl gör öldürecäk.

Bu yan täreftän Cehânbaxş gäldi yetirdi öz yerinä. Şikâri'ye üş gün sona cenki olacayını dedi.

Üş gün ki möhlät almıştılar tämam olsun, Ärçä dästur verdi läşkär çıxsın şährdän känârä. Oyan täräftän dä Şikâri dästur verdi läşkär çıxdı. bir täräftä dev durub, bir täräftä pärizâd, bir täräftä bäni-âdäm durub.

Cehânbaxş qärâr olur gedä meydana. Şikâri dedi: oğul. Bäli. Ägär oğlansan diri diri tutacaxsan, mänim işim var onnan.

Şemşir neyze, kemend qalxan'dan murad almayınca äl elädilär bir birinin kämärinä. günorta'nın zamanına kimi küştü tutular. Gün ortada gördülär hävanın üzünä bir bulut gälir. Bulut gäldi, gäldi, äyländi, bulutun içinnän bir äl nümâyan oldu. Yapışdı Cehânbaxş'in kämärinnän çähdi apardı göyä. Şikâri istädi ox qoysun kämänä vursun, dedi dilâvär bi-xûd ox kämana qoymagınan ägär ox atsan, öz oğluvu verräm oxuvun qabağına. Bular täbl-i bâzgäşt vurullar.

Sabahı gün täbli vurdular Cihangir adına. Bular öğleye kimi savaştılar, genä bir bulut gäldi, äyländi, äyländi, bir äl uzandı Cihangir'in tutdu kemerinnän götdü apardı göyä. Män Ekvân Dev'in nänäsiyäm. Sänin oğlun Gülbâr Vilâyetindä mänim oğlum Ekvân Dev'i öldürüb. Cihangir dädäsi

Şirefken, Cihanbahş ile savaşırken yaralandı. Sünbüle Hanım' a bu haber yetiştiğinde saçını başını yoldu. Hay hay ağlamaya başladı. Bir kardeşimi aslanlar parçaladı, birin de Süleyman Sâni askerleri öldürdü.

Bu taraftan Cihanbahş, Şikâri'nin yanına yetişti ve üç günden sonra savaş olacağını söyledi.

Üç günden sonra Erçe askerlerini şehir dışında savaş meydanına sürdü. Öbürü taraftan da Şikâri askerlerini meydana getirdi. Onların arasında bir tarafta devler, bir tarafta periler, bir tarafta da insanlar sıra bağlamıştı.

Erçe'nin karşısına, Cihanbahş meydana girmek istedi. Şikâri ona dedi: Oğlum Erçe'yi canlı yakalaman gerekiyor.

Erçe ve Cihanbahş savaşa girdiler. Kılıç kalkan, mızrak, kement, sonuç alamayınca birbirinin kemerinden tuttular.

Gün ortaya kadar güreştiler. Gün orta zamanı meydanın üzerine bir bulut geldi. Bulutun içinden bir el indi ve Cihanbahş'ın kemerinden tutup havaya çekti.

Şikâri okunu kemana koydu. Buluttan bir ses geldi: "Pehlivan, boşuna okunu atma, atarsan oğlunu okun önüne veririm ona değer." Bu olaydan sora geri dönüş davulu vuruldu.

Ertesi gün savaş davulu vurulduğunda Cihangir meydana girdi. Savaş sırasında yine bir bulut meydana girdi, bir el uzanarak Cihangir'i götürdü. Bulutun içinden bir ses geldi: "Ben Ekvan Devin anasıyım. Senin oğlun benim oğlum Ekvan Dev'i öldürmüş."

Şikâri'nin dalısıcan gedändä, Gülbâr Vilâyetindä Ekvân Dev'i öldürüb vä Gonca Läb'i almışdı. Buları apardı Häft Qulley-i Kaf'ın axirinä. Cihandar Xusrov-i Qäladâr'ın yanında.

Bu säfär Şikâri özü qädäm qoydu meydânä.

Dedi qulağ as deyim da. Görek Şikâri, Erçeye ne dedi. Şikâri dedi:

Cihangir, Gülbar Vilâyetinden geçerkende Ekvan Devi öldürmüş ve Goncaleb'i almıştı. Onun öcünü almak için Ekvan Dev, Cihangir ve Cihanbahş'ı Heft Kulleyi Kaf'ın sonunda Husrev Kaledar'ın yanına götürdü

Ertesi gün savaş meydanına Şikâri kendisi girdi. Şikâri sazını aldı bakalım Erçe'ye ne dedi?

Şikâri ile Erçe'nin Savaşı ve Şikâri'nin Saraya Dönüşü

Şikâri, Erçe'ye dedi:

Şeypur çalax säs bürüsün här yanı,	Boruları çalalım, ses bürüsün her yanı,
Männän cäng eliyax märd-i märdâna.	Benimle cenk edelim mert merdana.
Sännän cäng eyliyä Süleymân Sânı,	Seninle savaş ede Süleynan Sanı,
Männän cäng eliyax märd-i märdâna.	Benimle cenk edelim mert merdana.

(4+4+4+3)

Män ilä bir yerdä şärâb içäsän,	Benimle bir yerde şarap içesin,
Bu meydânda baş u candan geçäsän,	Bu meydanda başından candan geçesin,
Hicrânın däftärin bu gün açasan,	Ayrılık defterin bir gün açasın,
Männän cäng eliyax märd-i märdâna.	Benimle cenk edelim mert merdana.

(4+4+4+3)

Süleymân Sâni'yä düşman gülmäsin,	Süleynan Sanı'ye düşman gülmesin,
Mänim sözüm sänä ağır gälmäsin,	Benim sözüm sana ağır gelmesin,
İstiräm meydanda qan tökülmäsin,	İsterim meydanda kan dökülmesin,
Männän cäng eliyax märd-i märdâna.	Benimle cenk edelim mert merdana.

(4+4+4+3)

Şikâri'ynän Ärçä xelleh küştü tutdular. Şikâri kämändi atıb, bunu beli üstä vurdu yerä. Eleyki qolların bağladı, dedi aparın bunu salın zindana. Ärçä'nin nämänäsi varidi älinä aldı. Şikâri qädäm qoydu Bârgâhä. Härämxanada Sünbülä başın yolur tökür yerä. Şikâri, üzünün niqabini aşmamış hälä.

Yeddi gün belä getdi.

Ärçä zindannan nâme yazdı ki mäni ya öldür, ya bele saxlama. Destur verdi Ärçä'ni gätirdilär.

Bu xäbär getdi yetişdi Sünbülü'yä, ki Ärçäni aparıllar öldürsünlär. Durdu gäldi bargahä yalvarmağa.

Şikâri ile Erçe çok savaştılar. Sonunda Şikâri kendirini atıp onu yere vurdu. Kolların arkadan bağladı ve onu esir aldı. Şikâri, Erçe'nin tüm varlığını ele geçirdi. Şikâri saraya ayakbastı. Haremliğe girdiğinde Sünbüle Hanım saçını başını yolmaya başladı. Şikâri'nin yüzünde nikap olduğu için Sünbüle Hanım onu tanıyamadı. Yedi gün böyle geçti. Erçe zindandan bir mektup yazdı. "Ya beni öldür ya da bırak" diye. Şikâri Erçe'yi saraya getirtti.

Haber Sünbüle Hanım'a da yetişti. Saraya geldi ve Erçe'yi öldürmemesi için Şikâri'ye yalvardı.

Şikâri gördü başdan ayağa qäre geyib. Bir saçları ağdı. Gäldi döşändi bunun qädämlerine. Dedi niyä belä eliyisän? Dedi sän Allah bu Ärçä'nin günahınnan geç. Dedi sän kimsän? Niyä qärä geymisän?

Dedi men Şâhın qızıyam sänä deyim da niyä qärä geymişäm. Götürüb bu dillärinän göräk Şikâri'yä nä diyir?

Şikâri, Sünbüle'nin baştan ayağa karalar içinde olduğunu gördü. Yalnız saçlarının ak olduğunu ve baştan aşağı karalar içinde olduğunu görünce ondan sordu: Sen kimsin? Neden karalara giymişsin?

Sünbüle Hanım dedi: Ben Şah'ın kızıyım, sana söyleyeyim neden karalar giydiğimi. Sazını aldı bakalım Şikâri'ye ne dedi?

Sünbüle Hanım, Şikâri'ye dedi:

Gäl sänä söyläyim Süleymân Sânı,
Geydiğim bir cävânın qarasıdır.
Üräyimnän qara qanlar axıtma,
Geydiğim bir cävânın qarasıdır.
(6+5)

Gel sana söyleyeyim Süleynan Sanı,
Giydiğim bir civanın karasıdır,
Yüreğimden kara kanlar akıtma,
Giydiğim bir civanın karasıdır.

Män aşıqam gälmädi,
Köçüm getdi gälmädi.
Fäläk männän bäd etdi,
Ağlar üzüm gülmädi.
(bayatı)

Ben aşığım gelmedi,
Göçüm gitti, gelmedi.
Felek benden kötü oldu,
Ağlar yüzüm gülmedi.

Gälmişäm qapıva mändä çarayä,
Täbibsän gätir märhäm sal yarayä,
Gätiräbülmäräm adın arayä,
Geydiğim bir cävânın qarasıdır.
(6+5)

Gelmişim kapına bende çareye,
Bulursan getir merhem sal yaraya,
Getiremem adını ortaya,
Giydiğim bir civanın karasıdır.

Män aşıqam aşmadı,
Bärk bağladı aşmadı.
Xäzân oldu töküldü,
Qonçä gülüm aşmadı.
(bayatı)

Ben aşığım aşmadı,
Berk bağladı aşmadı,
Hazan oldu döküldü,
Gonca gülüm açmadı.

Sünbüläm gözüm intizârdı,
Bu göylümü alan gäm gubârıdı.
Necä deyim adın Şer Şikârıdı.
Geydiğim o cävânın qarasıdır.
(6+5)

Sünbül'üm gözüm intizardı,
Bu gönlümü alan keder tozudur.
Nice söylesem? Adı aslan Şikâri dir.
Giydiğim o civanın karasıdır.

Sinäm üstün dağlaram,
Düğünäräm dağlaram,
Qardaş qardaş diyäräm,
Ölänäcan ağlaram.
(bayatı)

Sinem üstün dağlarım,
Düğünlerim bağlarım.
Kardeş, kardeş derim,
Ölene dek ağlarım.

Elä Şikâri adı gäländä Şikâri täxt üstünnän källä baş düşdü aşağıya. Färzânä Väzir vä tämam väzirlär döräsin aldılar. Niqâbı üzünnän çähsinlär Färzânä Väzir üz dolandırdı: And ola celâl-ı İlâhi'yä bu Şikâridi. Ele lağ Şikâri özüdü, yetmiş ildi gedibdi.

Eleyki halä gälsin, bacısına üz dolandırdı: "Bacı elä o Şikâri ki onun üçün qara qeymisän, o mänäm".

Bular bir birin qucaxlıyıblar. Ärçä çox xäcâlät çähdi, qolları bağlı, väzirlärin yanında.

Şikâri neynädi? Dedi män o zaman sänä dedim, öz älimnän sältänäti sänä veriräm. Yapışıb däst-bändinnän oturttu täxtä. O yan täräftän Şikâri üz dolandırdı: Gedin Şirzâd-ı Tigzän'i gätirin. Şirzâd-ı Tigzän'i gättilär. Sünbülä qolların aşdı saldı boynuna. Dädäsiynän bunu barışdırıblar. Öpüşüblär, bäsât-ı eyş u nûşi bär-pâ elädilär. Fäläk götürüb därväçäni, qoymur qapıdan geçäni.

Cihandar xisrov Qäläddâr'ınandı. Dedi axı sän bülmüsän ki. Fäläh männän göz äyib, gaş äyib gurbätä düşmüşäm. Sän mänim adımı bilisän da, qulağ as deyim da. Götürüb bu dillärinän görax Cihandar ne deyir? Bändä dä ärz eliyim äyläşän ağaların dosların sağlığına:

Sünbüle Hanım, Şikâri'nin adını getirdiğinde Şikâri Saltanat tahtından baş aşağı yere düştü. Ferzane Vezir ve diğer vezirler başına toplandı. Şikâri'nin yüzünden nikabını kaldırdığında onu tanıdılar. Ferzane Vezir dedi: Allahıma bu Şikâri'nin kendisidir. Yetmiş yıldan beri gitmişti.

Şikâri kendine geldiğinde bacısı Sünbüleye dedi: "Karalarını bağladığın Şikâri, benim."

Şikâri ve Sünbüle Hanım kucaklaşıp öpüştüler. Erçe vezirlerin yanında bu durumdan çok utandı.

Şikâri ne yaptı? Erçe'ye yüzünü çevirdi ve dedi: Ben sana saltanat tahtını veririm dedim ama sen beni dinlemedin. Daha sonra kardeşi Erçe'nin kolundan tutarak tahta oturttu. Şikâri, Şirzâd-ı Tigzen'i hapisten çıkarttı ve saraya getirtti. Sünbüle Hanım onu gördüğünde çok sevindi, kolların boynuna saldı ve öpüştüler, görüştüler, yediler içtiler ve hoş zaman geçirdiler.

Hayatın tadını çıkarmaya başladılar.

Cihandar, Husrev Kaledar'ın yanındaydı. Bir gün Husrev onun üzgün olduğunu görünce nedenini sordu. Cehamdar dedi: Felek bana oyununu oynadı, beni gurbete attı. Sazıyla sözüyle Cihandar görelim Husrev Kaledar'a ne dedi? Ben söyleyeyim; oturan beyler, dostlar sağ olsun:

Cehandar, Husrev Kaledar'a dedi:

Cânım Xirsrov Qäl'ä-dâr,	Canım Husrev Kaledar,
Gäl olgunan qardaş mänä.	Gel ol kardeş bana,
Bu can sänindi här nä var,	Bu can senindir her ne var,
Bu çöldä ol sırdaş mänä.	Bu çölde ol sırdaş bana.
(4+4)	

Gäzmäginän männän xälvät,	Gezme benden ayrı,
Darıxıram eylä söhbät.	Sıkılırım et sohbet,
Gäl ikimiz içax şärbät,	Gel ikimiz içelim şarap,
Üräktän ol mänä qardaş.	Yürekten ol bana kardeş.
(4+4)	

İskendär'ä var näjâdım,	İskender'den var soyum,
Pozulmaz heş ilgarım,	Bozulmaz hiç sözlerim,
Cihandardı mänim adım,	Cihandardı benim adım,
Gäl olgunan qardaş mänä.	Gel ol kardeş bana.
(4+4)	

Dedi Xisrov mänä iki min näfär veräsän mänim işim var. Dedi iki min näfär sehldi, mänim on iki min näfärim ki var hammısın sänä veräm, özüm dä sännän gäläm.

Ağa Xisrov Qälä-dâr on iki min näfärinä dästur verdi hazirlensinlär. Bäraber sävâr, geyiniblär, yeddi yerden tengin berkidibler. Cihandar adın qoydu Xisrov-i Qäladâr, onun da adın qoydu Xiftân-ı Bebr.

Pärçäm-i İslâmı götürüblär gäldilär yetişdilär Dârâ Vilâyetinin yanına. Bir näfäri gätirdilär Cihandar'ın yanına. Gälib sälâm verdi. Dedi qurban näyä gälmisän bura? Bäyä eşidmämisän ki burda Süleymân Sâni gelib burda läşkäriynän? Dedi nä Şikârisi? Özün vurdu bülmämäzlığa. Dedi qädim zamanda burda bir Şah-ı Dârâ'nın oğlu varidi. Ärçä Şikâri'ni salmışdı quyuya yetmiş ildän sora gäldi. Öldürmädi vä onu padişâh eladi.

Cihangir ot tutup yandı. Reyhânä Päri'yä dedi sän get bu xäbär gör düzdü? Reyhânä Päri getdi gördü bäli necä ki diyibele hamısı eladi.

Cihandar bir namä yazdı ki män evlâd-ı İskändäräm, mänä dädä babadan hükmranlıx yetişär, ya siz xoşluğunan verin ya da sabahlarıma cängä hazir olun. Altında da Xisrov-i Qäladâr yazdı. Öz adın Xisrov-i Qäladâr qoydu.

Bular ikisi şährä girdi, läşkäri saxladılar. Gäldilär därbâr'a. Eleyki därbâr'a yetişsinlär, pärdä-dâr pärdäni sındırıb, kirnûş eliyib dayandı.

Växti ki nâmäni verdi, dedi ävväl gärak mänä qızıl veräsän. Qızıl verdilär, nâmäni aşdı oxudu, gördü bäli yazıbdı mänim dädädän näslim Süleymânä, nänädän İskendär'ä. Şikâri Dedi oğul niyä baxısan?

Bunun üzündä niqab olduğu üçün bunu tanımıllar, yoxsa Şikâri oğlunu tanımazdı? Adın da qoyub Xisrov ki kanımasınlar.

Dedi qulağ as deyim da niyä mäclisä baxıram. Alıb kälmäsin bu dillärinän desin, Bändä dä ärz eliyimäyläşän ağaların dosların sağlığına:

Cihandar, Husrev Kaledar'dan iki bin asker istedi, Husrev Kaledar dedi: Sana iki bin yerine on iki bin asker veririm. Kendim de seninle gelirim.

Beyler! Husrev Kaledar on iki bin pehlivanıyla birlikte kendisi de hazırlandı. Kendi adını Husrev Kaledar ve Husrev Kaledar'ın adını Hıftan-ı Bebir olarak değiştirdi.

İslam bayrağını aldılar ve Dârâ Vilâyeti'nin yanında çadırlarını kurdular.

Şehrin yanında bir adamı yakaladılar ve orada neler olduğunu ondan öğrendiler. Adam Süleynan Sanı (Şikâri) askerlerinin Dârâ Vilâyetini fethettiklerini onlara söyledi. Şikâri'nin kardeşi tarafından yetmiş sene önce kuyuya atıldığını ve yetmiş yıldan sonra tekrar Dârâ Vilâyetine döndüğünü ve Erçe'yi yendiğini ancak Şikâri tekrar onu saltanat tahtına oturttuğunu onlara anlattı.

Cihandar bu işe çok kızdı. Reyhâne Peri'yi yakından olanları izlemek için gönderdi. Reyhâne Peri oraya gittiğinde tüm olayların doğru olduğunu gördü.

Cahandar daha sonra bir mektup yazıp kendini İskender evladından olduğunu ve padişahlığın ona yetiştiğini söyleyerek hükümeti ona iade etmelerini istedi. Mektubun altında da Husrev Kaledar imzasını attı.

Cihandar ve Husrev Kaledar mektubu alıp şehre doğru yola koyuldular. Saraya girdiler, perdeler açıldı, el pençe Şikâri'nin huzuruna saygı hürmetle çıktılar.

Mektubu vermeden önce ona altın verdiler. Şikâri mektubu okudu.

Şikâri, onun çevresine merakla baktığını görünce onun kim olduğunu ve neden her tarafa baktığını sordu.

Cihandar'ın yüzüne nikap olduğu için kimse onu tanıyamadı. Yoksa Şikâri oğlunu tanımaz mıydı?

Cihandar, sazını aldı ve dedi: Sana söyleyeyim kimi arıyorum. Sazını aldı bakalım ne dedi? Ben söyleyeyim beyler, dostlar sağ olsun:

Husrev Kaledar (Cihandar), Şikâri'ye dedi:

Ona görä mäclisivä baxıram, Ona göre meclisine bakarım,
Män görän civanlar hanı? Görüm män. Ben gören civanlar nerde? Görüm ben.
Geyzä gälib bir sel kimi axıram, Aşıp taşıp bir sel gibi akarım,
Män görän civanlar hanı? Görüm män. Ben gören civanlar nerde? Görüm ben.

Deyiräm därdimi sänä bir bä bir, Diyorum derdimi sana bir bir,
Dolanmısan dünyanı sän yer bä yer. Dolanmışsın dünyayı sen yer yer.
Bir Cehânbaxş biri Cähângir. Biri Cihanbahş, biri Cihangir,
O iki civanlar hanı? Görüm män. O iki civanlar nerde? Görüm ben

(6+5)

Dedi sän Cihangir inän, Cehânbaxş'i hardan tanıyısan?

[Şikâri dedi:]Cihangir ile Cihanbahş'ı sen nerden tanıyorsun?

Dedi eşidmişäm da, özlärin görmämişäm. Amma ona oxşuyan birini görmüräm.

Cihandar onları görmediğini ve yalnız pehlivanlıklarını duyduğunu söyledi.

Şikâri'nin gözü doldu. Dedi oları Färzânä Väzir'dän soruş.

Şikâri'nin gözleri yaşla doldu. Onları Ferzane Vezir'den sor dedi.

Amma sän üzüvü örtmüsän, bälli däyil kişisän ya arvatsan? Dedi män arvad däyiläm, qulağ as deyim. Alıb öbürü kälmäsin bu dillärinän desin:

Ancak sen kendini tanıtmadın. Kadınlar gibi yüzüne nikap çekmişsin.

Cihandar dedi: Ben kadın değilim, sözünün devamını şöyle dedi:

Cihandar dedi:

Arvad danışanda biraz hällänär, Avrad konuştuğunda biraz nazlanır,
Nigab atta gül cämalı bällenär, Nikap altında güle benzer yüzü belli olur,
Kişi sabah o meydanda bellener, Erkek yarın o meydanda belli olur,
Män görän civanlar hanı? görüm män. Ben gören civanlar hanı? Görüm ben.

(6+5)

Eleyki sabah olsun här iki täräftän säf çäkib şährin känârindä dayandı.

Sabah olduğunda iki tarafın askerleri, şehir kenarında sıralanıp durdular.

Xisrov-i Qäläddâr ki ibârät ola Cahandâr'dan, qäddäm nähâd eläd qoydu meydânä. Päläh därisi geyib äyninä bäbrsävâr, üzündä niqâb külahın altınnan çekib.

Cehandar, Husrev Kaledar adıyla meydana girdi. Yüzünde nikap, eğninde kaplan derisi, başında savaş külahı meydanın ortasında durdu.

Bu yan täräftän Ärçä istädi qäddäm qoysun meydânä, Şir-Efken qäddäm qodu qabağa. Dedi däddä män ölmämişäm ki sän meydana gedäsän. Dedi män gedäräm onu tutaram. Amma xäbärläri yoxdu ki Cihandar özü kämär-bästädi. Bir Şikâri eliyäbülär bunun qabağında dayansın. Heş kes bunun qabağında dayanammaz.

Diğer taraftan Erçe meydana girmek istedi, ancak Şirefken ileri gidip dedi: Daha ben ölmedim ki babam meydana girsin. Ben hemen onu tutup getireceğim. Ancak Cihandar'ın pehlivanlık kemeri sahibi olduğunu bilmiyordular, onu Şikâri'den başka kimse yenemezdi. Kimse onun önünde duramazdı.

Eleyki qäddäm qoydu meydanä gördü bir dana norästädi. Dedi sänin adın nä? Dedi

Şirefken meydana ayak bastığında, Husrev Kaledar (Cihandar), karşısında bir

mänim adımı gärək neyzämnän xäbär alasan. Cihandar istedi yerisin qabağa, hälä Şir-Efken ani däqiqädä neyzäni hävale eländi Cihandar'a.

Bu onu tanır ama o tanımır. qılınc, qälxan ämûd, şeş-pär heş birinnän murad hasil olmadı. Älin tutdı yapışdı Şir-Efken'in kämärinnän, Şir-Efken'i atdı kenârä. Xisrov-i Qäläddâr dedi Xiftân-i Bebr, qolların bağla. Ani däqiqädä qolların bağladı verdi bu birilärä.

Onnan sora biyol Ärçä qädäm qoydu meydânä. Ärçä qädäm qoysun meydânä, qılınc,qälxan ämûd, şeş-pär heş birinnän fayda gälmädi. Bular ikisi dä piyâdä oldular küştü tutdular. Gün orta äzanına kimi küştü tutdular, gün ortanın zämanındä Cihandar bir qudrätin yığdı biläyinä; Ey on säqqiz min alämi yoxdan xälq eliyän Allah. Götürüb Ärçänin arxasın qoydu yerä.

Ani däqiqädä qolların bağladı tävil verdi Xiftân-i Bebr'ä. Xiftân-i Bebr'dä tävil verdi öbürülärä, täbl-ibâzgäşt vuruldu.

Ämma Şikâri ot tutub yandı. Ağzında şirin tüpürcäyi zähr-imara dönüb.

Eleyki genä täbl-i cängi vuruldu bu täräftän Qeys-i Rämmâh- Äräb'in adına o täräftän Xiftân-i Bebr'in adına, häman Qeys-i Rämmâh- Äräb di ki ärz elämişäm gündä bir däna dävänin ätin yiyärdi, şarabınan.

Qeys-i Rämmâh- Äräb yıxıldı, hemen onun da älin bağladılar, verdi Xiftân-i Bebr'ä. Şikâri dästur verdi täbl-i bazgäşti vurdu.

Şikâri axşam şärâbi içir amma bekefdi, nâ-rahand. Dedi Färzânä Väzir sabah män özüm gäräh gedäm cängä.

Bu yan täräftän Şirzâd-ı Tigzän dedi män nämäniyäm? Sän mäni heşdi yerinä qoymusan. Dedi yox sän dä gedärsän dädän kimi qardaşın kimi tutularsan sabah özüm gäräh gedäm. Şikâri dedi täbl-i cängi mänim adıma vurun. Färzânä Väzir dedi sän gessän biz neynärk? Dedi qulağ as deyim.

Götütrüb Färzânä Väzir'ä dedi:

yeni yetme görünce onun adın sordu.

Şirefken dedi: Benim adımı mızrağımdan sorman gerek. Hemen mızrağını Cihandar'a doğru fırlattı.

Cihandar, Şirefken'i tanıyordu, ancak Cihandar'ın yüzünde nikap olduğu için tanınmıyordu. Bir kaç mızrak atışından sonra Cihandar, Şirefken'in kemerinden tutup yere attı. Hıftan-ı Bebir adında pehlivana verdi, kolların bağlattı. O da hemen kolların bağlayıp askerlerden onu hapse göndertti.

Şirefken'den sonra Erçe meydana girdi. Erçe'yle de Kılıç kalkan, gürz, mızrakla savaştılar. Sonuç almayınca atlarından indiler ve güreşe geçtiler.

Öğleye kadar güreştiler. Gün orta zamanında Cihandar gücünü toplayıp Allah'a yakardı: "Ey on sekiz bin âlemi yoktan yaratan Allahım!" diyerek Erçe'nin arkasını yere vurdu.

Hemen kolların bağlayıp onu da Hıftan-ı Bebir'e verdi. Bu olaydan sonra geri dönüş davulu dövüldü.

Onların tutulmasına Şikâri çok sinirlendi, ağzında şirin tat zehir oldu.

Tekrar savaş davulu dövüldü. Bir taraftan Keys-i Remmah-ı Arap bir tarafta Hıftan-ı Bebir meydana girdiler. Keys-i Remmah-ı Arap günde bir devenin etini şişe çekip şarapla yiyen pehlivandır.

Keys-i Remmah-ı Arap da Cihandar'ın meydanında mağlup oldu. Onun da kolların bağlayıp tutukladılar. Geri dönüş davulu dövüldü.

Şikâri bu olaya çok üzüldü. Ferzane Vezir'e dedi: Yarın ben kendim bu pehlivanın meydanına girmem gerek.

Şirzâd-ı Tigzen dedi: İzin verirsen ben meydana gireyim onu tutayım, getireyim.

Şikâri ona izin vermedi.

Ertesi gün savaş davulu Şikâri'nin adına dövüldü. Ferzane Vezir Şikâri'nin meydana gitmesine karşı olsa da onu gitmekten alıkoyamadı. Şikâri sazını aldı, balaklım Ferzane Vezir'e ne dedi:

Şikâri, Ferzane Vezir'e dedi:

Dolanım başıva Färrzânä Väzir,	Dolanım başına Ferzane Vezir,
Därd älinnän gäldi tängä män,	Dert elinden geldim cana ben,
Ver täbili vursunlar mänim adıma,	Ver davulu vursun benim adıma,
Sabahları gedim özüm cängä män.	Sabah zamanı gidim kendim savaşa ben.

(4+4+3)

Fäläyin älinnän gälmişäm cânä,	Feleğin elinden gelmişim cana,
Şikâyät eyläräm qâdir subhânä,	Şikâyet ederim kadir Allah'a,
İstäyiräm qädäm qoyam meydânä,	İsterim kıdem koyayım meydana,
Sabahları özüm gedim cängä män.	Sabah zamanı gidim kendim savaşa ben.

(4+4+3)

Şah-ı Märdân özü yetär dadıma,	[Hz. Ali] kendi gelir yardıma,
Qâdir Allah yetişsin färyâdıma,	Kadir Allah yetişsin feryadıma,
Şikâriyäm bäläsen bünyadimä,	Şikâri'yim bilirsin pehlivanlığımı,
Sabahları özüm gedäm cängä män.	Sabah zamanı gidim kendim savaşa ben.

(4+4+3)

Cihandar ve Şikâri'nin Savaş Meydanında Karşılaşması

Sabbah açıldı, täbl-i cängi vuruldu. İki läşkär sabah dan säf çähdi. Bular qädäm qoydu meydânä. İstädilär bular bir birlärinä härbä vursunlar, Şikâri düşdü yerä, Şikâri hansı märkäbi minib? Uqâb-ı Divsär'i. Uqâb-ı Divsär qädäm qoyanda meydanä, Cihandar'ı tanıdı.

Heyvan gözü açıx olar, mäxsusän atın, itin dä gözü açığ olar, bir ağaşdan biri danışsa onun säsin tanıyar. Uqâb-ı Divsär bir şihä çähdi ayaxların vurdu yerä väli Şikâri bilmädi ki bu bunu tanıyıri.

Män istiräm ägär oğlan olsan yerdä küştü tutax. Dedi mänim başım üstä. Niqâb üzündädi.

Äl eläđilär bir birinin kämärinä axşamacan küştü tutdular, heş kes fâiq gälmädi. Üş gün bular yeksärä küştü tuttular. Üçümüncü gün

Şikâri canä gäldi, axı bu kimdi mänim qabağımda dayanıbdı? Bu günä kimi heş pehlävan mänim qabağımda dayanmıyıbdı. Bu kimdi axı. Amma Şikâri giräviyä saldı başın aldı qoltuğuna. Cihandar çox älläşdi başın qoltuğunnan alsın, Şikâri bärk tutub.

Sabah olduğunda savaş davulları dövüldü. İki tarafın askerleri karşı karşıya durdular. Pehlivanlar meydana ayakbastılar. Şikâri atından indi. Şikâri Ügab-ı Devser ile meydana gelmişti. Ügab-ı Devser meydana girdiğinde, Cihandar'ı tanıdı. İki ayağına kalkıp şeyhe çekti.

Hayvan çok zeki olur, özellikle at çok açıkgözlü bir hayvandı. Köpek de uzaktan birinin sesinden tanıyabilir. Ügab-ı Devser bir şeyha çekti. Şikâri atın bu şeyha çekmesine anlam veremedi.

Cihandar nikablıydı. Şikâri'ye dedi: Seninle güreş yapmak istiyorum. Şikâri dedi: Başım üstüne.

Bir birinin kemerinden tutular, akşama kadar güreştiler, ancak üstün gelen olmadı. Üç gün sabahtan akşama güreş devam etti.

Şikâri karşısındaki pehlivanın onun önünde üç gün dayandığına inanamıyordu. Bu kimdir benim karşımda üç gün durabildi? Üçüncü günde Şikâri bir şekilde Cihangir'in başını kolunun arasına aldı. Cihandar çok çaba gösterdi, ancak başını

Cihandar bir fän işlädi ki başın bunun qoltuğunnan alsın, baş qoltuxdan çıxanda, baş çıxdı väli külahäk atıldı o yana.

Külah gedändä, niqabda getdi. Niqab gedändä bunun cemâli roşen olanda, Şikâri'nin gözü düşdü Cihandar'a. Şikâri gördü bu Cihandar'dı, bäs sänsän bizi neçä gündü äsir elämisän? Dedi ata can ävväla ki mäni güzäşt eliyäcaxsan, dövümän dä män acxdan bu işigörmüşäm. Niyä bäs oğul? Bäs män sänin oğlun däyiläm? Neçä müddätdi män äsiräm, itmişäm.

Läşkär hammısı suya döndü, bäs bu Şikâri'nin oğludu.

Xisrov-i Qäläddâr on iki min näfär läşläriynän, Qeys-i Rämmâh- Äräb, hammısı bir yerä yığışdılar, ceşn tuttular. Xisrov-i Qäläddâr on iki min näfer läşkärynän.

Sora Cihangir'inän Cehânbaxş'dän söhbät açıldı, Dedi bu cur küştü tuturdular, Ekvân Dev'in nänäsi gälib aparıb buları salıbdı tilisme.

Bular belä oturmuşdular gördülär üş näfär adam gäldi. Şâhrux Şâhın adamları ki Gülistân-ı Eräm'dä.

Dedi Şâhrux Şah'ın qızı Nurül'eyn'i Ugâr gelib aparıbdı. gälib aparıb qardaşlarının birinä. Biz indi onnan başarabilmärik. Dedilär neynek neynemeyek.

Cihandar üz dolandırdı: Ata can, olmasa istä mänim bacım Reyhânä Päri gälsin. Bular ehzâr eläddilär Reyhânä Päri gäldi. Bu yan täräftän Şikâri mozınu mäträh eliyib. Reyhânä fikrä getdi. Dedi qurbân Tâvûs männän böyühdü, ihzâr eläginän o gälsin, män bu bârädä izhâr eliyäbülmäräm. Ehzâr eliyiblär buna da mäträh eläddilär.

Dedi Zäfäran männän böyühdü, Zeferân bu barädä ezhâr eläsin. Dübârä ehzâr eliyiblär Zeferân gelsin. Bun da getirdiler

Här nir şeyi ona da dediler. Zeferân dedi Dedi qulqğ as deyim da. Ugar yeddi qärdäşdilär, bular här biri bir bendärdädilär sän gärak yeddi dana bändär geçäsän, här birindä yüz min qoşun var, Ugâr özü dä tilisim bändidi. Heş zad kesmäz onu. Onun âludäsi Värvärä Câdû du.

Aldı sazını dedi qulağ as bir neçä kälmä görek nece deyir? Men deyim:

Şikâri'nin kolundan kurtaramadı. Cihandar bir şekilde başını kurtarmak istediğinde külahı başından çıktı.

Külahı düştüğünde yüzündeki nikap da yere düştü. Şikâri'nin gözü Cihandar'ı gördü. Şikâri, Cihandar'ı tanıdı. Ona dedi: Oğlum kaç günden beri neden bizi uğraştırıyorsun? Cihandar babasından özür diledi ve dedi: Bunu yaptığım için beni affedin, ancak ne zamandan beri beni kaybetmişsiniz, hiç arayıp sormadınız mı ben nerelerdeyim? Beni hiç mi merak etmediniz?

Her iki tarafın askerleri suya döndüler (baka kaldılar). Demek bu Şikâri'nin oğludur.

Husrev Kaledar on iki bin askeriyle Şikâri'nin askerlerine katıldılar. Keys-i Remmah-ı Arap ve diğerleri hapisten çıkarıldı. Her tarafta kutlamalar başladı.

Sonra [Cihandar], kardeşleri Cihangir ve Cihanbahş'ı sordu. [Şikâri] onları savaş meydanında Ekvan Dev'in anası tarafından tılsıma götürüldüğünü söyledi.

Tam bu sırada Gülistan-ı Erem'den Şâhruh Şah'ın gönderdiği adamlar saraya girdiler. Onları karşıladılar.

[Elçiler] Şâhruh Şah'ın kızı Nurul'eyn Ugar tarafından kaçırıldığı söylediler. Şikâri'den onu geri almak için yardım istediler. Şâhruh Şah'ın kızını kurtarmak için yol aradılar

Cihandar, Babası Şikâri'ye dedi: İstersen bu konuda Reyhâne Peri'den yardım alalım. Reyhâne Peri geldi. Konuyu ona söylediler. Reyhâne Peri biraz düşündü ve dedi: Bu konuda Tavus benden büyük ve daha bilgilidir, nasıl onu kurtaracağımızı o bilir. Tavusu çağırdılar. Tavus geldi. Olayları ona anlattılar.

Tavus biraz düşündü ve dedi: Zeferan benden büyük ve tecrübelidir. Bu konuyu ondan sormak gerekiyor. Onu getirttiler.

Zeferan'a konuyu açtılar. Zefran dedi:

Ugarlar yedi kardeştir. Her biri bir ülkededir. Onu kurtarmak için bu yedi ülkeyi ele geçirmemiz gerekiyor. Her bölgede yüz bin asker var. Ugar büyük bir büyücüdür. Onu kılıç kesmez. Onun Ververe Cadı adında bir sevgilisi var.

Zeferan sazını aldı bakalım ne dedi? Ben söyleyeyim:

Zefran Cadı dedi:

Çaräsiz sevdayı çıxart başınnan,
Ölüncä dönmäräm sänin sözünnän,
Sänin mähäbbätin bizi öldürär,
İcâzä ver öpüm ala gözünnnän.

Çaresiz sevdayı çıkar başından,
Ölene dek dönmerim senin sözünden,
Senin muhabbetin bizi öldürür,
İcazet ver öpeyim ala gözünden.

(6+5)

Män aşıq güllär ayrısı,
Bülbül güldän güllär ayrısı,
Bir saat ayrılığa dözmüyän canım,
Genä oldu illär ayrısı.

Ben âşık güller arası,
Bülbül gülden güller arası.
Bir saat ayrılığa dözemeyen canım,
Gene oldu yıllar ayrısı.

(bayatı)

Yeddi qardaş därbändi var yolunda,
Yeddi yüz min läşkär sağı, solunda,
Oğlanlarıvın gözü qalıb yolunda,
Bu säfär muğayat ol özünnän.

Yedi kardeş ülkesi var yolunda,
Yedi yüz bin leşker sağı, solunda,
Oğlanlarının gözü kalmış yolunda,
Bu defa mukayet ol kendinden.

(6+5)

O güneylär,
O quzeylär, o gün eylär,
Häsrät häsrätin görändä,
Bayramın o gün eylär.

O Güneyler,
O Kuzeyler, o güneyler,
Hasret hasretin görende,
Bayramın o gün eder.

(bayatı)

Zäfärânam sännän istäräm möhlät,
Bir sözüm var sänä diyäräm xälvät.
Qeys-i Rämmâh- Äräbinän için şärbät,
Män doymadım onun eşvä nazınnan.

Zeferan'ım senden isterim zaman,
Bir sözüm var sana derim gizlice,
Keys-i Remmah-ı Arap ile içesin şerbet
Ben doymadım onun işve nazından.

(6+5)

O yan dağlar,
Al qana boyan dağlar,
Bu yan zülmätxânadı,
Necädi oyan dağlar?

O yan dağlar,
Al kana boyan dağlar,
Bu yan zulüm yeridir,
Nsaılsı o yan dağlar?

(bayatı)

İndi icazär versän biz Tâvûs, Reyhânä vä män, bu därbätläri bi yoxluyax. Bular üçü'dä durublar, tänura bağlıyıblar qaxdılar hävanın üzünä. Yeddi därbändi bâz-did eliyib gäldilär. Zefran üz dolandırdı, Şikâri neceyki sänä demişäm, Yeddi därbänd, yeddi yüz qoşun var.

Evveliminci därbättä Ugâr'ın qardaşıdı, Râhdâr. Dedi sän fäqät bizi birimici därbändä götür işin olmasın. Dedi Şikâri biz aparıx, amma orda Ververe Câdu var, biz olara härif däyilix. Biz sizi aparsax da gäräh dalda bucaxda dolanax.

Şikâri dedi män on iki näfär öz adamlarımnan täyin eliyäcağam, läşkär aparmıyacapğam. On iki näfär dilâvär aparacağam. Dedi Qeys-i Rämmâh- Äräb, Cahândâr, Şebâhäng Äyyâr, Färhäng Äyyâr, Ferruxzad, Ferruxbäxt, Feruxdâd, Yûsif Äräb, Şirzâd-ı Tigzändı.

Ärçä gördü onun adın demir dedi dadaş bir dayan, menim adımı niye demedin? Meni aparmıyacaxsan? Ärçä sazın aldı, Şikâri'yä nämänä diyäcäk? Bändä dä ärz eliyimäyläşän ağaların dosların sağlığına:

Zeferan, Tavus ve Reyhâne Peri üçü beraber Şikâri'den izin aldılar ve yedi bölgeyi görmek için sihir gücüyle havalandılar. Yedi bölgeyi gördükten sonra Şikâri'nin yanına geri döndüler. Zeferan, Şikâri'ye dedi: Size söylediğim gibi yedi bölge ve her bölgede yüz bin asker vardır.

Zeferan dedi: Birinci bölgede Ugar'ın kardeşi Rahdar vardır. Biz ancak sizleri birinci bölgeye kadar götürebiliriz. Ondan sonra yolu kendiniz devam etmelisiniz. Biz orada Ververe Cadı'nın gözüne görünmemeliyiz. Ona gücümüz yetmez.

Şikâri adamlarının içinden on iki kişiyle gideceğini ve asker götürmeyeceğini söyledi. Şikâri dedi: Benimle beraber Keys-i Remmah-ı Arap, Cihandar, Şebâheng Ayyar, Ferheng Eyyar, Ferruhbaht, Ferruhdad, Yusuf Arap ve Şirzâd-ı Tigzen gidecektir.

Erçe kendi adını duyamayınca Şikâri'ye dedi: Benim adımı neden söylemedin? Yoksa beni kendinle götürmek istemiyorsun? Sazını aldı bakalım ne dedi? Ben söyleyeyim, beyler ve dostlar sağ olsun:

Erçe, Şikâri'ye dedi:

Bu ayrılıxlara dözä bilmäräm,	Bu ayrılıklara dözebilmerim,
Qoşa gedäk mändä gälim yanınca,	Beraber gidelim, ben de gelim yanıca,
Günahkâram yerä salma sözümü,	Günahkârım, yere salma sözümü,
Yäqin ölläm sän qeyidib gälincä.	Kesin ölürüm sen dönüp gelince,

(6+5)

Qazan ağlar,	Kazan ağlar,
Ot yanar qazan ağlar.	Ateş yanar, kazan ağlar.
Bir iyit gurbätdä ölsä,	Bir yiğit gurbette ölürse,
Qäbrini qazan ağlar.	Kabrini kazan ağlar.

(bayatı)

İcâzä ver qoy yanında gälim män,	İcazet ver koy yanında gelim ben,
Dost bağınnan bir neçä gül därim män.	Dost bağından bir kan tane gül derim ben,
Ähd etmişäm rikâbında ölüm män,	Aht etmişim, senin uğruna ölüm ben,
Hamı görsün män dä gälim yanınca.	Hamı görsün, ben de gelim yanınca.

(6+5)

Bu dağda maralım var,
Ox däyib yaralım var.
Nä gecä yuxum gälär,
Nä günüz qärârım var.

Bu dağda maralım var,
Ok deymiş yaralım var.
Ne gece uykum var,
Ne gündüz kararım var.

(bayatı)

Ärçä deyir kimi çağırım harayä?
Şahlar Şâhı märhäm sala yaraya,
Dost düşmân durallar tämâşayä,
Qardaş deyip mäni apar yanınca.

Erçe diyor kimi çağırım yardıma?
Şahlar Şâhı merhem sala yaraya,
Dost düşman dururlar temaşaya,
Kardeş diyor beni götür yanınca.

(6+5)

Erzurum'a, hay Erzurum'a,
Bu yollar gedär Erzuruma.
Däväsi ölmüş Äräbäm.
Dözäräm här zülüma.

Erz-i Rum'a hay Erz-i Rum'a,
Bu yollar gider Erzrum'a,
Devesi ölmüş Arab'ım,
Sabır ederim her zulüme.

(bayatı)

Şirefken'i qoydular täxt-i sältänätdä, be-câyi Ärçä, onnan sora biyl ehzar elädilär bu câdulär gäldi. Eleyki cadulär hâzir olsublar, Zeferân üz dolandırdı: Dedi bizi fäqät yetiräcähsän ävväliminci därbändidä qoyasan yerä. Bular bir böyüh täxtäpârä düzättilär sehr väsiläsiynän. Buların märkäbläriylä özläri âmâdä oldular o täxtäpâränin üstündä. Bular bir sehr oxudular, qalxızdılar hävanın üstünä. Bular mäşgul olsun, yuxlasınlar, ämma döreye baxmaq gerekir.

Şikâri, Erçe'yi de yanına aldı ve Şirefken'i onun yerine tahta oturttu. Şikâri büyücüleri oraya getirtti. Şikâri'den ne istediğini sordular. Şikâri dedi: Bizi birinci bölgeye götürmenizi istiyorum. Geri kalan işleri biz hallederiz. Şikâri ve on iki pehlivan hazırlandılar. Pehlivanları ve atlarını silahlarıyla birlikte büyük bir tahtanın üzerine yüklediler. Bir sihir okuyup tahtayla beraber havalandılar. Oraya yetiştikten sonra biraz dinlenmek istediler.

Şebâhäng Äyyâr'ınan Färhäng Äyyâr, Şikâridän icazä istädilär, ki biz bu döräni, ätrâfı dolanax, tâ göräk dörädä nämänä var, nä xäbär var? Hammısı ärxeyin yatıb, ama Şikâri yatabilmiri.

Şebâheng Ayyar ve Ferheng Eyyar çevrede neler olduğunu bilmek için gezmeye çıktılar. Diğer pehlivanlarda dinlenmeye çekildiler. Pehlivanlar uyudular, ancak Şikâri'nin gözlerine uyku girmedi.

Bir zaman Şikâri gördü säs gälir. Şikâri bibelä yavaşca başın qozadı, döriyä baxsın, gördü täğribän iymi näfär olalar, devdilär gälillär.

Bir süre sonra Şikâri bir seslerin geldiğini duydu. Şikâri yavaşça başını kaldırdığında yaklaşık yirmi devin onlara doğru geldiğini gördü.

Dedilär eläbil burda adam zad vardı. Gedax görax bular kimdilär.

Devler birbiriyle konuşarak geliyorlardı:

Eleyki yaxınlaşsınlar, Şikâri qulağı balardeydi, gördü biri diyir: Elebil bular bäniâdämdilär, yaxcı oldu buları tutarıx aparrıx Râh-dâr'a kebab elälär yiyällär, bizä dä enam verär.

- Sanki buralarda insan kokusu var, bakalım kimler gelmiş?

Devler yakınlaştığında Şikâri kulaklarını dikledi.

Devlerin biri dedi: Bu insanları Rahdar'a götürürüz Rahdar onların keba-

Eleyki yaxına yetirdilär, Şikâri yerinnän qaxdı: Şikâri äl elädi qäbze-yi şämşir'ä, buların säsinä bir Cahândâr ayıldı, öbürülär elä yatmışdı.

Buları on üş näfärin dädä bala ikisi öldürdülär. Yeddisi amma qoydu qaşdı.

Tâ ara sakitänänän sora bular ayıldılar gördülär oğlan elä bular neçä näfär öldürüblär.

bını yapar ve bize de bahşiş verir.

Devler iyice yakınlaştığında Şikâri yerinden kalktı. Kılıcını çekip onlara saldırdı. Bu seslere Cihandar de uyandı ve Şikâri'nin yardımına koştu.

Cihandar ve Şikâri devlerden on üçünü öldürdüler. Yedi devde canını kurtarıp kaçtı.

Ortalık sakinleştikten sonra pehlivanlar uyandılar ve Şikâri'yle Cihandar'ın devleri öldürdüğünü gördüler.

Sübhün zamanında gördülär Şebâhäng Äyyâr'ınan Färhäng Äyyâr budahana yetirdil, yeyiblär, içiblär, märkäblärinä sävâr olusunlar gessinlär.

Eleyki gessinlär yolda râh-dâr buların qabağın käsib, yüz min näfärinän.

Üz dolandırdı Şikâri'yä, Xätâ-kâr'ın birisi sen bäni-âdäm qädäm qoymusan Hädd-i Sädd-i Läl'dä mänim adamlarımı öldürmüsän? Dedi män yoldu gediräm, olardı bizim üstümüzä hämlä elädilär.

Şikâri dedi bälkä dilinän buları aşdım, bir işi ki dilinän olacax niyä olmasın? Şikâri göürüb göräk buna nä deyir? Bändä dä ärz eliyimäyläşän ağaların dosların sağlığına:

Sabah zamanında Şebâheng Ayyar ve Ferheng Eyyar yoldan geldiler. Yemekten, içmekten sonra atların hazırlayıp tekrar yola koyuldular.

Yolda, Rahdar yüz bin askerle onların yolunu kesti.

Rahdar, Şikâri'ye dedi: Sen bir insanoğlu olarak kimden iznin alıp Hadd-ı Sedd-ı La'l'e gelmişsin? Neden onları öldürdün?

Şikâri dedi: Biz yoldayken onlar bizim üzerimize saldırdılar.

Şikâri kendi kendine düşünde: "Belki konuşmayla buradan geçebiliriz." Sazını aldı bakalım Rahdar'e ne dedi? Ben söyleyeyim, ağalar, dostlar sağ olsun:

Şikâri, Rahdar'a dedi:

Canım râh-dâr männän olmasın işin,	Canım Rah-dar ben ile olmasın işin,
Män gediräm oğlanlarımın dalınca.	Ben giderim oğlanların ardınca,
Câdû gälib iki oğlum aparıb,	Cadı gelmiş iki oğlum aparmış,
Män gediräm oğlanlarımın dalınca.	Ben giderim oğlanların ardınca.

(4+4+3)

İskändär babamdı vardı şöhräti,	İskender babamdı, vardı şöhreti,
Bürüyübdü dünyanı ädâläti,	Bürümüştü dünyayı adaleti,
Yetişär mäzlumların bizä qeyräti,	Yetişir mazlumların bize gayreti,
İğitçe ölüm yeydi qalınca.	Yiğitçe ölüm yeğdir kalınca.

(4+4+3)

Bahar olsa süsän sünbül bitişär,	Bahar olsa sümbül, süsen bitişir,
Şikâriyä yaxşı yaman ötüşär,	Şikâri'ye yahşı yaman ötüşür,
Müsälmân täsibi Müsälman'a yetişär,	Müslüman taassubu Müslümana yetişir,
Din yolunda qılış vurram ölüncä.	Din yolunda kılıç vuram ölünce.

(4+4+3)

Dedi siz Şâhrux Şah'ın qızını aparmısız, män sizdän onu alacağam.

Şikâri äl eladi şämşir'ä. Läşkär yerinnän oynadı. On näfärä vurdular läşkärä.

Şikâri Râh-dâr'ın adamlarını töhdü yerä. Vurdu läşkär'ä. Ölän öldü qaçan qaşdı. Bular birinci därbändi geşdilär.

Qaçanlar getdilär Ugâr'ä xäbär verdilär. Şikâri caduları ehzar eladi, ey dâd-ı bi-dâd, bular gördülär Şikâri dünyanı dağıdıb.

Şikâri dedi bizi yetirin Gülzâr'ä. Eleyki buları yetirsinlär Gülzâr'ä, Zeferân'ä üz dolandıdı: Män istiräm bacım Sänûbär'ä bir dana nâmä yazam, tâ gälsin. O bize kömey elesin

Götürüb bu dillärinän göräk nä yazır? Bändä dä ärz eliyimäyläşän ağaların dostların sağlığına:

Şikâri, [Rahdar'a] dedi: Siz Şâhruh Şah'ın kızını zorla almışsınız. Onu sizden almaya geldim.

Şikâri kılıcını çekti. Onun saldırısıyla askerler de hücuma geçtiler.

Şikâri on pehlivanı ile saldırdı. Ölenler öldü, kaçanlar kaçtı, onlar birinci bölgeyi öylece geçtiler.

Kaçan devler, Ugar'a haber götürdüler. Şikâri'nin pehlivanları birinci bölgeyi geçti.

Şikâri, büyücüleri istedi. Büyücüler hemen orada hazır oldular.

Şikâri, büyücülerden onları Gülzâr'a götürmesini istedi. Zaferen yüzünü ona tutarak dedi: Bacım Senuber'den bir mektup yazıp ondan yardım isteyeceğim.

Bakalım Şikâri, bacısı Senuber'e ne yazacak? Bendeniz söyleyeyim ağalar, dostlar sağ olsun:

Şikâri, Senuber'e dedi:

Bad-i saba männän sälâm apar sän,	Saba yeli benden selam götür sen,
Kömäğimä bacım Sänûbär gälsin.	Yardımıma bacım Senuber gelsin,
Genä gäldin bu gülzârä diyärsän,	Gene geldin bu gülzara söylersin,
Kömäğimä bacım Sänûbär gälsin.	Yardımıma bacım Senuber gelsin.

(4+4+3)

Älindä qılıcı girä meydana,	Elinde kılıcı gire meydana,
Yeddi saf bir yana o da bir yana,	Yedi sıra bir yana, o da bir yana,
Tarixä yazmışam adın märdana,	Tarihe yazmışım adın kahraman,
Kömäğimä bacım Sänûbär gälsin.	Yardımıma bacım Senuber gelsin.

(6+5)

Yanımca gälibdi ädâlät Şâhım,	Yanımda gelmiştir adalet Şâhım,
Qardaşı Ärçädi öz qıblägahım,	Kardaşı Erçedi, öz kıblegahım,
Şikâriyäm budur mänim sälâhım,	Şikâri'yim budur benim silahım,
Bütün bu läşkärä bärâbär gälisin.	Bütün bu leşkere beraber gelsin.

(6+5)

Ani däqiqädä tenûrä bağlayıb qaxdı göyün üzünä. Sänubärin qabağında otdu yerä.

Nâmäni aşdı, mäzmununnan ba-xäbär oldu. Sänûbär öz oğlu Almas'ı beş min näfärinän yolluyub Şikâri'yä kömäh.

Şikâri otumuşdu Gülzâr'dä gördü beş min näfär ottular yerä, hävanın üzünnän. Gälib dayandı bärâbärindä sälam verdi.

Sizä deyim kimnän? Ugâr'dan. Ugâr otumuşdu, Xärçängi istiyib bärâbärinä, ki bäs härävüz yüz min qoşununan gedäcaxsız, Gülzâr'ı dağıtasız.

Bular älläri qoydular gözlärinin üstünä. Olar yüz min qoşununan häräkät eläsinlär ora.

Elgeme ile Dilgeme, Ugarın qardaşlarıdı. Olların da här birinä yüz min qoşun verdi, yolladı Gülistân-ı Eräm'ä.

Oyan täräftän Şikâri'yä xäbär verdilär ki Erçeng ilen Xerçeng häräsi yüz min näfär qoşununan düşüblär yala gälilär Gülzâr'ı dağıtsın. Almas durdu ayağa ki män gediräm oların yolun käsäm. Almas olarınan savaştı.

Erçeng ilen Xerçeng'in başın kesib qoydu torbaya bir dana nâmeynän yolladı

Bu xäbär yetişdi Ugâr'ä. Anı dqıqädä qoşunlarıynan gäldi ora. Bu xäbär dä bir qasid täräfinnän yetişdi Şikâri'yä ki Ugâr gälibdi ora. O yan täräftän dä sänûbär dä attandı, yetişdi Şikâri'nin yanına. Gördü Şikâri'nin halı yoxdu. Dedi niyä be-kefsän? Şikâri alıb bu dillerinän göräk nä desin? Bändä dä ärz eliyimäyläşän ağaların dostların sağlığına:

Zeferan hemen havalandı ve Senuber'in önünde yere oturdu. Getirdiği mektubu verdi.

Senuber mektubu açıp içeriğinden haberdar oldu. Hemen oğlu Almas'ı beş bin asker ile Şikâri'nin yardımına gönderdi.

Şikâri Gülzâr'da oturmuştu. Almas beş bin askerle onun karşısında yere indiler. Almas Şikâri'ye saygıyla selam verdi.

Size kimden haber vereyim? Ugar'dan. Ugar kardeşleri Erçeng ile Herçeng'i yüz bin askerle Gülzâr Vilâyetini yok etmek için görevlendirdi.

Onlar da ellerini gözleri üstüne koyup yollandılar.

Ugar, Elgeme ile Dilgeme'yi de yüz bin askerle Gülistan-ı Erem'e saldırmakla görevlendirdi.

Diğer taraftan Şikâri'ye, Erçeng ile Herçeng'in her biri yüz bin askerle Gülzâr'a saldırmak istediğinin haberin verdiler. Almas, Şikâri'den izin alıp Harçeng ile Erçeng'in yolunu kesti. Almas onları savaşta yendi ve ikisinin de başını kesip torbaya koydu. Torbayı bir mektupla Şikâri'ye gönderdi.

Bu haber Ugar'a yetiştiğinde hemen askerlerin toplayıp oraya geldi.

Ugar'ın oraya gelme haberi de Şikâri'ye ulaştı. Şikâri bu olaylardan endişelendi. Senuber de askerleriyle birlikte Şikâri'nin yardımına geldi. Senuber Şikâri'nin düşünceli olduğunu görünce nedenini sordu. Şikâri sazını aldı bakalım ne dedi? Ben söyleyeyim, ağalar dostlar sağ olsun:

Şikâri, Senuber'e dedi:

Sänä qurbân olum bacı Sänûbär,
Almas gedib mänim halım dolandı.
Erş-i zämin hökmündädi särâsär,
Müsälmana kömäk Şah-ı Märdândı.

Sana kurban olum bacı Senuber,
Almas gitmiş benim halim dolandı.
Yeri, gök hükmündedir tamamen,
Müselman'a yardım eden Şah-ı Merdandı.

(6+5)

Süsän sünbül tär bänovşä bitişä,
Sübhün dämindä gül üstünä şeh düşä,

Süsen, sümbül, taze benevşe bitişi[r],
Sabah zamanında gül üstüne çığ düşe[r],

Şâhrûx müntäzirdi kömäk yetişä,
Sänûbär dä bu yerdä qährämândı.

Şâhruh intizardı, yardım yetişe,
Senuber de bu yerde kahramandı[r].

(6+5)

Şikâriyäm yäqin belä söyläräm,
Bu canımı dosta qurbân eyläräm,
Bacım gedär ya da özüm gedäräm,
Şirin canım Müsälmân'a qurbandı.

Şikâri'yim kesin böyle söylerim,
Bu canımı dosta kurban ederim,
Bacım gider ya da kendim giderim,
Şirin canım Müslümana kurbandı.

(6+5)

Ugâr Gülistân-ı Eräm'ä adamların yollasa orda pählävan yoxdu.

Şikâri, Senuber'e dedi: Ugar, Gülistan-ı Erem yolunda, şehri savunacak kimse yok.

Elä bu kälmä Şikâri'nin ağzınnan çıxıb, sänûbär dedi mänim näfäratım dursun ayağa, getdi Gülistân-ı Eräm'ä Şâhrux Şah'a kömäk.

Senuber bu sözü duyduğunda hemen askerlerini hazırladı ve Gülistan-ı Erem'de Şâhruh Şah'ın yardımına gitti.

Ele o yetirdi gördü Elgeme ilen Dilgeme budu hana yetirdi. Sänûbär olarınan cäng elämähdä olsun,

Senuber ulaştığında Elgeme ile Dilgeme'nin askerleri de oraya ulaştılar. Senuber hemen onlarla savaşa girdi.

Eşid dâsitâni kimnän? Ververe Câdu'dan. Ververe Câdu geldi Ugâr'ın yanına, gördü Ugâr ah u nâlä eliyir. Bura bax görüm sänä ne oldu bele?

Destanı kimden söyleyeyim? Ververe Cadı'dan. Ververe Cadı, Ugar'ın yanına vardığında onu üzüntülü gördü. Neler olduğunu sordu.

Dedi nä olacax, xämir yiyän bäni-âdäm gälib iki qardaşımı öldürüb, Elmâs'da gälib Erçeng ilen Xerçeng'i öldürüb.

Ugar dedi: Daha ne olacak hamur yiyen insanoğlu kardeşlerimi öldürdü. Almas adında biri Erçeng ile Herçeng'i öldürdü.

Dedi nâ-rahand olmagınan älân män oların hamısın cübrân eläräm. Bu neynädi? Şikâri'ynän Ugar ki cängeliyirdi, on iki min näfär göydän ot yağdırdı onun qoşununa.

Ververe Cadı bunu duyduğunda ayağa kalkıp on iki bin büyücü ile Şikâri'nin askerlerinin üzerine yürüdü. Sihir gücüyle İslam koşununun üzerine ateş yağdırdı.

Şikâri gördü bu curdu, Reyhânä Päri, Zeferân vä Tâvûs'un lohunu vurdu ota bular ani däqiqädä ehzar oldular.

Şikâri durumu böyle görünce levhayı ateşe tutup Reyhâne Peri, Zeferan Cadı ve Tavus'u ihzar etti. Hemen oraya geldiler.

Gördülär İslâm qoşunu'na göydän on iki min näfär ot yağdırıllar, bir sehr oxudular, ot qeyitti on iki min näfär câdugärin hamısın yandırdı. Be geyr äz Ververe Câdu. Ververe Câdu gördü bele oldu Elması vurdu çengine apardı saldı tilisme.

İslam koşunu üzerine on iki bin büyücü ateş yağdırıyordu. Onlar da bir sihir okudu ve ateşler büyücülerin üzerine geri döndü. Tümü yandı, yalnız Ververe Cadı kaldı. Ververe Cadı böyle görünce Almas'ı aldı ve tılsıma götürdü.

Bu yan täräftän Senûber Câdû Elgeme ilen Dilgeme'ni öldürüb, Şâhrux Şah'ı götürüb gäldi Şikâri'nin huzurinä.

Diğer tarafta Senuber, Elgeme ile Dilgeme'yi öldürdükten sonra Şâhruh Şah'ı yanına aldı ve beraber Şikâri'nin yanına geldiler.

Şikâri döndü geldi Gülzâr'e bu yan o yana baxdı gördü Elmâs yoxdu. Xeber verdiler ki Elmas'ı Ververe Câdu apardı. Şikâri çox nâ-rahand oldu. Bu yan täräftän Senûber inen Şâhrux Şah yetirdilär.

Şikâri Gülzâr'a döndüğünde Almas'ı göremedi. Şikâri'ye Almas'ı Ververe Cadı götürdüğünü ve tılsıma attığını söylediler. Şikâri buna çok üzüldü. Senuber ile Şâhruh Şah yoldan geldi.

Selâm, elikümä-sälam. Dadaş müjdä

Selam. Aleyküm selam. Senuber

verginän, Elgeme ilen Dilgeme'ni öldürdüm. Gördü bu nâ-rahand dı.

Dedi nolub? Dedi bele oldu, Elmâs Erçeng ilen Xerçeng'i öldürüb, Ververe Câdu onu aparıb salıb tilisme.

Dedi canın sağolsun, gedib gedib, menim oğlun sene qurban

Sora sazını aldı, Şikârinin qabağına. Şikâri'ye dedi:

dedi: Dadaş müjde isterim, Elgeme ile Dilgeme'yi öldürdüm.

Şikâri'yi üzgün görünce nedenini sordu. Şikâri, Almas'ın Ververe Cadı eliyle tılsıma götürdüğünü ona söyledi.

Senuber, Şikâri'ye dedi: Canın sağ olsun, önemli değil. Benim oğlum sana feda olsun.

Daha sonra sazını aldı bakalım Şikâri'ye dedi:

Senuber, Şikâri'ye dedi:

Al älimnän bu şärâbı nûş eylä,
Oğlun gedib xidmätindä varam män.
De, gül, danış, üräyimi xoş eylä,
Ölmämişäm xidmätindä sağam män.

Al elimden bu şarabı çek başa,
Oğlum gitmiş, hizmetinde varım ben.
Konuş, gül, danış yüreğini hoş tut,
Ölmemişim hizmetinde sağım ben.

(4+4+3)

Ordubada ay Ordubâda!
Bu yollar gedär Ordubâda,
Qoşuna särkärdä gäräk,
Vermäsin ordu bada.

Ordubad'a ay Ordubad'a!
Bu yollar gider Ordubad'a.
Koşuna başçı gerek,
Vermesin ordu bade.

(bayatı)

Cäng meydânında män bir aslanam,
Närä çäkäm bu meydanda dolanam.
Oğlumunan özüm sänä qurbânam,
Gecä günüz xidmätindä varam men.

Savaş meydanında ben bir aslanım,
Feryat çekim, bu meydanda dolanım,
Oğlum ile kendim sana kurbanım,
Gece gündüz hizmetinde varım ben.

(4+4+3)

Märd atası,
Doldur ver märdä tası,
Nâ-märt gälib märd olmaz,
Olmasa märd atası.

Mert atası,
Doldur ver merde tası,
Namert gelip mert olmaz,
Olmasa mert atası.

(bayatı)

Başıva qoyaram gövhärdän tacı,
Gäl şirin ağzıvı eylämä acı,
Sän mänä qrdaşsan män bacı,
Sänûbärm xidmätndä varam män.

Başına koyarım gevherden tacı,
Gel şirin ağzını etme acı,
Sen bana kardeşsin, ben sana bacı,
Senuber'im hizmetinde varım ben.

(6+5)

Bu dağda maralım var,
Ox däyib yaralım var.
Nä gecä yuxum gälär,
Nä gündüz qärârım var.

Bu dağda maralım var,
Ok değmiş yaralım var.
Ne gece uykum gelir,
Ne gündüz kararım var.

(bayatı)

Şebâhäng Äyyâr, âlmas'a dedi: Elmâs'ın be-kefisän, söz verirem, män onu gätirräm.

Eşid dâsitâni kimnän? Ververe Câdu'dan. Ververe Câdu gäldi Ugâr'in yanına. Elgeme ilen Dilgeme'nin xäbärn gättilär. İki älli vurdu başına.

Ververe Câdu'ya dedi bu işläri sän başıma gättin. Beş qardaşımı öldürüb.

Bu eynidä Ekvân Dev'in nänäsi varid oldu buların mäclisinä. Sälâm äleykümä sälam. Üz dolandırdılar ki Şikâri'nin eşidmişih sän iki oğlun gätirmisän. Dedi bäli Cihangir inen Cehânbaxş'i män gätirmişäm. Ververe Câdu üz dolandırdı: Gedäsän Şikâri'nin oğlanların getiräsän, bu kebab eliyib yiyä, bälkä üräyi soyuya.

Ugâr götürüb Qehqeheyi Mehşer Çeşm adında dilâvär var ona bir dana nâmä yazdı ki macerâ bucuru mänä kömäh gelin. Qehqeheyi Mehşer Çeşm yüz min näfärinän ona kömeh gäldi.

Şebâheng Ayyar, Senuber'e Almas'ı getireceğine söz verdi.

Destanı kimden söyleyeyim? Ververe Cadı'dan. Ververe Cadı, Ugar'ın yanına geldi. Bu sırada Elgeme ile Dilgeme'nin ölüm haberi de geldi.

Ververe Cadı'ya dedi: Bu işler hep senin yüzünden oldu. Beş kardeşim öldürüldü.

Bu zamanda Ekvan Dev'in anası oralardan geçiyordu. Selam. Aleyküm selam. Ekvan Dev, Şikâri'nin Cihanbahş ve Cihangir oğullarını tılsıma atmıştı. Ververe Cadı olayları ona dedi ve Şikâri'nin oğullarını ona vermesini istedi. Onlardan bir kebap yapalım, yiyelim belki Ugar'ın acıları biraz da olsa dinlensin.

Ugar'ın Kahkahaye Mehşerçeşm adında bir pehlivanı varıydı. Ona bir mektup yazıp Şikâri'yi yenmek için ondan yardım istedi. Kahkahaye Mehşerçeşm yüz bin asker ile ona yardıma geldi.

Erçe ile Ugar'ın Savaşması ve Ugar'ın Yakalanması

Sabbahları meydanda iki täräf dä säf çäkib, dayansın dursun, bu yan täräftän Ärçä qädäm qoydu meydanä, o yan täräftän dä Ugâb. Qılınc, qälxan ämûd, şeş-pär, kämänd, bir zaman çähmädi, Ärçä bunu öldürdü. Bir ayrısı gäldi, onu öldürdü, de bir ayrısı.

Ugâr bunu üräyindä yer eliyäbülmädi, ki bu mänim pählävanlarımı öldürä? Özi qädäm qoydu meydânä.

Özi qädäm qoydu meydânä, Ärçä bir şämşir yendirdi Ugâr'ın källäsinnän, şämşir parä-parä oldu oğuldu, dästäsi qaldı Ärçänin älindä.

Ugâr istädi onu götürsün, Ärçä växtän istifâdä eläsi, älin attı yapışdı buynuzunnan. Buynuzunnan yapışanda ki çäkişillär, Ärçä älindä olan şämşirin dästäsiynän nä gücü varidi vurdu bunun qulağının dibindä. Ugâr märkäbinnän düşdü yerä. Qolların dalıdan bağladı. Qolların dalıdan bağlsaın, min batmanlıx ağırlığında bir zäncirinän bunu säridiläre verdi

Bu yan täräftän läşkär hämle eläsi.

O täräftän Qehqeheyi Mehşer Çeşm geldi gördü Ugâr yoxdu. Bäs Ugâr hanı?

Ertesi gün iki tarafın askerleri meydanda karşı karşıya durdular. Bir tarafta Erçe meydana girdi. Karşı taraftan da Ugab geldi. Erçe ve Ugar savaşa başladılar. Kılıç, kalkan, gürz, mızrak ile savaştılar. Sonunda Erçe onu öldürdü.

Ugar bunu kendine yediremedi. Bu defa kendisi meydana ayakbastı. Nasıl benim pehlivanımı öldürürsün?

Kendisi ayakbastı meydana. Erçe Ugar'ın başına bir kılıç darbesi indirdi. Kılıç kırıldı ve parçaları yere döküldü. Kılıcın kabzası Erçe'nin elinde kaldı.

Bu defa Ugar onu kaldırıp yere vurmak istedi. Erçe onun boynuzundan tuttu. Erçe elinde kalan kılıcın kabzasıyla Ugar'ın başına tüm gücüyle bir darbe indirdi. Bu darbeyle Ugar atından yere düştü. Erçe hemen fırsatı değerlendirdi ve onun kolların arkadan bağladı. Bin batman zincirle onu sardı. Onu iyice zincire sardıktan sonra askerlere verdi.

Bu taraftan askerler hucuma geçtiler.

Diğer tarafta Kahkahaye Mehşerçeşm yerine döndüğünde Ugar'ı bulamadı. Ugar nerde?

Dedilär Ärçä onu tutubdu. Qehqeheyi Mehşer Çeşm gedip Ugâr olan yeri taptı, bir sehr oxudu, tämam zäncirlär päxlä päxlä töküldü yerä. Eleyki Ugâr'i gätirdi yetirdi öz läşkärinä.

Ugâr üz dolandırdı: Ververe Câdu'ya. Dedi ägär Şikâri'yä mäni getiren kimi getirsen istäsän, o Şikâri'yä bir şey elä.

Dedi onu mänä ävvädän denän da.

Dediler: Erçe onu tutukladı. Kahkahaye Mehşerçeşm hemen harekete geçti. Onun yerini buldu. Bir sihir okudu ve tüm zincirlerini açtırdı yere döktü. Ugarı aldı ve yerine getirdi.

Ugar yerine getirdikten sonra Kahkahaye Mehşerçeşm'e dedi: Eğer Şikâri'yi böyle yakalayıp getirirsen iyi olur.

[Mehşerçeşm] Dedi: Onu baştan söyleseydin.

Dübarä getdi Şikâri'ni öz mänzilindä yatmışıdı, Şikâri'ni bi-hûş, vurub çängäsinä, onu da apardı saldı Almas'ın yanına.

Kahkahaye Mehşerçeşm tekrar gitti bu defa Şikâri'yi evinde bayıltıp kendisiyle getirdi. Onu getirdi ve Almas'ın yanına tılsıma attı.

Bu yan täräftän täbl-i cängi vurdular. Baxdılar Şikâri yoxdu, bildilär Ververe Câdu gälb bunu aparıb.

Bu taraftan savaş davulu dövüldüğünde Şikâri'nin yerinde olmadığı gördüler. Ververe Cadı'nın işi olduğunu anladılar.

Cihandar dedi täbl-i cängi vurun mänim adıma. Cihandar qädäm qoydu meydânä. Qehqeheyi Mehşer Çeşm'e üz dolandırdı Ugâr: bax täh bä täh bunun meydanına gedämmärux. Bulara geräh birdän hämlä veräk. Cihandar gördü bular hamısı birdän istiyir hämlä eläsin, Cihandar äl qozadı: Qehqeheyi Mehşer Çeşm'e dedi sän taza gälmisän, pählävanlığı bilmirsen.

Cihandar savaş davulun kendi adına dövdürdü ve meydana girdi. Kahkahaye Mehşerçeşm, Ugar'e dedi: Bunun meydanına tek gidilmez. Askerlerin bir anda saldırması gerekiyor. Askerleri, Cihandar'ın üzerine yürüttüler. Cihandar böyle görünce elini kaldırdı ve Kahkahaye Mehşerçeşm'e dedi: Sen yeni geldiğin için pehlivanlık kuralların bilmiyorsun.

Sazını Bu dillärinän göräk nä diyäcäk? Bändä dä ärz eliyimäyläşän ağaların dosların sağlığına:

Sazını aldı, bakalım ona ne dedi? Ben söyleyeyim, beyler, dostlar sağ olsun:

Cihandar, Kahkahaye Mehşerçeşm'e dedi:

Hökm eylädim täbl-i cängi döyülsün,	Ferman verdin savaş davulu dövülsün,
Sel yerinä meydanda qan yerisin,	Sel yerine meydanda kan yürüsün,
Märd iyidder här käs meydânä gälsin,	Mert yiğitler her kes meydana gelsin,
Versin märkäbinä dövrân yerisin.	Versin merkebine devran yerisin.

(4+4+3)

Bu gün mänäm däryâlärin nähängi,	Bugün benim denizlerin nehengi,
Meşälärin şeri bäbri pälängi,	Meşelerin aslanı, kaplanı, pelengi,
Näräm yıxar köhl qayanı sängi,	Sesim yıkar dağları, kayaları, taşları,
Sel yerinä meydanda qan yerisin.	Sel yerine meydanda kan yürüsün.

(4+4+3)

Läşkär durub här täräftä âmâdä,	Asker durmuş her tarafta hazırda,
Bärâbäräm bu läşkärä dävâdä,	Savaşta bu askerlere karşıyım,
Cähândâr ağasın görüb röyâdä,	Cihandar efendisin görmüş rüyada,
Kömäyimä Şah-ı Märdân yerisin.	Yardımıma Şah-Merdan yerisin.

(4+4+3)

Söz tämam olsun. Ugar märkäbin heylädi yeridi meydânä. Heş yerine bir şey olmaz. Ugâr çox küştü tuttular, Cihandar nä qädär eläli buna bir şey elämädi.

Amma gördüler Cihandar buna zor gelir, Qehqeheyi Mehşer Çeşm leşkere ferman verdi, oyan täräf dä läşkär yerinnän oynadı.

Senuber kesdi Qehqeheyi Mehşer Çeşm'in berâberin. Cihandar, Ugâr'inen, Leşker de leşkerinen cenk elyillär, amma Qehqeheyi Mehşer Çeşm' de Senûber'inen cenk eliyiller axşamacan. Sebûber bir dana Qehqeheyi Mehşer Çeşm'in kellesinnen vurdu. Qehqeheyi Mehşer Çeşm'de Senûber'in başınnan birin vurdu. Bular giceldiler, merkeblerin biri getdi o täräfä biri bu täräfä.

Buların arasında qırx gün möhlet oldu, ki qıx günä kimi cäng olmasın. Deri dovulları vırıldı,herkes öz terefine çekildi.

Eleyki varid oldular mäclisä, Şebâhäng Äyyâr üz dolandırdı: nämänä ämir u ümerâ var hammısı yığışsın mäclisä, mänim sözüm var. Şebâhäng Äyyâr dedi mänim bir neçä kälmä sözüm var. Görax ne deyir?

Cihandar'ın bu sözleri bittikten sonra Ugar atına binerek meydana yürüdü. Ugar'ın bedeni tılsımlı olduğu için ona bir şey olmazdı.

Cihandar, Ugar ile çok güreşti. Kahkahaye Mehşerçeşm, Cihandar'ın üstün geleceğini anlayınca askerlere saldırı emri verdi. Karşı taraftan da askerler hücuma geçti.

Senuber meydanda Kahkahaye Mehşerçeşm ile karşı karşıya geldi. Cihandar da Ugar ile savaşıyordu. İki tarafın askerleri de savaşa girdiler. Akşama kadar savaş devam etti.

Senuber, savaşta Kahkahaye Mehşerçeşm'e bir darbe indirdi. O da Senuber'e bir darbeyle karşılık verdi.

İki taraf da sersemleyince atlarını her biri bir tarafa çekti.

Aralarında kırk gün mütareke için anlaşma yaptılar. Geri dönüş davulu vuruldu ve her iki taraf yerine çekildi.

Saraya dönüp dinlenmeye başladılar. Bu arada Şebâheng Ayyar vezirleri ve emirleri bir araya topladı. Onlara önemli bir şey anlatacağını söyledi.

Bakalım Şebâheng Ayyar ne dedi?

Şebâheng Ayyar dedi:

Qâdir Allâh budur sännän diläyim,	Kadir Allah budur senden dileğim,
Bilän yoxdu bu civanlar hardadı?	Bilen yoktur bu civanlar nerdedir?
Bilmiräm därdim kimä söyläyim?	Bilmem derdimi kime söyleyeyim?
Bilän yoxdu qährämanlar hardadı?	Bilen yoktur bu civanlar nerdedir?

(4+4+3)

Qan eylär, divan eyler	Kan eder, divan eder,
Divân eylär, qan eylär.	Divan eyler, kan eyler.
Dost mäni bu halda görsä,	Dost beni bu halde görse,
Ya ölär ya qanıma qan eylär.	Ya ölür, ya kanıma kan eder.

(bayatı)

Yaxşı olar tärlân quşun älası,	İyi olur terlan kuşun alası,
Şikâr üstä ciddi gedär balası,	Av üstüne iyi gider yavrusu,
Färrûx'u aparıb Ekvân anası,	Ferruh'u götürmüş Ekvan anası,
Bilän yoxdu bu cävânlar hardadı?	Bilen yoktur bu civanlar nerdedir?

(4+4+3)

Mäzä qanlı,	Meze kanlı,
Mey qanlı mäzä qanlı,	Mey kanlı, meze kanlı.
Qorxuram düşäm öläm,	Korkarım düşüp öleyim,
Yurdumda geze qanlı.	Düşmanım geze kanlı.

(bayatı)

Şäbâhängäm ikimiz başdan geçax,	Şebâheng'im ikimiz baştan geçelim,
Tâvûs ilän äcälin câmın içax,	Tavus ile ölüm şarabını içelim,
Üqâb kimi qanat bağlıyıb uçax,	Ugab kimi kanat bağlayıp uçalım,
Gedax görax bu civanlar hardadı?	Gidelim görelim bu civanlar nerdedir?

(4+4+3)

Erzuruma hay Erzuruma,	Erz-i Rum'a hay Erzrum'a,
Bu yollar gedär Erzuruma,	Bu yollar gider Erzrum'a.
Däväsi ölmüş Äräbäm,	Devesi ölmüş Arabım,
Dözäräm här zülüma.	Sabır ederim her zulüme.

(bayatı)

Eger mäni Tâvûs aparıb ora çıxatsa, män üş dana cevanı gätirebilläm. Dedi män biliräm Ekvân Dev'in anasın nece öldürecağam.

Şebâheng Ayyar dedi: Eğer Tavus beni oraya götürürse, ben Ekvan Dev'in anasını öldürüp ordakileri kurtarabilirim.

Tâvûs durdu gälib yetirdilär Ekvân Dev'in nänäsin qäläsinä.Tâvûs üz dolandırdı: män bunnan oyana gäläbülmäräm. Tâvûs häman yerdä qalsın, pinhan oldu.

Taavus hemen hazırlandı ve Ferheng Eyyar'ı Ekvan Dev'in anasının kalesinin yanına götürdü. Tavus, orada onu bekledi.

Şäbâhäng düşdü käşiş surätinä, rävâneyi râh olsun. Gälib yetirdi qälänin qapısına, qäravul yasovul vardı. Kimsän? Dedi män käşişäm, İblisin yanınnan gäliräm. Olar inandı ve onu Ekvân Dev'in yanına göttüler.

Ferheng Eyyar, papaz kılığına girdi. Ekvan Dev'in anasının kalesine girmeyi başardı. Kalenin koruyucuları onun iblis'in elçisi olduğunu inandılar ve onu Ekvan Dev'in anasının yanına götürdüler.

Xäbär verdilär Ekvân Dev'in nänäsinä. Dedi qapını açın gälsin. Eleyki varid olsun içeri Ekvânın anası durdu bunun ayağına, ona ehtiram eledi iblisin yanınnan gelibbi. Oturdular danışdllar, ordan burdan, Ferheng Eyyar ona bir şirini verdi. Ele bu qoydu ağzına yavaş yavaş bi-hûş dârû buna äsär eladi. Eleyki şapıltıynan däydi yerä, bunu diri diri yeri qazdılar quyladılar yerä. Eleyki bu öldü Cihangir inen Cehânbaxş'in älläri açıldı, gördülär nä qälä var, nä zindan var, heş zat yox. Bu tilismin gücüydü. Bular qol bir birinin gärdäninä sldılar, öpüşdülär. Cihangir Şebâhäng Äyyâr'dan soruşdu de görüm, mänim dädäm Şikâri'dän, İslâm qoşununnan nä xäbär vardı?

Ekvan Dev'in anası İblis'in elçisi geldiğini işittiğinde hemen kapıları açtırdı ve yanına getirtti. Onu karşılayıp ağırladı. Beraber oturup oradan buradan konuştuktan sonra Ferheng Eyyar ona bir şeker verdi. Ekvan Dev'in anası onun İblis tarafından gönderildiğini düşünerek onu aldı ve yedi. Ferheng Eyyar bayıltıcı ilacı ona yedirmeyi başardı. Bayıldıktan sonra onu yere gömdü. Ekvan Dev'in anası öldükten sonra tüm tılsım çözüldü. Kale, zindan her şey yok oldu ve Cihangir ile Cihanbahş'ın kolları açıldı. Cihangir, Şebâheng Ayyar'dan sordu: Söyle bakalım babam Şikâri ve İslam koşunundan ne haber?

Dedi qulağ as deyim da. Sebâheng götürüb bu dillärinän göräk nä dedi? Bändä dä ärz eliyimäyläşän ağaların dosların sağlığına:

Ferheng Eyyar dedi: Dinle sana söyleyeyim. Sazını aldı bakalım ne dedi, ben söyleyeyim, oturanlar, işitenler sağ olsun:

Ferheng Eyyar, Cihangir'e dedi:

Xäbär alma ähvâlimi Cähângir,
Dövrämizi düşman alıb här yannan,
Neçä civanlardan olub dästigir,
O da yaman därd olubdu bir yannan.

Haber alma ahvalimi Cihangir,
Çevremizi düşman almış her yandan.
Bir kaç civanlardan olmuş tutuklu,
O da yaman dert olmuştur bir yandan.

(6+5)

Üräyimin därdin artırma bari,
Göylümü tutubdu gämin gubâri,
Tutulubdu Almasinan Şikâri,
Çârämiz käsilib genä här yannan.

Yüreğimin derdin artırma bari,
Gönlümü tutmuştur gamın tozları,
Tutulmuştur Almas ile Şikâri,
Çaremiz kesilmiş gene her yandan.

(6+5)

Bülbül kimi häsrät qaldım gülümä,
Şäbâhängäm kimsä gälmäz bähsimä,
Välvälä Câdû salıbdı tilismä,
Düşmän äl tapıbdı bizä här yandan.

Bülbül gibi hasret kaldım gülüme,
Şebâheng'im kimse gelmez bahsime,
Ververe Cadı salmıştır tılsıma,
Düşman el tapıp bize her yandan.

(4+4+3)

Däli göyül âtäşlärä atlama,
İnnän belä dünya sänä dar olmaz,
Bir märt qazansa yüz nâ-märt doyuyar,
Yüz nâ-märt qazansa märdä bir nahâr olmaz.

Deli gönül ateşlere atlama,
Bundan böyle dünya sana dar olmaz,
Bir mert kazansa yüz bin mert doyar,
Yüz namert kazansa merde bir yemek olmaz.

(yedekleme)

Tâvûs buları salıb ügâb surätinä qalxıblar hävanın üzünde gälsinlär.

Tavus onları kartal şekline dönüştürdü ve uçarak dönmeye başladılar.

Bu yan täräftän Ververe Câdu Bu täräftän olar täbl-i cängi vurublar, bu yan täräftän dä İslâm qoşunu'nnan täbl-i cängi vurublar. Sabah sähär här iki täräfin qoşunu meydandadı. Gördülär bulara firsät versälär bularınan başarammıyacaxlar, bir däfä hämlä verdilär, cenk otu şölever olub.

Diğer tarafta Ververe Cadı savaş davullarını dövdürdü. İslam koşunu da diğer taraftan savaş davullarını dövdürdü. Sabah erkenden her iki taraf meydanda hazır oldular. Her iki taraf fırsatı elden vermemek için saldırıya geçtiler. Askerler yerinden oynadı ve savaş ateşi alevlendi.

Buyan täräftän hävanın üzünnän bular Ügâb surätindä qädäm qoysunlar yerä.

Bu taraftan Şebâheng Ayyar ve diğerleri kartal şeklinde yere kondular.

Cihangir üz dolandırdı: Mänäm Cihangir.

Cihangir dedi: Benim Cihangir.

O yan täräftän Cehânbaxş üz dolandırdı: Mänän Cehânbaxş. Ferruxzâd dedi mänäm Ferruxzâd.

Cihanbahş dedi: Benim Cihanbahş. Feruhzad dedi: Benim Feruhzad.

Şebâhäng Äyyâr gördü belädi, dedi mänäm Şebâhäng Äyyâr, getdim pählivanları gättim. Özlärin vurdular läşkärä.

Gecä ki gäldi arayä, Ververe Câdu dedi neyniyim neynämiyim? Gäldi bir sehr oxudu İslâm qoşunu'na buların hamısı tilisme düşdülär, heyvanat surätinä döndülär. Bulardan qalan kim oldu? Bir Senûber oldu, Cihandar, Şebâhäng Äyyâr, Tâvûs, Reyhânä Päri, Zeferân, Ärçä. Qalan bular oldu. Bäs neynäyäk neynämäyäk?

Senûber Câdû, Ugâr'dän möhlät istädi. Dedilär neynäyäk neynämäyäk? Şebâhäng Äyyâr dedi bäs çarä o däyil, durun gedäh Şikâri'nin dalınca.

Cihandar, Şebâhäng Äyyâr, Tâvûs, Reyhânä Päri, Zeferân dedilär biz hazirik. Bular durublar xudafizçiliy eliyiblär, düşdülär ugâb surätinä, gettilär Häft Qulley-i Kaf'ın axirinä yetişändä buları qoydular yerä.

Biraz geldilär qabağa gördülär qoca bir övrät oturubdu. Bir dana da mäqqârä vardı. Övrät bäs sän burda neynisän täk ü tänha? Dedi män Şah qızıyam, qädimnän cadugärlär gätirib bura, indi qalmışam burda. İmdi burda täk ü tenha qalmışam burda. Dedilär bäs täk ü tänhâ sänä bu devlärdän zaddan hemle elämäzlär? Dedi elällär, amma mändä bir dana şeypur var, här möqei onu çalsam mänim yanıma gäläbülmäzlär.

Reyhânä Päri dedi män o şeypura baxabülläm? Dedi bala bä niyä baxabülmäsän?

Alıb bu şeypuru, yaxınlaştırdı dodağına ki çalsın, bunu çalanda Cihandar, Şebâhäng Äyyâr, Tâvûs, Zeferân bi-hûş oldular, o şeypurda bir älamät varidi ki çalana heş zad olmazdı.

Ani däqiqädä bu övrätin qolların daldan bağladı. Elä ki bular hâlä gälsinlär. Ele ki bu avrät ayıldı, dedi

Bu arvadın adı Cemceme Câdu deyiller adına, sultân-ı sâheran. Bir sehr oxudu, Reyhânä Päri ki bunun qolların bağlamıştı, qolları açıldı. Reyhânä Päri'nin reng üzünnen nâ-pädid oldu. Dedi qoxmayın canım, mänim sizinän işim yox, biraz da sizin kömeyizä ehtiyacım var.

Şebâheng Ayyar durumu böyle görünce dedi: Benim Şebâheng Ayyar, gidip pehlivanları tılsımdan kurtardım ve getirdim. Sonra düşman askerlerinin içine daldılar.

Gece geldiğinde Ververe Cadı ne yapalım diye düşündü. Geceleyin İslam koşununa geldi ve bir sihir okuyarak onların hepsini tılsıma düşürerek hayvan şekline çevirdi. Onlardan yalnız Senuber, Cihandar, Şebâheng Ayyar, Tavus, Reyhâne Peri, Zeferan Cadı ve Erçe tılsıma bağlanmadılar. Ne yapalım diye düşündüler.

Senuber Cadı, Ugar'dan savaşa ara vermesini istedi. Şebâheng Ayyar dedi:

Bu durumda öncelikli işimiz Şikâri'yi tılsımdan kurtarmak olmalıdır.

Cihandar, Şebâheng Ayyar, Tavus, Reyhâne Peri ve Zefran Cadı hazırlandılar ve yola koyuldular. Kartal şekline dönüşüp Heft Kulleyi Kaf'a doğru uçtular. Oraya vardıklarında yere kondular.

Biraz yürüdükten sonra yaşlı bir kadınla karşılaştılar. Yaşlı kadın tek başına oturmuştu. Ona neden tek başına çölün ortasında oturduğunu sordular. Yaşlı kadın dedi: Ben bir Şah kızıyım, büyücüler beni buraya getirip atmışlar. Yaşlı kadından, çölün ortasında vahşi hayvanlardan, devlerden nasıl korunduğunu sordular. O dedi: Benim yanımda bir boru var, onu çaldığımda kimse bana yaklaşamaz. Reyhâne Peri boruyu merak edip ona bakmak istedi. Yaşlı kadın boruyu ona verdi.

Reyhâne Peri boruyu aldı, dudağına götürüp çaldığında Şebâheng Ayyar, Tavus, Zeferan Cadı bayılıp yere düştüler. Borunun bir özelliği varidi ki onu çalan adama bir şey olmazdı.

Reyhâne Peri hemen yaşlı kadının kolların arkadan bağladı. Kadın ayıldığında kollarını bağlı gördü.

Bu yaşlı kadının adı Cemceme Cadı idi. O tüm büyücülerin sultanıydı. Ayıldığında kolların bağlı gördüğünde bir büyü okuyup kollarındaki ipler çözüldü.

Reyhâne Peri bunu gördüğünde korktu. Cemceme Cadı dedi: Benden korkmanıza gerek yok. Aslında benim sizin yardımınıza ihtiyacım var.

Ez qäza Almas'ı ki Ververe Câdu aparıpdı, bunu aparanda Cemceme Câdu görüb bunu vä sövüp aşıq olub. Dedi xub ehtiyacın nemenedi ki bizä deyisän sizä ehtiyacım var? Bir şertim var. Dedi qulağ asın deyim da. Cemceme Câdu alıb bu dillerinen görek nä desin? Bändä dä ärz eliyimäyläşän ağaların dosların sağlığına:

Ververe Cadı'nın Almas'ı götürdüğünde, Cemceme Cadı onu gördüğünde ona âşık olmuştu. Almas ve Şikâri'yı tılsımdan çıkarması için onlara yardım edeceğini söyledi, ancak bir şartı varidi.

Ondan şartını sordular. Sazını aldı bakalım ne diyecek? Ben söyleyeyim, beyler dostlar sağ olsun:

Cemceme Cadı dedi:

Siziylän biz ähd u peymân eyläräm, Siz ile biz aht ve peyman ederim,
Bälkä män dä baxça bârä yetişäm. Belki ben de bahçe bara yetişim.
Sizin älizdädi mänim mätläbim, Sizin elinizdedir benim isteğim,
Râzı olmayın âh û zârä yetişäm. Razı olmayın ah ile zara yetişim.

(4+4+3)

Ölänäcan sizä eyläräm xidmät, Ölene dek size ederim hizmet,
Bu gecä siz ilä bir içäm şärbät. Bu gece siz ile bir içim şerbet,
Şikâri'ni çıxardaram häl hälbät, Şikâri'yi çıkarırım elbette,
Almas kimin män dä yârä yetişem. Almas gibi ben de yâre yetişim.

(4+4+3)

Cemcme düşdü gäm däryâsinä, Cemceme düştü gam deryasına,
Gäräk sinäm sürtäm yar sinäsinä, Gerek sinem[i] sürem yar sinesine,
Gälin gedäm Almas'ın anasına, Gelin gideyim Almas'ın anasına,
Bälkä Almas kimi yarä yetişäm. Belki Almas gibi yara yetişim.

(6+5)

Eger männän ähd u peyman eliyäsiz ki Almas'ı veräsiz mänä, män Şikâri'ni dä tilismdän çıxardaram, Alması da. Burdan bu yana siz eliyäbülmäsiz mänsiz gedäsiz.

Erçe dedi mänim başım üstä. Sän mänim qärdäşimin älin ver älimä, sänin älini verräm Almas'ın älinä.

Bunu eşidändä bir närä vurdu mäqqarädän altı dana närrä dev gälsin. Olara dedi yeddi derbendi açasız men qonaxlarımı getirem. Ellerin qoydular gözlerinin üstüne. Bular rävâne-yi râh oldular. Därbänd-i ävväl'dä Qırvan Dev vardı, bular da yeddi qardaşdılar. Häräsi bir därbändidä mämurdular. Ävväliminci därbändä gäldilär qädäm qoydular, Qırvân Dev kesdi buların qabaxların. Yüz min läşkäri vardı.

Cemceme Cadı dedi: Eğer siz Almas'ı bana verirseniz, (beni onunla evlendirirseniz) ben Almas'ı ve Şikâri'yi size geri getiririm. Zaten yolun devamını bensiz gidemezsiniz.

Erçe dedi: Başım gözüm üstüne, Sen Şikâri ve Almas'ı tılsımdan kurtar, ben Almas'ın elin senin eline veririm. (Seninle evlendiririm.)

Cemceme Cadı bunu duyduktan sonra mağaradaki devleri yanına çağırdı ve dedi: Yedi bölgeyi açın ben misafirlerimi getireceğim. Devler ellerin gözlerinin üstüne koyup yola koyuldular. Birinci bölgede Kırvan Dev varidi. Kırvan Dev yedi dev kardeşlerden biriydi ki her biri bir bölgeyi yüz bin askerle beklemekteydiler. Birinci

Kırvan Dev oların qabağına çıxdı: Hara gedisiz?

Dedi: Sültân-i Sâhirân Cemceme Câdu'dan hökmümüz var, gälmişik därbätlär açax. Ägär yol verdiz bizä, yol verdiz, ägär yol vermäsäz cäng eliyäcağıq.

Dedi siz nä qudrätin sahibisiz-ki därbättäri bir bir açasız? Mägär män ölmüşäm? Äl eladi dâr'üş-şümşâdä, ävvälin märhäladä hämlä eladi. Qullâb-ı Ahenger bunun dâr'üş-şümşâd'ın ällinnän alıb, birin vurub källäsinnän, patladı. Onnan sora bular äl eladilär şämşirä, ölän öldü, qaçan qaçdı.

Ävväliminci därbändi aşsınlar, ikiminci därbändä qädäm qoysunlar. Bä siz birimin-ci därbändi nä cur aşdız?

Dedilär ki bizim Sultân-i Sâhirân'nan hökmümüz var, macära bu cur oldu, qardaşın Qırvân Dev'i dä öldürüşük, läşkäri ölän ölib, qaçan qaçıb. Bular gördülär xeyir, Sultân-ı Sâhirân'ın äli buların küräyindädi, Deidler:

Çün Sultân-ı Sâhirân'ın äli sizin kürävizdädi, gäräy o yol veräydi, buyurun, buyurun.

Ta altı dana därbändin öbürülärin dä bu cur geşdilär. Bu eynidä Cemceme Câdu, Şebâhäng Äyyâr, Zeferân, Tâvûs, Ärçä, Sultân-ı Sâhirân hamısı orda hazir oldular. sälâmät qurtulmusan.

İndi biz neyniyäk? Şebâhäng Äyyâr üz dolandırdı: män baxıram siz heş biriz eliyäbülmäsiz Ejdâha'nı öldüräsiz. Devin yerini mänä nişan veräbüläsiz?

Bular dedilär bäli. Bular Ejdâha'nın yerin buna görsättilär. Yerin nişan verdilär buna.

Şebahang Ayyar üş gün yekserä Ejdâha'nın keminindä qaldı, ki görüm Ejdâha harda qalır? Neynir? Harda yeyir? Harda içir?

İki gün bu cur pihan olub Ejdâha'nı güddü, gördü bäli gündä bir öyün yuvasınnan çıxır däryâ'nın balıxların çäkir kâminä, väli suyunnan istifâdä elämiri, çün däryânın suyu tälx olar, bir dana bulax vardı, gälir ordan suyun içir, ginä gedir girir yuvasına. Üçümüncü gün Ejdâha ki gälir däryâ'nın balıxlarınnan istifâdä eläsin, Şebâhäng Äyyâr

bölgede Kırvan Dev yüz bin asker ile onların yolunu kesti. Kırvan Dev onlara sordu: Nereye gidiyorsunuz?

Kırvan Dev'in cevabına dediler: "Büyücüler sultanı Cemceme Cadı'dan fermanımız var. Yedi derbend'i açacağız, eğer bize yol vermezseniz savaşmak zorundayız.

Kırvan Dev dedi: Bölgeleri almaya sizin ne haddinize? Daha sonra kılıcı Dar'uş-şümşad'ı sıyırdı ve onlara saldırdı.

Kullabı Ahenger onun kılıcını elinden aldı ve onun başına bir darbe indirdi.

Daha sonra herkes kılıcına el attı. Savaşta ölen öldü kaçan canını kurtardı kaçtı.

Birinci bölgeyi böyle açtılar. İkinci bölgeye ayakbastılar. "Neden ve nasıl buraya geldiniz?" Diye sordular.

Biz Sultan-ı Sahiran'dan fermanımız var, yedi bölgeyi açmamız gerek. Birinci bölgede Kırvan Dev karşı geldiği için öldürüldü.

İkinci bölgede olanlar Sultan-ı Sahiran'ın adını duyduğunda dediler:

"Kırvan Dev size yol vermesi gerekiyordu. Buyurun."

Diğer altı bölgeyi bu şekilde geçtiler. Yedinci bölgede yedinci deve vardılar. Herkes orada toplandı. Cemceme Cadı, Şebâheng Ayyar, Zefran Cadı, Erçe, Tavus ve Sultan-ı Sahiran oraya geldiler.

Şimdi ne yapmalıyız? Şebâheng Ayyar yedinci devden herkesin çekindiğini görünce dedi: Anladığım kadarıyla kimse bu devi öldüremez. Devin yerin bana söyleyin ben onu öldüreyim.

Yedinci Dev'ın yerini ona söylediler.

Şebâheng Ayyar üç gün boyunca devi uzaktan izledi. Onun nerden çıktığını, ne yediğini ve ne içtiğini gizlice uzaktan güttü.

İki gün orada bekledikten sonra bir gün devin yuvasından çıktığını denize doğru yol aldığını ve deniz balıklarından avladığını daha sonra bir bulağın başına gelip orada su içtiğini gördü. Dev daha sonra yuvasına döndü.

Üçüncü gün Dev yuvasından çıkıp de-

getdi bulağın başına. Cibindä bir şüşä bihûş dârû vardı, şüşänin hamısın töhdü, özi gäldi pihan oldu.

Eleyki Ejdâha geldi o sudan işsin, işdi, işdi eleyki çäkildi doydu, gördü ki bäli Ejdâha bala bala çabaliyıri.

Ejdâha bi-hûş olub, bu yetirib, Ejdâha'nın Şah-möhrälerin qarnınnan çıxardıb, bu möhrälär heş yerdä tapılmaz.

Bu möhräläri gätirdi Qullâb-ı Ahenger, Qullâb-ı Ahenxar, Qullâb-ı Ahenser, bular altı qardaş, buna güldülär. Bu Ejdâha'nı necä öldürdü? Bu äl eliyib cibinnän Şah-möhräleri çıxaddı ki budu ba män öldürmüşäm.

Zemzeme Câdu dedi: İndi män Ververe Câdu'nu ehzar eliyim, o loh-i tilismin yerin bilir.

Ververe Câdu geldi ora Şebâhäng Äyyâr Ververe Câdu'dan lohi tilismi istädi.

Ärçä götürüb Allah'a yalvardı, kömey istedi, göräk Allah'ınan özünün arasında nä deyir? Bändä dä ärz eliyimäyläşän dosların sağlığına:

nize doğru yol aldığında Şebâheng Ayyar işe başladı. Bulağın başına gidip yanında olan bayıltıcı ilacın şişesin çıkardı. Şişe de olan tüm ilacı oradaki suya döktü ve bir tarafta gizlendi. Biraz sonra Yedinci Dev bulağa geldi, oradaki suyu içti. Dev su içtikten sonra bayılıp yere düştü.

Dev yere düştüğünde Şebâheng Ayyar hemen onu öldürerek onun karnından mücevheri çıkardı. Bu mücevher hiçbir yerde bulunmaz.

O mücevheri aldı ve Kullabı Ahenger'ın yanına gitti. İlk başta ona inanmasalar da, Şebâheng Ayyar cebinden olan mücevheri çıkardı. Onlar mücevheri görünce devin öldüğüne inandılar. Zemzeme Cadı, Ververe Cadı'yı oraya çağırdı ve tılsım levhasının yerini ona sordu.

Ververe Cadı oraya geldi. Levhayı onlara verdi ve onlara yolu gösterdi.

Erçe Allah'a yakardı ve onlara yardımcı olmasını istedi. Bakalım Erçe Allah'a nasıl yakardı? Ben söyleyeyim, dostlar ve oturanlar sağ olsun:

Erçe dedi:

Bir näzär qıl bu qäläni alım män,	Bir nazar kıl bu kaleyi alım ben,
Qâdir Allah qoyma olum xäcâlät.	Kadir Allah koyma başarısız olum.
Üz tutmuşam därgahıva gelmişäm,	Yüz tutmuşum dergahına gelmişim,
Käräm sâhibisän eylä ädâlät.	Kerem sahibisin, eyle adalet.

(6+5)

Ordubada, ordu bada,	Ordubad'a, ordu bada!
Bu yollar gedär Ordubada,	Bu yollar gider Ordubad'a
Qoşuna sär-kärdä gäräk,	Koşuna komanda gerek,
Getmäsin ordu bâdä.	Gitmesin ordu bade.

(bayatı)

Män gälmişäm qardaşımın dalınca,	Ben gelmişin kardeşimin ardınca,
Ölüm yeydi bu dünyada qalınca,	Ölüm yeğdir, bu dünyada kalınca,
Göz tiktim yoluna illär boyunca,	Göz diktim yoluna yıllar boyunca,
Qâdir Allâh qoyma olum xäcâlät.	Kadir Allah koyma olum hacalet.

(6+5)

O Güneylär, o Kuzeylär,	O Güneyler, o Kuzeyler,

O Guzeylär o güneylär.	O Güneyler o gün eyler.
Häsrät häsräti görändä,	Hasret hasretin görende,
Bayramın o güneylär.	Bayramın o güneder.
(bayatı)	
Ärçä täxtä äyläşämmäz arınnan,	Erçe tahta oturamaz arından,
Äl götürmäz väzir, vuzärâsınnan,	El götürmez vezir, vüzerasından.
Xäcâlät çäkiräm oğlanlarımnan,	Hacalet çekerim oğullarımdan,
Qâdir Allah özün eylä himâyät.	Kadir Allah koyma olum hacalet.
(6+5)	
Erzuruma hay Erzuruma,	Erz-i Rum'a hay Erzrum'a,
Bu yollar gedär Erzuruma,	Bu yollar gider Erzrum'a.
Däväsi ölmüş Äräbäm,	Devesi ölmüş Arabım,
Dözäräm här zülüma.	Sabır ederim her zulüme.
(bayatı)	

Hz. Süleyman'ın Erçe'nin Rüyasına Gelmesi ve Kurdun Ona Yol Göstermesi

Ağladı bihuş oldi. Aläm-i rüyadä Häzrät-i Süleyman bunun röyasına gäldi. Oğlum, Ärçä; Al bu kämanı mänim älimnän. Bu kamanı saxla. Bir danada üzüh verdi ona, bir dana da loh verdi ona, ki bu dağı aşarsan o yüzä, bir dana bulax vardı, bulaxda üş dana balıx vardı. O balıxların üçündä tutarsan vä qarnın sökersän. Birinin qarnında xäncär vardı. Birinin qarnında loh vardı, vä birinin qarnında da üş dana ox vardı. Oları götüräcaxsan.

Ärçä hâlä gäldi, gäldiyinde elinde gördü keman var.

Durublar dağı aşsınlar o üzä. Reyhânä Päri üz dolandırdı: day biz gälmirik siz özüz gedäcaxsız. Şebâhäng Äyyâr'ınan här ikisi gäliblär, bulaxdan balıxları tutublar, oxu, zadı älä gätirännän sonra gördülär.

Bir qälä numâyan oldu. Bu qälänin üstündä bir tâvûs quşu oturub. Lohä baxsınlar, gördülär lohdä yazılıb ki Ärçä bu Tâvûsi oxunan vurgunan. Bir dana ox qoyub kämänä, Tâvûsi vursun, eleyki Tavus öldü, Tâvûs'un bädäninän çıxan qan olur adam, här yerä ot vurur.

Bu üzüyü nişan verdi, ot xâmûş oldu.

Erçe ağlamaktan bayıldı. Hazret-i Süleyman onun rüyasına geldi. Ona bir yay, bir yüzük ve bir levha verdi ve dedi:

"Oğlum Erçe; bu yayı elimden al. Bu dağı aştıktan sonra bir bulak göreceksin. Bulakta üç balık yaşamaktadır. O balıkları tuttuktan sonra her birinin karnında bir şey bulacaksın. Balıkların birinin karnında hançer, birinin karnında levha ve diğerinin karnında da üç tane ok bulacaksın. Onları alman gerek, yolda ihtiyacın olacak."

Erçe kendine geldiğinde elinde bir keman gördü.

Şebâheng Ayyar ve Erçe dağı aştıktan sonra bulaktaki balıkları tutular. Reyhâne Peri, Erçe ve Şebâheng Ayyar'a dedi: Bundan sonraki yolu kendiniz devam etmelisiniz. Balıkların karnındaki ok ve levhayı aldılar.

Karşılarında bir kale göründü. Kalenin üstünde bir tavus kuşu oturmuştu. Levhaya baktılar. Erçe'nin okların biriyle onu vurması gerekiyordu. Yayına oklardan birini koydu ve onu vurdu. Tavus'u vurduktan sonra onun bedeninden çıkan kan bir adama dönüştü. Adam her tarafa ateş saçıyordu.

Erçe yüzüğü gösterdi, ateşler söndü.

Sora gördü bir qapı açıldı, bir fil gälir, filin üstündä bir dana dev. Devi xäncärinän öldürdü, bular bi-hûş oldular.

Hâlä gäldilär, här täräfi heyvanat gördülär.

Şebâhäng Äyyâr'a üz dolandırdı: baxgınan o lohä. Şebâhäng Äyyâr baxdı gördü yazıbdı; üzüyü vä lohu nişan ver bulara. Eleyki lohu üzüyü nişan verdi bulara, gördü ki bu heyvanların içində bir dana Ejdäha nümayan oldu, qabağa gäldi. Üzüyü nişan verändä Ejdähâ qoydu qaşdı, gedännän sora bir dana qurd nümayan oldu, baxdılar lohä gördülär bäli, löhädâ belä yazıbdı ki bu qurd bulara rähnümâ olacax.

Üzüyünän lohu nişan versinlär, qurd buları apardı yetirdi bir dağın damänində bir müfässäl bir bağ'a.

Eleyki bağa varid olsunlar, içində bir qäsrä girdilär. Gördülär bir qoca pirânä oturubdu. Ona sälam verdilär. Qoca dedi deyin görüm bäs bura näyä gälmisiz? Ärçä macerânı şerh verdi ki bäs mänim qardaşım tilismdädi, onnan ötürü gälmişik. Yolda ne görmişdilär ona dedilär.

Pirânä övrät götürüb bulara görək Şebâhäng Äyyâr'a vä Ärçäyä nä diyäcäk? Bändä dä ärz eliyimäyläşän ağaların dosların hamısı sağlığına:

Ondan sonra büyük bir kapı açıldı ve bir fil göründü Filin üzerinde bir dev vardı. Erçe Devi hançerle öldürdüğünde bayıldılar.

Kendilerine geldiğinde çevreleri hayvanlarla sarılıydı.

Şebâheng Ayyar dedi: levhaya bakalım. Şebâhang Ayyar levhaya baktı. Levhada yüzüğü ve levhayı hayvanlara gösterilmesi yazıyordu. Yüzüğü ve levhayı hayvanlara gösterdiğinde hayvanlar geri çekildiler. Hayvanların içinden bir ejderha öne çıktı. Yüzüğü ejderhaya gösterdiğinde o da geri çekildi. Ejderha gittikten sonra bir kurt göründü. Levhaya baktılar. Levha kurdun onlara yol göstereceğini yazmıştı.

Yüzük ve levhayı kurda gösterdiler. Kurt onları dağın eteğinde büyük bir bağa götürdü.

Bağın içinde bir saray vardı. Bağa girip sarayın içinde yaşlı bir kadın gördüler. Yaşlı kadına selam verdiler. Yaşlı kadın kim olduklarını ve neden geldiklerini sordu. Erçe, kardeşi Şikâri'yi tılsımdan çıkarmak için geldiklerini ve yolda karşılaştıkları olayları kadına anlattı.

Yaşlı kadın bunları işittikten sonra sazını aldı bakalım Erçe ve Şebâheng Ayyar'a ne diyecek? Bendeniz arz edeyim, oturan beyler ve dostlar sağ olsun:

Yaşlı kadın Erçe'ye dedi:

Xoş gälmisän bu mäkânä Ärçä,	Hoş gelmişsin bu mekana Erçe,
Bunnan belä här färmânın mändädi.	Bundan böyle her fermanın bendedir.
Allah'dan almısan genä pay Ärçä,	Allah'tan almışsın gene pay Erçe,
Xästä üçün här därmânın mändädi.	Hasta için her dermanın bendedir.

(6+5)

Qan eylär divan eylär,	Kan eyler, divan eyler,
Divân eylär qan eylär,	Divan eyler, kan eyler.
Dost mäni bu haldä görsä,	Dost beni bu halde görse,
Ya ölär ya qanıma qan eylär.	Ya ölür, ya kanıma kan eyler.

(bayatı)

Bu dünyada yaxşı yaman bilini,	Bu dünyada yahşi yaman bilini[r],
Şeydâ bülbül ara tapar gülüni,	Şeyda bülbül arar bulur gülünü,
Sänä verräm Şikâri'nin älini,	Sana veririm Şikâri'nin elini,

Almas kimi pählävanın mändädi.	Almas gibi pehlivanın bendedir.
(6+5)	
Bu dağda maralım var,	Bu dağda maralım var,
Ox däyib yaralım var,	Ok değmiş, yaralım var.
Nä gecä yuxum gälär,	Ne gece uykum geliyor,
Nä günüz qararım var.	Ne gündüz kararım var.
(bayatı)	
Pir-zänäm yalan yoxdu dilimdä,	Yaşlı kadınım yalan yoktu dilimde,
Bülbül kimi cäh cäh vurram gülümdä,	Bülbül gibi ceh ceh vuram gülümde,
Tilismin sınmağı mänim älimdä,	Tılsımın sınmağı benim elimde,
Bir häkimäm här därmanın mändädi.	Bir hekimim her dermanın bendedir.
(6+5)	
Dağlara qar düşübdü,	Dağlara kar düşmüştür,
Gör nä hamar düşübdü,	Gör ne hamaylı düşmüştür.
Qäbrimi yadlar qazıpdı,	Kabrimi yadlar kazmıştır,
Yerim dar düşübdü.	Yerim dar düşmüştür.
(bayatı)	

Dedi o ağacı görüsän? Dedi hä. Dedi çıxacaxsan bu ağacın başındaki o quş yuvasına. O quşun yapışarsız iküz dä iki qıçınnan. O sizi göyün mälählärinin säsini eşidänädäk aparar. O yerdä tilism-i miqnatisin lap özünä yetişärsiz. O sizin başızı qoparmağ üçün sizi endirär, män o däqiqä ordayam.

Yaşlı kadın bir ağacı gösterdi ve dedi: Bu ağacın başında bir kuş yuvası var. Oraya çıkıp kuşu beklemelisiniz. [Kuş geldiğinde] Her biriniz kuşun bir ayağından tutun. Kuş sizi göğe meleklerin sesini duyana kadar götürecektir. Orası Mıknatıs Tılsımıdır. Sizin öldürmek isteyecek, o anda ben orada olacağım ve size yardım edeceğim.

Şebâhäng Äyyâr'ınan Ärçä ikisi dä qaxdılar ağacın başına, ta o quşun yuvasına kimi. Quş yuva da yatmışdı. Bular ki yetiriblär här biri yapışıb bunun bir qıçınnan, bu quş pärvâz eliyib, qaxdı getdi. Necä ki ärz elädim, göyün mälählärinin sädası buların qulağına däyän kimi apardı. Bular bi-hûş oldula. Orda yendirdi qoydu yerä. İstädi Ärçänin öldürsün, pir-zän övrät yetirdi.

Şebâheng Ayyar ve Erçe ağaca tırmandılar. Ağacın başında kuşun yuvasını buldular. Kuş yuvasında uyumuştu. Her biri kuşun bir ayağını tuttuğunda kuş havalanmaya başladı. Gökyüzünde meleklerin sesi duyulana kadar onları götürdü. Mıgnatısm Tılsımında onları yere indirdi. Erçe ve Şebâheng Ayyar bayıldılar. Kuş onları yemek istediğinde yaşlı kadın oraya indi.

Bu evlâd-ı İskendärdi bilirsän? Bu heynidä özüne gäldi, gördü belädi. Ärçä äl elädi quşun başın kästi.

Bunun İskender evlatlarından olduğunu bilmiyor musun? Erçe kendine geldi ve kuşun başını yüzdü. Erçe kuşun başını kesti.

Eleyki başın käsdi, Ärçä'nin näzärindä dünya ot tutub yandı. Şebâhäng Äyyâr lohä bax görüm. Şebâhäng Äyyâr baxdı lohäyä dedi atgınan quşun başın otun içinä. Quşun

Kuşun başı kesildiğinde her taraf alev alev yanmaya başladı. Şebâheng Ayyar levhaya baktı ve dedi: Kuşun başını alevlerin içine atmalıyız. Erçe kuşun başını

başın atsınlar otun içinä ot xâmuş olsun.

Gelilär yetiştilär bir ağacın yanına bu pir-zän övrät üz dolandırdı Ärçiyä; Bu ağacı gärək rişädän çıxardasan.

Ağacı rişädän çıxartsın Ärçä, gördü bir dana mağıldı. Dedi bureynän gedäcähsän, axirä yetişändä bir dana qälä vardı, siz gedin, sän nâ-rahand olma biz özümüz orda hâzir olacağuq.

Ärçä'ynän Şebâhäng düşsünlär bu lağımınan gessinlär. Az gediblär, çox gediblär, axirä yetirändä gördülär bir qälä manänd bir yerdi. Bu qälänin qapısına bir dana qıfıl vurublar. Lohä baxdılar, gördülär yazıbdı ki bu lohu gärək vurasan o qıfıla, ta o qıfıl açıla. Eleyki lohu vursunlar qıfıla, qıfıl açıldı.

Bular varid olsunlar içäri, altı qardaş Qullâb-ı Ahenxar gil, Cemceme Câdu, Reyhânä Päri, Tâvûs, Zeferan. Bular hamısı ba-hem orda dästä cäm oldular. Eleyki dästä cäm olsunlar, tilismi sındı, buların gözläri sataşdı Almas'ınan Şikâri'yä. Yetiriblär bunlar qolların saldılar bir birlärinin boynuna vä täbrik dedilär.

Orda olan xäzineni aldılar. Şikâri vä altı qardaş Qullâb-ı Ahenxar gil, Cemceme Câdu, Reyhânä Päri, Tâvûs, Zeferan, tänurä bağladılar, qaxdılar hävanın üzünä.

Bular bu yannan gälmähdä olsunlar, size xeber verim Ververe Câdudan. Bu yantäräftän Ververe Câdu yetirdi Ugâr'ä xäbär verdi. Evin yıxılsın, tilismi sındırıblar, Almas'ınan Şikâri'ni gätirillär, egär gälänä kimi bir iş gördün, görmüsän. Egär görämmädin, day säninkiynän mänimki qalıb Allah'ä.

Täbl-i cängi vurulub, şirin cängidi. Senuber inen Cihangir özlärin vurublar läşkär'ä, öbürülär dä yolda gällilär. Vä öbürüläridä heyvanat surätindä tilismidädilär.

Eşid Färhäng Äyyâr'dan bir neçä kälmä. Baxır görür ki İslâm qoşunu'nda bir şey yoxdu. Äyyâr'ın da häqqi yoxdu cäng eläsin, Alıb öbürü kälmäsin bu dillärinän göräk Allah'ınan öz arasında nä desin, Bändä dä ärz eliyimäyläşän ağaların dosların sağlığına:

attığında alevler söndü.

Daha sonra bir ağacın yanına geldiler. Yaşlı kadın Erçe'ye dedi: Ağacı kökünden çıkarmalısın.

Erçe ağacı kökünden çıkardığında ağacın kökünün yerinde bir mağara göründü. Yaşlı kadın Erçe'ye dedi: Bu yolun sonunda bir kale göreceksiniz. Oraya vardığında biz de orada olacağız.

Erçe ve Şebâheng Ayyar mağaraya girdiler. Az gittiler, uz gittiler bir kaleyi gördüler. Yolun sonundaki kalenin yanına vardılar. Kalenin kapısında bir kilit vardı.

Levhaya baktılar. Levhada şöyle yazıyordu: Levhayı kilide vurun. Levhayı kilide vurduklarında kilit açıldı.

Kullabı Ahenger ve altı kardeşleri, Cemceme Cadı, Reyhâne Peri, Tavus, Zeferan Cadı, Erçe ve Şebâheng Ayyar, hep beraber kaleye girdiler.

Kalenin içinde bir araya toplandığında tılsım kırıldı. Almas ve Şikâri onların gözlerinin önünde göründüler. Kolların bir birinin boynuna saldılar kutladılar bir birlerin.

Oradaki tüm hazineyi götürdüler. Şikâri, Kullabı Ahenger, Cemceme Cadı, Reyhâne Peri, Tavus, Zefran Cadı sihir gücüyle havaya kalktılar.

Onlar gelmekte olsunlar, size haber vereyim Ververe Cadı'dan. Ververe Cadı Ugar'ın yanına koşup tılsımın kırıldığı ve Almas ile Şikâri'nin tılsımdan çıktığı haberini ona verdi ve dedi: Eğer Şikâri ile Almas gelene kadar bir iş yaptık, yaptık, eğer yapamadıysak artık seninle benim işim tamamdır.

Hemen savaş davulları dövdüler ve savaş başladı. Cihangir ve Senuber düşman askerlerine saldırdılar. İslam koşunu da tılsıma düşmüş hayvan şekline dönmüştü.

Ferheng Eyyar, İslam koşununun tılsıma düştüğünü gördüğünde içi sızladı. Kendisi de savaşa katılamıyordu.

Ferheng Eyyar bunları böyle görünce sazını aldı bakalım ne dedi? Ben söyleyeyim, oturanlar, dostlar sağ olsun:

Ferheng Eyyar dedi:

Şükr eyläräm birliğivä här zaman,	Şükr ederim birliğine her zaman,
Näzär eylä bizä qâdir İlâhi.	Bir bak bize kâdir İlahi,
Sännän suvay yoxdu bir käse gümanı,	Senden başka yoktur bir kese gümanı,
Näzär eylä bizä qâdir ilâhi.	Bir bak bize kâdir İlahi.

(6+5)

O güneylär o Quzeylär,	O güneyler o Kuzeyler,
O Quzeylär o Güneylä,	O Kuzeyler, o Güneyler,
Häsrät häsrätin görändä,	Hasret hasretin gördüğünde,
Bayramın o gün eylär.	Bayramın o gün eder.

(bayatı)

Äcäb yerdä başım düşdü bälâyä,	Acep yerde başım düştü belaye,
Täbib yoxdu märhäm sala yarayä,	Tabip yoktu merhem sala yaraye,
Nûh'ä näcât verän yetiş häyayä,	Nuh'a necat veren yetiş yardıma,
Näzär eylä bizä qâdir İlâhi.	Bir bak bize kâdir İlahi.

(6+5)

O yan dağlar,	Uyan dağlar,
Al qana boyn dağlar,	Al kana boyan dağlar.
Bu yan zülmätxanadı,	Buyan zulüm yeridir,
Necädi o yan dağlar?	Nicedir o yan dağlar?

(bayatı)

Färhäng Äyyâr bu gün olub bi-çârä,	Ferheng Eyyar bugün olup biçare,
Gäm üz verib här täräftän bu zârä,	Keder yüz tutmuş her taraftan bu yazığa,
Düşmanın älindä belä qldıx avârä,	Düşman elinde böyle kaldık avare,
Näzär eylä bizä qâdir İlâhi.	Bir bak bize kâdir İlahi.

(6+5)

Mäzäländi,	Mezelendi,
Mey içär mäzäländi,	Mey içer mezelendi.
Väfâlı dosları gördüm,	Vefalı dostları gördüm,
Üräyim täzäländi.	Yüreğim tazelendi.

(bayatı)

Bir zaman gördülär Almas'ınan Şikâri'nin närä säsi gälir. Eleyki Almas'ınan Şikâri eyländi yerä, o yan täräftän Şikâri bu yan täräftän Ärçä, özlärin vurdular däryâ kimi läşkärä.

Bir anda Şikâri ve Almas'ın aslan gibi kükreme seslerini duydular. Almas ve Şikâri yere indiler. Bir taraftan Şikâri, bir taraftan Erçe kendilerini düşman askerlere vurdular. Büyük bir savaş başladı.

Cängin o şirin yerindä, Almas'ınan Mehşer-çeşm ru-be-ru çıxdı. Almas äl eliyib Mehşer-çeşm'in älinnän şämşirin aldı, elä vurdu ki Mehşer-çeşm elä vurdu ki iki şäqqä eliyib, biri düşdü o yana biri düşdü bu yana.

Savaşın ortasında Almas ve Mehşer-çeşm karşı karşıya geldiler. Alams kılıcını çekip Mehşer-çeşm'e öyle bir darbe indirdi ki Mehşer-çeşm ikiye ayrıldı. Onun ikiye bölünmüş bedeni her biri bir tarafa düştü.

Şikâri'dä Ugâr'inän ru-be-ru geldi. Bu da onu elä elädi.

Şikâri'de Ugar ile karşılaştı. Şikâri de onu aynı şekilde öldürdü.

Şah-rux'un qızı Nur'ül-eyni Ugâr aparıbdı bu qardaşına, buların nämänä qoşunu varidi qırıb dağıttılar. Nûr'ül-eyni aldılar. Aparsınlar versinlär Şah-rux'a.

Şâhruh Şah'ın kızı, Ugar tarafından kaçırılmıştı. Onu kurtardılar. Askerleri öldürüp Nur'ül-eyni buldular ve onu Şâhruh Şah'a götürdüler.

Eleyki gecä gäldi araya, Cemceme Câdu gördü İslam koşunu tılsımda Ehzâr elädi, ani däqiqädä Ververe Câdu orda hazir oldu. Selam verib dayandı. Ey Sultân-ı Sâhirân mänim üçün ämrin nämänädi?

Ancak İslam koşunu tılsımdaydı. Cemceme Cadı, Ververe Cadı'yı yanına çağırdı. Ververe Cadı orada hazır oldu ve dedi: Ey büyücülerin sultanı! Bana ne emriniz var?

Dedi de görüm, buları niyä tilismä salmısan, vä niyä çıxatmısan?

Ververe Cadı dedi: İslam koşununu neden tılsımdan çıkarmıyorsun?

Dedi oları män tilismdän çıxada bilmäräm.

Dedi: Onları ben tılsımdan çıkaramam.

Şäbâhäng kemendi atıp Ververe Câdu'nu tutdu.

Şebâheng Ayyar hemen kemendini atıp onu tuttu.

Dedi sän öläsän bunnan işim var. Dedi nämänä işin var? Dedi qulağ as deyim da, bu yalannan deyir bağlamışam sänin vucuduna. Män gäräh burda çârä eliyäm.

Şebâheng Ayyar dedi: Benim bu büyücüyle işim var. Bu büyücü İslam koşununu tılsıma bağlamıştır, eğer tılsımdan çıkarmazsa ben nasıl çıkaracağımı bilirim.

Şebâhäng Äyyâr götürüb bu dillärinän görək nä desin? Bändä dä ärz sizlar esağolun:

Şebâheng Ayyar sazını aldı bakalım ne dedi? Ben söyleyeyim, sizler sağ olun:

Şebâheng Ayyar dedi:

Sizä qurban olum äyläşän canlar,
Mänim bu bağrımın başı talandı,
Şikâyätim çoxdu belä dövrânnan,
Bu qarının vallah sözü yalandı.

Size kurban olum oturan canlar,
Benim bu bağrımın başı yandı.
Şikâyetim çoktu böyle devrandan,
Bu kadının vallah sözü yalandı.

(6+5)

İnanmayın här nä desä sözünä,
Sürmä mäst eyläyib ala gözünä,
Tilismi bağlayıb yäqin özünä,
Men biliräm vallah sözü yalkandı.

İnanmayın her ne derse sözüne,
Sürme mest eylemiş ela gözüne,
Tılsımı bağlayıp kesin kendine,
Ben bilirim vallah sözü yalandır.

(6+5)

Şäbâhäng ‘ârifdi sözü tez qanar,
Müminlär här zaman ömrünü sanar,
Yağ vurram vucûdi ot tutar yanar,
Bu qarının vallah sözü yalandı.

Şebâheng ariftir sözü tez kanar,
Müslüman her zaman ömrünü sanar,
Yağ vurayım, vücudu ateş tutar yanar,
Bu kadının vallah sözü yalandı.

(6+5)

Şam Kentinin Tekrar Ele Geçirilmesi ve İslam Bayrağının Dikilmesi

Şebâhäng Äyyâr dedi bu yalan diyiri. Dedi mändä bir dana yağ var, çäkäcağam bunun vucudinä, ot vuram, bunun yüz min dana canı olsa, biri qurtarmaz. Yağı çähdi vucudinä, onnan sora bir dana kibrit vurdu.

Şebâheng Ayyar dedi: Cemceme Cadı yalan söylüyor. Benim yanımda bir yağ var, onu vücuduna döküp ateşlersem, yüz bin canı olsa biri kurtulamaz. Yağı onun üzerine döküp bir kibrit yaktı.

Eleyki cähännämä vasil olsun, İslâm qoşunu ki bu salmışdı heyvan surätinä, hammısı silkinip tilismidän çıxdılar.

Cemceme Cadı öldükten sonra İslam koşunu ki tılsımda hayvana dönmüştüler, silkelenip tılsımdan çıktılar.

Onnan sora bi yol här täräfä nâmä yazdılar, ki yığışsınlar Almas’a toy eläsinlär.

Daha sonra Almas’a düğün düzenlediler. Şikâri her tarafa okuntu gönderdi.

Sizä dâsitâni hardan deyim? Firängistannan Portakal-ı Firengi, ki Efser banunun nişanlısıdı ki ordan läşkär çäkib gäliblär dayanıblar Şâm’ä.

Size destanı nereden söyleyeyim? Firengistan’dan Portakal-ı Firengi’den. Efser Bânu’nun nişanlısı askerleriyle Şam’ın kapısına dayandılar.

Särhäng-i Şâmi’nin ki iki dana oğlu varidi, birinin adı Huşengidi, birinin adı Peşeng idi. Buları yollamışdı Talib-i Mägribi’nin yanına. Keyvân Pehlävanı öldürüllär vä orda iddä varidi, döndärib kafer eliyillär, be- zärb-i şemşir, Şâm’ä dubârä pärçäm-i küfr vurullar.

Serheng-i Şâmi’nin oğulları Huşeng ile Peşeng, Talib-i Mağribi’nin desteğiyle Şam’ı tekrar ele geçirdiler. Şam da Keyvan Pehlivan’ı öldürürler. Şehirde olan herkesi kılıç zoruyla kâfir ettiler. Şâm’da tekrar kâfir bayrağını astılar.

Orda cäşn tutuktan sora, läşkäri ikiyä bölürlär. Talib-i Mäğribiyä’ni yolluyullar gedir Dârâ Vilâyäti’nä. Ärçä orda Şâhığ eliyirdi ki Gülistân-ı Eräm’ä gedändä oğlu Şir-Efken’i qoymuşdu öz yerindä.

Kâfirler bu zaferlerini kutladıktan sonra askerlerini ikiye ayırdılar. Talib-i Mağribi ve askerleri Rum diyarında Dârâ Vilâyetine gittiler. Erçe Gülistan-ı Erem’de oğlu Şir-efken’i orada tahta oturtmuştu.

Huşeng inen Peşeng’dä gälilär Yemän şehrinä, ki Mänzär Şah-ı Yämäni’nin paytäxtidi, Gülistân-ı Eräm’nän gäländä Şikâri’nin härämlärn qoyublar orda.

Huşeng ve Peşeng de askerleriyle Menzer Şah-ı Yemeni’nin başkenti olan Yemen kentine doğru yola koyulurlar. Şikâri’nin haremi Yemen kentindeydi.

Sizä deyim Yemennen. Yemenin kenarindä läşkär gälib düşsün, Huşeng inen Peşeng ki Särhäng-i Şâmi’nin oğlanlarıdı, bir dana nâmä yazdılar ki heremxanenin qızların verin. yolladılar, Mänzär Şah-ı Yämäni’yä. Eleyki nâmäni oxusunlar Mänzär Şah-ı Yämäni’nin halı dolandı. Bunun bir dilâväri var, be-nâm-ı Nämân. Nämân Mänzär Şah-ı Yämäni’yä üz dolandırdı: qurbân qıble-yi ‘âläm sağolsun, eläbil halın dolandı. Dedi bäs macärâ bu curdu.

Serheng-i Şâmi’nin oğlu Huşeng ve Peşeng Yemen kenarında askerlerini yerleştirdiler. Menzer Şah-ı Yemeni’ye bir mektup yazdılar ve Şikâri’nin hareminde olan kadınları istediler. Menzer Şah-ı Yemeni mektubu okuyup içeriğinden haberdar olduğunda hali perişan oldu. Onun Neman adlı bir pehlivanı vardı. Neman, Menzer Şah-ı Yemeni’yi o halde gördüğünde nedenini sordu. Menzer Şah-ı Yemeni, Neman’a olup bitenleri anlattı.

Huşeng inen Peşeng'ä cenk yazdı. Bu yan täräftän cäng yazıldı. Sabahlarıma här iki teräftän läşkär ârâstä oldu. Nämân, täk u tänhâ qädäm qoysun meydânä.

Huşeng inen Peşeng geldi meydanä, äl eliyib buların ikisini dä birin sağ birin soldan, yapıştı kämärlärinnän göttü göyä,

Bular äman çähdilär. Emân imannandı. Heşkäs häräkät elämiyib, buları âzad eladi ki gedäsiz. Bular münsärif olmuşdular ki gessinlär.

O yan täräftän, Gülbâr Vilâyätinnän, Zühhâk Padişâhın qoşunları Mänzär Şah-ı Yämäni'yä kömäh gäliblär. Dubârä cäng otu şölävär oldu. Nämân inan Cihandar'ın anası gördü bular çoxdular, İslâm qoşunu'na ärsäni täng eliyillär, niqâb saldı üzünä, märkäbinä sävar oldu. Bir qılış vurur ki pänâh aparram.

Bular burda cängidä olsunlar, Talib-i Mağribi'yä, Dârâ Vilâyetindä Şir-Efken'inen cäng eliyillär.

Amma Eşid dâsitâni kimnän? Gülistân-ı Eräm'nän, Şikâri'dän.

Şikâri, alem-i röyadä yatmışdı, gördü ki Yämän Şehri govgânın içindädi. Eleyki sähär olsun, cemâäti yığır döräsinä, deyir ki gälin män bir yuxu görmüşäm, onu deyim sizä, siz yorun. Näcur yuxu görmüsän?

Alıb bu dillärinän, bändä dä ärz eliyimäyläşän ağaların dosların sağlığına:

Şikâri dedi:

Yatmışdım yuxu gördüm röyâdä,
Nâzlı yarım düşdü xiyâlä genä.
Mülk-i Yämän genä qalıb gogâyä,
Nâzlı yarım düşdü xiyâlä genä.

(6+5)

Tâvûs päri, Reyhânäni götürsün,
Sälâmımı nazlı yârä yetirsin,
Bi-hûş edib özü ilän gätirsin,
Nâzli yarım versim piyâlä genä.

(6+5)

Yârä deyin ölmäyibdi Şikâri,
Männän ötrü yar çäkir intizâri,
Durun gedin gätirin Simizâr'i,
Şimizârım düşüb xiyâlä genä.

(6+5)

Huşeng ile Peşeng'in mektubunun cevabına savaş yazdı. Ertesi gün Huşeng ile Peşeng askerleriyle birlikte savaş meydanında hazır durdular. Karşı taraftan Neman tek başına meydana girdi.

Huşeng ve Peşeng ikisi de onun karşısına çıktılar. Neman sağ eliyle Huşeng'i ve sol eliyle Peşeng'i tutup havaya kaldırdı.

Huşeng ve Peşeng onun gücünü görünce şaşırdılar. İkisi de pişman olduklarını söylediler. Neman onları bıraksa da onlar savaş meydanından geri çekilmediler.

Diğer taraftan Gülbar Vilâyetinden Zühhak padişah, askerleriyle Menzer Şah-ı Yemeni'nin askerlerine yardıma geldi. Neman ve Cihandar'ın anası İslam koşununun darda kaldığını görünce nikap takıp atlandılar. Bir pehlivan gibi kılıç salladılar ve savaştılar.

Bunlar burada savaşa dursunlar, diğer tarafta Talib-i Mağribi'de Dârâ Vilâyetinde Şir-efken ile savaşmaktaydılar.

Destanı kimden söyleyeyim? Gülistan-ı Erem'den, Şikâri'den.

Şikâri, rüyasında Yemen kentinde kavga olduğunu gördü.

Sabah olduğunda şehir halkını çevresine topladı ve dedi: Ben bir rüya gördüm, onu size söyleyeyim, siz yorumlayın. Şikâri sazını aldı bakalım rüyasını nasıl söyleyecek? Ben söyleyeyim, oturan beyler sağ olsun:

Yatmıştım uykuda gördüm rüyada,
Nazlı yârim düştü aklıma gene.
Mülk-i Yemen yine girmiş kavgaya,
Nazlı yârim düştü aklıma gene.

Tavus peri, Reyhâne'yi götürsün,
Selamımı nazlı yâre yetirsin,
Bayıltıp kendi ile getirsin,
Nazlı yârim versin kadeh gene.

Yâre söyle ölmemiştir Şikâri,
Benim için yâr çeker intizarı,
Durun, gidin, getirin Simizâr'i
Simizâr'ım düştü aklıma gene.

Şikâri, Reyhânä Päri'nän Tâvûs'i mämur elädi gessinlär Simizâr'i gätisinlär Yämän'nen. Bular getdilär yetirdilär Yämän'ä. Gördülär här täräf qarovul yasovul, läşkärdi. Şimizar'ı yuxu bänd eliyiblär, bir dana da nâmä yazdılar ki, Mänzär Şah-ı Yämäni zad bülsün ki buları bular aparıblar, Gülistân-ı Eräm'ä.

Eleyki gätiriblär Şikâri'nin bärâbärindä yuxulu yuxulu täxt-ixâb'ın üztündä yerä. Bu yan täräftän hâlä gätirsinlär.

Dedi nâzänin niyä bu qädär nâ-rahand san? Mänä de görüm Yämän'dä nä vardı? Simizâr üz dolandırdı: İcâzä versän diyäräm da O siyah zülflärdän bir dästä tel ayırıb, basıb älbüstan mämälärinin üstünä. Simizâr götürüb bu dillärinän ne deyir?

Şikâri, Reyhâne Peri ve Tavus'u Simizâr Hanım'ı Yemen'den getirmekle görevlendirdi. Yemen'e vardıklarında her tarafta duran bekçilerden geçtiler ve Simizâr Hanım'ın odasına ulaştılar. Simizâr Hanım'ı uykudayken aldılar ve Menzer Şah-ı Yemeni'ye hitaben bir mektup bıraktılar. Simizâr Hanım'ı aldıklarını ve Gülistan-ı Erem'e götürdüklerini mektupta bildirdiler.

Simizâr'ı Şikâri'nin önüne yere koydular. Simizâr Hanım kendine geldiğinde Şikâri'nin yanındaydı.

Şikâri ona dedi: Sevgilim neden üzgünsün?

Simizâr Hanım dedi: İzin verirsen sana bir şeyler söyleyeceğim. Simizâr siyah zülüflerinden bir tel ayırdı ve memelerinin üstüne bastı.

Bakalım Şikâri'ye ne diyecek?

Simizâr Hanım, Şikâri'ye dedi:

Här täräftän läşkär çäkib gäliblär,
Mülk-i Yämän qalıb läşkär älindä.
İndi äl tapıplar qisâs alıllar,
Mülk-i Yämän qalıb läşkär älindä.
(6+5)

Her taraftan leşker çekmiş, gelmişler,
Yemen ülkesi kalıp düşman elinde,
Şimdi ellerine geçirmişler, kısas alırlar,
Yemen ülkesi kalıp düşman elinde.

Bir maddä şir geyib cäng libâsi,
Bir elä läşkärdän yoxdu harası,
Ehsân qızı, Cahândâr'ın anası,
Düşmän âciz qalır onun älindä.
(6+5)

Bir erkek aslan giyip savaş elbisesi,
O kadar askerden yoktu korkusu,
Ehsan kızı, Cihandar'ın anası,
Düşman âciz kalır onun elinde.

Adıvı qoymusan Süleymân Sâni,
Gälän deyir o şer Şikâri hanı?
Sänä qurbân olsun Simizâr canı,
Mülk-i Yämän qalıb läşkär älindä.
(6+5)

Adını koymuşsun Süleyman Sanı,
Gelen diyor o aslan Şikâri nerde?
Sana kurban olsun Simizâr[ın] canı,
Yemen ülkesi kalıp düşman elinde.

Şikâri'nin Hindistan'ı Ele Geçirmesi ve Dünyada İslam Bayrağını Dikmesi

Cihandar, Cehânbaxş, Qeys-i Rämmâh-Äräb, buları älli min qoşununan yolladı Rum'a täräf. Ki Diyâr-i Rumdi, dârâ Vilâyätinä. Ki gedäsiz siz Şir-Efken'ä kömähliy eliyäsiz siz. Şirzâd-ı Tigzän'i, Yûsif Äräb, Ferruxzâd, Ferruxbexş, älli min näfärinen yolladı hara? Şâm'ä.

Cihandar' a üz dolandırdı: Oğlum sän dä älli min näfärinän gedäcaxsan Yemen Şehri'ne.

Özüdä Şikâri, Ärçä vä Xisrov-i Qäläddâr da gedäcağıdı Hindustan'a.

Här täräfä läşkär atlandı. Necäki ärz elädim hämin tor. Şirzâd-ı Tigzän, o daki Şâm'e gedirdi, gälb Şâm'ı aldı.

Cihandar'inan Almas gäliblär. O zaman yetirdilär Yemen'e ki gördülär Mänzär Şah-ı Yämäni veribdi xändählärä su bağlıyıblar, vä Xurşid Bânû inan Nämânı tähliyiblär. Düşmän alıb döräsinä kämänd atıblar istillär tutsunlar, o zaman Almasınan Cihandar'ın näräsi göy üzündä büländ oldu. Neceyki yetişdilär, özlärin vurdular läşkär'ä.

Nä qädr qoşun varidi hammısın bular qırdılar, vä Cihandar Huşeng inen Peşeng'i tutdu. Çağırdı Nâzik-bädän'i gättilär. Dedi Müsälman olmasalar neyliyim? Dedi Müsälmân olmasalar öldür.

Çağırdı gördü bular Müsälman olmadılar, buların ikisin dä öldürdü. Burda nämänä ki härämläri vardı, yığdılar, Mänzär Şah-ı Yämäni'dän xudafizçiliy eliyiblär, üz qoydular Dârâ Vilâyätinä.

Şirzâd-ı Tigzän Şâm'ı aldı pärçämi vurdu ora. Cihandar, Cehânbaxş, Şir-Efken, bular da Talıb- Mağrğbi'yeynän cäng eliyiblär vä onun nämänä qoşunu vardı, vurdular dağıttılar, öz şährlärinä sahib oldular.

İndi iş fäqät Şikâri'dädiki sürüb Hindustan'a, Hindustan padişâhına bir dana nâmä yazdı: burda da pärçäm-i İslâm'ı vuram. Ägär bäli demäsäz, säğirdän käbirä rähm elämiyäcağam.

Hindustan padişahı istädi nâmänin cävabını cenk yazsın, väzir qoymadı. Dedi qurbân män nucûm'dä oxumuşam,

Cihangir, Cihanbahş, Keys-i Remmah-ı Arap elli bin asker ile birlikte Rum'a doğru yollandılar. Diyar-ı Rum'da, Dârâ Vilâyetine Şirefken'e yardıma koştular. Şikâri daha sonra Şirzâd-ı Tigzen, Yusuf Arap, Ferruhzad, Ferruhbahş ve elli bin askeri nereye gönderdi? Şam'a.

Şikâri, Cihandar'a dedi: Oğlum, sen elli bin asker ile Yemen kentine gideceksin.

Şikâri kendisi de Erçe ve Husrev Kaledar ile Hindisten'a gitmeyi düşünüyordu.

Her taraftan askerler atlandı, her biri görev aldığı yere doğru yola koyuldu. Şirzâd-ı Tigzen Şam'ı ele geçirdi.

Cihandar ve Almas Yemen'e doğru gitmişlerdi. Menzer Şah-ı Yemeni şehrin çevresine hendek kazdırdı ve hendeklerin içine su doldurdu. Yemen'e vardıklarında Hurşid Bânu ve Neman savaş meydanında zor durumdaydılar. Tam bu sırada Almas ve Cihandar kükreyip aslanlar gibi savaş meydanına girdiler.

Onlar tüm düşman askerlerini öldürdüler. Cihandar, Huşeng ve Peşeng'i esir aldılar. Nâzik Beden'i yanına çağırdı ve dedi: Eğer bunlar Müslüman olmazlarsa ne yapalım? Nâzik Beden dedi: Müslüman olmasalar öldür.

Cihandar Huşeng ile Peşeng'i meydana getirttirdi. Onlar Müslümanlığı kabul etmediler. Cihandar ikisini de öldürdü. Daha sonra tüm adamları alıp Menzer Şah-ı Yemeni'den ayrıldı. Dârâ Vilâyetine gittiler.

Şirzâd-ı Tigzen, Şam kentini aldı ve İslam bayrağını tekrar oraya dikti. Cihandar, Cihanbahş, Şirefken de savaşta Talib-i Mağribi ve tüm askerlerini yendiler ve şehirlerini tekrar ele geçirdiler.

Şikâri askerleriyle Hindistan'a doğru yol aldı. Hindistan padişahına bir mektup yazdırdı. Savaş olmadan Müslümanlığı kabul etmesini ve İslam bayrağının altına girmelerini istedi.

Hindistan padişahı mektubun cevabına savaş yazmak istedi, ancak sarayda olan kâhinler dediler: "Efendim, yıldızlar

Särhäng-i Şâmi bunnan älläşdi bir iş görebülmädi, Säräfrâz Şah ki Süleymân'ın nümâyändäsiydi, hakäzâ. Ägär istiyäsän bunnan cäng eliyäsän, säğirdän käbir'ä rähm elämäz, öüvün dä Şâhlığın aradan gedär, özün dä ölärsän. Götü bir däfä bäli de, pärçäm-i İslâm'ı vursun qoysun gessin. İşin olmasın. Götürüb bu nâmänin cävâbindä sülh yazdı. Şikâri'yi peşvâz eliyiblär, varid olsun şährä, pärçäm-i İslâm'ı vursun, ceşn tutular,

Şikâr, Ärçä, Xisrov-i Qäläddâr yetirdilär şährä. Eleyki dünyâyä pärçäm-i İslâm'ı vurannan sora,

Şikâri bunnan ba yana män ibâdät eliyäcağam. Allah'ınan öz aramda râz u niyâz eliyäcağam. Beş gün ki ömrüm var, Allah'ä sarı gedim.

Şirzâd-ı Tigzän'i qoydular täxt-i sältänättä Şâhlıx eläsin. Onnan o yana Şikâr'ynän Ärçä här iki qardaş mäşgul oldu ibâdät elämäyä. Verdilär mäsciddäri bäzädilär

Şikâri'nin üstün geleceğini göstermektedir. Şikâri gibi büyükleri tahtından indirmiş Şam'ı ele geçirmiş birisidir. Eğer onunla savaşa kalkarsınız büyükten küçüğe kimse canını kurtaramaz. En iyisi İslam bayrağının altına girmek ve Müslümanlığı kabul etmektir."

Hindistan padişahı bu tavsiyelerden sonra Şikâri'nin mektubunun cevabında barış yazdı. Şikâri'yi karşıladı ve onu ağırladı. İslam bayrağı her tarafa asıldı.

Şikâri, Erçe, Husrev Kaledar, dünyaya İslam bayrağı astıktan sonra ülkeleri Dârâ Vilâyetine döndüler.

Şikâri ömrünün sonuna kadar Allah'a ibadet etmekle geçirmeğe karar verdi ve dedi: Bundan sonra kalan beş gün ömrümde Allah'ın rızasında hareket edeceğim.

Şirzâd-ı Tigzen'i saltanat tahtında oturttular. Şikâri ve kardeşi Erçe birlikte ibadete başladılar, camileri bezediler ve kutlamalar yaptılar.

Dua

Allah'ı and verrik öz izzät u celâlinä, här käsin üräyindä nämänä niyyäti var, mätläbi var, bärâvurdä eläsin, neceyki Şah-ı Dârâ oğlu Şikâri'nin mätläbin yerinä gätirir bizimkin de getirsin.

Allah hämmäşä sizi şad eläsin. Şadlıx versin, yamanlıx vermäsin. Tamam subay oğlanlara da Allah toy qısmät eläsin.

Allahütealâ tüm insanların yüreğinde olan iyi niyetlerini ve istekleri yerine getirsin. Şah-ı Dârâ oğlu Şikâri'nin isteklerin yerine getirdiği gibi bizim isteklerimizi de yerine getirsin.

Allah her zaman size sevinç versin keder vermesin. Tüm bekarlara düğün kısmet eylesin.

Duvak kapma

Dağdan düzä yenmişäm,
Al älvân geyinmişärm,
El bey tayfa arası,
Oğlanı beyenmişäm.

Dağdan düze inmişim,
Al elvan giyinmişim,
El, bey, tayfa içinde,
Oğlanı beğenmişim.

Ay aşıq täriflä bizim gälini,
Qeyninä deyin bağlasın belin,
El oba desin bäy toyun mubaräk,
Bey sevindirsin obasını elini.

Ay âşık tarif et bizim gelini,
Kaynına deyin bağlasın belini,
El oba desin, bey toyun mübarek,
Bey sevindirsin obasını elini.

Bu därä därin därä,
Sularu särin därä,
Yardan cavab alınca,
Yalvarmışam min kärä

Bu dere derin dere,
Suları serin dere,
Yardan cevap alınca,
Yalvarmışım bin kere.

Başlayıb toy axşamı,
Gälin yandırın şämi,
Gälinä bäzäk verin,
Gälir oğlan adamı.

Başlayıp toy akşamı,
Gelin yandırın şamı,
Geline bezek verin,
Geliyor oğlan adamı.

Ay aşıq täriflä bizim gälini,
Qeyninä deyin bağlasın belin,
El oba desin bäy toyun mubaräk,
Bey sevindirsin obasını elini.

Ay âşık tarif et bizim gelini,
Kaynına deyin bağlasın belini,
El oba desin, bey toyun mübarek,
Bey sevindirsin obasını elini.

Son.

Açıklamalar

Şikâri Destanında Kişiler:

1. **Ahmed:** (Ahmed Kişi): Keyvan Sovdager'in kafilesinde olan şahıs. Gönüllü olarak Şikâri'yi kurtarmak için kuyuya iner.
2. **Albaz:** Senûber'in oğlu.
3. **Almas:** Almas Tılsımında Cihandar'ı öldürmek istediğinde Murg-ı Dövlet onu öldürür.
4. **Araplar Şâhı:** Yedi evladı ile birlikte hüküm sürmektedirler. Şikâri, onun kızı Hurşid Bânû ile evlenir.
5. **Asgeri Şâmi:** Serheng-i Şâmi'nin pehlivanlarından.
6. **Asifettin Belhiyan:** Câmâsib Hekim'in babası.
7. **Bedehşan Peri:** Reyhâne Peri'nin anası, Serefrâz Şah'ın eşi.
8. **Belgiya:** Câmâsib Hekimin oğlu, Gülistan-ı Erem'de Şâhruh Şah'ın veziridir. Nur-ül'eyni Ugarın elinden kurtarmak için yardım eder.
9. **Behmen Vezir:** Menzr Şah-ı Yemeni'nin ikinci veziri.
10. **Behramı Zincirhab:** Serheng-i Şâmi'nin pehlivanlarından. Savaş meydanında Şikâri'nin karşısında yenilir ve öldürülür.
11. **Behramı Zencirser:** Serheng-i Şâmi'nin pehlivanlarından. Savaş meydanında Şikâri'nin karşısında yenilir ve öldürülür.
12. **Câmâsib Hekim:** Serefrâz Şah'ın hem veziri ve hem tabibi görevini yapmaktadır.
13. **Cihandar:** Şikâri'nin Hurşid Bânu'dan olan büyük oğlu.
14. **Cihangir:** Şikâri'nin Hocand Vezir'in kızı Pernâz Hanım'dan olan oğlu. Anasından babasının kim olduğunu öğrenince ondan kalan kol bağını alıp Şikâri'yi kurtarmak için yola çıkar.
15. **Cihanbahş:** Şikâri'nin Kâmer Rûh'tan olan oğludur. Şikâri'yi bulmak için çeşitli tehlikelerle karşılaşır.
16. **Cemceme Cadı:** Cihanbahş'ı Eflâk Dev'in yanına götüren yaşlı kadın. Ona Sultân-ı Sâherân lakabı verilmiştir.
17. **Çâlâk:** Ember Dâye'nin Firuz Ayyâr'dan olan oğlu. Cihanbahş'ın pehlivanlarından olur.
18. **Demdeme Cadı:** Reyhâne Câdû'nun halası. Reyhâne Câdû İskender Tılsımı'nın kapısın öğrenmek için onun yanına gider.
19. **Dilgeme:** Ugâr'ın kardeşlerinden
20. **Ferheng Ayyar:** Şikâri'nin pehlivanlarındandır. Bezenerek Nâzik Endâm'ın yerine Musruk'un yanına gider.
21. **Feruhzâd-ı Arab:** Kays-ı Remmah-ı Areb'in kardeşi.
22. **Fitne Câdû:** Gülistan-ı Erem'de Serefrâz Şah'ın yardımına gelen büyücüdür.
23. **Firuz Ayyar:** Şikâri'nin pehlivanlarındandır.
24. **Eflâk Dev:** Heft Kule-yi Kaf'ta yaşayan dev. Encüm Peri Simizâr'ı kaçırdığında onun yanına götürür. Cihanbahş ve Şebâheng onun ayağından tutarak Kaf Dağı'na ulaşmayı başarırlar.

25. **Efser Bânu (1):** Behmen Vezir'in kızı Efsar Hanım. Yedi kardeşlerden olan Yûsif Arap ona aşıktır. Şikâri Firuz Ayyar ile birlikte ona bayıltıcı ilaç verip bir halıya sardıktan sonra birlikte Merkeb-ı Ejderhar'ın üzerine koyup mağaraya getirdiler.
26. **Efser Bânu (2):** Ergavân Şah'ın kızı. Şebâheng onu Cihanbahş için kaçırır. Bir araya toplandıklarında Cihanbahş'ın önünden geçerken dizleri titrer ve elin Cihanbahş'ın omzuna koyar ve onunla evlenmeye razı olur.
27. **Efsâne Câdû:** Tılısm-ı Minâ'de bulunan bağın içindeki sarayda yaşayan kız. Ona Dilkeş'de derler. Helme Câdû'nun kızı.
28. **Ekvan Dev:** Kâf Dağında yaşayan bir dev. Her Cuma Gonca Lebi almak için Gülbâr kentine gelirdi.
29. **Elâve Şah:** Serefrâz Şah'ın kardeşi, devlerin padişahı. Serefrâz Şah perilerin padişahıdır.
30. **Elgeme:** Ugâr'ın kardeşlerinden.
31. **Ember Dadı:** Kamer Ruh'un dadısı. Firuz Ayyar ile evlenir ve Çâlâk adlı bir çocuğu olur.
32. **Emir Cezire Firuz:** Periler Ceziresinde bulunan Hemişe Bahar Vilâyetinin padişahı.
33. **Encüm Peri:** Serefrâz Şah'ın habercisi. Yirmi dört saat içinde yer küresini gezen birisi.
34. **Erçe:** Şah-ı Dârâ'nın büyük oğlu, asıl adı Ahmet, ancak Erçe lakabıyla tanınmıştır. Onun yerine küçük kardeşi Şikâri saltanat tahtında oturunca onu kuyuya atar.
35. **Erçeng:** Ugâr'ın kardeşlerinden.
36. **Ergevan Şah:** Firengistan'da bir padişah. Rûyin ten, ot yandırmaz, su boğmaz, kılıç kesmez özelliğe sahiptir.
37. **Esger-i Şâmi:** Serheng-i Şâmi'nin pehlivanlarından. Savaş meydanında Şikâri'nin karşısında yenilir ve öldürülür.
38. **Ester-i Gülreng:** Ergavân Şah'ın atı. Daha sonra damadı olan Cihanbahş'e verir.
39. **Gonca Leb:** Şah-ı Şüca'nın kızı. Ekvan Dev ona aşık olmuş her Cuma gelip onu isterdi. Kentin pehlivanları ona karşı geldiğinde onları öldürürdü.
40. **Gullar Padişahı:** Şikâri ile karşılaştığında Şikâri'ye yenilir. Ancak Şikâri onu takip edince Kavasib adlı bir kaleye girer ve orda Şikâri'yi tılsıma bağlar.
41. **Hemheme Cadı:** Demdeme Cadı'nın bacısıdır. Demdeme Cadı İskender Tılsımı'nın kapısın öğrenmek için onun yanına gider.
42. **Hekime Cadı:** Kaf Dağı'nda yaşayan büyücü, Fitne Câdû'nun anasıdır.
43. **Herçeng:** Ugâr'ın kardeşlerinden.
44. **Hezâr Destân (1):** Elave Şah'ın kardeşi ve Zerdân'ın emmisi. Zerdan yardım almak için ona gider.
45. **Hekim-i Kaf:** Şebâheng Ayyar Şikâri'nin oğlanların Senûber Câdû'nun elinden kurtarmak için Hekim-i Kaf şekline dönişür.
46. **Hezâr Dest:** Tılısm-ı Minâ'de kuyunun dibinde yaşayan bin eli ve ayağı olan bir hayvan.
47. **Hezâr Destân:** Devler Padişahı. Şikâri'yi Demdeme Cadı eliyle Tılısm-ı Minâ'ye salmıştır. Cihangir onu belinin ortasından vurarak öldürür ve tılısımdan çıkarlar.

48. **Hocand Vezir:** (Hacand Vezir) Menzer şâh-ı Rûmi'nin vezirlerinden biri. Şikâri'ye zor günlerde destek olur. Şikâri onun kızı Pernâz Hanım ile evlenir. Cihangir adlı çocuğu olur. Cihangir daha sonra babası Şikâri'yi bulmak için yola konulur.

49. **Hoceste Bânu:** Simzâr'ın dadısı.

50. **Humâyun Şah:** Serendib PâdiŞâhı.

51. **Hurşid Bânu:** Araplar PâdiŞâhı'nın kızı. Yedi Arap kardeşin bacıları. Pehlivan kardeşlerinin hepsiyle aynı anda güreştiğinde onları bir birinin üzerine yığardı. Şikâri ile güreş yapar. Ona yenilince onu yenen erkek ile evleneceğini söyler ve Şikâri ile evlenir. Şikâri'den Cihandar adlı oğlu olur. Cihandar babası Şikâri ve kardeşi Cihangir'i bulmak için babasından Küre adlı atı alıp anasının verdiği bazubent ile Şikâri'yi aramaya gider.

52. **Huşeng:** Serheng-i Şâmi'nin oğlu.

53. **Hüşşâm-ı Şâmi:** Serheng-i Şâmi'nin yeğeni ve pehlivanlarındandır. Şikâri Serheng-âbâd'ı fethettiği sırada savaşta başını kesip Seheng-i Şâmi'ye gönderirler.

54. **İfrit-i Büzürg:** Serefrâz Şah, Gülistan-ı Erem'i savunmak için ondan yardım istemiştir. Büyücüleriyle Şikâri askerleri karşısında savaştı. Askerleri yense de Şikâri'nin karşısında yenilir.

55. **İrec:** Cihandar'ın oğlu.

56. **İsfendiyâr Han:** İskender-i Râst'ın kızını oğluna istemektedir, anlaşamayınca aralarında savaş çıkmıştır.

57. **İskender-i Râst:** Kâbil Padişahıdır. İsfendiyâr Han ile aralarında savaş var.

58. **İskender-i Sâni:** İskender-i Râst'ın oğludur.

59. **Kahkahaye Meşherçeşm:** Ugâr'ın eski arkadaşlarından. Ugâr onu yardıma çağırır.

60. **Kamer Ruh:** Humâyun Şah'ın kızı. Şikâri'ye aşık olup onunla evlenir.

61. **Kâmil Vezir:** Serheng-i Şâmi'nin veziri. Serheng-i Şâmi'ye Şikâri'nin sevgilisi Simzâr'ı bırakma tavsiyesinde bulunur.

62. **Kartâs-i Filsevâr:** Serheng-i Şâmi'nin pehlivanlarından. Şikâri onun kulağını kesip Serheng-i Şâmi'ye gönderir.

63. **Kahraman:** Simzâr'ın emmioğlusu. Dağlarda yaşayan birisidir. Simizâr'i Şikâri'yle aynı yatakta görünce Şikâri'nin başına bir kılıç indirir.

64. **Keys-i Remmah-ı Arap:** Kâfir komutanlarından, günde bir deve şişe çekip şarap ile yerdi. Şikâri ile karşılaştığında ona yenilir. On iki bin askeriyle birlikte Müslüman olur. Daha sonralar Şikâri'ye yardım edenlerden olur.

65. **Keyvan Dilaver:** Serheng-i Şâmi'nin Seheng-âbâd da olan pehlivanlarındandır. Rüyasında Hızır peygamberi görür. Müslüman olup Şikâri'nin askerlerine katılır.

66. **Keyvan Pehlevan:** Serheng-i Şâmi'nin pehlivanlarından. Rüyasında Hızır Peygamberi görüp Müslüman olur. Şikâri'nin yanında yer alır.

67. **Keyvan Sovdager:** Diğer adı Sâleh Sovdâger, bir diğer adı Hacı Gani ve Hacı Eşref adıyla da tanınmaktadır. Şikâri'yi kuyudan kurtaran tacir. Şikâri'nin oğlu Cihangir'i de Sərhəng-i Şâmi'nin elinden kurtarır. Daha sonra Şikâri'yi Serheng-i Şâmi elinden kurtarır. Şikâr'yi iki kere kurtardığı için Şikâri onu Şâm'ın vezirliğine koyar.

68. **Kerbaş:** Serheng-i Şâmi'nin pehlivanlarından. Savaş meydanında Şirzâd-ı Tigzen eliyle öldürülür.

69. **Kullabı Ahenger:** Şikâri'yitılsımdan kurtarmasına yardım eden adam.
70. **Kuh-peyker-i Şâmi:** Serheng-i Şâmi'nin pehlivanlarından. Serheng-i Şâmi ona Şikâri'yi yakaladığı takdirde kızı Nâzik-beden ile evlendireceği sözünü vermiştir. Savaş meydanında Şikâri'nin karşısında yenilir ve öldürülür.
71. **Kubad:** İsfendiyâr Han'ın oğlu. İskender-i Râst'ın kızını istemektedir. Kızı ona vermeyince savaş başlamıştır.
72. **Koreng:** Serheng-i Şâmi'nin pehlivanlarından. Şikâri'nin karşısında yenilir.
73. **Künnâs Câdû**: Gözü açık uyuyan devin anası. İskender Tılsımının Levhası'nın sandığının açarı onun elindedir.
74. **Kürre:** Cihangir'in atının adı.
75. **Lel'-i Şâmi:** Serheng-i Şâmi'nin pehlivanlarından. Savaşta başı bedeninden ayrı Serheng-i Şâm'ye gönderilir.
76. **Mancalûs Dev:** Devler Padişahı Elâve Şah'ın habercisi.
77. **Mahı Zemin:** Simzâr'ın dadısı.
78. **Mahı Can Peri:** Encüm Peri'nin bacısı. Sonunda Şirzâd-ı Tigzen ile evlendi.
79. **Menzer Şah-ı Yemeni:** Yemen padişahı. Şikâri Yemen'de bulunduğu sırada onu ve askerlerin Müslümanlaştırır. Yemen şehrine İslam Bayrağı takarlar. Daha sonra Menzer Şah-ı Yemeni, Şikâri'ye Gülistan-i Erem'i fethetmek için yardım eder.
80. **Murg-i Humâyûn:** Cezireyi Minâ'de büyülü ağacın üstünde yaşayan büyük bir kuş. Cihangir'i sırtına alıp yedi denizden geçirdi.
81. **Merkeb-i Ejdahar:** Şikâri'nin atının adı
82. **Müsruk ve Müzrüb:** Firengistan padişahlarından.
83. **Muhtâr:** Cihangir Gülbâr kentine girdiğinde onu evine misafir eder.
84. **Nûr-bahş:** Ugâr'ın kardeşlerinden. Ugâr Şâhruh'un kızı Nur'ül-eyni onun yanına kaçırmıştır.
85. **Nur'ül-eyn:** Şâhruh Şâhın kızı. Ugâr ona aşıktır ve onu kaçırır.
86. **Nene Câdû**: Serefrâz Şah Şikâri'yi öldürmek için onu görevlendirir. Ayran satan yaşlı kadın kılıfına girer ve Şikâri'nin yolunda durar.
87. **Perizâd:** Simzâr Hanım'ın kölesi. Tufân-ı Cadı yanlışlıkla onu Simzâr'ın yerine kaçırır.
88. **Peşeng:** Serheng-i Şâmi'nin oğlu.
89. **Pirâne Peri:** Hemişe Bahar'da Reyhâne Peri'nin arkadaşı.
90. **Pir-i Vakif:** İskender Tılsımında Altın Bağda büyük bir ağacın altında oturan yaşlı bir adam. İskender Tılsımı'nın Levhası onun elinde.
91. **Portakâl-ı Firengi:** Firengistan Padişahıdır. Ergavân Şah'ın kızı Efser Bânu'ya aşıktır. Ancak babası Müslüman olduğu için onların evlenmesine karşıdır.
92. **Pöhrüz Pehlivan:** Mənzər Şah-ı Yəməni'nin pehlivanı, Şikâri onu Müslüman olmaya davet eder, ancak kabul etmeyince onun eliyle öldürülür.
93. **Nâzik Beden:** Serheng-i Şâmi'nin kızı. Simzâr ve diğer tutuklulara yardım eder. Şikâri'nin yiğitliğini duyunca ona aşık olur.
94. **Nâzik Endâm:** Nâzik Bedenin anası.
95. **Oreng:** Serheng-i Şâmi'nin pehlivanlarından. Şikâri'nin karşısında yenilir.
96. **Râh-dâr:** Ugâr'ın kardeşlerinden.

97. **Rayizi Şâmi:** Serheng-i Şâmi'nin pehlivanlarından.

98. **Reyhâne Peri:** Serefrâz Padişah'ın kızı. Devler Padişahı oğluna istemiştir, ancak babası buna karşı gelince devler ve periler arasında savaş çıkmıştır. Babası Serefrâz Şah bunu devlerden korumak için tılsım olmuş bir cezirede saklamıştır. Ayda bir kere tılsım ceziresine gelip kızını görürdü.

99. **Reyhâne Câdû:** Vesvâs Câdû'nun kızı. Reyhân Câdû adlı bir kalede hapsedilmiştir. Cihandar ile kardeş olup onu kaleden çıkarmak için Vesvâs Câdûger'i nasıl öldüreceğini Cihandar'a öğretir.

100. **Rizvân:** Simizâr'ın oğlu.

101. **Rûhâni:** Rûhâni Tılsım'ında bulunmaktadır. Crhândâr'e mağlup olunca Müslüman olur.

102. **Sâbit:** İranlıdır. Zühhâk Padişahın oğlu karısına tecavüz etmek isteyince onu öldürmüştür. Bunun için Hilâliye kentinden kaçıp yolda Cihangir ile karşılaşır.

103. **Sarik Ayyar:** Fireng Padişahı Müsruk ve Müzrüb'un buyrukçusu idi.

104. **Serefrâz Şah:** Gülistan-ı Erem Padişahı, Hazret-i Süleyman'ın elçisiydi. Yarısı adam, yarısı dev olan bir yaratık

105. **Sehmân Dev:** Kırvan Dev'in oğlu. Senûber'ın kardeşi. Sehvân Dev Hemheme Cadı'ya aşıktır. Onu elde etmek için her şeyi göze almaktadır.

106. **Seyyâh Pehlivan:** Şikâri'nin pehlivanlarındandır.

107. **Serheng-i Şâmi:** Şâm'ın hakimi. Simzâr, Mahı Zemin ve Hoceste Bânu'yu tutup saltanat tahtının altında bulunan bir zindanda hapseder.

108. **Simzâr:** Menzer Şah-ı Yemeni'nin kızı. Şikâri'ye aşıktır. Onunla aynı oda da olduğu zaman Simzâr'ın emmioğlusu olan Kahraman eliyle yaralanır.

109. **Simin Peri:** Reyhâne Peri'nin hizmetçisi.

110. **Sindûrûs:** Serefrâz Şah'ın oğlu. Şikâri Serefrâz Şah'ı öldürdüğünde ondan öç almak Şikâri ile savaşa girer.

111. **Şâhâb:** Şâhâb Tılsım'ında bulunmaktadır. Cihandar onu yakalayıp mağlup edince Müslüman olmayı kabul eder.

112. **Şah Dârâ Melik Şah-ı Rûmi:** Rûm diyarı'nın padişahı. Şikâri ve Erçe'nin babası. Öldükyen sonra Şikâri'yi tahta oturtunca iki kardeş arasında olaylar gelişmesine neden olur.

113. **Şah-ı Murgân:** Künnâs Câdû eliyle yavrularıyla birlikte bir kafeste hapis olunan bir kuş. İskender Tılsımı'nın Levhasının sandığını yalnız o açabilir.

114. **Şah-ı Gûlân:** Şütür-ser Dev'i görevlendiren dev. Şikâri ile karşılaşır. Şikâri onu öldürmez ve onu Tılısm-ı Heyhât'de bir ağaca bağlar.

115. **Şah-ı Şüca:** Gülbâr şehrinin padişahı. Cihangir onu ve şehri Ekvan Devden kurtarır ve hepsi Müslüman olur.

116. **Şebâheng Ayyar:** Ergavân Şah'ın pehlivanlarından.

117. **Şebreng Ayyâr:** Şikâri'nin pehlivanlarındandır.

118. **Şebrü Ayyar:** Serheng-i Şâmi'nin pehlivanlarından. Rüyasında Hızır peygamber onu Müslüman eder ve Şikâri'yi kurtarmak için Keyvan Sovdager'in yardımına gider.

119. **Şehbâz:** Humâyun Şah'ın oğlu, Kamer Ruh'un kardeşi.

120. **Şehnâz:** Humâyun Şah'ın oğlu, Kamer Ruh'un kardeşi.

121. **Şemkur Ayyar:** Cihangir'in adamlarından. Adını ve kıyafetini değişerek Hakikat-i Firengi ve Fitne Câdû'dan haber elde eder.

122. **Şir-efken:** Erçe'nin oğlu.

123. **Şirzâd-ı Tigzen:** Erçenin oğlu, emmisi Şikâri ile karşı karşıya gelirler. Şikâri onu tanıdığı için ona bir şey yapmaz. Şirzâd hızlı kılıç vurduğu için Tig-zen lakabıyla meşhur olmuştur.

124. **Şikâri:** (Şah-ı Dârâ oğlu Şikâri, Şâhzâde), babası onu kendinden sonra saltanata oturtturur. Kardeşi onu kuyuya atsa da bir tacir onu çıkarıp aşık kılıfında saraya döner. Kendisini aşık olarak tanıtsa da Erçe onun kim olduğunu anlar. Şikâri saltanatı kardeşine bırakıp Keyvan Sovdager ile yola koyulur. Günde yedi tuluk şarap içerdi. Kılıcının adı Elmas-nigâr, atının adı Ejdehâhar idi. Düşman ülkesinde kendini Hudâ-perest, Derviş-beste tanıtır. Hızır peygamber tarafından ona pehlivanlık kemeri bağlanmıştır. Müslümanlığı yaymak, hakkı savunmak, kâfirlere karşı koymak onun görevidir.

125. **Şütür-ser Dev:** Serefrâz Şah'ın yedi tılsımında bulunan yedinci tılsımının yedinci devi. Başı deveye benzediği için bu adı koymuşlar. Şikâri yedinci tılsımda bununla karşılaşır. Onu yener ancak öldürmez ve serbest bırakır. Bu yüzden kulağına bir at nalı takıp Şikâri'ye kul olur. Bu dev daha sonra Şikâri'nin "Tılısm-ı Heyhât"ten çıkmasına yardımcı olur.

126. **Ugâr ve Yedikardeşler:** Her birinin yüz bin askeri var. Her biri bir bölgenin padişahıdırlar. Şikâri tılsımı kırmak için bu ülkeleri fethetmesi gerekiyordu.

127. **Ügab-ı Devzad:** Şikâri'nin atlarının birinin adı.

128. **Üzzâr Pehlivan:** Gülistan-ı Erem düşmek durumunda olduğunda, Serefrâz Şah'ın yardımına gelip Gülistan-ı Erem'in düşmesini önler.

129. **Tâvûs:** (Meleke-yi Sâhiran), Tâvûs adlı tılsımda, yetmiş iki farklı hayvan şeklde Cihangir'in savaşına geliyor. En son yaşlı bir kurt şeklinde geldiğinde Cihangir onu yakalar. Tâvûs şekline dönüşür ve Müslüman olur. Çeşitli yerlerde Cihangir ve Şikâri'ye yardım eder.

130. **Turec:** Cihangir'in oğlu.

131. **Tufân Cadı:** Büyük bir büyücüdür. Altmış bin câdûger onun emri altındadır.

132. **Vasvas Cadı:** Meydanda Cihangir ile karşılaştığında yenileceğini anlayınca bir ahu şekline dönüşüp oradan uzaklaşır. Daha sonra güzel bir kız şekline dönüşüp Cihangir'den onunla birlikte olmasını ister.

133. **Vezir-i Azem:** Zühhâk PâdiŞâh'ın veziri. Müslüman dır. Fala bakıp sihir bilerdi.

134. **Zeh-i Acem:** Büyülü bir ağaçta yaşayan azemetli bir kuş. Her kancasıyla iki fili tutabilen büyük bir kuş.

135. **Zelzele Zengi:** Erçe'nin pehlivanlarından.

136. **Zühhâk Padişah:** Hilâliye şehrinin padişahı.

137. **Zühhâk Padişah'ın oğlu:** Geceler Hilâliye kentinde halkın ırzına girer. Sâbit eliyle ölürülür.

138. **Zefrân Cadı:** Cihanbahş'ı kaçıran sahir. Daha sonra Müslüman olup Cihanbahş, Cihandar, Cihangir ve Şikâri'ye yardım edenlerden olur.

139. **Zerdân:** Elâve Şah'ın oğludur. Serefrâz Şah'ın kızını seviyor. Kaf Dağında yaşamaktadır.

Şikâri Destanı'nda Adı Geçen Mekânlar:

1. **Bağ-ı Süleymani (Çarbağ-ı Süleymani)**: Gülistan-ı Erem'de Serefrâz Şah'ın bağı. Reyhâne peri, Simizâr ve diğerlerini burada tutmaktadır.
2. **Dârâ Vilâyeti:** Şah-ı Dârâ'nın başkenti, Şikâri'nin veliaht olduğu yer. Şikâri saltanatı bırakarak Dârâ Vilâyetinden çıkar.
3. **Derbend-i Ejdaha:** Şikâri ve oğlanları, Simizâr'ı kurtarmak için geçmeleri gereken yer.
4. **Erzirum:** Bayatılarda geçen yer adı.
5. **Firengistan:** Ergevan Şah'ın hüküm sürdüğü yer.
6. **Gülbar Vilâyeti:** Şah-ı Şüca'nın hüküm sürdüğü yer. Cihangir'in yolu oraya düştüğünde Şah-ı Şüca ve şehrin tümünü Müslümanlaştırır.
7. **Gülbağ:** Şikâri'nin Dârâ Vilâyetinde olduğu zaman yaptırdığı güzel bir bağ. Şikâri oradan ayrıldıktan sonra çöle dönmüş.
8. **Gülistan-ı Erem:** Serefrâz Şah'ın hüküm sürdüğü yer. Daha sonra Şikâri orayı fethedip Müslümanlaştırır.
9. **Gülzâr:** Serefrâz Şah'ın başkenti.
10. **Hadd-ı Sedd-ı Divzâd ve Perizâd:** Devler ve perilerin ülkelerinin sınırı. Bu sınırdan sonra insanoğlunun girmesi yasaktır.
11. **Hilâliye Kenti:** Zühhâk Padişah'ın kenti. Cihangir tarafından Müslümanlaştırır
12. **Heft Kule-yi Kaf:** Kaf dağında bir yer. Devler'in yaşadığı bir mekandır.
13. **Hemişe Bahar:** Emir Cezire Firuz'un hüküm sürdüğü cezirenin adı.
14. **İran:** Sâbit'in ülkesi.
15. **İskenderiyye:** Cihandar'ın Tılsım-ı Reyhân'dan döndüğünde geçtiği yer. İsfendiyâr Han ile İskender-i Râst burada savaşmaktadırlar.
16. **Kâbil**: İsfendiyâr Han'ın hüküm sürdüğü yer.
17. **Kâfiristan:** Kâfirlerin yaşadığı yer.
18. **Kaf Dağı:** Devlerin yaşadığı bir dağdır. Elave Şah orada yaşamaktadır.
19. **Kah-ı Süleymani:** Bağ-ı Süleymani'de bulunan saray.
20. **Kasr-ı Bilkayas:** Çar-bağ-ı Süleymâni de bulunan sarayın adı.
21. **Kevasib:** Devler Padişahı'nın Şikâri'yi tılısma bağladı yer.
22. **Küh-i Ahebruba:** Demdeme Cadı Şikâri'yi Tılsım-ı Minâye götürdüğünden oradan geçer. Oradan geçen kuşlar bile üzerinde demir olsa dağa yapışırlar.
23. **Meşeyi Mehleke:** Tılsım olmuş bir yer. Kimse oraya giremez. Reyhân Peri devlerin elinden orada saklanmaktadır.
24. **Rum Diyârı:** Şah-ı Dârâ'nın ülkesi.
25. **Serendib:** Gülistan-ı Erem'e giden yolda bir yer. Hazret-i Ademin ayak bastığı yer. (Kademgâh-ı Adem Sefil'ullah) Bir ziyaret yeri orada bulunmaktadır. Şikâri burada rüyasında Gülistan-ı Erem'in fethedeceği müjdesini Hızır peygamber'den alır.
26. **Serendib Deryası:** Serendib ülkesine gitmek için bu denizden geçilmesi gerek.
27. **Serheng Abad:** Serheng-i Şâmi'nin önemli kenti. Seheng-i Şâmi'nin kızı Nâzik Beden orada yaşamaktadır. Şikâriilk yakalandığında poraya götürülür. Bu kent Şikâri'nin oğlu tarafından fethedilip halkı Müslümanlaştırılır.

28. **Şam:** Serheng-i Şâmi'nin ülkesinin başkenti. , Şikâri'yi savaşta yenemeyince hile yapıp Müslüman olduğunu Şikâri'ye söyler. Şikâri oraya gittiğinde yemeğine koyduğu ilaçla onu ve askerlerini yakalar. Şijarinin oğulları Cihangir, Cihandar ve Cihanbahş babalarının orda zindanda olduğunu duyunca onu kurtarmaya giderler. daha sonra Şikâri'nin eşi Simizâr'ı orada hapseder. Bu kent Şikâri ve oğulları eliyle fethedildikten sonra Müslümanlaşır.
29. **Tılsım-ı Reyhân:** Vesvâs Câdû'nun emriyle Cihangir'i bu kalede hapsederler.
30. **Tılsım-ı Yadigar-i İskender:** İskender-i Sâni ve on iki bin askerinin taşa döndüğü yer. Cihandar onları kurtarmak için Reyhâne'den yardım ister.
31. **Yeddi Derbend:** Ugar ve yedi Kardeşlerin beklediği bölgeler.
32. **Yemen:** Menzer Şah-ı Yemeni'nin ülkesi. Şikâri tarafında Müslümanlaştırılan kentlerdendir.
33. **Yemen Dağı:** Yemen Dağında bir hayvan [at] var. O hayvan dağın bekçiliğini yapıyor. Başka bir atın orada otlamasına izin vermez. Kimseye de yanına yaklaştırmaz. O hayvanın gözleri parıl parıl parlıyor ve yanından geçmeye kimseye geçit vermez.
34. **Zengibar:** Zelzele Zengi'nin hüküm sürdüğü yer.

Şahıs Adları Dizini

A

Ahmed, 28
Albaz, 353
Almas, 283, 310, 372, 373, 374, 375, 376, 379, 381, 382, 386, 387, 388, 390, 393, 397
Araplar Şâhı,17, 69, 70, 72, 73, 80, 87, 90, 193, 403
Asgeri Şâmi, 78, 79,
Asifettin Belhiyani, 397

B

Bedehşan Peri, 311,397, 403,
Behmen Vezir, 39, 41, 49, 50, 52, 54, 71, 74, 82, 83, 84, 88 89, 120, 136, 354, 397, 398

C

Câmâsib Hekim,243, 248, 249, 250, 281, 282, 294, 208, 309, 315, 316, 319, 320, 323, 324, 325, 327, 329, 335, 338, 342, 343, 344, 352, 397
Cemceme Cadı, 351, 380, 381, 382, 387, 389, 390, 397
Cihanbahş, 7, 11, 13, 14, 16, 238, 288, 289, 290, 291, 312, 313, 320, 321, 322, 323, 325, 334, 338, 339, 348, 350, 351, 352, 355, 356, 357, 358, 359, 363, 366, 375, 378, 379, 393, 397, 398, 402, 403,407, 409
Cihandar, 6, 7, 11, 13, 14, 16, 126, 128, 129, 135, 137, 179, 189, 190, 191, 192, 193, 211, 219, 220, 224, 238, 248, 255, 256, 257, 258, 259, 260, 261, 262, 263, 264, 265, 266, 269, 270, 271, 272, 273, 274, 275, 276, 277, 278, 279, 280, 281, 282, 283, 284, 285, 286, 287, 288, 289, 291, 294, 295, 296, 297, 306, 312, 316, 318, 319, 320, 321, 333, 341, 342, 343, 344, 345, 348, 349, 350, 351, 352, 353, 354, 355, 358, 359, 361, 362, 363, 364, 365, 366, 367, 368, 370, 376, 377, 380, 391, 392, 393, 397, 399, 401, 402, 403, 406, 407, 409
Cihangir, 6, 7, 11, 13, 14, 16, 49, 123, 124, 125, 126, 127, 128, 129, 129, 130, 131, 132, 133, 134, 135, 136, 137, 138, 139, 140, 141, 142, 143, 144, 145, 146, 147, 148, 149, 150, 151, 152, 153, 154, 155, 156, 157, 158, 159, 160, 161, 162, 163, 164, 165,166, 167, 168, 169, 170, 171,172, 173, 175, 176, 177, 178, 179, 180, 181, 182, 185, 189, 191, 192, 203, 204, 207, 208, 209, 210, 211, 212, 213, 214, 215, 216, 220, 223, 224, 230, 232, 238, 254, 255, 256, 257, 258, 259, 266, 267, 282, 285, 286, 287, 288, 289, 290, 291, 292, 293, 294, 295, 296, 297, 298, 299, 300, 301, 302, 304, 305, 306, 312, 314, 316, 318, 320, 321, 324, 326, 327, 328, 329, 330, 331, 332, 333, 343, 345, 353, 358, 359, 362, 363, 365, 366, 375, 378, 379, 387, 393, 397, 399, 400, 401, 402, 403, 406, 407, 409

Ç

Çâlâk, 312, 397, 398, 403, 409

D

Demdeme Cadı, 273, 323, 332, 333, 335, 336, 337,338, 397, 398, 403, 406, 409

E

Eflâk Dev, 342, 351, 397, 403, 409
Efsâne Cadı, 330, 313, 332, 403,409
Efser Bânu, 71, 73, 322, 323, 354, 390, 398, 400, 403,409
Ekvan Dev, 6, 13, 156, 165, 166, 327, 358, 359, 366, 375, 378, 398, 403, 409
Elave Şah, 7, 14, 239, 240, 241, 242, 243, 244, 125, 247, 247, 254, 291, 292, 293, 298, 300, 301, 311, 313, 314, 318, 398, 406, 409

Elgeme, 372, 373, 374, 375, 398, 403, 410
Ember Dâye, 234, 397, 409
Emiri Cezire, 252, 253, 254, 309, 311, 320, 410
Encüm Peri, 222, 223, 224, 225, 228, 231, 243, 244, 311, 320, 340, 341, 342, 343, 344, 397, 400, 403, 409
Erçe, 5, 7, 13, 14, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 27, 28, 32, 33, 34, 35, 91, 93, 95, 96, 213, 353, 354, 355, 356, 357, 358, 359, 361, 362, 363, 364, 368, 369, 375, 356, 380, 381, 382, 383, 384, 385, 386, 387, 389, 390, 393, 394, 401, 402, 403, 409
Erçeng, 372, 373, 374, 398, 403, 409
Ergevan Şah, 7, 13, 258, 259, 260, 285, 286, 313, 322, 334, 398, 403, 406, 409
Ester-i Gülreng, 334, 398, 403,410
Esgeri Şâmi, 87

F

Ferheng Ayyar, 327
Firuz Ayyar, 5, 7, 59, 63, 64, 67, 69, 70, 71, 73, 74, 80, 81, 82, 89, 91, 92, 96, 97, 98, 106, 112, 113, 119, 137, 159, 193, 205, 224, 226, 227, 231, 232, 233, 234, 235, 236, 237, 238, 239, 240, 243, 254, 291, 293, 312, 237, 298, 403, 409
Fitne Câdû, 397, 398, 401, 403, 410

G

Gonca Leb, 161, 165, 177, 171, 173, 172

H

Hekime Cadı, 301, 398, 403, 410
Hekim-i Kaf, 316, 317, 319, 320, 398, 410
Hemheme Cadı, 333, 337, 398, 401, 403, 410
Herçeng, 372, 373, 398, 403, 410
Hezâr Destân, 313, 314, 318, 319, 323, 332, 333, 398, 403, 410
Hocand Vezir, 5, 13, 39, 37, 38, 39, 41, 42, 45, 46, 49, 50, 54, 56, 58, 74, 75, 82, 83, 84, 87, 89, 120, 123, 124, 125, 126, 127, 128, 129, 130, 131, 132 133, 135, 136, 137, 139, 397, 399, 403, 410
Hoceste Bânu, 89, 399, 401, 403, 410
Humâyun Şah, 233, 235, 237, 239, 288, 289, 291, 312, 399, 401, 403, 410
Hurşid Bânu, 5, 6, 13, 14, 71, 72, 73, 80, 81, 189, 190, 191, 193, 261, 393, 397, 399, 403, 410
Huşeng, 390, 391, 393, 399, 403, 410
Hüşşâm-ı Şâmi, 197, 200, 201, 399, 403, 410

İ

İfrit-i Büzürg, 14, 300, 301, 302, 306, 307, 332, 333, 334, 335, 339, 399, 403, 410
İrec, 353, 399, 403, 410
İsfendiyâr Han, 266, 267, 268, 269, 270, 284, 285, 399, 400, 403, 406, 410
İskender-i Râst, 266, 267, 268, 269, 284, 285, 287, 399, 400, 403, 406, 410
İskender-i Sâni, 268, 269, 270, 271, 278, 399, 403, 407, 410

K

Kahkahayi Meşherçeşm, 403, 410
Kahraman, 11, 100, 103, 371
Kamer Ruh, 398, 399, 401, 404, 410
Kâmil Vezir, 91, 97, 105, 106, 109, 112, 174, 176, 177, 197, 206, 213, 299, 404, 410
Kerbaş, 95, 96, 399, 404, 410
Kertas-ı Filsevar, 73
Kevasib, 254, 406, 410
Keys-i Remmah-ı Arap, 73, 83, 91, 96, 97, 105, 109, 113, 119, 193, 405, 255, 333, 339, 340, 364, 366, 367, 368, 393, 399, 404, 410
Keyvân Dilaver, 198, 199, 200, 205, 224, 287, 399, 404
Keyvan Pehlevan, 399, 404, 410
Keyvân Sovdager, 8, 9, 25, 26, 28, 29, 31, 34, 35, 37, 178, 179, 180, 181, 182, 187, 188, 190, 191, 197, 200,

201, 202, 203, 204, 211, 216, 277, 278, 410
Kubad, 267, 271, 284, 285, 400, 404, 410
Kullabı Ahenger, 382, 383, 287, 400, 404, 410
Künnâs Cadı,278, 280, 281, 282, 410
Kürre, 127, 127, 129, 132, 135, 135, 140, 141, 142, 156, 177, 178, 179, 180, 184, 185, 208, 213, 400, 404, 410

M

Mahı Zemin, 57, 58, 59, 61, 63, 74, 84, 85, 86, 87, 88, 114, 115, 118, 119, 121, 122 , 180, 203, 215, 216, 244, 400, 401, 410
Mancelus Dev, 243, 244, 245, 410,
Menzer Şah-ı Yemeni, 5, 13, 37, 38, 39, 41, 49, 50, 51, 52, 53, 54, 55, 56, 57, 58, 63, 74,76, 81, 82, 83, 89, 112, 113, 114, 115, 117, 119, 136, 137, 191, 193, 195, 205, 206, 210, 216, 257, 286, 291, 252, 353, 390, 391, 392, 393, 400, 401, 404, 407, 410
Merkeb-ı Ejderhar, 52, 53, 54, 56, 57, 58, 67, 68, 69, 71, 72, 74, 76, 92, 99, 103, 105, 107, 115, 117, 127, 188, 205, 208, 213, 226, 228, 237, 398, 404, 410
Muhtar,6, 150, 151, 152, 153, 154, 155, 156, 159, 160, 161, 166, 169, 170, 171, 172, 173, 185, 189, 207, 210, 410
Murg-i Humâyûn, 315, 316, 317, 320, 322, 323, 400,404, 406
Müsruk, 212, 256, 257, 258, 400, 401, 404, 410
Müzrüb,212, 400, 401, 404, 410

N

Nâzik Beden, 6, 77, 78, 79, 119, 120, 121, 122, 174, 177, 178, 179, 180, 181, 183, 184, 185, 189, 203, 204, 216, 217, 218, 230, 242, 244, 256, 320, 393, 400, 404, 406, 410
Nâzik Endâm, 256, 257, 397, 400, 404, 411
Nene Cadı, 228, 411

P

Perizâd, 110, 217, 239, 243, 244, 291, 311, 400, 404, 406, 411
Pernâz Hanım, 5, 6, 13, 41, 42, 43, 45, 49, 56, 57, 58, 59, 75, 76, 84, 85, 88, 123, 124, 125, 126, 127, 133, 134, 135, 137, 138, 139, 180, 203, 212, 216, 220, 221, 397, 399, 411
Peşeng, 390, 391, 393, 400, 404, 411
Pirâne Peri, 254, 309, 310, 311, 320, 400, 404, 411
Pir-i Vakif, 274, 275, 276, 278, 279, 281, 282, 283, 400, 411
Portakal-ı Firengi, 322, 390, 411
Pöhrüz Pehlivan, 54, 55, 56, 400, 404, 411

R

Râh-dâr, 370, 411
Rayizi Şâmi, 6, 119, 120, 124, 132, 133, 135, 136, 137, 401, 404, 411
Reyhâne Cadı, 265, 266, 267, 297, 301, 320, 411
Reyhâne Peri, 7, 217, 218, 220, 221, 228, 229, 230, 241, 242, 243, 244, 246, 247, 251, 252, 253, 254, 308, 309, 310, 311, 312, 313, 315, 316, 317, 318, 319, 320, 342, 343, 345, 347, 349, 362, 366, 368, 373, 380, 384, 387, 392, 397, 400, 404, 411
Rûhâni, 283, 401, 404, 411

S

Sâbit, 142, 143, 144, 145, 146, 147, 148, 152, 212, 401, 402, 404, 406, 411
Sarik Ayyar, 223, 231, 232, 243, 401, 404, 411
Sehmân Dev, 314, 319, 401, 404, 411
Serefrâz Şah, 7, 14, 217, 220, 221, 222, 224, 225, 228, 229, 222, 230, 231, 235, 236, 239, 241, 242, 243, 244, 247, 248, 249, 250, 251, 252, 253, 254, 291, 293, 294, 296, 298, 300, 301, 302, 307,308, 309, 311, 312, 325, 339, 340, 341, 342, 343,

344, 246, 252, 297, 298, 299, 400, 401, 402, 404, 406, 411
Serheng-i Şâmi, 5, 6, 13, 14, 56, 73, 76, 81, 91, 92, 96, 97, 105, 106, 110, 111, 112, 113, 115, 117, 118, 119, 120, 121, 122, 123, 125, 131, 168, 174, 175, 176, 178, 179, 180, 181, 182, 183, 184, 185, 188, 189, 191, 196, 197, 198, 200, 201, 203, 204, 205, 206, 207, 211, 218, 222, 223, 231, 390, 397, 398, 399, 400, 401, 404, 406, 407, 411
Seyyah Pehlivan, 63, 64, 66, 69, 70, 411
Simin Peri, 247, 251, 401, 404, 411
Simizar, 5, 6, 7, 13, 14, 51, 53, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 63, 74, 75, 76, 81, 84, 85, 86, 88, 89, 98, 99, 101, 102, 103, 109, 110, 111, 113, 114, 117, 118, 119, 120, 121, 122, 123, 174, 180, 181, 189, 189, 191, 194, 195, 196, 197, 200, 202, 203, 204, 206, 213, 215, 216, 218, 219, 221, 222, 224, 225, 228, 230, 231, 240, 242, 244, 249, 250, 315, 320, 340, 341, 342, 348, 349, 351, 352, 391, 392, 406, 407, 411
Sindurus, 7, 343, 344, 345, 346, 347, 348, 349, 411

Ş

Şah-ı Dârâ, 5, 13, 20, 21, 25, 26, 27, 29, 30, 35, 37, 39, 41, 42, 43, 46, 49, 50, 52, 53, 56, 58, 59, 60, 61, 62, 67, 69, 94, 167, 168, 191, 195, 203, 218, 219, 222, 336, 345, 362, 394, 398, 402, 404, 406
Şah-ı Gûlân, 7, 14, 303, 304, 305, 306, 401, 404, 411
Şah-ı Murgan, 278, 279, 280, 281, 282, 283, 404, 411
Şah-ı Şüca, 6, 156, 160, 161, 165, 166, 167, 168, 169, 207, 212, 231, 257, 398, 401, 404, 406, 411
Şebâheng Ayyar, 91, 112, 313, 315, 316, 319, 320, 321, 322, 326, 330, 332, 334, 336, 338, 349, 350, 351, 357, 368, 369, 370, 373, 374, 375, 377, 378, 379, 380, 382, 383, 384, 385, 386, 387, 389, 390, 398, 401, 411
Şebru Ayyar, 6, 188, 189, 194, 196, 197, 204, 205, 257, 314, 315, 316, 411
Şehbaz, 235, 236, 411
Şehnaz, 236, 411
Şemkur Ayyar, 300 , 301, 302, 304, 305, 306, 316, 317, 318, 319, 401, 404, 411
Şikâri, 5, 6, 7, 8, 9, 11, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39,40, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 49, 50, 51, 52, 53, 54, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 63,364, 65, 66, 67, 68, 69, 70, 71, 72, 73, 74, 75, 76, 77, 78, 79, 80, 81, 82, 83, 84, 85, 86, 87, 88, 89, 90, 91, 92, 93, 94, 95, 96, 97, 98, 99, 100, 101, 102, 103, 104, 105, 106, 107, 108, 109, 110, 111, 112, 113, 114, 115, 116, 117, 118, 119, 120, 121, 122, 123, 124, 125, 126, 127, 128, 129, 130, 131, 132, 133, 134, 135, 136, 137, 147, 147, 162, 163, 168, 171, 172, 173, 174, 175, 176, 177, 178, 180, 181, 183, 186, 187, 188, 189, 190, 191, 192, 193, 194, 195, 196, 197, 198, 199, 200, 201, 202, 203, 204, 205, 206, 207, 208, 209, 210, 211, 212, 213, 214, 215, 216, 217, 218, 219, 220, 221, 222, 223, 224, 225, 226, 227, 228, 229, 230, 231, 232, 233, 234, 235, 236, 237, 238, 239, 240, 245, 250, 255, 256, 257, 265, 275, 276, 277, 278, 279, 280, 281, 283, 284, 285, 287, 288, 289, 290, 291, 292, 293, 294, 295, 296, 297, 298, 290, 292, 294, 296, 298, 299, 300, 301, 302, 303, 304, 305, 306, 307, 308, 309, 310, 311, 312, 313, 314, 315, 316, 317, 318, 319, 320, 321, 322, 323, 324, 325, 326, 327, 328, 329, 330, 331, 332, 333, 334, 335, 336, 337, 338, 339, 340, 341, 342, 343, 344, 345, 346, 247, 347, 348, 349, 350, 351, 352, 353, 354, 355,356, 357, 358, 359, 360, 361, 362, 364, 365, 366, 367, 368, 369, 370, 371, 373, 373, 374, 375, 376, 377, 378, 379, 380, 381, 383, 385, 386, 387, 389, 390, 391, 392, 393,

394, 397, 398, 399, 400, 401, 402, 403, 406, 407, 409, 412, 415
Şir-efken, 390, 391, 402, 405, 412
Şirzâd-ı Tigzen, 5, 6, 91, 92, 93, 94, 95, 96, 99, 105, 115, 117, 118, 120, 139, 168, 182, 183, 184, 188, 189, 194, 196, 204, 205, 255, 257, 259, 286, 300, 318, 320, 333, 354, 355, 361, 364, 368, 393, 394, 399, 400, 402, 405, 412
Şütür-ser Dev, 14, 27, 28, 302, 303, 304, 305, 306, 401, 402, 405, 412

T

Tavus, 7, 14, 283, 297, 301, 302, 304, 305, 306, 312, 313, 315, 318, 319, 320, 324, 325, 326, 330, 331, 332, 336, 342, 349, 352, 366, 368, 373, 378, 379, 380, 382, 384, 387, 391, 392, 412
Tufân Cadı, 105, 106, 106, 108, 109, 110, 111, 112, 113, 114, 115, 116, 117, 402, 412
Turec, 353, 402, 405, 412

Ü

Ügab-ı Devzad, 237, 243, 248, 402, 405, 412
Üzzar Pehlivan, 245, 296, 297, 298, 412

V

Vasvas Cadı, 260, 261, 262, 263, 264, 265, 266, 402, 405, 412
Vezir-i Azem, 144, 160, 402, 405, 412

Z

Zefran Cadı, 312, 313, 318, 319, 335, 339, 340, 342, 349, 367, 380, 382, 387, 412
Zelzele Zengi, 96, 97, 98, 105, 112, 113, 119, 137, 193, 255, 317, 318, 320, 326, 335, 402, 405, 407, 412
Zerdan, 7, 239, 232, 241, 242, 243, 247, 248, 254, 291, 293, 294, 295, 296, 298, 299, 300, 311, 313, 314, 318, 398, 412

Yer Adları Dizini

B

Bâbil, 269
Belgiya, 349,
Bağ-ı Süleymani, 242, 243, 246, 209, 308, 317, 319, 330, 346, 350

D

Dârâ Vilâyeti, 14, 353, 354, 361, 363, 387, 389, 390, 391, 392, 393

E

Erzurum, 27, 173, 290, 310, 335, 369, 379, 384

F

Firengistan, 212, 222, 259, 260, 321, 324, 390

G

Gülbar Vilâyeti, 150, 152, 158, 165, 166, 310, 353, 355, 390
Gülistan-ı Erem,11, 220, 221, 228, 231, 234, 235, 236, 241, 2426, 247, 262, 264, 268, 270, 272, 279, 282, 295, 296, 304, 306, 314, 315, 325, 326, 339, 347, 352, 353, 368, 391, 393
Gülzâr, 301, 310, 316, 370, 372, 373

H

Hemişe Bahar, 251, 308, 311, 320
Hilâliye Kenti, 144, 170, 207, 352
Hoy, 37

K

Kâbil, 265, 267

İ

İran, 312
İskenderiye, 266, 282

K

Kasrı Bilkays, 322

M

Meşeyi Mahlike, 217, 219, 220,227, 229, 241, 243, 255, 293, 299, 308
Merend, 37

R

Rum Diyarı, 20, 70, 212, 270, 288, 380

S

Serheng Abad, 120, 151, 174, 198, 200, 201, 202, 203, 208
Serendib, 231, 232, 233, 288, 288, 310, 311
Serendib Deryası, 221, 230, 287

Ş

Şam, 75, 120, 125, 136, 137, 150, 152, 169, 175, 179, 184, 188, 198, 202, 188, 198, 202, 203, 214, 215, 218, 219, 224, 225, 226, 227, 232, 256, 257, 258, 259, 267, 268, 288, 289, 311, 313, 387, 388, 390, 391

Y

Yedi Derbend, 376
Yemen, 68, 75, 85, 125, 127, 131, 132, 196, 210, 215, 242, 310, 335, 352, 388, 389, 390
Yemen Dağı, 65

Z

Zengibar, 95

KAYNAKÇA

Âşık Yedullah tarafından söylenen Şikâri Destani kasetleri (1969), destanın kasetleri bir araya toplayarak yazılı ortama aktarılmıştır.

ARTUN, Erman (2005), *Âşıklık Geleneği ve Âşık Edebiyatı*, Kitap Matbaacılık, İstanbul.

ATSIZ, Hüseyin Nihal (1969), "*İran Türkleri*". Ötüken, Sayı 1.

BABEK, Hüseyin (1981), "خواستگاه عاشقها قام و شامانها" (Farsça), *Dede Korkut Dergisi*, Yıl 1, S. 5, ss. 12–16, Tebriz, 1981.

Blagga Rafael, (1997), *İran Halkları El Kitabı*.

CAFEROĞLU, Ahmet (1966), "*İran Türkleri"*, Türk Kültürü, *Türk Kültürü Araştırma Enstitüsü,* Yıl. 5, S.50

CAFEROĞLU, Ahmet- YÜCEL Tahsin, "İran'da Türkler", Türk Dünyası El Kitabı.

---------- *Türk Kavimleri*, Enderun Kitapevi, İstanbul 1988.

DERZİNEVES, Habip (2005), "Sümerler – Azerbaycan ve ozanlık geleneği", *XI. Uluslar arası Edebiyat şöleni Bildirileri*, Lefkoşa: Yakın Doğu Üniversitesi Basımevi, KKTC.

DOREFER, Gerhard (1987), *İran Türkleri*, *Türk Dili*, TDK yayınları, S. 431, ss.242–251. Kasım.

ERCİLASUN, Ahmet Bican (1993), *İran'da Sekiz Gün*, Türk Dünyası Üzerine İncelemeler, Ankara.

ERGİN, Muharrem (1965), *Haydar Baba şiirinin yankıları*, *Türk Kültürü, Türk Kültürü Araştırma Enstitüsü,* Yıl. 3, S.31, ss. 279–280.

FERZANE, Muhammed Ali (۱۹۷۹), " قورقود دده کتاب "*, Kitab-e Dede Korkut*, Ferzane Yayınları, Tahran.

GASIMLI, Meherrem, (1993), *El Düzgüleri, Elat Söylemleri*, Azerbaycan Devlet Neşriyatı, Bakı.

---------- (2006), *Azərbaycan Aşıqları'nın Repertuarı,* "Folklor və Etnoqrafiya", Bakı.

---------- (2007), *Ozan- Aşıq Sənəti*, Azerbaycan Milli Elmer Akademiyası, Nizami adına Edebiyat Enstitüsü, Uğur Matbaası, Bakı.

HEKİMOV, Mürsel (1982), *Azerbaycan Klasik Âşık Yaradıcılığı*, Adpu Yayınları, Bakı.

KAFKASYALI, Ali (2006), *İran Türkleri Âşık Muhitleri*, Eser Ofset Yayınları, Erzurum.

KÖPRÜLÜ, Mehmet Fuat (1989), Edebiyat Araştırmaları II, Ötüken Yayınları.

KOBOTARİAN, Nabi (2008), "Tebriz Âşıklık Geleneği ve Âşık Edebiyatı", Sosyal Bilimler Enstitüsü, yayınlanmamış yüksek lisans tez, Adana.

MEHEMMEDZADE, Hüseyin Sıddık (1969), عاشقلار *Âşıklar*, Azer Kitap Yayınları, Tebriz.

RESULZADE, Mehmed Emin (1993), *İran Türkleri*, Hazırlayan: Yavuz Akpınar, İrfan Murat Yıldırım, Selahattin Çağın, Türk Dünyası Araştırmalar Vakfı, Ankara.

SCHMİDE, H. Achmed (2000), *Kitab-ı Dedem Korkut Destanlarının Dersden Nüshası*, Türkiye diyanet vakfı yayınları / 300, Türkiye Diyanet Vakfı yayını, Ankara.

SÜMER, Faruk (1965), "Oğuzlar", Ana Yayınları, 3. baskı, Ankara.

TOGAN, Zeki Velidi (1932), " Azerbaycan tarihi coğrafyası", *Azerbaycan Yurt Bilgisi*, S. 1–2–3, İstanbul.

TULU, Sultan, (1996), "İran'da horasan Türkçesi Bir Dergi: "*Galam Ucu*", Türk Dil Kurumu Yayınları, 1996. Ankara.

TUNA, Osman Nedim, "Ebi Verdi İran'da bir Türk Diyalekti" Türk Dili Araştırmaları Yıllığı Belleteni Türk Dil Kurumu Yayını, Ankara 1987.

TÜRKMEN, Fikret (1995), *Manas Destanı Üzerine İnceleme*, TDK Yayınları, Ankara.

Türkçe Sözlük (2005), *Türk Dil Kurumu Yayınları*, Ankara.

23تاريخ ابن خلدون (ق١، ج ٢، ص ١٥٤). المسمي بكتاب العبر و ديوان المبتدا و الخبر. في ايام العرب و العجم و البربر و من عاصرهم من ذوي السلطان الاكبر. منشورات موسسه الاعلمي للمطبوعات. بيروت. لبنان